Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
393 H 27

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
393 H 27

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
393 H 27

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
393 H 27

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
393 H 27

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
393 H 27

Bond. h.e. exemplum Bondami. varias lectiones habebat in margine notatas. de quibus ipse Petrus Bondam in Variis lectionibus l. I. c. 7. p. 51.

Mss. 57

KW 393 H 27.

B

Marcianus Capella de nuptiis Philologiae et Mercurii cum glossis marginalibus Codex MSC. (Saeculi IX. et X.) Membranaceus in Bibliotheca Bernensi v. Catalogum Codicum MSS. Bibliothecae Bernensis annotationibus criticis illustratus: addita sunt Specimina Scripturae ex codicibus variae aetatis tabulis sculptis exhibita, et praefatio historica curante I. R. Sinner, Bibliothecario Bernae 1760. 8. v. A. E. 1761. Ianuar. a p. 34 seq. imprimis p. 37.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
393 H 27

Apparatus editionum, variarumque Lectionum
Martiani Capellae ab Ampliss. Corn. Valer. Vonck
mecum communicatus

. Editio Basileensis 1532. fol.

. editio Lugdunensis 1539. 8.

. editio Grotiana cum varietate lectionum manu
Nic. Heinsii ex Museo Wridiano, quam Vonckio
paravit Timmermannus, causarum patronus
Mediolburgi. [reddidi Gerenotto.

. eadem editio manu Petri Burmanni notata
continens trium Codicum lectiones. [reddere debui
heredibus Burmanni.]

. eadem editio ex Museo olim Wielingiano, manu
I. Fr. Gronovii, ut existimabat Wielingius, notata
ubi reperiuntur duorum Codicum varietates, sed
ultra principium libri Septimi non procedentes

. Nic. etiam Heinsius, vir illustris ad calcem sui exem-
plaris plurimas in Martiano tentaverat emenda-
tiones, quarum nullas comparere miror in Adver-
sariis eius a P. Burmanno Iun. editis, ubi semel
Martianus velut aliud agendo adducitur. In iisdem
ineditis observationibus nonnunquam MSptum
memorat vir eruditus, suum haud dubie, licet cum
Grotiano fere conspiret. Est istud exemplar
penes Cl. Wesselingium. haec Ampl. Corn. Vale
Vonck ad Specimen suum Criticum &c. quidem &
observation. Miscellan. p. 79. adnotaverat.

7. Silva lectionum ex Codice Ms. Collegii S. Benedicti
Cantabrigiensis collecta & digesta ab Hermanno Broun
MSS. 4.

8. variatas lectionum e Codicibus Guelferbytanis
a Kortio excerpta, MSS. 4. quam ipse olim cum
Ampl. Vonckio communicaveram

9. Epistola ad Vonckium Timmermanni, in qua
passim aliquot coniecturas & emendationes
Martiani

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
393 H 27

o. MS. ptum de [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
a Ludov. Franc. Krayenhoff, Gorinchemensi.

Edward Bernardus v. titul. Capit.

~~Baptista Guarinus ed... volunt Cornelii~~
~~... IV de ... v. Zabar. 71 p. 641~~
8. Anton. Aßorrius v. ... in
~~V. Hesius ... volunt ... Capitolin~~
~~v. Heinsii Epistol. 372 ad Gronovium T. III Syllog. Burman.~~
~~p. 480. item ... ... additionem ...~~
~~... v. Fabric. T. I p. 530.~~
~~... eius editionem ... ...~~
~~... ... p. 3.~~
~~Casselius Brenner v. III p. 611 ...~~
Ruhnkenius ad Rutilium Lupum, Aquilam & Rufinianum
Salmasius ad Solinum
Thom. Munckerus ad Mythographos
Colv. ad Apuleium
Savaro ad Sidonium Apollinarem

~~Primam h. e. Vicentinam editionem mihi obtulit Cl. Bondam~~ [illegible]

~~Thomas Munckerus usus est Codice membranaceo Leidensis Bibliothecae qui Fulgentii Mythologicon & Continentiam Virgilianam cum duobus prioribus libris Martiani Capellae de Nuptiis Philologiae complectebatur, ut ipse ait in Praefatione Fulgentio praemissa in princip. Mythogr. p. 2. [illegible] codex potius varietatem lectionis [illegible] velut ad Fab. III. p. 24. ita habet MS. Bibl. Leid. quo tempus usus sum [illegible] Fab. XXIV. p. 71 [illegible] XXX. p. 8. n. 8. p. 86. n. 8. XXXI. p. 89. n. 9. XLI. p. 106. n. 8. CXVIII. p. 232. n. 3. CCXXIII. p. 342. n. 1. CLIX. p. 273. n. 16.~~

Arntzenius in Miscellaneis

Emendatio singularium locorum Martiani Capellae & Ciceronis C. A. Heumanni in Miscell. Lipsiens. T. VIII. p. 82 seqq.

Evolvendi inprimis Barthius in Adversariis Salmasius in Exercitat. Plinianis aliique Critici Cuperi Harpocrates. Argoli Notae ad Panvinium de ludis circensibus Paschalius de Coronis Munkerus ad Hyginum.

~~[illegible] in locis & a quibus [illegible] emendatus fuerit v. in Collectan. Auctor. p. 30.~~

Bergerus in Panegyrico Nuptiali p. 22.

~~Lepidas Nuptias Philologiae & Mercurii, quarum imagine artium liberalium studia iucunde tractantur, tanti quondam aestimatas, ut hoc in scholis explicari solerent, neque dubius habeatur quin [illegible] memoriam tenueret.~~

Voss. de Hist. Lat. L. III. p. 637.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
393 H 27

MARTIANI MINEI FELICIS CAPELLÆ CARTHAGINIENSIS

VIRI PROCONSVLARIS

SATYRICON,

in quo

De nuptiis Philologiæ & Mercurij libri duo,

&

De ſeptem artibus liberalibus libri ſingulares.

Omnes, & emendati, & Notis, ſiue FEBRVIS HVG. GROTII *illuſtrati.*

393 A 15

Ex Officinâ Plantinianâ,

APVD CHRISTOPHORVM RAPHELENGIVM,

Academiæ Lugduno-Bat. Typographum.

cIɔ. Iɔ. IC.

Pauli Terhaarü, Amſtelodamai.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
393 H 27

~~Io. Antonii Flavii [illegible] adversiones, quarum ipse meminit Epist. III. ad Magliabecchium (v. Clarorum Venetor. Epistol. I p. 393.) non prodierunt in Martianum autem Capellam nullum fuisse Commentarium scriptum nisi ab amico Lil. Gregor. Gyraldi qui eius meminerat D. II. de poetis; [illegible] auctor est [illegible]. (S.)~~

KONINKLIJKE
BIBLIOTHEEK

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
393 H 27

Excellentiſſimo Domino D.

HENRICO BORBONIO PRINC.PI CONDÆO,

primo Franciæ Principi, primoque Pari.

PRINCIPUM ille doctor, idemque doctorum omnium facilè Princeps Plato, oraculo quaſi quodam declaravit nunquam beatas fore Reſpublicas, niſi aut illi qui iam ad earum gubernacula ſederent, literis ſapientięque ſtudio operam darent; aut contrà ij qui iam literati, artitiq. (ut loquuntur) eſſent ad commune bonum procurandum promoverētur. Cenſuit nimirum Philoſophus ut in aliis acutiſſimus, ita hîc præſertim vera-

h.e. bonis artibus exculti Festus. exemplum Bond.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
393 H 27

ciſſimus, cùm homo belluas feraſque pecudes nullâ fermè aliâ re ſuperet, quàm ratione, mentisque iudicio, eos quoque ſolos demùm inter hominum genus excellere debere, qui ratione ſapientiæque culturâ aliisquàm maximè ſupereminerent. Præceptum itaque hoc ſecuti complures Imperatorum, Regum, Principum, eoq́. tanquam Ariadnæo quodam filo ad adyta Philoſophiæ, ſcientiarumque arcana deducti videntur. Senſit imprimis huius dicti veritatem Dionyſius Siciliæ Tyrannus, cui ſi audiẽs fuiſſet cùm res eius integro adhuc in ſtatu eſſent, nunquam coactus fuiſſet neglectas in regno artes ad victus neceſſitatem in exilio exercere. Hoc itaque debuit confiteri ex ſcientiarum penu, unicum fermè

mè præſidium reliquum ſibi factum, quod meliùs quam animi impetum in imperij felicitate refrænaſſet, in adverſa dolorem didiciſſet ferre fortunâ. Vidit longo pòſt tempore Hiero Syracuſanus, non immeritò præſtantiſſimi vatis præconiis celebratus, quid literarum literatorumq́ue notitia poſſet inter regni ſplendentes titulos, qui felici reverà morbo à clavo Politico feriationem aſſecutus, à Simonide intereà temporis literarum humanarũ imbutus eſt cognitione, non magis corpore, quàm animo ſanior ad imperium quaſi poſt-liminio rediturus. Quid Romulus qui prima Romæ iecit fundamenta, primumq. Caput eius urbis eſſe meruit, quæ erat Caput Orbis futura, nónne Gabiis cum fratre Remo li-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
393 H 27

beraliorum artium diſciplinâ inſti-
tutus Fauſtuli cura, doctiſſimorum
auctorum teſtimoniis comproba-
tur? Eiuſdem regni ſecũdas qui fer-
ret ſolus Numa Pompilius dignus
à populo iudicatus eſt, ut qui cùm
diſciplinis Philoſophicis animum
ad omnia virtutum genera infor-
mâſſet, futurus erat eruditi condi-
toris pius & ſapiẽs ſucceſſor. Amiſ-
ſam Superbi inſcitiâ & inſulſitate
Romanã μοναρχίαν, duo ſoli C. Iul.
Cæſar, & Auguſtus poſt lõga tem-
porum intervalla reſtaurare, ſibiq́.
adoptare potuerunt; adeò ut ſolum
nomen, & diadematis inſignia ad
ſupremam regni poteſtatem deſi-
derarentur, eſſentq́ue titulo tenus
vel Imperatores, vel Dictatores, vel
Pontifices, reapſe Reges. Quid Re-
ges? imò potentiſſimi cogniti orbis

Monar-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
393 H 27

Monarchæ. Horum uterq. quàm vel ingenio felix, vel mentis culturâ gnavus, & diligens fuerit, vel ſoli librorum conſcriptorũ ab illis tituli ſatis, ſuperque indicârint. Scripſit itaq. Cæſar preter Tragœdias optimas, Herculiſq. ampliſſima preconia, rerum à ſe geſtarũ Commentarium, duplici nomine laudem ſummam aſſequutus, ut qui non, minor rerum ſuarum præco fuerit quàm earundẽ actor; idem & magnanimi Pelidæ, & ſuaviloquentis Mœonij ſupplẽs vicem. Taceo quæ de Grammaticâ, auſpiciis, itineréq. ſuo elegantiſſimè conſcripſit; ſoli Anticatones tam magni, tam politi fuiſſe feruntur, ut meritò quæri poſſe videatur, quo pacto viro, præſertim tantis tum publicæ, tum privatæ rei negotiis, impedito, otium

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
393 H 27

fuerit aut tam copioſa tantâ cum elegantiâ, aut tam elegantia tantâ cum copiâ & felicitate exarare. Auguſtus Siciliam, Epigrammata, Achillem, Geographica, aliaque quāplurima parili venuſtate compoſuit. Illius Aiax utinam ne IN SPONGIAM incubuiſſet, haberemus profectò quod inſubidis illis opponeremus, qui Principum feliciſſima ingenia ab humaniorum artium ſtudio tanquam indigno, ſummo Rerum-publicarū damno avertunt. Neque verò anteceſſoribus clariſſimis inferior vel hâc in parte Tiberius, qui & Epigrammatū Græcorum farraginem admirabili ſuavitate luſit, & conqueſtionem facundiſſimam de C. Iulij Cæſaris cæde conſcripſit: neque Germanicus, qui Arati Phænomena ſua

na ſua

na ſua effecit, authorem non modò æquans, ſed & exſuperãs interpres; cuius elegantiſſimum opuſculum novam à nobis indies ſperat diem. Ad eorum exemplar ita ſe omnes Romani Principes compoſuêre, ut quotquot Imperatorum nomina diligenti Faſtorum obſervatione memoriæ conſecrata revolvamus, totidem prope vel Philoſophos, vel Poëtas, vel Oratores reperiamus, aut alio quopiam diſciplinarũ genere non minus quàm regni titulis inſignes. Si itaque iuvet rem diligentiùs introſpicere, & perſonas ire per ſingulas, videbimus Caligulam & Neronem, inter innumera vitia, unicam fermevirtutem amoris erga literas conſervantes. Videbimus Nervam, Traianum, Adrianum, alioſque pæne omnes uſque

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
393 H 27

ad verè Magnum illum Conſtantinũ nihil aliud quàm omnes uno quaſi ore ſciẽtiam imperij carbunculum eſſe demonſtrâſſe. Sed quid multa antiquorum Principum exempla corrogamus? cùm vel te maximè omnes miremur PRINCEPS EXCELLENTISSIME, quòd Sanguinis tui, generoſiſſimíque ſtemmatis eminentiâ videamus non opprimi ingenij verè Regij felicitatem, nec te pati ut iudicij tui iſta admiranda maturitas rubigine, (ut ita loquar) & inuſu ſqualeſcat: ſed ita ſemper excolere ut iſta tua diligẽtia & gnavitas, Gubernatorũ, Pręceptorumq́. tuorum amor & iuſta reverentia non mediocrem toti Orbi Chriſtiano de te iniiciant ſpem, futuriq́. luminis opinionem: vidimus nos ipſi cùm Galliam ve-

ſtram

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
393 H 27

ſtram in comitatu Nobiliſſimorum Ampliſſimorumq. Belgij Legator. Iuſtini Naſſavij, & Iohannis Oldenbarneveldij peragraremus, in te, & ingenium ſupra ætatem, & eruditionem ſupra fidem.

Quapropter non tantũ eo te honore, quo omnes Principes ſoleo, obſervavi, ſed etiã ſingulari amore, qui literis, literatiſque debetur, iam tum ſum proſecutus. Et quãquam ſemper tu mihi in animo obverſareris, iucundam tamen tui memoriam mihi refricavit tua effigies, quam hoc in libello vides obumbratam, cuius mihi copia facta eſt ab eruditiſſimo viro IOSEPHO TEXERA, fideliſſimo virtutum tuarum inſpectore, & laudatore: tuo, inquam, & Illuſtriſſimæ matris Confeſſore, Conſiliario

& in-

& inter Eleemoſynarios veſtros primario. Vt itaq. EXC. V. planiùs pleniuſque cognoſcat affectum meum tui quàm ſtudioſiſſimum, volui hoc munuſculo animi mei promptitudinem memoriæ conſecrare, rogãs te per tuum illum Genium, ne à cæpto deſiſtas, ſed quo auſpicatus es pede in literarum ſtudio pergas; &, quia non opus eſt alios tibi Principes & Heroas proponere, quos tu facilè omnes prout ætas tua eſt, & ingenium, & diligentia, ſuperâris, de te exemplum ſumas. Offerimus itaque tibi opuſculum MARTIANI CAPELLÆ, in quo cùm ex profeſſo ſeptem liberalium artium *κυκλοπαιδεία* docetur, tum extra ordinem Philoſophiæ & venerãdæ antiquitatis floſculi aſperguntur. In libris duobus

pri-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
393 H 27

primis naturalis ſciẽtiæ (quam veteres Numinum vanorum figmentis adumbrârũt) ſecreta φιλολογίας quadam ſpecie depromũtur. Hinc ad Grammatices ſiue literaturæ explicationem auctor progreditur, quæ fons quædam & origo eſt omnium diſciplinarum, & ſine cuius adminiculo nulla ars, nulla ſcientia ſubſiſtit; cuius ingens (& meritò) olim apud Romanos ſtudiũ; adeò ut ne clariſſimi quidem viri erubuerint aut Grammaticorum ſcholas frequentare, aut ipſi etiam aliquid de eâ conſcribere. Poſt Læliũ Stylonem qui ſub Syllâ vixit, viginti ſcholas celeberrimas, & ampliſſima literatorum fuiſſe ſtipendia, indubitatum eſt. Adeò autẽ huiuſce artis æſtimatio apud ipſos etiam Principes viros inoleverat

Grammatices laus.

verat

verat, ut ipſe Cæſar, & Meſſalla de ſingulis literis integra conſcripſerint volumina. Sequitur hanc Logica, quæ meritò Ars artium, ſcientiarumque Scientia, & φιλοσοφίας χεὶρ appellatur: quam diſciplinam probam, nulli nõ Philoſophorum, ſapientiumque Principum probavêre; ſi tamen abſint futiles velitationes, & rixæ de lanâ (quod aiunt) caprinâ, quibus nihil magis alienũ ab ingenio verè Philoſophico, ut quæ (ſi lubet præſtantiſſimorum in hoc diſciplinarum genere virorum alluſionibus uti) & χολὴν efficiũt χωλὴν, & διατριβὴν κατατριβὴν, & ipſas κατηγορίας digniſſimas κατηγορειῶν. Soror huius (ut ita dicam) Rhetorica tãtundem fermè ab altera differens quantum, ut Zeno argutabatur, lata palma à pugno.

Logicae

Rhetoricae

Vt

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
393 H 27

Vt enim Dialectice quævis etiam maxima & latiſſimè diffuſa brevi quodã ambitu concludit, ita contrà hæc quævis etiam minima, & anguſto ſpatio circũſepta dilatat, & mirabili dicendi copiâ in longiſſimam orationis ſeriem diſtendit. Hâc ſolâ nos à naturâ armatos referebat Ariſtides: putabat enim iuſtiſſimus rerũ æſtimator orationis vim nobis conceſſam pro ferocĩetibus cornibus, pro petulcis calcibus, pro mordacibus dentibus, aliisq́. quæ animãtibus mutis natura tribuit armamentis. Hâc Piſiſtratus imperium adeptus. Hâc Pericles liberis etiamnum Athenienſium cervicibus iugũ ſuave impoſuit, imò verò γλυκύπικρον. Ob hãc Thucydides exul ab iiſdem revocatus, qui cuius imperium neglexerunt,

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
393 H 27

xerunt, eius eloquentiam ſunt admirati. Hâc P. Valerius inſolitâ libertate exultantem populum, ad ſaniora conſilia revocavit, & Senatui ſubiecit, hoc eſt, Vrbem ſibi iunxit. Nec diſpari ſucceſſu eâdem in re iiſdem medijs uſi Menenius & Læna. Hâc denique omnis eloquij parens M. Tullius, & faſces Romanos cùm inquilinus eſſet, eſt aſſecutus, & Vrbem ab infandæ Coniurationis periculis liberavit. Itaq. ſanè niſi aliquando apud Quirites faſces non manſiſſent poſteà remanere non potuiſſent. Sequitur Matheſis, in quo genere primas obtinet Geometria, cui coniuncta eſt Geographica. Vidêre hoc Ægyptij, vidêre Perſæ magni Naturæ myſtę, qui ut ſemper in optimarum diſci-

pli-

plinarum genere liberos erudierũt, ita præcipuè ſemper in hoc incubuerunt, ut ab ipſis incunabulis Geometricis imbuerentur præceptis, illud unicè volentes ut quàm primũ in terram communem patriam (omnes enim κοσμοπολῖται ſumus) veniſſent, eiuſq́. fructibus ali & vegetari cæpiſſent, eiuſdem ſitus rationemq́. addiſcerent, hunc honorem ei pro θρεπτηρίῳ reddentes. Huic individua comes Arithmetica, cuius peritos meo ſanè iudicio non imperitè Socrates ad quaſvis alias artes percipiendas eſſe cenſuit aptiſſimos, illoſque ipſos qui ingenio forẽt tardiores, ad alia omnia reddi promtiores. Non malè ergò à pueris Romani hanc artem ſibi familiarem reddere volu-

Arithmetica

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
393 H 27

erunt Lævo ſuſpenſi loculos, tabulamque lacerto.

Aſtronomiae Sequitur Aſtronomia, quæ ut à nullis cordatis unquam neglecta, ita à Regibus ut Romulo, Numâ, Ægyptiis omnibus, Imperatoribuſque ut Tiberio, & Veſpaſiano ſummoperè eſt exculta, indignum æſtimantibus animum cæleſtis ſeminis fœtũ, aliis potiùs rebus quàm cæleſtibus occupari. Accedit Muſica cæteris non inferior, quæ brutas beſtias cicurat, memoriam firmat, dura lenit, animos excitat, iram ſedat, ſeditiones ſopit, triſtitiamque pellit: unde non immeritò mihi videtur mundi totius formam Samius ſenex in Harmoniâ quâdam collocaſſe. Sed hæc ſatis: ſufficit enim breviſſimo compen-

Muſicae

dio

dio laudes ampliſſimarum artium, quas fermè ſolas veteres ingenuos homines decere æſtimabant, eſſe complexum: Plenius uberiúſque earum & præconia, & rudimenta Martianus exequetur: qui cùm ſolus fermè σύνταγμα de ſeptem hiſce diſciplinis conſcripſerit, tanto in honore, tantáq. in æſtimatione paucis retroactis ſæculis habitus fuit, ut ſolus pro omnibus aliis legeretur. Hæc fuit occaſio ut tam fœdè turpatus ad nos pervenerit, Augiæ ſtabulo fermè comparandus: Tantis ille ſciolorum ſordibus tam innumeris vitiis ab umbraticorũ magiſtellorum manibus eſt inquinatus. Accedit quòd ſtylus horridus eum vix à quopiam intelligi patiatur, ſed Delium quẽpiam

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
393 H 27

natatorem ſibi requirat, cum illo σκολιοῦ ſcripto. Itaque illum pro virili FEBRVARE, & explicare ſumus aggreſſi, benivolo erga auctores animo adducti. Emendandi enim ante omnia Authores ut nos ex ijs inſcitiam noſtram emendemus: quod non ignorat tuus ille FABER, vir, me Dius Fidius, ut nemo ignorat, & optimus & eruditiſſimus, qui, ut & omnes ferè ex illa familiâ oriundi, optimam in hoc ſtudiorum genere operam navavit. Acceſſit mihi occaſio codicis Manuſcripti, quem à patre meo accepi: compulerũt me monita I. Scaligeri, qui & literario huic ſtudio & noſtrę Lugdunẽſi Academię omni admiratione maius ſui luminis ſplendore affert ornamentum, quæ

Praef. Febr.

apud

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
393 H 27

apud me imperij vim obtinent. Quibus adductus authorem hunc operâ noſtrâ in vitiis ſcripturæ emendatiorem, in ſententię ambagibus enodatiorem, nulli alij quàm EXC. VE. viſum fuit addicere, idq́. nunc facio LVBENS, & quidem MERITO tuo, ut qui Principes penè omnes in hâc ætate impuberi doctrinâ ſuperes & doctos quotquot ſunt principali dignitate antecellas. Nam & omnes hîc, quotquot ſunt ſpem de te optimam conceperunt, quam tu, prout eſt ingenium tuum, non modò ales, ſed & ſatiabis: & ego, vel hoc uno nomine quòd ea non negligas, quæ omnes Heroas decent, rarum præſtans omnibus alijs eruditionis exemplum me, & quicquid in me aut

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
393 H 27

ingenij aut virtutis eſt tibi totum devoveo. Ità nos juvet Deus Opt. Max. qui tuis cæptis illuſtribus felix annuat, & tua ſtudia ad Orbis Chriſtiani ſalutem cum Regis Chriſtianiſſimi favore ſecundet. Scripſi Lugd. Batav. IV. Cal. An°. cIↃ. IↃ. IC.

Tuæ Excellentiæ
deuotiſsimus

Hvg. de Groot.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
393 H 27

IOSEPHI SCALIGERI IN MARTIANVM CAPELLAM AB Hugone Grotio caſtigatum.

HVGO ſoboles Grotius optimi parentis,
Qui limina nōdum tetigit puberis æui,
Sed mente ſenili teneros præuenit annos,
Magnum meditans, auſpiciis noluit illis
Præludere, quæ veſticipum poſtulat ætas,
Sed maluit à grandibus inchoare cæptis.
Nam qui penus eſt, omnis & arca diſciplinæ,
Sed quem horridulū iniuria ſquallore vetuſtas
Omni ſtudiorum nitido abdicarat vſu,
Illius ab incude profectus, atque amœno
Splendore micans, purpurea veſte decorus,
Cultuſque nouo pumice Martianus exit.
Cernis ne, vt ouantem lepido flore iuuentæ,
Commendet eum gratia luminis recentis?
Quam ſiue habuit, reſtituit Grotius illi:
Seu non habuit, contulit hanc Grotius illi.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
393 H 27

IN

MARTIANVM, CAPELLAM

Doctiſſimi Iuvenis

HVGEIANI GROTII.

Opifera tandem, Martiane, reſpicit
FORTVNA te SALVS'que; nam fuligine
Fœdatus ora, milléque notarum modis
Vt ſubverbuſtus, ambulâſti ſat diu
Compunctus, ex Felice factus, heu! miſer;
Adeò ut perires hercle certo certius,
Nutu Deûm niſi inſtinctus potentium,
GROTIVS (*voluptas* MVSARVM *atque corculum*)
Tibi animam agenti tempori ſubſiſteret,
ΥΓΕΙΑ *verè qui tuis doloribus*
Velut ab Olympo derepente apparuit.
Imo ut Medea Peliam concoxit ſenem:
Sic iſte cuncta tibi ſanauit ſtigmata,
A capite ſummo finem ad vnguis extimum.

F. TILIOBROGA.

Primum ex antiquis laudatur a Fulgentio Expositione Serm. antiqui p. 780. voc. Coelibatum. de Felix Capella, inquit, libro de nuptiis Mercurii & Philologiae: Placuit Minervae pellere coelibatum

MARTIANI MINEI FELICIS CAPELLAE AFRI CARTHAGINIENSIS, De Nuptiis PHILOLOGIÆ ET MERCVRII

LIBER I.

TV, quem pſallentem thalamis, quem matre Camæna
Progenitum perhibent copula ſacra deûm:
Semina qui arcanis ſtringens pugnantia vinclis,
Complexuq́ue ſacro diſſona nexa foues:
Nanque elementa ligas vicibus, mundumque maritas:
Atque auram mentis corporibus ſocias:
Fœdere complacito ſub quo natura iugatur,
Sexus concilias, & ſub amore fidem:
O Hymenæe decens, Cypridis qui maxima cura es:
Hinc tibi nam flagrans ore cupido micat:
Seu tibi quod Bacchus pater eſt, placuiſſe choreas,
Cantare ad thalamos ſeu genitricis habes:
Comere verniferis florentia limina ſertis,
Seu conſanguineo gratia trina dedit:
Connubium diuûm componens Calliopea
Carminis auſpicio te probat annuere.

DVM crebrius iſtos Hymenæi verſiculos neſcio quid inopinum intactumq; moliens cano, reſperſum capillis albicantibus verticem, incrementisq; luſtralibus decuriatum, nugulas † ineptas aggarrire non perferens, Martianus interuenit dicens, Quid iſtud mi pater?

pater? quod nondum vulgata materie cantare deproperas, & ritu nictantis antiſtitis, priuſquam fores adituḿq; reſerares † γυμνολογίζεις? Quin potius edoce quid apportes, & quorſum prædicta ſonuerint, reuelato. Ne tu inquam deſipis? admoduḿq; perſpicui operis εὐγραμμήμειον noſcens creperum ſapis? nec liquet Hymenæo prælibante diſpoſitas nuptias reſultare? Si verò concepta, cuius ſcaturiginis vena perfluxerint, properus ſcrutator inquiris, fabellam tibi quam olim Satyra comminiſcens hyemali peruigilio marceſcentes mecum lucernas edocuit, ni prolixitas perculerit, explicabo. Cum inter deos fierent ſacra coniugia procreationis vndique numeroſæ, liberiq; præclues, ac nepotum dulcium ætherea multitudo, & inter ſe quodam cælicolarum complexu ac fœdere potirentur, præſertiḿq; potiſſimos connubialis bearet adiectio, idq; deditum mundo loquax triuiatim diſſultaret humanitas, poetæq; præcipuè Euagrium citharistam ſecuti, cæcutientiſq; Mœonij ſuauiloquam ſenectutem, epica vulgo lyricáque pagina conſonarent: nec aliquid dulcius Ioui inter æthereas voluptates † vna coniuge loquerentur: hiſque accederet promptior fides, quæ ſuadente aruſpicio grandæuos pontifices in teſtimonium conuocat. Cum quid Iupiter hominum votis trepida curarum ambage † ſuſpenſis, multa implacabilis hoſtia denegaret, exorata eius matrona prouenire, & quicquid ille expromptа ſententia Parcarum pugillo aſſeruante dictauerit, delinitum ſuadæ coniugis amplexibus iuſſuq; remouere. Nec ſolum ſuperum regem atteſtabatur vxorium, idq; etiam Diti propoſitum, idq; Portuno, certuḿq; eſſe Gradiuum Nerienis Nerinæ coniugis amore torreri. Æſculapio quoque non diſpar affectio, ſimiliq; perſuaſione tranſduci Ope coniuga, Cybeleq; permulſa mœſtiſſimum ſeniorem deorum: Ianuſq; Argionam vtraque miratur effigie. Nam reginam † tantum marito dependiſſe Memphiticam, vt obſita luctu perpetuo nunquam eum contenta ſit inuenire.

al. γραικολογίζεις.

al. vnà cum con.

al. Suſpenſum

al. tantum dicunt.

Hac igitur fama, hiſque deorum alternis amoribus motus concituſq; Cyllenius, ſimulq; quod cunctorum affectiones & thalamos dum paret pluribus conſpicatur, vxorē ducere inſtituit. In quam ſententiam mater illum anxia cum annua peragratione zodiactea in Pliadum numero ſalutarat, impulerat, præſertimq; quòd palæſtra crebriſq; diſcurſibus exercitum corpus lacertoſis in iuuenilis roboris excellentiam toris virili quadam amplitudine renidebat. Ac iam pubeſcentes genæ ſeminudum eum incedere, chlamydéque indutum parua, inuelatumq; cætera, humerorum cacumen obnubere ſine magno riſu Cypridis non ſinebant. Rationabili igitur propoſito conſtituit pellere cælibatum. Itaque pro induſtriæ dignitate quam conueniret accipere, cuncta merito longæ deliberationis alternat. Nam Sophiam ipſe miro quidem cupiebat ardore, quòd prudens ſanctaq; ſit intemeratiorq; cunctis pulchriorq; virginibus, ſed quòd ſororis eius collactea & indiſcreto amica fœdere videretur: perindeq; ad innubas ipſa quoque tranſiſſe, eam in Palladis iniuriam non placuit coaptari. Non diſpar illum formæ deſiderabilis, grataq; luculentas in Manticen quoque ſuccenderat. Nam & nobilitas generis illam, quippe Pronoe maior eſt filiarum, & † prouidu perſpicacis prudentiæ commendabat ingenium. Sed ipſis diebus forte immenſi amoris impatientia, vltro iuuenem conſecuta, Apollini fuerat copulata. Voluit ſaltem Endelechiæ ac Solis filiam poſtulare, quòd ſpecioſa quàm maximè, magnaq; deorum ſit educata cura. Nam ipſi ψυχῇ natali die dij ad conuiuium † corrogati multa contulerant. Iupiter quippe diadema, quod Æternitati filiæ honoratiori detraxerat, capiti eius appoſuit. Iuno quoque ex purgatioris auri ſplendente vena addiderat crinibus ſociale vinculum. Tritonia etiam interula, reſoluto ricinio, ſtrophióque inſtar flammarum è cocco atque ipſo ſacri pectoris ac prudentis amiculo virginem virgo contexit. Delius quoque, vt ramale

al. eam laureum geſtitat, diuinatrice † eadem coniecturalique vir-
ga, volucres illi, ac fulgurum iactus, ac ipſius meatus cæli
ſyderúmque monſtrabat. Aniæ autem prænitens ſpecu-
lum, quod inter donaria eius adytis Sophia defixerat,
quo ſe recognoſcens etiam originem vellet exquirere, cle-
menti benignitate largita eſt. Lemnius quoque faber in-
ſopibilis illi perennitatis igniculos, ne caligantibus tene-
bris noctéque cæca opprimeretur, incendit. Omnes verò
illecebras circa ſenſus cunctos appoſuit Aphrodite. Nam &
vnguentis oblitam, floribuſq; redimitam, halatu paſci fo-
ueriq; docuerat, & melle permulſerat, & auro atque mo-
nilibus inhiare, membráque vinciri honorationis celſæ
affectatione perſuaſerat. Tunc crepitacula tinnitúſque
quîs infanti ſomnium duceret adhibebat quieſcenti. Præter
ea ne vllum tempus ſine illecebris oblectamentiſq; decur-
reret, pruritui ſubſcalpentem circa ima corporis appoſue-
rat voluptatem. Sed vehiculum ei atque volatiles rotas,
quîs mira poſſet velocitate diſcurrere, tradiderat ipſe Cyl-
lenius: licet eam aut compedibus illigatam memoria præ-
grauarit. His igitur ψυχὴν opimam ſuperis ditémq; mu-
neribus, atque multa cæleſtium collatione decoratam, in
connubium Arcas ſuperiorum caſus optabat. Sed eam Vir-
tus, vt adhærebat fortè Cyllenio, pene lachrymans nuncia-
uit in potentiam pharetrati volitantiſq; ſuperi, de ſua ſo-
cietate correptam, captiuamq; adamantinis nexibus à
Cupidine detineri. Super his igitur virginum thalamis,
dum eum deliberatæ ſortis blandimenta fruſtrantur, nec
facilè quæpiam, præter eam quæ congrua parilitate to-
nantis nurus deligeretur, occurrit, amplius deliberandum
ſuggerit Virtus. neque eum ſine Apollinis conſilio quic-
quam debere decernere, aut fas ab eius congreſſibus aber-
al. prametan- tem. rare. Cum zodiaca eum hoſpitia † permeantem nunquam
abeſſe menſtrua præcurſione permitteret. Igitur conſti-
tutum, vbicunque locorum frater eſſet, adiretur. At tunc

volatilem

volatilem virgam, vti ſecum mundi penita permeare, æthereosq; receſſus irrumpere parili velocitate poſſet, Virtuti de more permittit: ipſe pedibus talaria nectit aurea, & nunc in fanis, quibus aut vaticinia obliquis fundebantur ambagibus, aut denunciata pecudum cæde phyſiculatis extorum† proſiciis viſcera loquebantur, al. proſiciis *quibusq; ſortitus excedere, vel logia perſonare, ſagaci cum inueſtigatione diſquirunt. Sed his adytorum faſtigiis ſpecubusq; viduatis, abſque lauri arentis paucis admodum foliis,† vitibusq; ſemiuulſis,* al. vittisque *quas in Cumano antro poſt Sibyllam tinearum morſus carieſq; carpebant, nihil eius potuit inueniri. Per aereos etiam tractus, quibus formare ſolitus & volucrum diuerſos meatus, & oſcinum linguas, & præpetis omina pennæ, fruſtra incaſſumq; diſquiritur. Iam pridem quippe offenſus contamine monendorum, dedignatur Augur Pythius nuncupari. Item eum in Helicona, Delon, Lyciumq; ſectantur. Sed alibi lauros primores, arentéſque hederas, alibi cariantem tripodem, crepidáſque ſitu murcidas, præſagiorúmque interlitam memoriam repererunt. Tandem Fama nunciante cognoſcunt, quòd Phœbo gaudet Parnaſia rupes: Licet inde quoque ad Indici montis ſecretum, obumbratúmque ſcopulum, nube perpetua poſterius migraſſe perhibebant, tamen Cirrheos tunc receſſus, & ſacrati ſpecus loquacia antra conueniunt. Illic autem circunſtabat in ordinem quicquid imminet ſæculorum, fortunæ vrbium nationúmque omnium regum ac totius populi† videbantur.* al. videbatur *Aliæ tranſacti† curſus emenſo fugientes conſiſtebant.* al. emenſo ſpatio. *Aliæ ſub conſpectu, adueniebantq; quàm plures, atque ita nonnullis eminus † vaneſcebat diſperata prolixitas,* al. vnà ceſſabat *vt velut fumidæ caligationis incredibilis haberetur aura. Inter hæc mira ſpectacula fortunarúmque curſus, † motus nemorum etiam ſuſurrantibus flabris,* al motúſque nemorũ ſuſur. *canora modulatio melico quodam crepitabat† appulſu.* al. à pulſu *Nam eminentiora prolixarum arborum culmina perindeq; diſtenta*

acuto ſonitu reſultabat. Quidquid verò terræ confine ac propinquũ ramis adclinibus fuerat, grauitas rauca quatiebat. At media ratis per annexa ſuccentibus duplis, ac ſeſquialteris, nec nõ etiã ſeſquitertiis, octauis etiam ſine diſcretione iuncturis: licet interuenirent limata, † concinebant. Ita fiebat, vt nemus illud harmoniam totam ſuperúmque carmen modulationum congruentia perſonaret. Quod quidem exponente Cyllenio Virtuti † edicit, etiam in cœlo orbes parili ratione aut concẽtus edere, aut ſuccentibus conuenire. Nec mirũ, quòd Apollinis ſylua † ita rata modificatione congrueret, cũ cœli quoq; orbes idem Delius moduletur in ſole: hincq; eſt, quod † ille Phœbus, & hic vocitetur Auricomus. Nam ſolis auguſtum caput radiis perfuſum circumactúmque flammantibus, velut auratam cæſariem rutili verticis imitatur. Hinc quoque Sagittarius, hinc quoque Vulnificus, quòd poſſit radiorum iaculis icta penetrare. Demonſtrabat præterea Cyllenius Virtuti amnes quoſdam cælitus defluentes, quos tranſeundos eſſe perhibebat, vt ad eum ipſum quem reperire curæ eſt, peruenirent. Verùm eoſdem amnes diuerſicolor fluentorum diſcrepantium vnda raptabat. Quippe primus diffuſioris ac prolixi ambitus gurges liuentis aquæ volumine nebuloſo, atque algidis admodum pigriſque curſibus † hæſitabat. Interius lactis inſtar alius candidæq; lucis mitis per omnia quietúſque motu vndas voluebat argenteas. Tertius verò † minio rubeoque igne rutilantes, feſtinatáq; rapiditate præcipites, † fragroſosq; curſus anhela ſulphureus celeritate torquebat. Qui hunc ſequebatur auratus ac fulgidus, & flammis coruſcantibus rutilans, ſed diuerſitate fluminum vtrinque coniunctus, quibuſdam riuulis intermixtis, quantum penſabat moderatio temperabat. Verùm interior † ille electro purior reſplendebat amnis, quem præter cæteros fortunarum ille conſiſtens populus appetebat: quarum alias eius odor & halatus illexerat, alias lenis vndæ canori permulſere modulatus. Guſtum au-

al. concinnabant
al. edidicit
al. iterata
al. illis
al. hæſitabat interius. Alius lactis, &c.
al. minio
al. flagroſóſque
al. ille

tem

tem hauſtúmque quàm plures ex eodem dulciſſimo gurgite ſitiebant. Nec † deerat, qui eadem foueri abluíque lympha ac ſe in illā iacere † cupiebat. Præterea duo reſtrictiores; ac ſinu ambitúque paruo raptabantur interius: quorum vterque pro aliorum vicinia & confinio coloratus, exiguum proprij ſaporis hauſtum, multa mutabilis admixtione traxerat. Nam alter nimia celeritate feſtinus, ac plerunque conſiſtens relabensq; ferebatur. Alius verò quandam vndarum originem geſtans, flexuoſisq; anfractibus errabundus ſpumabat cunctis ſeminibus fluentorum. Hi igitur curſus diſcoloris amnes prædictas rerum nationúmque fortunas immenſis primò finibus ambiebant. Tunc diuerſa vndarum violensq; rapiditas ſingulas quaſque peruadens improuiſa vi per decliuis aluei præcipites lapſus rapidis turbinibus † pertrahebat, ita vt alius eaſdem plerunque alteri transfunderet fluuio, & quam ille exercitam longa colliſione vexauerat, alter aut ripæ redderet, aut amne merſaret. Nō tamen fortunas omnes illi † ſanguineos aut cæruleos inuolutas gurgites rapiebant. Plerunque illius lactei † renitens vnda repente correptas eminentis tractus vertice ſubuehebat. Aliquādo etiam † ſublimitas atque fluctu elatiore ſuſpenſas in illum cruentæ ſimilitudinis reiiciebat æſtum, aut in torrentē liuidum † vorandus hiatu piceo deſpuebat. Alterna igitur permixtione fluuiorum ille Fortunarum populus agebatur. Neque enim vlla prorſus erat, quæ ab omni immunis incurſu, cunctóque eſſet gurgite feriata. Denique Virtus ſecuta Cyllenium dum ſola cunctos interrite tranſmearet: licet eam magno fragore colliſerint: tamen opprimere non quiuerunt. Tandem trans fluuios, qui ad quoddam Phœbi ſpectaculum ferebantur, cum Virtute Mercurius conſtiterunt. Ac tunc Latoium conſpicati edito conſidentem arduóque ſuggeſtu, atque in conſpectu quatuor vrnulas adopertas viciſſim atque alternis inſpectionibus enudare, quæ diuerſa ſpecie metallisq; formatæ.

al. deerant
al. cupiebant
al. pertrahebant.
al. ſanguineo aut cæruleo.
al prænitens
al. ſublimitus
al. vorandum

Nam vna ex ferro, quantum coniici potuit, duriore: alia ex argenti fulgentiore materie: tertia liuentis plumbi fuſili robore videbatur. At verò propior deo perlucentis vitri ſalo renidebat. Singulæ autem rerum quædam ſemina elementáque geſtabant. Nam flamma flagrantior, & ab ipſius cecaumenis exanclata fomitibus ex ferri prædicta anhelabat vrna: quæ tamen Vertex Mulciferi dicebatur. Alia etiam quæ fuerat ex argenti materie, præferebat ſerena fulgentia, & vernãtis cæli temperie renidebat. Hanc dicebant Riſum Iouis: Illa verò metalli grauioris plena vndoſæ hyemis atque algidi † rigoris, nec non etiam pruinarum. Hæc Saturni vocabatur Exitium. At verò ſali reſplendentis, † atque ad ipſius dei dexteram ſita, aeris totius ſeminibus erat referta. Hanc Iunonis Vbera † memorabant. Ex his igitur vrnis deus alternatim, quantum diſpoſitis ſat erat, hauriebat. Nam quoties orbi complacito vitalis ſpiritus ſalubres miniſtrabat auras, ex illa argenti clementia aeris hauſti permiſcens ſemina temperabat. Cum verò peſtem diram commeritis mortalibus minabatur, aeris ſimiliter anhelos ignes, aut torpentis frigoris venena miſcebat, & in † affligendum meare cogebat orbem. Tali dei temperamento Virtus admonita, magiſque cum eum ſalutaris auras miſcere conſpiceret, Cæci poetæ Graium verſum Mercurio comprobante commemorat:

al. materie.

al. frigoris.

al. adque ipſ.

al. referebant

al. infligendũ.

Φοῖβος χρυσοκόμης λοιμοῦ νεφέλην ἀϖ' ἔρυκεν.

Ex quo peſtem fugari poſſe Mercurius, ſi voces primæ veſtigiis eius accederent, admonebat. Subdendæ tamen Clario fidibus perſonanti, atque inter ſerta laurigera inſularum lubrico implexóque crine redimito. Talia conſerentes vt procul Pythius aduentare conſpexit, cauſamq; aduentus primis aſpectibus recognouit, throno quo inſidebat exurgens, Muſas iuſſit occurrere. Quæ licet in Maiugenæ officium † properare viderentur, ſatis tamen inceſſibus mouebantur.

al. propè fari

bantur. Ac tunc germano in participatum operis conſeſſumq́; ſuſcepto, prior orſus eſt Phœbus.

ANXIA cum trepidis nutat ſententia rebus,
Fluctuat incertis aut ſors ignota futuris,
†Conſultat mortale genus, quodq́ue † indaga veri — al. *Conſules*
Cura facit dubium, vel ſpes incerta fatigat. — al. *indiga.*
At præſcire deis vacuum eſt, cunctatio nulla eſt,
Quod ſuperi voluere, licet de pectora fixis
Præoptare caret, ſi quod placet, atque neceſſe eſt.
Sed tibi quod nondum venit manſura † voluntas: — al. *voluptas.*
Conſilium vis ferre meum. ſic ſemper ab omni
Velle capis ſocium, faciunt atque† abdita mentem. — al. *addita*
Eſt igitur priſci generis doctiſſima virgo
Conſcia Parnaſo, cui fulgent ſydera cœtu,
Cui nec tartareos clauſtra occultare receſſus,
Nec Iouis arbitrium rutilantia fulmina poſſunt,
Fluctigena ſpectans † quali ſub gurgite Nereus: — al. *qualis*
Quæq́ue tuos norit fratrum per regna † recurſus, — al. *receſſus.*
Peruigil immodico penetrans arcana labore,
Quæ poſſit docta totum præuertere cura
Quod ſuperis præſcire datum, quin crebrius † in nos — al. *immodico*
Ius habet illa deos vrgens in iuſſa coactos.
Et quod nulla queat ſuperum tentare poteſtas,
Inuito ſcit poſſe † Ioue, vt ſtent ardua magno. — al. *Ioue ſtens*
Alterutrum cumulat parilem meruiſſe iugalem.

His Apollinis dictis lætabunda Virtus, quòd tam excellentis Virginis ſuaſum videt eſſe coniugium, vt nihil amiſſum ex ſupradictarum duceret dignitate, nomen tamen eius inquirit. Quod vbi cognouit Philologiam eſſe, de qua fœdus inſtabat, tanta gratulatione alacritatéque concutitur, vt aliquanto de ingenito rigore deſcendens, etiam corpore moueretur. Quippe propinquam eſſe commemorat, & laudatæ illius Mantices patronam, in ipſam quoque Sophiam ſupellectilis multæ remuneratione largiſſimam. Nam ψυχὴν incultam ac ferino more verſantem, apud hanc aſſerit expolitam: ita vt ſi quid pulchritudinis ornatúſque

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
393 H 27

geſtaret, ex Philologiæ ſibi cultibus arrogarit: quæ ei tantum affectionis impenderit, vt eam ſemper immortalem facere laborarit. Nihil igitur immorandum, quippe cum impiger gerendorum ſciat eſſe Cyllenius, ſed acceptis Apollonis fatibus reſpondit ipſe Matugena.

CERTVM eſt lauripotens, decuſque diuûm,
Noſtrum ex contiguis venire pectus:
Et quicquid ſocium ciere numen
Iunctus compererim probare rerum:
Sed nunquam mage velle diſparamus,
Et ſit collibitum manere iuſſis,
Quam cum Deliaco meare fatu
Cura atque arbitrio monemur iſto.
Hunc quippe ambiguum nefas putamus:
Et quæcumque fuit perit voluntas.
Quocirca officio decentiore
Paret † præcluibus libens profatis (al. *nobilibus*, ſed Gloſſema eſt.)
Arcas in thalamos venire iuſſus.
Sed tu Delie, quo Tonantis extet
Compar propoſitum, volenſque nutus,
Inſtes, nam ſolitus ciere pectus,
Et præuerſa vigil monere ſenſa:
Illum contribuas † manere iuſſis: (al. fauere)
Et cœptis ſacra fulſerit voluntas.

HÆC dicente Mercurio, Quin potius, inquit Virtus, vterque veſtrum Iouem voce conciliet. Nam & hic eius conſiliorum conſcius, & tu præceptionis arcanus. Ille mentem nouit, tu verba componis. Phœbo ſueuit inſtante concedere, tibi fectus ſolitus aperire. Addo quòd vos non conuenit diſparari. Et licet hic curſor Apollinei plerunque axis celeritate vincatur, ac remorata ſtatione conſiſtens † captat demū feſtinata præuertere: tamen dum conſequitur, ita libratus anteuenit, vt ceſſim plerumque recurſitans gaudeat occupari. Vnà igitur veſtrum Iouem pia pignora conuenite. Certum quippe eſt, quòd & Phœbeo conniuens † ſplendore ſuccumbat, & cū Stilbonte incedens, (al. *captetur demumque*) (al. *ſplendori*)

connubio-

connubiorum copulis allubeſcat. His dictis, Virtus præcedentis officio ac Mercurialis virgæ perflatione concuſſa, in cælum itura ſuſtollitur. Augurales verò alites ante currum Delio conſtiterunt, vti quis vellet vectus aſcenderet. Nam futura plerunque conformans, his præſagire conſueuerat. Petaſo autem ac talaribus concitatis, cœpit præire Mercurius. Sed ſcandente Phœbo, Muſarum pediſſequus adhærensq́; comitatus, candenti canoráque alite vehebatur. Tunc verò conſpiceres totius mūdi gaudia conuenire. Nam & tellus floribus † lumina, quippe veris deum conſpexerat ſubuolare Mercurium, & Apolline conſpicato aeria temperies ſudis tractibus renidebat. Superi autem globi orbéſque ſeptemplices ſuauis cuiuſdam melodiæ harmonicis tinnitibus concinebant, ac ſono vltra ſolitum dulciore, quippe Muſas aduentare præſenſerant, quæ quidem ſingillatim circulis quibuſque metatis, vbi ſuæ pulſum modulationis agnouerant, conſtiterunt. Nam Vrania ſtellantis mundi ſphæram extimam † concinit, quæ acuto raptabatur ſonora tinnitu. Polymnia Saturnium circulum tenuit. Euterpe Iouialem. Erato ingreſſa Martium modulatur. Melpomene medium vbi Sol flammanti mundum lumine conuenuſtat. Terpſichore Venereo ſociatur auro. Calliope orbem complexa Cyllenium. Clio citimum circulum, hoc eſt, in Luna collocauit hoſpitium. Quæ quidem graues pulſus modis raucioribus perſonabat. Sola verò (quod vector eius Cygnus impatiens oneris atque etiam ſubuolandi alumna ſtagna petierat,) Thalia derelicta in ipſo florentis campi vbere reſidebat. Interea tractus aereos iam Phœbus exierat, cum ſubito vitta crinalis immutari in radios, laurúſque quam dextera retinebat in lampadem mundani ſplendoris accenditur. fiuntq́; volucres, qui † currum Delium ſubuehebant anheli flammis lucis alipedes. Atque idem pallio rutilante ac reſerato ſtellantis poli limine Sol repente clarus emicuit. Cyllenius quoque in ſydus vibrabile

aſtrúm-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
393 H 27

aſtrúmque conuertitur. Atque ita metamorphoſi ſuperæ pulchriores per Geminos proprietate quadam ſigni familiaris inuecti auguſto refulſere cælo, ac mox Tonantis palatium petiuerant. Qui poſtquam introgreſsi & coram data copia fandi, vt vidit Clarius conſortio patrem Iunonis hærentem, quam nouerat ſuffragari plurimum ac fauere connubiis, lætus primo omine ipſámque concilians, in cuius arbitrio † poſitam mariti nouerat voluntatem, ita mitis affatur. al. deeſt.

POSSEM minore ambigens fiducia
Solum Tonantem pignoris pro fœdere
Pubeda vixdum vel paterna contremens
Præcepta adire, ni iugata cælitum
Omen pararent proſperum conſortia
Tabensque diuûm nunc moueret nexio:
Iunone thalamos quis rogare conſcia
Nolet deorum? cum futura pronuba
Eadem profectò quæque ſuffragabitur.
Iugalis ergo blanda nutus præſtrue
Noſtriſque ſuada quo lubeſcat niſibus.
Te nunc parentem principemque maximum
Fatumque noſtrum, quippe Parcarum chorus
Humana penſat, tuque ſortem cælitum:
Tuumque velle eſt ante præſcientias:
Ac mente geſtas, quicquid inſtabit deis:
Cuiusque nutu gignitur neceſsitas,
Futura cuius † illigat decretio: al. alligat
Inſtatque quicquid velle vel ſerum potes.
Tene igitur illo quo benignus numine es
Depoſco cœli blanda temperatio:
Piumque culmen iure qui diuûm pater
Concede proli quo nepotum prouehat
Numerum ſupernis, aſtra quem vibrant polis.
Maiæ tuumque flagitat pignus ſacrum,
Thalamis iugetur virginis doctiſsimæ.
Sed te parentis cura ſi ſtringit pia:
Par eſt deorum conuoces cœtum potens.
Connubium ipſa ſanciens cum coniuge:
Quo prolis extent lege ſupera nuptiæ:
Perpesque vinclum cœlitum ſignet decor.

HIC poſtquam Delius conquieuit, conuerſus ad coniugem Iupiter, quid eius voluntas haberet inquirit. Verùm illa multa ratione permulſa, primò quòd ei qui placiditatem afferre ſolitus Phœbus orabat, quique etiam à ſe eiuſdem filias eruditas ad parentum quoque conſpectum fecerat ſubuolare. Dehinc nuptiis Iuno non ſolita refragari, tunc etiam Cyllenium diligebat, quòd eius vberibus educatus poculum immortalitatis exhauſerat: perindeq; & matris gratiam conferebat. Accreſcebat votis, quod multa eam Clarius conciliatione deuinxerat, faciendum profectò accelerandúmque perſuadet, ne itidem Cyllenius Cypridis lactatus illecebris Hermaphrodito fratrem gignere ſuccenſus optaret. Stimulabat paululum Iouem, ne vxoris Cyllenius fotibus repigratus, ſomnolento repentè marcore torperet, & iam velut maritali vacatione feriatus diſcurſare ſub præceptis Iouialibus denegaret. Nam illum iam pridem, ait, Philologiæ ſentio amore torreri, eiúſque ſtudio comparatas habere quamplurimas in famulitio diſciplinas. Ipſumq; linguæ inſignis ornatibus fandi nimiam venuſtatem quo placeret virgini conſecutum. Deinde barbito auratáque cheli ac doctis fidibus perſonare. Addo quòd celebrat mirabile præſtigium elegantiámque pingendi, cùm viuos etiam vultus æris, aut marmoris ſignifex animator inſpirat. Totum certè complacitum eſt, quicquid comit decorem † iuuenalem gratiarum. Se igitur eos iam pridem amore mutuo colligatos iccirco paululum diſtuliſſe, ne in thalamum primæua affectione feſtinans, cùm diſcurrendum eſſet, totis noctibus repigritior paululum ſimularet anomalum. Tunc Iuno, Atquin ait eiuſdem conuenit virginis ſubire vinclum, quæ illum etiam quieſcere cupientem conniuere non perferat. An verò quiſquam eſt, qui Philologiæ ſe aſſerat peruigilia laborata, & lucubrationum perennium neſcire pallorem? Quæ autem noctibus vniuerſis cœlum, freta, †tartarúmque diſcutere, ac deorum omnium ſedes

al. iuuenalium

al. Tartara

al. indagis

ſedes curioſæ † indaginis perſcrutatione tranſire, quæ textum mundi, circulorúmque volumina vel orbiculata parallela, vel obliqua decuſata polosè, & limmata, axiúmque vertigines, cum ipſorum puto ſiderum multitudine numerare, niſi hæc Philologiæ gracilenta quadam adſixione conſueuit? Quoties deos ſuper eiuſdem coactione & conſtantia conqueſtos, cùm eos connubiæ aut intempeſtæ noctis ſilentio quieſcentes ad ſe venire inaudita quadam obſecratione compelleret. Tam verò abeſt, vt ſub hæc poßit pigreſcere intricaríque Cyllenius, vt commotis ab eadem ſuſcitatiſque pennis extra mundanas petere latitudines vrgeatur. Cur igitur rex optime † liſferuntur, cùm pro ſola Athlantidæ ſolertia duos vigiles repromittam? Hæc cùm Iuno affixa, vt adhærebat elatiori plurimum Ioui, acclinatis eius auribus intimaret, de quodam purgatioris vibratoriſque luminis loco allapſa, ſenſim Pallas coruſca deſcendit, atque ita vt videbatur vertici Iouiali inhærere, ſuperuolans tandem conſtitit ſublimiore quodam annixa ſuggeſtu. Quam cùm Iupiter, vt iugali elatior adhærebat, de proximo contiguóque ſuſpexit, ſic exorſus: O virgo noſtri pars melior oportunè votis intermixta Maiugenæ, quæ ſiue Deliacis vocibus permulſæ deſcendis, ſiue abſque te Iouis non erat formare conſilium, ſeu conſenſus noſter ne mutilus videretur approperas: noueris tamen Philologiæ Cyllenium nuptias poſtulare. Nondum mea prompta ſententia eſt: expecto quid ſuadeas. Noui quippe quàm eiuſdem virginis inceſſabilis labor tibi ſemper acceptus, & vt è tuis numeretur illa pediſſequis. Par eſt igitur ipſa præſertim decernas, quicquid de eius connubio prouiſura diſpenſas. Tunc Pallas aliquanto ſubmißior, ac virginalis pudoris rubore ſuffuſa, oculóſque peplo, quod rutilum circum caput geſtabat, obnubens, improbabat aliquantum, quod ſuper nuptiis virgo conſulitur, præſertimq́; eius quam propter conſociationis officia manere cuperet ſemper intactam.

al. differuntur nuptiæ

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
393 H 27

*ctā. Dedignatur præterea huiuſmodi adhibere conſenſum, cùm ita expers totius copulæ cenſeatur, vt neque de vlla commixtione progenita, neque ipſa procreari quicquam Arithmetica teſte monſtretur. At tunc ſeptem radiorum coronam ſolinaga virginitas renudauit, ne futurarum cauſis & copulis intereſſet. Quia tamen eius optauerat Iupiter exegerátque conſilium, ſuadet deos maritos dearúmque grandæuas in hæc decernenda conduci. Quippe † conuenire Cyllenio, vt pro officiorum præmiis potiſſimorum fauor cœlitum eius vincla ſanciret. Auguſtius quoque fieri Iouiale decretum cum cœtu deorum atteſtante depromitur, ipſamq; nupturam deo conuenire non poſſe, niſi ſuper ſenatus conſulto mortalis eſſe deſineret. Id genus plurima ſuadente Tritonia, regum coniugum vterque conſentit. Ac mox Iouis † ſcribæ præcipitur pro ſuo ordine ac ratis modis cœlicolas aduocare, præcipuéque ſenatores deorum, qui penates ferebantur Tonantis ipſius: † quorúmque nomina quoniam publicari ſecretum cœleſte non pertulit, ex eo quod omnia pariter repromittunt, nomen * eius † conſenſione perfecit. Vulcanum verò Iouialem ipſe Iupiter poſcit, licet nunquam ille de ſede coruſca deſcenderet. Tunc etiam vt inter alios petiſſimi rogarentur ipſius collegæ Iouis, qui biſſeni cum eodem Tonante numerantur, quóſque diſtichon complectitur Ennianum:*

al. conuenit

al. Quorum n.

al * eis

† alias ex

Iuno, Veſta, Minerua, Ceres, Diana, Venus, Mars,
Mercurius, Iupiter, Neptunus, Vulcanus, Apollo.

ITEM † ex his ſeptem reſidui, qui inter xij non vocantur, poſt hos quamplures alii pro ſuis gradibus cœlites, ac deorum omnium populus abſque impertinentibus conuocandi. Nec mora milites Iouis per diuerſas cœli regiones approperant: quippe diſcretis plurimum locis deorum ſinguli manſitabant. Et licet per zodiacum tractum nonnulli ſingulas vel binas domos animalibus titularint, in aliis tamen habitaculis commanebant. Nam in ſexdecim

al. ex VII.

diſcernitur

† *diſcernitur cœlum omne regiones. In quarum prima ſede habere memorantur poſt ipſum Iouem dij Conſentes, Penates, Salus ac Lares, Ianus, Fauores, Opertanei, Nocturnúſque. In ſecunda itidem manſitabant præter domum Iouis quæ ibi quoque ſublimis eſt, vt eſt in omnibus Prædiatus, Quirinus, Mars Laris militaris, Iuno ibi quoque domicilium poſsidebat, Fons etiam, Lymphæ, Diíque Nouenſiles. Sed de tertia regione vnum placuit corrogari. Nam Iouis Secundani, & Iouis Opulentiæ, Mineruæq; domus illic ſunt conſtitutæ. Sed omnes circa ipſum Iouem fuerant in præſenti. Diſcordiam verò ac Seditionem, quis ad ſacras nuptias corrogaret, præſertimq; cum* † *ipſa Philologiæ ſemper fuerit inimica? De eadem igitur regione ſolus Pluton, quòd patruus ſponſi eſt, conuocatur. Tunc Lynſa ſylueſtris, Mulciber, Lar cæleſtis, nec non etiam militaris, Fauórque ex quarta regione venerunt. Corrogantur ex proxima* † *tranſcurſis domibus coniugum regum, Ceres, Tellurus, Terræq; pater Vulcanus & Genius. Vos quoque Iouis filij Pales & Fauor cum Celeritate Solis filia ex ſexta poſcimini. Nam Mars, Quirinus & Genius ſuperius ſunt poſtulati. Sed etiam Liber ac Secundanus Pales vocantur ex ſeptima. Fraudem quippe ex eadem poſt longam deliberationem placuit adhiberi, quòd crebrò ipſi Cyllenio fuerit obſecuta. Octaua verò tranſcurritur, quoniam ex eadem cuncti ſuperius corrogati, ſolúſque ex illa Veris fructus adhibetur. Iunonis verò hoſpitæ Genius accitus ex nona. Neptune autem, Lar omnium cunctalis, ac Neuerita, tuq; * Coſſe ex decima conueniſtis. Venit ex altera Fortuna & Valitudo, Fauorq; Paſtor, Manibus refutatis: quippe hi in conſpectum Iouis non poterant aduenire. Ex duodecima Sancus tantummodo deuocatur. Fata verò ex altera poſtulantur. Cæteri quippe illic dij Manium demorati. Bis ſeptena Saturnus eiúſque cæleſtis Iuno conſequenter acciti. Veiouis, ac dij publici ter quino ex limite*

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
393 H 27

ex limite conuocantur. Ex vltima regione Nocturnus, Ianitoréſque terreſtres ſimiliter aduocati. Ex cunctis igitur cœli regionibus aduocatis diis, cæteri quos Azonos vocant, ipſo † commouente Cyllenio conuocantur. Tunc elementorum præſules, atque vtilitatis publicæ mentiúmque cultores, omniſque populus poteſtatum, quis Numæ multus ſucceſſor † indicat. Qui confeſtim omnes imperio Iouis conuocati, in aulam cœlitem † cum vibrantibus venêre ſideribus. Tunc Ianus in † limine, militéſque Iouis ante fores regias conſtiterunt, ingreſſuros etiam cunctos nominatim vocabat Fama præconans. At intra conſiſtorium regis quædam fœmina, quæ Adraſtia dicebatur, Vrnam cœlitem ſuperámque ſortem irreuocabilis raptus celeritate torquebat, excipiebátque ex volubili orbe decidentes ſphæras peplo inflexi pectoris † Imarmine. Cloto verò Lacheſis Atropóſque quoniam ſententias Iouis orthographiæ ſtudio veritatis excipiunt, vtpote librariæ ſuperûm, archiuique cuſtodes, cùm ſenatum curiámque contrahi, & ipſum Tonantem exuuiis induſiari publicè cernerent, magiſtratus in acta cœleſtiúmque conſultum, ſtilos acuunt, ceráſque componunt. Tunc Iupiter publica & quæ ſenatum contracturus aſſumit indumenta percipiens, apponit primum vertici regalis ſerti flammantem coronam, contegitq́; ex poſticis caput quodam velamine rutilante, quod ei præſul operis Pallas ipſa texuerat. Dehinc veſti admodum candidæ obducit amictus hyalinos, quos ſtellantibus oculis interſtinctos crebri vibratus ignium luminabant. Tunc duo globoſos orbes, quorum vnus auro, electro alius prænitebat, dextra porrectiore corripuit: Læua enneaphthongon chelin innitenti ſimilis imprimebat. Calceos autem ſmaragdineæ fluctu viriditati herboſos veſtigiis eius Tellus annexuit. Inſidebat autem ex pauonum pennis intertexta oculatæq́; pallæ, ex qua multicoloribus notulis variata pictura vernabat. Sub calceis verò fuſcinum deprimebat. Huius ſugge-

al. commonente

al. indicat

al. conuibrantibus

al. limite

ſtui Iunonis ſubditus conſeſſus, haud indecenter ornatu ipſa verò tecto capite, lacteo quodam galumnate, prænitebat. Cui gemmis inſitum diadema precioſis: nam neque Scythidis vireta, nec Ceraunniorum vibrans fulguransq; lumen, nec flucticolor hiacynthi credebatur abeſſe profunditas. Sed totum illud ſertum capitis fulgurantis Thaumantias obtuliſſe reginæ cœlitum ferebatur. Ipſius verò diuæ vultus aſsidua perlucens gratia, fratri conſimilis, niſi quòd ille immutabili lætitia renidebat: hæc cõmutationum aſsiduarum nubilo crebrius turbidabatur. Nam veſtis eius hyalina, ſed peplum fuerat caliginoſum: quo tamen ſi appulſu cuiuſdam luminis tangeretur, inter obumbrantes nebulas ſudæ perſpicuitatis gratia præniteret. Hæc † fulmen dextra, læua ſonorum bombis terrentibus ſuſtinens tympanum, ſub quibus plurimum ſudans ima ſubiecta roſcidis videbatur inundare fluoribus. Huius verò calcei admodum furui: quorum ſolea atræ noctis nigredine coloratur. Nam eiuſdem genua, zona quidem diuerſicolor ambiebat, quæ nunc perfulgido reſplendebat orbe, nunc vaneſcentis gratiæ tenuata varietas ita penitus † obliquabat, tanquam nihil habuiſſet antè diſcolorum. His igitur indumentis decenter ornati, ante conſeſſum in ſuggeſtu ſydereo poſitam quandam ſphæram cælatam varietate multiplici conſpicantur, quæ ita ex omnibus compacta fuerat elementis, vt nihil abeſſet, quidquid ab omni creditur natura contineri. Illic omne cælum, aer, freta, diuerſitasq; telluris, clauſtráque fuerant tartarea. Vrbes etiam, compita, cunctorúmque ſpecies animantium, tam in ſpecie quàm in genere numeranda. Quæ quidem ſphæra imago quædam videbatur, ideáque mundi. In hac quid cuncti, quid ſinguli nationum omnium populi quotidianis motibus agitarent pedeire, formante ſpeculo relucebat. Ibi quem augeri, quem deprimi, quem naſci, quem occidere Iupiter vellet, manu propria ipſe formabat. Quam terrarum par-

tem diſperdere, quam beare: quam vaſtam quámque celebrem cuperet, fictor arbitrarius variabat. Hoc igitur fatum publicum conſpicans, componénſque Deorum ſenatum, iuſsit admitti. Quamuis intus, quos innominabiles ſacra † vis teſtatur, intrarent, tamen etiam primatibus diuûm, præſertimq́; parentibus vterque conſurgunt. Verùm ſator eorum greſsibus tardus ac remorator incedit: glaucóque amictu tectus caput. Prætendebat dextra flammiuomum quendam draconem caudæ ſuæ vltima deuorantem, quem credebant anni numerum nomine perdocere. Ipſius autem canicies pruinoſis niuibus candicabat, licet etiam ille puer poſſe fieri crederetur. Eius coniunx grandæua corpulentáque mater: quamuis fœcunda circumfuſaq́; partubus, tamen floridam diſcoloramq́; veſtem herbida palla contexuerat. In qua totus gemmarum metallorumq́; cenſus, atque omnium prouentus frugéſque ſationum larga admodum vbertate ferebant. Huic Veſta quæ etiam coæua eius fuerat, adhærebat. Quæ quod nutrix Iouis ipſius, ſuoq́; eum ſuſtentaſſe gremio ferebatur, caput regis auſa eſt oſculari. Poſt hos candida cum ſorore Sol auratus expetitur: qui mox vt cœpit ingreſſui propinquare, purpuræ rutilantis puniceus quidam fulgor anteuenit, & roſulenti ſplendoris gratia totam aulæ ipſius curiam obſtupefactis cæteris ornatibus illuminauit.

al. Iouis vis.

Aſt vbi primos honorati capitis radios ingreſſurus immiſit, ipſe etiam Iupiter paululum retrogreſſus ſub immenſi nitoris † lumine caligauit. Sphæræ verò orbéſque quos dextera ſuſtinebat, veluti ſpeculo cognati luminis refulſere. Iuno autem diuerſi coloris illuſtris ornatibus, ac varia velut ſpeculo cognati luminis gemmarum luce reſplendens, candentibus ſerenis enituit. Erat enim illi in circulum ducta fulgens corona, quæ duodecim flammis † ignitorum lapidum fulgorabat. Quippe tres fuerant à fronte gemmæ: Lychnis, Aſtrites, & Ceraunos, quæ eius effigiem

al. numine.

al. ignoto.

reuerendam à cognitione conſpicientium vibrantes radiorum fulgoribus occulebant. Quarum alia Cancri cerebro, Leonis oculis altera, Geminorum fronte aſſumpta tertia dicebatur. Aliæ ſex ex vtroque latere rutilabant, quarum Smaragdus vna, Scythis altera, Iaſpis tertia vocabatur. Inter quarum virorem fœta mari per † lumina coruſcat, fronti quædam interioris † ſuauitas reſplendebat. Hiacynthos, Dendrites, etiam Heliotropios vtrinque compacti. Qui lapides coloribus ſuis terras ratis temporum vicibus herbidabant: quos ei ad obſequium numinis recurrentis Ver dicebatur & Autumnus munere contuliſſe. Poſterior autem pars corona Hydatide Adamante & Cryſtallo lapidibus alligabatur. Hos enim Hyems vndoſa genuerat. Ipſius verò diui auro tinctam cæſariem comasq; crederes bracteatas. Facie autem mox vt ingreſſus eſt, pueri † renitentis, † inceſſu medio iuuenis anheli: in fine ſenis apparebat occidui: licet duodecim nonnullis formas conuertere crederetur. Corpus autem eius flammeum totum, pennata veſtigia, pallium coccineum, ſed auro plurimo rutilatum. Siniſtra autem manu clypeum coruſcantem, dextera ardentem facem præferebat. Calcei verò ſimiles ex Pyropo, quem iuxta Lunam leni quodam teneróque vultu ex fraterna fulgorem lampada reſumebat. Poſt hos admiſſi fratres Iouis, quorum alter maritima ſemper inundatione viridior. Alius lucifuga inumbratione palleſcens, in capite vterque dominandi ſertum pro regni conditione geſtabat: Nam vnus albidi ſalis inſtar candidum atque ſpumarum caniciem concolorum, alter hebenum ac tartareæ noctis obſcuritate furueſcens, qui quidem multo ditior fratre, & ſemper eorum quæ gignuntur conquiſitionibus opulentus: Alius verò propter molem elationemq; corporis renudatus, ac deſpuens diuitias oppreſſione quæſitas. Verùm vtrique diuerſa coniunx: Nam hic nudus omnium nutricem deorumq; hoſpitam ſecum ducit. Ille puellam acceſſibus

gratulan-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
393 H 27

gratulantem, quæ ita plerunque frugem expoſcentibus tribuit, vt magni numinis vota ſint eidem redhibere centeſima. Dehinc admiſſi Tonantis ipſius filij. Inter quos primus quidem ruber iuuenis, ac vorax omnium ſitiorq; etiam ſanguinis gradiebatur. Alter ſuauis & comis, falcem dextra, læuaq; geſtans cratera ſomnificum, ac pronus in petulantiam ferebatur. Huius greſſus incerti, atque olacis temeti madoribus implicati. Poſt hos duorum vna quidem germanaq; facies. ſed alius lucis ſydere, noctis alius reſulgebat. Dehinc quidam roboris inauditi & extirpandis ſemper aduerſitatibus præparatus. Sed eius miros lacertos †rictuſq; cleoneos † limis Iuno cernebat: quis inter eos decernentes fœminæ: quarum vna Virgo ferebatur: alia generationum omnium mater: illi arcus cum pharetra, huic roſis decuſſatim vinculatis ſertata † contextio. Quam & conſpicere nitentem, & fantem audire dulces illecebras, & attrahere fragrantiſſimi ſpiritus halatibus redolentem, & oſculis lambere, & contingere corpore, eiuſq; velles cupidine ſuſpirare. Quæ quidem licet amorum voluptatumq; mater omnium crederetur: tamen eidem deferebant pudicitiæ principatum. Cum his grata Ceres admodum granis fœmina, alumnaq; terrarum ac nutrix mortaliũ videbatur. Quidam etiam claudus faber venit: qui licet crederetur eſſe Iunonius, totius mũdi ab Heraclito dictus eſt demorator. Tunc etiam omnium garrula puellarum, & contrario ſemper fluibunda luxu, leuitate pernix deſultoria geſtiebat. Quam alij Sortem aſſerunt, Nemeſimq; nonnulli, Tychenq; quam plures, aut Nortiam. Hæc autem quoniam gremio largiore totius orbis ornamenta portabat, & alijs impartiens repentinis motibus conferebat, rapiens his comas puellariter, caput illis virga comminuens, eiſdemq; quibus fuerat eblandita ictibus crebris verticem complicatiſq; in condylos digitis vulnerabat. Hæc mox vt facta conſpexit omnia quæ gerebantur in Ioui conſiſtorio ſubnotari,

al. victúſque

al. ſublimis

al. contexto.

ad eorum libros & pugillarem paginam cucurrit, & licentiore quadam fiducia, quæ conſpexerat inopinata deſcriptione corripuit, vt quædam repente prorumpentia, velu rerum ſeriem perturbarent. Alia verò quæ cauſarum ratio preſpecta vulgauerat: quoniam facere improuiſa no poterat, ſuis tamen operibus arrogabat. Poſt hanc vulg cæteri deuenêre. Iupiter tunc ſolio reſedit, præcepitq; cunctos pro meriti ordine reſidere. Tuncq; ſubſellia flammabunda cœtum ſuſcepêre ſydereum. Verùm quidam redimitus puer ad os compreſſo digito ſalutari, ſilentium commonebat.

Conticuere omnes, intentique ora tenebant.

Tunc Iupiter cœpit:

Ni noſtra aſtrigeri nota benignitas
Conferre arbitrium cogeret intimum:
Et quicquid tacito velle fuit ſatis
Id ferre in medium collibitum foret:
Poſſem certa meis promere ductibus.
Nec quiſquam illicitis tollere niſibus
Concertans cuperet iuſſa deum patris,
Sed triſtis melius cenſio clauditur:
Atque infanda premit ſenſa ſilentium:
Ne vulgata ciant corda doloribus.
At cum læta patrem promere gaudia:
Et certo deceat fœdere pignora
Palàm perpetuis iungere nutibus:
Caſſum eſt nolle loqui ſenſa decentia.
Vobiſcum ergo dij grata propinquitas
Conferre ſtudium eſt vota propaginis.
Æquum quippe puto fœdere cælitum
Quæ ſectanda forent orſa probarier.
Noſtri Maiugenam pignoris inclyti
In noſtris merito degere ſenſibus:
Quæ nec fruſtra mihi eſt inſita caritas:
Vt ſueuit patria ſtringere pectora.
Nam noſtra ille, fides, ſermo, benignitas,
Ac verus Genius fida recurſio:
Interpreſque meæ mentis honos ſacer.
Hic ſolus numerum promere cælitum,

Hic

Hic vibrata poteſt noſcere ſydera.
Quæ menſura polis, quanta profunditas,
Qualis ſit numerus Marmoris hauſtibus:
Et quantos rapiat margine cardines.
Quæque elementa liget diſſona nexio:
Perque hunc ipſe pater fœdera ſancio:
Sed forſan pietas ſola recenſeat:
Quæ parens probitas munera penſitet
Qui Phœbi anteuolans ſæpe iugalibus
In ſortem famuli nónne relabitur?
Hic quoque ſic patruis ſeruit honoribus:
Vt dubium proprium quis mage vendicet
Illum connubio rite iugarier.
Suadentem meritis ſæcla laboribus.
Et robur thalamo flagitat additum.
At Virgo placuit docta quidem nimis,
Et compar ſtudio. Sed cui terreus
Ortus, propoſitum in ſydera tendere
Plerumque & rapidis præuolat axibus:
Ac mundi exuperat ſæpe means globum.
Cunæ ergo officiant quo nihil editæ
Cenſendum ſuperi: quique crepundia
Terris recolitis veſtra tenerier.
Quæ occultant adytis ſacra latentibus
Iungantur paribus, nam decet auſpiciis:
Et noſtris cumulent aſtra nepotibus.

SED poſtquam Iupiter finem loquendi fecit, omnis deorum ſenatus in ſuffragium concitatur, acclamantq; cuncti fieri protinus oportere: adiiciuntq; ſententiæ Iouiali, vt deinceps mortales quos vitæ inſignis elatio, & maximum culmen meritorum, ingeniumq; in appetitum † cælitem propoſitumq; ſydereæ cupiditatis extulerit, in deorum numerum coaptentur. Ac mox inter alios quos aut Nilus dabat, aut Thebæ, Æneas & Romulus, aliique quos poſtea aſtris doctrinæ nomen inſeruit, deſignati Cælites nominentur, vt poſt membra corporea deorum fierent curiales. His quoque annuente Ioue, iubetur quædam grauis inſignisq; fœmina quæ † Philologia dicebatur, hoc ſuperi

Senatus conſultum æneis inciſum tabulis, per orbes & compita publicare. Tunc Iuno condicit propter prædictorum thalamum iuuenum & nuptialia peragenda, vti poſtridie omnis ille deorum ſenatus in palatia quæ in Galaxia Iouis habitationem potiſſimam faciunt, diluculo conuenirent. His igitur actis ſolio rex ipſe ſurrexit, omniſq; ille deorum numerus ſedes proprias curſuſq; repetiuit.

MARTIANI
MINEI FELICIS
CAPELLÆ
AFRI CARTHAGINIENSIS,
De Nuptiis
PHILOLOGIÆ ET MERCVRII,
LIBER II.

SED purum aſtrificis cœlum ſcandebat habenis
Nox reuocans merſo fulgentia ſydera Phœbo.
Ardua tunc ſenior ſuccendit plauſtra Bootes,
Et ſpiris toruo nituerunt aſtra Draconi.
Auratis etiam flagrans ſplendebat in armis
Qui trahit æſtifero fulgentem Sirion ortu.
Hoc quoque Nyſiacis quod ſparſum floribus ardet
Multiplici ambitum redimitur lumine ſertum.
Virginis interea ad trepidas perlabitur aures
Fama Iouis magno dum complet tecta boatu.

DENIQVE *ipſa compertis ſuperum decretis, adultaq; iam nocte Philologia peruigilans, multa ſecum ingenti cura anxia retractabat. Ingrediendum primo ſenatum deum, Iouiſq; ſubeundos impræmeditata viſione conſpectus, exiliendumq; ſibi in ſuperam cælitum ſortem. Deinde ipſi ſociandam eſſe Cyllenio. quem licet miro ſem-*

per

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
393 H 27

per optaret ardore, tamen vix cum poſt vnctionem palæſtricam recurrentem dum flores ipſa decerperet, prælectis quibuſdam herbuſculis conſpicata eſt: quid? quod vtrũ ſibi hæc nuptialis conduceret amplitudo, anxia dubitabat. Nam certe mythos poeticæ etiam diuerſitatis delitias Mileſias, hiſtoriaſq; mortalium poſtquam ſupera conſcenderit, ſe penitus amiſſuram non caſſa opinatione formidabat. Itaque primò conducat ne connubium, atque ætherei verticis pennata rapiditas apto ſibi fœdere copuletur, ex nuptiali congruentia numero conquirit, moxq; nomen ſuum Cyllenijq; vocabulum. Sed non quod ei diſſonans diſcrepantia nationum, nec diuerſi gentium ritus pro locorum cauſis cultibuſq; finxêre: Verùm illud quod naſcenti ab ipſo Ioue ſyderea nuncupatione compactum, ac per ſola Ægyptiorum commenta vulgatum, fallax mortalium curioſitas aſſeuerat, in digitos calculumq; diſtribuit. Ex quo finalem vtrinque literam ſumit, quæ numeri primum perfectumq; terminum claudit. Dehinc illud quod in Fanis omnibus ſoliditate † cybica dominus adoratur. Literam quoque quam † vim mortalitatis aſſerere prudens Samius † extimauit in † locum proximum ſumit, ac ſic mille ducenti decem & octo numeri † effulſerunt. Quos per nouenariam regulam diſtribuens minuenſq; per monades decadibus ſubrogatas, in tertium numerum perita reſtrinxit. † Suum quoque vocabulum per ſeptingentos viginti quatuor numeros explicatum, in quaternarium duxit, qui vterque numerus congruenti ambobus ratione ſignatur. Nam & ille, quod ratio principium, medium finemq; diſpenſat, † pro certo perfectus eſt: Quippe lineam facit ſolus, & ſolidorum frontes incunctanter abſoluit. Nam longitudine profunditateq; cenſentur. Dehinc quod numeri triplicatio prima ex imparibus κύβον gignit. Tres autem Symphonias quis ignorat in muſicis? Numeruſq; impar maribus attributus. Omne verò tempus tribus vicibus variatur. Atque idem numerus ſeminarium

narium eſt perfectorum, ſexti videlicet atque noni, alterna diuerſitate iuncturæ. Ritè igitur deo attribuitur rationis. Philologia autem, quòd etiam ipſa doctiſſima eſt: licet fœmineis numeris æſtimetur, abſoluta tamen ratione perficitur. Nam quaternarius ſuis partibus complet decadis ipſius poteſtatem: ideoq; perfectus eſt, & habetur quadratus, vt ipſe Cyllenius, cui anni tempora, cæli climata, mundiq; elementa conueniunt. An aliud illa ſenis dei ratio, qui Mathen tetrademnon tacuit, confitetur: niſi perfectæ rationis numerum? Quippe intra vnum, ſecundum, triademq; ipſum, bis binum tenet, quis † collocationibus Symphoniæ peraguntur. Nam tres ad quatuor epitritus vocitatur Arithmetica ratione, ac diateſſaron in muſicis perhibetur. Item intra eum iacent tres ad † duos, quæ hemiolios forma eſt, ſymphoniamq; ſecundam quæ diapente dicitur reddunt. Tertia ſymphonia diapaſon in melicis perhibetur, diplaſioq; conficitur: hoc eſt, vno duobus collato. Igitur quaternarius numerus omnes ſymphonias ſuis partibus perfectus abſoluit, omniaq; mela harmonicorũ diſtributione cõquirit. Hanc igitur diſcutiens numeri congruentiam, perita virgo gratulatur. Deinde vtrunque conſociat, & trias quaternario conſociata heptadem fecit. Qui numerus rationis ſuperæ perfectio eſt, ſicut etiam ὁμαλῶν illa docet plenitudo. An aliud fatalis temperamenti curſus, ſyderumq; circuli motusq; teſtantur, intraq; latebras vteri ſeptimo menſe abſoluta mortalitas? Dehinc quod trias triplicata nouẽ numeros facit: quaternarius autẽ per διπλάσιον geminatus octo reddit. Nouẽ verò ad octo ἐπόγδοον numeri efficiunt iunctionem, tantumq; penſat in numeris, quantum ſymphonia diapaſon in melicis: quæ tonũ facit, qui eſt conſonæ vnitatis cõtinua modulatio. Ex quo nihil eſt quod diſcrepet aut reſultet in medio, conſentaneaq; congruit iugitate. Ergo prædictorum nominum numerus concinebat. Sic igitur rata inter eos ſociatio copulam nuptialem vera ratione

conſtrinxit,

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
393 H 27

conſtrinxit, ex quo commodiſsimum ſibi connubium læta-
bunda alio mentis fluctu multiuida concitauit. Nam nihil
differens animo decori, formæ ac ſubſtantiæ cœpit formi-
dare corporeæ. Quippe perferendos flammarum cæleſtium
globos, & ignes ardentium ſyderum mortalibus adhuc ar-
tubus & macilenta gracilitate ſiccatis, non incaſſum tre-
mebunda formidat. Sed aduerſum illa quoddam Abderitæ
ſenis † alimma, cui multa lapillis ſurculiſq; permixtis al. alumna
herbarum etiam membrorúmque conceſſerat, præparauit.
Colchica etiam in centum voces continuata fiducia ada-
mantini cacuminis impreſsione ſignatur. Quid aduerſum
ignes ſuperos & deorum confinia præparata, decoris in-
curiam venuſtatis etiam lumine ſubmouebat. Deni-
que reuibratu corpori menſis appoſito, irrorati liquoris
† illiniebat vnguentum. Sed cum talia virgo componit, al illinebat.
pediſſequa eius Periergia, vtrum matre virginis miſſa an
ſua, vtpote eius collactea, trepidatione ſollicita quid age-
ret conſpicatur. Quam cum diſponentem prædicta rimatim
ab hoſtio ſpeculabunda cognoſceret, aliam eius ancillam
cui Agrypnia vocabulum eſt, atque intra cubiculum præ-
bebat excubias, adorta eſt increpare, quod paululum con-
niuere ſeruandi decoris gratia Virginem non ſiuiſſet, cum
ipſa hæc cuncta, ſi Philologia iniungeret, valeret implere.
Nam iam multa aſſerit circuiſſe, mancipiaq; dotalia. quid
ſolertiæ, quid ornatus, quid denique indumentorum ſume-
rent comperiſſe. Non ſibi quoque neſcitum quid ſponſus
ipſe perageret, quid Iouis in palatio gereretur. an Leuco-
thea ſuccenderet facem luménque purpureum, & an Solis
remigia vigilarent, ſonipeſq; Phoſphori comeretur. Id ge-
nus innumera quæ curioſis perſcrutationibus aſpexerat
aſtruebat. †Verùm ſecretum cubiculi repente Phroneſis
mater irrumpit. Quam cum virgo conſpiceret, ad eam ac-
currens, honorandúmque pectus exoſculans, præparato-
rum † poematum conſciam fecit. Verùm illa exuuias filiæ al. baematon id eſt, βοημάτων

ornatúsque

ornatúſque detulerat, quîs induta deorum ſociari cœtib non paueret. Itaque veſtem peplúmque lactis inſtar fulg dum dedit. Quod vel ex illa herbarum felicium lana, qu induſiari perhibent Indicæ prudentiæ Vates accoláſqu montis Vmbracij. Et quantum oſus eius telluris apporta ex candentis byſsi netibus videbatur. Dehinc apponit vertic diadema virginale: quod maximè medialis gemmæ lumin prænitebat. Ex qua galeata quædam, obtectáque vultu Virgo inſtar ſecreti Troiani penitus inciſa reſplenduit. A cingulum quo pectus annecteret, ſibi prudens mater exſol uit. Et ne Philologia ipſius Phroneſis careret ornatibus eius pectori quo verius comeretur appoſuit. Calceos præterea ex papyro textili ſubligauit: ne quid eius membra pollueret morticinum. Acerra autem multo aromate grauidata eadémque candenti manus Virginis † onerantur.

al. operatur

ETiam tunc roſeo ſubtexere ſydera peplo
Cœperat † Ambronum promens aurora pudorem:
Cum creperum lux alma micat gemmata decore,
Cum nitet aurato fit & cum Phoſphorus aſtro:
Tunc candens tenero glaciatur rore pruina:
Et matutina greges quatiunt in paſcua caulas,
Languida mordaces cum pulſant pectora curæ:
Et fugit expulſus Lethæa ad littora ſomnus.

al. Ambronum ſuum.

ECCE ante fores quidam dulcis ſonus multifidis † ſuauitatibus † ſuſcitatur, quem Muſarum conuenientium chorus impendens nuptialibus ſacramentis modulationis doctæ tinnitibus concinebat. Nam nec tibiarum mela, nec ex fidibus ſonitus, nec hydraularum harmonica deerat plenitudo: ſed in blandum collata cantum, ac modificato fine compactum voci Virginum complementi ſpacio ratum fecere ſilentium. Ac tunc ille omnis chorus canoris vocibus dulciq; modulatu præuertit omnes organicas ſuauitates, & cum ſacræ numeris cantilenæ hæc dicta funduntur.

al. ſuauitatibus canoris.

al. cietur

Scande cæli templa Virgo
Digna tanto fœdere.

Teſo-

Te ſocer ſubire celſa
Poſcit aſtra Iupiter.

Tunc Vrania cæteris paululum reticentibus, cœpit:

Sydereos cœtus & culmina ſacra polorum
Nil iam coniiciens numine fiſa vide.
Olim diſquirens nexos quid torqueat orbes:
Nunc præſul cauſas raptibus ipſa dabis.
Quæ circos textura liget, quæ nexio claudat:
Ambiat & quantos orbita curua globos:
Sydereos curſus quid cogat, quídue retardet:
Quis lunam flammet vel minuat radius.
Qui cælum ſtellet fomes & quanta †reuoluat, al. reuoluit
Quæ ſit cura † deis vel modus, aſpicies. al. dies

Scande cæli templa Virgo
Digna tanto fœdere.
Te ſocer ſubire celſa
Poſcit aſtra Iupiter.

Tunc Calliope:

Semper complacitis amica Muſis,
Cui Magneſia poculum fluenta
Et fons Gorgonei tulit caballi:
Vertex Aonidum virens choraulis
Cui frondet violas parante Cyrrha:
Tu vatum mela dulcibus camænis,
Et ſcis Pindaream chelim referre.
Te dictante fides ſacrumque plectrum
Mouit Threicium ſonare carmen.
O lux noſtra ſacros probare cantus
Sueſce, atque organicis beare circis.

Scande cæli templa Virgo
Digna tanto fœdere.
Te ſocer ſubire celſa
Poſcit aſtra Iupiter.

Ac ſic Polymnia:

Tandem laboris fructus æthram fulgidam
Diuûmque ſedes ac Iouis conſortia

Prouecta

Prouecta carpis, inſitoque numine
Cruenta dudum quæ iugare rhythmica
Ac diſpari mixta ſueta regula,
Mox quid iacente quid iugata linea
Trigonus recurret, circulusque torqueat,
Melos probare, ac tonos & cruſmata,
Arteſque cunctas ſolita, quæque cælitum
Poſſunt parare mente † ad alta culmina.

Scande cæli templa Virgo
Digna tanto fœdere.
Te ſocer ſubire celſa
Poſcit aſtra Iupiter.

Tunc Melpomene:

Sueta coturnatos ſcenis depromere cantus,
  Soccumque ferre comicum.
Et reboare tua tulimus quæ carmina cura
  Melo fauente rhythmico:
Nunc tibi Virgo cano ſpes atque aſſertio noſtri,
  Tenore verſa carminis.
Nam thalamum redimire iuuat, tu ſerta probato
  Tuis placere ritibus.
Digna maritali ſemper videaris Olympo,
  Decentiorque cælitum.

Scande cæli templa Virgo
Digna tanto fœdere.
Te ſocer ſubire celſa
Poſcit aſtra Iupiter.

Ac ſic Clio:

Tu quæ Rethorico clangere ſyrmate:
Atque reum rabido abſoluere pectore,
Quæ nunc ſenſa ligans horrida nexibus:
† Soritas cumuli acceſſibus aggerans.
Nunc quid grammatica ſtringere regula:
Quid fandi ambiguis conterat ordinem,
Solers docticanis ludere ſenſibus:
Nunc ſtellata poli conſpice limina:
Et candore ſacro ætheris vtere:
Quem verò precium eſt noſcere lumine.

Scande

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
393 H 27

Scande cæli templa Virgo
Digna tanto fœdere.
Te ſocer ſubire celſa
Poſcit aſtra Iupiter.

Mox Erato:

Caput artibus inclyta Virgo
Cui panditur aula Tonantis:
Merito tibi ſubditur Orbis
Rationibus ante repertus:
Sacra fulgura cur rutileſcant:
Fragor intonet vnde reſultans:
Quid agat per aperta madorem
Modo nubibus imbrificatis.
Quid euntibus agmine † nimbis — al. ventis
Reuocet nitidiſſima verna,
Rotet omnia circulus anni
Properantia claudere ſecla.
Quid habent rationis operta
Canimus tibi cognita ſoli.

Scande cæli templa Virgo
Digna tanto fœdere.
Te ſocer ſubire celſa
Poſcit aſtra Iupiter.

Ac tunc Terpſichore:

Læta honoris meritis aſtra Virgo conſpicis
Hoc tibi ſollers peperit ingenium laboſque,
Iſta peritis tribuit cura vigil lucernis.
Perdia pernoxque ſacris nanque onerat chartis
Quicquid agentes ſtoaſi præſcia dant futuris
Semper anhelis docilis fomitibus tuliſti.
Nam Sabæorum rapidis quid vapor edat aris:
Fumida quid thuricremis aura paret fauillis
Omnia vel certa ferant vocibus auguratis
Intrepidis nec dubitans fatibus anteuortis.

Scande cæli templa Virgo
Digna tanto fœdere.
Te ſocer ſubire celſa
Poſcit aſtra Iupiter.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
393 H 27

Dehinc Euterpe:

Virgo peritæ præuia ſortis:
Quæ potuiſti ſcandere cælum,
Sacraque caſtis dogmata ferre:
Noſcere ſemet quis valuere
Quique videntes lumine claro
Numina fati & geniorum
Cernere vultus,
Quæque Platonis Pythagoræque
Eſſe dediſti ſydera mentes:
Tuque caducis mortalibusque
Nube remota cernere iuſti
Numina cæli.
Iure ſenatum ſcande Tonantis:
Quam decet vnam Mercuriali
Fœdere iungi.

Scande cæli templa Virgo
Digna tanto fœdere:
Te ſocer ſubire celſa
Poſcit aſtra Iupiter.

Deinde Thalia:

Beata Virgo tantis
Quæ ſyderum choreis
Thalamum capis iugalem,
Ac ſic fauente mundo
Nurus adderis Tonanti:
At cuius eſſe diui
Tibi contigit maritam?
Eius meante penna
Qui ſolus aſtra mundi
Præteruolans perexit
Rapidis vigil procellis:
Qui cum ſuperna tranat,
Freta, Tartarum recurrit:
Qui ſolus ante currum
Et candidos iugales
Altipotens parentis
Memorem ciere virgam:
Qui fata ſuccidentis
Separat libens Oſiris:

Sationibus

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
393 H 27

Sationibus grauari
Genitalibus repertis
Quem ſcit pater deorum:
Cui lacteam papillam
Gaudens dedit Nouerca:
Cuius vigente virga
Dirum ſtupet venenum:
Cui virus omne ſanti
Orbem facit gemellum:
Eſt doctus ille diuûm,
Sed doctior puella:
Nunc nunc beantur artes:
Quas ſic ſacratis ambo
Vt dent meare cœlo,
Referent caducis aſtra:
Ac lucidam vſque ad æthram
Pia ſubuolare vota:
Per vos vigil decenſque
Nus mentis ima complet:
Per vos probata lingua
Fert glorias per æuum:
Vos diſciplinas omnes
Ac nos ſacrate Muſas.

Dum hæc igitur Muſæ nunc ſolicanæ, nunc concinentes interſerunt, viciſsimq; mela dulcia geminantur, ecce quædam matronæ ſobrio decore laudabiles, nec conquiſitis figmentis circa faciem vultuoſæ: verùm ſimplici quadam comitate prænitentes, in penates Virginis thalamúmque conueniunt. Quarum vna intenta circumſpectione cautiſſima, & omnium rerum vigili diſtinctione diſcriminans, dicebatur Prudentia vocitari. Huius germana ſua cunctis attribuens, nullumq; eo quo non merebatur afficiens Iuſtitiæ ferebatur ſortita vocabulum. Verum tertia contemptis muneribus atque abſtinentia prædicanda, ex morum temperantia nomen acceperat. Quæ ſupererat fortiſſima, ac tolerandis omnibus aduerſis ſemper infracta, ſubeundis etiam laboribus, robore quoque corporis præparata, Virium vocabulum poſsidebat. In amplexum eius oſcu-

lúmque

C

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
393 H 27

lumq; deferuntur, atque eam cum intra cubiculum conſpicerent, per omnia trepidantem & velut lucifugam hæſitationibus torpentem, pectus eius faciemq; tractantes in conſpectum omnium & publicam venire faciem compulere. Poſt has ingreſſa quædam grauis crinitáque fœmina, & ex eo quod per ipſam Iupiter aſcenſum cunctis in ſuper. tribuerit admodum glorioſa. Quam cum Virgo conſpiceret, ad eam omni ſtudio affectúque concurrit: Quippe quadam fiducia compertorum, ipſa eidem ſcandendum cælum fuerat augurata, & nunc ad eam in nuptias corrogandam ab ipſo tranſmiſſa Maingena. Præterea tres puellæ vultu decoréque parili ac venuſtate luculentæ, ſertis religatæ inuicem manus, roſarumq; ſpeculis redimitæ ad Virginem conuenêre. Quarum vna deoſculata Philologiæ frontem, illic vbi pubem ciliorum diſcriminat glabellæ medietas: alia os eius, tertia pectus apprehendit. Videlicet prima: vt

—Lætos oculis afflaret honores:

ſecunda gratiam eius linguæ inſpirabat: animo tertia comitatem. Quippe illæ Charites dicebantur, & quicquid apprehenderant venuſtabant. Quæ quidem Virginem poſtquam lumine repleuere, Muſis admixtæ etiam geſticulationes conſonas atque hymeneia dedêre tripudia. Sed ecce magno tympani crepitu crotalorúmque tinnitu vniuerſa diſſultant, euſque vt Muſarum cantus aliquanto bombis tympani obtuſior redderetur: & cum ſonitu introfertur lectica interſtincta ſideribus: cui ritu myſtico crepitus præcinebant, qua mos fuerat nubentes Deas in cæleſtis thalami peruenire conſortia. Ante hanc quædam auguſtioris vultus fœmina, ac ſacro lumine æthereoq; reſplendens venerabili antiſtitio præminebat. Quam cum omnes qui affuere, conſpicerent, reueriti inclytam maieſtatem, vt deorum omnium mundíque cuſtodem, huic Athanaſiæ nomen fuit. Et heus, inquit, Virgo præcepit deorũm pater hac regali lectica in cæli palatia ſubueharis: quam quidem nulli

dem nulli fas attrectare terrigenæ. Sed nec tibi quidem ante noſtrum poculum licet. Et cum dicto leniter dextra cordis eius pulſum pectuſq́; pertractat, ac neſcio qua intima plenitudine diſtentum magno cum turgore reſpiciens: niſi hæc, inquit, quibus plenum pectus geris † coaptiſſima egeſtione vomueris foráſque diffuderis, immortalitatis ſedem nullatenus obtinebis. At illa omni niſu magnáque vi quicquid intra pectus perſenſerat euomebat. Tunc verò illa nauſea ac vomitio laborata in omnigenum copias conuertitur literarum. Cernere erat qui libri quantáque volumina, quot linguarum opera ex ore Virginis deſfluebant. Alia ex papyro quæ cedro perlita fuerant videbantur. alij carbaſinis voluminibus complicati libri; ex ouillis multi quoque tergoribus: rari verò in phyllirę, cortice ſubnotati. Erantq́; quidam ſacra nigredine colorati, quorum literæ animantium credebantur effigies. Quaſque librorum notas Athanaſia conſpiciens, quibuſdam eminentibus ſaxis iuſſit aſſcribi, atque intra ſpecum per Ægyptiorum adyta collocari. eademq́; ſaxa ſtelas appellans, deorum ſtemmata præcepit continere. Sed dum talia Virgo vndanter euomeret, puellæ quàm plures quarum Artes aliæ, alteræ dictæ ſunt Diſciplinæ, ſubinde quæ Virgo ex ore effuderat, colligebant. In ſuum vnaquæq; illarum neceſſarium vſum facultatemq́; corripiens. Ipſæ etiam Muſæ præſertim Vrania Calliopéque innumera gremio congeſſere volumina: In aliis quippe diſtinctæ ad tonum ac deductæ paginæ: in aliis circuli, lineæq́;, hemiſphæriáque cum trigonis & quadratis multiangulęq́; formæ protheorematum vel elementorum diuerſitate formatæ. Dehinc pictura animalium membra multigenum in vnam ſpeciem complicabat. Erant etiam libri qui ſonorum mela, ſignáque numerorum & cantandi quædam opera præferebant. Poſtquam igitur illam bibliothecalem copiam nixa imitatus Virgo diffudit, exhauſto pallore confecta, Atha-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
393 H 27

naſiæ opem quæ tanti laboris conſcia fuerat, poſtulauit. Tum illa, vt refectior cælum ſublimiſq; conſcendas, hoc tibi accipe ſorbillandum. Ac tunc matri Apotheoſi, quæ cum illa fortè conuenerat, etiam pridem libros qui ex Philologiæ ore defluxerant, manu contingens ac dinumerans conſecrabat, auferens quandam globoſam, animatámque rotunditatem ſumit, ac Virgini porrigit hauriendam. Verùm ipſa ſpecies oui interioris coccino circumlita exterius rutilabat. Ac dehinc perlucida inanitate albidóque humore, interiore tamen medio ſolidior apparebat. Quam cum Philologia ſuſciperet, quoniam poſt tanti laboris afflictationes æſtúſque mentis plurimum ſitiebat, reſeratis eius rotunditatis arcanis, poſtquàm rem dulciſſimam comperit, totam incunctanter exhauſit.

Continuoque nouo ſolidantur membra vigore:
Et gracilenta perit macies, vis terrea cedit:
Æternumque venit ſine mortis legibus æuum.

Verùm diua cum immortalitatis eam poculum cerneret ebibiſſe, quo è terris illam in cælum immortalémque factam velut ænigmate rediniculi perdoceret, ex herba quadam ruręſtri cui ἀείζωον vocabulum eſt, Virginem coronauit, præcipiens omnia, quæ adhuc mortalis aduerſus vim ſuperam in præſidium coaptarat, expelleret: quippe caducæ mortaliſque ſubſtantiæ iſthæc eſſe minima memorabat. Quæ quidem omnia eidem mater abſtraxit, poſtquam eam mundana tranſcendiſſe ſtudia recognouit. Tunc Philologia ex aromate præparato acerraq; propria Athanaſiæ primitus ſupplicauit, matríque eius gratiam multa litatione perſoluit, quòd nec Vedium cum vxore conſpexerit, ſicut ſuadebat Etruria: nec Eumenidas Chaldæa miracula formidauit: nec igne vſſerit, nec lympha ſubluerit: nec animæ ſimulachrum Syri cuiuſdam dogmate verberarit: nec Phaſi ſenis ritu Charontis manibus inuolutam immortalitatem mortis auſpicio conſecrauit. Interea

terea conſcendere iuſſa lecticam, quæ in ſuggeſtu maximo, quoniam videbatur difficile admodum ſibi, ne dicam impoßibile, deputabat. In quam rem conſequenter implendam alumnum ſuum dilectum præ cæteris conuocauit: quo innixa omnem difficultatem ſuperæ † conſeßionis euicit. † Verùm idem qui Labor ab eadem vocabatur, non ſolùm in lecticæ culmen eam ſuſtulit, verum cælum cum domina impiger permeauit. Quippe conſociato ſibi quodam puero † renidenti, qui nec voluptuariæ Veneris filius erat, & tamen Amor à ſapientibus ferebatur, à fronte lecticam ſubuehere † moliuntur. Nam poſticam Epimelia & Agrypnia dilecta Virgini ſuſtulere mancipia. Sic enim Athanaſia præceperat, vt vterque ſexus cum Philologia cælum poſſet aſcendere. Præcedit illico conſcendentem Muſarum concinentium pompa, & prædictarum comitum venerabilis multitudo. Periergia verò aliis comitata pediſſequis dotalibusq; mancipiis curioſè vniuerſa perſcrutans atque interrogans, ſequebatur. Verùm ad culmina arcis aeriæ comitatus ille cum Virgine propinquabat. Et ecce aduenire ſubitò deorum pronuba nunciatur, ante quam Concordia, Fides, Pudicitiáque præcurrunt: nam Cupido corporeæ voluptatis illex, licet eam ſemper anteuolet, Philologiæ occurſibus non auſus eſt intereſſe. At vbi in conſpectum nubentis diua peruenit, atque, vt mos Virginis erat, litauit aromatibus, Deam talibus deprecabatur: Iuno pulchra, licet aliud nomen tibi conſortium cæleſte tribuerit, & nos à iuuando Iunonem, vnde & Iouem dicimus, nominemus. ſiue te Lucinam, quòd lucem naſcentibus tribuas, ac Lucetiam conuenit nuncupari. Nam Fluuoniam, Februalemq; ac Februam mihi poſcere non neceſſe eſt, cum nihil contagionis corporeæ ſexu intemerata pertulerim. † Interducam & Domiducam, Vnxiam, † Cinctiam mortales puellæ debent in nuptias conuocare, vt earum & itinera protegas, & in optatas domos ducas, & cum

al. conſcenſionis. al. verum labor idem, id eſt, alumnus. al. renitenti. al. memorantur. al. morantur al. Iter ducam. al. Cineam.

& cum poſtes vngent, fauſtum omen affigas & cingulum ponentes in thalamis non relinquas. † Sotigenam te, qua vel in partus diſcrimine, vel in bello protexeris, precabuntur. Populonam plebes † Curitim debent memorare bellantes. Hic ego te Aeriam potius ab aeris regno nuncupatam voco. Da noſſe poſcenti, quid hæc aeria latitudo, atque atomis perlucentes concurrentibus campi animantium gerant, quidue hîc dicatur numinum ſubuolare. Non enim de humilitate aeris illius quæro qui volucribus permeatur, quem Olympi montis cacumen excedit: qui vix decem ſtadiorum altitudine ſublimatur: ſed elata diſquiro. At iam fas puto quicquid περὶ δαιμονίας lectitans intellexeram conſpicari. Hic Iuno conſcendentis precibus non repugnans, eam ſecum in arces ducit aerias, atque exhinc multarum diuerſitates edocet poteſtatum. Illi, inquit, quos ignitæ ſubſtantiæ flammatiſque ſuſpicimus, ab ipſo æthere ſphæraque ſuperioris ambitu vſque ſolarem circulum demeantes, ipſi dicuntur dij, & cælites alias perhibentur: cauſarúmque latentium arcana componunt. Sunt enim puriores, nec admodum eos mortalium curarum vota ſollicitant, ἀπαθεῖςque perhibentur. Illic Iouem regnare certiſſimum eſt. At intra ſolis meatum vſque lunarem globum, ſecundæ beatitatis numina ſubpariſque potentiæ, per quæ tamen vaticinia ſomniáque ac prodigia componuntur. Hæc aruſpicio exta phyſiculant admonentia quædam, vocéſque tranſmittunt, auguratíſque loquuntur ominibus. Plerumque enim quærentes admonent, vel ſyderis curſu, vel fulminis iaculo, vel oſtentaria nouitate. Sed quoniam vnicuique ſuperiorum deorum ſinguli quique deſeruiunt, ex illorum arbitrio iſtorúmque comitatu, & generalis omnium præſul, & ſpecialis ſingulis mortalibus Genius admouetur, quem etiam Præſtitem quod præſit gerundis omnibus vocauerunt. Nam & populi Genio, cum generalis poſcitur, ſupplicant, & vnuſquiſque gubernatori proprio dependit obſequium.

quium. Ideóque Genius dicitur: quoniam cum quis hominum genitus fuerit, mox eidem copulatur. Hic tutelator fidiſsimúſque germanus, animos omnium mentéſque cuſtodit. Et quoniam cogitationum arcana ſuperæ annunciat poteſtati, etiam Angelus poterit nuncupari. Hos omnes Græci δαίμονας dicunt, ἀπὸ τοῦ δαήμονας εἶναι. Latini Medioximos vocitarunt. Qui quidem omnes minus lucidæ ſplendentiſque naturæ quàm illi cæleſtes, ſicut conſpicitis, approbantur. Nec tamen ita ſunt corpulenti vt hominum capiantur obtutu. Hic ergo Lares, hic poſt membrorum nexum degunt animæ puriores, quæ plerunque, ſi meritorum excellentia ſubuehantur, etiam circulum Solis ac flammantia ſepta tranſiliunt. Dehinc à lunari circulo vſque in terram, quicquid interpatet, interſtitij proprij partitione diſcernitur. Et ab orbe lunari interfuſa medietas diſparatur. Sed ſuperior portio eos ſicut conſpicis claudit, quos ἡμιθέους dicunt, quóſque Latinè Semones, aut Semideos conuenit memorare. Hi animas cæleſtes gerunt ſacráſque mentes, atque ſub humana effigie in totius mundi commoda procreantur. His animus datus ex ſempiternis ignibus, quæ ſydera ſtellaſq; vocamus. Qui quidem plerunque ſui miraculo fidem fecêre cæleſtium, vt in ortu Herculis geminatæ noctis obſequium, ſerpentéſque idem paruus oblidens, vim numinis approbauit. Tages ſulcis emicuit, & ritum ſtatim gentis Sypnumq; monſtrauit. Ammon apparuit cum cornibus arietinis & veſtimento lanitio, ac ſitientibus vndam fontis exhibuit. Quid loquar eos qui primi mortalibus vſum rerum maioraq; commoda præſtiterunt? vt vitem Dionyſius apud Thebas: Oſiris apud Ægyptios hauſtum vini vſumq; comperiens: frumentum Iſis in Ægypto, Triptolemus apud Atticos docuêre. Eadémque Iſis lini vſum ſementémque monſtrauit. Comminuendæ frugis farríſque fragmenta Pilumno ſignat Italia. Aſſcribit Aſclepio Græ-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
393 H 27

cia medicinam. Alij quoque huius generis homines in diuinandi vſum & præſcientiam procreati, vt Carmentis in Arcadia ab effuſo per vaticinia carmine memorata. Sibylla vel Erythrea, quæque Cumæa eſt, vel Phrygia: quas non decem, vt aſſerunt, ſed duas fuiſſe non neſcis, id eſt, Erophilam Troianam Marmenſi filiam: & Symmachiam Hyppotenſis filiam, quæ Erithræa progenita, etiam Cumis eſt vaticinata. Ex hac diuinandi poßibilitate Amphiaraus Mopſusq; celebrati. A medietate verò aeris vſque in montium terræq; confinia, Hemithei heroéſque verſantur. qui ex eo quòd Heram terram veteres dixerunt, Heroes nuncupati. Ibiq; manes, id eſt, corpori humano præſules attributi, qui parentum ſeminibus manauerunt. Denique hæc omnis aeris à luna diffuſio ſub Plutonis poteſtate conſiſtit: qui etiam Sumanus dicitur, quaſi ſummus Manium. Hic luna, quæ huic aeri propior eſt, Proſerpina memoratur. Verum illi manes quoniam corporibus illo tempore
al. cogeſtio. tribuuntur, quo fit prima † conceptio, etiam poſt vitam hiſdem corporibus delectantur, atque cum his manentes, appellantur Lemures. Qui ſi vitæ prioris adiuti fuerint honeſtate, in Lares domorum vrbiumq; vertuntur. Si autem deprauantur ex corpore, Laruæ perhibentur ac Maniæ. Manes igitur hic tam boni quàm truces ſunt conſtituti, quos ἀγαθοὺς καὶ κακοὺς δαίμονας memorat Graia diſcretio. In his etiam locis Sumanes eorumq; præſtites Mana atque Manuana: Dij etiam quos Aquilos dicunt. Item Fura, Furináque & mater Mania: Intemperiaq;, & alij
al. tripites. † triptes diuorum degunt. Circa ipſum verò terræ circulum aer ex calore ſupero atque exhalatu madoréque infero turbidatus, egredientes è corporibus animas quodam fluenti æſtu collidens, non facilè patitur euolare. Hincq; tractum Pyriphlegethonta ſolertia poeticæ adumbrationis alluſit, atque in eo perenni ſtrepitu volutata colliditur animarum, quas Vedius adiudicarit impietas, id eſt, Pluton:

ton: quem etiam Ditem, Veiouemq́; dixere. Ipſam quoque terram, † quæ hominibus inuia eſt, (al. æquæ) referciunt longæuorum chori, qui habitant ſyluas, nemora, lucos, lacus, fontes, ac fluuios, appellanturq́; Panes, Fauni, † Fones, (al. Foni.) Satyri, Syluani, Nymphæ, Fatui, Fatuæq́;, vel Fantuæ, vel etiam Fanæ, à quibus fana dicta, quod ſoleant diuinare. Hi omnes poſt prolixum æuum moriuntur vt homines, ſed tamen & præſciendi & incurſandi & nocendi habent præſentiſſimam poteſtatem. Inter priores igitur Genios tua adhuc mortalis Virginis diua conſiſtet. Nam eccum tibi, Iuno ætherea ſeu Veſta eſt: vt iam immortali diuæq́; præcipit dicens: Iam ſede concilio Iouis directa, demúmque de acerra Virginis partem ſumit. Tunc portitores diuæ correpta lectica magno eam molimine ſubuexere. Sed poſtquam centum viginti ſex millia ſtadiorum aeria ſubuecti leuitate conſcenderant, ac tonum primum ex phthongis compleuere cæleſtibus: Lunarem ingreſſa circulum Virgo, diuæ congruis nidoribus ſupplicando, de proximo conſpicatur globoſum quoddam tenerúmque corpus ex ſuperni roris leuitate compactum, inſtar ſpeculi prænitentis & adiaculati fulgoris radios reuibrare. In eo ſiſtra Niliaca, Eleuſinaq́; lampas, arcúſque Dictynnæ, timpanaq́; Cybeleia videbantur. Triformis etiam diſcolórque vertigo terribili quadam maieſtate rutilabat. Quæ licet cornigera & aſpera videretur egeſtionibus: opportuna tamen & felem & ceruam etiam conuerſiones bis binas vultibus præferebat. Ex hinc medio quam ad lunam conſcenderat, ad Cyllenij circulum venit. Quo hemitonio permeato, multiplex ei, vt pote nubenti Dominæ miniſtrorum populus lætabundus occurrit. Inter quos ſplendentis formæ habitúſque fœmina, ac promptæ vbertatis ornatibus opulenta, Virgine ſalutata, vſque in eius oſculum confiſa peruenit. Sed mirabatur illa obſequentium multitudo, quæ ſicut Syrus quidam aſtruit in

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
393 H 27

numero duorum millium fuerat conſtituta, quòd fœmina, quam Hetruſci dicebant ipſi deo nuptam fuiſſe Cyllenio, nulla prorſus inuidia titillata, Virginem complexa conſtrinxerat. Hæc autem Facundia, nam illi hoc erat vocabulum, in Philologiæ penatibus ſe ortam educatamq́; memorabat. Nec indignum eſſe, quòd ſibi alumna prælata eſt, quæ & ſibi ſemper ornatum & pabulum multis præbuerat diſciplinis. Venit etiam quædam decens, ac pudiciſsima puellarum: quæ præſul domus cuſtóſque Cyllenię, verùm Themis, aut Aſtrea, aut Erigone dicebatur: ſpidas manu, cælatamq́; ex hebeno πίνακα argumentis talibus afferebat. Erat in medio auis Ægyptia, quæ Ibis memoratur ab incolis. Sed cum petaſo vertex atque os pulcherrimum videbatur: quod quidem ſerpentis gemini lambebat implexio. Subter quædam prænitens virga, cuius caput auratum, media glauca, piceus finis extabat. Sub dextra teſtudo, minitansq́; nepa: à læua caprea. Sed diloſon aliten, quæ ſit oſcinum mitior in certaminis tentamenta pulſabat. Ipſa verò Ibis prænotatum gerit nomen menſis cuiuſdam Memphitici. Hanc tabellam cum ingeſtam ſibi † conſpiceret Virgo venerata, licet ſponſi cognoſceret argumentum, tamen non auſa eſt ſine ſupplicatione tranſire. Tunc etiam candidior Atlantidum Iouis congreſſu, mauoríſque culmine prouecta ſuperuenit, quæ quidē ne in nurus officio ſine
al. blanca. † bilance libra apparere dignata eſt. Quam virgo ve-
al. ſocia ſibi eſt nerata, quoniam ſatis † ſociam filio recognouit, duabus cum lucrorum potente dicatis cœpit honorare pecudibus. Hinc feſtinatur aſcenſus, & vſque in Veneris circulum hemitonio tranſuolatur, ipſaq́; Venere, quæ nuptiis allubeſcebat,
al. honorata quantum decebat † orata, hoc in ea perhibetur intuita, quòd admodum pulchra, tamen antias draconibus circum-
al. Amital. flexa, crebróque capillitio vulſa, ambifariumq́; † Nital. ſecum congreſſa mitificat. Mox ſtudium in ſolarem laborare circum, quippe ſeſcuplo fatigabat aſcenſum: qui tonus

at dimi-

ac dimidius habebatur. Ibi quandam nauim, totius naturæ curſibus diuerſa cupiditate moderantem, cunctaq́; flammarum congeſtione pleniſsimam, & beatis circumactam mercibus conſpicatur. Cui nautæ ſeptem, germani tamen ſuique conſimiles præſidebant in prora: Felix forma depicta, leonis in arbore, Crocodili † in extimo videbatur. In eadem verò rate fons quidam lucis æthereæ, arcaníſque fluoribus manans, in totius mundi lumina fundebatur. Quo viſo Philologia conſurgens, totaq́; veneratione ſupplicans, ac paululum conniuens oculos, deum talibus deprecabatur: al. ex intimo

Ignoti vis celſa patris, vel prima propago,
Fomes ſenſificus, mentis fons, lucis origo,
Regnum naturæ, decus atque aſſertio diuûm:
Mundanuſque oculus, fulgor ſplendentis Olympi,
Vltramundanum fas eſt cui cernere patrem:
Et magnum ſpectare deum, cui circulus Æthræ
Paret, & immenſis moderaris raptibus orbes.
Nam medium tu curris iter, dans ſolus amicam
Temperiem ſuperis, compellens atque coërcens
Sydera ſacra deum, cum legem curſibus addis.
Hinc eſt quòd quarto ius eſt decurrere circo:
Vt tibi perfecta numerus ratione probetur:
Nónne hac principio geminum tu dans tetrachordon
Solem te Latium vocitat, quòd ſolus honore
Poſt patrem ſis lucis apex, radiiſque ſacratum
Bis ſenis perhibent caput aurea lumina ferre:
Quòd totidem menſes, totidem quòd conficis horas,
Quatuor alipedes dicunt te flectere habenis.
Quòd ſolus domites quam dant elementa quadrigam.
Nam tenebras prohibens, retegis quod cærula lucet.
Hinc Phœbum perhibent prodentem occulta futuri.
Vel quia diſſoluis nocturna admiſſa, & Iſæum
Te Serapim Nilus, Memphis veneratur Oſirim.
Diſſona ſacra Mitram, Ditemque† ferumque Typhonem, al. forum &
Atys pulcher item, curui & puer almus aratri. al. ferunt
Ammon & arentis Libyes, ac Biblius Adon.
Sic vario cunctus te nomine conuocat orbis.
Salue vera deûm facies vultuſque paternæ

Octo &

Octo & ſexcentis numeris, cui litera trina
Conformat ſacrum nomen, cognomen & omen.
Da pater æthereos mentis conſcendere cœtus:
Aſtrigerumq́ue ſacro ſub nomine noſcere cælum.

al. auditu. — al. im pro intol. — al. itinere. — al. defecta.

His † audita deorum ſedes iuſſa eſt permeare, verùm hemitonio ſubleuatam Pyrois circulus immoratur, in quo Iouis fuerat maximus filiorum. Ex quo circulo viſus Pyriphlegethon amnis ad infra demeare. quo tranſgreſſo (neque enim labor fuerat, hemitonij interiecta tranſcurrere) in Iouialis ſyderis peruenere fulgores: cuius circulus Phthongo perſonabat. Illic ſydus erat temperamenti viuifici ac ſalubris: effulgentia blandíſque vibrata candoribus. Cuius quidem lucis natura ex calidis humidíſque commixtionibus candens, quadam proſperitatis tranquillitate rutilabat. Verùm ibi ſydus Iouis: nam ipſe totius mundi membra colluſtrans, ad deorum dicebatur imperium & ſenatum cœlitem commeaſſe. Hunc etiam prætergreſſa circum, ac parili interiectione ſublimis, deorum rigidiſſimum creatorem in algido hærentem pruiníſque niualibus conſpicata: verùm idem, quem circumuenire nitebatur, orbis melo Dorio tinniebat. Sed ipſi præſuli nunc draconis facies, nunc rictus leonis, nunc criſtæ cum aprinis dentibus videbantur: totóque exitiali ſæuiebat horrore. cui tamen poteſtas pro circi granditate maior ac prælata cæteris habebatur. Denique arpis, bombíſque perterrita, † tam intoleranda congreßione Virgo diffugit. Inde maximis conatibus ſeſcuplo † itineris euehuntur. Nam tono ac dimidio ad ipſius cæleſtis ſphæræ globum, ac laqueatum ſtellis ambitum peruenitur. Sicq; ſex tonorum conſcenſionibus & ſtadiorum † defeſſa laßitudine fatigati: cum Diapaſon ſymphoniam quicquid emenſi erant, aduerterent conſonare, perfectione abſolutæ modulationis, poſt labores maximos recreati, paululum conquierunt. Ipſa quoque Philologia lectica dißiliens, cum immenſos luminis campos,

æthereaq;

ætheréaq; tranquillitatis verna conſpiceret, ac nunc tot diuerſitates cerneret, formaſq; decanorum: tunc octoginta quatuor liturgos cælo miraretur aſtare: videretq; præterea fulgentes crebrorum ſyderum globos, & circulorum alterna illigatione texturas: Ipſam verò quæ ambitum coercet vltimum ſphæram, miris raptibus incitatam, polóſque & axem ex cæli ſummitate vibratum profundam tranſmeare terram, atque ab ipſo totam cæli molem machinamq; torqueri: tanti operis tantæq; rationis † patrem deúmque: non ſciens ab ipſa etiam deorum notitia ſeceßiſſe. quoniam extra mundanas beatitudines eum tranſcendiſſe cognouerat, empyrio quodam intellectualíque mundo gaudentem: iuxta ipſum extimi ambitus murum annixa genibus, ac tota mentis acie coartata, diu ſilentio deprecatur. Veterumq; ritu vocabula quædam voce mentis inclamans, ſecundum diſſonas † nationes numeris varia, ſono ignota, iugatis alternatíſque literis inſpirata, veneratúrque verbis intellectualis mundi præſules deos eorúmq; miniſtros, ſenſibilis ſphæræ poteſtatibus venerandos: vniuerſumq; totum infinibilis patris profunditate coercitum. poſcítque quoſdam tres deos, alióſque diei noctíſque ſeptimo radiatos, quandam etiam Fontanam Virginem deprecatur. Secundum Platonis quoque myſteria ἅπαξ ϗ δὶς ἐπέκεινα poteſtates. His diutißime florem ignis atque illam exiſtentem ex non exiſtentibus veritatem toto pectore deprecata. Tum viſa ſeſernere ἀποθέωσιν ſacraq; meruiſſe. Quippe quidam candores lactei fluminis tractu ſtellis efflammantibus defluebant. Lætabunda igitur gratéſque teſtata, iter in Galaxeum flectit, vbi ſenatum deûm à Ioue nouerat congregatum. Erat autem ibi Iouialis domus, quæ etiam granditate mira mundanum ambitum poßideret, & decore conſpicuo fulgorem ſyderum vinceret, & nouitate ſitus ſigniferum circulum decuſſaret. Præterea tanto ſplendore renidebat, vt argenti crederetur fabricata materia.

al. deum patrémque

al mutationes.

Ibi ſepta

Ibi ſepta candentia, culmenq́ ſeptatum limbis niualibus albicabant. Ibi Iupiter cum Iunone omnibúſque diuis in ſuggeſtu maximo ac ſubſelliis lacteis reſidens, ſponſales præſtolatur aduentus: qui ſimul Muſarum voces ac diſſonis mela dulcia cantilenis Virgine adueniente percepit: priore loco præcepit venire Cyllenium, cum quo Liber & Delius ſidi amantiſſimiq́ germani, Hercules etiam, vterque Caſtorum, Gradiuúſque, & quicquid deorum de Ioue progenitum eſt, Cyllenij adhærebat officio. Elementorum quoque præſides, angelicíque populi pulcherrima multitudo, animæq́ præterea beatorum veterum quæ iam cæli templa meruerant, greſſus Maiugenæ ſequebantur. Linum, Homerum, Mantuanumq́ vatem redimitos canentesq́ conſpiceres: Orpheum atque Ariſtoxenum ſidibus perſonantes. Platonem Archimedémque ſphæras aureas deuoluentes. Ardebat Heraclitus: vdus Thales, circumfuſus atomis Democritus videbatur. Samius Pythagoras cæleſtes quoſdam numeros replicabat. Ariſtoteles per cæli quoque culmina Endelechiam ſcrupuloſius requirebat. Epicurus verò mixtas violis roſas & totas apportabat illecebras voluptatum. Zeno ducebat fœminam prouidentem. Archéſilas collum intuens columbinum. Multúſque præterea palliatorum populus ſtudiis diſcrepantibus diſſonabat. Qui quidem omnes inter Muſarum carmina concinentium audiri, licet perſtreperent, nullo potuere rabulatu. Veniente igitur introgreſſoq́ Cyllenio, omnis ille deorum ſenatus veneratus verticem ingredientis, exurgit. Ipſe Iupiter eum propter ſuum conſeſſum Pallade à dextra ſociata medium collocauit. Nec longo interiecta ipſa quoque Philologia ambita Muſis ac matre præambula corrogatur. Qua ingrediente, ac Veſtæ deûm nutrici, eidemq́ pediſſequa acerram illam olacem aromatis refundente, omnis ille ordo cælicolum portiones ſibi competentes attribuens, Arabicis lætabatur halatibus. Verùm Virgo vt eſt per omnia

verecunda,

verecunda, licet à Ioue eius aßidere conſinio iuberetur, tamen ibi potius voluit vbi Muſas conſpexerat admota Palladis conſortione reſidere. Tunc exurgens Virginis mater poſcit de Ioue ſuperíſque cunctis, vti ſub conſpectu omnium quicquid ſponſalium nomine præparauerat Maiugena, traderetur, ac demum dos à Virgine non deeſſet. Tuncq; tabulas ac Papiam † Pompeamq; legem ſinerent recitari. Cuius petitioni iuſtißimæ deorum ſenatus attribuit, vt in † conſeſſu cælitum offerenda probarentur. Hinc Phœbus exurgit fratris officium non detrectans, ac ſingulas ex ſamulitio † dilecto Cyllenio incipit admouere, quæ tam pulchræ cunctis quàm ornatißimæ reſulſere.

Tranſcurſa lector parte magna fabula:
Quæ tam moroſis implicata ductibus
Tenui lucernam palpitare lumine
Coegit inſtans innitens crepuſculum:
Ac ni roſetis purpuraret culmina
Aurora primo conuenuſtans habitu
Surgens feneſtras diſſecaret lumine:
Adhuc iugata compararet pagina
Quocunque ducta † longiorem circulum.
Nunc ergo mythos terminatur: infiunt
Artes libelli qui ſequentes aſſerent.
Nam fruge vera omne fictum dimouent:
Et diſciplinas annotabunt ſobrias
Pro parte multa, nec vetabunt ludicra.
Habes quid inſtet, ſi poteſtas cælitum
Faueantque Muſæ & Chelis Latoia.

M A R-

Aurelii Augustini de Grammatica Liber vnus f. 100. Opp. ed. Paris. 1586. fol.

MARTIANI
MINEI FELICIS
CAPELLÆ
AFRI CARTHAGINIENSIS,
De Arte
GRAMMATICA,
LIBER III.

RVRSVM Camœna paruo
Phaleras parat libello: Barth. ad Claud. IV. Ho. 550.
Et vult amica fictis
Commenta ferre primum:
Memorans frigente vero
Nil poſſe cōmere uſum:
Vitioque dat poetæ,
Infracta ferre certa:
Laſciua dans lepori:
Et paginam venuſtans
Multo illitam colore.
Atquin prioris ille
Titulus monet libelli
Mythos ab ore pulſans:
Arteſque vera fantes
Voluminum ſequentum
Præcepta comparare.
Ad hæc iocante rictu:
Nil mentiamur inquit:
Et veſtiantur artes.
An tu gregem ſororum
Nudum dabis iugandis.
Et ſic petent notandis
al. Et † In cælitum ſenatum:
Aut ſi tacere cultum
Placet ordo quis probatur
Certè loquentur illæ
Quicquid erat docendum:
Habituſque conſequentur

Aſomato

Aſomato in profatu.
Hæc nempe ficta vox eſt
Et deuius promiſſi es:
Cur ergo non fateris
Ni figminis figura
Nil poſſe comparari?
His me camœna vicit:
Fugis, iugabo ludum.

ADMOVERAT *igitur Latoides vnam priori loco Mercurialium miniſtrarũ, ætate quidem longæuam, ſed comitate blandiſſimam, quæ ſe in Memphide ortam, rege adhuc Oſire memorabat, diúque obtectam latibulis, ab ipſo repertã educatamq; Cyllenio. Quæ fœmina, licet in Attica, vbi maiore æui parte floruerat, ſe aſſereret incedere palliatam, tamen ritu Romuleo, propter Latiale Numen, & olim caput, propterq; Martiam gentem Veneríſque propaginem, ſenatum deum ingreſſa eſt penulata. Geſtabat hæc autem teres quoddam ex compactis annexionibus ferculum, quod leui exterius elephãto prænitebat. Vnde velut medendi ſollers magiſtra, curandorum vulnerum inſignia proferebat. Nam ex eodem ſcalprũ primo vibranti demonſtrabat acumine: quo dicebat circuncidi infantibus vitia poſſe linguarum. Dehincq; nigello quodã puluere, qui ex fauilla confectus vel ſæpia putaretur illato, per cannulas eadem reſanari. Tunc etiam quoddam medicamen acerrimum, quod ex ferulæ flore caprigeníque tergoris † reſectione confecerat,* al. reſectatione.
rubri admodum coloris expromſit, quod monebat faucibus † admouendum, cum indocta ruſticitate vexatæ fœtidos ructus vitioſi oris exhalant. al. adhibendum.
Demonſtrauit etiam quendam † gratiſſimum guſtum veſpere multo oliuóque laboratum. al. grauiſſimum.
Quo depulſa vocis inſuauiſſimæ diritate, canoros etiam fieri poſſe memorabat. Arterias etiam pectuſq; cuiuſdam medicaminis adhibitione gargarizando purgabat. In quo & cera ſago illita, & gallarum gummeóſque commixtio, & Niloticæ fruticis collemata notabantur.

Quæ vis epithematis licet memoriam intentionemq́; procu-raret, tamen natura ſui etiam vigilias inferebat. Protulit quoque limam quandam artificialiter expolitam, quæ oct partibus auratis, velut diuerſis nexionibus interſtincta vibrabat, ex qua ſcabros dentes vitiliginéſque linguarum & ſordes, quas in Soloe quadam ciuitate contraxerat, leni ſenſim attritione purgabat. Hæc abſtruſa noſſe carmina numeróſque multifidos crebræ ſupputationis opere putabatur. Denique quoties curandos acceperat, mos eius erat de nomine primo tractare. Caſus etiam non tacebat, quanti vel vitia creare poſſent, vel prudentiſſimè declinari. Tum genera rerum, verba etiam curandorum cum ratione captabat, ne vt fieri ab ægrotantibus moris eſt, nomen pro nomine commutarent. Tum verborum Modos, Tempora, Figurasq́;, & Schemata requirebat: Iubebatq́; alios quis plenitudo obtuſior atque immobilis torpor inſederat, gradus percurrere, ſcandereq́; quàm plurimum operum: Præpoſitionibus aut Coniunctionibus, aut Participatis inſiſtere, totaq́; curandos arte fatigari. Hanc igitur fœminam tali multorum curatione callentem, cum deorum nonnulli Iatricem, alij Genethliacem diuerſis rerum operibus æſtimarent, addereturq́; fidei medendi ſolertia, quòd eam opitulari poſſe oris vitiis nec Pallas denegaret nec ipſe Maiugena. Inconſentaneum tamen videbatur incedere medicam penulatam. Idcirco ab ea & nomen & officium ſuum ac totius expoſitio artis exquiritur. Tunc illa, vt familiare habebat, exponere percunctata, ac docere facile quæ ab eadem quærebantur: penula à dextra cum modeſtia verecundiaq́; † reuelata, ſic cœpit: Γραμματικὴ dicor in Græcia, quòd γραμμὴ linea, & γράμματα literæ nuncupentur. mihiq́; ſit attributum literarum formas propriis ductibus lineare. Hincq́; mihi Romulus Literaturæ nomen adſcripſit, quamuis infantem me Literationem voluerit nuncupare, ſicut apud Græcos † γραμματιστικὴ primitus vocitabar. Tunc

al. relen.

Munck ad Hyg. Fab. 126. p. 226. n. 2.

de Cauſis Corruptar. Artium L. II. c. 2. p. m. 114.

& antiſtitem dedit & ſectatores impuberes aggregauit. Itaque aſſertor noſtri nunc literatus *dicitur,* literator *antea vocabatur. Hoc etiam Catullus quidem non inſuauis poeta commemorat dicens:*

Munus dat tibi Sylla literator.

Idem apud Græcos γραμματοδιδάσκαλος *vocitatur.*

Quid ſit officium Grammaticæ.

OFFICIVM *verò meum tunc fuerat, doctè ſcribere legereq́;. Nunc etiam illud acceßit, vt meum ſit eruditè intelligere probaréque. Quæ duo mihi vel cum philoſophis criticíſque videntur eſſe communia. Ergo iſtorum quatuor, duo actiua dicenda ſunt, duo ſpectatiua. Siquidem impendimus actionem, cum quid conſcribimus legimúſue. Sequentium verò ſpectaculo detinemur, cum ſcripta intelligimus aut probamus: & licet inter ſe quadam cognatione coniuncta ſint, ſicut cæteris artibus comprobatur. Nam & actor cognoſcit primo quæ valeat actitare, & aſtronomus quædam facit, vt per ea cognoſcat quæ debeat comprobare.* †*Promittit etiam vtrunque Geometres, quippe formas theorematum cum rationibus certis efficit &* al. Miſit. *cognoſcit.*

Quot ſint partes eius.

PARTES *autem meæ ſunt quatuor: literæ, literatura, literatus, literatè. Literæ ſunt quas doceo, Literatura ipſa, quæ doceo, Literatus, quem docuero, Literatè, quod peritè tractauerit quem informo. Profiteor autem de orationis natura vſuq́; tractare. Natura eſt ex quibus formetur oratio. Vſus, cum eadem vtimur, appellatur. His etiam materies admouetur, vt de qua re dicendum ſit æſtimemus. Oratio verò ipſa tribus gradibus eruditur, id eſt, ex literis, ſyllabis, & ex verbis.*

De natura literarum.

VERVM in literis gemina quæſtio diuerſatur. Namque aut naturales ſunt, aut effectæ. Natura enim inſinuante, earum nomina in loquendi ſubſtantiam procreata. Artificioſa verò formatio earum lineas quas ſcribimus † deſignauit. Ad hoc, vt præſentes vna vti, abſentes alia potuiſſent. Atq. ita ex hac parte qua ſcribitur mutæ ex illa qua legitur, † vocales ſunt appellatæ. Siquidem hæc auribus tantum, illa ſolis oculis valeat comprehendi. Literæ igitur aliæ ſunt, quæ per ſe efficere totum valeant aliæ quæ nihil.

al deformauit.

al. voces.

Nam vocales, quas Græci ſeptem, Romulus ſex, vſus poſterior quinque commemorat, Y velut Græca reiecta. Hæ tamen in Latio nunc produci, nunc contrahi, nunc acui, nunc grauari, vel etiam circunflecti: nunc aggregari, nunc diſtrahi ſine iactura ſui nominis poſſunt. Modo ſolæ ſyllabas formant, nunc conſonantes vtrinque ſuſcipiunt. Vocaléſque nonnullæ modo ſe inuicem mutant, nuper ſibi cum decore ſuccedunt: quippe A plerunque in E tranſuertitur. Nam capio, cepi facit: nunc in I, vt ſalio, inſilio: nunc in O, vt plauſtro, ploſtro: vel in V, vt arca, arcula. Item E litera, in primum A reformatur: vt ſero, ſatum: vel in I, vt moneo, monitus: vel in O, vt à tegendo, toga: vel in V, vt à tego, tugurium. Similiter I quoque vocalis in A conuertitur, vt ſiquis, ſiqua. In E, vt fortis, forte. In O, vt qui, quo. In V, vt ibi, vbi. Non aliter O litera in A tranſit, vt creo, creaui: vel in E, vt tutor, tutela: vel in I, vt virgo, virginis: vel in V, vt volo, volui. Item V ſimili ratione conuertitur in A, vt magnus, magna: in E, vt ſydus, ſyderis: in I, vt telum, teli: in O, vt lepus, leporis. Sic igitur transformatæ, nunc vtrinque poterunt copulari, nunc ex altero, nunc ex neutro, nunc aliquas partes orationis terminant, nuncq; nullas.

Quòd

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
393 H 27

Quòd vocales vtrinque aliquando copulantur.

NAM *A primum vtrinque ſibi aſſociat V & I literas: nam &* aurum *dicimus &* Varus *&* Ianus *&* Aiax. *Ex vno autem latere ſuſcipit* E, *vt* Æneas. *Ex neutro verò* O. *Finit fœminina nomina, vt* dea: *maſculina, vt* Iugurtha. *Neutra in ſingulari numero tantum Græca, vt* toreuma, peripetaſma. *In plurali autem Latina, vt* monilia. *In verbis imperandi modi, vt* canta, ſalta.

E autem vocalis duarum Græcarum literarum vim poſſidet. Nam cum corripitur, E *Græcum eſt, vt* ab hoc hoſte. *Cum producitur,* ἦτα *eſt, vt* ab hac die. *Ac maximè tunc circumflexum accentum tenet. Hæc duas vocales, id eſt, I & V ex latere vtroque complectitur, vt in* Euro, Veientano: *& in* eia, iecore. *Finit verò neutra nomina, vt* monile. *Fœminina etiam, ſed Græca, vt* Calliope. *Pronomina, vt* ille, iſte. *Numerum etiam totius generis, vt* quinque, *licet* ἄπλωτον *ſit. Item verba imperatiui modi, vt* ſede, curre. *Modi infiniti,* ſcribere, ſcripſiſſe.

I verò litera cunctis vtrinque vocalibus ſociatur. Nam A complectitur, cum dicimus Ianua *&* Aiax. *E autem vt* †teneat, *docuerunt exempla ſuperius demonſtrata. O autem literæ copulatur in nomine* Iouis & Oinone: Oiſus *etiam dicitur. Sic enim veteres* vſum *dixêre. V autem in* iuuando, *&* vita: *hæc aliquando vocalis geminam ſyllabam facit. Finitq; omnium generum nomen, vt* frugi: *numerum itidem omnium generum, vt* viginti. *Item verba modi indicatiui, vt* noui, memini. *Imperatiui,* ſali, veni. *Infiniti,* iaculari, luctari.

O verò litera, quibus vocalibus quáue ex parte cohæreat, ſuperius memoratum. Finit autem nomina maſculina, vt Cato. *Fœminina, vt* Iuno. *Numerum omnium generum, vt* octo. *Item verba actiua,* canto, laudo. *Modi*

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
393 H 27

imperatiui tantummodo inuenitur, vt cedo. *Aduerbiu*
vt ſubitò. *Præpoſitionem vt* pro.

V autem litera vocalibus omnibus vtrinque coit, præt O antelatum. Sola etiam V, ſui generis literam non geminat, ſed coniungit, vt Vulgus, Vulcanus. *Finit articulos, vt* tu. *Nomina neutra, vt* cornu, genu: *nullu autem verbum claudit.*

De ſemiuocalibus.

HACTENVS *de vocalibus. Non enim vocales aſtruer ſed omnes literas ſum iuſſa monſtrare: verùm reli quas quæ ſequuntur conſonantes eſſe non dubium eſt. Qu item diſcernuntur in ſemiuocales & mutas: quarum exe quar rationem.*

Quippe F litera, quæ eſt ſemiuocalium prima, duas tan tummodo conſonantes prælata complectitur, L & R, v dicimus flauus *&* frugi. *Vocales verò complectitur, ita v I & V vocales ſibi præferri prohibeat: nullum autem clau dit finitiua ſermonem.*

L verò litera tripliciter ſonat. Nam exilem ſonum red dit cùm geminatur, vt ſollers, Salluſtius. *Medium autem cùm terminat nomina, vt* ſol, ſal. *Item leniter ſonat cum vocales ante venit, vt* lapis, lepus, liber, locus, lucerna. *Plenum verò ſonum habet, cùm ei præferuntur literæ P G C F, vt in* Plauto, glebis, Claudio, flauo. *L autem nunquam vlli ſemiuocali vel mutæ præponitur, quæ pro D in præpoſitione accipitur, cùm & A præſertur, vt* allidit, alligat. *Hæc etiam prælata præpoſitione ſeruatur, vt* inlepidus, inlotus. *Vtrinque autem vocales amplectitur, & nomina nonnulla determinat. In maſculino* Sol, *in fœminino* Tanaquil: *in neutro A E I præcedentibus, vt* bidental, mel, ſil. *Aduerbia etiam claudit, vt* ſemel.

M verò litera tam in ſermonis initio quàm in medio eſſe, & in vltimis poteſt, vt mores, vmbra, triticum. *Ex*
conſonan-

conſonantibus ſola M præcedit N, vt Memnon. *Subſequitur ſolam S. vt* Smynthius. *Mutaturq́; in N nonnunquam, vt cùm dicimus* nunquis. *Terminatq́; neutra, vt* aurum *&* argentum. *Item Monoptota, vt* nequam. *In genere maſculino accuſatiuum ſimplicem, & duplicem genitiuum. Item participia & verba, & aduerbia, vt* tractum, legam, curſim. *Numerum etiam omnium generum, vt* nouem, decem.

N autem litera plenior apparet in primis & vltimis, vt Neſtor, tibicen. *In mediis exilior, vt* mane, damnum. *Ex conſonantibus ſequitur M literam, vt* Memnon. *S autem præcedit, vt* fons, mons. *Conuertitur etiã in M, cùm eam ſequuntur B P M, vt dicimus,* imbuit, impulit, imminet. *Eâdem nomina terminantur, maſculinum, vt* Tibicen. *Fœmininum Græcum, vt* Syren. *Neutrum, vt* culmen.

R verò vocales vtrinque complectitur. De conſonantibus S ſoli præponitur, vt ſors, fors, *& X duplici nonnunquam, vt* arx. *Conuertitur in L N & S, vt* niger, nigellus, †ſemen, feminis, gero, geſſi. *Finit nomina maſculina poſt omnes vocales, vt* par, pater, vir, nitor, fur. *Fœminina poſt E & O, vt* mulier, ſoror. *Neutra poſt omnes præter I, vt* calcar, piper, marmor, ſulphur. *Finit verba & aduerbia, vt* venor, vador.

al. ſemen, ſeminis

S nonnulli literam non putauerunt. Nam Meſſala quendam ſibilum dixit, quæ tamen vtrinque P literæ copulatur, vt ſpado, pſitacus, *& C Q T ſequentes amplectitur, vt* ſcaurus, ſquama, ſtella. *In plures etiam tranſitum facit, vt in L. Dicimus enim* modus, modulus: *in* N, ſanguis, nis: *in* R, flos, floris: *in* D, cuſtos, cuſtodis: *in* T, nepos, tis. *Terminat etiam maſculina & fœminina poſt omnes vocales. Neutra poſt A O V, vt* vas, os, nemus. *Huic literæ Diuus Claudius P adiecit, aut C propter ψ & ξ Græcas,* Pſalterium, ſaxa.

hic autem errata docet Voſſ. de arte Gramatic. L.1.c.24.p.33.T.II. oper.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
393 H 27

X autem nemo literam putat, quoniam duplex eſt. Conſtat enim ex G & S, vt rex, regis: aut ex C & S, vt nux, nucis. In V aliquando transſertur, vt nix, niuis: & C, vt pix, picis: & in T, vt nox, noctis. Hæc in Latinis nunquam ponitur prima: apud Græcos autem ponitur, vt Xanthus. Et maſculino & fœminino omnibus vocalibus ſociatur, vt Aiax, frutex, calix, velox, Pollux, & fœminino, fax, lex, lodix, velox, lux: neutrum nullum claudit.

Vonck obſ. miſc. p. 63.

De mutis.

TRANSACTIS ſemiuocalibus mutæ ſunt perquirendæ: quæ ideo hoc nomine nuncupantur, quoniam niſi illis vocales aſſociatæ ſuccurrerint, intra oris ſonitum ante auſpicia moriuntur.

B prima omnibus vocalibus vtrinque connectitur: præfertur conſonantibus L & R, vt blæſus, & breuis. Tranſit in C, vt ſuccurrit: in F, ſufficit: in M, vt ſummittit: in P vt ſupponit: in S, vt ſuſtulit. Finit nihil, niſi tres præpoſitiones, ab, ob, ſub.

C vocales vtrinque colluterat, conſonantes quaſdam præcedit L T R M N, vt clarus, tectum, crus, acmon, Cnidus. Finit articulos, quos pronomina vocant, hic, hæc, hoc. Et aduerbia, vt ſic, huc, hic. Sola mutarum antecedentem vocalem producit, & pro duplici habetur, vt hic, hoc.

D vtrinque vocales tenet. Præponitur R literæ in Druſo: M literæ nunquam præfertur in Latinis: in Græcis autem aliquando, vt Dmolus. Sic & N, vt Ariadne. Tranſit in C, vt accidit: in G vt aggerat: in L, vt alligat: in P, vt apponit: in R, vt arripit: in S, vt aſſidet: in T, vt attinet. Finit articulos neutralis generis, vt illud, iſtud: & præpoſitionem, vt apud.

G omnibus vocalibus præfertur, ſequitur A literam, vt in aggere, quæ quoties geminatur, adiungitur. Præfertur

R literæ,

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
393 H 27

R *literæ, vt* graue. *L, vt* gladius: N *vt* ignis. *In* C *quoque conuertitur, vt* rego, rector. *Nihil quoque concludit.*

H, *aſpirationis notam eſſe certiſſimum eſt: quæ quando vocalibus accidit, vt* hoſpes, hæres; *tranſit in X, vt* traho, traxi. *Hanc Græci diuiſerunt. Nam pars eius dexterior aſpirationis nota eſt, ſiniſtra contrariæ ſignificationis.*

K verò nunc nota putatur eſſe, nunc litera: nam eius effectus C *integrare non dubium eſt abſque his,* † kapite, al. *Kapud*
kalendæ, kalumniæ.

P autem conuenit vtrinque vocalibus, R literæ præponitur, prandere: *L, vt* placere: *S,* pſitacus: *T,* Ptolemæus: N, *vt in* Sypnis. *Terminat verò nihil.*

Q quidam literam non putabant, & vincerent, niſi in equo & equitatu *appareret expreſſè. Hæc nunquam ſine duabus vocalibus ponitur, quarum prior erit V, & ſic cæteræ* † *conſequenter, vt* quartus, queſtus, quirites, quo- al. *conſequuntur*
tus, equus. *Conſtat autem ex* C *& V, ideóque duplex & compoſita dicitur, nec geminatur. Nullam ſingularem literam comprehendit, finit nihil.*

T vocales ex vtroque concludit, in coniunctionibus & præpoſitionibus præcedit: L *in* Tlepolemo: *M, in* Tmolo: N, *in* Potnia: R, *in* Troia. *Finit neutra,* caput, ſinciput, lact. *Articulos terminat, vt* quot, tot. *Verba, vt* legunt. *Aduerbium & Interiectionem, vt* at. *Z à Græcis venit, licet etiam ipſi primò G Græca vtebantur: nam* cetum *dicebant, quem nunc* zetum *dicunt: tamen hæc geminata ab ipſis etiam habetur. Nam à* T *& G componitur: quam, vt aduertas duplicem, nunquam poterit geminari. Hæc præponitur M literæ, vt* Zmirna. *Ex his igitur vniuerſis decem & octo literæ neceſſitatem cunctæ conſcriptionis abſoluunt. Placet enim mihi Y in vocalium numerum congregari. Neque ſine hoc* hyacinthus, *aut* Cyllenius *poterit annotari. Sic igitur erit vt ſenæ fiant vocales. Semi-*

Munck. ad Hygin. fab. 251. p. 361. n. 6.

uocales & mutæ duodecim. H enim aſperationi dabitur: ſuperuacuæq; erunt Q & K.

X autem vt duplex ſine elementi cardine non probatur.

Z verò à Latinis excluditur, decem & octo numero ſicut dictum eſt ſuperſidunt. Quæ tamen ſuperuacuis reiectiſq; cunctis ex vnius vocis ſonitu conformatæ, diuerſas naturalis harmoniæ cauſas ſub oris concinentia repererunt.

De formatione literarum.

NANQVE *A ſub hiatu oris congruo ſolo ſpiritu memoramus.*

B *labris per ſpiritus impetum recluſis edicimus.*

C *molaribus ſuper linguæ extrema appulſis exprimitur.*

D *appulſu linguæ circa ſuperiores dentes innaſcitur.*

E *ſpiritus facit lingua paululum preſſiore.*

F *dentes labrum inferius deprimentes.*

G *ſpiritus cum palato.*

H † *contractis paulum faucibus ventus exhalat.*

I *ſpiritus prope dentibus preſſis.*

K *faucibus palatóque formatur.*

L *lingua palatoq; dulceſcit.*

M *labris imprimitur.*

N *lingua dentibus appulſa collidit.*

O *rotondi oris ſpiritu comparatur.*

P *labris ſpiritu erumpit.*

Q *appulſu palati ore reſtricto.*

R *ſpiritum lingua criſpante corraditur.*

S *ſibilum facit dentibus verberatis.*

T *appulſu linguæ dentibuſq; impulſis* † *excuditur.*

V *ore constricto labriſq;* † *promulis exhibetur.*

X *quicquid C & S* † *formauit exibilat.*

Y *appreſſis labris ſpirituq; procedit.*

Z *verò iccirco Appius Claud. deteſtatur, quòd dentes mortui, dum exprimitur, imitatur.*

Marginal notes (printed): al. extrud. — al. promuls — al. formatur

Marginal notes (handwritten): 10. Fostery in Exercitatione de natura Accentuum al. correptis & Quantitatum Etonae 1763. 8. p. 126. — hinc pro litera censet Pier. ad Virg. Ecl. 53. — Vauex obs. misc. p. 148. — Fabric. Bibl. Lat. Vol. I. p. 641.

Præſtiᴄta

Præſtricta eſt curſim rationis regula prima:
  Quæ multis tendi ſueta voluminibus:
In qua iuncturis quid nectat litera vtriſque,
  Quo admittat ſociam, vel faciat latere.
Quæ quo tranſiliat conuerſis legibus vſu:
  Et transformatum nomen habere velit.
Quas oris ſonitus, vel quas modulatio linguæ
  Gignant, & pulſu rupta labella ſuo.
Nunc iam compactis curſanda eſt ſyllaba formis:
  Vt faſtigetur longa breuiſque fuat.
Hæc duo percurram, iuncturas litera quippe
  Præueniens docuit ſub ratione pari.
Hoc igitur ſubdens nectendum concipit ordo,
  Si veſtrum ſuperi comprobat arbitrium.

Hæc cùm Grammatice diceret, eamq́ progredi Iupiter Deliusq́ præciperent, hic Pallas de iunctura ſyllabarum inquit: Dum hæc Literatura deproperat, partem hiſtoricam prætermiſit. Quo virginis obiectu perterrita, Scio, inquit, mihi plurima tranſeunda, ne minutiora nectendo faſtidium ſuperæ beatitatis incurram. Propoſito igitur per compendioſos calles feſtina perfungar, ne denſis obumbrata ramalibus velut ſenticoſæ copiæ denſitate ſylueſcam.

De iunctura ſyllabarum.

SYLLABA *igitur dicta eſt, quòd iunctis literis ſonitum ſimul accipientibus informetur. Cuius (vt dixi) tres partes eſſe non dubium eſt, de Iunctura, de Faſtigio aut de Longitudinibus.*

Iuncturæ ſunt genera quatuor, duo naturalia, duo hiſtorica.

Naturalia ſunt cùm quæritur vnaquæq. ſyllaba, vtrum ex vna an gemina, an neutra parte iungatur. Et vtrum literæ, quæ inter ſe copulari non poſſunt, adiecta alia litera ſocientur. vt M & N, dum non coeant, vocali accedente ſociantur, vt in amni & ſomno:*quæ iuncturarum genera ex hoc quòd in literis memorata ſunt, † tranſeant.* al. tranſeantur.

Hiſtorica

Hiſtorica verò illa coniunctio eſt, cùm ex literis quæ inter ſe poterunt copulari, diuerſitas fandi non eaſdem nec pares numeros ſociarit. Scribimus nos enim Muſarum *primam ſyllabam duabus literis: Græci tribus. Lucillius in datiuo caſu A & E, coniungit, dicens:* Huic Teremiæ Orbiliæ: *Lucinius A & I: & Lucretius crebrò: & noſter Maro,* Aulai, Pictai.

Item duæ iuncturæ ſunt, cùm ſociamus ſyllabas propter al. vna *pedem vel verſum, vt duæ in † vnam repentè depereant, vt in Synalœphe: vel cum literæ excluduntur è verbo, vt in Eclipſi.*

De faſtigio.

HACTENVS *de iuncturis, nunc de faſtigio videamus, qui locus apud Græcos* περὶ προσῳδιῶν *appellatur. Hic in tria diſcernitur: Vnaquæque enim ſyllaba aut grauis eſt, aut acuta, aut circumflexa: & vt nulla vox ſine vocali eſt, ita ſine accentu nulla. Et eſt accentus, vt quidam putauerunt, anima vocis, & ſeminarium Muſices: quod omnis modulatio ex faſtigiis vocum grauitateq́ꝫ componitur: ideoq́ꝫ accentus quaſi accantus dictus eſt.*

Omnis igitur vox Latina ſimplex ſiue compoſita, habet vnum ſonum, aut acutum, aut circumflexum: duos autem acutos aut inflexos habere nunquam poteſt: grauis verò ſæpe acutum habet in prima ſyllaba; ſi dicas Caélius: *in ſecunda* Sallúſtius: *in tertia* Curiátius: *inflexum item in prima, ſi dicas* coêlum: *ſyllaba antepenultima nunquam acuitur natura ipſa, ſed præcedens eius, id eſt, ab vltima tertia, ſiue breuis, ſiue longa ſit, vt* Cícero, Caélius. *Flexus autem ſonus in ea tantummodo ſyllaba conſiſtit quæ præcedit vltimam, nec aliter quàm vt ipſa natura longa ſit, & vltima tamen breuis, vt* Galênus. *Aut ſi vltima longa, aut ſi penultima natura vel poſitione longa, licet vltima breuis, acutus tamen ſonus fiet,* Galení, Camillí.

Inflexi proprium eſt hoc, vt niſi longis natura ſyllabis non adhæreat. Acutus autem & in longis & in breuibus inuenitur. Omnis autem vox aut acutum aut circumflexum ſonum habeat neceſſe eſt, etiam ſi monoſyllaba ſit. Monoſyllabæ enim graui carent. Omnis vox monoſyllaba, cum aliquid ſignificat, ſiue breuis, ſiue poſitione longa, acuitur, vt dicimus fár. Si autem natura longa, flectetur, vt lûx, môs. Diſſyllabæ verò priorem acuunt, vel quum breuis eſt vtraque, vt citus. Vel cum poſitione longa eſt vtraque, vt sóllers. Vel altera poſitione longa, vt cóhors. Si verò prior ſyllaba natura longa eſt, & ſequens breuis, flectetur prior, vt lûna. Si poſterior longa erit poſitione, vel natura, prior acuetur, vt códex, dócte. Nulla enim longa inuenietur grauis in † diſſyllaba, prior in triſyllabis ſi media breuis fuerit, quam penultimam dicimus, non dubiè graui accentu pronunciatur, ac ſtatim prima eius, hoc eſt, tertia ab vltima acuetur, vt in Cátulo. Si verò eadem longa eſt, intereſt quemadmodum ſit longa. Si enim natura longa eſt, breuisq; vltima, media flectitur, vt Cethêgus, Mancînus. Si verò media longa erit natura, & extrema longa, media acuetur, vt Catóni, Ciceróni. Vel ſi poſitione longa erit, media acuta durabit, qualiſcunque nouiſſima fuerit, vt Catúllus, Catúllo, Metéllus, Metéllo. Pronomina autem quæ duplici declinantur, id eſt, aut corripiuntur aut producuntur, mediam ſyllabam in genitiuo caſu acuunt, ipsíus, illíus. Horum ſi ſecundæ breues fiant, primæ acutæ erunt; vt ípſius, íllius. Si verò longæ erunt mediæ, primæ graues, ſecundæ inflexæ erunt, vt óccidit ſol, & occîdit hominem. Ergo primæ acutæ ſunt, cùm mediæ breues. Cùm verò mediæ longæ vel acutæ, vel inflexæ, vel acutæ; tum longæ vltimæ, vt tenebræ, latebræ, manipli. Hæc à ſuperioribus quæ ſunt alia, vt Catúllus, Sallúſtius, hoc differũt, quòd illa cõſonantes diſcretas habẽt: hæc quanuis & ipſam penultimã poſitione habẽt

al. diſſyllabo prior.

Vonck obs. misc. p. 148.

longam,

longam, nullam tamen in ſecunda ſyllaba ex conſonantibus ſibi retinent, ſed in tertia ſunt duæ. Ideoq; factum eſt, vt media hæc nomina, tenebras & latebras, *acuto accentu primam ſyllabam proferrent: at* maniplos & feneſtras *penultima ſyllaba acuta diceretur: quod quidam illud genus ſyllabæ penultimæ omnino breue putauerunt, quia non terminantur conſonante. Quidam quia licet non* [Vonck obs. misc. p. 12] *terminarentur conſonante, proxima ſyllaba inciperet à duabus conſonantibus: & quòd natura literarum L & R quòd mollis eſt, nunc longam, nunc breuem ſyllabam efficiat. Nulla autem vox Romana duarum vel plurium ſyllabarum acuto ſono terminatur. Inflexum autem non alias poſtremum habet, niſi cuius poſterior pars in ſyllabam natura longam excurrit, vt ergô & ponê. Contextus orationis plerumque aut mutat proprios ſonos ſingulis vocibus: adimit his quæ referuntur ad aliquid ſequens, vt præpoſitionibus,* ante vrbem. *Nam hic* ante *perdidit acutum ſonum prioris ſyllabæ. Item* poſt muros. *Mutant accentus adiunctis vocibus,* que, ve, ne: *cum tamen complexiua coniunctione,* que: ve *cum expletiua, vt* Latiumque augeſcere vultis. & Stimulóve meum cor, *apud Actium in Pelopidis. Nunquam migrabit acutus ſonus de primis ſyllabis in poſtremas, præter particulas coniunctas, quarum hoc proprium eſt acuere partes extremas vocum quibus adiunguntur. Græca nomina cùm in Latinum vertuntur, noſtra regula pronunciantur, niſi maneant Græca.* Olympus *igitur &* Caucaſus, *ſicut Latina proferuntur: quam acuere vel flectere debeant ſecundum rationem ſupraſcriptam apparet. Sed ſi manent Græca, & huic regulæ in peregrinis vocibus accedimus, neceſſe eſt tamen in obliquis caſibus acutos ſonos in mediis ſyllabis ſeruent, quoniam apud Græcos quoque non alio accentu hæc enunciari audimus. Acutus accentus notatur virgula à ſiniſtra parte in dextram aſcendente'. Grauis autem à ſiniſtra ad dextram deſcen-*

reprehendit hic Voſſius de Arte Grammatic. l. II. c. 9. p. 64. oper. T. II.

v. Voſſ. l. II. de Art. Grammat. c. 9. p. 64. oper. T. II.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
393 H 27

deſcendens`. Inflexi ſignum eſt ſigma ſuper ipſas literas deuexum῀. Accentus partim faſtigia vocamus, quòd literarum capitibus apponantur: partim cacumina. Tonos vel ſonos Græcè προσωδίας. Sciendum etiam vni vocabulo accedere omnes tres accentus poſſe, vt eſt Argiletum.

illustrat haec Vossius de arte Gramma-tica l. II. c. 7. p. 62. oper. v. II.

De natura ſyllabarum.

MEMORATVM arbitror competenter quæ ſint & quemadmodum vertantur faſtigia ſyllabarum. Nunc earum longitudines intimabo.

Vnaquæque enim ſyllaba aut breuis eſt, aut longa, aut communis.

Breuis eſt, cùm vocalis corripitur, ac nullis conſequentibus adiuuatur: aut cum correpta forma vel litera terminatur.

Longa autem duobus modis efficitur: Natura & Poſitione.

Natura, cùm vocalis producitur, aut cùm ſyllaba circumflexum accentum tenet, vel acutum in penultima: aut cùm monoſyllaba vnaquæque vocalis eſt, aut cum diphthongo reperitur. Vel cùm prima ſyllaba ſub alia forma cuiuſcunque verbi compoſita, nec vocalem nec acumen mutat.

Poſitione, cùm breuem vocalem aut duæ conſonantes ſequuntur, ſiue in eadem ſyllaba, ſiue in ſequenti, ſiue per ambas diuiſæ, aut in altera tria: duplex vna.

Duplices autem ſunt X & Z: aliquando I & C fieri poſſunt duplices, vt ſi I inter vocales ſit, vt aio, Troia. Item C, vt Hoc erat alma parens.——

Hæ autem conſonantium vel duplicium, quæ breues adiuuant formæ, tunc poſſunt, ſi in eodem ſermone claudantur. Cæterùm proximi ſermonis conſonantes, nihil adiuuant præcedentem. licet Virgilius refragetur dicens:

Arma virumque cano, Troiæ. ——

Et item

Et item, Fonteſque fluuioſque voco.

Diphthongi ſunt, Æ, Oe, Eu, Au, Ei. Abſque his ſyllabis nulla diphthongus memoratur.

De communibus ſyllabis

COMMVNIVM *autem ſyllabarum modi ſunt octo. Nam primus eſt cùm correptam vocalem ſequitur ſubiecta conſonantibus liquida: eſt enim longa, vt*, Vaſto Cyclopes in antro. *Breuis, vt*, Vaſtoſque ab rupe Cyclopas.

Secundus modus, cùm correpta vocalis in vnam deſinit conſonantem ſequente H: eſt enim longa, vt, Terga fatigamus haſta. *Breuis:* Quiſquis honos tumuli.

Tertius, cùm correptam vocalem duæ conſonantes ſequuntur, quarum prima S litera ſit: eſt enim longa, vnde: Spiſſa coma. *Breuis:* Ponite ſpes quiſque ſuas.

Quartus locus, cùm breuis ſyllaba partem terminat orationis: eſt enim longa in commate, vt eſt: Nam tibi Tymbre caput Euandrius. *Breuis:* Hoc caput ô ciues.

Item alter locus, ex diphthongo fit communis: longa, vt, Muſæ Aonides. *Breuis*, Inſulæ Ionio in magno. *Cùm vocalis enim ſequitur, poteſt diphthongus fieri breuis, vt:* Sudibúſve præuſtis.

Alius locus, cùm longam vocalem alia vocalis ſequitur: eſt enim longa: O ego infelix, quem fugis. *Breuis*, Sub Ilio alto.

Alius locus, cùm pronomen C litera terminatur vocali ſequente: eſt enim longa: Hoc erat alma parens. *Breuis*, Solus hic inflexit ſenſus.

Alius locus, cùm correptam vocalem ſequitur Z: eſt enim longa, vt Mezenti ducis exuuias. *Breuis*, Nemoroſa Zacynthos.

Dicta natura in tribus generibus ſyllabarum. Supereſt vt finales dicantur, in quibus artis auctoritas & canonica forma conſiſtit, ac prius de nomine retractandum.

De No-

De Nomine.

NOMINATIVVS caſus ſingularis A litera terminatus, breuis eſt, vt Catilina, Iulia.

E litera finitus in Græcis longus eſt, vt Euterpe.

I autem terminatus longus eſt, vt frugi. Vonck obſ. miſc. p. 83.

O finitus in Latinis breuis, vt Cato. In Græcis longus eſt, vt Dido.

V terminatus longus, vt cornu.

Al finitus breuis, vt tribunal.

El, breuis, vt mel.

Il, breuis, vt vigil, excepto vno Hetruſco, Tanaquil.

Ol longa eſt, vt Sol.

Vl breuis, vt conſul.

M terminatus breuis, vt tectum: licet huius rarò currat exemplum, quia inter vocales M deprehenſum, velut Metaciſmi aſperitate ſubtrahitur.

An finitus producitur, vt Titan.

En in neutris breuis eſt, vt carmen: in aliis generibus, longus eſt, Lien, Siren.

On terminatus longus eſt, vt Memnon.

Ar terminatus in monoſyllabis tantùm longus eſt, vt nar, far.

Er finitus in Latinis breuis eſt, vt puer, excepto monoſyllabo, ver: in Græcis producitur, vt aer.

Ir terminatus corripitur, vt vir.

Or terminatus breuis eſt, vt auctor.

Vr terminatus corripitur, vt murmur, excepto vno monoſyllabo, fur.

As finitus in Latinis nominibus, producitur, vt facultas, paupertas. In Græcis tunc tantùm breuis eſt, cùm genitiuus dos fuerit terminatus, vt Arcas, Arcados.

Es terminatus in Græcis nominibus breuis eſt, vt Anchiſes: in Latinis ſi quintæ declinationis fuerit, producitur, vt dies.

vt dies. *Si tertia, tunc longus eſt: cùm genitiuus non cr*-
ſcit ſyllaba, vt labes: *vel creſcens E productam ante v*-
timam ſyllabam retinet, vt quies, quietis: *nam ſi eam*
I mutauerit, vt miles, militis, *aut corripuerit, vt* ſege
ſegetis, *corripitur: exceptis his,* Ceres, pes, *atque h*
ſimilibus.

Is finitus, breuis eſt, vt agilis.

Os terminatus, tunc eſt in Latinis breuis, cùm gen-*tiuus ante vltimam ſyllabam non habet naturaliter lo*-*gam, vt* os, oſſis. *In Græcis tunc corripitur, cùm gen*-*tiuus diphthongo terminatur, vt* Delus.

Vs finitus breuis, eſt, vt doctus. *Sed longus fit, ſi ge*-*nitiuus ſyllaba creuerit, & ante vltimam I aut V produ*-*ctam habuerit, vt* virtus: *& in vno inflexibili, vt* pus.

T terminatus, corripitur, vt caput.

C finitus, duo tantùm nomina facit, vt halec, *quo*-*producitur, &* lac, *de cuius declinatione dubitatur.*

Genitiuus ſingularis, tunc producitur, cùm aut nomi-*natiuo ſimilis eſt, vt* ſenatus: *aut diphthongum habet, vt* Iuliæ: *aut I terminatur, vt* docti: *in cæteris corripitur.*

Datiuus ſingularis producitur, vt Pompeio. *In Græ*-*cis corripitur, ſi I litera finiatur, vt* Palladi.

Accuſatiuus ſingularis in Græcis tũc tantùm corripitur, cùm A vel On terminatur, vt Theſea, Delon: *in Latinis verò breuis eſt, vt* doctum.

Vocatiuus ſingularis A litera terminatus, in Latinis omnibus, vel in Græcis fœmininis, corripitur, vt in tabula, muſa: *in maſculinis longus eſt, vt* Ænea.

E terminatus in Latinis breuis eſt, vt docte: *in Græcis producitur, vt* Titide: *exceptis his, quæ nominatiuus Græcus Os terminatur, vt* Phæbos, Phœbe.

I terminatus in Latinis, longus eſt, vt Mercuri: *in Græcis corripitur, vt* Nai.

O terminatus in Latinis breuis eſt, vt Cato: *licet*

Virgil.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
393 H 27

Virgil. contrà ſentiat: in Græcis producitur, vt Dido.
V terminatus, producitur, vt cornu. *In conſonantes verò deſinens, nominatiui ſequitur regulam, exceptis Græcis nominibus, quæ ſæpe mutantur varietate linguarum,* vt Diomedes. *Ablatiuus ſingularis ſemper producitur, abſque cum* E *terminatur, in his duntaxat nominibus, quæ tertiæ fuerint declinationis, vt* à pariete.

Nominatiuus & Vocatiuus plurales in maſculino & fœminino genere producuntur, vt fluctus, terræ. *In neutris breues ſunt, vt* fata. *In Græcis verò, cùm A vel S terminati fuerint, vt* rhetores, poemata. *In aliis verò longi ſunt, vt* muſæ.

Genitiuus pluralis breuis eſt, vt doctorum: *in Græcis longus, ſed Græca declinatione, vt* philenων.

Datiuus pluralis & Ablatiuus, ſi Is ſuerint terminati, producuntur, vt doctis. *Si* bus, *corripiuntur, vt* hominibus. *At ſi Græca ſit declinatio,* In *terminatus datiuus, corripitur, vt* Arcaſin. *aliàs longus eſt.*

Accuſatiuus pluralis in omnibus maſculinis vel fœmininis producitur, vt doctos, Iulias: *in neutris corripitur, vt* mœnia. *In Græcis verò ſi* as *fuerit terminatus, & venit à genitiuo* os *finito, corripitur, vt* Arcadas: *aliàs producitur, vt* Muſas.

De Pronomine.

IN *omnibus pronominibus ſingularis nominatiuus correptus inuenitur, exceptis duobus monoſyllabis,* tu *&* qui.

Genitiuus ſingularis I vel E prolatus, longus eſt, vt mei, meæ. *Aliàs breuis eſt, vt* illius.

Datiuus ſingularis ſemper productus eſt, vt noſtro: *exceptis* mihi, tibi, ſibi, *quæ indifferenter accipiuntur.*

Accuſatiuus ſingularis corripitur, vt illum, *exceptis* me, te, ſe.

Vocatiuus ſingularis à nominatiuo ſuo non diſſentit.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
393 H 27

Ablatiuus ſingularis longus eſt, vt ab illo.

Nominatiuus & Accuſatiuus plurales, tunc tantùm corripiuntur, cùm a *fuerint terminati, vt* noſtra.

Genitiuus pluralis nunquam producitur, vt illorum.

Datiuus & Ablatiuus plurales is *terminati producuntur:* Bus *finiti, corripiuntur.*

De Verbo.

IN *omnibus verbis, Modis, Temporibus, Numeris, Perſonis, Coniugationibus hæc vniformis eſt ratio. Quæcunque perſona A fuerit terminata, producitur, vt* canta.

E finita breuis eſt, vt lege, *niſi à ſecunda coniugatione veniat, vt* doce, *tunc enim longa eſt.*

I terminata perſona ſemper producitur, vt nutri.

O quæ finitur, correpta eſt, vt audio: *licet auctoritas & in his diſcrepet. Nam primam perſonam Virgilius longam facit, vt* Cāto quæ ſolitus: &, Terra tibi mando. *Tamen monoſyllaba etiam producenda ſunt, vt* do, ſto, flo.

V terminata perſona, producitur.

Am quæ finitur, breuis eſt, vt legebam.

Or finita corripitur, vt legor.

S litera terminata verba producuntur, ſi penultima litera A vel E fuerit, vt amas, doces: *excepto monoſyllabo,* es, *& iis quæ ex eo fiunt, vt* ades. *Si verò I ante S habuerit, corripitur, vt* legis, legitis, *excepta ſecunda perſona indicatiui modi, temporis præſentis, numeri ſingularis, à quarta coniugatione producta, vt* nutris, audis: *& à verbo* volo, vis.

Si verò V ante S habuerit, correpta erit, vt nutrimus.

T litera terminata correpta ſunt, vt legit.

C finita producuntur, vt produc.

Participia licet per caſus flectantur, à nominibus tamen omni ratione diſſentiunt.

De Ad-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
393 H 27

De Aduerbio.

ADVERBIA *monoſyllaba*, *vt* huc, *vel quæ ex his fiunt, vt* illuc, *omnia producentur, exceptis* bis *&* ter.

Quæ verò A finiuntur, longa ſunt, vt vnà.

Quæ in E deſinunt producuntur, vt doctè, pulchrè: *exceptis quæ aut non comparantur, vt* ritè: *aut in comparatione deficiunt, vt* benè, impunè.

Quæ I finiuntur longa ſunt. vt heri, *præter* ibi *&* vbi: *& quæ componuntur ex ipſis, vt* ſicubi. *Item* quaſi *corripitur.*

Quæ O finiuntur, à ſe venientia breuia ſunt; ab aliis ducta producuntur, vt falsò: *licet auctoritas variet.*

Quæ V finiuntur longa ſunt, vt noctu.

Quæ L terminantur, corripi debent, vt ſemel.

Quæ M, N, R, finiuntur, breuia ſunt, vt curſim, forſitan, fortiter.

Quæ S terminantur, tunc tantùm producta ſunt, cùm ante eam A habuerint.

Quæ C finiuntur, producta ſunt, vt illuc.

De Participio.

OMNIVM *participiorum temporis futuri Nominatiuus ſingularis breuis eſt, vt* lecturus.

Genitiuus & datiuus ſingularis producuntur, vt lecturi, lecturo, *excepto præſentis temporis Participio, quod genitiuum corripit, vt* amantis.

Accuſatiuum & vocatiuum breues eſſe conſtat, vt lecturum, lecture.

Ablatiuus ſingularis tantùm corripitur, vt amante, legente.

Nominatiuus & accuſatiuus plurales, ex maſculini & fœminini generis participiis, producuntur, vt lecturi, lecturos. *In neutris corripiuntur, vt* lectura.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
393 H 27

Genitiuus pluralis breuis eſt, vt lectorum.

Datiuus & ablatiuus pluralis is *terminati, producti ſunt:* Bus *finiti breuiantur.*

De Coniunctione.

COPVLATIVÆ *& diſiunctiuæ & expletiuæ coniunctiones breues ſunt, niſi poſitio fecerit longas.*

De cauſalibus verò & rationalibus, quæ A terminantur, exceptis ita *&* quia, *productæ ſunt, vt* propterea & interea.

Quæ I terminantur, excepta vna niſi, *producuntur vt* ſi.

Quæ in N deſinunt, ſi ante eam I habuerint, producuntur, vt ſin: *alias breues ſunt. Cæteras verò omnes correptas eſſe conſtat.*

De Præpoſitione.

PRÆPOSITIONES *quæ in A exeunt, ſolæ productione lætantur, vt* contra *&* extra, *& vna monoſyllaba* à.

Ablatiuæ præpoſitiones omnes corripiuntur, exceptis monoſyllabis, quæ vel ex vocalibus conſtant, vel vocalibus terminantur, vt è *&* de.

Vtriuſque caſus præpoſitiones correptas eſſe non dubium eſt.

De Interiectione.

INTERIECTIONES *longæ ſunt, ſi monoſyllabæ fuerint, vt* heus. *Si verò diſſyllabæ erunt, quoniam ſpeciem retinent partium orationis, exemplo earum quarum ſimiles erunt iudicandæ ſunt, vt* pape. *Hæc ita, vt dixi, per omnes partes orationis in vltimis ſyllabis obſeruanda ſunt, exceptis poſitione longis & diphthongis.*

Expleta

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
393 H 27

Expleta curſim ſyllabarum pagina eſt.
Iuganda demum verba: nam probabilis
Hic ordo rebus: quique diſgregabitur
In bina demum: prima nam proportio
Dicenda eſt, Grai Analogiam quam vocant:
Ac mox repulſa quæ nouantur regula
Vulgò docti quæque Anomala nominant.
Bis quarta fandi quis paratur portio:
Vel vulneratur ductus oris integer.
Quantumque ſolo inditum libellulo,
Poteſt probare ſerium faſtidium.

De Analogia.

ANALOGIA *eſt igitur quæ Latinè proportio dicitur, obſeruatio ſimilium inter ſe loquelarum. Nam primùm omnia nomina Latina duodecim literis terminantur: vocalibus quinque, & ſemiuocalibus ſex, atque vna muta* T, *vt* caput. *A igitur vocalium prima, terminat maſculina, vt* Catilina, Iugurtha: *fœminina, vt* aduena. *Fœminina etiam Græca, vt* Helena, Andromacha. *Pronomina quoque, vt* altera, ſola, illa. *Quibus ſi detrahas A, &* Ius *addas, genitiuum ſingularem feceris, vt dicimus* alterius, ſolius, illius. *Si verò I, datiuum: vt* alteri, ſoli.

Illa verò quæ ſunt Græca neutra, vt poema, tereuma, *tres caſus in vtroque numero ſimiles habent. In genitiuo Tis aſſumunt: in datiuo S amittunt: & in E correptam ablatiuum finiunt, atque in plurali datiuo, & ablatiuo, genitiui ſingularis formam ſeruant, licet &* Bus *poſſunt aſſumere.*

E correpta nomina terminata, quæ Latina ſunt, neutra ſunt, vt monile, ſedile. *Hæc præter caſus quos ſimiles habent, datiuum & ablatiuum confundunt, vt* huic, & ab hoc monili, ſedili: *quoniam ablatiuus ſi in E exierit, quatuor caſus ſimiles faciet, quod neutrorum nominum declinatio non admittit. Nam quæ E producta in nominatiuo finiuntur, Græca ſunt generis fœminini, vt* Agaue, Au-

tonoe *Græcorum more ſunt declinanda, vt nominatiuus datiuus, vocatiuus & ablatiuus pares ſint: Genitiuus S, ac cuſatiuus N finiantur. Quæ autem E in A conuertunt,* v Andromache, Andromachæ, *ſic declinantur, vt Latina in A exeuntia.*

I litera terminata Latina nomina, totius generis ſum ac monoptota, vt frugi, nihili. Gummi *autem &* ſinap *peregrina ſunt, & neutri generis, & tantùm numeri ſingularis, ſed per caſus eodem modo decurrunt, excepto genitiuo, qui S recipit, vt* ſinapis, gummis: *quamuis rectè dicatur,* hæc gummis.

O litera nullum nomen in neutro finit: nam aut maſculina ſunt, vt Cicero: *aut fœminina, vt* Iuno, hirundo: *aut vtrique generi communia, vt* homo. *quorum declinationes in duas ſpecies exeunt: nam aut O literam in obliquis caſibus retinent, vt* vnio, vnionis: *aut I mutant, vt* cupido, inis, crepido, dinis: *vtraque autem ſyllaba creſcunt in obliquis caſibus, præter vocatiuum ſingularem.* Caro *autem præter hanc Analogiam, vt declinetur, conſuetudo obtinuit. Item* Anio, *& quæ in ſua declinatione vnica ſunt, & ſine exemplis ſimilium declinantur. Faciunt enim* huius carnis, Anienis. Duo *&* ambo *cùm ſint ſemper pluralia, non ſunt annumeranda his quæ ſuprà dixi: ſua etenim conſuetudine declinantur. Græca nomina quæ O litera finiuntur, ea quæ à prima poſitione in noſtram formam tranſierunt, vt* leo, draco, *ſic declinantur vt* Cicero, Milo. *Ea verò quæ primam ſui poſitionem integram ſeruant, vt* Io, Ino, *Græco more declinantur, vt faciant in genitiuo* Ius, Inus, *accuſatiuo* Ion, Inon, *& cæteris caſibus ſimiliter; quanquam conſuetudo* hanc Io *dicat.* Turbo, *ſi nomen eſt proprium, vt* Cicero *declinatur: ſi autem vim venti ſignificat aut puerilis ludi inſtrumentum, vt* cupido *declinatur.*

V litera tantùm neutra finiuntur, vt cornu, veru,

quod

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
393 H 27

quod in plurali facit verua. *Apud veteres etiam* ſpecua *dicebantur. Horum nominum plurales declinationes carent dubitatione. Nam tres caſus, vt in omnibus neutris, ſimiles ſunt. Item datiuus & ablatiuus in* Bus *ſyllabam exeunt. Datiuus & ablatiuus ſingulares V ſyllabā iungit. Quæritur autem de genitiuo ſingulari, quem alij in Vs, alij in V literam egerunt. Nec non datiuo, quem alij in I agunt, vt* genui, cornui: † *quidam, veteres ſecuti, ablatiuo ſimilem faciunt,* huic genu, cornu: *quoniam pluraliter,* genibus & cornibus, *amiſſaq́; vltima ſyllaba relinquitur datiuus ſingularis, ſicut fit in* ciuibus, & ſuauibus. *Et quoniam* genibus & cornibus *dicimus, I litera in locum V tranſit, ſicut &* optimum & maximum *item dicimus, cùm* optumus & maxumus *diceretur. Sunt aliqui qui genitiuo caſu* genuus & cornuus *dicant: ſed non debet genitiuus plures habere ſyllabas, quam datiuus & ablatiuus. Quanuis ergo diſsimilia ſint,* ſenatus & exercitus: *tamen ſic* genus & cornus *in genitiuo dicendum eſt quemadmodum* ſenatus & exercitus. *Præterea quæcunque nomina vel participia genitiuo ſingulari in Is exeunt, datiuo plurali ſyllaba creſcunt, vt* Catonis, Catonibus: *ſecundum quam rationem ſi eſſet* genuis, genuibus *feciſſet, & ſyllaba creſceret.* al. qui

L litera finita nomina, duplicem formam habent. Prima eſt, in qua maſculina ſunt, vt Hannibal, Haſdrubal: *neque alia ferè propria quàm Punica, excepto* Solis *nomine. Item fœminina, vt* Tanaquil, *nomen Hetruſcum. Et communia, vt* vigil, pugil. *quæ omnia eaſdem declinationes habent. Altera ſpecies neutrorum, vt* mel, fel, *quæ hoc differunt à ſuperiori declinatione, cùm monoſyllaba ſint, & L literam per obliquos caſus geminant. Nam de* proconſule *in nominatiuo, qui E litera finiunt, naturam* Pro *præpoſitionis intuentur.* Pro *quippe ablatiuo tantùm præfertur.* † *Non reſpiciunt, cùm* proconſul *dicitur,* al. Nam

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
393 H 27

tur, non duabus vocibus, ſed compoſito nomine dici, vt procurator, propugnator. *Nec quicquam obeſſe exemplo, quod hæc nomina poſſunt verba ex ſe facere, vt* procuro, propugno. *Nam præpoſitio perit:* proconſulo *autem non facit, licet* conſulo *faciat. Tamen ſi* proconſulo *dicatur, in caſu nominatiuo monoptoton erit. Sed propter conſuetudinem* proconſul *dicatur, vt declinari poßit, quemadmodum illa quæ litera L terminantur, vt* vigil, pugil, mugil: *quoniam in plurali genitiuo* mugilum *dicimus, &* pugilum. *Nam ſi* mugilis *eſſet nominatiuus, vt* agilis, mugilium *faceret, vt* agilium.

M litera etiam neutra finiuntur, vt telum, ſcamnum. *Sed hoc animaduertamus, quoniam quæ nomina I ante vltimam ſyllabam habent genitiuo ſingulari, item datiuo & ablatiuo pluralibus, eandem geminare debent, vt* lilium, folium. *Quoniam genitiuus aut pares ſyllabas nominatiuo habet, vt* ſcamnum, ſcamni: *aut plures, vt* caput, capitis: *pauciores nunquam. Præterea datiuus O litera finitus, in I eam conuertit, vt* ſcamno, ſcamnis. *Sed conſuetudo & auctoritas veterum,* ingeni, conſili, imperi, *per tres ſyllabas maluit dicere.* Vaſum *an* vas *dici debeat, quæritur. Quoniam quæcunque neutra non M litera nominatiuo finiuntur, ſi pluralem recipiant, datiuo & ablatiuo in* Bus *cadunt. Itaque* monile, monílibus: genu, genibus: pecus, pecoribus: nomen, nominibus: marmor, marmoribus: *ſecũdùm quæ* vas, vaſibus *facere debuit, & in genitiuo* horum vaſium: *quoniã quæcunque neutra ſingularia ablatiuo E litera finiuntur, genitiuum pluralem totidem ſyllabarum habent, quot ablatiuum ſingularem, vt à* nemore, nemorum: capite, capitum. *Sed hoc nomen per anomaliam declinatur, & erit ſingulari nominatiuo* Vas, *genitiuo* vaſis, *datiuo* vaſi, *ablatiuo* à vaſi. *Plurali autem ſic declinabitur, vt* ſcamna. *Lucretius tamen genitiuo* vaſi, *vt:*

Rarique

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
393 H 27

——— Rariq́ue facit lateramina vaſi.

N litera terminantur maſculina, vt flamen, pecten. *Communia duobus generibus, vt* tibicen, fidicen: *quod frequentiſsimi auctores non probant: nam etiam* tibicinam, *&* fidicinam *dicunt. Item neutra, vt* nomen, flumen, *quæ omnia manifeſta declinatione vno modo declinantur. Altera ſpecies eſt generis maſculini, quæ E literam ante extremam N ſeruant, vt* lien, ren, *quæ tamen ipſa quoque in cæteris, vt ſuperiora declinantur.* Gluten *quoque his ſimile eſt, licet Salluſtius* glutinum *dixerit. Item fœminina quaſi ſimilia videntur. Nam* † ren *ſingularis nominatiuus, nec vllus alius ablatiuo excepto in vſu eſt. Græca quæ N finiuntur, præcedentes habent literas A E I O V, vt* Alcman, Cephen, delphin, phaethon. * *Ex quibus, quæ An, En, In terminantur, exemplo ſuperiorum declinantur, vt* fulmen, numen, fidicen. *Quæ verò On finiuntur, ſi producta On Græca declinantur, vt* Leon; *eandem literam & apud nos producunt, vt* Cicero, Scipio: *Ea autem quæ ex productione nominatiui caſus corripiuntur, in reliquis figurationibus, vt* Amphion, Creon, Agamemnon, *admittunt apud nos N literam in nominatiuo, & comparabuntur his Latinis, quæ conuerſis caſibus correptæ efferuntur, vt* virgo, turbo. *Quæ apud Græcos recipiunt T literam, apud nos quoque eandem habebunt, vt* Phaethon, Phaethontis.

† al. reo, reus

* al. additur Creon.

R litera præcedente A terminatorum, vt Cæſar, lar, far, par, impar, *vna forma eſt, niſi quòd neutrum in reliquis caſibus R literam geminat, vt* far. *Poetarum verò licentia hæc nomina pluraliter dixit: cùm omnia nomina, quæ pondere aut menſura æſtimamus, pluralem numerum non admittant, vt* aurum, plumbum, triticum, oleum. *Errant ergo qui* pariũ *dicunt: quoniam hæc in plurali triptota ſunt, vt* hi Cæſares, hos Cæſares, ó Cæſares. *Nec poteſt accuſatiuus I habere ante S, ſi genitiuus ante V, R habeat.*

habeat. Videntur tamen qui parium *dicunt, nominatiuum pluralem generis neutri intueri, & quoniam* paria *dicuntur, vt* ſuauia, *facere* parium *vt* ſuauium.

R litera præcedente E terminatorum ſpecies ſunt ſex. Prima, quæ genitiuo caſu nullum incrementum admittit, & in I literam mutatur, vt aper, niger, macer: apri, nigri, macri. *Secunda hæc,* tener, lacer, puer: teneri, laceri, pueri. *Tertia, vt* imber, vter, *quæ à ſuperioribus hoc differt, quòd hæc in genitiuo S literam accipit, & datiuo I finitur, & non creſcit vt ſecunda ſpecies, & in genitiuo plurali* Ium *literis finitur. Quarta vt* pater, mater, frater, *quæ datiuis pluralibus, non vt prima ſpecies* apris, *ſed* fratribus *facit. Nec ſecunda ſyllaba creſcit & in genitiuo plurali* vm *ſyllabam habet. Dicimus enim* fratrum, patrum, *nõ vt in tertia* vtrium, imbrium. *Præterea tres caſus ſimiles habet,* hi patres, hos patres, ô patres. *Cùm* imber *&* vter, hos imbris *&* vtris *faciat. Quinta ſpecies eſt vt* paſſer, anſer, later, mulier, *quæ à ſecunda ſpecie hoc differunt, quòd illa cũ incremento ſyllabæ I litera finiuntur, vt* gener, generi: *hæc in S exeunt, vt* paſſer, paſſeris; *& in ceteris diſcrepant.* Piper *namque &* cicer *neutra in quinta ſpecie habentur. Nam vt* paſſer *ita declinantur in numero ſingulari, quem nunquam egrediuntur. Sexta ſpecies, vt* neuter, vter: neutrius *enim &* vtrius *facit, & declinantur vt cætera pronomina, quæ in* Ivs *literas genitiuos, & in I datiuos agunt. Præterea eos genitiuos & datiuos communes habent cũ reliquis generibus; id eſt, fœminino neutróque.*

R litera præcedente I vna tantum ſpecies eſt, vir.

R litera præcedente O terminatorum ſpecies ſunt duæ. Alia quæ per obliquos caſus producuntur, vt ſopor, ris: color, ris: *alia corripiuntur, vt* arbor, ris, *ſed vno modo declinantur.* Caſtoris *&* Hectoris *genitiuos veteres produxerunt, ſed nos corripimus: quoniam Græci horum nominum genitiuos corripiunt.*

R litera præcedente V terminatorum ſpecies ſunt duæ. Prima, vt ſatur, *quæ genitiuo I finitur,* vt ſaturi. *Secunda, quorum genitiuus in Is literas venit,* vt ſulphur, ris: Augur, ris. *Neutra autem quæ Vr literis finiuntur, alia retinent V literam,* vt ſulphur, ris: *alia in O mutant,* vt ebur, eboris.

S litera finitorum nominum formæ ſunt octo. Nam aut A litera præponitur, vt Mæcenas, ciuitas: *aut E,* vt verres, moles: *aut I,* vt panis: *aut O,* vt cuſtos, nepos: *aliàs V,* vt ligus, vetus: *aliàs R,* vt iners: *aliàs N,* vt ſerpens: *aliàs P,* vt præceps.

S autem litera præcedente A, ſpecies ſunt duæ. Prima, vt Mæcenas, lenas. *Secunda,* vt noſtras, priuernas: *quæ à ſuperioribus hoc differunt, quòd communia ſunt omnibus generibus, & aſſumere debent I literam in genitiuo plurali, quæ neutralibus in plurali nominatiuo, accuſatiuo, vocatiuo familiaris eſt. Igitur* noſtratium, priuernatiũ *dicemus: quia ſunt hæc* noſtratia, priuernatia: *ſed &* prægnatium *&* optimatium *dicimus, quia accuſatiuus pluralis I literam habet,* vt hos *&* has optimatis *&* has prægnatis, *quamuis veteres* prægnatum *&* optimatum *dixerunt.* Prægnas *autem fœminini & neutri generis eſt.* As *&* Mas *cùm ſint monoſyllaba, Analogia non tenentur, ſed propria quadam declinatione* aſsis *&* maris *faciunt, & in plurali* aſsium, marium. Phas *&* nephas, *aptota ſunt.*

Græca nomina, quæ apud nos in As exeunt, tres ſpecies habent. Prima eſt, vt Olympias, Pythias: *nam* Olympiadis *&* Pythiadis *facit. Secunda,* vt Pallas, Thoas, Atlas: *nam* Pallantis, Thoantis, Atlantis *facit. Tertia,* vt Æneas, Pythagoras, Lycas: *nam facit* Æneæ, Pythagoræ, Lycæ. *Quando noſtra ratione nomina quæ genitiuo in E exeunt, nominatiuo A finiuntur,* vt Catilinæ, Catilina. *Sed hæc Græca ſunt, ideo in nomina-*

tiuo

tiuo S literam retinent. Quædam tamen perdunt S literam in nominatiuo, vt Nicæa, Medæa. *Ergo in his nominatiuis conſuetudo ſeruanda eſt.*

S litera præcedente E terminatorum ſpecies ſunt quinque. Prima, quorum nominatiuus & accuſatiuus & vocatiuus plurales ſimiles ſunt, genitiuus pluralis in Vm exit, vt Hercules, proles, Herculum, prolum. *Secunda ſpecies eſt, quæ à ſuperiore hoc differt, quod genitiuum pluralem in* ium *compellit, accuſatiuum in* es, *vt* nubes, rupes, cautes. *In qua forma maſculina non habent. Tertia quæ etiam ſi aliquam inter ſe habent differentiam in declinatione, tamen quoniam incremento ſyllabarum pares ſunt in obliquis caſibus, in vnam ſpeciem rediguntur, vt* Ceres, bipes, merces. *Maſculina autem exempla non ſunt, niſi Græca, vt* Chremes, Laches. *Quarta ſpecies non differt à præcedente, quòd obliquos caſus* E *in* I *compellit, cùm ſuperior* E *literam ſeruat: videlicet quoniam in nominatiuo non vt ſuperiora* E *producunt, ſed contrahunt, vt* hoſpes, antiſtes, ales, comes. *Quinta ſpecies a ſuperiore hoc differt, quòd genitiuus aucta ſyllaba I litera finitur, qui etiam datiuus habebitur: accuſatiuo in Em exit, ablatiuo in* E *productam, cui adiecta* Rum *ſyllaba genitiuum pluralem facit. Cuius numeri nominatiuum cum prima poſitione & vocatiuo ſingulari confundit, datiuum & ablatiuum* Bus *ſyllaba finit, vt* facies, dies, ſpes, acies. *Sed conſuetudo,* rei *&* ſpei *corripuit, fortaſſe quòd monoſyllaba ſunt.*

S litera præeunte I terminatorum alia creſcunt per obliquos caſus: alia intra modum poſitionis continentur, duntaxat in numero ſingulari. Eorum igitur quæ non creſcunt, ſpecies ſunt † *duæ. Prima, generis maſculini, vt* ſcrobis, menſis: *licet Lucanus* exiguam ſcrobem *dixerit: Fœminini & Communis, vt* canis, iuuenis, *quorum declinatio liquet. Secunda ſpecies hoc à ſuperiore differt,*

al. tres

Munck. ad Hygin. fab. 182. p. 301. n. 21.

fert,

fert, quòd ablatiuum in I *litera finit, accuſatiuum in* Im, *vt duo ſola maſculina*, liguris, Tyburis: *fœminina*, clauis, peluis, turris, † claſſis, caſſis. *Hanc rationem declinandi manifeſtam diminutio facit, quæ I producta in omnibus iſtis pronunciatur. Itaque quoties dubitamus de nominum enunciatione, diminutionem eius conſulemus. Eorum quæ ſyllaba creſcunt, ſpecies ſunt duæ, quarum altera corripit I literam, in qua forma ſunt maſculina*, ſanguis, puluis, lapis: *fœminina*, cuſpis, caſſis: *in quibus nihil inter eſt, quòd alia in declinatione* I *conſeruant; alia in* E *tranſeunt: item quòd alia dis, alia triſſyllaba in genitiuo finiuntur. Altera ſpecies* I *literam producit in nominatiuo* glis, lis, *quam & in obliquis ſimiliter conſeruant. In genitiuo plurali I ante Vm ſyllabam dicimus*, glirium, litium, *non vt ſuperiora*, lapidum, cuſpidum, caſſidum. — al ſitis, tuſſis

S litera præcedente O *terminatorum, cùm ſit paruum diſcrimen, vna ſpecies poteſt eſſe: nam cùm omnia in obliquis ſyllaba creſcant, hoc differunt, quòd quædam in genitiuo S literam in* T: *quædam in* D: *quædam in* R *conuertunt, vt* nepos, tis: cuſtos, dis. *Monoſyllaba maſculina, vt* flos, floris: ros, roris. *Item neutrum*, os oris. *In* oſſibus *autem nominatiuum conſuetudo facit* os, *contra rationem, quoniam in genitiuo* R *non habet. Sed nec* oſſum *poteſt dici, quoniam neutra quæ nominatiuo* M *terminantur*, Bus *ſyllabam non admittunt numero plurali. Ergo in monoſyllabis Analogia non tenetur.*

S litera præcedente V terminatorũ ſpecies ſunt ſex. Prima, genitiuus I ſimplice, vocatiuus E *terminatur, vt* Marcus, Sextus: *genitiuus, vt* Marci, Sexti: *vocatiuus, vt* Marce, Sexte. *Secunda ſpecies à ſuperiore hoc diſtat, quòd genitiuo I geminat, & in vocatiuo* I *terminatur, vt* Antonius, Iulius, *huius* Antonij, Iulij *facit, &* ô Antoni, Iuli: *in cæteris cum ſuperiore conſentiunt. Tertia*

ſpecies,

ſpecies, nominatiuum cum vocatiuo miſcet, & genitiuo al. producti eaſdem literas † producente conſeruat: datiuo V & I: ablatiuo V, accuſatiuo Vm terminatur, vt ſenatus, fluctus, exercitus, quæ pluraliter nominatiuum cum accuſatiuo & vocatiuo in Vs productam agunt, genitiuum in Vm, datiuum & ablatiuum in Bus ſyllabam. Quarta ſpecies incrementum ſyllabæ per obliquos caſus accipit: ita tamen vt aliquam varietatem inter ſe habeant. Quædam enim V literam retinent, aliàs correptam, aliàs productam, vt ligus, liguris: palus, dis: virtus, tis. Quædam eandem V literam in E vel in O mutant, vt vetus, veteris: Venus, Veneris: nemus, nemoris. Quædam tamen vno modo declinantur. Laus & fraus, cùm ſint monoſyllaba & duas vocales habeant iunctas, in eadem ſpecie habentur, quia ſimiliter ſyllaba creſcunt. Quinta ſpecies pronominum quæ Vs terminantur, vt vnus, totus, ſolus, quæ hoc modo declinantur, Vnus, vnius, vni, vnum, vne, ab vno: vni, vnorum, vnis, vnos, vni, ab vnis. Sexta in Eus, vt inuleus, eculeus, à vocatiuo E litera geminata efferuntur, vt eculee, inulee. Sed quidam malunt in Eu, vt Tideu, vocatiuo Græcè dicere.

S litera I præcedente finita neutra monoptota ſunt, vt treſſis, ſexis.

S litera præcedente V duæ ſpecies ſunt. Prima, quæ in I genitiuum agit, & pluralem non habet, vt vulgus, pelagus: virus, Lucretius viri dicit, quanquam rectius inflexum maneat. In ſecunda ſpecie ſunt, quæ per obliquos caſus creſcunt, & genitiuo ſingulari in Ris literas exeunt, vt genus, nemus. Ex quibus quædam V in E mutant, vt olus, oleris: vlcus, vlceris: quædam in O, nemus, nemoris: pecus pecoris. In dubitatione veniunt ſtercus & fœnus, in E, an in O mutent: quomodo quæ in Nus ſyllabam finiunt, V in E mutant, vt vulnus, genus,

† funus,

† funus, & funeratus *dicimus*: fœnus *enim exemplo non debet nocere, cùm inter dubia genera ponatur. Item veteres ſterceratos agros dicebant, non ſtercoratos.* † *Fœnus & fœneratus.*

S litera finita nomina, præcedentibus N vel R, omnia ſunt vnius generis, niſi quæ ante S, R habent, interdum D recipiunt, vt ſocors, ſocordis. *Interdum T, vt* ſollers, iners. *In plurali quoque excepto genitiuo & accuſatiuo, omnibus caſibus ſimiliter declinantur. Nam quædam in Vm genitiuo, accuſatiuo in Es exeunt, vt* Mars, Aruns. *Quædam in* † *Ium, vt* ſapiens, patiens, *& ob hoc accuſatiui eorum in Is exeunt. Pleraque autem ex his nomina tribus generibus communia ſunt, & I literam, quam habent neutra in nominatiuo plurali, dant etiam genitiuis reliquorum generum cum quibus communia ſunt.* al. *tum*

T litera neutra tantum nomina quædam pauca finiuntur, vt git, *quod non declinatur, &* caput, ſincipu[t]. *Quidam cùm* lac *dicunt, adiiciunt T, propter quod facit* lactis. *Sed Virgilius:*

Lac mihi non æſtate nouum, non frigore deſit.

Quippe cùm nullæ apud nos nomina in duas mutas exeunt, & ideo veteres lacte *in nominatiuo dixerunt.*

X litera terminatorũ quædã in genitiuo plurali, in quibus omnia communia, in Ium exeunt, & ob hoc accuſatiuo in I & S. Plurima verò genitiuo in V & M non præeunte I, & ob hoc in E & S, accuſatiuo exeunt. Nam in reliquis conſentiunt, vtpote cùm ſingulariter omnia in nominatiuo habeant X, genitiuum in I & S agunt: datiuum in I literam: ablatiuum E definiant, adiectaq; M accuſatiuum definiunt, implentq;. Pluraliter verò datiuũ ablatiuumq; Bus ſyllaba finiũt. Nã de cæteris quibus diſsidẽt veteres, quidam atrocũ & ferocũ. *Qua ratione omniũ X litera finitorũ vna ſpecies videbitur. Huic X literæ omnes vocales præferuntur, vt* capax, frutex, pernix, atrox, redux. *Ex his nominibus quædã in nominatiuo producũtur, quædã corripiuntur, quæ-*

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
393 H 27

dam conſentiunt in nominatiuo, in obliquis autem diſſentiunt. Pax enim & rapax, item rex & pumex, item nux & lux primam poſitionem variant. At nix & nutrix: item nox & atrox: ſic enim in prima poſitione conſentiunt, vt diſcrepent per obliquos. Et illud animaduertendum eſt, quædam ex his X literam in G, & quædam in C per declinationes compellere. Lex enim legis: grex, gregis facit: & pix, picis: nux, nucis. Nam in his quæ non ſunt monoſyllaba, nonnunquam X litera genitiuo in C conuertitur, vt frutex, fruticis: ferox ferocis facit. Supellex autem & ſenex, & nix priuilegio quodam contra rationem declinantur. Quoniam ſupellex duabus ſyllabis creſcit, quod vetat ratio, & ſenex, vt in nominatiuo, item in genitiuo diſſyllabum manet; cùm omnia X litera terminata creſcant. & nix nec in C conuertitur, vt pix; nec in G, vt rex: ſed in V conſonans, quum in vocalem tranſire non poßit. In plurali autem genitiuo ablatiuus ſingularis formam vertit. Nam in A aut O terminatus, in Rum exit: E correpta in Vm: producta in Rum: I terminatus in Ium: V terminatus in Vum. Datiuus & ablatiuus plurales item aut in Is exeunt, aut in Ibus, quæ præcepta in ſcholis ſunt tritiora. ſed quoties in Is exeunt, longa ſyllaba terminantur: quoties in Bus, breui.

De generibus verborum.

DECVRSIS nominum regulis, æquum eſt conſequentia dicere, canonesq; verborum. Genera verborum ſunt quinque, Actiuum, Paßiuum, Neutrum, Commune, & Deponens. Actiuum eſt quod in O exit, & agendi ſignificationem habet, vt lego, ſcribo, canto, & cætera huiuſmodi. Paßiuum in R, & patientis ſignificationem monſtrat, vt legor, ſcribor. Neutrum in O, & neque agentis, neque patientis plenam ſignificationem habet, vt

bet, vt ſudo, dormio. *Neſcio enim agat quis an patiatur. Commune & Deponens in R exit, ſed hoc intereſt, quòd in communi duæ ſunt ſignificationes, agentis & patientis. Cùm enim dicimus* oſculor, *neſcis vtrum potius* oſculor te, *an* oſculor à te. *In deponenti autem aut agentis effectus eſt, vt* luctor: *aut patientis, vt* morior. *Eſt etiam imperſonale, vt* ſudatur, curritur, *quod ideo ſic vocatur, quòd cùm omnes perſonas contineat, nullam habet certam.*

De modis verborum.

VERBORVM *autem modi ſunt quinque: ſed alij ſex, alij ſeptem, alij octo, alij nouem, pauci decem eſſe dixerunt. Qui verò quinque dicunt, hos aiunt:* indicatiuum, imperatiuum, optatiuum, coniunctiuum, infinitiuum, *quem &* perpetuum *dicimus. Qui ſex memorant, addunt* promiſſiuum. *Qui ſeptem,* imperſonalem. *Qui octo,* percunctatiuum. *Qui nouem,* ſubiectiuum, *& à coniunctiuo eum ſeparant. Qui decem, etiam* hortatiuum *aſſcribunt: ſed hos ſuperfluè adiectos ratio non admittit.*

De Coniugationibus

CONIVGATIONES *autem quas Græci* συζυγίας *appellant, tres eſſe non dubium eſt: quæ in verbis actiuis neutralibúſve in ſecunda perſona, tempore præſenti monſtrantur. Nam quoties finalis ſyllaba in As exit, prima eſt: in Es ſecunda: in Is tertia:* vt cantas, vides, audis, *ſi producta ſit hæc tertia: nam ſi correpta ſit,* curris. *Harum omnium coniugationum verba in prima poſitione ante vltimam literam tres tantùm vocales recipiunt, E, I, V,* vt ſedeo, lanio, irruo. *Conſonantes autem omnes, exceptis F, K & Q, vt* libo, vaco, cado, lego, traho, impello, amo, cano, ſcalpo, curro, laſſo,

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
393 H 27

peto, nexo. *His accidunt I & V loco conſonantium poſitæ, vt* aio, adiuuo. *Sed nec F excludunt, cùm dicamus* triumfo, *quanquam à Græcis veniat, & per P & H potius ſcribatur. Præterea ab eo quod dicimus* faris & fatur, *primam verbi perſonam volunt* For. *De Q litera dubitatur: nam dicimus* eliquo & æquo. *Et in huiuſmodi verbis V litera nec vocalis locum, vt eſt* irruo; *nec conſonantis, vt eſt* adiuuo, *valeat obtinere.*

De Formis.

HARVM *omnium coniugationum in declinando formæ ſunt triginta ſex: exceptis defectiuis & imperſonalibus & inchoatiuis. Primæ coniugationis verba, quæ vel O litera nulla alia præcedente vocali terminantur, vel præeunte vocali qualibet, formas habent quatuor. Secundæ coniugationis verba formas habent ſex. Tertiæ coniugationis correpta verba formas habent viginti. Sic quæcunque verba indicatiuo modo, tempore præſenti, perſona prima, IO literis terminantur, formas habent ſex: quæ VO, formas habent duas: quæ nulla præcedente vocali, O litera terminantur, formas habent duodecim. Tertiæ coniugationis productæ verba, quæ indicatiuo modo, tempore præſenti, prima perſona, IO literis terminantur, formas habent quinque. Quæcunque autem verba cuiuſcunque coniugationis indicatiui modi tempore præſenti, perſona prima, vel nulla præcedente vocali, vel qualibet alia præcedente, O litera terminantur, eorum declinatio hoc numero formarum cõtinetur, de quibus ſingulis dicam.*

De prima Coniugatione.

PRIMÆ *cõiugationis verba indicatiuo modo, tẽpore præſenti, perſona prima, aut O litera nulla alia præcedente vocali terminãtur, vt* amo, canto: *aut* Eo, *vt* commeo, calceo; *aut* Io, *vt* lanio, ſatio; *aut* vo, *vt* æſtuo, cõtinuo.

Primæ

Primæ coniugationis verba imperatiuo modo, tempore præſenti ad ſecundam perſonam, A litera producta terminantur, vt amo, ama canto, ta. *Infinitiuo modo ad imperatiuum modum Re ſyllaba, manente productione terminantur, vt* ama, amare: canta, cantare.

Item prima coniugatione, quæ indicatiuo modo, tempore præterito, ſpecie abſoluta, adiecta ad imperatiuũ modum Vi ſyllaba, manente productione terminantur: vt commeo, commea, commeaui: lanio, lania, laniaui: ſatio, ſatia, ſatiaui.

Eodem modo, eodem tempore, ſpecie inchoatiua, adiecta ad imperatiuum modum Bam *ſyllaba terminantur, vt* commea, commeabam: lania, laniabam: æſtua, æſtuabam. *Item prima coniugatio eodem modo, eodem tempore, ſpecie recordatiua, adiectis ad imperatiuum modum Ve & Ram ſyllabis M terminat partes, vt* commea, commeaueram: lania, veram: æſtua, veram.

Prima coniugatio eodem modo, tempore futuro, adiecta ad imperatiuum modum Bo ſyllaba terminatur, vt commea, bo: lania, bo: æſtua, bo.

Quæ verò indicatiuo modo tempore præſenti ad primam perſonam O litera nulla præcedente vocali terminantur, ea indicatiuo modo tempore præterito ſpecie abſoluta & exacta, quatuor modis proferuntur. Et eſt primus modus, qui ſimilem his regulam habet, quæ indicatiuo modo tempore præſenti prima perſona penultimam vocalem habent, vt amo ama amaui, amabam amaueram, amabo, amare. *Secundus eſt, qui O in I conuertit, & penultimam in præterito perfecto, & tertiam ab vltima in pluſquam perfecto producit, vt* adiuuo adiuui adiuueram.

Tertius, qui ſimilem quidem regulam habet primi modi, ſed detracta A litera diſiungit, vt ſeco ſecui ſecaueram ſecabo ſecare. *Facit enim ſpecie abſoluta* ſecui,

 cui,

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
393 H 27

cui, *& exacta* ſecueram. *Quarta eſt, quæ per geminationem ſyllabæ profertur*, *vt* ſto ſta ſteti ſtabam ſteteram ſtabo ſtare. *Huic ſimile*, do da dedi dederam dabo dare, *correpta litera A, contra regulam in eo quod eſt* dabam, dabo, dare, *profertur.*

De Secunda coniugatione.

SECVNDÆ *coniugationis verba indicatiuo modo tempore præſenti, perſona prima*, E O *literis terminantur*, video vides, moneo, nes. *Secundæ coniugationis verba imperatiuo modo tempore præſenti, ad ſecundam perſonam*, E *litera producta terminantur*, *vt* video vide, moneo mone.

Secundæ coniugationis verba infinitiuo modo adiecta ad imperatiuum modum re *ſyllaba, manente productione terminantur*, *vt* vide videre, mone monere.

Secundæ coniugationis verba indicatiuo modo, tempore præterito ſpecie abſoluta, & exacta, ſeptem modis declinantur. Et eſt primus, qui formam regulæ cuſtodit. Nam forma hæc eſt, cùm ſecundæ coniugationis verbum indicatiuo modo, tempore præterito quidem perfecto, adiecta ad imperatiuum modum vi *ſyllaba, manente productione terminatur*, *vt* deleo deleui. *Pluſquam perfecto autem adiectis ad imperatiuum modum* ve *&* ram *ſyllabis terminantur*, *vt* dele deleueram. *Secundus eſt, cùm indicatiui modi primæ perſonæ*, E *&* O *literis terminatæ tranſeunt in* I, *vt* ſedeo ſedi, *& in exacta*, *vt* ſederam. *Tertius eſt, cùm* E *&* O *in V &* I *mutantur*, *vt* caleo calui, moneo monui, calueram, monueram. *Quartus eſt, cùm* E *&* O *in* I *mutant, & conſonantem quæ præcedit in* S, *vt* mulgeo mulſi mulſeram. *Quintus eſt, cùm* E *&* O *in* I *mutant: præcedens verò conſonans in* X *mutatur*, *vt* lugeo luxi luxeram. *Sextus eſt, qui per duplicationem ſyllabæ profertur*, *vt* ſpondeo ſpopondi ſpopon-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
393 H 27

ſpoponderam. *Septimus eſt qui reſoluitur in formã paßiuorũ, vt* audeo auſus ſum, es, eſt: auſus eram, eras, erat.

Secundæ coniugationis verba indicatiuo modo ſpecie inchoatiua, adiecta ad imperatiuum modum bam *ſyllaba, manente productione terminantur, vt* vide videbam, mone monebam.

Secũdæ coniugationis verba, indicatiuo modo, tẽpore futuro adiecta ad imperatiuum modum bo *ſyllaba, manente productione terminãtur, vt* vide videbo, mone monebo.

De Tertia coniugatione correpta.

TERTIÆ *coniugationis correptæ verba indicatiuo modo, tẽpore præſenti, perſona prima, aut* O *litera nulla alia vocali præcedente terminantur: vt* lego legis, peto petis, *aut* rapio rapis, facio facis: *aut* vo, *vt* induo, irruo.

Tertiæ coniugationis correptæ verba, quæ indicatiuo modo, tempore præſenti, perſona prima, O *litera nulla præcedente vocali terminantur, eadem imperatiuo modo, tempore præſenti, perſona ſecunda* E *correpta, præcedente conſonante primæ poſitionis terminantur, vt* lego lege, peto pete. *Quæ* V *&* O, *ea imperatiuo modo* V *&* E *retinebunt, vt* induo indue, irruo irrue.

Tertiæ coniugationis correptæ verba infinitiui modi, adiecta ad imperatiuum modum re *ſyllaba, manente correptione terminantur, vt* lege legere, pete petere.

Tertiæ coniugationis verba quæ indicatiuo modo, tempore præſenti, perſona prima, IO *literis terminantur, ea præteritum perfectum & pluſquam perfectum ſex modis enunciant.*

Primus eſt, qui tertiæ coniugationis productæ integram regulam ſequitur: hic eſt qui imperatiui modi regulam in productionem vertit, & in abſoluta ſpecie aſſumit vi *ſyllabam, & in exacta* veram, *vt* cupio, piui, veram. *Hæc eadem tamen interdum ſublata* V *litera in abſoluta ſpecie, & geminata* I, *in exacta verò correptè eadem*

pronunciatur, *vt* cupij cupieram. *Secundus modus eſt qui primæ poſitionis verbo O literam deponit, & præeuntem ſyllabam, ſeu mutata vocali, ſeu perſeuerante producit,* *vt* facio feci, fugio fugi. *In exacta verò ſpecie I depoſita, & in E mutata,* ram *ſyllabam aſſumit,* *vt* feceram, fugeram. *Tertius modus eſt cùm I & O in V & I conuertuntur,* *vt* eliceo elicui elicueram.

Quartus, depoſitis IO, literis, & praeunte conſonante per S geminum enunciatur, *vt* percutio percuſſi percuſſeram. *Quintus, qui per X vt* aſpicio aſpexi aſpexeram. *Sextus, qui per geminationem ſyllabæ enunciatur,* *vt* pario peperi pepereram.

Tertiæ cõiugationis correptæ verba, quæ indicatiuo modo, tempore præſenti, perſona prima, O litera terminantur, ea præterito & abſoluto & exacto duobus modis enunciantur. Et eſt primus cùm primæ poſitionis verba O in I commutant, *vt* induo indui indueram. *Secundus, qui per X pronunciatur,* *vt* inſtruo inſtruxi inſtruxeram. *Tertiæ correptæ verba, quæ indicatiuo modo, tempore præſenti, perſona prima, O litera nulla alia vocali præcedente terminantur, ea indicatiuo modo, tempore præterito ſpecie abſoluta & exacta duodecim modis declinantur. & eſt primus qui tertiæ coniugationis productæ integram formam ſequitur, vt ſuprà oſtendimus. In his verbis, quæ tertiæ coniugationis correptæ, indicatiuo modo, tempore præſenti, perſona prima, IO literis terminantur, vt enim eſt* cupio cupiui cupiueram, *ſic* peto petiui petiueram: *hæc quoque V literam interdum ſubtrahunt, & I geminant,* *vt* petij petieram. *Secundus eſt cùm O in I conuertitur, qui primæ poſitionis verbi O literam in I commutat, & præeuntem ſyllabam ſeu mutata vocali, ſeu perſeuerante producit: depoſita etiam conſonante, ſi fuerit media, in quam prima vocalis deſinat,* *vt* ago egi egeram, lego legi legeram. *Eorum autem quæ in conſonantem*

tem † *exeunt*, *exempla ſunt hæc:* frango fregi fregeram, fundo fudi fuderam. *Quartus eſt, qui mediam conſonantem deponit, & præeuntem vocalem corripit, vt* findo fidi fideram, ſcindo ſcidi ſcideram. *Quintus, O litera depoſita, V & I aſſumit, vt* molo molui molueram, colo colui colueram. *Sextus qui depoſita O, S & I aſſumit, vt* carpo carpſi, carpſeram: ſcribo, ſcripſi, ſcripſeram. *Septimus, qui O depoſita & præeunte conſonante, per S geminum pronunciatur, vt* meto, meſſui, meſſueram. *Octauus, qui ſimili correptione per vnum S, præeunte vocali producta declinatur, vt* trudo, truſi, truſeram. *Nonus qui per X pronunciatur, vt* expungo, expunxi, expunxeram, vngo vnxi, vnxeram. *Decimus qui per geminationem primæ ſyllabæ profertur, vt* pungo, pupugi, pupugeram: curro, cucurri, cucurreram. *Vndecimus qui verborum compoſitorum vltimam ſyllabam geminat, vt* trado, tradidi, tradideram: reddo, reddidi, reddideram. *Duodecimus, qui in formam paßiuorum reſoluitur, vt* fido fiſus ſum, es, eſt: fiſus eram, eras, erat. † al. *deſinunt*

Hæc omnia tertiæ coniugationis correptæ verba indicatiuo modo, tempore præterito, ſpecie inchoatiua, adiecta ad imperatiuum modum bam *ſyllaba, præcedente conſonante primæ poſitionis, vocali E adiecta, productione terminantur, vt* lege, legebam: pete, petebam: *exceptis his, quæ I ante O habuerint in prima poſitione: ea enim adiecta I litera ad imperatiuum modum, & adiecta* bam *ſyllaba, producta E terminātur, vt* rapio, rape, rapiebam.

Tertiæ coniugationis correptæ verba indicatiuo modo, tempore futuro ſublata E litera, & adiecta am *ſyllaba terminantur, vt* lege, legam: pete, petam: indue, induam: *exceptis his, quæ I ante O habuerint in prima poſitione: ea enim E in I conuertunt, & aſſumpta* am *ſyllaba, faciunt futurum, vt* rapio, rape, rapiam: facio, face, faciam.

De producta tertiæ.

TERTIÆ *coniugationis productæ verba indicatiuo modo, tempore præſenti, perſonæ primæ, aut* EO *literis terminantur. vt* adeo, adis: prodeo, prodis: *aut* IO, audio, audis: nutrio, nutris.

Tertiæ coniugationis productæ verba imperatiuo modo, tempore præſenti, in ſecunda perſona I producta terminantur, vt adeo adi: prodeo prodi: audio audi: nutrio nutri. *Hæc infinitiuo modo adiecta ad imperatiuum modum* Re *ſyllaba, manente productione terminantur, vt* adi, adire: prodi, prodire.

Tertiæ coniugationis verba, quæ indicatiuo modo, tempore præſenti, perſona prima, E O *literis terminantur, ea modo indicatiuo tempore præterito ſpecie abſoluta, adiecta ad imperatiuum modum* vi *ſyllaba terminantur, vt* adeo, adiui. *Exacta autem verba,* veram, *vt* adiueram: *ſed conſuetudo ſæpe breuitatem appetens, V literam ſubtrahit, & abſoluta ingeminat I, vt* adij, prodij, adieram, prodieram. *Inchoatiua quoque ſpecie adiectà ad imperatiuum modum* bam *ſyllaba terminantur, vt* adibam, prodibam.

Quæ verò indicatiuo modo, tempore præſenti, perſona prima, I O *literis terminantur, ea tempore præterito abſoluta ſpecie, & exacta forma, quinque modis enunciantur, & eſt primus modus ſimilis ſuperiori, vt* nutrio, nutriui, nutriueram, nutrij, nutrieram, *&* audi, audieram, *vt apud Virgilium:* Audieras & fama fuit.—

Specie tantùm inchoatiua diſtant. Omnia enim tertiæ coniugationis producta verba, quæ indicatiuo modo tempore præſenti, perſona prima, Io *literis terminantur, ea eodem modo tempore præterito ſpecie inchoatiua E producta manente, nouiſſimæ ſyllabæ adiiciunt* Bam, *vt* audiebam, veniebam, operiebam: *quanquam*

hæc

hæc veteres ſine E *litera pronunciabant, vt Virgilius:*

Nutribat † Tyruſque pater, cui regia parent
Armenta. — al. *Turbúſq.*

Secundus modus eſt, cùm O *amiſſa præcedens ſyllaba producitur, vt* venio, veni, veneram. *Tertius, cùm* I *&* O *in* V *&* I *mittunt, vt* operio, operui, operueram. *Quartus qui depoſitis* I *&* O *præcedentem conſonantem in* S *conuertit,* ſartio, ſarſi, ſarſeram. *Quintus qui per* X *enunciatur, vt* vincio, vinxi, vinxeram.

Tertiæ coniugationis productæ verba, quæ indicatiuo modo, tempore præſenti eo *literis terminantur, ea tempore futuro eodem modo* Bo *ſyllaba adiecta ad imperatiuum modum, terminantur, vt* adeo, adi, adibo: prodeo, prodi, prodibo. *Quæ verò* io *adiecta ad imperatiuum modum* Am *ſyllaba terminantur, vt* audio, audi, audiam: nutrio, nutri, nutriam: *quanuis Terentius protulerit per* Bo: *inde apparet geminam eſſe pronunciationem. Dixit enim:* Iam ſcibo vbi ſiet.

Indicatiuo modo tempore præſenti eorum quæ Io *literis terminantur, ſunt verba quæ à diuerſo præſenti præteritum ſimile habent, vt* luceo *&* lugeo: luxi *enim facit. Item* cernit *&* creſcit, creui *facit. Sunt alia quæ vna verbi poſitione duas coniugationes teneant, vt* pando, mando: *faciunt enim* pandas *&* pandis, mandas *&* mandis.

Verba caſibus iunguntur interdum ſingulis ita: genitiuo, vt miſereor tui: *datiuo, vt* ſuadeo tibi: *accuſatiuo, vt* moneo te: *ablatiuo, vt* vtor illo: *interdum duobus, vt ablatiuo & accuſatiuo, vt* fungor hanc rem, *&* illa re. *Hæc ſatis ad exempla Analogiæ dixiſſe ſufficiat. Quæ enim his formis conſpecta fuerint non teneri, pro certo anomala iudicanda, quæ ſtrictim † exigueq; memorabo, vt contra rationem etiam vſum † quendam vſurpaſſe detegamus, aut etiam contra regulam defeciſſe.* al. *exiguâq.* al. *quadam.*

De Ano-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
393 H 27

De Anomalis.

Cvm *nominatiuo ſingulari,* reus *&* deus *ſimilia ſint: quare plurali* hi rei *dicuntur, & vſus dicit* hi dij *contra regulam, cùm dici tantum* dei *deberet, præſertim cùm genitiuus nominatiuo ſuo duabus ſyllabis non debeat lõgior inueniri: quod hîc eueniet, ſi dicamus* deorum? *Cur* Thoas *&* Æas *cùm ſimilia ſint,* Thoantis *&* Æantis *faciant:* Æneas *non faciat* Æneantis, *ſed* Æneæ? *Cur cùm hic* biceps *&* triceps *dicamus, genitiuus duabus contra regulam ſyllabis creſcat, &* bicipitis *&* tricipitis *dicamus, non* bicipis *aut* tricipis? *Vnde venit, vt* aliger frugifer, accipiter *habeant omnes caſus,* Iupiter *duos habeat? Cùm* ſanctus, pius, bonus, *ſimilia ſunt, cur dicimus* ſanctior, *&* pior *non dicimus? Deinde* ſanctior, ſanctiſſimus: bonior, boniſſimus *non dicamus? Cùm dicat Virgilius:* Fandi atque nefandi: *cùm à* nefando *dicatur* nefarius, *à* fando farius *non dicitur? Quare* ſeiunctus *amiſſa præpoſitione dicitur* iunctus: ſecurus *&* ſedulus *eadem perdita non valeant memorari? Cùm dicamus,* ſinguli viri, ſingulæ mulieres, ſingula ſcrinia; *quare non dicimus,* ſingulus vir, ſingula mulier, ſingulum ſcrinium? *Cùm* venor, piſcor, aucupor, *ſimilia ſint: cur* venator, *&* piſcator *dicitur, &* aucupator *non dicitur, ſed* auceps? *Cur* volo *non habet imperatiuum? Cur* fare *primam verbi perſonam non habet? Quare* ſoleo *præteritum perfectum non habet? Cùm* canta *&* laua *ſimilia ſint, cur* cantaui *faciat, &* lauaui *non faciat? Item* coruſco *&* tono, coruſcaui *facit,* tonaui *non facit? Quid quòd* ego *vnum caſum recipit? Cùm* calceatus, armatus, togatus, penulatus *paria videantur, quare* calceo *&* armo *dicimus:* togo *&* penulo *non admittitur? Nominatiuus ſingularis in Vs exiens in omnibus poſitiuis, E productam habet in aduerbiis, vt* doctus,

doctus, doctè, auarus, auarè, parcus, parcè; bonus & malus *cur corripit in aduerbio* E, benè & malè? *Cùm* habilis habiliter *dicamus: cur* facilis faciliter *non dicimus? Item cùm* difficulter *dicamus, cur* faculter *dici non poterit? Cùm* audax audacter *dicatur: cur* verax veracter *non dicimus, ſed* veraciter? *Cur* ſingulatim *dicimus:* binatim, ternatimque *non dicimus? & alia huiuſmodi quæ poſſem innumera memorare, ni ad cætera properarem.*

Hæc cùm Grammatice velut rerum exordium inſtauratura dixiſſet, propter ſuperi ſenatus Iouiſq; faſtidium, Minerua talibus interuenit. Ni fallor octo partes orationis velut incunabula repetitura intimare diſponis: adiiciens ſolœciſmorum cauſas, barbaraſq; formas, tum alia loquendi vitia, quæ apud vates inclytos plurimum celebrata, quæ nunc Tropos, nunc Metaplaſmos, nunc Schemata, Figuras, ex eodemq; cuncta vitia velut decoris fonte manantia, quæ atteſtantur aut neſcientis errorem, aut affectatam † doctoribus venuſtatem. Quæ ſi ab ſcholaribus inchoamentis in ſenatum † cælitum ducis, decurſæ peritiæ gratiam † deformabis. Nā ſi rhythmicum quid metricumq;, ſicut inter Cirrhatos audes, aſſumpſeris, profecto Muſices impetu, cuius præuertis officium, diſcerperis. Formam igitur prædictæ præceptionis abſolueris: ſi præcipuis memoratis iam te ab inchoamentorum vulgarium vilitatibus vindicaris. His germanæ verbis cum ſponſo Delius annuebant, & Grammaticen ad Virginis tranſire obſequia compulerunt. At tunc aliam fœminarum pari ſponſalium munere conferendam Clarius intromiſit.

al. *doctiorib.*
al. *cælitem.*
al. *deſtorabis.*

MARTIA-

Aurelii Augustini Principia Dialecticae p. III. ope. ed. Parif.

Vives de disciplinis l. III. a p. 165. seq. inprimis judicium de Apuleii, Capellae, Augustini, Boethii Dialectica p. 188.

MARTIANI
MINEI FELICIS
CAPELLÆ
AFRI CARTHAGINIENSIS, De
DIALECTICA,
LIBER IIII.

HÆC quoque contortis ſtringens effamina nodis
Qua ſine nil ſequitur, nilque repugnat item,
In cœtum ſuperum veniens primordia fandi
al. excolicum — Aduenit, & † ſcolicum præſtruit Axioma:
al. verbis — Ambiguis memorans vocem conſiſtere † verſus,
Nil normale putans, ni fuat aſſocium.
Sed licet ipſe modos demum bis quinque profatus,
Pallens afflictum verſet Ariſtoteles:
al. circumeant — Stoica † circuerant ludantque Sophiſmata ſenſus,
al. ne qui. — Perdita † nec vnquam cornua fronte ferant:
Chryſippus cumulet proprium conſumat aceruum,
Carneadesque parem vim gerat helleboro:
Nullus apex tot prole virum par accidit vnquam:
al. fortis. — Nec tibi tam felix † fortis honos cecidit.
Inter templa deum fas eſt Dialectica fari:
Et Ioue conſpecto iure docentis agis.

QVÆ igitur introgreſſa eſt Delio conuocante pallidior paululum fœmina, ſed acri admodum viſu, & vibrantibus continua mobilitate luminibus, cui crines tortuoſi decentiq; inflexione criſpati, & nexiles videbantur. Qui tamen deducti per quoſdam conſequentes gradus, ita formam totius capitis circulabant, vt nihil deeſſe cerneres, nihil ſuperfluum detineres. Cui quidem pallium, Athenarumq; veſtitus, ſed geſtamen in manibus fuerat inopinum, ac prorſus gymnaſiis omnibus inexpertum. In læua quippe ſerpens gyris immanibus inuolutus. In dextera formulæ

v. Ioh. Sariſb. l. III. metal. c. X. p. 873. Stephan. ad Saxon. Grammat. II. p. 62. b.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
393 H 27

mulæ quædam florentibus diſcolora venuſtate ceris ſollerter effigiatæ latentis hami nexu interius tenebantur. Sed quoniam eius læua ſub pallio occulebat inſidias viperinas, cunctis dextera præbebatur. Denique ex illis formulis ſiquis aliquam percepiſſet, mox apprehenſus hamo ad latentis anguis viroſos circulos trahebatur. Qui tamen mox emergens, primo ſpinoſorum dentium acumine venenato, aſſiduis hominem morſibus affligebat. Dehinc ambitu multiplici circumactum, ad conditiones propoſitas coartabat. Si autem quamlibet formulam nullus vellet aſſumere, quibuſdam obuiis interrogatiunculis occupabat, aut latenter in eos anguem ſerpere ſtimulabat, donec nexilis complexio circumuentos ad interrogantis arbitrium ſtrangularet. Ipſa autem fœmina contractioris videbatur corporis, habitusq́ furui. Verùm dumalibus hirta ſetis neſcio quid vulgo inexplanabile loquebatur. Nam vniuerſalem dedicatiuam particulari abdicatiuæ obliquam, † licet ambas poſſe vertier aſſerebat, vniuocis æquiuoca connectendo, at ſolam ſe diſcernere verum quid falsúmve ſit, velut quadam diuinantis fiducia loquebatur. Hæc ſe educatam dicebat Ægyptiorũ rupe, atque in Parmenidis exinde Gymnaſium atque Atticam demeaſſe: illicq́ verſipellis ſtudij calumniante propoſito, etiam Socratis ſibi Platonisq́ amplitudinem mancipaſſe. Hanc igitur fraudulenta ſemper argumentatione verſutam, ac de circumuentis pluribus gloriantem, cùm Cyllenius ceryceo geminus anguis aſſurgens allambere fœminam crebris linguarum micatibus attentaret, tuncq́ etiam Tritonida Gorgo cognoſcentis, quoniam gaudio ſibilaret: Nimirum, inquit Bromius, qui facetior eſt deorum, eamq́ penitus neſciebat, Hæc autem ex harenis Libyæ anhelantis adducitur, quod & capillicium implexum docet, & amicitia venenorum, aut fidendum forma copulam eſſe Marſicæ nationis. Ita nanque agnitione viperea, & blanda anguium adulatione diligitur. Quod

al. ſed

ni eſt,

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
393 H 27

ni eſt, ex illius hami fraude colligitur, quòd circulatrix pellaciſſima & metarum Marſicarum incola comprobat. Quo dicto, cùm complures deorum, quantum decuerat, arriderent: Pallas aliquanto concuſſior, Iocum emergentis inhibuit, memorans hanc admodum ſobriam (quod quibuſdam diuis penitus denegatum eſt) etiam inter germanas quæ probandæ ſunt acriores à nullo poſſe cum aſſ..ta protulerit derideri. Illa autem quæ in argumentum veroſæ aſſertionis acrimoniæq; detulerat, tradere eam iubet, ac ſe ad inſinuandæ ſollertiæ † habitum comparare. Tunc lubrici anguis circulatos orbes & hiatus, cùm Grammatice, quæ inſinuatione peracta † prope aſtabat, accipere formidaret, ipſi diuæ, quæ etiam Meduſæos crines edomuit, cum figuris illicibus & hamatis illis formulis committuntur. Ita crinali decore mera Cecropis, atque Attica comprobatur. Maximeq; quòd eam Palliatorum populus & Graiæ iuuentutis electio ſequebatur, prudentiam fœminæ ingeniumq; mirata. Iupiter autem iudicandis implendisq; virtutibus poſteram Romuleis † virtutibus Graiam æſtimans leuitatem, quicquid noſſet illa Latiali promere cepit facultate. Ac mox Dialectica, quanquam parum dignè Latinè loqui poſſe crederetur, tamen promptiore fiducia, † reſtrictiſq; quadam obtutus vibratione luminibus, etiam ante verba formidabilis, ſic exorſa.

al. ambitū. al. propter. al. viribus al. reſtinctiſque.

NI Varronis mei inter † Latiales glorias celebrati mihi eruditio induſtriaq; ſuppeteret, poſſem fœminæ Doricæ nationis apud Romuleæ vocis examina, aut admodum rudis, aut ſatis barbara reperiri. Quippe poſt Platonis aureum flumen, atque Ariſtotelicam facultatem, M. Terentij prima me in Latinam vocem pellexit induſtria, ac fandi poſſibilitatem per ſcholas Auſonias comparauit. † His igitur præceptis parere colluctans nec Graios deſeram ordine diſſerendi, nec Laurentis aſſertionis effamina remorabor.

al. Latiares.

morabor. Ac prius illud compertum volo, mihi Romanos Togatamq́; gentem vocabulum nondum nouare potuiſſe, ac Dialecticen, ſicut Athenis ſum ſolita nuncupari, meiq́; prorſus iuris eſſe quicquid artes cæteræ proloquuntur. Nam neque ipſam, quam aures veſtræ probauere Grammaticam, neque alteram opimioris iræ cluem facultate, vel illam formarum diuerſa radio ac puluere liniantem ſine meis poſſe rationibus explicari quis dubitet? Quippe in ditione mea iureq́; conſiſtunt ſex normæ quîs conſtant cæteræ diſciplinæ. Nam prima eſt de loquendo. Secunda de eloquendo. Tertia de proloquendo. Quarta de proloquiorum ſumma. Quinta de iudicando, quæ pertinet ad indicationem poetarum & carminum. Sexta quæ dicenda Rhetoribus commodata eſt.

In prima autem parte quæritur, quid ſit genus, quid forma, quid differentia, quid accidens, quid verò proprium, quid definitio, quid totum, quid pars, qui in diuidendo modus, qui in partiendo, quid ſit æquiuocum, quid vniuocum, quid, vt ita dicam, pluriuocum. Debetis quippe inſolentiam perferre ſermonis, qui Graiam diſſertare Latialiter compuliſtis. Quæ ergo rebus verba ſua ſint, quæ aliena, & quot modis aliena ſint, quid ſit ſubſtantia, quid qualitas, quid quantitas, quid relatiuum, quid loci, quid temporis, quid ſitus, quid habitus, quid facere, quid pati, quid proloquia, & quot modis ſibi opponantur, hæc in prima noſtri parte cenſentur.

In ſecunda verò, quam de eloquendo diximus, quæritur quid ſit nomen, quid verbum, quid ex his iunctum, quæ ex his ſubiectiua pars ſententiæ ſit, quæ declaratiua, qui ſubiectiuæ modus ſit, qui declaratiuæ, quatenus nomen accipiatur, quatenus verbum, quatenus ſit perfecta ſententia, vt poßit eſſe proloquium.

Excipit hanc pars tertia de proloquendo. In ea quæritur quantū ad propoſitum hodiernæ ſufficiat breuitatis, quæ ſint

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
393 H 27

differẽtiæ proloquiorũ in quantitate, quæ in qualitate, quid vniuerſale ſit, quid particulare, quid indefinitum, quæ ſit aientia, quæ negantia, quam vim habeãt ſingula, quemadmodum inter ſe affecta ſint. Hinc progreditur ad quartam partem, quam eſſe diximus proloquiorum ſummam. In ea quæritur quid ſit ſumptũ, quid illatio, quid ſyllogiſmus, quid ſymperaſma, quid prædicatiuus ſyllogiſmus, quid conditionalis, & quid interſit, quot formæ ſint prædicatiui generis & quæ ſint, vtrum huiuſmodi certum ordinem teneant: & ſi tenent, quid ſit eiuſdem ordinis ratio, quot modus habeant ſingulæ: & vtrum hi modi certum ordinem teneant & ſi ita eſt, quæ ſit eiuſdem ordinis ratio.

Deinde conditionalis ſyllogiſmi quot primi modi ac neceſſarij ſint; qui etiam iſtorum ordo ſit, quid inter ſe differant. Hæc ſunt quæ præſenti arbitror cognitioni, aſſerendisq; ſufficere. Quid ergo genus ſit, exordia repetens, quo vniuerſa diſcurram, primitus intimabo.

De Genere.

GENVS eſt multarum formarum per vnum nomen complexio, vt animal: forma eius, vt homo, ſeu equus, & cætera. Sed nonnunquam aliquæ formæ ita generi ſubiiciuntur, vt etiam ipſæ aliis ſub ſe poſitis genus eſſe poßint, vt hominum genus, quod animali forma eſt, Barbaris & Romanis genus: & vſque eò genus eſſe poteſt, donec eius formulas diuidens ad indiuiduum aliquod venias. Vt ſi homines diuidas in maſculos & fœminas. Item maſculos in pueros, adoleſcentes, & ſenes. Item pueros in infantes & loquentes. Item puerum ſi velis diuidere, in catamitum, aut alium quempiam certæ perſonæ puerum, non eſt genus, quod iam ad indiuiduum peruenit. Vti autem eo genere debemus quod eſt præſenti negocio proximum, vt ſi de homine quæratur, eius genus animal debemus aſſumere,

quod

v. Viues de diſci pliu. L. III. p. 185.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
393 H 27

quod ei proximum eſt. Nam ſi ſubſtantiam dixerimus, quantum ad rationem pertinet verum eſt: quantum ad neceßitatem ſuperfluum.

De Formis.

FORMAS *eaſdem dicimus, quas & ſpecies. Formæ ergo ſunt, quæ ſubditæ generi tenent definitionem eius & nomen, vt* homo, equus, leo, *quoniam formæ ſunt* animalis, *poteſt &* homo *&* equus *&* leo, animal *dici. Et corpus anima participans nomen, quæ definitio generis eſſe cognoſcitur.*

De Differentia.

DIFFERENTIA *eſt ſufficiens ad id quod ſuſceperis diſcretio, vt ſi quæratur, quid inter hominem interſit & equum, ſufficit vt dicamus, quòd homo bipes eſt, equus quadrupes. Animaduertere autem debemus, quòd quia multæ ſunt in rebus ſingulis differentiæ, vnamquamque rem dißimiliter nos poſſe diuidere, quotiens in ea poterimus alias atque alias differentias inuenire. Nam ſi* animal *voluerimus diuidere, poſſumus in ſexus, quòd alia ſunt* maſculina, *& alia* fœminina. *Poſſumus in ætates, quòd alia ſunt* ortiua, *alia* iuuentutis, *alia* ſenilia. *Poſſumus in quantitates, quòd alia ſunt* parua, *alia* magna, *alia* media. *Poſſumus in varietatem motus, quòd alia ſunt* gradientia, *alia* ſerpentia, *alia* natantia, *alia* volantia. *Poſſumus in habitaculorum diuerſitates, quòd alia ſunt* aquatilia, *alia* terrena, *alia* aeria, *alia, vt nonnulli dicunt,* ignea. *Poſſumus in linguæ ſonum, quod alia ſunt* loquentia, *alia* gementia, *alia* latrantia, *alia* vlulantia. *Sciamus tamen & ſingulas perfectas eſſe diuiſiones, & omnes in ſingulis inueniri. Nam maſculina animalia poſſunt & ab ortu recentia, & parua, & gradientia, & terreſtria, & bipedalia, & loquentia*

Vives de discipl. l. III. p. 185.

quentia eſſe. Ergo quamuis vti licet omnibus, ea tam debes, quæ eſt apta ſuſcepto negocio. Nam ſi tibi ſit hominum *laude dicendum, in* rationabilia *&* ſtoli *diuidere oportebit, vt e facilè poßit intelligi, inter omn animalia rerum natura quanti homines habuerit, quib ſolis ad ſe cognoſcendum ratiocinari permiſit.*

De Accidente.

ACCIDENS *eſt, quod non niſi eidem formæ, ſ non ſemper euenit, vt Rhetorica non niſi homi accidit, ſed ei poteſt non accidere, vt quamuis ſit aliqu homo, non ſit tamen orator.*

De Proprio.

PROPRIVM *eſt quod & eidem formæ, & ita ſem per accidit, vt vnamquamque rem ab omnium com munione diſcriminet, vt in* homine riſus. *Nam nec ri dere quiſquam niſi homo poteſt, nec homo, cùm volue rit, quantum in eius natura eſt, ridere non poteſt. E differentia proprio eò diſtat, quòd differentia vnamquam que rem ab eo tantùm diſtinguit vnde quæſtio eſt: pro prium verò ab omnibus. Nam cùm* hominem à leon *per † violentiam volentes diſcernere dixerimus, quòd* le ferus *eſt,* homo *autem* mitis, *id ſolum videmur diſcer nere, quòd ad ſuſceptum negocium pertinet. Dicendo enim leo ferus eſt, homo mitis, nec hominem ab aliis mitibus ani malibus, nec leonem à cæteris beſtiis ſeiunximus. Dum verò hominem riſibile animal dixerimus, eo à cæterorum animantium generalitate diſcreuerimus.*

† al. differentiam.

Lud. Vives reprehendit de discip. l. III. p. 185. s.

De diffinitione.

DIFFINITIO *eſt, cùm inuoluta vniuſcuiuſque rei notitia apertè ac breuiter explicatur. In hac tria vitanda ſunt: ne quid falſum, ne quid plus, ne quid*

minus

minus ſignificetur. Falſum eſt hoc modo, homo eſt animal immortale aut irrationale. *Quamuis enim homo eſſe animal verum ſit, falſum tamen eſt, immortalem, aut irrationalem eſſe. Plus eſt hoc modo,* Homo eſt animal mortale. *Ex hoc enim quamuis breuiter dictum ſit, plus tamen eſt quòd ad omnia animalia pertinet. Minus ſignificatur hoc modo:* homo eſt animal grammaticum. *Quamuis enim non ſit niſi homo animal grammaticum, non tamen omnis homo grammaticus. Diffinitio plena eſt hoc modo,* homo eſt animal rationale, mortale. *Addendo enim* mortale, *ſeparauimus à diis: addendo* rationale, *ſeparauimus à feris.*

De Toto.

TOTVM *eſt, quod duabus pluribúſve in ſe partibus poſitis non ſemper nomen, diffinitionem tamen nunquam accommodat. Et hoc non niſi in indiuiduis inuenitur, vt ſi hominem deſignemus & eius partes ſingula membra faciamus, intelligimus id ipſum* totum *eſſe, quia certum hominem conſtituimus, & diffinitionem & nomen ipſius totius non poſſe in partes cadere. Non enim aut brachium ſolum, aut caput, hominem dicere poterimus, aut ipſius diffinitionem ſingula membra recipiunt. Sed animaduertendum eſt, quòd aliquando* omne *pro* toto *dicere poſſumus, ſed alio quodam intellectu. Nam* totum *etiam in ſingulis, &* omne *in multis agnoſcitur. Nam cùm dicimus* homo Cicero, *quia vnus eſt in eo,* totus *intelligitur. Homo autem, quia imperitus & artifex, & vir & mulier eſſe poteſt,* omne *meliùs accipimus.*

De Parte.

PARTES *ſunt, quæ in* toto *eſſe intelliguntur, & ex quibus* totum *conſtat.*

Qui in diuidendo modus.

DIVIDERE vſque eò debemus, donec ad indiuiduum veniatur: & hoc ſit, cùm per differentias a paucitatem genera redigimus, & eis ita formas ſubiicimus, vt & ipſæ ſingulæ aliis ſub ſe poſitis etiam genera eſſ poſſint: vt animal ſi breuiter primò diuidere voluerimus per differentias poſſumus: quòd alia ſunt gradientia, alia ſerpentia, alia natantia, alia volantia. Hinc item, is eſt, de ſingulis formis poſſumus genera facere, vt ſi dicamus, animalia gradientia genus eſſe, & ei formas ſubiicimus, quòd alia ſunt humana, alia ferina. Et ex his poſſunt eſſe aliæ formæ, per quas, ſi neceſſe fuerit, ad indiuiduum poterit perueniri. Sed hoc non in omni aſſertione facere oportet, ſed in ſubtili quadam diſputatione. Tunc autem in oratione hoc modo poſſumus diuidere cùm id exigit obſcuritas cauſæ: quòd ſi cauſa non ſit obſcura, diuiſionis quidem ratio ineſſe & tractari debet, ſed multum apparere non debet.

Qui in partiendo modus.

PARTIENDI differentiæ non frequenter occurrunt, atque ita ſine his infinita poteſt eſſe partitio, ſi vſque ad indiuiduum voluerimus peruenire. Nam ſi certum hominem pro toto dicamus, & eius partes breuiter colligere voluerimus, differentiæ non ſuppetunt partium, & certarum partium nominibus vti cogemur, vt dicamus caput & pedes, & reliqua, quæ ſic complecti breuiter voluerimus, quoniam differentiæ deſunt, non poſſumus ſingula colligere, quia multa ſunt, & aut impoſſibile erit, aut longum.

Quid

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
393 H 27

Quid interſit inter diuiſionem & partitionem.

INTEREST *autem inter diuiſionem & partitionem, quòd in* diuiſione *per ſormas currimus, in* partitione *per partes. Formæ autem ſunt quæ generi ſubiiciuntur, & eius diffinitionem tenere poſſunt & nomen. Partes ſunt quæ in toto ſunt, & diffinitionem nunquam, nomen interdum totius recipere poſſunt. Poſſumus tamen vnam eandemq́ rem & pro toto & pro genere accipere, ſed alia quadam vi, vt eſt homo: quem ſi in adoleſcentem, ſenem & puerum diuidere voluerimus, genus eſt, & formæ eius. Quem ſi in caput & pedes & manus partiri voluerimus, totum eſt & partes eius: quia adoleſcens, ſenex & puer, quas formas eſſe diximus, & nomen hominis recipiunt & diffinitionem, vt & ſenex dicatur homo animal rationale, mortale: & puer, & adoleſcens. Caput verò & pedes quas partes dicimus, neque diffinitionem hominis, neque nomen accipere poſſunt, quia nec caput poteſt dici homo animal riſibile, nec pedes, nec manus.*

Quid ſit Æquiuocum.

AEQVIVOCVM *eſt quando multarum rerum vnum eſt nomen, ſed non eadem diffinitio, vt* leo. *Nam quantum ad nomen pertinet, verus, & pictus, & cæleſtis leo dicitur. Quantum ad diffinitionem, aliter verus diffinitur, aliter pictus, & aliter cæleſtis.*

Quid ſit Vniuocum.

VNIVOCVM *eſt quando duarum aut plurium rerum vnum nomen eſt & diffinitio, vt* veſtis. *Nam & birrus & tunica nomen veſtis habent, & diffinitionem poſſunt accipere. Ergo hoc vniuocum in generis ſerie intelligitur, quod & nomen & diffinitionem dat formis ſuis.*

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
393 H 27

Quid Pluriuocum.

PLVRIVOCVM *eſt, quando multis nominibus vna res dicitur, vt* gladius: *nam & enſis & mucro idem ſignificant.*

Quæ rebus verba ſua ſint.

REBVS *verba ſua ſunt, quæ naturalia atque etiam propria dicimus, vt* lapis, lignum, *& cætera.*

Quæ Aliena.

ALIENA *ſunt quæ ratione aliqua mutantur, vel propter neceßitatem, vel propter decorem, vt dicimus* vites gemmare, *&* lætas ſegetes. *Hic enim quoniam proprium deficit, alieno vſi ſumus. Neque enim aut vites aliud quàm gemmare, aut ſegetes aliud quàm lætas poſſumus dicere.*

Propter decorum autem dicimus fluctuare ſegetes. *Poſſumus enim aliud* moueri *dicere; ſed quoniam ornatum non eſt, alieno vtimur.*

Quot modis ſunt aliena.

ALIENA *verba tribus modis fiunt: aut per ſimilitudinem, aut per contrarium, aut per differentiam. Per ſimilitudinẽ, vt ſunt, quæ in Grammaticæ tropis numerantur; vt hoc ipſum quod dixi* fluctuare ſegetes.

Ex hoc genere ſunt etiam illa, quæ ex toto partem, aut ex parte totum ſignificant, in hunc modum, vt decenter verborum habeant propinquitatem. Hæc enim ſimilitudinis genere placuit includi.

Per contrarium verba dicuntur, quando contra quod dicimus, accipiuntur, vt Parcas *dicimus* Fata, *cùm non parcant: &* lucum, *cùm non luceat. Hoc Grammatici κατ' ἀντίφρασιν vocant.*

v. ad oracul. Sibyllina p. 592.

Per

Per differentiam aliena verba ſunt, cùm ſine vlla ratione ex aliis aſſumuntur, vt ſi hominem neque corpore durum, neque ingenio ſtolidum lapidem *dicamus: ſed his vti non conuenit. Stultum eſt enim aut nihil ſignificantia verba, aut nimis aliena proferre. Propriis autem & ſimilibus & contrariis vti fas eſt.*

Quid ſit ſubſtantia.

ANTEQVAM *de hac dicam, quædam docenda ſunt. Omne quicquid dicimus, aut ſubiectum eſt, aut de ſubiecto, aut in ſubiecto eſt. Subiectum eſt prima ſubſtantia, quod ipſum nulli accidit alij inſeparabiliter: ei tamen alia accidunt, vt Cicero eſt non nomen, ſed quod eo nomine ſignificatur.*

De ſubiecto eſt, quod de ipſo ſubiecto dicitur, & dat ei & diffinitionem ſuam, & nomen, vt homo. *Nam & homo Cicero eſt, & animal rationale mortale. Ita & nomen & diffinitio quæ eſt de ſubiecto, eidem ſubiecto acceſſit: ideoq́, hoc, quod de ſubiecto dicitur, in generibus vel in formis inuenitur.*

In ſubiecto eſt, quod neque nomen neque diffinitionem dat ſubiecto, ſed in ipſo ſubiecto ita eſſe intelligitur, vt ſine eo eſſe non poßit, vt Rhetorica. *Nam nec nomen eius poteſt ſubiectum recipere, nec diffinitionem. Neque enim aut Rhetorica Cicero, aut benedicendi ſcientia Cicero, ſed in eo eſſe intelligitur, cùm id ipſe vocari non poſſit.*

Aliud eſt de ſubiecto, aliud in ſubiecto. Et in ſubiecto eſt, vt diſciplina. *Nam eadem Rhetorica de ſubiecto eſt, Ciceroni in ſubiecto. Prima ergo ſubſtantia ſubiectum eſt. Secunda, quæ de ipſa prima dicitur, vt ſit Cicero prima ſubſtantia: homo & animal ſecunda: Iam in ſubiecto omnes conſequentes prædicationes eſſe intelliguntur: itaque de ſingulis videamus.* vives de disci pl... l. III. p. 172.

Quid Qualitas.

QVALITAS *eſt ſecundùm quam dicimus quale eſt, vt* candor. *Et ex hoc intelligi licet, & qualitatem in ſubiecto eſſe, cùm candor neceſſariò in aliquo ſit, ſine quo eſſe non poßit: vtique ipſum aliquid in quo eſt, ſubiectum eſt.*

Quid Quantitas.

QVANTITAS *eſt, ſecundùm quam dicimus quantum eſt vt* bipedale. *Etiam iſta in ſubiecto intelligi neceſſe eſt.*

Quid Relatiuum.

RELATIVVM *eſt, quod ad aliquid vocant, vt* pater, frater. *Et hæc vtique ita in ſubiecto ſunt: nam neceſſe eſt, vt hæc omnia ad aliquid ſint: & nonnulla ſunt, de quibus dicantur. Illa quæ dicuntur, inanima videbuntur.*

Quid loci? id eſt quod dicimus, Romæ, Roma ſubſtantia eſt, ipſi Romæ hoc accidit.

Quid temporis? vt heri, nuper, veſperi. *Quorum motu tempus intelligitur, ſubſtantiæ ſunt, vt* ſol, *cuius curſu tempus intelligimus: & quæ aliquam intelligentiam morulæ in nobis faciunt.*

Quid ſitus? vtputa iacet, ſedet.

Quid habitus? vt calciatus, armatus. *Subſtantia eſt homo: & hæc illi accidunt.*

Quid facere? vt ſecare, vrere.

Quid pati? vt ſecari, vri.

Quid ſubſtantia prima.

SVBSTANTIA *eſt, quæ nec in ſubiecto eſt inſeparabiliter, neque de vllo ſubiecto prædicatur. Inſeparabiliter autem ad hoc diffinitioni adiectum eſt, quòd*

omnis prima ſubſtantia quamuis in loco aliquo ſit, tamen ab eo ſeparari & migrare poteſt, vt Cicero ita in curia eſſe intelligitur, vt inde poßit aliquò diſcedere. Et pars primæ ſubſtantiæ, quamuis in toto ſit, non tamen inſeparabiliter. Nam ſiue reipſa, ſiue cogitatione ſeparari à corpore noſtro brachium poteſt. At verò Rhetorica ita eſt in animo Ciceronis, vt etiam ſi aliquo caſu eſſe deſtiterit, non tamen intelligatur migrare: quoniam nec cùm eſſe cæperit, intelligitur aduenisſe.

Quid ſecunda ſubſtantia.

SECVNDA *ſubſtantia eſt quæ de prima, vt dictum eſt, prædicatur,* vt homo de Cicerone, *&* animal de homine *&* Cicerone. *Et quicquid genus eſt primæ ſubſtantiæ, ſecunda ſubſtantia eſſe intelligitur. Ita ergo ſubſtantiis omnibus commune eſt non eſſe in ſubiecto. Primò verò, nec de ſubiecto eſt ſubſtantia, nec intendi nec remitti poteſt, id eſt, recipere magis & minus. Siquidem nemo homine alio magis homo eſt, & nec ipſe vnus homo magis cras erit homo quàm hodie fuit, & in diuerſis, non magis equus equus eſt, quàm homo, homo. Hoc autem obſeruandum eſt in ſubſtantiis inter conſortes ſuas, id eſt, vt primam primæ compares, ſecundam ſecundæ. Nam ſi ſecundam primæ compares, magis ſubſtantia eſt prima quàm ſecunda. Prima enim rem magis declarat: Secunda verò habet quandam communionum ambiguitatem. Nam cùm dico, Cicero, iam quiddam indiuiduum certumq́; ſignifico. Cùm dico homo, quoniam cuncti ſumus huic appellationi ſubditi, incertum eſt quem ſignificem. Ita ergo fit, vt magis ſit ſubſtantia prima quàm ſecunda, quia rem certiùs oſtendit. Magis ergo & minus ſubſtantia non recipit inter conſortes ſuas.*

Item ſubſtantia contrarium nihil habet. Nam nihil homini aut equo contrarium. Sed ſiquis dixerit, Clodium

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
393 H 27

Ciceroni fuiſſe contrarium, intelligit non ipſas ſubſtantia[s] fuiſſe contrarias, ſed qualitates, quæ in ipſis erant, v[t] malitiam bonitati, aut vitiū virtuti, aut iniuſtitiā iuſtitiæ.

Videtur autem ſubſtantiæ proprium, quòd vna eademq́; capax eſt contrariorum quadam ſui permutatione, vt lapis, cùm idem ſit, poteſt nunc albus eſſe, nunc niger: idem tamen lapis eſſe non deſinit. Et Cicero primò ſtultus, poſtea ſapiens, idem tamen Cicero eſſe non deſinit.

De Qualitate.

QVALITATEM *eſſe diximus, ſecundùm quam dicimus* quale eſt. *Qualitatum forma vna eſt, in qua diſpoſitio quædam & habitus mentis eſſe intelligitur, vt in omnibus perceptis artibus,* Sapientia, Grammatica, Rhetorica, *cæteriſq́;, quæ ita hærent animo vt difficile amitti poßint.*

Sed in his aliqua perfecta ſunt, aliqua imperfecta: vt ſi quis Grammaticæ arti operam dederit, in pleriſque tamen fallatur, nondum poteſt dici habitus, ſed tamen dicitur diſpoſitio. Ita non omnis diſpoſitio habitus, omnis autem habitus diſpoſitio eſſe intelligitur.

Secunda ſpecies eſt earum qualitatum, quas rectè paſſibiles dixerimus, vt dulce *atque* amarum, calidum *vel* frigidum. *Non quòd ex his eadem ſubſtantiæ aliquid patiantur, ſed quòd ſenſus noſtros aliquid pati cogant. Cogit enim aliquid pati, vt tangentem calor, & dulcedo guſtantem. Item quæ nobis ex aliqua paßione naturæ inoleuerint, ſecundùm quas* pallidus *quiſque, vel* ruber *dicitur, non tamen ita, vt quis aliqua repentina cauſa vel pallet vel rubet. Nam ipſæ* paſſiones *rectiùs non* qualitates *appellantur. Siquidem ſecundùm has non dicimur quales. Non enim ſequitur, vt qui pallet, ſit pallidus, aut qui amat ſit amator: aut qui eſt ebrius ebrioſus. Illæ igitur paßiones ſunt, & non qualitates.*

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
393 H 27

Tertia ſpecies eſt earum qualitatum quæ non ex eo quod iam quiſque eſt, ſed ex eo quod eſſe poteſt, intelliguntur, vt dicimus fragile lignum, *non quòd iam fractum ſit, ſed quòd frangi poßit. Nam &* palæſtricum corpus, *duobus modis dicimus, & id quod palæſtra compoſitum eſt, & id quod natura ita formatum vt huic arti accommodatum ſit, quamuis ea non ſit imbutum: illud tamen à palæſtra rectè dicitur palæſtricum, quod ipſius artis habet effectum. Non autem inuenitur ipſius qualitatis nomen vnde ſit denominatum & deriuatum palæſtricum illud quod nondum eſt, ſed eſſe poteſt. Quare cognoſcendum eſt, dici quaſdam ſubſtantias ex qualitatibus, quarum nomina non inueniuntur. Nam vt bonum dicimus à bonitate, non ita optimum ab optimitate. Ita ergo palæſtricum, quod intelligimus ex eo quod percipere poßit palæſtram, non habet certum qualitatis nomen, ex quo dictum videtur, conſtat tamen à qualitate eſſe dictum.*

Quarta ſpecies earum qualitatum, ſecundùm quas formas figuraſq; intelligimus, vt quadrum, rotundum, pulchrum, deforme, *& ſimilia.*

Recipit qualitas magis & minus: nec tamen omnis. Nihil enim quadrum magis altero quadro quadrum eſt. Magis autem aliquid candido candidum dici poteſt. Et quæſtio eſt in pleriſque, vtrúmne magis iuſtus altero dici poßit. Plerique autem ſubtiliter videntur attendiſſe, qui qualitates ipſas non dicunt recipere magis & minus, ſed ea quæ ab his denominantur: vt iuſtitia ſit ipſa vna quædam perfecta notio, vt non dici poßit magis hæc iuſtitia, quàm illa eſt. Dici tamen poteſt, magis hic iuſtus quàm ille eſt. Item dici non poteſt, magis hæc ſanitas quàm illa eſt: dici tamen poteſt, magis ſanus hic quàm ille eſt. Ex quo fit, vt ſubſtantia non recipiat magis & minus: qualitates quidem per ipſas ſubſtantias poßint recipere.

Item contrarium qualitas habet, nec tamen omnis.

Nam

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
393 H 27

Nam ſanitati cùm ſit imbecillitas contraria, nihil e[ſt] quadro rotundóve contrarium.

Videndum eſt autem, quoniam quicquid contrarium qualitati eſt, qualitas ſit neceſſe eſt. Dulcedo autem qualitas, qualitas igitur amaritudo, & ſimilia.

De Quantitate.

QVANTITAS *bipartita eſt, quòd alia diſcreta eſt, alia continua. Diſcreta, vt* numeri *&* orationes. *Continua, vt* lineæ, *ac* tempus.

Item alia quantitatis diuiſio eſt, quòd alia ſitum quendam partium habet, alia non habet. Nam linea ſitu quodam partium intelligitur. Siquidem dici poteſt quæ pars eius quo loco ſit, dextramq́ ac ſiniſtram videtur habere. At verò numerus aut oratio aut tempus nihil horum habent, quamuis ordinem habere poßint. vt ſit in his aliquid primum, & ſecundum, & vltimum, & medium, nihil tamen quod in loco intelligatur habent.

Quantitas omnis caret contrario. Quid enim bipedali tripedalíve contrarium? Et ſi quis dixerit contraria eſſe magis & minus, quæ videntur eſſe verba quantitatis, ſciat non eſſe diffinitam quantitatem. Itaque ſi dicat aliquid † maius eſſe, videtur eſſe ei contrarium quod minus eſt. Si certum quæſiuero, quo maius eſt? & reſponderit quod tripedali: apparet nihil eſſe contrarium. Ipſa autem quæ ſibi dicuntur maiora & minora, relatiuè dici manifeſtum eſt. Quodlibet enim minori comparatum maius eſt, idemq́ maiori comparatum minus eſt. Si igitur maius & minus contraria ſunt, cogimur confiteri quod valde abſurdum eſt, poſſe alicui rei vno tempore ſimul euenire contraria. Rurſus aliud abſurdum cogimur intelligere, vnam eandemq́ rem ſibimet eſſe contrariam. Siquidem res vna diuerſis quantitatibus comparata, poteſt eodem tempore maior & minor eſſe.

al. magis.

Quantitas

Quantitas non recipit maius & minus. Non enim quinque magis quinque ſunt, quàm duo duo: aut item duo magis aliis duobus duo ſunt, aut magis cras duo erunt, quam hodie ſunt.

Eſt autem proprium quantitatis, quod ſecundùm hanc dicimus par & impar: vt qualitatis proprium eſt, quòd ſecundùm hanc dicimus ſimile atque diſsimile, quamuis diuerſis rebus vtrumque liceat abuſiuè vſurpari.

Quid Relatiuum.

RELATIVVM *eſt quod hoc ipſum quod dicitur alicuius eſt, vel ad aliquid quolibet modo referri poteſt, vt filius non ſine patre vel matre, & ſeruus non ſine domino poteſt intelligi, neque ſine his illi viciſsim.*

Dicuntur *autem relatiua tribus modis: aut alicuius, vt* filius: *aut alicui, vt* vicinus : *aut ad aliquid*, vt duplum, *quoniam duplum ad aliquid ſimplum eſt. Omnia relatiua his ad quæ referuntur vice mutua reſpondent. Nam quemadmodum filius patris filius eſt: ſic pater, filij alicuius pater eſt. Et reſpondent ita, vt aliqua iiſdem caſibus reſpondeant, aliqua caſus mutent. Nam quod de filio dixi, idē de ſeruo dicere poſſumus. Quoniam ſeruus domini ſeruus eſt, & dominus ſerui dominus. Hæc ita ſibi reſpōdent vt eoſdem caſus in conuerſione cuſtodiant. Ita quoque duplum ad ſimplum eſt, ita maior minore aliquo maior eſt, & minor maiore aliquo minor eſt. Manifeſtum eſt ergo iſta caſus in conuerſione ſeruare. At verò ſcientia cùm ſit relatiua (alicuius enim rei ſcibilis ſcientia eſt) in conuerſione ad id quod refertur caſum mutat. Nam quod dicimus, ſcientia ſcibilis rei eſt, non poſſumus dicere, ſcibilis res ſcientiæ eſt, ſed, ſcibilis res ſcientia ſcibilis eſt. Item ſenſus alicuius rei ſenſibilis ſenſus eſt. Cōtrà ſenſibilis res ſenſu ſenſibilis eſt. Hæc ergo non vt quæ ſupradicta ſunt, ſeruatis hiſdem caſibus, ſed mutatis conuertuntur.*

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
393 H 27

Quædam relatiua his ad quæ referuntur & in tempo[re] concordant, eaq; ſimul eſſe incipiunt, ſimul deſinunt, [n]ſeruus eſſe non poteſt, niſi cùm eſſe cœperit dominus, [E]cùm dominus eſſe deſierit, ſeruus eſſe deſinit. Et item domi[]nus cùm ſeruum non habuerit, dominus dici non poteſt. A[t] verò noſcibilis res prior eſt natura quàm notio. Nam ſi no[]ſcibilia tollas, notio non erit. At verò ſi notionem tollas, po[]teſt aliquid eſſe noſcibile, quamuis deſit ille qui nouit.

Relatiua poſſunt habere contraria, ſed non omnia. Namque inſcientiæ ſcientia contraria, inimicitiæ amici[]tia. At verò duplo nihil contrarium, neque maiori ve[l] minori: quia quiſquis iſta contraria putauerit, cogitu[r] confiteri vnam eandemq; rem vno atque eodem tempor[e] poſſe ſibi eſſe contrariam: ſiquidem maior minori com[]paratus maior eſt. Itemq; maiori comparatus minor eſ[t] vno atque eodem tempore, quod contrariis euenire nullo modo poteſt.

Nam quo tempore homo ſtultus, non eodem tempore ſapiens eſſe poteſt. Neque quo tempore albus eſt, eodem tempore niger eſſe poteſt. Quod quia euenire non poſſe in maiore & minore oſtendimus, fateamur neceſſe eſt ma[]ius & minus non eſſe contrarium. Ita duplum ſimplo non eſſe contrarium, quoniam hoc idem duplum poteſt eſſe ad aliquid ſimplum. Non igitur omnia relatiua poſſunt habe[]re contrarium.

Item maius & minus quædam recipiunt, quædam non. Nam magis hic amicus illo eſt, hoc magis duplum illo du[]plo eſſe non poteſt: propterea quia ſi duplum eſt, ita du[]plum eſt, vt plus aliquid minúſve ſi fuerit, non ſit duplum.

Quæritur, vtrum aliqua ſubſtantia dici poßit relatiuè: ſed de prima ſubſtantia dici non poſſe relatiuè, nulla quæſtio eſt. Non enim Cicero alicuius dici poteſt, aut ad aliquid referri. Item equus iam quis equus, vt Rhœbus non alicuius eſt hoc ipſo quòd Rhœbus eſt, ſed quòd iumentum

eſt,

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
393 H 27

eſt, alicuius iumentum eſt. Non ergo prima ſubſtantia relatiuè dici poteſt, neque pars eius quælibet, quæ ſine dubio ipſa prima ſubſtantia eſt: Nam quemadmodum Cicero prima ſubſtantia eſt, ita manus eius: manus verò non eius, ſed ſpecialiter manus.

Secundæ etiam ſubſtantiæ relatiuè dici nō poſſunt: Non enim ſua conuerſione reſpondent: vt ſi dicamus, manus Ciceronis, non Cicero manu Cicero eſt, neque ipſa manus ob hoc manus quia Ciceronis eſt, ſed quia ita affecta eſt manus dicitur, non quòd alicuius ſit. Non ergo vt diximus, prima ſubſtantia neque partes eius relatiuè dici poſſunt: Quæritur ergo de partibus ſecundæ ſubſtantiæ: Nam de ipſa ſubſtantia nulla quæſtio eſt: Non enim homo alicuius homo, ſed manus ſpecialiter alicuius hominis manus eſt: Et vt mutata conuerſione reſpondeat, alicuius manuati manus eſt, vt poßimus ita conuertere, quia & manuatum aliquid manu manuatum eſt. Item vngula non primæ ſubſtantiæ vngula, ſed alicuius vngulati vngula, quia & vngulatum aliquid vngula vngulatū, vt mutuam poßit habere conuerſionem, quod relatiuis eſſe diximus proprium. Si ergo maneat illa relatiuorum diffinitio, vt relatiuum ſit quicquid alicuius dici poteſt, difficile reſiſtimus dici partes ſecundarum ſubſtantiarum relatiuè. Si verò illa diffinitio eſt mutata, ita vt relatiua ſint ea quæ ad aliquid referuntur, excepto eo quod in aliquo ſunt, nulla incidit in hanc diffinitionem ſubſtantia. Quemadmodum ſeruitus, excepto eo quòd in eodem ſeruo eſt, id eſt, in aliquo homine, refertur ad dominum. At verò penna ita pennati alicuius penna eſt, vt excepto eo quod in aliquo pennato eſt, ad nihil referri poßit.

Sanè admonendi ſumus, ne nos pudeat verba noua facere pro neceßitate conuerſionis. Nam ſi mutua conuerſio non reſpondeat, non relatiuè enunciamus hoc modo: Cùm dico pennam, volens eam oſtendere relatiuam, non me pudeat pennatum aliquid propter conuerſionem dicere: Eſt

enim pennatum ita vſitatum, vt aures non offendat. Si a pede agatur, non pudeat ſimili deriuatione fingere notũ conuerſioni verbum. Item ſcire oportet eum qui relatiuum aliquid, ad quid referatur, ignorat, nec omninꝰ vtrũ ad aliqui referri poßit id quod dicit ſcire poſſe; hoc modo: cum dicis hoc duplum eſt, noſti ſimplum eius, id eſt, ad quod duplũ ſit. Aut ſi illud ignoras, nec omnino vtrũ duplum ſit ſcire potes.

Quid Facere & Pati.

FACERE, *& pati poſſunt habere contrarium, v.* calefacere, refrigerare; *&* calefieri, refrigerari. *Habent etiam magis & minus, vt* magis, & minus vrere; magis & minus vri.

Quid Situs.

SITVS *omnis denominatiuè dicitur, vt ſedere à ſeßione, ſtare ab ſtatione. Et quamuis nonnunquam nomina deficiant, ex quibus ſitus denominatur, ratio tamẽ non deficit.*

De tribus, quæ reſtant, id eſt, Quando, Vbi, & Habere.

DE *illis tribus quæ reſtant ſupradicta exempla ſufficiunt. Quando enim dicimus, vt* heri, cras: *Vbi, vt* Romæ, Athenis: *Habitum, vt* calceatum, armatum. *Quid horum recipiat magis & minus, cum in ſermone inciderit, facile apparet.*

Iſtæ ſunt decem prædicationes, ex quibus aliquid neceſſario ſingulatim enunciamus. Nã quicquid omnino dixerimus quod aliquid ſignificet, nondũ tamẽ intelligi poßit an verum an falſum ſit, vnũ eſt de his decẽ, exceptis duntaxat illis verborũ quodãmodo articulis: Sũt enim pleraq; à Grãmaticis in orationis partibus enũciata, quæ omnino per ſe nihil valẽt, aut aliquid ſignificãt plenũ, niſi cũ fuerint verbis adiũcta, vt coniunctiones, & præpoſitiones, & quicquid tale illi docent.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
393 H 27

De Oppoſitis.

RESTAT *vt de oppoſitis dicamus. Sunt autem oppoſita, quæ ſibi veluti ex aduerſo videntur obſiſtere, vt contraria: nec tamen omnia quæ opponuntur, ſibi contraria ſunt, ſed omnia contraria oppoſita ſunt. Opponuntur autem ſibi ita, vt aut relatiue opponantur, vt* magnum paruo, *&* dimidium duplo: *Aut vt contraria, vt* ſtultitia ſapientiæ: *Aut vt habitus orbationi, vt* cernentia cæcitati: *Aut vt aientia negationi, vt* Cicero diſputat, Cicero non diſputat. *Hæc autem inter ſe nonnihil differunt. Nam relatiuum relatiuo ita opponitur, vt hoc ipſum quod opponitur eius ſit cui opponitur, aut ad id quocunque modo referatur:* Nam *dimidium opponitur duplo, & eiuſdem dupli dimidium eſt: Ita ergo illi opponitur, vt eius ſit. Et paruum opponitur magno, vt eius ſit: ita vt ipſum paruum ad hoc magnum cui opponitur, paruum ſit.*

Contraria verò ita ſibi opponuntur, vt non eorum ſint quibus opponuntur, ſed ad ea quocunque modo referantur: Siquidem ſtultitiæ ſapientia ita contraria eſt, vt non eiuſdem ſapientiæ ſtultitia ſit, ſed vt ad illam ſit ſtultitia.

Sciendum eſt tamen quædam contraria medium habere; quædam non habere. Nanq; ſunt alia, quæ ita vt in ea re, in qua eſſe poſſunt, alterutrà vice neceſſario inſint, & medio careant; vt ſanitas & imbecillitas. *Hæc duo contraria natura inſunt corporibus animalium, atque ita vice alterùtra neceſſario inſunt, vt diximus, vt in quo animalis corpore ſanitas non eſt, neceſſario imbecillitas ſit: Et in quo imbecillitas non eſt, neceſſario ſanitas ſit. At verò candidum & nigrum cum ſint contraria, & naturaliter in corporibus inueniantur, propterea medio non carent; quia non eſt neceſſe corpus aliquod candidum eſſe, aut nigrum: Poteſt enim ita deeſſe candidum, vt non inſit nigrum, atque hoc modo ex alia parte: Ergo color aliquis*

medius inueniri poteſt, vt luteus, vel viridis. Habitus & orbatio ita ſibi opponuntur, vt in ea re cui euenire po- ſunt, alterum eorum neceſſario inſit; ex illo duntaxat tem- pore quo ea natura eſſe permittit, dentatum eum dicimu qui dentes habet; Edentulum verò non illum dicimus q dentes non habet, ſed cui natura ineſt, vt habeat ex i tempore quo natura permittit vt habeat: Nam neque la pidem rectè dicimus edentulum, qui nunquam dentes ha bet; neque infantem, qui quamuis aliquando habere poſ ſit, nondum tamen illo tempore vt habeat natura permit tit. Hoc ergo tertium genus oppoſitorum differt à prim relatiuorum, eo quòd cernentia ita opponitur cæcitati, v eiuſdem cæcitatis non ſit, aut ad eam quodammod referatur.

A ſecundo genere, id eſt contrariorum illud differt al his duntaxat contrarijs quæ habent medium, quod cernen- tia & cæcitas intelliguntur erga oculos, vt alterum eorum neceſſariò inſit. Ergo hoc differunt ab his contrarijs quæ habent medium, quia illorum alterum non neceſſario ineſt ſubſtantiæ: horum autem medium neceſſario. Ab his verò contrarijs quæ medio carent, hæc ipſa oppoſita diffe- runt, quod illa rei cui natura inſunt omni tempore alter- utra vice accidant neceſſe eſt, vt corpori animalis ſa- nitas, & imbecillitas. *Alterum eorum ſemper eſt in corpore animalis. Hæc autem poſſunt aliquo tempore ei rei cui natura ineſſe poſſunt vtraque deeſſe aliquando, vt infans dum nondum tempus eſt quo dentes habere poßit, neque dentatus neque edentulus dicitur. Et oculi alicuius animantis nondum adueniente tempore quo videre poſſent, neque cæci, neque videntes dicuntur; & tamen aliquid medium non habent. Igitur oppoſitorum, quæ medio ca- rent, duæ ſpecies ſunt, id eſt, eorum quæ alterutra vice accidunt rei in qua eſſe poſſunt, nullo medio intercedente, vt* ſanitas, & imbecillitas: *& eorum quæ ſimul deeſſe poſ-*

ſunt

ſunt ſubſtantiæ, in qua non ſimul eſſe poſſunt, & tamen cum ſimul deſunt nihil medium intercedit, vt cernentia & cæcitas, *vel* habitus & orbitas.

Quartum genus oppoſitorum eſt aientia & negantia, vt Cicero diſputat, Cicero non diſputat. *Hæc à ſuperioribus differunt, quod illa ſingulatim dici poſſunt, hæc non niſi connexè dicuntur. A relatiuis hoc differunt, quod illa etiam relatiuè dicuntur; hæc autem non relatiuè: Non enim diſputans, ad non diſputantem refertur. A contrariјs hoc differunt, quod illa ſi connexè dicantur, tamdiu aut vera aut falſa ſunt, quamdiu eſt illud in quo ineſſe poſſunt: Cùm autem hoc eſſe deſtiterit, neque vera neque falſa ſunt, vt* ſtultus eſt ille, & ſapiens eſt ille quamdiu viuit: *Horum alterum verum eſt: cum ipſe eſſe deſtiterit, vtraque falſa ſunt, quià qui non eſt neque ſtultus neque ſapiens eſſe poteſt. At verò,* Cicero diſputat, & Cicero non diſputat, *ita ſibi opponuntur, vt & dum viuit Cicero, alterum vero eorum neceſſario ſit, & ipſo mortuo, falſum eſt quidem quod diſputat: verum tamen eſt quòd Cicero non diſputat. Hoc modo diſcernuntur hæc bene ab habitu atque orbatione: Nam qui non eſt, neque cæcus eſt, neque videns. Nec ſanè moueare, quod videmur iam de proloquijs aliquid dixiſſe, de quibus poſtea dicendum eſt: Hoc namque factum eſt occaſione oppoſitorum.*

SECVNDA PARS *de Eloquendo.*

Quid ſit Nomen.

NOMEN, *eſt quod quamlibet rem ſignificat, & per caſus flecti poteſt: Vel eſt, quod tam corpus quàm rem ſignificat.*

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
393 H 27

Quid ſit Verbum.

VERBVM *eſt quod aliquid ſignificat, & per tempora flecti poteſt, vt* Cicero *nomen*, diſputat *verbum. Hæc ab inuicem ſeparata, nonnihil quidem ſignificant: Verum tamẽ vel falſum dici non poſſunt. Cum autem fuerint coniuncta, iam poſſunt & affirmari & negari, vt* Cicero diſputat, *iam dici poteſt*, Cicero non diſputat. *Eſſe autem debet nominatiuus caſus nominis, & tertia verbi perſona. Prima perſona ſignificat aliquid, quod iam negari vel affirmari poßit: & in hominem tantum cadit. In ea autem intelligitur nomen, etiam ſi non dicatur: vt* diſputo *totum plenum eſt; etiam ſi non dicas* ego. *Item ſecunda perſona, & ipſa iam veritati aut falſitati obnoxia eſt: Sed etiam ipſa in hominem cadit, & ei nec rectè dicimus* diſputas, *qui nec audire, nec intelligere quod dicitur poteſt: Ergo & hoc cum dicatur ſine nomine, tamen ibi nomen intelligitur. Aliter figurate vtimur ſiue prima, ſiue ſecunda perſona, vt aut loquentem eum inducas qui loqui non poteſt, aut ad eum conuertamus orationem, qui neque audire, neque intelligere poteſt. Tertia verò perſona non hominis tantum eſt, ſed aliarum etiam rerum, & ſimul ac dicta fuerit non continuo intelligitur, niſi fortè de eo dicatur aliquid, quod de eo ſolo poteſt intelligi: vt cum dicimus* pluit, *iam poteſt eſſe verum aut falſum, cum non addamus nomen, quia notum eſt quod pluat. Cum verò dicimus* diſputat, *cum aliquid iam ſignificet, non tamen verum, aut falſum dici poteſt, ſi nomen non addatur: Et quamuis de homine hoc tantum poßit intelligi, quia non de vno dici poteſt, neceſſario ſubdendum eſt nomen.* Et reſiſtit *cum dicimus, tertia verbi perſona eſt: Exigit enim nomen non hominis tantum, ſed cuiuſlibet quod reſiſtere poteſt. Prima igitur & ſecunda perſona, & de homine tantum poſſunt intelligi, & ſolæ dictæ*

poſſunt

poſſunt aut veræ, aut falſæ dici, quia cum his etiam nomina intelliguntur. Tertia verò, & non omnis ſola dici poteſt, & non de ſolo homine intelligitur.

Quod ergo fuerit ex nominatiuo caſu nominis, & tertia verbi perſona coniunctum, proloquium dicitur, ita vt etiam neceſſariò aut verum ſit aut falſum aut dubium: Namque, homo animal eſt, omnes iudicamus verum eſſe: & omne animal homo eſt, omnes iudicamus falſum. Ille diſputat, quamuis neceſſario aut diſputet, aut non diſputet, nobis tamen dubium eſt alterum: Nihil horum intelligimus neceſſarium eſſe, ſed quid horum ſit neſcimus. Vbi verò illa verba ſunt, quæ imperſonalia dicuntur, non ex nominatiuo caſu impletur ſententia, ſed alios caſus recipit, vt diſputatur cum dicitur, plena ſententia eſt, ſi ablatiuum adiungas, hoc eſt à Cicerone. Et pœnitet cum dicitur, plena ſententia eſt, ſi accuſatiuum adiungas, id eſt, Ciceronem, & ſunt multa alia. Illud tamen conſtat perſonalia verba non implere ſententiam, niſi cum nominatiuo caſu & tertia verbi perſona. Sunt etiam ſentētiæ quæ quāuis conſtent ex nomine & verbo, affirmari tamen aut negari non poſſunt; quæ non proloquia, ſed eloquia dici nonnullis placuit, vt eſt modus imperatiuus. Cum dicimus, Aiax curre, iam plena ſententia eſt: Nam nec ſolum intelligi ſed etiam fieri poteſt, quod dicis tamen negari non poteſt: non enim hoc negat qui dixerit, noli currere. Hoc enim non eſt aduerſum ei, quod dictum eſt curre, vt hoc ſit verum, illud falſum, vt poſſit naſci quæſtio: Nam de aientia & negatione quæſtio ſine dubio naſcitur, vt ille currit, ille non currit, Quæſtio eſt, vtrum currat an non. Curre autem, & noli currere, non facit quæſtionem vtrum currat. Nulla quidem quæſtio hic poteſt intelligi, vtrum currere debeat an non. Hoc enim ex aientia & negatione natum eſt vt currere debet, & currere non debet. Hoc facit & optatiuus modus: Cum enim plena ſit

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
393 H 27

ſententia, cum dicimus, vtinam ſcribam, & vtinam non ſcribam, non poteſt hinc naſci quæſtio, vtrum ſcribam an non: ſed pleraque talia ſunt. hæc ad exemplum ſufficiant. Quod ergo fuerit iunctum ex nomine & verbo, ſi plenum nomen & plenum verbum ſit, neceſſario facit ſententiam, ſed non neceſſario facit proloquium. Si enim eſt, quod iam eſt, affirmari & negari poteſt. Et ſuprà diximus multa dici plena ſententia, quæ tamen affirmari non poßint, & negari non poßint. Plenum igitur proloquium eſt, Omnis homo animal eſt. Et quamuis natura illud exigat, vt primo nomen & poſtea verbum dicatur, vt dictum eſt, non deſinit verum eſſe proloquium etiam ſi dicas, Animal eſt omnis homo. Quiquid acceſſerit huic ſententiæ, cui parti accedat, diligenter videndum eſt.

Quid ſit Declaratiuè & quid Subiectiuè.

NAM ſunt proloquij partes duæ, quæ in nomine vna ſubiectiua dicitur; quæ in verbo altera declaratiua: Subijcitur enim quid ſit, & declaratur quid de illo poßit intelligi. Cum ergo dicimus, Cicero diſputat; ſi accedat huic ſententiæ in Tuſculano, declaratiuè acceßit; ſi accedat Romanus, ſubiectiuè. Item ſi accedat prudenter & copioſè, declaratiuè: Item ſi dicitur cum Catone, declaratiuè acceßit. Quicquid igitur nominatiuo caſui accedit, ſubiectiuè accedit. Quicquid declaratiuè accedit, varijs caſibus & modis accedit. Nam ſubiectiuè non poſſunt alij caſus accedere: declaratiuè non niſi varij, excepto nominatiuo.

Quatenus nomen accipiatur, quatenus verbum.

ILLVD tamen ſciendum eſt, poſſe fieri vt verbum ſit in ſubiectiua, nomen in declaratiua: ſed ita verbum in ſubiectiua, vt aliquod pronomē ſecum vice nominis teneat:

Ita

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
393 H 27

Ita etiam nomen eſt in declaratiua, vt teneat ſecum aliquod verbum ex quo eius vicem impleat. Velut ſi dicamus Qui diſputat Cicero eſt, qui diſputat, *ſubiectiua eſt*: Cicero eſt *declaratiua: ſed illam ſubiectiuam pronomen facit, hanc declaratiuam, verbum.*

Quatenus perfecta ſententia poſſit eſſe Proloquium.

IN *hac igitur parte dicimus, quemadmodum iuncta ſunt, nec tamen poſſunt plenam facere ſententiam: & ſi faciunt, quemadmodum veritati, & falſitati non ſint obnoxiæ ſententiæ, quamuis ſint plenæ: & quemadmodum ad id perueniatur, vt iam non ſolum plena ſententia ſit ſed etiam neceſſario vera, aut falſa.*

Quid ſit Proloquium.

TERTIA *pars ſequitur, in qua dicendum iam eſt de ipſis proloquiis, ad quorum intellectum in ſuperiori parte peruenimus. Proloquia igitur differentias habent binas, in quantitate & qualitate. Quantitatis differentia eſt, quòd alia ſunt vniuerſalia, alia particularia, alia indefinita. Vniuerſale eſt, vt* Omnis homo animal eſt. *Particulare, vt* quidam homo ambulat. *Indefinitum, vt* homo ambulat. *Quod igitur indefinitè dicimus, neceſſariò particulariter accipimus, non neceſſariò vniuerſaliter. Quoniam id potiſſimum enumerandum, quod ſecurum habet intellectum: indefinitum pro particulari accipitur. Erunt ergo duæ differentiæ in quantitate, quòd aliud eſt vniuerſale proloquium, aliud particulare. In qualitate item duæ, quarum altera dedicatiua, altera abdicatiua. Dedicatiuum eſt, vt* Omnis voluptas bonum. *Abdicatiuum,* Omnis voluptas non bonum.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
393 H 27

Quomodo conuertantur.

VNIVERSALE *igitur dedicatiuum non neceſſariò ſequitur conuerſio: Non enim*, Si omnis homo animal eſt, Omne animal homo eſt. *Vniuerſale autem abdicatiuum neceſſario ſequitur conuerſio: Si enim* Omnis voluptas bonum non eſt, Omne bonum non eſt voluptas. *Et* Si omnis homo non eſt animal mutum, Omne animal mutum non eſt homo. *Particulare autem dedicatiuum habet neceſſario conuerſionem. Nam* Si quidam homo animal eſt, Quoddam animal homo eſt. *Particulare verò abdicatiuum non habet neceſſariam converſionem. Non enim*, Si quoddam animal non eſt rationale, quoddam rationale non eſt animal. *Vniuerſalis ergo dedicatiua & particularis abdicatiua non neceſſario recurrunt. Vniuerſalis autem abdicatiua & particularis dedicatiua neceſſario conuertuntur: Ita tamen, vt facta conuerſione, in dedicatiua particula negatio maneat: Nam vtiq; conuerſio ita fit vt quæ particula fuit declaratiua, eadem ſubiectiua ſit. Ergo cum dico*, Omnis voluptas bonum non eſt; omnis voluptas *ſubiectiua*, bonum non eſt, *declaratiua. Si conuertam*, Omne bonum voluptas non eſt, *facta eſt quidem ſubiectiua quæ fuit declaratiua, negatio tamen hanc particulam tenet, quæ facta eſt declaratiua. Et ſi velim ſic dicere*, Nulla voluptas bonum eſt, *conuertendum eſt ſic*, Nullum bonum voluptas eſt. *Sed propter duo proloquia, quæ diximus non neceſſario conuerti, debemus † intelligere omnia quæ proloquijs attribuuntur, per quæ rectè aut non rectè proponi poſſunt, vt verum aut falſum poßint oſtendere. Hæc autem quinque ſunt iam ſuperius demonſtrata, Genus, Species, Differentia, Accidens, Proprium. Ex his duo ſunt quæ faciunt illa proloquia recurrere, alia tria nullo modo. Namque, vt* Omnis ho-

al. *intendere.*

nis homo animal eſt rationale, mortale, *ita* Omne animal rationale, mortale homo eſt. *Et quemadmodum*, Omnis homo riſibilis eſt; *ita* Omne riſibile homo eſt. *Rurſum in particulari abdicatiua videndum eſt, quid ſit proprium non eſſe: Vt enim proprium eſt hominis, eſſe riſibile; ita proprium eſt, riſibile non eſſe præter hominem. Ergo ſi particulare abdicatiuum proponamus ſic.* Quiddam riſibile non eſt præter hominem, *recurrit ſine dubio*, Quiddam præter hominem non eſſe riſibile. *Item* Quiddam inanimum, irrationale, immortale, non eſt homo, Quidam homo non eſt inanimum, irrationale, immortale.

Item ſunt aliæ conuerſiones quæ faciunt eaſdem proloquiorum particulas indefinitas eſſe negatione, ſcilicet de loco migrante. Nam particulæ indefinitæ fiunt hoc modo, homo, non homo; animal, non animal. *Et ideo indefinitum eſt, quia negas tantum hoc eſſe, non dicis quid ſit. Cum ergo dico*, Omnis homo animal eſt, *ſi velim rectè conuertere, adhibeo negationes, vt fiant particulæ indefinitæ. Si enim verum eſt*, Omnis homo eſt animal, *& verum eſt*, Omne non animal non homo. *Hac conuerſione vſus eſt in Rhetoricis Cicero.* Deinde ſi conſtitutio, & ipſa & pars eius quælibet intentionis depulſio eſt: quæ intentionis depulſio non eſt, ea nec conſtitutio eſt, nec pars conſtitutionis.

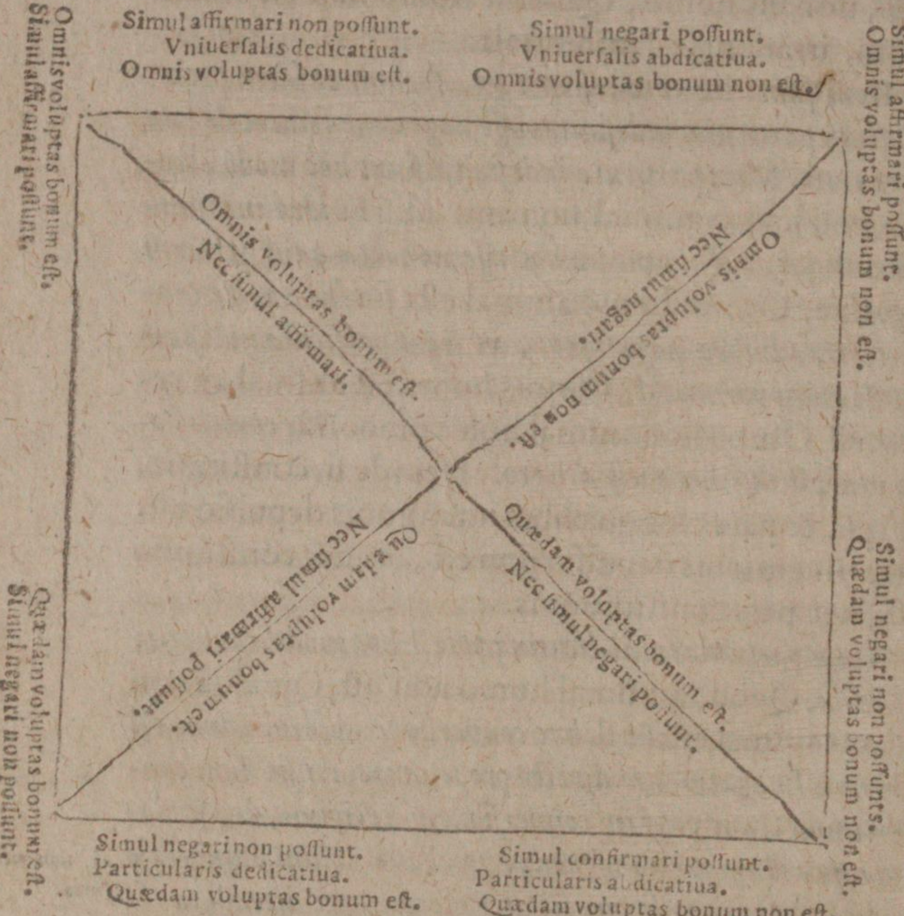
Item particularis abdicatiua poteſt hoc modo conuerti: Si enim, Quoddã animal homo non eſt, Quoddã non homo animal eſt. *Et in hac conuerſione obſeruandum eſt vbi nõ eſt negatio cum directo proponimus, ibi fit dum conuertimus. Hanc viciſſim conuerſionem recipiunt duo proloquia, quæ illam primam † non recipiebant. Solum vniuerſale abdicatiuum non aliam recipit. Vocetur ergo dicendi cauſa illa prima cõuerſio: hæc ſecũda. Hæc autẽ proloquia quemadmodũ inter ſe affecta ſint, hoc modo manifeſtius apparebit.*

† al. non neceſſario.

De

De Affectis inter ſe proloquijs.

QVATVOR lineis quadrata formula exprimatur. In primo angulo ſuperioris lineæ ſcribatur Vniuerſalis dedicatiua: & in alio eiuſdem angulo Vniuerſalis abdicatiua. Item infrà ad primum angulum inferioris lineæ particularis dedicatiua: ad angulum reliquum, particularis abdicatiua. Deinde ducantur angulares lineæ ab vniuerſali dedicatiua ad particularem abdicatiuam, & ab vniuerſali abdicatiua ad particularem dedicatiuam.

Duæ igitur ſuperiores ſimul confirmari non poſſunt, ſimul negari poſſunt. Nam non poteſt ſimul verum eſſe, omnis

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
393 H 27

omnis voluptas bonum eſt, & omnis voluptas non eſt bonum. *Poſſunt autem ſimul eſſe*, non omnis voluptas bonum eſt, nõ omnis voluptas non eſt bonum.

Duæ verò inferiores viciſsim ſimul negari non poſſunt, ſimul confirmari poſſunt. Nam nõ vtique poteſt ſimul negari, non quædam voluptas bonũ eſſe: *&* non quædam voluptas nõ bonũ eſſe. *At verò poteſt &* quædam voluptas bonum eſſe, *&* quædam voluptas bonũ non eſſe.

Angulares autem neque ſimul affirmari, neque ſimul negari poſſunt. Nam ſi verum eſt, omnis voluptas bonum eſt, *falſum eſt*, quædam voluptas non eſt bonum. *Item ſi falſum eſt*, omnis voluptas non eſt bonum: *verum eſt*, quædam voluptas eſt bonum.

Hoc item contingit, ſi particularem viciſsim nomines. Nam ſi verum eſt, quædam voluptas non eſt bonum, *falſum eſt*, omnis voluptas bonum eſt. *Item ſi verum eſt*, quædam voluptas bonum eſt, *falſum eſt*, omnis voluptas non eſt bonum.

Item vniuerſalis dedicatiua confirmata, particularem ſuam neceſſariò confirmat, negata non neceſſario eam negat. Nam ſi verum eſt omnis voluptas bonum eſt, *neceſſariò verum eſt*, quædam voluptas bonum eſt. *At verò ſi ſuperiorem negem, hoc modo*, non omnis voluptas eſt bonum, *poteſt fieri, vt* quædam voluptas bonum ſit. *Particularis item dedicatiua confirmata non neceſſario vniuerſalem ſuam confirmat: negata neceſſario illam negat. Nam ſi verum eſt*, quædam voluptas bonum eſt, *non ſequitur, vt* omnis etiam voluptas bonum ſit. *Si verò* quædam voluptas bonum non eſt, *falſum eſt* omnis voluptas bonum eſt. *In duabus reliquis hoc obſeruabis.*

Quid ſit Sumptum, & quid Illatio.

PLENAM *ſententiam cum propoſuerimus, aliquid ea volentes efficere, & cum conceſſa fuerit*, Sumptum *dicitur.*

dicitur. Huic etiam vni ſententiæ alia certa ratione debet innecti, & vtique propter id quod inferre volumus concedenda: Et *hæc cum conceſſa fuerit,* ſumptum *dicitur. Ex duobus ſumptis ratione ſibimet nexis, conficitur* Illatio. *Quæ illatio* ſumptum *propterea dici non poteſt, quia non expectas vt hoc etiam tibi aduerſarius concedat, ſed eo inuito ſequitur, ſi modo ratione ſeruata fuerit illatũ. Et vt hoc planum fiat exemplo, putemus quæſtionem eſſe:* Vtrum voluptas vtilis ſit. *Si proponamus ita,* Omnis voluptas bonum eſt, *plena quidem ſententia eſt, & ſumptum efficitur, ſi hoc aduerſarius concedat: quo conceſſo, adiungenda eſt alia ſententia,* Omne autem bonum vtile eſt. *Si etiam hoc conceſſerit, efficitur* ſumptum. *Ex quibus duobus ſumptis etiam inuito eo ſequitur,* omnis igitur voluptas vtilis eſt.

Quid ſit Syllogiſmus.

HOC *totum quod conſtat ex duobus ſumptis & illatione,* ratiocinatio *à nobis, à Græcis* συλλογισμὸς *appellatur. Eſt ergo ratiocinatio ex duobus pluribuſue conceßis, ad id quod non conceditur neceſſaria peruentio. Poſſunt ergo plura eſſe ſumpta, ſed minus à duobus eſſe non poſſunt. Etenim eſt integra ratiocinatio, ſi ad illud quod volumus oſtendere,* vtilem eſſe voluptatem, *tribus etiam ſumptis peruenire velimus, vt* Omnis voluptas ſecundum naturam eſt: omne quod ſecundum naturam eſt, bonum eſt: omne bonum vtile eſt: omnis igitur voluptas vtilis eſt. *Ex hoc apparet plura etiam licere addere, ſi oportuerit.*

Nonnunquam etiam concludimus inferentes non quidem id quod conficitur, ſed quod ex ipſo quod inferre debemus, neceſſario conficitur, hoc modo: Omnis virtus bonum eſt, omne bonum vtile eſt, omnis igitur virtus non nocet. *Inferendum erat,* Omnis igitur virtus vtilis

tus vtilis eſt. *Et ex eo neceſſariò ſequitur* non nocere. Quod enim vtile eſt, nunquam nocet. *Hoc à Græcis* συμπέρασμα *dicitur, à nobis dici poteſt* confinis conclu-ſio. *Ratiocinatio igitur ſiue propriam & ſuam, ſiue con-finem habens concluſionem, diuiditur in duo genera, in prædicatiuum, & conditionale.*

Quid ſit prædicatiuus ſyllogiſmus.

PRÆDICATIVVS *eſt, in quo ſumpta ita ſibi innexa ſunt, vt aliquo extrinſecùs addito ſuppleantur, vt hoc quod ſupra dictum eſt,* Omnis voluptas bonum eſt, omne bonum vtile eſt. *Videmus vtique non totum quod ſupra poſitum eſt non dictum, ſed vnam inde partem ſumtam declaratiuam, quæ ſecundo proloquio facta eſt ſubiectiua: quod proloquium ſecundum, vt impleret ſententiam, aliquid petiuit extrinſecùs, id eſt,* vtile eſt. *Huius illatio conficitur ex eo quod acceſſit extrinſecùs, & ex eo quod non eſt repetitum, id eſt,* Omnis igitur voluptas vtilis eſt. *Huius generis tres formæ ſunt.*

Prima eſt, in qua declaratiua particula ſuperioris ſumpti, ſequentis efficitur ſubiectiua: aut ſubiectiua ſuperioris, declaratiua ſequentis. Declaratiua ſuperioris fit ſubiectiua ſequentis, vt in ſuperiori propoſito exemplo. Subiectiua ſuperioris fit declaratiua ſequentis, ſi hoc modo velis conuertere: Omne bonum vtile eſt, omnis voluptas bonum eſt, omnis igitur voluptas vtilis eſt.

Secunda forma eſt, in qua declaratiua ſuperioris ſumpti, eadem eſt etiam declaratiua ſequentis, vt Omnis virtus bonum eſt, & omnis voluptas non eſt bonum, omnis igitur voluptas non eſt virtus.

Tertia forma eſt in qua ſubiectiua ſuperioris ſumpti, eadem eſt etiam ſubiectiua ſequentis, vt Quoddam bonum voluptas eſt, omne bonum vtile eſt, Quoddam igitur vtile eſt voluptas.

In prima forma & vniuerſaliter, & particulariter, & dedicatiuè, & abdicatiuè concludi poteſt: In ſecunda forma vniuerſaliter niſi per contrarium concludi non poteſt. In tertia forma particulariter tantum concluditur. Quapropter non fruſtra hic ordo eſt ſeruatus. Nam meritò prima dicitur, in qua omni modo concludi poteſt. Secunda autem rectè, in qua poteſt concludi vniuerſaliter, quamuis per contrarium. Tertia autem rectè, quia in quantitate minor eſt, in qua niſi particulariter concludi non poteſt. Nunc dicendum eſt, ſingulæ formæ quot modos recipiant. Nam recipiunt intra ſe certum numerum: extra quos modos quicquid concluſum fuerit, non eſt temerè concedendum. Recipit autem prima nouem modos, ſecunda quatuor, tertia ſex.

Primus modus.

PRIMÆ *formæ primus modus eſt, in quo conficitur ex duobus vniuerſalibus dedicatiuis, vniuerſale dedicatiuum directum, vt eſt,* Omne iuſtum honeſtum, omne honeſtum bonum, omne igitur iuſtum bonum. *Si reflexim inferas,* omne igitur bonum iuſtum, *non ſequitur, ſed particulariter poteſt inferri,* quoddam igitur bonum iuſtum, *& efficitur quintus modus.*

Secundus modus eſt in quo conficitur ex vniuerſali dedicatiuo, & vniuerſali abdicatiuo vniuerſale abdicatiuum directum, vt eſt, Omne iuſtum honeſtum, nullum honeſtum turpe, nullum igitur iuſtum turpe. *Si reflectas,* nullum igitur turpe iuſtum, *efficitur ſextus modus. Diximus enim ſuprà, vniuerſale abdicatiuum poſſe conuerti.*

Tertius modus eſt in quo conficitur ex particulari dedicatiuo, & vniuerſali dedicatiuo particulare dedicatiuum directum, vt eſt, Quoddam iuſtum honeſtum, Omne honeſtum vtile, quoddam igitur iuſtum vtile. *At ſi*

reflectas, efficitur ſeptimus modus, Quoddam igitur vtile iuſtum : *quoniam ſuprà dictum eſt, particulare dedicatiuum poſſe conuerti.*

Quartus modus eſt, in quo conficitur ex particulari dedicatiuo & vniuerſali abdicatiuo, particulare abdicatiuum directum, vt eſt : Quoddam iuſtum honeſtum, nullum honeſtum turpe, Quoddam igitur iuſtum non eſt turpe : *reflecti non poteſt : Diximus enim ſuprà, particulare abdicatiuum non poſſe conuerti.*

Octauus modus eſt, in quo conficitur ex vniuerſali abdicatiuo, & vniuerſali dedicatiuo, particulare abdicatiuum reflexim, vt eſt: Nullum turpe honeſtum, Omne honeſtum iuſtum, Quoddam igitur iuſtum non eſt turpe.

Nonus modus eſt, in quo conficitur ex vniuerſali abdicatiuo, & particulari dedicatiuo, particulare abdicatiuum reflexim, vt eſt: Nullum turpe honeſtum, Quoddam honeſtum iuſtum, Quoddam igitur iuſtum non eſt turpe.

De ſecundæ formæ primo modo.

SECVNDÆ *formæ primus modus eſt, in quo conficitur ex vniuerſali dedicatiuo, & vniuerſali abdicatiuo vniuerſale abdicatiuum directum, vt eſt :* Omne iuſtum honeſtum, Nullum turpe honeſtum, Nullum igitur iuſtum turpe. *Hic reflexione ſi vtaris, alius modus non efficitur, quoniam de vtriſque ſubiectiuis fit illatio.*

Secundus modus eſt, in quo conficitur ex vniuerſali abdicatiuo, & vniuerſali dedicatiuo vniuerſale abdicatiuum directum, vt eſt: Nullum turpe honeſtum, Omne iuſtum honeſtum, Nullum igitur turpe iuſtum.

Tertius modus eſt, in quo conficitur ex particulari dedicatiuo & vniuerſali abdicatiuo particulare abdicatiuum directum, vt eſt : Quoddam iuſtum honeſtum, Nul-

lum turpe honeſtum, Quoddam igitur iuſtum non eſt turpe.

Quartus modus eſt in quo conficitur ex particulari abdicatiuo & vniuerſali dedicatiuo particulare abdicatiuum directum, vt eſt: Quoddam iuſtum non eſt turpe Omne malum turpe, Quoddam igitur iuſtum non eſt malum.

De primo modo tertiæ formæ.

TERTIÆ *formæ primus modus eſt in quo conficitur ex duabus vniuerſalibus dedicatiuis particulare dedicatiuum directum, vt eſt,* Omne iuſtum honeſtū, Omne iuſtum bonum, Quoddam igitur honeſtum bonum.

Secundus modus eſt in quo conficitur ex particulari dedicatiuo, & vniuerſali dedicatiuo particulare dedicatiuum directum, vt eſt: Quoddam iuſtum honeſtum, Omne iuſtum bonum, Quoddam igitur honeſtum bonum.

Tertius modus eſt in quo conficitur ex vniuerſali dedicatiuo, & particulari dedicatiuo particulare dedicatiuum directum, vt eſt, Omne honeſtum iuſtum, Quoddam honeſtum bonum, Quoddam igitur iuſtum bonum.

Quartus modus eſt, in quo conficitur ex vniuerſali dedicatiuo, & vniuerſali abdicatiuo particulare abdicatiuum directum, vt eſt, Omne iuſtum honeſtum, Nullum iuſtum malū, Quoddam igitur honeſtū nō eſt malum.

Quintus modus eſt in quo conficitur ex particulari dedicatiuo & vniuerſali abdicatiuo, particulare abdicatiuum directum, vt eſt: Quoddam iuſtum honeſtum, Nullum iuſtū malū, Quoddā igitur honeſtum nō eſt malum.

Sextus modus eſt in quo conficitur ex vniuerſali dedicatiuo, & particulari abdicatiuo particulare abdicatiuum directum, vt eſt: Omne iuſtum honeſtum, Quoddam iuſtum non eſt malum, Quoddam igitur honeſtum non eſt malum. *Omnes igitur modi certum ordinem tenent,*

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
393 H 27

nent, eiuſdémque ordinis ratio eſt, quæ in ipſis formis demonſtrata eſt.

Quid ſit conditionalis Syllogiſmus.

CONDITIONALIS *ſyllogiſmus eſt cuius propoſitio & plenum argumentum, & plenum id de quo quæſtio eſt continet: ita vt aſſumpto argumento iam certum inferri poßit de quo quæſtio erat, ad hunc modum. Ponamus quæſtionem eſſe* Vtrum ſit vtilis Rhetorica, *& volentes vtilem probare, argumentum ab huius diffinitione capiamus, quod eſt* bene dicendi ſcientia. *Ex huius argumento & illa quæſtione, conditionalis ſyllogiſmus ponitur ſic:* Si Rhetorica eſt bene dicendi ſcientia, vtilis eſt. *Aſſumimus argumentum ita*: eſt autem Rhetorica, bene dicendi ſcientia. *Hæc duo qui conceſſerit, etiam inuitus concedat neceſſe eſt,* vtilem eſſe Rhetoricam: *quod erat dubium antequam propoſitio & aſſumptio concederetur. Nihil tamen in aſſumptione acceßit extrinſecus, quod eſt proprium prædicatiui ſyllogiſmi. Hic primus modus à dialecticis appellatur, qui eſt ab antecedentibus: propterea quoniam argumentum quemadmodum poſitum eſt, ita & aſſumtum; hoc tantummodò differens, quod cum conditione poſitum eſt, & ſine conditione aſſumptum.*

Secundus modus eſt, qui appellatur à conſequentibus, in quo ipſum argumentum quæſtionem ſequitur, non quæſtio argumentum, hoc modo: Si eſt Rhetorica vtilis, eſt bene dicendi ſcientia. *Aſſumitur argumentum à contrario, id eſt, per negationem ſic:* Non eſt autem bene dicendi ſcientia: non eſt vtilis igitur.

Tertius modus eſt qui appellatur à repugnantibus, in quo demonſtratur, non poſſe ſimul hoc eſſe & illud non eſſe, in quo cùm fuerit aſſumptum vnum, aliud neceſſariò tollitur, id eſt, cùm fuerit aſſumptum eſſe, non eſſe tollatur, hoc modo: Non eſt bene dicendi ſcientia Rhetorica,

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
393 H 27

& non eſt vtilis: Eſt autem bene dicendi ſcientia. Vtilis eſt igitur. *Confectum eſt vtilem eſſe, ſublato eo quod non eſſe vtile poſitum erat.*

Hi tres modi ex vno argumento poſſunt confici, & vnam rem omnes probare poſſunt. Nec intereſt in propoſitione quam partem primò ponas, vtrum argumenti vtrum quæſtionis, dummodò conditionis ratio conſeruetur. Cum dixeris: Si Rhetorica eſt bene dicendi ſcientia, vtilis eſt. *Poteſt & ſic poni,* Vtilis eſt Rhetorica ſi bene dicendi ſcientia eſt. *Hoc etiam in duobus alijs experiri licet.*

Quartus modus eſt qui per diſiunctionem efficitur, ita vt vno aſſumpto, aliud neceſſariò negatum ſit, hoc modo: Aut ſanus eſt, aut imbecillis, Sanus eſt autem, Non eſt igitur imbecillis.

Quintus modus eſt, qui etiam per diſiunctionem efficitur, ita vt vno negato, aliud neceſſariò ſit, hoc modo: Aut ſanus eſt, aut imbecillis: non eſt autem ſanus, igitur imbecillis eſt.

Additi ſunt alij duo modi, qui per argumentum iſtorum duorum fieri poſſunt, non tamen per diſiunctionem, ſed per negationem.

Eſt ergo ſextus modus, in quo demonſtratur non poſſe ſimul, & hoc eſſe, & illud. Aſſumitur per vnius confirmationem, concluditur per alterius infirmationem, hoc modo: Non eſt ſanus & imbecillis: Sanus eſt autem, Non igitur imbecillis.

Septimus modus proponitur ſic, & in eo aſſumitur vt in quinto, atque ita concluditur.

Ad rem facilius intelligendā, his quædam formæ coniunguntur, ita vt rebus ipſis non dictis ratiocinandi vis intelligatur. Eſt primi modi forma hæc: Si primum, ſecundum; Primum autem, ſecundum igitur. *Secundi hæc:* Si non primum, non ſecundum: Secundum autem, & pri-

& primum igitur. *Tertij hæc*: Non & primum & non ſecundum: Primum autem, igitur & ſecundum. *Quarti hæc*: Aut primum aut ſecundum: Primum autem: non igitur ſecundum. *Quinti hæc*: Aut primum aut ſecundum, Non autem primum; igitur ſecundum. *Sexti hæc*: Non & primum & ſecundum: primum autem: non igitur ſecundum. *Septimi hæc*: Non & primum & ſecundum: non primum autem: igitur ſecundum.

Sciendum tamen eſt ex vno argumento poſſe fieri tres ſuperiores modos, & ex vno argumento alios quatuor. Huius autem ordinis ratio eſt, vt primus modus ſit qui appellatur ab antecedentibus, *quia vtique quod antecedit prius eſt. Secundus* à conſequentibus *eadem ratione, vt ipſo nomine ſuo primùm ſe debere ſequi, etiam in ordine videatur oſtendere. Reſtat qui tertius in eodem argumento* à repugnatibus: *Non enim poſſemus ad diſiunctionem tranſilire, quæ iam non poteſt ex eodem argumento fieri.*

Erit ergo quartus modus quaſi ad aliud argumentum primus. Et ibi vtique antecedere debet, in quo per confirmationem aſſumitur: prior enim eſt confirmatio negatione.

Quintus debet eſſe idem, ſed per diſiunctionem. Sed poſt eum propterea, quia in eo per confirmationem, in hoc autem per negationem aſſumitur. Hoc in duobus reliquis licet intelligi.

Miſcentur autem ſibi multis modis ſyllogiſmi, vt in vna ratiocinatione & prædicatiui generis & conditionalis formas agnoſcas hoc modo. Si quæſtio ſit, Vtrum vtilis ſit ipſa Dialectica, *proponendum eſt*, Si bene diſputare vtile eſt, vtilis eſt bene diſputandi ſcientia: At bene diſputare vtile eſt: Vtilis eſt igitur Dialectica. *Sanè videndum eſt in prædicatiuo ſyllogiſmo, quod de propoſitione ſibi aſſumptionem vindicet: Nam extrinſecus aliquid iam accipere manifeſtum eſt. In eo autem, quod ſibi, vt*

diximus, de propoſitione vindicat, attendendum eſt vtrum rectè vindicet propter ſeruatas memoratasq́; formas. Efficitur enim, vt quod in propoſitione ad declaratiuam partem pertinere videbatur, in aſſumptione oſtēdatur ad ſubiectiuam pertinere: Et item ſi aliter aſſumas, hoc ipſum pertinebit ad declaratiuam hoc modo. Notum eſt in prima forma ita aſſumi, vt aut declaratiua propoſitionis ſubiectiua ſit aſſumptionis, aut ſubiectiua propoſitionis eadem & declaratiua ſit aſſumptionis, vt ſi propoſueris ſic: Omnis ars frequenti exercitatione meditanda eſt, Dictio autem exercitatio eſt Rhetoricæ: Rhetorica igitur frequenti dictione meditanda eſt. *In propoſitione* exercitatio *ad declaratiuam partem pertinere videbatur, in aſſumptione* ipſa exercitatio *ita ad declaratiuam pertinet. Quomodo ergo forma ſeruata eſt, ſcilicet, quia relictum eſt aliquid in declaratiua propoſitionis, quod non venerit in declaratiua aſſumtionis, vnde poßit fieri concluſio, hoc eſt*, meditanda eſt. *Nam ſi vellem ſic aſſumere*, Rhetorica autem ars eſt, *totum ſeruabitur ad concluſionem*, Rhetorica igitur frequenti exercitatione meditanda eſt. *Ex hoc apparet multa eſſe communia, quæ poſſunt vel ſubiectiuè, vel declaratiuè adiungi, prout ſe habuerit aſſumptio.*

Talibus inſiſtente Dialectica, & ad quædam non minus inextricabilia quàm caliginoſa properante, Pallas nutu Maiugenæ feſtinantis interuenit.

Perita fandi iam progreſſum comprime,
Ne inflexa tortos ſtringat intimatio,
Et multinodos perpetui amfractus diu
Hymen recuſet: editum eſt compendio
Quicquid decenter docta diſputatio
Multo aſtruendum contulit volumine.
Sat eſt profundæ * frons decens ſcientiæ,
Quæ abſtruſa promit, nil moroſum diſſerens,
Præteruolando, nilq́. ignotum deſerens.

[Marginal handwritten notes: implexa Davis ex MSS. in notis ad Caes. II. Bell. Gall. c. XVII. f. A. — docentor Barth. XXXIV. Adv. XIX.]

* al. Fons.

Nam

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
393 H 27

Nam quæ ſuperſunt fraude multa conſita
Quis falſa captos circuit deceptio,
Dum ambage ficta præſtruis ſophiſmata,
Captenſuliſue ludis illigantibus,
Pellex ſoritas cumq. ſenſim congeris,
Formáſue mendas comprobat quas veritas:
Nefas Tonantis garriat ſub auribus
Facinuſq; dirum: quippe ſummi cœlites
Odêre turpis omne falſum feminæ:
Nam ſi reuoluas, quid cauilla ſæuius?
Dudum locuta circulatrix indecens
Fies profectò decipula, ſi aſtruxeris.
Faceſſat ergo verſilis profunditas,
Reliquumque tempus liqueris ſororibus.

His auditis Dialectica cunctabunda paululum, tamen diuæ præceptis paritura reſpondit.

Venerandos mihi fatus, reuerendoſque ſecuta
Referam iuſſa pedem, atque ilicet exorſa ſilebunt.
Licet vnam decuit iuſſæ permitere culpam,
Vt honoris precio cederet inferre relatus,
Populum Cecropidarum bene quo palliatarum
Bromius conciperet contumias noſſe dolore,
Mage quàm crediderat vipeream noſcere poſſet.
Et iners Marſica dudum * fieret præſtigiatrix.
Neque me conſpiceret ſomnificam, vel temulentam
Loca paſſim blaterantem Ionialibus ſuborſis:
Tamen vni famulandum eſt tibi Virgo. reticemus.

Hæc dicens velut repreſſa conticuit: compluresq́; eam diuorum qui inter initia deriſerant, horruerunt.

FINIS QVARTI LIBRI.

Aureli Auguſtini Principia Rhetorices p. 128. ſq.
Martiani Capellae Rhetorica cum Ioh. Rhagaei Epiſto ad Iohannem Vulgangum de Vitzthum, Bohemos Lipſ 1509. fol. ap. Martinum Herbipolenſem / v. Fabr. Bibl. Med. Lat. T. VI. p. 202.

MARTIANI CAPELLAE DE RHETORICA,

LIBER V.

INTEREA ſonuere tubæ, raucuſque per æthram
Cantus, & ignoto cœlum clangore remugit:
Turbati expauêre Dei, vulguſque minorum
Cœlicolûm trepidat, cauſarum & neſcia corda
Hærent, & veteris renouantur crimina Phlegræ.
Tunc Amnes Fauniquè, Pales, Ephialta, Napeæ,
Reſpectant proceres, nulloque aſſurgere motu
Cernunt attoniti, vicibuſque alterna profantes,
Mirantur placidam per pectora ſacra quietem.
Tunc primùm poſita Syluanus fortè Cupreſſo
Percitus ac trepidans dextram tendebat inermem;
Bellaque * compoſcens, arcus, atque Herculis arma,
Portuni trifidam ſuſpirans flagitat haſtam,
Gradiui frameam non auſus poſcere, falcem
Saturni bello ſuetus diſquirit agreſti,
Diffidenſque ſui reſpectat tela Tonantis.

Spon Miſc. Erud. Antiq. p. 41.

* compeſcens

*SED dum talibus perturbatur multa terreſtrium plebs deorum, ecce quædam ſubtiliſsimi corporis, ac fiduciæ grandioris, vultus etiam decore luculenta, fœmina inſignis ingreditur, cui galeatus vertex, ac regali caput maieſtate ſertatum: arma in manibus, quibus ſe vel communire ſolita, vel aduerſarios vulnerare fulminea quadam coruſcatione * renitebant. Subarmalis autem veſtis illi peplo quodam circa humeros inuoluto latialiter tegebatur,*

* renidebant

*tur, quod omnium figurarum lumine variatum, cunctorum ſchemata præferebat: Pectus autem exquiſitiſsimis gemmarum coloribus baleatum. Hæc quum in progreſſu arma concuſſerat, velut fulgureæ nubis fragore colliſo bombis diſſultantibus, fracta diceres crepitare tonitrua. Denique creditum quod inſtar Iouis eadem poſſet etiam fulmina iaculari. Nam velut potens rerum omnium regina, & impellere quo vellet, & vnde vellet deducere, & in lachrymas flectere, & in rabiem concitare, & in alios etiam vultus ſenſuſq; conuertere tam vrbes quàm exercitus præliantes, & quæcunque poterat agmina populorum. Hæc etiam Senatum, roſtra, iudicia domuiſſe in gente Romulea: Athenis vero curiam, gymnaſia, theatraq; pro abitrio reflexiſſe, ac totam funditus Græciam miſcuiſſe ferebatur. Hac verò loquente, qui vultus, vociſue ſonus, quantáque excellentia celſitudóque ſermonis audire operæprecium etiam ſuperis fuit: tantæ inuentionis ingenium: tam facundæ vbertatis eloquium: tam capacis memoriæ recordationiſq; theſaurum: qualis diſponendi ordo? quàm pronuntiandi congruens modulatio? qui geſtus in motu? quæ profunditas in conceptu? Denique exilis in modicis: in mediocribus facilis: in elatione flammatrix: reddebatq; cunctos in ambiguis dociles: in perſuaſione cedentes: in colliſione diſcordes: in laudibus arrogantes. At verò cùm quid commotum publici nominis atteſtatione clamauerat, fluctuare, permiſceri, ardere omnia videbantur. Hanc igitur fœminam auratæ vocis, & quaſdam diadematum gemmas, regnorumq; fundentem, ingens illuſtrium virorum ſequebatur agmen. Inter quos proximi eidem duo diuerſo habitu nationeq; prænitentes: quorum vnus erat pallio circumiactus, altérque trabeatus. Diuerſus vtriſque oris ſonus, licet alius etiam Athenis ſe diceret Graia didiciſſe, ac * promptus gymnaſiorum ſtudijs, & reluctantibus ſemper Academiæ altercationibus haberetur:*

* protinus.

haberetur : Ambo tamen noui, protectiq́ paupertatis ſinu: Et cùm alterum Quirinalis eques ; alium fabrilis procrearet induſtria, ita præclues linguæ excellentia floruerant, vt poſt curiarum facta immeritaſq́ mortes, virtute aſtra conſcenderent, immortalitate gloriæ ſecula ſuperarent: De vno tamen quem Athenarum populus ac palliata agmina ſequebantur, hæc fama conuenerat, quod acerrimus idem, & procellis indignantis Oceani, fremitúque violentior : Denique de illo verſus huiuſmodi ferebatur:*

* al. Fata.

Δεινὸς ἀνὴρ τάχα κεν ϗ ἀναίτιον αἰτιόῳτο.

In quodam exempl. manuſ. ita legitur, Δεινὸς ἀνὴρ τὰ κακὰ ϗ ἐναντία εὐποδόκησεν.

Alter verò, quem conſularis purpura, & coniurationis extinctæ laurea redimebat, mox ingreſſus curiam ſuperûm, & in Iouis gratulatus eſt ſe veniſſe conſpectum. clamare igitur cœpit : O nos beatos, ô rempubl. fortunatam, ô præclaram laudem conſulatus mei. *Poſt hos tamen in diuerſis agminibus oratores emeriti, ac præ ſe ferentes inſignium culmen meritáque linguarum, Æſchinem, Iſocratem, Lyſiámque conſpiceres. Tum in togatis agminibus Soſantios, Gracchos, Regulum, Plinium, Frontonémque. Verùm ante cunctos atque ipſam ducem omnium fœminam, ſenex quidam ſignum ac præuiam virgam geſtans, lictoris Romulei præcedebat vſu, atque in eiuſdem virgæ culmine, Corax oris aurati venientis fœminæ auſpicio præuolabat. Ille autem qui geſtabat virgulam, Tiſias dictus, cunctiſque vetuſtior atque clarior videbatur : Nam & ſuos minores cæteros, ipſam illa ducem reſpectans, ſuperpoſitum coruum commune pignus filiámque memorabat. Quo argumento commoti quamplures deorum, eam quidem nobiliſſimam fœminam primam, ſed aut Apollinis credidêre cognatam, ſi Graia eſt : aut ſi Romulea de gente, Coruini. Cui ænigmati illud adiectum, quòd intrepida & fiduciæ promptioris, tam Palladis quàm ipſius Cyllenij deoſculata pectus, cuiuſdam propinquæ familiaritatis indicia patefecit. Denique nonnulli ſuperûm*

cùm

cùm in trepidationem buccinæ præcinentis, & admirationem amicitiæ ſuperorum incerti, diutius diuinatorem Phœbum cuperent ſciſcitari, nondum Ioue maximo diſquirente, tumultuariè quæ eſſet inquirunt. At tunc illa reſpectans ſuperos vniuerſos, aliquanto commotior ſic cœpit: Patrem maximum Iouem, cæteroſq́; cœlites, quos in cauſis pluribus ſæpe ſum deprecata, atque ipſum conuentum ſuperæ confeßionis atteſtor, nihil magis mihi inconſentaneum atque indecens æſtimari, quàm vt quæ ſemper in foro iudicijſq́; quampluribus accuſauerim multos, alióſque defenderim, & viribus gloriam deluctationis annixa, mihi de diſcriminum fatis* promeriti euentus præconia cō-pararim. Nunc apud vos ſuperi, quîs placere immortalitatis inſtar ac precium videbatur, inuita compellor ſcholarium iuuenilium monitus, & exilia decantatæ artis præcepta memorare. Neque enim hoc nobis aſſcribit inopia, cùm redundantes turmæ ſuppetant conſequentium. Nam abſque his qui perturbantes pectora ſenſúſque cunctorum cognoſcentum quoque perfregêre ſubſellia, etiam alios habeam qui minutias præceptorum, & artis intimæ commenta perſcripſerint. Inter vtrunque verò* culmen ſectatorum præniteat Tullius meus, qui non ſolùm in foro, ſenatu, roſtriſq́; grandiloquæ facultatis maieſtate tonuerit; verùm etiam ipſius artis præcepta commentus, libros quamplures ſeculorum vſibus conſecrarit. Quod cùm ita ſit, emeritæ granditatis pudor & celebrati quantum puto nominis gloria, hæc inchoamentorum primordia detrectaret excurrere, ni & hoc ad immortalitatis præmium proficeret, quod iubetis, ac fiducia perennitatis accedat exequi, vel *primora: tamen Ioue cum ſuperis imperante accingar igitur hæc aridiora percurrere, minus quidem quàm publicitus ſoleo placitura, quanquam ſi Pallados aures atque Arcadiam ratione beniuolæ maieſtatis participarit aſſenſionem. Nunc quidem apud vos maximi cœlites diſplicebo:

*promeritis.

columen

primordia

quippe

Artem. quippe ſum ipſa Rhetorica quam alij *artem, virtutem alij dixêre, alteri diſciplinam. Artem verò iccirco quia doceor, licet Plato huic vocabulo refragetur. Virtutem autem dicunt, qui mihi bene dicendi ſcientiam ineſſe compererunt. Qui ediſci verò dicendi intimam rationem & percipi poſſe non neſciunt, fidenter me aſſerunt diſciplinam.

v. Fabric. ad Sext. Empir. contra Mathemat. l. II. c. 1. p. 288.

De officio & fine Rhetoricæ.

OFFICIVM verò meum eſt dicere appoſitè ad perſuadendum. Finis perſuadendi id quod eſt propoſitum dictione. Quæ quidem verba mei Ciceronis atteſtor, cuius etiam exemplis me per omnes inſinuo præceptionis ductus conſequenter vſuram.

Vbi, & Vnde.

MATERIES autem duplex eſt mihi. Vbi & vnde fiat oratio. Vbi, vt cùm ipſius membra aggredior quæſtionis. Vnde, cùm res inuentæ, verbáque ſociantur.

Quæſtio Rhetoricæ, aut Finita aut Infinita.

QVÆSTIO ipſa aut finita eſt, aut infinita. Finita eſt, cùm naſcitur de certo facto, demonſtratq; perſonam, vt in Roſciana quæritur Ciceronis, Vtrum interfecerit patrem Roſcius. Infinita eſt, quæ generaliter quærit vtrum ſit aliquid appetendum, vt An philoſophandum ſit, in Hortenſio diſputatur. In ſuperiore autem crebrò aſſidueq; colluctor, atque eam Græcus placuit ὑπόθεσιν nominari. Infinita verò vniuerſitatis aſtruendæ ſibi fiduciam vindicante, tum potius verſor, cùm ociū ac diſputationes aggredior: licet plerumq; etiam pars ipſa quæ Theſis dicitur, in cauſis mihi elatius anhelanti amentatas haſtas crebrò, & pila plurimū valētia miniſtrarit. An aliud in Scauriana ſuccurrit, cùm interpoſita diſputatione tractatur, Ex quibus

cauſis

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
393 H 27

cauſis mors eueniat repentina, *ac pro Milone ſimiliter,* An mundus prudentia gubernetur? *Denique è meis ſectatoribus quidam acri admodum ac ſubtiliſsima ratione commoti, nullam eſſe atteſtantur hypotheſim quæſtionem: cuncta quæ in defenſione pro reis, contráque eos in accuſationibus retractantur, ad generales quæſtiones poterunt applicari.*

Quæ ſunt partes officij Rhetoricæ.

IAM *verò partes officij mei quinque eſſe non dubium eſt: Nam eſt Inuentio, Diſpoſitio, Elocutio, Memoria, Pronunciatio. Iudicatio enim quæ à nonnullis dicitur pars, partibus cunctis aſſcribitur: Iccircoq́ ipſa pars non poterit ritè cenſeri: licet quid dicendum, quid ve ſilendum ſit, diſpenſatio iudicationis examinet.*

Inuentio eſt quæſtionum, argumentorúmque ſagax inueſtigatrixq́ comprehenſio.

Diſpoſitio eſt, quæ ordinem rebus attribuit.

Eloquutio, quæ arripit verba, vel propria, vel tranſlata, quæq́ noua facit, veteráque componit.

Memoria firma rerum, verborumq́ cuſtodia eſt.

Pronunciatio vocis motus, geſtuſq́ pro rerum, & verborum dignitate moderatio. Sed ex his Inuentionem certum eſt eſſe potiſsimam, cuius opus eſt cauſæ quæſtiones excutere, & argumenta probatu idonea reperire.

De quæſtionibus principalibus & incidentibus.

QVÆSTIONVM *verò duplex ſpecies eſt. Aliæ ſunt enim principales, aliæ incidentes.*

Principales ſunt ſtatus, ex quibus naſcitur cauſa, quas Tullius conſtitutiones appellat.

Incidentes vero, quæ dum tractatur cauſa, naſcuntur; dum argumenta vel ſcripta refutando in plures cauſa

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
393 H 27

deducitur quæſtiones: vt ſit prin ipalis, vtrũ Clodiũ iure occiderit Milo: *Incidens,* vter vtri inſidias compararit.

De Statibus, & vnde naſcantur.

PRINCIPALES *igitur ſtatus ſunt numero tres:* An ſit, Quid ſit, Quale ſit.

An ſit, *coniectura eſt, vt* an patrem Roſcius occiderit. Quid ſit, *finis vt:* An maieſtatem minuerit Cornelius. Quale ſit, *qualitas, vt:* An Saturninus iure necatus ſit. *Sed ne forſan moueat, quod prætereo quartum ſtatum, quem Hermagoras inuenit, ſubtilior ratio eſt eum non ſtatum, ſed partem dicere qualitatis, quòd in eius expoſitione monſtrabo.*

Nunc dicendum eſt quomodo ſtatus inueniantur in cauſa. Inueniuntur igitur per intentionem, & depulſionem.

Intentio eſt, obiectio eius facti quod in iudicium venit.

Depulſio quædam reſiſtens intentioni negatio, vt ſi dicatur, Occidiſti patrem? non occidi.

Ex his duabus inter ſe concurrentibus vocibus, naſcitur quæſtio, quæ dicitur ſtatus, *quòd ibi quaſi ad pugnandum actionum acies ordinata conſiſtat: Sed facile eſt videre, quid obiecto crimini reſpondeatur. Illud facile non eſt quid debeat intendi, vtrum factum, vt:* hominem occidiſti: *an nomen facti, vt:* homicidium feciſti. *Et liceat videatur idem eſſe, tamen in ſuperiori obiectione ſi negabitur, coniecturæ erit: cùm dixerit,* non occidi: *In hoc vbi rei nomen intenditur, poteſt & finis videri, vt ſi dicat,* non feci homicidium. *An cùm quicunque homo, an cùm innocens occiditur. Quòd ſi non factum obijcias, ſed criminis nomen, negatione diuerſæ partis non erit manifeſtum qui ſtatus exiſtat. Neſcias enim quid negat, qui ita neget,* non feci homicidium, *vtrum quia nullum hominem iugularit, an quia tyranni interfectio homicidium non vocetur. Eſt igitur intendendum ipſum illud quod factum*

eſt, vt

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
393 H 27

eſt, vt ſi id negauerit aduerſarius, habeas coniecturam. Si eo conceſſo nomen criminis excluſerit, intelligas finem. Quòd ſi conceſſo facto, factiq; vocabulo, licuiſſe ſibi, vel oportuiſſe facere dixerit, qualitas *in cauſa verſatur : quæ aut de re, aut de actione congreditur. De re, vt* Miloni facere licuiſſet. *De actione* : An ſeruo vel addicto Tribunos liceat appellare : an habere ignominioſo liceat concionem. *Quæ ſpecies qualitatis, Tranſlatio nominatur. Item cauere debemus ne intendamus auditoris officium, & ſola ſtatus qualitas fiat. Nam qui cauſam cognoſcit, propoſitum habet efficere aliud, id eſt, aut damnare aliquem, aut abſoluere.*

De generibus auditorum & cauſarum.

AVDITORIS *autem ſunt tria genera : Vnum eius qui ſecundum æquitatem aliquid ſtatuit, & is eſt perpensè* Iudex. *Aliud eius, qui honeſtate vel vtilitate incerta dubius alienæ ſententiæ perſuaſionem inexplicabilis* deliberator *expectat. Tertium genus eius eſt qui facti honeſtatem vel turpitudinem libera æſtimatione perpendit. Hunc* æſtimatorem *conuenit nominari. Hæc igitur ſunt tria cauſarum genera, quæ hypotheſi continentur, id eſt, Iudicialis, Deliberatiua & Demonſtratiua.*

Sed cùm omnes prædictarum rerum auditores dubitatio ſui deducat officij, quærendum diſcrimen eſt & proprietas ſingulorum. Nam & iudex, cuius officium eſt damnare reum, vel abſoluere, poſſeßionem dare vel auferre, priuſquam cognouerit cauſam, dubitat quo modo vtatur officio : Et qui deliberat, ambigua mentis opinione differtur: Et laudationis arbiter, an rite quis laudetur æſtimanti contemplatione diſpenſat. Sed cùm in diuerſum hæc diſtrahantur officia, tunc illud maximè diſcrimen attendimus, quemadmodum temporibus varientur. Nam deliberatio futuri tantùm temporis continet quæſtionem : vt ſi

deliberet

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
393 H 27

deliberet Cato: An ſe debeat, ne victorem aſpiciat Cæſarem, trucidare. *At verò iudiciale genus tam præteriti quàm futuri nonnunquam temporis inuenitur. Sed in præterito tantùm de facto coniectura: ex futuro qualitas frequenter innaſcitur, vt ſuo loco promptius aſſeretur. Laudatiuum etiam genus in præteritis factis omne conſiſtit, ſed, à iudiciali genere fine diſcernitur. Nam aliud eſt abſoluere innocentem æquitatis imperio: aliud laudibus proſequi glorioſum, inſignium contemplatione meritorum. Accedit quòd in iudiciali genere ambigit cognitor in rebus alienis: In Deliberatiuo verò quiſque tam de ſuis quàm etiam de rebus externis: In laudatiuo æſtimator auſcultat vera, congruaq́; quæ memorentur, licet nouella etiam id contulerint blandimenta, vt ſuæ prædicationis fiat arbiter qui laudatur. Ergo oportet attentius intueri, ne ea quæ auditoris officium habuerit, intendamus, vt ſi Verri quòd damnandus ſit edicatur. Ille quippe ſe damnandum non eſſe reſpondet, & vtrum damnandus ſit, ſola qualitas apparebit. Igitur à facti obiectione naſcitur intentio, vt ſi eidem dicas:* Siciliam ſpoliaſti: *reſponſuro,* non feci, *coniectura componitur. Stultum quippe eſt id quod in arbitrio manet iudicis, aut * certè facti nomen non ipſum crimen intendere. Cauendum æquè, ne cùm lex vlla, vel ſcriptura in cauſa tractatur, intentio ſumatur ex lege, vt ſi dicas,* Lex te murum vetabat aſcendere peregrinum: *Sed illud potius dicendum:* Murum aſcendiſti: *vt ſi negauerit, non ſit pugna de lege, ſed de facto, cui accedit lex: Si confeſſus ex facto, tunc contra legem feciſſe videatur. Cæterùm ſi negato facto fuerit lex, vel quæuis ſcriptura recitata, ſuperflua videbitur contentio: quando non iuris, ſed veritatis altercatio contineat quæſtionem: Hoc vitio plerique falſi ſunt.*

* certi.

Sed & præter illos treis quos ſtatus aſſerui, alios quatuor vel quinque de ſcripti qualitate manantes eſſe dixerunt:

runt: qui licet ſuas in diuiſione cauſæ partes obtineant, tamen nunquam principali loco naſcuntur: quia niſi fuerit quod probetur, nemo ad probandum recitat legem vel aliquam ſcripti formam. Id autem quod probatur, ſtatus eſt, qui ex primo conflictu ſemper exiſtit. Cæteræ quæſtiones controuerſiæ, vel incidentes ſunt perhibendæ.

Quomodo ſtatus facilè inveniatur.

SIc *igitur inveniendi Status facilis erit ratio, cùm neq; nomen admiſſi, neque auditoris officium, neque legem aut ſcriptum aliquod intentionis loco poterit obiici. Itaque talis eſt intentio*, Hominem occidiſti. *Depulſio*, non occîdi. *Quæſtio ex his oritur*, an occiderit, *in quo ſtatu erit coniectura.* Quinctil. III. VI. 9. 72.

Sed cùm intentioni ius facti oppoſuerit reus, ſit qualitas, vt à Milone non factum negatur, ſed de facti iure contentio eſt, Occidiſſe enim ſe fatebatur Clodium, ſed iure feciſſe. *Huic depulſioni ſubiicitur ratio, quæ non vna ſimpléxve ſit. Nam poteſt vnum atque idem factum propter varias cauſas videri probabile, vt hoc idem, quòd* inſidiatorem occiderat Milo, *vna ratio fuit: Alia*, Quòd hoſtem Reipubl. & tyrannidis affectatione ſuccenſum, ſe interemiſſe memorabat. *In quibus aſſertis ſit quidem qualitas, ſed diuerſæ ſpecies eius erumpunt: Nam prima relatiua, altera comparatiua qualitas fulget. Quòd ſi intentioni non ius facti, ſed negatio nominis, vt:* Adulterium non feci, *opponatur: quanuis negatio depulſionis vice dicatur, tamen non faciet coniecturam, quia non factum, ſed nomen facti deſtruitur, vt in hoc adulterij actio ſit:* Cum repudiata vxore ſtupratorem qui repudiaverat maritus inuenit, accuſat adulterij: Reus contradicit, nec factum negat, ſed adulterij nomen excludit. *Et quæritur quid ſit adulterium, quod eſt diffinitiuæ controuerſiæ. Igitur coniectura ipſius facti negatio eſt finis, non admiſſi,*

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
393 H 27

ſed nominis: Iccircóque etiam depulſio ingeſti criminis, qui
cum facto aliud nomen imponitur, imminens obiecto cri
mini periculum denegatur, vt in hoc obiectu: Pocula tem
pli è ſacerdotis domo furatus es, ſacrilegium feciſti
Repellit: pocula quidem abſtuli: ſed quia de domo n
de templo, furtum, non ſacrilegium nuncupandum
al. alta. *In quo etiam facti * alia quædam videtur eſſe negatio, no*
enim hoc ad deorum iniuriam ſpectat admiſſum, ſed a
diſpendium ſacerdotis, cùm de domo pocula ſubtrahantur
al. In vtroque. **Hic vtraq; factum diffinitione tractandum, id eſt, & qui*
ſit ſacrilegium, & quid furtum.

Qualitas eſt cùm qualis ſit quæritur.

NVNC *de qualitate dicendum, cuius multiplex natura diuiſionem partium primò deſiderat, vt eâ decurſa ſingularum proprietas explicetur. Qualitas igitur aut de re, aut de actione eſt. De re, cùm eius facti quod in iudicium venit ratio, cauſáue tractatur: vel cùm quid fieri oporteat diſceptatur, vt:* An iure Clodium Milo iugulauerit, *vel* An domus Tullio reſtituenda fuerit. *De actione autem cùm quæritur: an admittenda ſit actio, & iudicium faciendum: quæ pars, quoniam iuris æquitate perpenditur, rectè eam in ſpecies qualitatis ſubtilius aggregamus. Aliam autem quam Hermagoras quaſi conſtitutionem nouam, aut qualitatem diſtinguere, & tranſlationem, vel perſcri-*
al. poſterior *ptionem vocare maluerat. Sed hæc * poſterius, qualitas, vt futuri temporis æſtimata, ita & præteriti Iuridicialis: futuri negocialis, qualitas in vtroque iuris aſſertio eſt. In iuridiciali naturæ, in negociali legis aut conſuetudinis aſſerta verſantur. Iuridicialis autem diuiditur in abſolutam, & aſſumptiuam. Abſoluta eſt, quæ factum ipſum ſui natura & iure defendit. Aſſumptiua, quæ cùm in facto*
Quintil. VII. 4. §. 7. *ipſo nihil probabile reperiat, confugit ad ipſam cauſam, eamq; iuſtam, vt facere deberet, allegat, Vt,* cum Milo

non

non poteſt dicere hominem licuiſſe iugulari, cauſam occidendi aſtruxit inſidias Clodianas. *Illic aſſumptiuè nomen accepit: quia cùm abſolutè factum tueri non poßit, confugit ad cauſas.*

Hæc igitur aſſumptiua partes habet quatuor: Relationem, Remotionem, Comparationem, Conceßionem.

Relatio eſt, cùm de facto confeſſo culpam in eum qui pertulit refert, vt, in Clodium Milo, Oreſtes in matrem, Horatius in ſororem, *qui iccirco à ſe perhibuit iugulatam, quia eius prouocatus iniuria, in facinus ſit coactus.*

Remotio eſt, cùm obiectum crimen in alterũ, vel in aliud ab eo qui percellitur remouetur: In alium, vt Tiberius Gracchus in Mancinum, qui auctor faciendi fœderis fuit, quod tam ſenatus, quàm populus improbarat. *Item in alia cauſa:* Legatus niſi intra triginta dies profectus erit, capite puniatur. Quæſtor ſumptum legato nõ dedit, tempus emenſum eſt. Accuſatus cõtradicit. & crimẽ obiectũ remouet in Quæſtorem. *In aliud autem remouet:* Si morbo tardatus, in infortuniũ ſuum cauſam remoueat tarditatis. *Remouetur verò aut ipſum factum:* Si ad alterius pertinuiſſe dicitur poteſtatem: *aut cauſa,* Si alterius vitio quid accidiſſe dicatur.

Comparatio eſt, quam compenſationem noui à poſterioribus perhiberi. Non cùm crimini beneficium alterius temporis ſubrogatur, ſed cùm factum iure defenditur, vt ex eo aliquid commodi ſequeretur: nam ſi meritum alterius temporis, velut in compenſationis gratiam memoratur, ad deprecatiuam potius admouendum eſt qualitatem, quæ veniali ſpecie continetur: hæc verò ritè ſe feciſſe contendit, vt Verris illa reſponſio: Magno, *inquit,* decumas vendidi: *quod factum compenſat vtilitate beneficij. In hac quippe parte facti confeßio eſt, ſed immanitatem obiectionis excludit * allegatio promerendi. At in illa criminis factíque vna confeßio eſt: ſed*

aut ab animo ſeparatur, aut purgatione ceſſante ad humanitatis miſeranda reſpirat.

Verùm hæc qualitas venialis in bina aſſerta diſcernitur In purgationem & deprecationem. Nam purgatio eſt, cùm confeſſo facinore animum voluntatemq́; purgamus. Cuiu modos tres eſſe non dubium, id eſt, imprudentiam, caſum, neceßitatem. Imprudentia eſt, cùm à voto, ſcientiáque noſtra aliquid dimouemus, Quidam in venando iaculum intorſit in beluam, & hominem deliteſcentem retibus interemit; *quæ pars Error dicitur, atque ei ſubduntur, ignoratio, vinolentia, obliuio, fatuitas, dementia, cæteráque que errorem admittentis excuſant. Caſus verò culpam euentus exonerat: vt,* Qui cum victimis ad diem ſacrum non occurrerit fluminis incrementis. *Scelus autem neceßitate commiſit,* qui præcepto ducis inſontem hominem iugulauit. *Inter quos modos hoc intereſt, quòd imprudentia fallit, caſus prohibet, neceßitas cogit. Deprecatio autem nihil cauſationis aſſociat, ſed in exorandi humilitatem, precéſque ſuſpirat. Cæteras quæſtiones, quas Status dicunt incidentes, aduertant, qui talium didicerunt: ſicut interius demonſtrationem formet primæ vocis ingeſtio. Plerumq; enim ſecunda vim intentionis incutiet, vt in hoc,* Viro forti præmium, quod volet, *qui fortiter fecit: petit præmium nuptias vxoris alienæ. In quo qui petit præmium, quia nullum putat è diuerſo, nihil intendit, ſed maritus contradictor intēdit, licet ſecundo loco videatur aſſurgere: cui per depulſionem vir fortis obſtabit, tanquam petitionem præmij, quod popoſcerat* * *accuſati præmium iuſtum eſſe contendens, tanquam ſi factum aliquod iure tueretur.*

* accuſanti.

Item quæſtiones legales, quas tanquam Status cauſis incidere memoraui, principalium quæſtionum intentione, vel depulſione non eadem regula percenſentur: quippe quæ in ſecunda conflictatione prorumpunt. Nam prima qualitati

tribui-

tribuitur: Igitur illa intentionis ac depulſionis regula in qualitatis prædicta parte turbatur.

De examinatione, id eſt, Iudiciali genere.

NVNC τὸ κρινόμενον, *quod Græci dicunt, conſequenter aſſumam. Nam cùm intentio, & depulſio ſtatum conſtitutionemq́; ſignaret, ſi coniectura fuerit, Iudicationi præbebit pariter rationem. Neque enim eſt quòd poßit ponderari iudicio, niſi ipſa negatio: In qualitate verò, vel ſine alio loco quàm ſtatus apparet, neceſſe eſt confeſſa depulſio facti habeat rationem, quam item accuſator infirmet, & velut ſecundaria quæſtio procreatur per infirmationem, impugnationemq́; rationis. Hic illud iudicabile poſſe verſari: idq́; eſſe quod æſtimator iuſti ratione perpendat, poſſe in quavis cauſa & omnes ſtatus exiſtere. Et multæ rationes, infirmationesq́; numeroſæ, perindéque iudicationum ſemina copioſa: cùm vnum videlicet factum multiplici ratione defenditur, vt Tullius pro Milone:* Quòd inſidiatorem, & quòd hoſtem publicæ quietis occiderit. *In his igitur ille ſtatus potius apparebit, quem orator pro vtilitate defenſionis ſumpſerit. Illa autem ratio ex oratoris plerunq; aſtructione colligitur. Tuncq́; velut rationes alij ſtatus emergent, ac ſic ad * probationes ſcriptura profertur.* *approbationis.*

Hinc Iudicatio legalis orietur, cuius ſpecies ſunt quinque. Vna eſt, cùm ſcripto aliquid, pluráve ambigua continentur: quæ à Græcis ἀμφιβολογία *memoratur, vt ex communione nominis res plerunque confunditur, vt eſt iſtud:* Quidam taurum legauit, *quo nomine ſeruum habuerat admodum precioſum. Verùm illi hæres* taurum, *hoc eſt, bouem dedit, quia fecit nomen amphibolum quæſtionem. Item ex nominum diſtinctione per ſyllabam, vt qui habuerit propinquos duos: vnum* Leſium *nomine, aliumq́;* Mileſium, *hæredemq́; conſtituens ſic locutus eſt* Hæres eſto mi Leſi. *Qua diſtinctionis ambage certamen exortum,*

dum hæres eſto mi, diſtinguit, qui Leſius dicebatur. Ali vero continua nominis iugitate Mileſium dicit hæredem.

Sunt item modi quos dialectica comprehendit aſtructi Item ſpecies ſcriptionalis eſt quæſtionis: quæ ex verbis & ſententia ſcriptionis emergit, vt in hoc: Peregrinus mu rum ne aſcendat. Quidam obſeſſa ciuitate conſcendit hoſtémque deiecit. Arguitur hic reus legis ſententia, verbi nititur accuſator.

Tertium quæſtionis eſt genus, cum cõtrariæ leges vtrinq ſecus colliduntur, vt in illo: Mas templum Cereris ne ingrediatur. Item, qui parentibus opem non tulerit puniatur. In templo Cereris vapulanti matri ingreſſus opem filius tulit. Accuſatur. Facit hic conflictum diuerſitas legum, quarum interpretatio colliditur, vt cui potius auſcultandum fuiſſet appareat.

deſcriptionalis. Quarta de* ſcripto quæſtio eſt, quæ dicitur ſyllogiſmus, cum ex eo quod ſcriptum eſt, aliud quoque quod non ſcriptum eſt argumentatione colligimus; vt in hoc: Exulem intra fines deprehenſum liceat occidere. Quidam inuentum exulem verberauit: accuſatur: à defenſore colligitur, quod minus permiſſo ſit fieri debuiſſe.

Huic inſunt modi quatuor. A ſimili, à conſequenti, à maiore ad minus, à contrario. A ſimili ita, vt quia patris interfector culleo inſuitur, hæc pœna manere debeat matricidam. A conſequenti ſic: Tyrannicidæ pręmium. Qui ſuaſit tyranno deponere dominatum, præmium petit. Colligit par eſſe meritum, quia reddidit libertatem. A maiore ad minus: ſuprà dixi enim. Si exulem permittitur iugulare, licet etiam verberare. A contrario, Si vir fortis meretur præmium, deſertor dignus eſt pœna. Finitiua ſupereſt quæſtio de ſcripti ambiguitate demanans, cum aliquod verbum in lege, vel teſtamento dubium eſt, & diffinitione clareſcit: vt, nocte cum telo deprehẽſum liceat occidere: quendam cum fuſte nocte

depre-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
393 H 27

depreheſum magiſtratus occidit, reus eſt cędis: lege ſe quidē tuetur, ſed telū quid ſit inquiritur. *Quod quæſtionis genus hoc à principalibus differt ſtatibus, quia nō de facto, vnde orta cauſatio eſt, ſed de ſcripti tātùm diffinitione diſquiritur. Diſcutitur igitur ab his legalibus ſtatus principales eſſe diſcretos, & hos incidētes dici. Illos autem à quibus cauſa naſcitur, vel cōſtitutiones, vel ſtatus certius appellari.*

De genere deliberatiuo.

IAM *nunc decurſis conſtitutionibus, controuerſias deliberatiui & demonſtratiui generis videamus: Nam & cauſarum tria genera eſſe dubium non eſt, & in omni cauſa ſtatum debere verſari, licet in deliberatiuo quādam qualitatem negocialem cōſiſtere, quod de futuro deliberat, exiſtimarint. Tamen ita qualitas plerunq. cenſenda eſt, vt alij quoque ſtatus huic generi poſſe accidere non negentur. Nunc ſtatus in talibus ita reperiri poſſe firmamus, vt non ex intentionis depulſione, quemadmodum in conflictibus monſtratum eſt, regulam teneamus. Quid enim, aut quis intendet, vel ordine ſoluto perſuaſor, diſſuaſórue confligent, cùm alterum deligere in aſtructionibus non vetemur. Sed tamen accuſatoris partes diſſuaſor videtur arripere: Qui enim inhoneſtum, vel inutile illud quod diſſuadet oſtendit, pro certo ipſum videtur accuſare negocium. Perſuaſor verò partes arripit defenſoris, & negotij tractatum qualibet obiectione contrarietatis abſoluit. Ex quo & perſuaſor intendere, & diſſuaſor depellere memorandi. Ac ſic conflictione partium facta, ſtatus poterit apparere, vt in alia cauſa:* Crebro ad muros exercitu fugiente, delibérat imperator vtrum diruat muros. *Muros excindi cùm dicit, nónne videtur ſi fecerit accuſare? Deinde grauiter & ſeditioſe id exercitum perpeſſurum. In quo coniectura fiet de cōmotiotionis euentu. Ac mox ſi dicat* Victoriam nō vocādam, ſi præſidiū ciuitatis exſcinditur: *Finis acceßit. Diffiniēdum*

quippe Qualis ſtatus mœnium victoriam faciat cele brari. *Tunc ſi diſſuaſor addat,* Sine conſilio ſenatus id fieri nõ debere, *Præſcriptio etiam videtur accedere. Certum eſt igitur & intentionem diſſuaſori iure ſignari, & deliberatiui cunctos ſtatus promptius apparêre. Sciendum tamen, ne diſſuaſor velut ſententiam dicens, prohibeat tanquam iudex, cùm eius officium hoc ſit, ne faciat perſuadere inhoneſtæ rei, velut inutilis ratione monſtrata.*

De Genere Demonſtratiuo.

IAM *nunc in Demonſtratiuo, quemadmodum ſtatus emergat non eſt facile memoratu: Iccircò quia non ſtatim laudem vituperatio conſectatur, vt quiſquis laudabilis non eſt, vituperabilis habeatur, vel contrà, qui vituperatione caruerit, laudibus faſtigetur, vt:* Si laudandus ex eo quis dicatur, quia homicidium nõ commiſit. *Eſt ergo medium nomen, quod priuationem placuit memorari, propterea quia laude priuatur, nõ confeſtim vituperationi permittitur, vel contrà. Sic tamen ſtatus demonſtratiui generis apparet, cùm laudatorem vituperatoremq́; conſtituens, & vituperatori accuſatoris intentionem, laudatori defenſoris partes adiunxeris. Aut illud ſubtilius conformatur, vt auditor inter laudem & vituperationem libratus, velut aduerſanti loco ponatur. Non enim antequam laudandum quenquam laudabilem demonſtraris, non illi talis intentio eſt, vt laudabilem nondum credat: Aduerſum quam intentionem laudatori certamen eſt vel vituperatori, licet in ſuperiori aſtructione quidam conflictus euidens approbetur: vt cùm alius quẽpiam laudat, & alter accuſat, vt* Catonem Tullius laudans, & duobus voluminibus Cęſar accuſans. *Ex quo colligitur omnium cauſarum genera ſtatibus percenſenda.*

Hoc reperto, naturam cauſæ diſcuties, quæ aut ſimplici, aut duplici quæſtione, aut multiplici continetur. Simplex eſt, cùm

eſt, cùm vnum quid in tota actione diſquiritur, vt Clodium Milóne iure necauerit. *Illud verò quod per iudicationẽ poſteriore loco diſquiritur,* Vter vtri inſidias comparerit, *nõ eſt ſingulare, ſed iunctum ex duplici coniectura, & quam Græci ἀντικατηγορίαν nominant: Sed incidẽs quæſtio, genus cauſæ facere non poteſt. Duplex tum ex rebus fit, vt pro Cælio,* De auro, & veneno: *Tum collatione, vt pro Roſcio,* Filius ne patrem, an inimici iugulauerint? *Multiplex verò ex pluribus quæſtionibus cauſa conſiſtit, vt repetundarum omnes Verrinæ: & pro Scauro, de Boſtaris nece, de Arinis vxore, & decimis tribus exquiritur.*

Dehinc ductus cauſæ inſpiciendus eſt. Ductus autem eſt agendi per totam cauſam tenor ſub aliqua figura ſeruatus. Sunt autem ductus quinque: Simplex, ſubtilis, figuratus, obliquus, mixtus. Simplex, cùm non aliud eſt in agentis conſilio, aliud in verbis, vt, Si bene meritum laudes, ac noxium accuſes. *Subtilis, cùm aliud vult animus, aliud agit oratio, vt,* Quidam abdicat filium, quòd amicos non habeat: hic non verè abdicat, ſed vt amicos habeat, terret. *Figuratus eſt, cùm apertè quid dicere prohibet verecundia propter obſcœna, & ſignificatione alia, atque integumentis veſtita monſtratur. Obliquus eſt, cùm metus impedit aliquid dicere liberè, & per quoſdam faciendi cuniculos obiicienda monſtramus: Vt in hoc:* Tyrannus qui ſub abolitione tyrannidem poſuerat fortiter fecit, petit præmij nomine armorum arciſque cuſtodiam, Magiſtratus contradicunt. *Mixtus autem ex vtroque componitur, cùm & pudor & metus impedit libertatem, vt,* Tyrannus qui duos filios habuit, quorum vni vxor iniqua infamis fuit, cuius maritus ſe ſuſpendit. cogit alterum filium eandem ducere: Cõtradicit. *Hic non eſt inceſtum liberè, nec tyrannidem poteſt obiicere. Hi ſunt ductus artificioſè tractandi, & per totam orationem ſubtiliter diffundendi: qui à colore hoc ſeparantur, quòd color in*

vna tantùm parte, ductus in tota cauſa ſeruatur.

Ductus reperitur ex cauſatiuo litis, hoc eſt, ex re qu[illegible] controuerſiam facit, quæ aut præteriti temporis eſt, vt: A[illegible] Aiacem Vlyſſes occiderit, *quæ ductum ſimplicem tenet Aut ſi præſentis vel futuri temporis fuerit, omnes ductu[illegible] admittit. Ergo ductus de conſilio naſcitur: Conſilium ex cauſatiuo litis exoritur: Cauſatiuum litis eſt, quod facit dubitationem, vt in illo tyranni, Cauſatiuum litis eſt, quòd* tyrannus cuſtodiam, & arcis poſtulat, & armorum. *Hunc ductum ſeruatum teſtatur prima Philippica, quæ mira ſubtilitate dominatum Antonij latenter inſimulat, vt omnia dicens nil aſperè dixiſſe videatur.*

De Argumentis.

HIS *omnibus conquiſitis argumēta videnda ſunt, quibus ad quæſtionis ambiguum fides valeat adhiberi. Fides autem tribus fit modis: Conciliando, docendo, permouendo. Illa prior ethica, ſequens apodictica, tertia pathetica nominatur. Conciliatione licet in tota cauſa vti conueniat, tamen in principiis vberius inſiſtendum: & in commouendo maximè vigere debet epilogus: docere autem præ cæteris debet ipſa narratio, quanuis diluēdis quæſtionibus obijciendíſque criminibus non diſsimilis operetur aſtructio. Nunc de argumentis incipiam.*

De Argumentis iterum.

ARGVMENTVM *eſt ratio, quæ rei dubiæ fidem facit. Res dubia eſt intentio, & depulſio, vel ratio & infirmatio rationis. Cùm enim obieceris,* occidiſti, *vt doceas argumentatione & firmatione vis maximè cùm negatur etiam ipſum* non occidi, *exigit argumentum: licet ad faciendū fidem etiam illa quæ inartificialia nominantur, debeant adhiberi, vt tabulæ, teſtimonia, quæſtiones, quæ poſt diſcutienda ſeruabo. Nunc argumenta tractentur, quæ*

aut

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
393 H 27

aut in negocio de quo agitur poſita ſunt, aut illud attingunt. In ipſo tum totum, tum pars eius, tum nota, quam Græci ἐτυμολογίαν *dicunt. Attingunt verò negocium, quæ ad id relatiuorum ratione dicuntur: Et ſunt numero tredecim: à coniugato, à genere, à forma vel ſpecie, à ſimili, à differenti, à contrario, à coniunctis, ab antecedentibus, à conſequentibus, à repugnantibus, à cauſis, ab effectis, à comparatione. Cuius ſunt partes tres, maiora, minora, paria. Apparet in omnibus relatiuam ineſſe rationem: Nam coniugatum alterum alteri nominatur, & genus, & ſpecies ad ſe *relata fiunt. Ipſum etiam ſimile alicuius aſſimile eſt. Et omnes loci argumentorum non ex ſe, ſed ex alio nomen accipiunt.* *relatiua.

De Diffinitione.

IGITVR *totum quod dubium diſcutitur, diffiniri primitus oportebit, & ſic argumenta tractare hoc modo. Sit res dubia,* Vtrum vtilis eloquentia videatur. Eloquentia *totum eſt. In toto igitur diffiniendum eſt ſic:* Eloquentia eſt bene dicendi ſcientia: Bene dicere autem vtile eſt: vtilis igitur eloquentia. *Cui loco tractando ſubſidio eſt Dialectica, quam nuper audiſtis, per quam cognitum puto, quid ſit genus, quid ſpecies, vel differentia, proprium, accidens, cæteráque quæ eius præcepta tenuerunt: tamen vt potero, hæc breuiter, ſtrictímque percurram.*

De Genere.

GENVS *eſto igitur ad multas ſpecies, differentiáſque notio pertinens,* vt animal *quod refertur ad hominem, pecudem, auem, piſcem, cæteráque, quæ non tantùm numero, ſed etiam ſpecie diſparantur: quòd alia aërea, alia aquatilia, terrenáque, alia rationabilia, alia rationis expertia, quæ ſub vno nomine collecta cùm fuerint nomine generis appellantur.*

De Spe-

De Specie.

SPECIES eſt, quæ à genere pendens alia continet numero tantummodo diſcreta, vt homo continet & Demoſthenem & Ciceronem, quibus vna ſpecies eſt, ſed numéro diſtant.

De Differentia.

DIFFERENTIA verò eſt ſufficiens quæſtioni diſcretio: vt ſi quæratur, inter hominem leonemq́; quid interſit, reſpondeatur quòd homo mitis, leo ferus ſit: quod quidem nec hominem à mitibus cæteris, nec leonem à feris aliis diſtinguit animalibus.

De Proprio.

PROPRIVM eſt, quod rem aliquam ab hominum communione diſcernit, vt riſus. Hoc enim non eſt homini commune cum cæteris.

De Accidente.

ACCIDENS eſt, quod in aliquo poſitum nec pars eius eſt, nec ſeparari ab eodem poteſt, vt per ſe poßit exiſtere, vt color in corpore, in animo diſciplina.

Argumentum à parte.

A PARTE verò argumentum, non ad totum probandum ducitur, ſed ad aliam partem quæ cõtinet quæſtionem. Non enim probata pars tótum probat, vtpote ſi oculus videt, non ideo totum corpus videt, cùm refutetur totum videre corpus: ſed dialecticus iſte tractus eſt. Nunc quemadmodum argumentum à parte ad partem ſumatur, oſtendam: Si pedes, ſi brachia tueri debemus, vtique oculos diligẽtius aſſeruare. Cuius argumenti loco incurrere aliquando & aliud poteſt, qui à maiore ad minus ducitur:

citur: Nec tamen ideo principalis argumenti ratio perturbatur, quia geminari aliquantum argumenti natura permittit. Hoc ſæpe contingere & in figuris ſolet, de quibus poſtea nobis erit dicendum.

Fit nonnunquam & in hoc modo à partibus argumentum, cùm inducta partitione, & propoſitis partibus pluribus, cæteris refutatis, aliquam concludimus partem, in qua ſit quæſtio conſtituta, vt ſi dicas: Equum hunc quem habes, aut emiſti, aut dono accepiſti, aut natus eſt domi, aut furatus es. Non autem emiſti, nec dono tibi datus eſt, neque natus eſt domi; furatus es igitur.

A Nota vel Etymologia.

A NOTA, *vel Etymologia, vt Græci dicunt, ſumimus argumentum ſic:* Si conſul eſt, qui conſulit reipublicæ, quid aliud Tullius fecit, cùm affecit ſupplicio coniuratos? *Quo in loco originem vocabuli tantùm oportet attendere.*

De Negocio.

A*b his verò quæ negocium videntur attingere, argumenta ducuntur hoc modo. Primùm à coniugatis, quo vno nomine propoſito principali, per eius derivationem caſu aut tempore commutato aliquid approbamus, vt,* Si pietas virtus eſt, quod piè factum eſt, laudari oportet. *Conſtat enim laudabilem eſſe virtutem. Qui locus à ſuperiore hoc differt, quia aliud eſt vnde nomen impoſitum fuerit perſcrutari: aliud per cognationem verbi ab alio deflexi argumenti vim ſumere.*

A Genere ad Speciem.

A GENERE *autem, cùm quod in toto valet ad ſpeciem quoque deducitur, vt,* Si varium, & mutabile quiddam eſt fœmina, Dido etiam varia, mutabiliſq.

videa-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
393 H 27

videatur, poſſitque ex amore in odium commutari. *Hac ratione illud Ciceronis aſtruitur.* Nam cùm omniũ prouinciarum ſociorumque rationem diligenter habere debeatis, tum præcipuè Siciliæ ô Iudices. *Hunc locum ille à toto videtur imitari. Sed intereſt illud, quod in illo à diffinitione, hic ab ipſa ratione, qua genus eſt, argumenta ducuntur. Et quod in genere totum eſt, quod totum diuiſione perit, genus manet etiam partibus diſtributum.*

A Specie vel à Forma.

A SPECIE, *vel à forma ducitur argumentum, vt fidem generali faciat quæſtioni, vt Cicero in Philipp.* Eſt quædam actio lex. *Actum enim genus eſt legis, quod à ſpecie, id eſt, lege lata à Cæſare comprobatum eſt. Quod item confirmat à ſimilibus:* Quære acta Gracchi, leges Semproniæ proferentur: Quære Syllæ, Corneliæ.

A Simili.

ciuib. belli. A SIMILI *per ſe,* Vt Helena Troianis, ſic *ciuilibus bellis ſemen tu fuiſti. *Item,* vt ſæpe homines ægri morbo graui, cum æſtu, febrique iactantur, &c. *Huic diſsimilitudo contraria eſt, quæ à Cicerone differentia nominatur: quæ res inter ſe diuiſas, non aduerſas oſtendit: cuius Cicero ponit exemplum in Verrem:* Sed tu idem feciſſe eris æſtimandus, ſi eodem conſilio feciſti. *Hoc & in perſonis oſtenditur, & in rebus, & in tempore, & in locis, & in aliis quæ nunc memorare longiſsimum eſt.*

A Contrario.

A CONTRARIO, *vt vita, & mors, ex quibus Terentius ſic:* Nam ſi illum obiurges, vitæ qui auxilium tulit, quid facies illi, qui dederit damnum aut malum? *Cicero [tertio Philippicarũ contra Antonium e contrario*

trariò argumẽtatur dicens: *] Si ille Conſul fuſtuarium meruerit, legiones quid, quæ Conſulem reliquerunt? *Al. hæc deſunt*

A Coniunctis.

A CONIVNCTIS *autem fides petitur, cùm quæ ſingula infirma ſunt, ea cõiuncta vim veritatis aſſumunt; vt ſi quid accedit, vt* tenuis anteà fuerit: quid ſi, vt auarus? quid ſi, vt audax? quid ſi, vt eius, qui occiſus eſt inimicus? *ſingula hæc, quià nõ ſufficiunt, iccirco cõgregata ponuntur, vt ex multis iunctis res aliqua confirmetur.*

Ab Antecedentibus.

AB *antecedentibus ſicut Cicero*: Cùm ille non dubitauerit aperire quid cogitauerit, vos poteſtis dubitare quid fecerit? *Præceſſit enim prædictio, vbi eſt argumentum: ſecutum eſt factum, vnde eſt quæſtio.*

A Conſequentibus.

A CONSEQVENTIBVS *verò conuerſim, vt quæſtio in antecedentibus ſit, argumẽtum in ſequentibus, hec modo, vt ſi hoc ſecutum eſt, illud præceſſerit, vt,* Si peperit, cum viro concubuit. *Exemplum de Verrinis*: Si finem edicto prætoris afferunt Kalendæ Ianuariæ, cur non initium quoque naſcitur à Kalendis Ianuariis?

A Repugnantibus.

A REPVGNANTIBVS *argumentũ eſt, cùm oſtenditur duo ſibi cohærere nõ poſſe. Verbi cauſa,* vt & paraſitus quis ſit, & ridiculus non ſit, *quæ per negationem ſimul eſſe non poſſe, prædicantur hoc modo*: Non & paraſitus eſt *gnatho, & ridiculus nõ eſt. *Eius loci exemplum eſt in re magis ipſa, quàm forma verborum*: Is igitur non modò à te periculo liberatus, ſed etiam honore ampliſſimo ornatus, arguitur domi ſuæ te interficere voluiſſe. *gannio.*

voluiſſe. *Et in Cornelia prima, repugnare dicit, vt:* Diui ſores quos honoris ſui miniſtros eſſe voluerat, leg ambitus vellet affligere.

A cauſis.

C*AVSARVM locus latè patet, & multa diſputatione tractatur. Sed nunc formam eius ſatis fuerit demonſtrare ſub hoc exemplo:* Sed cùm ob tua decreta, ob iudicia, ob imperia dabantur: non eſt ita quærendum cuius manu numerarentur, ſed cuius iniuria congererentur. *Sic & Virgil.* Méne fugis?

Ab Effectis.

A*B effectis ſit argumentum, cùm in cauſa dubitatio eſt, vt:* Fatum probetur ex eo, quòd homines etiam inuiti ſeruabantur in vita. *Fatum enim eſt cauſa vel vitæ vel mortis. Illa verò effecta ſunt fati vivere poſſe. vel mori. Cicer. hinc probat Auli Hircij vitam.* Auli Hircij vita populo cara eſt, quòd ei populus plaudit. *Hoc & Virgil.* Degeneres animos timor arguit. *Nam timor eſt cauſa ut degener ſit animus, quod timoris effectus eſt.*

A Comparatione maiorum.

A COMPARATIONE *maiorum:* Quis dubitet à Siculis petiſſe pecuniam Verrem, cùm à Marco Octauio Ligure poſtularet? *Virgilius:*

Tu potes vnanimes armare in prœlia fratres.

Ex hoc vtique probat, & alienos poſſe, quod minus eſt. Terent. Nam qui mentiri, aut fallere inſtituerit patrem aut matrem, tantò magis audebit & cæteros.

A Minorum comparatione.

A MINORVM *comparatione, vt eſt:* Publ. Scipio Pontifex Maximus Tiberium Grac. mediocriter labe-

labefactantem ſtatum Reipubl. priuatus interfecit. *Deinde iungit quæſtionem, vbi modus eſt quidam :* Catilinam orbem terræ cæde atq. incendiis vaſtare cupientem, nos conſules perferemus? *Ex hoc Teren. loco illud:* Hic paruæ conſuetudinis cauſa huius mortem tam fert familiariter.

A Parium comparatione.

A PARIVM *comparatione. Cicer.* Et ſi non minus iucundi atque illuſtres ſunt hi dies quibus naſcimur. *Et in Piſonem :* Nihil intereſt vtrum ipſe conſul improbis cōcionibus, pernicioſis legibus rempubl. vexet, an alios vexare patiatur.

HIS *igitur breuiter demonſtratis, illa quæ non excogitantur ab Oratore, ſed à cauſa, aut à reis ſuggeruntur, in tribus (vt diximus) rebus poſita ſunt. In ſcriptura, vt* tabularum. *In auctoritate, vt* teſtium. *In neceſſitate, vt* tormentorum.

A Scripto.

A SCRIPTO *argumentum petitur, cùm ad dubiæ rei probationem, vel chirographum, vel teſtamētum tranſactionis, aut tabulæ recitantur : cæteráque huiuſmodi, quæ ita nota ſunt, vt exempla de oratione non quærant.*

Ab Auctoritate & Teſtimonio.

AB *auctoritate verò, vt,* Africanum dixiſſe iure cæſum eſſe Tiberium Gracchum : *Aut cùm teſtimoniū, quo veritas nudetur affertur: vt,* CN. Pompeium demiſſo frumento celeriter teſtem nobis orator inducit. *Auctoritas igitur, aut indicantis, aut teſtis eſt. Huic parti adiunguntur oracula, cæteráque id genus.*

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
393 H 27

A Neceſſitate.

NECESSITAS *verò dat fidem ex tormentis, aut ſomno, aut furore, aut vinolentiâ, quæ vocem alicuius rei extorquet inuitis. Quæ omnia cùm ad cõiecturam cauſa perſona, facto adducuntur, id eſt, ipſo teſtimonio, vel confeßione, vel ſcripto capiunt fidem vel amittunt. Nam nec cauſa dicentis attenditur, & perſona tractatur: & ipſi ſcripturæ ſecum, aut cum cauſa qualitas comparatur.*

De Conciliatione animorum.

SEQVITVR, *vt ad ea quæ conciliant, aut permouent auditores, intentionem ſuam flectat aſſertor, quoniam ad fidem faciendam hæc quoq. pertinere prædiximus. Conciliantur igitur animi, tum perſonæ, tum rei dignitate. Perſonæ, aut auditoris, aut rei vel ipſius oratoris, aut aduerſarij. Auditoris ſic :* Qualem te anteà publicæ rei præbuiſti, cùm huic eidem quæſtioni iudex præeſſes, talem te nobis, & populo Romano hoc tempore impartias. *Rei verò, vt pro Deiotaro :* Quem ornare anteà cuncto cum ſenatu ſolebam pro perpetuis eius in noſtram rempubl. meritis. *Oratoris verò cùm de ſe non ſuperbè, ſed moderatè loquitur ; quale eſt iſtud :* Cùm Quæſtor in Sicilia fuiſſem ô iudices, itaque ex ea prouincia deceſſiſſem, vt Siculis omnibus, *&c. Sed hæc pleniùs in exordiorum præceptis ediſſeram. Ab aduerſarij verò perſona conciliatio fit, dum illius iniquitate aut arrogantia demonſtrata, noſtra modeſtia commendatur. Sed hæc poſteriùs, & in principijs: quanquam nunc non orationis partes, ſed dicendi formas & faciendæ fidei ſpecies numeramus: quo loco patheticæ quoq; dictionis attendimus facultatem, cuius vis vel in epilogis maximè continetur.* * *Mea primordiæ quidem apud veteres hac animorum permotione cauere, quod tunc demonſtrabitur, cùm ordiendi præcepta tractabimus.*

Al. Nec mea.

bimus. Interim generatim, quibus mentes affectibus incitentur, nulla partium diffinitione ſignabo.

De Commotione animorum.

COMMOVENTVR *igitur auditores, aut miſeratione, aut odio, aut inuidia, aut metu, aut ſpe, aut ira, cæteríſque ſimilibus.*

Miſeratione, cùm calamitates alicuius magno dolore tractamus: Cùm iniquitatem temporis vel periculi magnitudinem memoramus, vt in ſeptima Verrinarum: Patres hi quos vidi, *&c.*

Ab odio, cùm aduerſarÿ factum, vel viris bonis, vel iudicibus oſtẽditur execrandum, vt: Cùm iudicũ corruptio docetur à Verre iactari. *Item:* Cùm in auaritia, ſcelere, periurio vos ſui ſimiles eſſe arbitratur.

Inuidia eſt, quæ quodam liuore inficit auditores; vt eſt: Quod ad tuam ipſius amicitiam cæterorumque hominum magnorum, atque nobilium, faciliorem aditũ iſtius habet nequitia, & audacia, quàm cuiuſquam noſtrûm virtus, & integritas. *Item:* Iſtum rebus omnibus vndique ereptis, impunè eludentem circumfluere, & abundare.

Poteſt quidem & illa res auditorum mentes incendere, vt ſi alicuius exaggeres tyrannicum ſpiritum, aut potẽtiam non ferendam.

Metum verò excitari vel propriis, vel communibus periculis. Propriis, vt: Hoc eſt iudicium, in quo vos de reo; P.R. de vobis iudicabit. *Communibus autem, vt eſt:* Videor mihi videre hanc vrbem lucem orbis terrarũ, arcẽ omniũ gentiũ ſubitò vno incendio concidẽtem.

Spe quoq. animi perturbantur, cùm beneficia, aut obſequia promittuntur, vt cùm fidem Milonis Pompeio pollicetur, &: Cælij in omni vita ſeruitium obſtrictum vobis ac liberis habebitis.

Ita etiam vehemẽter animos turbat, vt cùm exaggerat,

& exclamat Tullius *in curia ſedere ſocios* Catilinæ: O dij immortales vbi nam gentium ſumus? Quæ Reſpublica hîc habetur? In quâ vrbe viuimus? hic, hic, *&c.*

Similes alij permiſcentur affectus, qui cùm ad perſuadendum plurimum valeant, extra cauſam tamen ſunt, nec apparere in Oratore manifeſtius debent, ne inſidiis iudicem capere, non ratione deducere videatur.

De Diſpoſitione.

HIS *igitur ad fidem faciendam prudenter inuentis, ordo rerum eſt ſociandus, quæ pars diſpoſitio vocitatur, qua quid dicendum, quóve loco, quid penitùs omittendum, quomodo etiam, & quando, & vbi, prudenter inſpicimus. Duplex igitur huius partis eſt ratio: Aut enim naturalis eſt ordo, aut oratoris artificio comparatur: Naturalis cùm poſt principium, Narratio, Partitio, Propoſitio, Argumentatio, Concluſio, Epilogúſque cõſequitur: Artificio oratoris, cùm per membra orationis quæ dicenda ſunt digerimus. Et hoc ex cauſæ vtilitate, non ex temporis ſerie coaptamus: vt pro Milone factum, cùm quæſtiones quaſdam ante narrationem, vt præiudicia refutaret, induxit, quod non ex* Voss. T.1.c.3. c.4.t.1.p.370. *ordine naturæ, ſed ex cauſæ vtilitate mutauit: Et pro Cornelio primò refutata ſunt crimina quæ ſecuta ſunt tribunatum; poſt ad ipſum tribunatum recurſus eſt factus: Quæ diſpoſitio artificialis, vt diximus, nominatur. In Verrem autem, naturalem temporum ordinem tenuit, vt primùm quæſturam, tum legationem, deinde duas ei præturas obijceret, ſeruata temporum ratione: quam niſi cauſæ repugnet* Voss. T.1.L. III.c.V.8. 10.p.381. *vtilitas neceſſariò proſequemur. At vbi maiora quæque potiſſimum & inuidioſiora purganda ſunt, ab his ſumitur refutationis exordium. Pro Cluentio coniecturæ partibus expeditis ad præſcriptionem legis acceſſit, ordine videlicet commutato, ne ſi Cluentium legis aſſertione non defenderet, fugere cauſam diffidentia videretur.*

De Elo-

De Elocutione.

DVABVS *his officij partibus abſolutis, Elocutionis cura eſt intimanda: Quæ cùm conſtet in ſingulorum animaduerſione verborum, hoc ab eloquentiæ nomine ſeparatur, quòd illa totius operis oratorij virtus eſt; hæc pars habetur officij. cuius Cicero duo quaſi fundamenta, duo dicit eſſe faſtigia: Fundamenta ſunt, Latinè loqui, planéq. dicere: quorum vnum Grãmatice loquente didiciſtis, cùm eius vobis inſinuata eſt ſubtilitas. Faſtigia verò ſunt copioſè ornateq́; dicere, quòd non ingenij, ſed laboris eſt maximi, exercitatione etiam diuturna, qua non ſolùm vberior, ſed illuſtrior quoque facultas exquiritur.*

*Huius rei duplex ratio eſt. Vna, qua in ſingulis verbis lumen appareat: Altera, vt dignitas eloquendi copulationis ipſius decore ſeruetur. In ſingulis verò, aut proprium, aut tranſlatum * mutatumq́; conquiritur. Propria ſunt vetuſta* al. mutuatúmque *præcipuè: nam tum, cùm proceres vel neſcirent hæc dicendi ornamenta, vel appetere non auderent, propriis vtebantur. Sed quia verborum veterum iam exoleuit vſus, non ſunt audacius vſurpanda illa quæ cum ætate mutata ſunt. Itaq;* hallucinari, *&* cerritum, *&* caperatum, *ſimiliáque prætereuntes vtemur his, quæ conſuetudo recipiet: Nec tamen ſordidis: niſi cum rei ſententiæq́; vis exigit, vt Cicero volens crudelitatis inuidiam facere ait:* Gurgulionibus* eiectis reliquerunt, & virgis plebem Romanam concidêre: *Nec indecorè Virgilius vitandæ humilitatis aucupio* lychnos, *pro* lucernis *ait.* al. exactis

Quod ſi ſua res propria verba nõ habeat, nouanda ſunt, aut alienis vtendum. Nouantur autem duobus modis verba, aut quadam fictione verborum, aut declinatione præſumpta, aut duorum quæ vſitata ſunt coniunctione compoſita. Finguntur maximè, cùm transferimus, vt qui ποιότητα qualitatem *eſſe dixerunt: Quod nomen nunquam fuerat*

in Latinis, quo & auribus temperandum, & inſolentia fugienda, quam vitans Cicero Soterem, ſaluatorem noluit nominare. Et ait, Qui ſalutem dedit. Illud enim nimis inſolens videbatur.

Deriuatione quoque fiunt verba, quæ Grammatici paragoga nominarunt, vt dicimus: Florea rura, &: campiq́. virētes oſſibus albent, quod ſatis criſpa inflexione Horatius albicant dixit. His plerunque Grammatice vtitur: licet Tullius glandiferas poſſeſſiones dicat, & grandiloquos oratores.

Huic diligentiæ ſubiungitur tranſlatorum cura verborum, cùm res aut ſua non inuenit verba, aut cùm volumus ſplendidiùs aliquid explicari. Ergo aut inopiæ, aut decoris cauſa transferuntur: Inopiæ, cùm dicimus gemmare vitem, & luxuriare ſegetes, lætaſque perhibemus; deſunt enim propria, & commodantur aſcita: Decoris verò, vt bellum ſubitò exarſit, cùm potuerit dici, extitit. Et item, poſſumus ab omnibus ſenſibus mutuari, vt ab oculis lux libertatis, & odor legum. Et: Silent leges inter arma. Et à guſtu: O nomen dulcis libertatis. Verùm non debet hæc tranſlatorum, alienorumq́; verborum affectatio ſine
Cic. in. de or. 41. moderatione captari. Nec longe petita debent eſſe trāſlata, vt ſi dicas, Luxurioſam Charybdim. Vitandum quoque ne turpis ſit ſimilitudinis vſurpatio, vt ſi dicas: Caſtratam Africam, mortuam rempublicam. aut Clodium ſtercus Senatus. In hoc genere transferēdi etiam allegoriam poëtæ præcipuè nexuerunt. Et Cicero, cùm dicit: Senatum à gubernaculis deieciſſes: populū Romanum è naui
al. cum grege. exturbaſſes, Ipſe archipirata * grege prædonum impuriſſimorum pleniſſimis velis nauigares. Et in Piſonem, Vt: qui in maximis tempeſtatibus, ac fluctibus Reipublicæ nauim gubernaſſem, ſaluamq́ue in portu collocaſſem, frontis tuæ nubeculam, & collegæ tui contaminatum ſpiritum pertimeſcerem? Vſurpatis

ergo

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
393 H 27

ergo hæc ſimiliter pluribus verbis elocutus eſt, quæ ſuis fortaſſe anguſtiùs, aut humiliùs diceret. Item tranſlata quodammodo ſunt, quæ aut ex parte totū, aut ex toto partem, aut ex vno plures monſtrant, aut ex pluribus ſingula. Ex parte totum, vt: In puppim ferit vnda. *Aut:* me iiſdem parietibus tuto eſſe tecum, *pro* eadem domo. *Hunc Tropum Metonymiam Grammatici memorauerunt, Catachreſin etiam Græci, quam nos abuſionem dicimus, vt cùm perhibemus* naturam deorum *pro* ſubſtantia.

*In coniunctis verò verbis orationiſq; contextu ſeruanda ſunt hæc, vt conſtructio * coaugmentata, & concluſio perfecta proueniat, & quodam ſchemate dictio venuſtetur.* al. coagmẽtata.

Iam compoſitionis præcepta percurram, cuius vitium maximum eſt, hiulcas, & aſperas voces, frenos etiam, iotaciſmos, metaciſmos, labdaciſmos, homœopropheron, dyſpropheron & polyſigma non vitare, vel cuiuſlibet literæ aſsiduitatem in odium, in peritiam, vt: Sale ſaxa ſonabant: Et: Caſus Caſſandra canebat.

Metaciſmus eſt cum verborum coniunctio M literæ aſsiduitate colliditur, vt ſi dicas Mammam ipſam amo, quaſi meam animam.

Labdaciſmus eſt, vbi L plurimum diſſonat, vt ſi dicas: Sol & Luna luce lucebant alba leui lactea. *Iotaciſmus, vt ſi dicas:* Iunio Iuno Iouis iure iraſcitur.

Polyſigma, vbi S litera crebrius geminatur: Soſia in ſolario ſoleas ſarciebat ſuas.

Homœopropheron eſt, cùm dicitur: O Tite tute Tati tibi tanta tyranne tuliſti.

Dyſpropheron, vt ſi quis dicat, perſuaſitrices, præſtrigiatrices atque inductrices tygres.

Aſperæ inter penultimam, vltimamq; verborum maximè vitandæ, cuius exemplum eſt, vt ſi dicas: Phaleras ablatas gratis, *aut:* ſi iuret auriga per lora, per flagella, per frena.

Hiulcæ ſunt, cùm in ea parte quam diximus, ſimiles vocales ac ſimiliter longæ, colliſam hiantemq́ ſtructuram faciant, *vt ſi quis dicat*, Suſcepiſſe ſe liberos ſecundo omine. *Et vt Tullius pro Milone ait*, Auctoritate publica armare. *Quod quidem artem diſsimulans plerunque appetit voluntatē.*

Vitandum ſimiliter ne in eodem loco tres aut quatuor longas breuéſque continuè ponamus, néve in notiſsimos verſus, & maximè heroicos ſtructura fundatur, Iambicóſque verſus: quamuis eos Cicero non euitet, cùm dicit: Senatus hæc intelligit, conſul videt; *& heroici verſus finem, vel initium non declinet: cùm dicit:* O miſerum cui peccare licebat. *Et in Academicis:* Latent iſta omnia Varro magis obſcurata & circumfuſa tenebris: *Et in Verrinis plenum verſum vna quidem ſyllaba mutilum fudit, cùm dicit:*

Vives de discipl. l. IV. p. 250. s.

Voss. IV. Inst. ... Sect. 3. p. 73. s.

Cùm loquerer tanti fletus, gemituſque fiebant.

Nec finem vitauit elegiaci, ſicut ait: Oderat ille bonos. *Incurrit etiam in hendecaſyllabi phaleucij petulātiam dum dicit:* Succeſſit tibi Lucius Metellus. *Hic tamen vir & longo opere & ipſa ſui maieſtate defenditur. Cæterùm in clauſulis vitioſiſsimum reperitur. Animaduertēdum autem ne cùm ſimilitudinem verſus effugimus, bonam clauſulam tranſeamus, vt ſi timeas dicere,* ſtrepitumq́ue plagarum, *cùm* pla, *longa ſit, & bonam clauſulam fecerit.*

Vitandum etiam in eodem loco cacophaton vel interpoſitione, vel commutatione verborum. Inhoneſta enim exempla ſunt, vt Arrige aures Pamphile. *Atque,* erepta virginis ira: *In his enim ſordeſcit oratio. Vitandi etiam freni, qui fiunt ex aſperrimis literis in vnum concurrentibus, vt eſt illud Terentij in Hecyra.* Perpol quàm paucos reperias meretricib. fideles euenire amatores Syra? *Et ab iiſdem literis incipientia, vt eſt:* Non fuit iſtud iudicium iudicij ſimile iudices. *Et in eadem deſinentia, vt* fortiſſimorum,

vapulat Voss. IV. Instit. c. VI. Sect. X. p. 106.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
393 H 27

norum, proximorum, fideliſſimorumq́ue ſociorum, *in eodem vitio habentur*. *Item penitùs fugiendam breues ſyllabas continuare quamplures, vt eſt illud Sereni:* Peritauit auipedis animula leporis.

leg. Periit at Voss. IV. Inst. orat. c. IV. Sect. IV. p. 76.

De Pedibus.

HIS *breuiter intimatis pedes ſunt aſſerendi, quibus clauſulæ decenter aptentur: quos quidem Cicero quadam permixta confuſione perturbat, dum dicit, modo ditrochæo ionicum concludēdum, modo pæonem primum probat incipientibus, modo finiētibus, modo dochimum, qui conſtat ex breui, duabus longis, breui & longa: cuius exemplum poſuit:* Amicos tenes: *Item amphimacrū pedem, & rurſus dactylicum numerum laudat: modo anapæſticum, modo † denteriambum laudat, nec tamen certa * ſcientia eſt. Ego tamen compendioſiora percurram, vt in hac ſylua quibuſdam videar præire tramitibus.*

Vives de disciplin. L. IV. p. 256.

† al. dith ram bi mo.
* al. ſententia.

De Monoſyllabis.

IN *monoſyllabis inſpiciendum eſt, vtrum finalis longa breuiſne ſit. Si enim longa eſt, præire debet trochæus, vt eſt illud Ciceronis:* Non ſcripta, ſed nata lex. *Aut de*bet eſſe legum in republica prima vox; *quæ tamen pendente ſenſui apta concluſio. At verò ſi breuis fuerit monoſyllaba, iambus aut anapæſtus antecedat, vt ait Salluſtius:* Tota autem inſula modica, & cultibus inanis eſt. *Breuem verò breuis, aut longam longa, non ſine vituperatione ſectatur, vt ſi dicas,* Iſta res mea eſt: *aut contrà: quod Cicero pro Ligario:* Non tu eum patria priuare qua caret: ſed vita vis. *Quod voluntate orator non errore compoſuit. Verùm hoc de monoſyllabo ſuperius præceptum in colo meliùs collocamus, aut commate, non in fine ſententiæ.*

V. Carrion. ad Sall. Fragm. p. 124. ed Hav.

De Diſſyllabis.

DISSYLLABA *verò iambico numero nō iure claudūtur, ſed ſi penultimus ſpondæus, mox iambus aptetur,*

tur, vt ſi dicas: Tenui ſeruos meos. *Aut pyrrichius pr iambo, vt:* Conſul videt. *At bona clauſula eſt ex Iamb & ſpondæo, vel vltimo trochæo, vt ſi quis dicat:* Patria continet bonos ciues, *vel:* aſſerit caput legis. *Cauendum e autem, ne aut duo iambi, aut iambus & pyrrichius in fin ponantur, vt ſi quis dicat* pugnare iuuenes * pro parentibus ſuis. *Cauendum etiam, ne pyrrichius poſt pyrrichium veniat, & quatuor breues faciat, vt ſi quis dicat,* perdidi bona mea: *Aut poſt pyrrichium trochæus, ſpondæúſve, vt ſi dicas:* Conqueritur ſua*fata: *aut* imputat ſibi demens. *Sed & trochæus & iambus, vel pro iambo poſt trochæum pyrrichius, malam clauſulam faciunt. Hunc enim finem elegiaci pentametri turpiter reddit. Quid enim intereſt, vtrum dicas,* omnia nempe vides, *an verò dicas,* Aſpice facta mea. *Bene autem ponuntur, vel trochæi, vel trochæus & ſpondæus in fine clauſulæ, vt ſi quis dicat:* Hæc eſt bonorum ciuium magna cura, *aut:* hæc ſunt, quæ maximi principes ſola curant.

al. properantibus ſuis parentibus.

al. facta.

De Triſyllabis.

TRISYLLABIS *clauſulam terminantibus lex eſt, ſi modo eam velis molliter fluere, vt trochæo præcedente penultimam Moloſſus ſubſequatur, ſiue longam habeat nouiſſimam ſyllabam, ſiue breuem iure metrico, vt illud eſt Tullij:* Mare fluctuantibus, littus eiectis. *Fit autem peßima clauſula, ſi pro trochæo penultimo ſpondæum prælocaueris, vt ſi dicas:* Mare fluctuãtibus rupes eiectis: *Item peßima, ſi pro trochæo pyrrichium præmiſeris, vt ſi dicas:* Mare fluctuantibus,* apis eiectis. *Item vitioſa eſt cõcluſio, ſi nouißimi moloßi prima ſyllaba breuis fiat, quãuis trochæo ritè præmiſſo. Tunc enim heroicum comma naſcitur, vt ſi quis dicat:* littus amicis. *Item bona clauſula fit, ſi pro nouißimo moloſſo ionicus minor ponatur poſt trochæũ, vt ſi dicas:* Mare fluctuãtibus, littus agitanti. *Sed in hac*

al. apex

clauſula

lauſula cauendum, ne pro trochæo penultimo ſpondæus po-natur: nam tunc ſi ſolueris tertiam moloßi, in vitium cadis, quale incidit Cicero, cùm dicit: Si te ſemel ad meas caſas admiſero. *Si autem penultimo trochæo mediam moloßi ſolueris, pulchram clauſulam feceris, vt ſi dicas:* Littus Emiliæ. *Item trochæo penultimo pulchrè etiam tertia moloßi reſoluitur, vt ſi dicas:* Littus æquabile. *Item ſi trochæi penultimi longam ſolueris, & primam moloßi vltimi, fit elegans clauſula, vt eſt:* curas regere animorum.

Sententiarum autem figuræ hæ ſunt.

IRONIA *eſt ſimulatio, in qua aliud verbis ſignificamus, aliud re ipſa ſentimus, vt eſt principium pro Ligario:* Nouum crimen C. Cæſar.

Paralepſis eſt præteritio, cùm prætermittentes quædam, nihilominus dicimus.

Apoſtrophe eſt in aliquem diſtricta conuerſio, frequens apud Ciceronem ac nobilis figura. Hæc eſt, cùm in aliquem ſic conuertimus actionem, vt ex ea iudices doceamus.

Diaporeſis eſt addubitatio, qua figura vtimur, cùm veluti dubitantes ab ipſis iudicibus inchoamenti conſilium poſtulamus, vt pro Cluentio: Equidem quo me vertam, iudices, neſcio. *Et pro Cornelio:* Pugnem contra nobiliſſimorum hominum ſtudia, conſilia, rationéſq. eorum aperiam, *&c.*

Erotema eſt interrogatio, qua figura vtimur cum interrogando aliquid coaceruamus, & exaggeramus eius inuidiam.

Pyſma eſt quæſitum, quæ figura à ſuperiore eò differt, quòd interroganti vna voce tantùm reſponderi poteſt: quæſtio autem niſi pluribus reſponderi non poteſt, vt cùm dicimus: qua igitur ratione bellum geremus? quæ auxilia nobis parata erunt? Quis erit, qui ſubuenire velit, cùm tam acerbè ſocios tractauerimus?

Diaty-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
393 H 27

Diatypoſis eſt deſcriptio vel deformatio, cùm rebus perſo-niſq; ſubiectis, & formas ipſas & habitus exprimimus, vt *Tullius pro Milone.* Si hæc tunc geſta audiſtis, facta vi-deretis & Milonem in rheda ſedentem penulatum cum vxore: item Clodium cum equo & delectis vil-la egredientem, *&c.*

Antiſagoge contraria inductio. Hæc figura eſt, cùm ali-quid difficile eſt, & contrarium conferimus, vt Cicero de rege Ptolemæo: Difficilis ratio belli gerendi, at plena fidei, plena pietatis.

Diaſyſmos eſt eleuatio vel impreßio. In hac laudantes quæ dicuntur ab aduerſarijs diſſoluimus: qualis eſt in Mu-reniana totus ille in Sulpicium locus de iure ciuili.

al. tranſmutatio. *Metatheſis eſt * tranſmotio quædam, hoc eſt, cùm rem à nobis aliò tranſmouemus, ſed nõ ita vt ibi totam cauſam conſtituamus, alioquin ſtatus incipit eſſe, non figura.*

Quot modis fiat elocutio.

HACTENVS *de ſententiarum figuris, nunc ad elo-cutionum figuras tranſeamus. Sed volo breuiter me-morare, quot genera ſint elocutionis, quotq; modis ea vten-dum ſit. Eſt igitur familiaris omnis narrationis generi, quã Græci* εἰρόμενον λέξιν *appellant: quæ ita connectitur, vt ſu-periorem elocutionem ſemper proxima * ſequatur:* al. conſequatur *& hi-ſtoriæ conuenit, & narrationi, & non conuerſum, neque circumſcriptum eloquendi genus deſiderat, ſed diffuſum atque continuum, vt illa ſunt in Miloniana:* Occidi, occidi non Spurium Melium, quòd annonę leuandæ iactu-ris, *& cetera.*

Eſt alia quam Græci περίοδον *appellant, quæ ſententiam quadam circumſcriptione definit, atque determinat. Quale eſt in Cecinniana:* Si quantum in agris, locisq́ue de-ſertis audacia poteſt, tantum in foro iudiciisq́ue im-pudentia valeret, non minus nunc Aulus Cecinna

cederet

ederet Sexti * Ebuci impudentiæ,quantum in vi fa- *al. Ibuti*
iunda ceſſit audaciæ. *Quæ multis conſtat ex membris, uæ κῶλα Græci dicunt: & ex cæſis quæ κόμματα appellãt.*

Membrum eſt pars orationis ex pluribus verbis abſolutè liquid ſignificans hoc modo: Etſi vereor iudices,ne turpe it pro fortiſſimo viro dicere incipientem timere.

Cæſum autem eſt pars orationis ex duobus, aut pluri-us verbis,dum quicquam abſolutè ſignificamus: quanquã æſam orationẽ dicamus, cùm ſingula verba quoduis ſigni-icantia proferuntur, vt eſt, Quis eſt Lolli, qui ſine ferro ne nunc quidem tecum eſt? Quis eſt iſte Lollius, rmiger Catilinæ,ſtipator tui corporis, concitator ta-bernariorũ,percuſſor,lapidator curiæ? *Et in Verrinis:* Comites illi delecti manus erant tuæ: Accenſi,medi-ci,aruſpices,ſcribæ,tuæ erant manus. *Verùm ſuperior Periodus conſtat ex duobus membris, & ex tribus & ex quatuor,interdum & ſex.Quamuis ex vno membro putent nonnulli poſſe compleri,quem μονόκωλον περίοδον appellant, cùm ſit colon potius. Optima igitur oratio fiet, ſi nunc ex ambitu periodico, nunc ex illa continuatione perpetuæ elo-cutionis aptetur, nonnulliſque cæſis interrupta cùm fuerit, aliquando colo * conſociet.* *al. conſentiet*

Differt autem figura locutionis à figura ſententiæ, hoc, quòd ſententiæ figura immutato verborum ordine manere poteſt: at verò figura elocutionis ipſo verborum mutato or-dine manere non poterit,quamuis plerunque fieri poteſt, vt ſententiæ figuræ coniungantur cum elocutionis figura,vt in Ironia,quæ figura eſt ſententiæ, Epanaphora permiſcetur; quæ eſt elocutionis.

De figuris Elocutionis.

SVNT *igitur figuræ elocutionis,aliæ ad ornandum tan-tum, & quaſi ad pingendam orationem cõmodatæ: aliæ verò ad ſignificationis vim intimãdam, quibus nũc vtimur.*

Anti-

Antitheton, id eſt, compoſitum ex contrarijs, cùm ver- repugnantia inter ſe paribus vocibus colliduntur, vel par- paribus opponuntur, vt eſt Ciceronis : domus tibi deera- at habebas. Pecunia ſuperabat, at egebas. *Aut ſi dica-* In pace ad vexandos ciues acerrimus : in bello ad ex- pugnandos hoſtes inertiſſimus,

Ἰσόκωλον eſt æquatum membris: quod ſit non in pugnan- tibus inter ſe verbis, ſed paribus exæquatis, vt ſi dica- Claſſem ſpecioſiſſimam, & robuſtiſſimam extruxit Exercitum pulcherrimum & fortiſſimũ legit: Socio- rum maximam, & fideliſſimam manũ comparauit.

Pariſon propriè æquatum. Hæc figura differt à ſuperio- re, quòd ibi omnia membrorum genera paria ſunt numero hic vno vel altero addito in quouis loco cætera excurrunt.

Homœoptoton ſimile caſibus: Nam ex eo nomen accepit quòd cola omnia in eoſdem caſus cadunt, vt eſt : Huic ſo- cios veſtros criminanti, & ad bellum vos cohortanti, & omnibus modis, vt in tumultu eſſetis volenti.

Homœoteleuton, ſimili modo determinatum: differt à ſuperiore, quod illud & caſu, & ſono ſimili poſtrema ver- ba determinat; hoc verò ſoni tantùm ſimilitudine, ſub qua- cunque verbi enunciatione componitur.

Paronomaſia, leuis immutatio verbi, ac nominis, id eſt, cùm ſyllaba aut litera mutata, diuerſa ſignificat, vt ſi di- cas : prætor eſt vel potius prædo.

Ploce, id eſt, copulatio, in qua idem verbum aut nomen continuò poſitum, diuerſa ſignificat, vt eſt: Sed tamen ad illam diem Memmius, Memmius ad illud tempus, Memmius in alio.

Palilogia, iteratio: Hæc figura repetito verbo aut nomi- ne, non diuerſa vult intelligi, ſed vehemẽtiùs repetita ſigni- ficat, vt eſt: Nos, nos, dico apertè, nos cõſules deſumus.

Epanalepſis eſt repetitio : hæc figura à ſuperiore diſtat, quòd illa eadem parte orationis repetita coniungitur, aut

vno

ona, alteróve verbo interpoſito: at hæc non vna parte interpoſita orationis, ſed prout libuerit ſociatis verbis, vt eſt: Nõ poteſt, iam non poteſt hæc libera ciuitas eſſe.

Anadiploſis eſt replicatio optima, cùm ea quæ in priore membro poſtrema ponũtur, in poſteriore prima repetuntur, vt eſt illud Terent. Negat hanc ſibi cognatam Demipho: Hanc Demipho negat eſſe cognatam.

Proapodoſis redditio orationis, id eſt, cùm nomen in poſtrema parte membri, aut eadem, quæcunque pars orationis redditur, ex quo idem membrum cœpit, vt ſi dicas, publicas tibi calamitates immutare debes reſpublica.

Epanaphora relatio, quotiens per ſingula membra eadem pars orationis repetitur, hoc modo: Verres calumniatores opponebat: Verres de cauſa cognoſcebat: Verres pronunciabat.

Antiſtrophe conuerſio, hæc figura hoc differt à ſuperiore, quòd illa ab eadem parte orationis ſæpius incipit: hæc in eadem terminatur, vt eſt pro Fonteio: Maximus numerus è Gallia peditatus, ampliſsimæ copiæ è Gallia, equites numero plurimi è Gallia.

Symploce connexio: nam & incipit ſæpius ab vna parte orationis, & totiens in vnam atque eandem deſinit, vt eſt: Quis legem tulit? Rullus. Quis decemviros quos voluit creauit? Idem Rullus.

Polyptoton ex pluribus caſibus, cùm ſæpius initiũ ab eadẽ parte orationis fiat, illa ipſa pars declinationibus, aut numeris immutatur per caſus, vt eſt: Senatus iuſſit, ſenatui placuit, ſenatũ certũ eſt præcepiſſe, à ſenatu delectus eſt.

Synonymia eſt communio nominis, quotiens vno verbo non ſatis dignitatem rei, aut magnitudinem demonſtramus, ideoq́ ad eandem ſignificationem plura conferimus.

Tautologia eſt eadem pluribus verbis ſignificatio. Hoc differt à ſuperiore, quod ibi ſingulis verbis eadem res, in hac plurimis ſignificatur.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
393 H 27

Climax eſt aſcenſus, vt eſt Ciceronis pro Milone: Ne vero ſe populo ſolum, ſed etiam ſenatui commiſi Neque ſenatui modò, ſed etiam publicis ſociis & a mis. Neque his tantum, verùm etiam eius poteſtat cui ſenatus totam rempublicam commiſerat.

Aſyntheton eſt ſolutum, vt ademptis coniunctionib quibus verba aut nomina connectuntur, ſingulatim vnum quodque nunciamus, vt eſt: Expecto vim edicti, ſeueri tatem prætoris, fauco oratori, cupio ſupplicio octupl damnari Aphronium.

Diezeugmenon diſiunctum appellamus, cū diuerſis red ditionibus verborum cola diſiungimus, ſiue duo, ſiue plura hoc modo: Capuam colonis deductis occupabunt, At tellam præſidio communient, Nuceriam cum ha multitudine ſuorum obtinebunt, cætera oppida præ ſidiis deuincient.

Antizeugmenon iniunctum. Hæc figura à ſuperiore ho differt, quòd ibi ſingulis membris ſingula diuerſa reddun tur: hic plura in vno coniungimus, vt eſt: quorum ordo ab humili fortuna, ſordida, turpi ratione abhorret. *Hoc enim poſtremum,* abhorret *prædicta coniunxit.*

Pleonaſmos eſt plus neceſſarium, cùm verba quædam di cimus, non enunciandæ rei neceſſaria, ſed magnitudinis cu mulandæ, vt ſi dicas: * Antonius ille, *cum ſuffecerit nomen dixiſſe, ad amplitudinem adiicimus,* ille.

At. Cato.

Eclipſis eſt detrectatio, contraria ſuperiori figuræ, cùm verbo aliquo minus dicto, rem ſentiendam potius præteri mus, ipſa celeritate gratiſſimi. Hæ ſunt elocutionis figuræ, quas quidem non oportet velut ſtudioſè copulatas in vnius conceptionis ſententiam conglobari.

De Memoria.

NVNC *ordo præcepta memoriæ ſubminiſtrat, quam quidem conſtat eſſe naturalem, ſed & arte adiuuari*

poſſe

poſſe non dubium eſt. Hæc autem ars breuibus præceptis, ſed magna exercitatione formatur: Cuius *artis hoc munus eſt, vt non tantùm firma, verumetiam celeri comprehenſione res verbáque percipiantur. Tenenda verò ſunt non ea tantùm quæ à nobis inuenta ſunt, ſed etiam quæ ab aduerſario in agendo tractata ſunt. Simonides huius rei præcepta inueniſſe perhibetur, poëta, idemq́; philoſophus. Cùm enim conuiuij locus ſubitò corruiſſet, nec poſſent propinqui obtritos internoſcere, diſcumbentium ordinem, nomináque memoria recordante ſuggeßit: Quo admonitus intellexit ordinem eſſe, qui memoriæ præcepta conferret. Is verò in locis illuſtribus meditandus eſt, in quibus ſpecies rerum, ſententiarumq́; imagines collocandæ ſunt, veluti nuptiarum, velatam flammeo nubentem, *aut*: homicidæ, gladium, vel arma detineas. Quas ſpecies locus tanquam depoſitas memoria reddat. Nam ſicut id quod conſcribitur cæra continetur, & literis: ſic quod memoriæ commendatur in locis tanquam in cæra, paginâque ſignatur. Imaginibus verò quaſi literis rerum recordatio continetur: ſed vt diximus, magnam exercitationem res, laboremq́; conquirit. In qua illud obſeruari compertum eſt ſolere, vt ſcribamus ipſi, quæ facile volumus retinere: deinde vt ſi longiora fuerint ſunt ediſcenda, diuiſa per partes faciliùs inhæreſcunt: Tum apponere notas rebus ſingulis oportebit, his, quas volumus maximè retinere: Nec voce magna legenda ſunt: ſed murmure potius meditanda, & nocte magis quàm interdiu maturiùs excitari memoriam manifeſtum eſt: cùm & latè ſilentium iuuat, nec foras à ſenſibus vocatur intentio. Eſt quidem memoria rerum, atque verborum: ſed non ſemper ediſcenda ſunt verba, niſi ſpacium meditandi tempus indulſerit. Sat erit cui res ipſa animo tenuiſſe, præſertim ſi nihil eius munere naturali prouenerit.

al. partis

Cic. II. de orat. 86. Phaedr. IV. Fab. XXIV. Quinctil. XI. Inst. c. II.

Vossi O. M. p. 83.

De Pronunciatione.

ACTIONEM apud veteres appellabam, quam nun
pronunciationem vulgò dici non neſcio. Ea præſta
oratio, vt cõcilietur auditor, vt ad fidẽ perſuaſione ducatur
vt animorum motibus incaleſcat. Eius partes ſunt tres, vox
vultus, geſtus. His, vt plérique putant, cultus, vel habitus ori
accedit. Vox & natura conſtat, & quadam ſcientia modi-
ficata ſeruatur. In natura qualitas vocis, & quantitas di-
al. cauta res ſpenſatur. Scientia verò quomodo ea * vtaris aſſequitur,
& quid oporteat obſeruare. Bonitas vocis conſtat claritate,
firmitate, ſuauitate: quæ omnia nutriuntur, cibi, potus, coi-
tus obſeruantia, præcipueq́; vt corpus deambulando mouea-
tur, intra breue ſpacium reditu maturato, qui motus cùm
digeſtionem facilem præſtat, ſine dubio purgat. Et vocem
nimia excurſio, vel longa deambulatio extenuat, ac fatigat.
Poſt hanc deambulationem ſtatim nos ad ſtudia confera-
mus, priuſq́; quàm ſit dicendum, vocem lectione coloremus.
Nec ab initio clamandum, ſed tenui murmure inchoan-
dum: quo in ſimilem vocem poßis efferre. Ad curandam
autem vocem plerique pertinere dixerunt, vt ſedentes pau-
cißimos verſus lenta, & graui proferant voce. Deinde per
gradus paulatim erigant ſonum, per eoſdémque gradus re-
colligatur oratio, quæ ſine damno ad murmur vſque perue-
niat. Vultus verò pro ſententiæ dignitate mutandi ſunt: ſed
non ita, vt hiſtrionibus mos eſt, qui ora torquendo ridiculos
motus ſpectantibus præſtant. Significanda enim nõ ſpectan-
da ſunt iſta, quæ actio vultusq́; commendat: ſed oculorum
in hac parte magna moderatio eſt, qui tum hilaritate, tum
intentione, tum minaci mouentur aſpectu. Nec nimium
grauioribus ſuperciliis premendi, aut petentibus frontem
nudandi ſunt oculi: quod in Piſone Tullius amarè vitupe-
rat: Nec mollius agitandi ſunt geſtus, aut muliebriter la-
tera deducenda ſunt: nec iactanda deformiter ceruix, ne in

illas

illas Hortenſij deducatur illecebras, quibus etſi venuſtè, tamen non videbatur vti viriliter. Ad ſummam non is geſtus oratori tenendus eſt, quo ſcænæ placere videntur actores. Manus in contentionibus fuſa porrectiùs: in ſermocinatione vel narratione contracta: præcipueq; in hac parte præſtandum eſt, vt deceant cuncta, quod prudentia magis quàm vlla præceptionis huius arte ſeruatur.

De partibus Orationis.

IAM *nunc ordo admonet promiſſorum, vt partes orationis excurram: quas quidam ſubtiliùs duas, alij quinque, nonnulli plures eſſe dixerunt. Qui autem duas aſſerunt: vnam, qua docemus iudices: aliam, qua mouemus, aduertunt, & in docendo, tam narrationem, quàm confirmationem partes aſcribunt: In mouendo autem proœmium & epilogum nexuerunt: quia & initio præparandus eſt & commouendus ſententiam prolaturus auditor. Qui verò quinq. dixere partes, rationalem ordinē perſequuntur. Nam eſt, exordium, narratio, propoſitio, argumentatio, peroratio.*

De exordio.

EXORDIVM *eſt oratio noſcendæ cauſæ præparans auditorem: eius virtutes ſunt tres, vt attentum, vt docilem, vt beniuolum faciat auditorem. Attentum facimus, ſi magnam rem geri, ſi nouam, ſi publicam, aut plurimam dicimus. Docilem, ſi de cauſa aliquid ſtrictim quo inſtruamus iudicem proferatur. Beniuolum, aut à re, aut à perſona facimus. A perſona autem, aut à noſtra, aut iudicum, aut aduerſariorum. A noſtra, ſi quod fauorabile geſſimus* commemoramus:* (al. commendamus.) *Aut ſi quid obeſt cauſæ diluimus, vel extenuamus. A iudicum, ſi eos nobis vel ex cauſæ ipſius blandimentis, vel extrinſecùs conciliamus. Ab aduerſariorū autem perſona tribus modis, ſi eos in odium, in inuidiam, in cōtemptum adducimus. In odium, ſi ſceleſtos crudeléſve doceamus:*

mus : In inuidiam , ſi eos impotentes eſſe monſtremus : In contemptum verò, ſi humiles.

Cæterùm exordiorum genera ſunt duo, Principium, & Inſinuatio. Principium eſt, quo ſtatim ſimpliciter, palamq́; conciliamus nobis auditores. Inſinuatio, cùm inſidioſo exordio iudicē circumſcribimus, in quo modi ſunt quatuor. Primus, cùm res ipſa mala eſt: Alter, cùm aduerſum nos iudex aliquid contraria opinatione præſumpſit, aut fatigatus eſt, aut acclamatio, vel irriſio vlla interuenit.

Ante cuncta diſcutiendum, quæ ſit forma materiæ: Nam ſunt quinque, honeſta, turpis, dubia, humilis, obſcura. Si honeſta eſt, aut principio non vtendū, aut amplificatione exordium concludendum : Si turpis, inſinuatione vtendum : Si dubia, beneuolus faciendus auditor : Si humilis, attentus: Si obſcura, docilis.

Inſinuatio verò quatuor modis explicatur. Cùm aut perſonā rei ſubiectione mutamus, aut rem perſona, aut rem re aut perſonam perſona. Nam ſi in cauſa meretricis agendum eſt: rem potiùs iudicibus ſpectandam eſſe dicimus: Aut ſi libertus alicuius, aut cliens agat perſonam patroni, non huius conſiderandam perſonam eſſe admoneamus, atq; ita cætera.

Vitia verò exordiorū iſta ſunt : Vulgare, quod in omnes cauſas cadere poteſt : Commune , quo etiam aduerſarius vti poteſt . Contrarium, quo meliùs aduerſarius vteretur: Affectatum , quod aut verbis inuſitatis , aut rebus externis profertur. Superuacuum quod neque attentum, neque docilem, neque beniuolum facit auditorem . Fugiendum præterea ne ſatis longum & obſcurum ſit.

De Narratione.

NARRATIONVM *genera ſunt quatuor, hiſtoria, fabula, argumentum, negocialis, vel iudicialis aſſertio. Hiſtoria eſt, vt Liuij: Fabula neque vera eſt, neque veriſimilis, vt:* Daphnen in arborem verſam. *Argumentum*

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
393 H 27

tum eſt, quod non facta, ſed quæ fieri potuerunt, continet, vt in comœdiis patrem timeri, & amari meretricem. *Iudicialis autem narratio eſt rerum geſtarum, aut veriſimilium expoſitio.*

Narrationis autem laudes tres ſunt, vt lucida ſit, vt veriſimilis, vt breuis. Et his contraria vitia vocantur. Lucida eſt narratio, ſi non confuſa, ſi vera, ſi vſitatis ſignificationibus, ſi non longo circuitu rem monſtremus. Veriſimilis, ſi nihil affectatè, & quaſi ex natura exponere videātur. Breuis, ſi non vltrà quàm res exigit, & prolixè ſundatur aſſertio.

Narrationum, aliæ ſunt ipſius cauſæ & negocij, aliæ incidētes. Ipſius cauſæ ſunt, ſine quibus res quæ agitur, intelligi non poteſt. Incidētes, quæ aut probationis gratia, aut exempli agendi, aut inuidiæ, aut voluptatis extrinſecus afferūtur.

Nonnulli quinque ſpecies narrationis eſſe dixerunt, vt Theodorus Byzantius Græcè diſcernit, προδιήγησιν, ὑποδιήγησιν, παραδιήγησιν, καταδιήγησιν.

Narrationis etiam elementa ſunt ſex, perſona, cauſa, locus, tempus, materia, res.

*Item narrationum, aliæ continuæ, aliæ partiles vocantur. Continuæ, quæ perpetuo contextu ſine vlla interruptione dicuntur: Partiles, quibus, vel argumentum, vel digreſſio aliqua interponitur. Narramus autem modis ſex: aut augentes aliquid, aut tenuantes, prætereuntes, aut * mouentes, docentes, gratiam, vel inuidiam comparantes.* * Al. monentes

Poſt narrationem quidem digreſſionem, quam Græci παρένθεσιν *vocant, oportet adiungere: quo vel incitamus iudices, vel delinimus. Sed quoniam pars orationis non eſt, & non ſemper arripienda eſt, eam placuit præterire.*

De Propoſitione.

PROPOSITIO *aut noſtra eſt, aut aduerſariorum, aut communis. Noſtra, vt:* Cædem obiicio. *Aduerſariorum,*

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
393 H 27

riorum, cædem me feciſſe dicit. *Communis*, vter no‑ ſtrum cædem admiſerit quæritur.

Propoſitiones autem principalium quæſtionum ſunt, aut incidentium, aut ſimplices, aut coniunctæ. Simplex, vt: Luxurialis es, meretricem amas. *Coniunctæ autem per partitionem maximè proponuntur, quæ dupliciter fiunt, aut enim ſimpliciter quid dicturi ſumus oſtendimus, aut antè, quid nobis cum aduerſario conueniat quid in dubium vocetur, edicimus.*

*Propoſitiones, aut nudæ ſunt, aut rationi ſubiectæ. Nudæ, vt:** affectaſti tyrannidem. *Rationi ſubiectæ*, Affectaſti tyrannidem: arma enim domi habes. *Omnes autem ſumuntur, aut ſimpliciter, aut per inductionem. Simpliciter, vt ſi dicam:* docebo proditorem: *Per inductionem, vt ſi ſuperioris meminimus, & ſequentem introducimus, vt ſi dicas:* quoniam docui iniuſtam legem, docebo inutilem. *Proponimus autem, per conceſſionem, aut per præteritionem. Per conceſſionem, cùm gratiam facientes eius quod diximus prius, aliquid introducimus, vt ſi dicas:* Concedo interim occiſum: ſed ab hoc interemptum nego: *Per præteritionem, cùm ita trāſimus ad alteram propoſitionem, ne ſuperiorem interim concedamus, vt ſi dicas:* Nunc quoniā docui ignominioſo actionē de priuatis rebus tantū negari, docebo de proditionis crimine non negari.

* al. affectas

De Partitione.

PARTITIO *eſt, quæ ordinem totius diuiſionis breuiter comprehendit, vt eſt pro Quintio:* Negamus te bona Publij Quintij poſſediſſe ex edicto prætoris. *Et primo ſic incipit:* Nullam cauſam fuiſſe poſtulandæ proſcriptionis. *Huic ſubijcit:* nec ex edicto poſſideri potuiſſe. *ad extremum:* nec poſſeſſa eſſe. Hæc, *inquit*, tria cùm docuero, perorabo. *Animaduertis corpus totius orationis per hæc tria liniamenta digeſtum eſſe. Talis autem*

debet

debet eſſe partitio, vt ſingulæ partes eius plurimas quæſtiones in ſe contineant. Nam ſi fuerit per incidentes quæſtiunculas deriuata, onerabitur ipſa partitio: & ex hoc rebuntur iudices rerum copiam fugiendam. Ideo & Tullius in eadem Quintiana ſic partitus eſt, vt ſingula capita plures quæſtionum articulos continerent. Etenim primum illud: nō fuiſſe cauſam poſtulandæ *proſcriptionis. *Vide quanta contineat:* quòd pecunia *debita Sexto Næuio nō fuerit, & aliter agi oportuerit: quòd Quintius vadimonium non deſeruerit. *ſecundum*, quòd ex edicto poſſidere non potuerit, quòd & procuratorem habuerit: & abſens defenſus ſit: & non latitauerit: & cæteri creditores Quintij ſint. *Et:* quòd ante miſſum ſit, vt fundo communi expelleretur, quàm proſcriptio eius imperaretur. Et quia vi * deiectus ſit contra quàm prætor iuſſerit. *His igitur manifeſtum eſt, intra partitionem quæſtiones eſſe ponendas, quæ in executione ſint deuulgandæ, vt iudex & nobis attentus fiat, & promiſſorum copia non grauetur. Illud etiam inſpiciendum, quæ nobis cum diuerſa parte conueniant: quæ in controuerſiam deuocentur: & ea quæ conueniunt, tunc numeranda ſi nobis proſunt, vt Cicero pro M. Rullo ait:* Damnum paſſum eſſe M. Rullum, conuenit mihi cùm aduerſario, vt hominibus armatis rem geſtam eſſe non inficiantur: A familia Publij Fabij commiſſam negare non audent: an dolo malo factum ſit, ambigitur. *Vides ergo hoc in partitione à conceſſis duxiſſe, quod ſibi proderat.*

al. ſupeeſcriptionn

*al. dedis

al. vi de vita ſit eiectus.

De Argumentatione.

Cir. l. 2 de Inv. 34.

ARGVMENTATIO *eſt elocutiō, qua argumenta ipſa verbis exequimur: Argumenta verò, quibus cauſa probatur. Argumentatio diuiditur in duas partes: in confirmationem & reprehenſionem.*

Argumentorum genera duo ſunt: artificiale & inartificiale

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
393 H 27

tificiale. Sed artificiale locos habet quatuor: ante rem, in re, circa rem, poſt rem. Ante rem verò diuiditur in locos ſeptē à perſona, à re, à cauſa, à tempore, à loco, à modo, à materia. In re autem loci ſunt duodecim: à toto, à parte: à genere, à ſpecie, à differentia, per ſeptem circumſtantias: Qui locus recipit in ſe etiam à maiore ad minus, & à minore ad maius, à proprio, à diffinitione, à nomine, à multiplici appellatione, ab initio ad progreßionem, vel profectum, à profectione, ab initio vel conſummatione.

Circa rem loci ſunt decem: A ſimili, cuius ſpecies ſunt quatuor: exemplum, ſimilitudo, fabula, imago, id eſt, veriſimile, quod de comœdia ſumitur. Addunt quidam & apologos, vt ſunt Æſopi. Ergo circa rem locos exequar: qui ſunt à dißimili, à pari, à contrario, per propoſitionem & negationem, ad aliquid, quod figuratur caſibus quatuor: genitiuo, datiuo, accuſatiuo, ablatiuo. Ab inter ſe collidentibus per * habitationem & amißionem, à maiore ad minus, à minore ad maius, à præcedenti, ab eo quod ſimile eſt, vel à coniunctis, à conſequentibus.*

al. quæ

al. habitum

Poſt rem loci ſunt duo: ab euentu, & à iudicato. Sunt alij loci ἀπὸ τῆς συζυγίας, *id eſt, à coniugatione, ſiue à coniugatis quod quaſi iunctum eſt perſonæ qualitati, vt* eum qui hoſtilia ſentiat hoſtem eſſe dicamus. *Item à qualitate, vt:* ſi iracundè fecit, ſine ratione fecerit. *A quantitate, vt:* ſi ſeruus eſt, eodem modo factum ſit. *A coniunctis, id eſt,* ἀπὸ τῶν πλώσεων καὶ συνθέτων, *vt:* faſces & toga, ſella curulis, magiſtratuum ornamenta ſunt. *Item à partitione, id eſt,* ἀπὸ τῆς διαιρέσεως. *Per omnes circunſtantias, id eſt, cùm partimur perſonas, tempora, &c. quæ varietas grata diſcriminat.*

Inartificialia diuiduntur in præiudicia, in rumores, in tormenta, in tabulas, in iuſiurandum, in teſtes: quæ ſimiliter quemadmodum, & artificilia tractat orator. In argumentis autem cauendum eſt, ne in aliqua parte nobis noceant,

ne inter

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
393 H 27

*ne inter ſe diſcrepent, ne vulgaria ſint, ne cum aduerſario communia, ne altè repetita, aut ſupra dignitatem cauſæ, aut infra dignitatem. De confirmatione breuiter memoraui, nunc reprehenſionis præcepta videamus. Reprehẽditur enim actio aduerſarij, aut * redarguendo, cùm aut totum argumentum, aut partes eius contra facere monſtrabimus: Aut repugnando, cùm docemus falſa eſſe pro veris aſſumpta, vel ex his non effici: Aut compenſando, ſi contra argumentum, quod aduerſum nos eſt, aliud opponamus.*

al. rem arguendo.

De Quæſtionibus.

QVÆSTIONVM *duo ſunt genera: Dicitur enim* προηγούμενος, *quæ à nobis inducitur vt confirmetur: Ab aduerſariis autem, quæ infertur & repellenda eſt, igitur dicitur** ἐναντία. *Verùm ſuperior, quæ à nobis quæſtio infertur, modis fit duobus, vt aut ſingulatim ſeparatæ inducantur, aut plures coniunctim. Ducimus autem eas variè, aut per ſimplicem propoſitionem, aut per partitionem, aut per figuras, quas* διανοίας *dicunt; qui locus multiformis eſt: Nam penè tot ſunt occaſiones inducendæ quæſtionis in hoc genere quot ſunt figuræ ſententiarum. Fit enim & per reſolutionem, id eſt,* κατὰ †ἀνάλυσιν, *aut per præteritionem, aut per conceſſionem, aut per reprehẽſionem, aut per ſeiunctionem, aut per adiunctionem, id eſt* ἀφορισμόν, *aut per admonitionem, aut per diſſimulatam propoſitionem, aut per repetitam, aut per inſtructam, aut per partitam, aut per ſimilitudinem ſuperioris quæſtionis, aut reſponſionis, aut per inuerſionem, id eſt, cùm primam illam quæſtionem tractamus, quæ ſecunda eſt, * dehinc primam. Et eam quæſtionem, quam aduerſarij intulerunt iiſdem modis refutare poſſumus, & adiicere ſolemus, cùm aliquid aut obſcurè aduerſarius poſuerat: aut agendi potius cauſa dixerit quàm probandi, aut cùm * per hypophoram gradum facimus noſtræ propoſitionis, aut cùm aduerſarij propoſitionem in noſtram*

Vonck Lect. Lat. p. 37.
al. ἀναγκαία
al. διάλυσιν
al. deniq; prima
al. deſunt hæ voces per hypophoram.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
393 H 27

partem conuertimus, quam periſtrophen vocamus. Aut cùm
al. quæſtionem ſecunda propoſita * quæſtione, primam tractamus: Et hoc
faciendum, vel cùm elegantiam varietatis affectamus, vel
cùm prima quæſtio aduerſus nos valde facit, & non eſt in
primo loco ponenda. In hypophora cauendum eſt, ne plenè,
& copioſè ponatur, quanquam aliquando irridendi aduer-
ſarij cauſa, de quo nulla quæſtio eſt, exaggeranda à nobis
al. quod eſt, vt * quid diſcrepet, oſtendamus.

Hypophoræ tribus modis imminuuntur, adiectione verborum, immutatione, detractione.

Hypophora autem eſt intentio aduerſæ partis: anthypophora eſt reſponſio eius.

Anacephalæoſis eſt veluti à capite cauſæ breuis repetitio quæſtionum. Anacephalæoſi non ſemper vtendum eſt,
al. videlicet * ſed quando aut partitionem fecimus, aut quando in multas quæſtiones cauſa proceſſerit: ita tamen, vt ſummam cuiuſq; rei non partes partium retexamus, qua quidem vtemur etiam in alia parte orationis, cum iudicis memoria fortaſſe ſuccumberet: quæ res tunc Epimeriſmos vocatur. Anacephalæoſis tamen nulla pars orationis eſt, ſed epilogi quædam portio.

Epilogus enim tres habet partes, enumerationem præ-
al. idioſio dictam, indignationem, quod * δείνωσιν dicimus, miſerationem, quam οἴκτισμα vel ἔλεος memoramus, ſed dinoſis ex locis argumentorum. Nam his non tantum res probamus: verumetiam augemus. Sed conqueſtio, id eſt, miſeratio his locis argumentorum ſumitur, quibus & indignatio. Peroratione tamen non in fine tantum orationis vtendum, ſed vbi materia permiſerit, id eſt, in digreſſione principiorum, aut narrationis aſſiduæ, ſed & quæſtionum nonnunquam. In Epilogo generaliter obſeruandum, vt breuis ſit: Siquidem commotus iudex ſtatim dimittendus eſt ad ſententiam proferendam, dum aut aduerſarijs iraſcitur, aut tuis miſeretur lachrymis, aut rerum afflictione commotus eſt.

Sic

Sic adhuc aſſerenti innuit ipſe Cyllenius, vt ad germanarum cœtum nubentiſq́ tranſiret obſequium. Quo conſpecto, aſſerta determinans, ad Philologiæ conſeſſum fiducia promptiore perrexit: eiuſq́ verticem deoſculata cum ſonitu: nihil enim ſilens, ac ſi cuperet, faciebat, ſororum ſe conſortio, ſocietatíque permiſcuit.

Tandem loquacis terminata paginæ
Aſſerta curſim, quæ tamen voluminis
Vix vmbilicum multa opertum faſcia
Turgore pinguis inſuit rubellulum.
Quòd ſi probatur, & caret faſtidio
Nonnulla promet quæ nouella texuit,
Deditáque fient quæ vetuſtas præterit,
Sin ſanna typhi naris imum torſeris:
Pigebit arma horruiſſe Cælites:
Formidiniſque tunc locus mouebitur
Syluane falcem cùm petis Saturniam.
At tu reclamans Rhetorum ſacrûm tuba
Clangore verſo Tulliana percrepans
In caſtra abibis, quò nec oſor inuidens,
Nec liuor ater te ſequatur præcluem.

FINIS QVINTI LIBRI.

MAR-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
393 H 27

MARTIANI CAPELLAE DE GEOMETRIA, LIBER VI.

VIRGO armata, decens rerum ſapientia, Pallas
Ætherius fomes, mens, & ſollertia Fati,
Ingeniũ mundi, prudẽtia ſacra Tonãtis,
Ardor doctificus, noſtrę́q. induſtria ſortis,
Quæ facis arbitriũ ſapientis præmia curæ,
Ac rationis apex, diuumque hominumque
ſacer νοῦς:
Vltra terga means rapidi, ac ſplendentis Olympi:
Celſior vna Ioue, flammantis circulus æthræ,
Ἑπτὰς in numeris, prior igni, tertia luna,
Quam docto aſſimilant habitu, qui agalmata firmant:
Hinc nam tergeminæ rutilant de vertice criſtæ,
Quòd dux ſanguineo, præſulque coruſca duello:
Vel tibi quòd fulget, rapiturque triangulus ignis.
Hinc tibi dant clypeum, ſapientia quòd regat orbem:
Vel rationis opem quòd ſpumea prælia poſcant.
Haſta etiam vibrans penetrabile monſtrat acumen:
Lymphaſeum magis eſt, & ſcutum circulus ambit.
al. nam Hinc * iam vernicomæ frondent tibi munera oliuæ:
Artes cura vigil per te quòd diſcat oliuo.
Glaucam dant volucrem, quòd lumine concolor igni es:
al. deeſt Tuque ignis flos es, cluis & γλαυκῶπις ἀθήνη.
An mage noctiuidæ tibi traditur alitis vſus:
Quòd vigil inſomnes ducat ſollertia curas.
Pectore ſaxificam dicunt horrere Meduſam,
Quòd pauidum ſtupidet ſapiens ſollertia vulgus.
al. ſacrarunt Arcibus vrbanis veteres tibi templa * dicarunt:
al. illa. Quòd ratio amplificet, quodque ‡ eſt elatior vrbes.
Hinc de patre ferunt ſine matris fœdere natam
Prouida conſilij quòd neſcit curia matrum:
Conſultiſque virum præſis, hinc dicta virago.

O ſacra

O ſacra doctarum prudentia fontigenarum
Sola nouem complens muſis mens omnibus vna,
Deprecor ad proprium dignata illabere munus,
Inſpirans nobis Graias latialiter artes.

AGO tibi habeoq; diua, perſoluensq; perpetes debeo grates, quæ optatis fulcida dignaris annuere. Noſco venerorq;, quod vidi. Patent denique iam ingreſſuræ artes obſequio lectiſsimæ fœminarum, quæ decentem quandam atque hyalini pulueris reſperſione coloratam, velut menſulam geſtitantes, ad medium ſuperi ſenatus locum fiducia promptiore precedunt. Sed quæ iſtæ ſunt, quídve geſtitent, gerendorum inſcius non aduerto. Hic vt lepidula eſt, & quæ totam fabellam ab inchoamentorum motu, liminéque ſuſceperit Satyra iocabunda. Ni fallor inquit, Felix meus plurimum affatimq; oliui quantumq; palæſtras perluere, vel ſponſi ipſius poſſet, ſuperfluò perdidiſti, diſpendiáque lini perflagrata caſſum deuorante Mulcibero, qui tot gymnaſiorum ac tantorum heroum matrem Philoſophiam non agnoſcis, ſaltem cùm per eam Iupiter dudum cæleſtis conſultum ſenatus tabulamq; vulgaret: cumq; ad Philologiæ concilianda conſortia Procum affatim connubialiter allegaret, ne tunc eam noſcere potuiſti? Sed quia nunc Arcadicum ac Medinum ſapis, præſertimq; ex illo quo deſudatio, curáque diſtrictior tibi forenſis fabulationis partibus alligata aciem induſtriæ melioris obtudit, amiſiſſe mihi videris & huius matronæ memoriam, etiam eiuſdem germanam voluiſſe neſcire. Illa nanq. parili quam accinctam cernis officio, παιδεία vocitatur, fœmina admodum locuples, & quæ illas Crœſias, Dariáſque præ ſuis opes gazáſque deſpiciat. Hæc vtpote talentorum conſcia, in omnium rara congreſſus: nec cuiquam facilè primores ſaltem vultus ſuperba committens, plerunque tamen adhæſit, arriſitq; pauperibus, magiſque illis, quos aut pedibus nudos, aut intonſo crine hiſpidos, aut ſordenti conſpexit pallio ſemitectos:

Denique

Denique ſi Marcum Terentium, paucóſque Romuleos excipias conſulares, nullus prorſus erit, cuius iſta limen intrarit.

*Vides igitur vtrique fœminæ quàm inſit faſtuoſa cenſura, tamen vtræque Mercurialis miniſtræ, quæ veniet officio, præparantur. Illud quippe quod gerulæ detulerunt, Abacus nuncupatur, res depingendis, deſignandiſq; oportuna formis: Quippe ibi vel lineares ductus, vel circulares flexus, vel triangulares abraduntur anfractus. Hîc totum potis eſt ambitum & circos formare mundi, elementorum facies, ipſamq́; profunditatem adumbrare telluris. Videbis iſtic depingi quicquid verbis viſum non valeas explicare: nimirum inquam iſta, quæ veniet, Apellem, Polycletumq́; tranſcendit, Ita quippe memoratur poſſe omnia effigiare, vt Labyrintheus Dædalus eam credendus ſit genuiſſe. Et cum dicto proſpicio quandam fœminam luculentam radium dextra, altera ſphæram ſolidam geſtitantem, amictamq́; læuorſum peplo, in quo ſyderum magnitudines & meatus circulorum menſuræ, connexionéſque vel formæ, vmbra etiam telluris. In cælum quoque perueniens, vel lunæ orbes, ac ſolis auratos caliganti murice decolorans inter ſydera videbatur. Ipſum verò vernantis æthræ colore refulgebat, deniq. etiam in vſum germanæ ipſius Aſtronomiæ crebriùs commodatum. Reliqua verò verſis illitum diuerſitatibus numerorum, Gnomonumq; ſtilis, interſtitiorum, ponderum, menſurarumq́; formis, diuerſitate colorum variata renidebat. Crepidas peragrandæ telluris cauſa, eaſdemq́; permenſo orbe contritas, viatrix infatigata geſtabat. Quæ quidem ingreſſa Senatum deûm, licet quot ſtadia è terris in cælum, quotq́; vlnas, quot denique digitos permenſa ſit, inſtanter abſoluere: tamen Iouiali cæleſtiumq́; maieſtate contracta, ad illam Abaci renudati menſulam circunſpectans, cameræ exterioris ornatum, & laqueata ſyderibus palatia*properabat.*

*l. properabit.

Con-

Conſtitit attonito ſpectans ſtellantia viſu,
 Et decuit crines, puluereique pedes.
Ipſa etiam læua ſphæra fulgebat honora,
 Aſſimilis mundo ſyderibuſque fuit.
Nam globus & circi, Zonæque ac fulgida ſigna
 Nexa recurrebant, arte locata pari.
Tellus, quæ rapidum conſiſtens ſuſcipit orbem,
 Puncti inſtar medio hæſerat vna loco.
Hanc tener & vitreis circumvolitabilis auris
 Aër complectens imbrificabat aquis:
Quæ tamen, immenſo, quo cingitur illa profundo,
 Interriuata marmore tellus erat,
Texerat exterior qui fulget circulus orbis
 Ætheris aſtrifico lumina multa peplo.
Hinc nitidus rutilum Titan ſuccenderat orbem:
 Moxque imitata pium lactea Luna diem.
*Sic igitur furuæ oculos ſplendeſcere noctis
 ‡ Cerneres ex auro, vt ſacra flamma micat. *Al. Hic* ‡ *Al. Cernas*
Sic Cypris Oceani perfuſo ſydere lymphis
 Lucifero annuerat lumina tota ſuo.
Omnia compar habet paribus ſub legibus ordo:
 Nec minus hæc mira eſt quàm domus alta deûm.
Hanc mundo aſſimilem ſtupuit Trinacria tellus
 Archimedæa aſtrificante manu.
O felix cura, & mentis prudentia maior,
 Corpore ſub noſtro æquiparaſſe Iouem.

Tandem igitur reglutinatis ab æthra interuibrantis admiratione luminibus decenti colluſtrans diuos conſpectanſq́ue cenſura, cùm omnibus reuerenda venerabili dignitate, & magiſtra cæterarum, quæ notæ diuis ſunt artibus, diceretur, exquiſitum eſt eruditionis arcanum, vt ab ipſis præceptionis cunabulis auſpicata depromeret. Tum illa remoto paululum obſtaculo contracti crinis à facie, oriſq́ue luculenta maieſtate reſplendens, atque abaci ſui ſuperfuſum puluerem mouens, ſic exorſa: Licet Archimedem meũ inter philoſophos conſpicata, Euclidemq́ue doctiſſimum in aſtruendæ præceptionis excurſum potuerim ſubrogare, ne impolitum quicquam ſubſiſteret aſſertorum, aut profunditas caligaret; tamen congruentiùs ipſa vobiſcum, quia Cyllenium excludis* * al. contorti.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
393 H 27

excludit ornamen: Illi etiam Helladica tantummodo facultate, nihil effantes latialiter Atticiſſant. Quæ etiam ipſos edocui, quod nunquam ferè accidit, Romuleis, vt potero, vocibus intimabo: ac priùs vocabuli mei promenda ratio eſt, ne indecenter & ſquallentior peragratrix cælicolarum auratam curiam, & interſtinctum cylindris gemmantibus pauimentum rurali reſperſura puluere credar intraſſe.

GEOMETRIA *dicor, quòd permeatam crebrò admenſamq́; tellurem, eiusq́; figuram, magnitudinem, locum, partes, & ſtadia poßim cum ſuis rationibus explicare, neq; vlla ſit in totius terræ diuerſitate partitio, quam non memoris curſu deſcriptionis abſoluam. Quo dicto, quoniam fuerant in deorum ſenatu quamplures, qui neq. toti in terris eſſent, neque ipſi vnquam dicerent ſe calcaſſe tellurem: Ipſe etiam Iupiter curioſiùs totius terræ latebras vellet exquirere, credo necubi decentes puellas iſto quoque ſeculo is verſiformis cupitor audiret. Hoc igitur promere Geometria primum iubetur, ac demum cætera aſtruẽdæ præcepta artis aperire. Tum illa: Formam totius terræ nõ planam, vt æſtimant, poſitioni, qui eam diſci diffuſioris aßimilant, neque concauam, vt alij, qui deſcendere imbrem dixêre Telluris in gremium, ſed rotundam, globoſam etiam ſicut ſecundus Dicæarchus aſſeuerat. Nanque ortus, obitusq́; ſyderum, non diuerſus pro terræ elatione, vel inclinationibus haberetur, ſi per plana diffuſis mundanæ conſtitutionis operibus vno, eodemq́; tempore ſupra terras & æquora nituiſſent: Aut item ſi emerſi ſolis exortus concauis ſubductioris terræ latebris abderetur. Sed quoniam poſterior aſſertio mage deſpicabilis opinationis caſſa vilitate tenuatur, illam priorẽ cui etiam phyſicus Anaxagoras acceßit, præſtat exigere, quamuis non vllas credatur aſtruere rationes: Quippe dicit planam terram ortu, occaſúve ſolis, aut lunæ perſpicuè comprobari, qui mox, vt primi luminis fulgor emerſerit, confeſtim ad obtu-*

vel. iudicabilis *tus noſtros directis lineis diriguntur: Quod magis * indu-*

bitabilis

bitabilis probamenti fiet, ſi in littore conſiſtentes obſtacula montium relinquamus: Quod ſi ita eſſet, cunctis ſupra terras degentibus, eodem tempore emergentia viderentur, occaſuſq; vno obitu condita cunctas valerent tenebrare terras, ac falſa Romulei Vatis exploderetur aſſertio, quæ docet:

Noſque vbi primus equis Oriens afflauit anhelis,
Illic ſera rubens accendit lumina Veſper.

Quin etiam cunctæ noctes ac dies ſimilibus interſtitiis, horiſq; ſemper paribus convenirent: nulliq; parti telluris vel apparerent certa, vel alia ſydera negarentur. At cùm Arctoa conuerſio ſupra verticem voluatur Heſperiæ apud Troglodytas, *Ægyptiúmq. confinem ignoto occultóque penitus ſydere neſcitur: cùm Canopum, ac Berenices crinem* al. Ægyptumq. *ſtellas admodum prænitentes Scythiæ, Galliæq;, atque ipſa prorſus non cernat Italia, cùm illæ antarcticis terris conſpicuæ ac prænitentes, & velut perpendiculatæ capitibus ſuſpectentur. In Alexandria etiam Canopos quarta parte interſtitij ſignilis vltra terras emineat, Trionéſque geminos, & deuexa non cernat. Cùm in Arabia Nouembri menſe ſub noctis auſpicio Helice non conſpecta ſecunda vigilia proſpectetur, in Meroë ſolſtitio tantùm exiguáque breuitate conſpicitur, vbi circa ortum Arcturi cum die naſcitur. quæ item in India Patauitano portu prima tantùm parte noctis aſpicitur, in qua etiam in Maleo monte quindecim tantùm diebus annuis videtur. Quis igitur dubitet, globi deuexioris oppoſitu, alia inconſpicua fieri, atque alia velut ſphæræ curuationibus eminere? Additur ad fidem globi rotundioris ambigentibus aſſerendũ, quòd Solis, Lunæq; deliquia in Occaſu facta, Orientis incolæ non viderunt: Itemq; in Ortu ſi accidant, à tota Britannia, atque Occaſus regionibus ignorantur. Etiam in mediis plerunque regionibus, horarum diuerſitatibus variantur; ſicut in Magni Alexandri victoria Lunam noctis ſecũda hora defeciſſe Seruius Nobilis in Ara-*

bia nunciauit, quod in Sicilia in exortus primi ſplendo conſpectum. Alpiano, & Fontcio Coſs. vndecimo Kalen. Maij defectus ſolis fuit, qui in Campania hora diei ſeptima viſus in Armenia eiuſdē diei vndecima comprobatur. Quo factum eſt vtique ſphæræ circuitu moras per inflexus rotunditatis ſubinde variante. Denique ipſa vaſa quæ Horoſcopa, vel horologica memorantur, pro locorum diuerſitatib. immutata componuntur, alióque Gnomone vltra quingent. ſtadia diſcernuntur, vmbris pro locorum aut elationibus celſis, aut inclinationibus infimatis. Hinc eſt, quòd in Mero longiſſimus dies duodecim æquinoctiales horas, & alteriu

al. ſecat

biſſem* ſecatur: Alexandriæ quatuordecim: In Italia quindecim: in Britannia decem & ſeptem. Solſtitiali verò tempore, cùm cæli verticem ſol inuectus ſubiectas læuorſum terras perpetui diei continuatione colluſtrat: Itemq; brumal.

al. oriri.

deſcenſu ſemiannuam facit* horrere noctem, quod in inſula Thyle compertum Pytheas Maſſilienſis aſſeruit. His temporum diuerſitatibus aſſertum, (ni fallor) globoſam rotunditatis flexibus habendam eſſe tellurem. Sequitur, vt quem mundi locum, quámve granditatem ſortita ſit, approbemus. Circulum quidem terræ ducentis quinquaginta duobus millibus ſtadiorum, vt ab Eratoſthene doctiſſimo Gnomonica ſupputatione diſcuſſum. Quippe Scaphia dicuntur rotunda ex ære vaſa, quæ horarum ductus ſtili in medio fundo ſui proceritate diſcriminant, qui ſtilus Gnomon appellatur, cuius vmbræ prolixitas æquinoctio centri ſui extimatione dimenſa, vigies quater complicata, circuli duplicis modum reddit. Eratoſthenes verò à Syene ad Meroën per menſores regios Ptolemæi certus de ſtadiorum numero redditus, quotáque portio telluris eſſet aduertens, multiplicánſque pro partium ratione circulum, menſurámque terræ incunctanter, quot millibus ſtadiorum ambiretur, abſoluit.

Macrob. l. Somn. Scip. 20. lt. 6.

quam supputationem cum hodierna Geographorū et Astronomorū opinione quadam ex parte conuenire scribit Fr. Christoph. de Scheyb c. 1. de veterum tabulis Geographicis p. 8. lol (i.) ad Tabul. Peuting.

De po-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
393 H 27

Fragmentum incerti Scriptoris post Cassiodorum c. IV. de terra.

De poſitione Terræ.

COMPERTA *eſt terræ breuitate rationabili magnitudo; locus eiuſdem, ac poſitio doceatur; quam in medio, imoq; mundi immobilem ſtare multiplicibus monſtratur aſſertis, quæ ſibi ante conſtitutionẽ mundi in eodem loco fuerit, ex quo moueri non potuit, ac dehinc diuulſis à confuſione primæ commixtionis* * *elementis, vndarum immenſa & volubilis latitudo, aërisq; halitus vndique ſecus circa terræ ſtationem diffuſus arctârit mediumq; fecerit, quòd teres ac volubilis circuncluſit, ſiue quòd in ſphæra efficitur imum omne quod medium eſt, dum paribus ab extimæ rotunditatis ambitu lineis quicquid eas ſuſtinet, conſtipatur. Imum verò iam neceſſe eſt ſui extremitate conſiſtere, quia inferiùs, quo decidat, non eſt. Omnia etiam pondera in eam deſuper cadunt, vt imber, grando, nix, fulgura atq; ipſe qui in eius penita præcipitatur Oceanus, & fluenta latentia quæ fundo voluuntur in imo. Vides igitur eam quæ vndas, cunctáque ſuſtentat, arctatam ex omnibus nihil ſubijcere quo ſecedat. Medio igitur credẽda eſt, quia poſtrema, quòd præſertim æquinoctialis temporis interſtitia manifeſtant: nam pares horarum metas tam antemeridialium, quàm etiam poſtremarum, & tam diei quàm noctis horologia manifeſtant. Quo documento clarum eſt, tantundem vndique ſecus ab terris abeſſe cælum: quod idem duobus circulis edocetur ſolſtitiali & brumali. Nam vtique quantum interſtitij dies habet, cùm cæli culmine Sol elatus illuſtrat, tantum ſpacij longior nox, cùm Sol in brumam decidens repræſentat: Itemq; quicquid ſingula ſigna Zodiaci intercapedine loci contulerint, tantundem Sole econtrariò rutilãte vmbris noctis ignoſcunt. Quod vtique vndique verſum probat tantundem circulos ſyderáque diſtare, mediamq; tellurem eſſe. Quod vtique, ſi congruè videtur aſſertum, iam partes eius, quas ipſa permenſa ſum perhibebo.*

* al. alimentis

De quinque Zonis Terræ.

ORBIS *terræ in quinque Zonas, ſiue melius faſcias dico, pro rerum diuerſitate diſcernitur, quarum tres intemperies multa à contrariorum nimietate relegauit. Nam duæ, quæ axi vtrique confines, algore immenſo, & frigoribus occupatæ, deſertionis cauſas pruinis* mergentibus præbuêre: media verò flammis atque anhelis ardoribus torridata, propinquantes animantum amburit acceſſus: Aliæ autem duæ vitalis auræ halitu temperatæ, habitationem animalibus indulſerunt: quæ quidem per totius rotunditatem telluris incuruæ, tam ſupernum hemiſphærium, quàm inferius ambierunt. Nam vtique terra duas ſibi partes hemicycliorum quadam diuerſitate deſpicit, id eſt, vnam habet ſupernatem, quam nos habitamus, & ambit Oceanus, & aliam infernatem. Sed hæc ſuperior initium habet à ſolari ortu, illa inchoat à ſolis occaſu, quem circulum Græci* Ὁρίζοντα *perhibent. Verùm quia illæ Zonæ volubilitatem vtriuſque partis includunt, decem vtrinque circulo ſuo faciunt regiones, è quibus hæc quæ à nobis habitatur eſt vna, atque ad aquilonem verſus, & ſeptentriones aſcendit. Altera, quæ econtrariò ad Meridiem atq; Auſtrum fertur, quam habitare illi æſtimantur, qui vocantur* ἄντοικοι. *Similiter ex infernatibus duæ, ſed hi qui nobis obuerſi, Antipodes memorantur, qui contra illos, quos* Αντοίκους *dicimus, Antichthones appellantur. Sed nos cum illis diuerſitas temporum velut quadam contrarietate diſcriminat: Nam cùm æſtate torremur, illi frigore contrahuntur: Nam cùm hîc ver pubeſcit florentibus pratis, illic edomita æſtas temporibus* autumneſcit: Hic bruma, ſolſtitiũ illic apparet: Nobis arctoa lumina ſpectare permiſſum, illis penitus denegatum. Antipodes autem noſtri vnum nobiſcum tractum perferunt hyemis, & flagrantiam communis æſtatis, ſed noctem diuerſam, dieſq; cõtrarios: licet æſtate grandes dies, prolixaſq; hyeme noctes, nobiſq;*

* al. ingruentibus.

* al. autumnaſcit

nobiſq́; ſeptentrio conſpicabilis, illos lateat ſine fine. Ita & his qui Ἀντοῖκοι vocãtur, Antipodes ſui quatuor anni tempora nouere communia, ac polum qui eſt ad Auſtrum, Antipodibus ſuis, nobiſq́; penitus ignoratum ſoli ſuſpiciunt. Qui autem in media faſcia ſunt, his quotidie ortus occaſúſque mutantur: Et ſupra quos ſol eſt his citiùs exoritur, tardiuſq́; merſatur. Æquinoctiali autem tempore, & oriens, & occidens ſimiliter apparebit: neque vlla aſtra ſunt quæ illorum obtutibus denegentur, & quæ vnà illis oriuntur ſimul veniunt in occaſum. Hi dies cunctos pares ſuis noctibus intuentur, nec vllas meridiano die metiuntur vmbras: eorumq́; Antipodes dies, nocteſq́; ſub eadem longitudine patiuntur. Cùm autẽ ſolſtitij properantia peragendi per eoſdem tranſeat, & iam brumam itidem ſol reuertens ſimiliter per illos iter ducat, & procul ab his vtrinque * ſecedat, dubium non
al. ſuccedat
eſt quin bis hyemem, & ſecundò patiantur æſtatem: Quibus cùm ortus ſolis eſt, eorum Antipodibus apparet occaſus. Verùm illæ duæ regiones quas faſcias item dixi, quarum vna vicinantis plauſtri algore cruſtatur, altera tranſauſtrini halitus deſertione contrahitur, Antipodas proprios non habent, ſed ipſæ ſibi inuicem contraria fiunt habitatione Antipodæ, nulloſq́; ortus ſyderum abſque planetis vtrinque nouerunt: quæ quidem illis non ſupra caput eunt, ſed de medio lateris oriũtur. Stellæ etiam fixæ cæli ſex eis videntur menſibus, ſex itidem non apparent, *ortibuſq́; circulus æquino-
al. arcticúſque.
ctialis illis eſt, ſenáque ex Zodiaco ſigna conſpiciunt. Deniq; ſex menſibus, diéſque, noctéſque patiuntur, vt vtriſque poli axíſque termini ſupra verticem videantur: ſed hæc prior ſeptentrionis: altera Canopi ſtellæ illuſtrata fulgore, cætera non nouerunt.

De circuitu Terræ.

QVARVM regionum habitus prodidit doctiſſimus Pythagoras, ſed ego ipſa peragraui, ne qua mihi

ignota videretur portio ſupereſſe telluris, cuius terræ totius
al. habitus *ambitus omnis plenusq; circuitus, vt Romanorum dimenſione percenſeam, quicquid ſtadiorum ſupputatione memoraui, eſt in millibus paſſuum trecenties & quindecies centenis: quo loco non puto tranſeundam opinationem Ptolemæi in Geographico opere memoratam. Idem quippe Zodiaci tractum, omnemq; complexum trecentis 60. cæli partibus
al. peruenire ſecat; quas ſingulas in telluris centrum ita æſtimat* prouenire, vt vnius partis latitudo iſtic quingentorum ſtadiorum menſura tendatur. Singula verò ſtadia centũ vigintiquinq; paßibus explicata, quæ octo millenos paſſus abſoluunt. Vnde quingenta ſtadia quæ ſunt partis vnius, millia paſſuum colligunt ſexaginta duo, paſſusq; quingentos. Verùm illa ſtadia quingenta trecentis ſexageſies cõplicata, faciunt ſemel mil-
al. D.CLXX. ſtadia. lies* octingentiesq; ſexcentena. Ex quibus milliapaſſuũ partitione prædicta collecta, faciunt ducenties vicies quinquies centena. Hoc de totius terræ globo oportuit intimari.

De longitudine Terræ.

CÆTERVM eius longitudo ab ortu ad occaſum, hoc eſt ab ipſius Indiæ extremitate vſque ad Herculis
al. octies. columnas Gadibus ſacratas, * octuagies quinquies centena
al. ſepties ſeptuaginta * octo millia ſunt, ſicut etiam Artemidorus auctor aſſeruit: nam Iſidorus nonagies octies dicit, & decem & octo millia. Verùm Artemidorus dimẽſioni prædictæ
al. Spinam Syenis. adijcit quicquid à Gadibus procurrit: nam per * Sphenis frontem circuitu ſacri promontorij, ad aliud finale promon-
al. Cantabrum torium, quod † Artabrum nominatur, procedere dicit Terram in nongenta nonaginta vnum millia.

Alia dimenſio Terræ.

QVÆ dimenſio item fieri compendioſior poteſt, ſi per maria quis vectus excurrat: Nam à Gange fluuio, oſtióque eius, quo ſe in Eoum effundit Oceanum, per Indiam.

diam Parthienémque ad Myriandrum vrbem Syriæ in Iſſico ſinu poſitam, quinquagies bis quindecim millia. Inde proxima nauigatione Cyprum inſulam, Pataram Lyciæ, Rhodum, Aſtypaleam in Carpatio mari: Item in inſula Tenarum Laconicæ, vnde Lilybæum Siciliæ, & Calarim Sardiniæ, tricies quater quinquaginta millia. Inde Gadibus quadragies bis † quinquaginta millia. Quæ menſura vniuerſa ab eo mari efficit octogies quinquies ſeptuaginta octo millia.*

al. quingenta
al. quingenta.
al. quinquagena.

Item alia Terræ, Mariſque dimenſio.

POTEST *item aliud Terra, Mariq́; iter duci per Gangem, Euphratémque fluuium, Cappadociam, Phrygiam, per Ægeum pelagus, & Laconicum Mare: Itemq́; per ſinus alios vſque Peloponneſum, Leucadem, Corcyram, Acroceraunium, Brunduſium, Romam, Alpes & Galliam: Per Pyreneos etiam montes in Oceanum veſpertinum Hiſpaniæ oram, traiectúmque per Gades, & omnis menſura, atteſtante Artemidoro aſſertionibus meis, habet millia octuagies ſexties † centena octoginta quinque. Habetis longitudinem multipliciter memoratam.*

al. deeſt

De latitudine Terræ.

LATITVDO *autem eius à Meridiano ſitu in Septentrionis caput plurimum minor eſt, nam vtrinque intemperati aëris nimietate contrahitur. Eò accedit, quòd à ſeptẽtrionis plaga, Sarmatarum gens, copioſaq́; Barbaries, acceſſum indagandæ dimenſionis excludit. Attamen quicquid intrepida permeare quiuit excurſio, competenter admenſum eſt, repertaq́; latitudo habitabilis terræ penè dimidio minor, quàm dicta eſt collegiſſe longitudo. Nam colligitur in quinquagies quater centena ſexaginta duo millia: quippe à littore Æthiopici Oceani, qua habitabilis primum*

eſt ad Meroën, inde Alexandriam, Rhodũ, Gnidum, Coum, Samum, Chium, Mytilenem, Tenedum, Sigæumq́, promontorium, os Ponti, Carabim promontoriũ, os Mæotidis, oſtium Tanais prædicta dimenſio comprobatur. Qui quidem curſus, ſi per maria tranſeatur, in compendiũ ducit millia ſexcenta ſeptuaginta octo. Nunc vſque compertum progreſſum Arte-
al. deest midorus aſſeuerat. Sed Iſidorus adiecit duodecies * centena
Barth. ad Claud. II. Ruf. 148. p. 1212. quinquaginta millia vſque ad Thylen vltimam tendi: quæ quidem opinatio mihi videtur incerta: nam ipſi tantundem latitudinis ineſſe dico, quantum longitudinis comprehẽſum. Neque enim cùm rotundum telluris orbem aſtructio ſuperior, ratióque monſtrârit, impar latus globo poterit prouenire, ſed ſupradicti ſcriptores habitabilem dixêre tellurem.

De rotunditate Terræ.

al. Rotunditas. Barth. ad Claud. I. in Ruf. 197. p. 1139.

ROTVNDITATIS autem ipſius extima circunfuſus ambit Oceanus, ſicut nauigatus vndique comprobatur. Nam à Gadibus per Hiſpaniæ, Galliarumq́; flexum, occidentalis plaga omnis, hodiéque nauigatur. Dum autem Diuus Auguſtus claſſe Germaniam circuiret, ſeptentrionalem totum permeauit Oceanum: Nam primùm in Cimbricum promontorium veniens, magno dehinc permẽſo mari ad Scythicam plagam, ac rigentes vndas vſque penetrauit. De confinio item ab orientis principio, & Indico mari, pars quæ pergit in Caſpium mare à Macedonum claſſibus remigata, dum Seleucus, & Antiochus regnauiſſent. Palus verò Mæotica eiuſdem ſinus habetur Oceani. Item læui lateris circumflua memorentur. Ab ipſis itaque columnis Herculis, quæ in Gaditano ſunt littore conſecratæ, vſq. in Arabicum ſinum Meridianus omnis permeatur Oceanus, ſicut plurimis aſſeueratur exemplis: Nam eius maximam partem Magni Alexandri ſulcauêre victoriæ. In eodem Arabico ſinu conſtituto C. Cæſare Auguſti filio, Hiſpanicarum nauium naufragio, & eiectæ fragmentorum reliquiæ paruerunt.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
393 H 27

runt. Item Hanno dum Punicum floreret imperium, Mauritaniæ circuitu, ac dehinc Meridiani flexus excurſu, in Arabiæ terminos prolixa admodum nauigatione peruenit. Cornelius auctor affirmat, quendam Eudoxum fugientem regis inſidias ex Arabia in Gaditana peruениſſe refugia. Cœlius Antipater ſe hominem vidiſſe confirmat, qui nauigationis ardore in Æthiopiam ex Hiſpania nauigaſſet: Idem Cornelius poſt captos Indos per Germaniam nauigauit.

De diuiſione Terræ.

OSTENSVM *puto ambitum ſuperioris Terræ permenſo in circulum mari vndique ſecus nauigatum. Nunc ipſius diuiſionem Terræ quantũ patitur ſuccincta inſinuatione memorabo. Circulus omnis ſuperæ habitabilisq́ telluris, ſicut plerique teſtantur, in tres partes eſt diſtributus: Europam, Aſiam, Africamq́: quarum primam atque vltimam interruptio diſſecat Oceani: Nam Atlantici profundi ex Gaditano freto vis interſecans profunda telluris, Lybicum Ibero latus abſcidit, & confeſtim ſe in propinqui maris fluenta diffudit: Quippe à Gaditano oſtio in ingreſſum interioris maris per longitudinem curſus vix quindecim paſſuum millia numerantur. Latitudo verò vbi anguſtior quinque, vbi diffuſa ſeptem, vbi prolixior decem millibus explicatur. Hinc defluxêre per diuerſos ſinus, ſubſidentesq́ campos tot maria, tot fragores, & quantum per diuerſa æquora tumeſcit. Vndarum verò illa proruptio interfluentis Oceani læua Europam facit, Lybiamq́ dextra, & montibus vtrinq. concluditur. Nam ab Europa, Calpe, Africa *Abyla monte deſpicitur: qui vtrinque prominentes dici* al. ab Æthne *Columnæ Herculis meruerunt, quòd teſtimonio vetuſtatis, laboris Herculei limes in illis ſit conſecratus: ſiquidem vltra eum progredi conſumptæ telluris inuia prohibebant. Deniq́ etiã hoc de eius ſacræ virtutis poßibilitate perſuaſum, quòd cùm antea natura terris maria diſpararet, ac tanto cingi*

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
393 H 27

*circuitu firmaret Oceani, montium prædictorum effoßis radicibus, diuulſoq; confinio camporum, deuexis lacunísque terrarum improuiſum pelagus in vſum * immortalitatis admiſit, permutans orbis faciem naturæq; diſcrimina. Hoc igitur freto læuorſum Europa diſtenditur, vſque in Tanais fluminis gurgitem, à quo inchoans Aſia Nili itidem alueo limitatur: Qui quidem Nilus eandem Africamq; diſrumpens, telluris complexum interſecat multitudine fluuiorum: Europam tamen terminari Propontidis faucibus dixere quamplurimi: quæ Propontis per anguſtum deſcendens ad Mæotidem quoque * perfertur.*

al. impigre mortalitatis

al. profertur

De Hiſpania.

EVROPÆ *tamen principiū inchoamentiq; limen, Hiſpaniæ contributū, fertili frugū, opimæq; prouinciæ, metallorum, auriq; fœtura, miniĳ, marmoris, gemmarumq; muneribus prædicādæ. Quæ quidem, quòd Iberi fluminis interriuata tractu amnis ſui meruit cognomentū, cuius illa portio, quæ Athlantico confinis Oceano, in Gaditani freti littus excurrit, Bethica perhibetur, etiam ipſa vocabulū propriĳ fluminis nuncupatione ſortita, quæ ab Vrcitano fine, qua citerior meat, Tarraconenſis dicitur à Tarraconēſi vrbe, quam Scipiones condiderunt: Nam Pœni fundauêre Carthaginē, * conditas vbicunq. vrbes amico ſibi nomine præſignātes. Sed prædictū latus à Pyrenæi iugis in aliam prouinciam diſſecatur: ſiquidem Bethicæ à Septentrionali confinio Luſitania ſociatur, cui nomen fabula à luſu Liberi patris, vel cum eo Bacchantiū, ſociauit. Hæc quoque cognominis ſui fluuio permeatur, licet eam Tagus quoq; arenis illuſtret auratis. Vliſſipone illic oppidum ab Vlyſſe conditum ferunt, ex cuius nomine promontorium, quod maria, terraſq; diſtinguit: nam ab eius ambitu inchoat mare Gallicum, & facies ſeptentrionalis Oceani: Athlanticus verò & occiduus terminatur Oceanus, qui tum Hiſpaniæ limitatur excurſibus. In eius*

al. condità vb. vrbe cam

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
393 H 27

quoque confinio equarum fœtura ventis maritantibus inoleſcit: Volucres proli curſus, ipſo ſpirante fauonio. Verũ Bethica cunctas vbertate fœcunditatis prouincias anteuenit, quæ quidẽ habet iuridicos cõuẽtus duos, Gaditanũ, & Cordubenſem: Opida centũ ſeptuaginta quinque, habitantium multitudine frequentata. Eadem verò longitudinis dimenſione diſtenditur à Caſtulonis Oppidi fine, in Gaditanum oppidum ducẽtis quinquaginta millibus amplior æſtimatur. Latitudo quoq; in ducenta viginti quatuor millia excurrit. At vniuerſa prouincia habet conuentus ſeptem, Carthaginenſem, Tarraconenſem, Cæſaraugustanam, Clunienſem. Aſturum, *Lucenſem, Bracarum. Ciuitates verò in Hiſpania præter inſulas, atque alias contributas, ducẽtas nonaginta quatuor tota complexione dinumerat. Tenditur autẽ per longitudinem quantum Agrippa dinumerat, millibus quadringentis ſeptuaginta quinque: latitudine ducentis viginti quatuor: cùm fines Carthaginem vſque protẽderet, quæ opinio Agrippæ non exiguũ admittit errorem: Nam Hiſpania omnis citerior à Pyrenæo in Caſtulonis finem per ſexcenta *ſeptuaginta millia longitudine protrahit, cuius ora paulò amplior æſtimatur. Latitudo autem à Tarracone ad littus *Iarſonis trecentis ſeptem millibus inuenitur, à radicibus Pyrenæi, vbi vtriuſq; maris propinquitate concluditur; nam paulatim diffuſior adiacet in latitudinis excrementum.*

al. [illegible].
al. Lucrenſem
al. ſeptem
al. Gerſonis.

De monte Pyreneo & Prouincia Narbonenſi.

IDEM *igitur Pyrenæus ex alio latere Galliarum finibus admouetur, à cuius radicibus quicquid interiacet vſque Rhenum, & item inter Oceanum & montes Gebennam & Iuram, Gallicis regionibus attributum. Narbonenſis autem Prouincia appellatur, quæ interno Mari alluitur: Hæc Brachata anteà dicebatur, quæ ab Italia iugis Alpium atq; amne Varo diſcernitur, cuius longitudo ſicuti Agrippa dimenſus eſt, trecenta ſeptuaginta millia paſſuum: Latitudo*

autem

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
393 H 27

*autem ducenta quadraginta octo cõtinet. In hac Prouincia Rhodanus fluuius ex alpibus veniens, per Lemãnum lacum meat, & cauſas fertilitatis importat terræ germinibus, ac fœcũdis, cuius ora diuerſis nominibus appellata. Nam Hiſpanienſe vnum, alterum * Metapinum: tertium quo plenior meat, † Maſſalioticum nuncupatur, prouincia viris, *opibus, frugibus memoranda: vnóque tranſcurrenda piaculo, quòd illic fas fuerat hoſtias humani generis immolare.*

al. Alpinum.
al. Maſſiliot.
al. opidis

De Italia.

*SED poſt Alpium montes, qua facies prominentis naturæ ortuum ſolis illuminatione profunditur, inchoat, atq; deſcendit Italia ſola longè ante alias omnes laudibus veterum in vrbis Romæ gratia prædicanda: cuius principium Ligures tenent: Dehinc, quæ vbertate Soli ſacrata occupauit, Hetruria regio, tam indigetis Æneæ fœdere, quàm remediorum origine atque ipſius Tagetis exaratione celebrata. Vmbri mox, Latiumq;, atque Oſtia Tyberina. Dehincq; ipſa caput gentium Roma armis, viris, ſacriſq; quandiu viguit cæliferis laudibus conferenda: Hæc à mari ſexdecim paſſuum millibus diſparatur. Dehinc littus in Volſcorum nomen, ſortemq; conceßit. Mox Campania, Picenteſq;, ac Lucanum littus, Brutiumq; coniungitur; cuius promontoriũ in Meridiem, Auſtrumq; reſpectans, in mare procurrit. Læuáque *alia interioris ſinus fluenta complectitur, vt ſi à primis Alpibus dextrum latus, & prolixi montis brachium contempleris, prominentias vtrinque componens, theatrũ quoddam ſpectare videaris vndarum. Lunata quippe, & quodam hemicyclio in promontorium memoratum circunfertur Italia: denique ab ipſis Gadibus, qua ſe fauces freti interfluentis aperiunt, in Brutium ſinum, qui eſt primus Europæ, emiſſa maria conquieſcunt. Interior verò tellus, quæ in ſuperum mare Boreamq; profertur, Græciæ ora Salentinis, Pediculis, Apulis, Pelignis, Iſtris, Liburnis, & cæteris populis*

latus Salm. Ex. Plin. p. 41. 7.
al. alia

pulis obſcurioribus habitatur. Læuorſum quoque ſe flectit, & item duobus promontoriis peltæ Amazonicæ formam reddit: Dextro cornu Leucopetram tendens, læuo, Lacinium. Vnde cùm longa ſit ab alpibus* prætoriæ Auguſtæ, per vrbem Capuam, & Rhegium oppidum abſque recuruo flexu decies centena & viginti millia paſſuum, nuſquam verò trecenta: latitudo eius excedit. A ſolo igitur Italico, Liburnia, Iſtriaq́; diſcretæ ſunt centenis millibus paßibus, quod diſtat ab Epiro, & Illyrico quinquaginta millia: Ab Africa intra ducenta millia, vt Varro commemorat: Ab Sardinia centum viginti: à Sicilia mille quingentis: à* Corſica minus ſeptuaginta: ab Iſſa quinquaginta. Verùm omnis Italiæ circuitus tenditur vigies centena quadraginta nouem millia. Eius vmbilicus in agro dicitur Reatino, anguſtior plurimùm eſt ad portum quem Hannibalis caſtra dicunt: Nam vix ibi *viginti millia paſſuum lata eſt. Verùm Italia etiam Pado flumine memoranda, quem Græcia dixit Eridanum: Hunc amnem mons Veſulus inter montes alpium elatior gignit fonte mirabili, qui in Ligurum finibus flumen creat, ac debinc fluuius merſus in penita telluris in parte agri* Vibienis emergit, canis ortu diffuſior. Nam ſolutis alpium niuibus, flagrantia Solis æſtiui exuberat vltra gurgitis ripas. nulliq́; gloriæ nobilium amnium cedens, triginta receptis fluminibus, Adriaticum mare magna opimus granditate perfundit. Cætera Italiæ memoranda, nec poëtæ tacent, vt *Scyllæum oppidum cùm Cratæide flumine, qui Scyllæ pater fuit: Charybdisq́; voraginem, ac vertiginem tortuoſam Peſtana roſaria, ſcopulos Sirenarum: In Campaniæ amænis antiquitus* nemora, Phlegræi, debinc campi habitatioq́; Circeia, Terracina priùs inſula nunc iuncta* Rhegium, quæ ab Sicilia continenti ſeparata, atque in compenſationem conexæ telluris in inſulam religata. Formiæ etiam Læſtrigonum habitatione famoſæ.

al. prætoriis auguſtæ

al. Corcyra minus ob longitu.

CXXX. millib.

al. Vibonenſis.

al. Siletum

al. Numerius

al. Regium

De con-

De conditoribus Vrbium.

Hoc loco poſſem etiam vrbium percurrere cõditores vt a Iano Ianiculum, a Saturno Latium, a Danae Ardeam, ab Hercule Herculanium ad radicem Veſuuij, a quo haud procul Pompeios, cùm boum pompam duceret Iberorum, ex cuius laboribus in Liguria campi lapidarij ſunt appellati, quòd eodem dimicante ſaxis ferunt pluiſſe cœlum: Idem etiam† Ioniæ nomẽ dedit: Nam Ionem* Naulochi filiam obſidentem vias, latrocinaliter interemit. Iapygas Iapyx Dædali filius condidit, Coram Dardanus:* Agyllam Pelaſgi: Tybur Catillus præfectus claßis Euandriæ. Parthenope dicta ab Sirenis ſepulcro hoc nomine vocitata, quæ nunc Neapolis appellatur. Præneſte ab Vlyßis nepote Præneſte, licet alij velint Cæculum conditorem, quem pignus aſſerunt fuiſſe flammarum. Arpos, & Beneuentum Diomedes: Patauium Antenor: Pylij Metapontum condidêre. ſed nil mea intereſt origines vrbium perſcrutari.

al. Ionio

al. Autocli

Agyllinam

De inſulis Tyrrheni Maris.

Nvnc quoniam continentis terræ limes interfluentis freti coërcitione diſtinguitur, non alienum eſt inter fluenta emergentes terras, quæ quòd in ſalo ſint, inſulæ vocitantur, præſertimq; nobiles commonere. Neque enim moroſa debet eſſe percurſio. Tranſeo itaque Pityuſas à ſylua Pinea memoratas, quæ nunc Ebuſus appellatur. In confinio Carthaginis nouæ, Baleares etiam duas, Colubrariam, & quas Gymnaſias Græci dicunt: Vel Caprariam naufragalem. In Galliæ quoque orâ, in Rhodani oſtio Metina, quæ *Blaſcorum vocatur: & tres Stœcades, quarum hæc ſunt nomina ſingularum: prima Themiſta: ſecunda Pomponiana: tertia Hypea, cæteráſque exiguas aduerſum Antipolim. In Liguſtico autem Mari eſt Corſica, quam Græci Cyrnon appellauere, longa centum quinquaginta millibus paſſuum, lata quinquaginta. Circuitus eius omnis diſten-

Euaſiorum.

ditur

ditur millibus trecentis viginti quinque. Habet ciuitates triginta tres: Stipa autem citra eſt, * Oglaſa infra in ſexageſimo Corſicæ. Planaſia fallax nauigantium, mentienſq; propinquitas. Vrgo item, & Capraria, quam* Ægilion Græci dixerunt: Item Igilium, Dianium: Item Columbaria, Veneria. Item vltra Tyberina oſtia, in Antiano Palmaria, Sinonia: Et in Firmiano Pontiæ, Pandataria, Prochyta, Abæneria: Inarime à Græcis dicta Pithecuſa, & Megaris etiam in Neapolitano, à Surrento. In octauo miliario Capreæ Senaria dicta, & Telentea: Item Leucothea iam Africum Mare ſpectans à Corſica.

al. Oclyſa

al. Ægilon

De Sardinia.

IN octauo Sardinia eſt, in quo anguſto freto ſunt paruæ inſulæ, quæ cunicularia perhibetur: Item Pinton, & Foſſæ. Verùm Sardinia à Sardo filio Herculis appellata, habet formam humanæ plantæ: Denique Sandaliotes eſt appellata, & *Signoſa, quòd vtrinque veſtigij formam ſignat: Verùm ab oriente centum octoginta octo millibus patet: Ab Occidente centum ſeptuaginta quinque, à meridie ſeptuaginta ſeptem, à ſeptentrione centum viginti quinque millia habet: A Gorditano promontorio inſulas duas, quæ Herculis memorantur: A Sulcenſi Enuſin, à Caralitano Ficariam, Galatamq;. Quidam item non longè * Balaridas dicunt, & Callode, & Heras, Lutra. Contra Pæſtanum, Leucaſia eſt, à Sirene ibi ſepulta nominata. Contra Veliam Oenotrides. Contra Vibonem Ithaceſiæ ab Vlyſsis ſpecula dictæ.

al. Ichnuſa

al. Heberidas.
al. Gallode

De Sicilia.

HINC Sicilia memoranda quæ à Thucydide Sicania, à multis Trinacria perhibetur. Sicania à Sicano rege, qui cum Hiberica manu in eandem terram ante bella Troiana peruenit: Dehinc Siculus Neptuni filius, à quo nomen eidem commutatum: Nam Trinacria, quòd tribus promontorijs triangula cenſeatur: quippe vnum, quod à Pachyno in

Pelopo-

Peloponneſum in Meridiem verſum ſpectat, quadringe[ntis] quadraginta millibus à Græcia diſparatur: Pelorus aut[em] Occaſum, Italiamq́ inſpicit, quæ freto mille quingentis p[aſ]ſibus ſeparatur. Lilybæum Africæ fines videt in cẽtum oc[to]ginta millibus: Ipſa autem promontoria inter ſe terreno i[ti]nere diſparantur: Sic à Peloro Pachynum millia centum [ſe]ptuaginta ſex: Inde Lilybæum ducenta: Inde Pelorum ce[n]tum quadraginta tria. Coloniæ in Sicilia quinque, vrb[es] ſexaginta tres, fluuij fontéſque quamplures, ac mon[tis] Æthnæ miracula noctibus totis vomentis incendia: cu[ius] crater ſtadiis viginti patens, fauilla Taurominium, Cat[i]namq́ reſpergit, magno ſtrepitu mugiens, & immenſos fr[a]gores intonans obluctatione flammarum.

De Inſulis Siculi freti.

al. ac Camarena à Lilybæo in M LXXXVIII

IN *Siculo etiam freto inſulas eſſe non dubium eſt, Africam verſus, Gaulos, Melita à Camarina octoginta quatuor millibus paſſuum, à Lilybæo centum tredecim: Coſſur[a], Hieroneſos, Cœne, Lopaduſa, Aethuſa, quam alij Æguſam dixêre, & cæteræ ſunt aliæ citra Siciliam: Ex aduerſ[o] Metauri amnis in viginti quinque mill. ab Italia ſeptem Æoliæ, appellatæ à noſtris Vulcaniæ, cum diuerſis nominibus, prima dicitur Lipara, ſecũda Theraſia, tertia Strongyle, in qua Æolus regnaſſe fertur, & à flamma in proximum prorumpente, vel eius fumo, qui ventus flaturus eſſet intellexiſſe, quod hodie quoque eius loci incolas certum eſt præſentire. Quarta verò inſula eſt Didyme, quinta Ericuſa, ſexta Phœnicuſa, vltima Euonymos.*

De primo ſinu Europæ.

HIC *primus Europæ ſinus Auſonij maris patet nonaginta ſex millibus: Quique tres ſinus habet. Italiæ frons incipit, quæ magna Græcia appellata eſt, vbi amnium & oppidorũ copia: ac tunc portus, qui Hannibalis caſtra dicuntur: vbi latitudo Italiæ* viginti ſolis millibus æſtimatur.*

* quadraginta

De ſe-

De ſecundo ſinu.

DEHINC à Lacinio promontorio ſecundus incipit ſinus Europæ magno ambitu flexus, & Acroceraunio Epiri terminatus promontorio, à quo abeſt octoginta quinque millibus oppidum* Croto. Ex hinc propter oppida ſinusq; quamplures in Mare Italia plurimum pergens in Hydruntum vrbem venit, vbi ſuperum, inferumq; mare decem & *quatuor millibus diſparatur: Vnde in Græciam breuiſſimus tranſitus. Ac dehinc Italia per populos, ſinus, vrbes, fluuios, montes, barbaróſque quamplures ducitur in fines Illyrici, cuius à flumine Arſia, ad flumen Drinium, longitudo pergit *octingenta millia: à Drinio ad promontorium Acroceraunium centum ſeptuaginta* duo millia. Ora Illyrici habet inſulas vltra mille.

al. Crotona.

al. nouem

al. DV.

al. quinque

De tertio ſinu Europæ.

TERTIVS autem Europæ ſinus ab Acrocerauniis inchoans montibus, Helleſponto terminatur, ac ſinus habet decem, & nouem, prouinciáſque quamplures: Nam ibi ſunt Epirus,* Acarnania, Ætolia, Phocis, Locris, Achaia, Meſſenia, Lycaonia, Argolis, Megaris, Attica, Bœotia. Item ab alio latere, alióque mari Phocis, & Locris, Doris, Phthiotis, Theſſalia, Magneſia, Macedonia, Thracia, Græcia omnis: Epirus autem incipit Acrocerauniis montibus, in qua primi Chaones, à quibus dicta Chaonia: Deinde mons Pindus, Driopes, Moloſſiq;, Dodonæi Iouis fano inclyto celebrati. A tergo inter cæteros populos Ponto iunguntur Mæſia, ac Media. Thraces vſque ad Pontum. Rhodopæ mox & Hemi videtur excelſitas. Tunc colonia Butrorum, Ambracius ſinus faucibus anguſtis æquor accipiens, in quo defertur amnis Acheron infernæ fabulæ errore famoſus. Poſt aliquot gentes etiam Actium colonia cum Apollinis tẽplo, ex quo ipſi quoq; deo additum cognomẽtum, ciuitáſque Nicopolitana. Egreſ-

al. Acarnia,

ſos ſinu Ambracio in Ionium excipit diuerſitas populorum, & obliquè apud quos inter cæteras vrbes oppidum in confinio maris, nomine Calydon, Diomedis, Tidæiq; prognatione notiſſimum. Dehinc influens ſinus Aetoliam, ac Peloponneſum diuidit. Mox in *Acarnania Aracyntus. In Aetolia Ozolei, apud quos oppidũ Oeanthe, in quo portus Apollinis. Tunc deinde in Phocidis campis, oppidum Cirrha, portus Caleon, à quo in ſeptem millibus paſſuum introrſus oppidum Delphos ſub monte Parnaſo, clarum oraculis Apollinis: Fons ibi Caſtalius. Deinde in intimo ſinu angulus Bœotiæ, montem Heliconem iuxta Peloponneſum peninſula inter duo maria Aegeum & Ionium, anguloſos receſſus obducens: in circuitu habens quingenta ſexaginta tria millia paſſuum: & per ſinus penè tantundẽ anguſtiæ vnde procedit, Iſthmos appellatur. In quinq. millibus paſſuũ diuerſa maria vtrinq. collidunt, ac latera meatus *abradunt. In medio hoc interuallo quod Iſthmon appellaui, colonia eſt Corinthus, ſexagenis ab vtroque litore ſtadiis à Piſa ſumma arce quæ dicitur Acrocorinthos, vtrunque mare proſpectans. Ab Iſthmo autem Achaiæ prouinciæ nomen incipit, quæ ante Egialos vocabatur, propter vrbes in littore per ordinem conſtitutas. Ibi quãplures ſinus, portus, montes, vrbes, & populi. Ab ipſius Iſthmos anguſtiis Hellas incipit, à noſtris Græcia dicta. In ea prima Attice antiquitùs Acte vocitata, contingit Iſthmũ ſui parte Megaris dicta. In ora autẽ portus, cui nomen Scyronia ſaxa viginti ſex longitudine; latitudine quinq. millibus paſſuum à Myrthoo recedentibus Athenæ atque Atticæ. Fõtes ibi multi, inter quos Callirrhoë prædicatur. Nec Athenis cedunt Bœotiæ, in quibus *Epicrene, Arethuſa, Hippocrene, Aganippe, *Gargaphie. poſt oppida montes populíque quamplures.

al. Acarnia — *al. arradunt.* — *al. Epigrane.* — *al. Gargani.*

meatus ſubradunt Salmaſ. Exerc. Plin. p. 100. — Salmaſ. Exerc. Plin. ib. — Salmaſ. Exerc. Plin. p. 100. emendant loc. — Munck. ad Hygin. fab. 181. p. 299. n. 5.

De Theſſalia.

SEQVITVR Aemonia, cuius à tergo mons Oeta, eáque etiam Theſſalia nuncupatur: Ibi natus rex nomine Græcus

deſcripſit haec ex Plinio IV. Sect. XIV. ubi vid. Harduin.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
393 H 27

Græcus, à quo Græcia dicta: Ibi Helles à quo Hellenes appellati. In Theſſalia mõtes notiſſimi Olympus, Pierius, Oſſa: cuius ex aduerſo Pindus, & Othris Laphitarum ſedes, occaſum verticibus intuentes: Nam Pelios ortum videt. Hi omnes montes theatrali more curuantur, ante quos ſeptuaginta quinque vrbes ſunt memorandæ. Theſſaliæ vicina Magneſia, cuius fons eſt Libetris, poëtici hauſtus nomine celebratus. Longitudo Theſſaliæ habet millia quadringenta *octoginta, latitudo ducenta nonaginta ſeptem.

al. nonaginta.

De Macedonia.

MACEDONIA poſteà, centum quinquaginta populorum maximis regibus inclyta, præſertimq́ Alexandro, qui Philippo cũ natus crederetur, eius mater Olympias dracone eum conceptum eſſe memorabat, victor orbis: nam eaſdem peragrationis & victoriæ metas habuit, quas liber & Hercules. Hæc tamen Macedonia populos, qui Edonij dicebatur, totamq́ Migdoniam, Pieriam, Æmathiamq́ recepit in nomen. Hæc in Thracium limitem terminum ducit: à meridie Epirotis habitatur, à veſpera: à Dardanis & Illyrijs: à ſeptentrione Paphlagonia ac Pæonia. Inter ipſam & Thraciam amnis Strimon pro limite eſt, ab Hemi montis vertice deſluens. In ea Rhodope, quem Mygdonium aſſerunt montem, & Athos abſciſſus à continenti, Xerxe viribus vtente Perſarum: Et Oreſtidem terram ab Oreſtis, & Hermionis filio quam vocitari non dubium eſt. Ibi Phlegra nunc ciuitas, tunc gigantum præliorumq́ immanium temeritate famoſa: quæ ſola etiam diluuio mundi aſſeritur non operta, quod vtique præſtitit montium celſitudo.

De Thracia.

SEQVITVR Thracia, cuius incolæ bardi, appetitum habent maximum mortis. Et quia dextra parte Strimonis degunt Beſſi, & Denſelatæ, Neſtúſque amnis, qui Pan-

Hermionis pro Herminones Munck. ad Hyg. fab. 31. p. 69. n. 9.

gæum ambit: Nam Hebrum Odryſiæ niues complent, qu inter diuerſos barbaros fluens etiam Ciconas perluit: quorum confinio Hemus ſex millibus paſſuum cacumen extollens, vicinia perflatur auſtrorum. Cuius item terga diuerſa gentes tenent, inter quas gentes Sarmatæ, Scythæ. Dein Pontum Sithonia gens habet, quæ gloriam Orphei progeniti vatis perfectione ſortita eſt: Nam in Spartio promontorio ille vitam, aut ſacris, vt aiunt, impendit, aut fidibus. Mox regio Mauronea, ac Tyrida oppidum, in quo equi Diomedai ſtabulati. Circa eum Abdera, cui conſtructæ Diomedis ſoror ſuum nomẽ adſcripſit, quod oppidum Democriti phyſici ortu potius decoratum. Eandem Thraciam Polydori ſepulchro ſignatam, nec poëtæ prætereunt. Illic promontorium Ceraſchryſeon, Byzantio oppido celebratũ, quod à Dyrrachio ſeptingentis vndecim millibus diſtat. Eo enim interſtitio à ſe vtraque maria receſſerunt, id eſt, Adria & Propontis. Illic Helleſpontus anguſtior eſt, per ſtadia ſeptem ab Europa Aſiam diuidit. Hic quoque duæ ciuitates, quarum vna, id eſt Seſtos, Europæ eſt: Abydos, Aſiæ. Deinde promontoria contraria Cherroneſi, in quo terminatur Europæ ſinus tertius, & Aſiæ Aegeum, in quo Cynoſema dicitur locus Hecubæ ſepulchro tumulatus. In confinio inſula Tenedos, à qua vſque in Chium diffuſior ſinus interiacet: cuius dexterior Antandros exiguitas inſularum, denique nauigãtibus capræ ſimilitudine diuulgatur, ab eáque Aegeum pelagus appellatur: ſed in Corcyræ Phalario promontorio effigiem nauis ſcopulus imitatur, in quem Vlyxis nauim verſam fabuloſa confinxit auctoritas. Nam Creta centum vrbibus opulenta in ortum occaſumq; porrigitur, cui nomen ſuum Heſperidis filia Nympharum pulchra conceßit, aut Curetum rex Cretes, à quo Creta primo; mox Curetis nuncupata: Deinde propter cæli temperiem Macaroneſos eſt appellata. Hæc in longitudinem tenditur millibus ducentis ſeptuaginta: Latitudo quinquaginta millia non excedit: Circuitus omnis

quin-

quingentis octoginta octo millibus patet, montibus Idæo & Dictinæo ſublimibus. Eubœa verò Bœotiæ continenti modico, atque ita exiguo mari interfluente diſcernitur, vt plerunque ponte iungatur. Duobus promontoriis ad Atticam verſus Geraſto, & ad Helleſpontum Caphareo decoratur. Huius latitudo vltra ſecundum milliarium intra quadrageſimum contrahitur. Longitudo totius Bœotiæ ab Attica vſque Theſſaliam centum quinquaginta millibus numeratur. Circumferentia verò trecentis ſexaginta quinque millibus explicata. Huius oppidum Calcida ex aduerſo Aulis & Caryſtos marmoreis fluctibus concolora. In Myrtoo autem mari Cyclades, quarum notiores Delos, & Antandros: quæ nomina à circulata ordinatione ſortitæ. Item Strophades, quarũ Naxo Homeri ſepulchro veneranda, aliæq; quamplures per ſeptuaginta longitudinem, & per ducenta latitudinem ducunt. Inter Cherroneſum & Samothracen, quædam loca vaſta, nunc Barbarica.*

al. memoranda

De quarto ſinu Europæ.

QVARTVS verò, & magnus Europæ ſinus ab Helleſponto incipiens, Mæotis oſtio terminatur: Nam arctum mare inter Europam & Aſiam, in anguſtias ſeptem ſtadiorum interfluens coarctatur: quas anguſtias Helleſpontum dicunt, vbi Xerxes Perſidis Rex aggregatis nauibus, pontéque conſtructo exercitum duxit. Verùm hæc anguſtiora quadam interriuatione per octoginta ſex millia diſtenduntur, ac rurſum diffunditur mare latiſſimum, iterumq; contrahitur: ſed maris illa diffuſio Propontis dicitur, ſecundæq; anguſtiæ Boſphoros appellantur, quæ quingentis paſſibus patent. Item hàc Darius Xerxis pater copias ponte tranſmiſit: cuius ab Helleſponto longitudo ducentis triginta nouem millibus inuenitur. Deinde Scythicus diffuſi maris ſinus, in quo medio Mæotis oſtio iungitur lacus Cimmerius, Boſphorus* idem vocatur: is duobus millibus & al. idem

*quingentis paſſibus inter quos Boſphoros, id eſt, Cimmerium & Thracium latus: interpatent millia quingenta Circuitus verò totius Ponti, vicies ſemel quinquaginta millibus, vt Varro quoque non reticet: quia dicit Europæ totiu longitudinem habere ſexagies ter triginta ſeptem millia paſſuſq; quingentos. Hiſter fluuius ortus in Germania de cacumine montis ad nouem ſexaginta amnes aſſumens etiam Danubius vocitatur. Dehinc litus Scythicum confertum multiplici diuerſitate Barbarica: Nam illic Getæ, Daci, Sarmatæ, Amaxobij, Troglodita, Alani: Germaniæq; omnis tractus. Ab Hiſtro ad Oceanum bis decies centum millium paſſuum eſt, in latitudine millibus quadringentis vſque ad Armeniæ ſolitudines. Nec procul fluuius, Lacus oppidum, ſub vno cuncta nomine Boryſthenes, propter Achillis inſulam eius ſepulchro celebratam. Introrſus degunt Auchetæ, apud quos Hypanis naſcitur, & *Neutræ, apud quos Boryſthenes, Geloni, Agathyrſi, Anthropophagi, & à tergo eorum Arimaſpi. Tunc Riphæi montes, & regio caligantibus tenebris inumbrata. Poſt eoſdem montes trans Aquilonem Hyperborei, apud quos mundi axis continua motione torquetur, gens moribus, prolixitate vitæ, deorum cultu, aëris clemẽtia, ſemeſtri die, fine etiam habitationis humanæ prædicanda. Verùm Sarmatiæ, Scythiæ, Tauricæ tractus in longitudinem habet millia nongenta octoginta, latitudine *ſeptingenta decem. Iam nil in Europa æſtimo memorandum: quoniam & Hyperboreos ſibi Aſia vindicauit.*

al. Neutri

al. additur octo

al. octoginta

Alia dimenſio Europæ à Septentrione.

SI *autem læuorſum poſt Riphæos montes redeas per Oceani ſeptentrionalis tractus, te denuo per Germaniæ, Galliarumq;, & Hiberos populos in Gaditanum oſtium reuocabis. Ariphæi quippe iam in Aſia conſtituti parilem Hyperboreis vitam degunt, cunctis gentibus venerandi, vt ad eos velut ad quoddam aſylum confugiant metuentes. Vltra*

hos

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
393 H 27

hos Cimmerij & Amazones ad Caſpium mare quod in confinio ortum eſt, ibi Scythicum perrumpit Oceanum. Poſt prolixa terrarum & Hyrcania reperitur. Cæterùm in Athlāticum littus Oceani remeātes, per Aquitaniam extremam, extremáque Europæ in Britanniam reuertuntur: quæ inſula iacet inter Septentrionem, & Occaſum, longa millibus octingentis, lata trecentis. Circuitus tricies octies viginti quinque millia tenet. In vltimo eius ſylua Caledonia, inſulæq́ quamplures, inter quas Orchades quadraginta penè coniunctæ. Item Electrides, in quibus Electrum gignitur. Sed vltima omnium Thyle, in qua ſolſtitiali tempore continuus dies, brumaliq́ nox perennis exigitur, vltra quam nauigatione vnius diei, mare concretum eſt: ſed infra confinis eſt Galliæ, Hiſpaniæq́, quibus niſi Oceani Athlantici prohiberet irruptio, Africa miſceretur. Nam Velonenſis Bethicæ ciuitas triginta tribus millibus à Tingi oppido diſparatur, quæ colonia eſt Mauritaniæ Cæſarienſis. Huius auctor oppidi Antæus dicitur.

De Africa.

*AFRICA verò, ac Libya dicta ab Afro Libe Herculis filio. In confinio eſt Eliſſos colonia, in qua * Regia Antæi, luctamenq́ cum Hercule celebratur, & Heſperidum horti, illic æſtuarium flexuoſum, quem draconem vigilem rumor vetuſtatis alluſit: Nec longe mons Athlas de gremio cacumen proſerens arenarum: hunc incolæ Adirim vocant, is vſque in confinia lunaris circuli euectus, vltra nubium poteſtatem, qui ab occaſus parte littora proſpectat Oceani, nemoroſus, fontibus ſcatens, ſed rupibus infœcundus: quà verò Africā ſpectat, opimus omnis: arbores præterea gignit cupreſſo ſimiles, odore graues quæ lanā obducūt inſtar ſerici precioſam. Per diem ſilet, nocte & ignibus micat; tibiis, fiſtula, cymbalis, tympaniſq́ percrepat, Satyris, Ægipaniſq́ bacchantibus. Vltra ipſum ad occaſum littus per quadrin-*

* al. Regio

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
393 H 27

genta nonaginta ſex millia, ſaltus feris Lybicis occupati. Nec plurimum diſtant ſeptem montes, qui à parilitate cacuminis fratres ſunt appellati: ſed Elephantorũ pleni ſunt, ac vltra prouinciam Tingitanam, cuius longitudo centum ſeptuaginta millium eſt. Item Siga oppidum eſt è regione, Malacam vrbem Hiſpaniæ contemplatur. In littore quoque

al. Carnenna *Carcenna, maiúſque oppidũ Cæſarea. Item Icoſium, æquè coloniam. Item Ruſconiæ & Ruſcurius, Saldæ etiam, cæteræq; ciuitates, atque Igilgili, & Ruſarus. Flumen verò Ampſaga abeſt à Cæſarea trecentis viginti duobus millibus.

De duabus Mauritaniis.

al. decies triginta octo

VTRIVSQVE Mauritaniæ longitudo decies *quadraginta trium millium, latitudo quadringentorum ſexaginta ſeptem. Ab Ampſaga Numidia eſt nomine celebrata Numidæ; Nomades dicti, cuius in mediterraneis colonia Cirta, & interius Sicca, atque Bulla regia. In ora vero littoris Hipporegius, ac Tabrachia. Interiùs Zeugitana regio, quæ propriè vocatur Africa, habet hæc tria promontoria, Apollinis aduerſum Sardiniam, Mercurij reſpectans Siciliam, quæ in altum procurrentia duos efficiunt ſinus ab Hippone Diarrhyto. Deinde promontorium Apollinis, & in

al. Bagrada alio ſinu Vtica Catonis morte memoranda. Flumen * Bragada, ac propinqua Carthago, inclyta pridem armis, nunc

al. Miſua felicitate reuerenda. Demum Maxula, Carpi, *Meſſua, Clypeaq; in promontorio Mercurij: Item Curubis, Neapolis.

Ortel. Thes. Geogr. v. Messua

De ſecundo ſinu Africæ.

MOX alia diſtinctio Lybiæ, Phœnices vocantur, qui Byzantium incolunt, quæ regio ducentis quinquaginta millibus paſſuum circuitur, cuius ſatio centeſimo meſſis incremento fœneratur. Hic oppida Puppup, Adrumetus, Leptis, Ruſpæ, Tapſus, Thenæ, Macomades, Tacape, Sabrata contingens Syrtim minorem, ad quam Numidæ, & Africæ

Byzacium leg. v. Drak. & Sil. Ital. IX. p. 204.

ab Am-

ab Ampſaga, longitudo ſunt millia quingenta octoginta: latitudo ducenta.

De tertio ſinu.

TERTIVS *ſinus diuiditur in geminos duarum Syrtium receſſus, vadoſo, ac reciproco mari: ſed minor Syrtis à Carthagine abeſt trecentis millibus: ad maiorem verò per deſerta pergitur, quæ ſerpentibus diuerſis ac feris habitantur. Poſt hæc Garamãtes, ſuper hos fuêre Pſyllij. In deflexu ciuitas Ocenſis, & Leptis magna. Inde Syrtis maior, circuitus ſexcentorum viginti quinque millium. Tunc Cyrenaica regio, eadem eſt Pentapolitana Ammonis oraculo memorata, quòd à Cyrenis abeſt* CCCC. *millibus paſſuum. Vrbes maximæ ibi quinque, Berenice, Arſinoë, Ptolemaida, Apollonia, ipſaq́; Cyrene. Berenice autem in extremo Syrtis cornu, vbi Heſperidum horti, fluuius Lethon: Lucus ſacer abeſt à Lepti trecentis ſeptuaginta quinque millibus: Ab ea Arſinoë quadraginta tribus, & deinceps Ptolemais viginti duobus, proculq́; Gathabathmon & Marmarides: Et in ora Syrtis Naſamones: Deinde Mareotis, Maretonium: Inde Apis Ægypti locus, à quo Parethonium in ſexaginta duobus millibus: Inde Alexandrina ducenta millia. Totius autem Africæ à Mari Atlantico longitudo cum inferiore Ægypto, tricies quadringenta millia. Ab Oceano ad Carthaginem magnam, vndecies millies. Ab ea ad Canopum Nili proximum oſtium, ſexdecies millies octuaginta octo millia.*

De interiori Africa.

INTERIOR *autem Africa ad Meridiem verſus interuenientibus deſertis, habet Leucas Æthiopes, Nigritas, & cæteros monſtruoſæ nouitatis. Poſt quos ſolitudines fugiendæ ad Orientem verſus. Fluuius Niger, eius cuius Nilus naturæ eſt prorſus. Inter ſolitudines degunt Atlantes, qui neque vlla inter ſe nomina habent, & Soli imprecantur,*

quòd eos cum meſſibus ſemper amburat. Hi nunquàm ſomniare videtur. Troglodytæ in ſpecubus manent, veſcunturq́; ſerpentibus, ſtriduntq́; potius quàm loquuntur. Garamantes vulgo fœminis ſine matrimonio ſociantur. Augilæ inferos colunt.* Camphaſantes nudi & imbelles, externis nunquàm miſcentur. Blemiæ ſine capite ſunt, atque os, & oculos in pectore gerunt. Satyri hominum nihil habent niſi faciem. Ægipanes quales pinguntur exiſtunt. Himantopodes debilitate pedum ſerpunt potiùs quàm incedunt. Pharuſi comites Herculis fuêre; poſt hos finis eſt Africæ.

al. Campaſantes

De Ægypto quæ eſt Aſiæ caput.

ÆGYPTVS dehinc, hoc eſt Aſiæ caput: quæ vna ab oſtio Canopi ad oſtiū Ponti habet vicies ſexies centum* quadraginta tria paſſuum. Ab ore autem Ponti ad os Mæotis ſexdecies centena ſeptuagintaquinque millia paſſuum. Verùm Ægyptus introrſum ad Meridiem tendit, donec à tergo Æthiopes obuerſentur, cuius inferiorem ſitum Nilus dextra læuaq́; diuiſus amplectitur, vt Ægyptum Nili poſſis inſulam vocitare. Nam ab ambitu circumfluentis amnis, etiam Delta literæ figuram creditur detinere: ſed à principio fiſſuræ ipſius fluuialis ad Canopicum oſtium millia centum quadraginta ſex. Summa autē eius pars contermina Æthiopiæ oppidorum multas præfecturas habet, quas Nomos vocant, inter quas Menala, item Ala, item Alexandriæ regionem: item Libyæ Mareotim. Heracleopolis autem inſula Nili eſt, in qua oppida Herculis Arſinoita, & Memphyta, quæ ad ſummum Delta perueniunt. Nilus autem ipſe incertis ortus fontibus creditur, cum Iuba rex eum à monte inferioris Mauritaniæ de lacu Hilide oriri ſignificet, quòd animalibus hiſdem, & argumentis fœturæ parilis approbatur. In omni autem Delta Nili oppida ducenta quinquaginta fuiſſe Artemidorus atteſtatur. In littore tamen Ægyptij maris præſtantior vrbiū Alexandria

al. triginta octo

con-

conſtituta, ab Alexandro Magno condita, à Canopico oſtio
in duodecim millibus paſſuum iuxta Maræotim lacum, qui
complures inſulas habet, traiectusq́; quadringentos, cuius
tam longitudo quàm etiam latitudo centena quinquagenæ
millia paſſuū tenent. Vnde vltra Peluſiacum oſtium Ara-
bia eſt, ad rubrum pertingens mare, quod Erithræum ab
Erithra rege Perſæ, & Andromedæ filio vocitatum, à colo-
re etiam dictum rubrum: Nam fons eſt in littore, quem
cum greges biberint, in rubrum colorem incipiunt mutare
lanas. Huius maris oppidum Arſinoë.

De Arabia & Syria.

VERVM *Arabia tenditur vſque ad odoriferam, ac*
diuitem terram, ſed iuxtà eſt Syria multis diſtincta
nominibus: Nam & Palæſtina eſt, quæ contingit Arabiam,
& Iudæa, & Phœnicia, & quantum interior habetur, Da-
maſcene, in Meridiem vergens Babylonia. ex eadem, Meſo-
potamia inter Euphraten & Tygrin Quà verò tranſit Tau-
rum mōtem Sophene, citrà verò etiam Comagene, & vltra
Armeniā Adiabene, Aſſyria ante dicta: Et vbi Ciliciam at-
tingit, Antiochia. Lōgitudo eius inter Ciliciam, & Arabiam
quadringentorū ſeptuaginta millia paſſuū eſt: Latitudo au-
*tem à Seleucia ad oppidum Eufratis Zeuma, *quingēta vi-* CLXXV. M
gintiquinq; mill. paſſuum. Oſtracine Arabia finitur, à Pe-
luſio ſexaginta ſex millibus paſſuum. Apollonia Palæſtinæ
per centū octuaginta octo millia paſſuū procedēs, ſupra Idu-
mæam & Samariā Iudæa longè lateq́; funditur. Pars eius
Syriæ iuncta Galilæa vocatur, à cæteris eius partibus Iorda-
ne amne diſcreta: qui fluuius oritur de fonte Paneade. Se-
cunda elatio Iudææ ab Hieroſolymis, in quo latere eſt fons
Callirrhoë: ab Occidente Eſſeni, qui ſine concubitu & cūctis
cupiditatibus viuunt. Hinc aliquādo interiùs Maſada caſtel-
lū, in quo Iudææ finis eſt. Iungitur Decapolis, dicta à nume-
ro ciuitatum. Redeūtibus ad oram Phœniciæ, colonia Ptolo-

mais;

mais: à tergo Libanus, & Antilibanus montes. Et interiacẽtibus campis Bargilus item mons ſedet. Item Syria deſinent inter oppida Phœniciæ Antiochia, quæ Orontẽ amne diuiditur. Super eam mons nomine Caſius: cuius altitudo quarta vigilia ſolem per tenebras videt.

De Euphrate magno fluuio.

IN *Syria fluuius Eufrates naſcitur à monte qui vocatur Capodes: ibi quoque Marſyas alius amnis inter Syriam, & Parthiam oppidum Palmira: moxq́; Euphrates fluuius cuius decem dierum nauigatione in ipſam Seleuciam Parthorum vrbem maximam peruenitur. Sed ſciſſus Euphrates læuorſum in Meſopotamiam vadit, & Tygridi infunditur: Dextro autem meatu Babyloniam petit, quæ Chaldææ caput eſt. Sed redeundum ad oram Syriæ, cui confinis eſt Cilicia, in qua oppidum Veneris, & Cypros inſula, fluuiúſque Paradiſus. Ciliciæ Pamphilia ſociatur, cuius vltima Phaſelis: dehincq́; Lycaonia in Aſiaticam iuriſdictionem verſa, quæ ab illa parte, qua Galatiæ contermina eſt, habet ciuitates quatuordecim. Verùm Pamphiliæ iuncta Lycia, à qua incipit mons Taurus, penè mediatenus Orbis* conſcius, quem peragraret niſi maria reſtitiſſent. Qui aliquando flexuoſus euadit, & in Riphæorum montium iuga ſub nominum diuerſitate protenditur. Nam inter cætera nomina idem Nyphates eſt, Caucaſus, & Sarpedon: Portarum etiam nomine cenſetur, & alibi Armeniæ, alibi Caſpiæ: & idem Hyrcanius, Coraxicus, Scythicus, Ceraunius appellatur. In Lycia alius mons Chimæra, noctibus flagrans. Hæc habuit oppida ſeptuaginta; nunc triginta ſex ſunt. Telmeſus oppidum dicitur, quo finitur. Hinc Aſiaticum ſiue Carpatium Mare, & quæ propriè vocatur Aſia, cui ab Oriente Phrygia & Lycaonia, à Septentrione Paphlagonia eſt. Huius longitudo quadringentis ſeptuaginta millibus paſſuum; latitudo trecentis. Armenia altera ab Oriente, à Septentrione*

* al. conſtitutus

pontica.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
393 H 27

pontica. In proximo Caria eſt, mox Ionia: vltra eam * Aeolis, media Doride. In Phrygia Celene anteà, in Apamæam commutata. Illic Marſyas & natus, & occidit, & fluuio nomen dedit, & cum Apolline decertauit. Denique pars eius Aulocrene vocitatur, vnde Mæander amnis exoritur. al. Æolis

De Phrygia Prouincia.

PHRYGIA Troadi imminet, ab Aquilone Galatia eſt, à Meridie Lycaonia, & Piſydiæ Mygdoniæ confinis eſt, ab Oriente Lyciæ, à Septentrione Miſiæ & Cariæ. Dehinc Tmolus loco florens, amniſq; Pactolus. Ioniæ Miletos caput. Ibi etiam Colophon, oraculo Clarij Apollinis celebrata. Mæoniæ principium Sipylus: Smyrna etiam Homero notiſſima, quàm circumfluit Meles fluuius: Nam Smyrnæos campos Hermus interſecat, qui ortus Dorilao, Phrygiam Cariamq; * diſpartit. Iuxta Ilium ſepulchrum Memnonis iacet. al. diſpeſcat Supra Troadem in Mediterraneo Teutrania eſt: quæ regio Myſorum fuit. Ciuitas verò Teutrania Cayco flumine alluitur. al. Meſorum Ibi inter omnes Aſiæ ciuitates Pergamum clarius. Nam Bithynia initium Ponti eſt, & ab ortu Thraciæ aduerſa, à Sagari flumine primos habitatores habet, qui fluuius alij fluuio Gallo miſcetur, à quo Galli dicuntur miniſtri matris deûm. Hæc & Bebrycia, & Mygdonia dicta eſt: A Bithyno rege Bithynia. In ea ciuitas Pruſias: quam Hylas inundat lacus, quo puer eiuſdem nominis dicitur interceptus. Ibi Libyſſa locus, Nicomediæ proximus, in eo ſepulchrum Hannibalis memoratur. Dehinc Ponti ora, * fauces Boſphori, & amnem Rheſum, Sagarimq; ſinus Mariandini, in quo Heraclea ciuitas, portus Acone, vbi herba veneni aconitum procreatur: Specus Acheruſius, qui mergitur in profunda telluris. Inde Paphlagonia, vbi à tergo Galatia eſt: ſed hic Henetoſa etiam ciuitas, à cuius ciuibus in Italia ortos Venetos aſſerunt. Ibi promontorium Carambis, quod à Ponti oſtio abeſt millibus paſſuum ducentis viginti, tantundem al. add. poſt

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
393 H 27

dem à Cimmerio. Ibi etiam mons Cytorus, & ciuitas Eupatoria, quam Mithridates fecerat: ſed eo victo Pompeiopolis appellata.

De Cappadocia.

CAPPADOCIA autem introuerſus recedit, quæ læuorſum ambas Armenias, Comagenemq́, tranſcurrit dextrorſum plurimos Aſiæ populos ambiens. Ad iuga Tauri ſuccreſcit in ortu. Præterit Lycaoniam, Pyſidiam, Ciliciam ſuper tractum Syriæ means, Antiochiæ partem in Scythiam pertendens. Ab Armenia maiore diuiditur Euphrate fluuio, quæ Armenia inchoat à montibus * Pariedris. In Cappadocia multæ vrbes eximiæ, inter quas Melita, quam Semiramis condidit, & Mazaca, quam dicunt vrbium matrem: cui Argæus mons imminet, qui niues verticis albicantis ne æſtiuis quidem ſolibus ſuperfundit. In hac Cappadocia, longitudo Aſiæ vndecies centena quadraginta millia.

al. Panedryſin.

De Aſſyria.

ASSYRII ab Adiabene incipiunt, quos excipit Media in proſpectu Caſpij maris, quæ Caucaſeis montibus cingitur: ſed Caucaſus portas habet, quas Caſpias dicunt, cautium præciſiones etiam ferreis trabibus obſeratas, ad externorum tranſitum cohibendum: quamuis verno etiam ſerpentibus occludantur, à quibus ad Pontum ducenta millia paſſuum eſſe non dubium eſt. In Ponto autem ſunt inſulæ Symplegades, mox regio Mattianæ, ſola in eo tractu vitifera: incluſa montibus ſtadiorum mille quingentorum: difficilis aditu propter ſolitudines arenoſas, quæ ſunt per centum viginti millia paſſuum. Regionis prædictæ amœnitatem Alexander Magnus delegerat, & ibi primo nominis ſui condiderat ciuitatem, quæ exciſa eſt, & ab Antiocho Seleuci filio reparata cum nomine patris eiuſdem, cuius circuitus habet ſtadia ſeptuaginta quinque. Inde * Oaxus amnis

al. Oxus

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
393 H 27

*amnis, qui circa Bactram eius oppidum nominis fluuióque vltra Panda oppidum Sogdianorum, vbi Alexander tertiam Alexandriam condidit ad conteſtandam itineris prolixitatem: quippe emenſi à Libero, dehinc ab Hercule, aræ ſunt conſtitutæ in teſtimonium laboris immenſi. Illam terrarum partem * Iaxartes fluuius ſecat, qui Tanais* al. Iaxates. *putabatur: quem Dæmodamas dux tranſcendit: aliumq́ eſſe perdocuit: & vltra Didymæo Apollini aras extruxit.*

De Perſide.

HIC *Perſicus limes Scythis iungitur, ſed Scythico Oceano, & Caſpio mari, quà Oceanum Eoum curſus eſt, profundæ in exordio niues, dehíncque longa deſertio: poſtquam Anthropophagi excurſus inuios reddidêre, poſt quos Seres, qui vndis aſpergunt arbores ſuas, vt lanugo, quæ ſericum creat, poßit admitti. Hi aliarum gentium homines aſpernantur, & appoſitionem mercium. Sine colloquio gaudent implere contractum. Hinc * Attacorus ſinus,* al. Attacenus *Hyperboreis beatitate conſimilis, quo incolæ gratulantur, qui circuitu vallium auras neſciunt peſtilentes.*

De India.

DEHINC *India. nam Ciconas in medio error aſtruxit, ſed à Medis montibus inchoat India: nam in Eoum mare à meridiano porrecta, ſalubris Fauonij vegetabilibus flabris, ſecunda æſtate annis ſingulis vegetatur, biſq́ frugem metit. Pro hyeme Eteſias perfert. Quinq́ millia habuit oppidorum, & mundi pars tertia credebatur. Liber,* Barth. Claud. p. 532. *primus ingreſſus Indiam triumphauit. In ea maximi fluuiorũ Indus, & Ganges, ſed ab Scythicis montibus Ganges venit. Et Hypanis ibi amnis immodicus, qui Alexandri Magni iter incluſit: ſicut in eius ripa locatæ teſtantur aræ. Latitudo* v. Tabul. Itiner. Peutinger. c. V. p. 49. *Gangis vbi diffuſior, viginti mill. paſſuũ: vbi anguſtus octo,*

pro-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
393 H 27

al. deeſt profundus pedibus centum* millia. Ibi reges gentiumq́; d
uerſitas, tam exercitibus quàm elephantis copioſa. Vlt
Palibotram vrbem mons Maleus*, in quo hyeme in Septe
triones vmbræ, in Auſtros æſtate cadunt, ſenis alterna
menſibus. In eo loco per annum quindecim diebus tantù
Septentriones apparent. Homines fuſciores: nam Pygm
montibus habitant, & qui confines Oceano ſine regibus d
gunt. Pandeam gentem fœminæ tenent: cui prior regi
Herculis filia. In eo tractu etiam Nyſam vrbem eſſe Lib
ro patri ſacram, montemq́; Merum Ioui, vnde fabula eſ
eum Iouis ſemine procreatum. Ibi etiam inſulas duas aur
argentiq́; metallis, ac fœtura prædicandas, etiam vocabul
approbatur: nam vna Chryſea, Argyrea altera nuncupa
tur. Omnes Indicomarum fuco decorantur. Alij cæruleis, al
al. fœnerationes crocinis fulgoribus tincti, gemmis comuntur.* Funeration
negligunt, elephantisq́; vehi eximium putant: ſed in Ta
probane inſula maiores elephanti quàm Indici. Ampliore
etiam Margaritæ ſunt: quæ patet in longitudine ſtadioru
ſeptem millibus, in latitudine quinque millibus. Sciditu
fluuio interfluente, atque Indiæ prætenta eſt: in quã ſepten
dierum iter, vt Romanis nauibus approbatum. Illic & illu
mare abſque canalibus profundis ſenûm paſſuum altitudi-
ne deprimitur. Ibi ſeptentriones nõ apparent: Vergiliæ nun-
quam. Luna ab octaua in ſedecimam tantùm ſupra terra
vident. Ibi ſidus clariſſimum Canopos. Sol ortiuus in læu
conſpicitur. In nauigando nullum ſidus obſeruant: auium
quas vehunt, volatus ſequuntur. Quaternis per annos men-
ſibus nauigant. Homines ibi corpore grandiores vltra ho-
minum menſuram, rutilis comis, cæruleis oculis, truciorú
ſoni. Nullo linguæ commercio genti alteri ſociantur. Cum
negociatoribus aliis in ripa fluminis merces apponunt, a
vix complacitas mutant. Ætas illi vltra humanam fragili-
tatem prolixa, vt immaturè pereat, qui centenarius mori-
tur. Nulli per diem ſomnus. Annona eodem ſemper tenore:

ædificia

*ædificia humilia, paruaq́;. Vitem neſciunt. Redundant pomis. Herculem colunt. Regem eũ, qui mitior, grauior, ac ſine prole fuerit, eligunt: & ſi in regnũ prolem ſuſceperit, remouent, hæreditariũ formidantes imperium: cũ quo tamen alij triginta cognoſcunt: Et ſi fuerit prouocatum ſeptuaginta iudices fiunt. Rex Liberi patris cultu componitur: & ſi peccauerit, interdicto omni vſu & colloquio, iugulatur. Culturas & venatus amant: verùm tygridum aut elephantorum piſcationibus delectantur, præſertim teſtudinum, quarum ſuperficie domos familiarum capaces operiunt. Dehinc habitant Ichthyophagi, quos Alexander veſci piſcibus vetuit. nec longè inſula Solis quæ dicitur, & Nympharum cubile rubens. in qua omne animal vi feruoris abſumitur. Mox, Hypanis Carmaniæ fluuius, à quo primum aſpici Septentriones incipiunt. Deinde tres inſulæ, in quibus hydri marini vicenûm ſunt cubitorum. In his rubrum mare littoribus ſinu gemino diſparatur. Verùm * ortiuus Perſicus dicitur propter habitationem Perſarum, qui ſinus vicies, & ſexaginta millia circuitu patet. Ex aduerſo alter Arabicus vocatur. Carmania quoque Perſis adiungitur, quæ ab inſula Aphrodiſia inchoat, quæ tranſlata eſt in Parthicum nomen. Littore quoq; occaſui obiacet, milliũ eſt quingentorũ quinquaginta. Oppidum ibi nobile Suſa, in quo templum Dianæ. Suſæ iuxta Tarbile, ſiue Babitace in centum triginta millibus: in qua ſunt homines, qui aurum in profunda defodiunt, ne cui ſit in vſu. Parthici verò regni nongenta quadraginta quatuor millia paſſuum. Verùm omnis Media, Parthia & Perſida ab Oriente flumine Indo, ab Occidente Tygri, à Septentrione Tauro Caucaſio, à Meridie rubro mari terminantur. Quæ omnes per longitudinem patent ter decies viginti millia paſſuum, per latitudinem octingenta triginta.*

al. ortiuus

De Babylonia.

SED *Chaldææ gentis Babylonia caput eſt. Denique Aſſyria, & Meſopotamia propter illius claritatem Babylo-*

nia vocatur. Vrbs ipſa ſexaginta millia paſſuũ muris am-
al. paſsibus
plectitur, qui ducentis * pedibus alti, quinquagenis lati ſun
niſi quid amplius: Nam terni digiti ſingulis menſuræ noſtr
pedibus applicatur. Hæc interluitur Euphrate. ibi Iouis Be
templum, qui inuentor fuit diſciplinæ ſyderalis. Hæc nunc a
ſolitudinem rediit exhauſtæ Seleuciæ. Item in hunc vſu
etiam Teſiphontem tertio ab ea lapide condidêre Parthi,
nunc caput regnorum eſt. Habitantur etiam abdita Æth
opiæ, & aduſta Trogloditarum, & Ichthyophagorum gen
tibus. Sed primi feras curſu prætereũt: alteri nando mari
al. Gorgades
nas beluas vincunt. Sunt & * Gorgones inſulæ, obuerſæ pro
montorio quod vocatur Heſperionceras: Has incoluiſſe Gor
gonas ferunt, in quas à continenti biduo nauigatur. Vltr
has Heſperidum inſulæ, quæ intimo admodum mari ſun
Fortunatas autem inſulas in læua Mauritaniæ conſtitut
inter Meridiem, Occaſumq; non dubium eſt: quarum prim
al. Membriona.
* Vmbriona dicitur: ſecunda Iunonia: tertia Theode: quar
ta Capraria: alia Niuaria, quæ aëre nebuloſo, & concret
eſt. Mox Canaria, canibus immenſæ magnitudinis plena
omnes auibus plenæ, nemoroſæ, palmiferæ, nuce pinea, mel
lis copia, amnibus, ac ſyluris piſcibus abundantes.

Item breuis repetitio.

PERCVRSVS breuiter terrarum ſitus, licet ignobili
quæque prætereuolans immorari non potuerim: tame
vt orbem terræ mariáque admenſa cognoſcar, menſuran
omnem breuiter intimabo. A Gaditano freto per longitudi-
al. quater triginta.
nem directo curſu ad os Mæotis, tricies, & * ter viginti ſe-
al. deeſt.
ptem millia † quingenta paſſuum. Vniuerſus autem circui-
tus ab eodem exordio per ſinus dictos intra Mæotin lacum,
centum quinquaginta ſeptem. Cùm ipſa verò Mæotide cen-
al. octuagies bis xc milia.
ties * octies, bis nongenta. Europæ ſolius menſura octogies
al. xcIIII M
bis * nongenta quatuor. Africæ longitudo tricies ſepties
al. xcIIII.
† nongenta quatuor. Latitudo in Cyrenaicam eius partem

non-

*nongenta & decem: Aſiæ verò longitudo * ſexagies ter ſeptingenta quinquaginta. Latitudo ab Æthiopico mari ad Alexandriam iuxta Nilum ſitam per Meroën & Syenem, decies * octies viginti quinque millia. Expoſita eſt terræ, quam ipſa peragraui, æquorumq́ menſura. Nunc ad artis præcepta, vt iuſſum eſt, veniemus.*

al. ſeptuagies

al. ſeptieſ.

Dixerat: at Paphiæ pauló contractior ore
Mora intricante læditur:
Nixaque mox famulis marcentia terga reclinat,
Magis quòd * laſſa pulchrior.
Hic dudum roſeas inter reſoluta puellas
Voluptas inquit anxia:
Vnde hæc tam duris immitis ruſtica membris
Peregit orbis circulum,
Et tantos montes, fluuios, freta, ‡ compita currens
Delere venit tædia?
Hanc ego crediderim ſentis ſpineſcere membris,
Neque hirta crura vellere:
Nanque ita puluerea eſt agreſti, & robore fortis
Iure vt putetur maſcula.

al lapſa

al. compeſta

*Quo dicto iocus miniſtris Veneris ſuſcitatur ipſiq́ Cythereæ, cui de proximo ſuſurratim decenter arriſit: Quam Arcas nutu hilaro, & quo eam ſolitus intueri, propter diuum reprehenſiones circunſpectus, inhibuit. Verùm pronuba propter aſsidens, nihil mirum, inquit, ſi properè Venus cum deliciis, famulitióque tam comi appulſa eſt laſciuire: nam & nuptialiter læta eſt, & blanda ſemper arridente Cyllenio. Et cum dicto Geometria præcipitur ad promiſſa properare: ſed ita, vt ſummæ quæque perſtringens, faſtidium non ſuſcitet tarditate. Tunc illa: Omnis mea quæ in infinitum * peragratur aſſertio, numeris, lineisq́ diſcernitur, quæ nunc corporea, tum incorporea comprobantur. Nam vnum eſt, quod animi ſola contemplatione conſpicimus. Aliud, quod etiam oculis intuemur. Verùm prior pars, quæ numerorum regulis rationibusq́ concipitur, germanæ meæ Arithmeticæ deputatur. Alia eſt linearis, atque apodictica huius pulueris*

al. propagatur

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
393 H 27

erudita cognitio, quæ quidem ab incorporeis procreata, a ſenſim in multiplices formas effigiata, tenui ac vix intelle ctuali principio in cælum quoque ſubuehitur. Quod quidem incorporeum inuiſibiléque primordium, commune mihi cum Arithmetica reperitur. Nam Monas eiuſdem inſecabili procreatio numerorum eſt, mihiq́ signum vocatur: quod vtpote incomprehēſibile, parte nulla diſcernitur. Apud illam Dias lineam facit, mihi linea in longitudinem ducta latitudinis nil prorſus acquirit. Superficies item mihi tam longè, latéque diffuſa, ſine profunditate cenſetur. Illi numerus, qui cunctis accedere ſpeciebus gregatim, ſigillatimq́ poteſt, niſi rebus accidat incorporeus inuenitur. Ergo incorporeæ vtriuſque principia. Plin. II. H. N. c. 23.

De Planis figuris.

VERVM primæ apud me formandorum ſchematum partes duæ ſunt: Vna quæ dicitur Planaris, quam ἐπίπεδον Græcè ſoleo memorare: Alia Solida, quam στερεὸν dicimus. Et prioris principium σημεῖον, quod punctum vel ſignum Latialiter appellatur. Conſequentis ſuperficies, quæ ἐπιφανεία dicitur. Punctum verò eſt, cuius pars nihil eſt: quæ ſi duo fuerint, linea interiacente iunguntur. Cic. IV. Ac. Qu. 36.

De lineis.

v. Fabric. ad Sext. Empir. L. III. adv. math. p. 315

LINEA verò eſt, quam γραμμὴν vocamus, ſine latitudine longitudo. Linearum aliæ directæ ſunt, quas εὐθείας dico: aliæ in gyrum reflexæ quas, κυκλικάς. Nonnullas etiam, ἑλικοειδεῖς. Alias καμπύλας pro obliquitate diſcrimino. Quæ tamen lineæ punctis vtrinque ſecus includuntur, ſicuti ipſæ quoque ſuperficiem circumcingunt.

Superficies eſt, quæ longitudinem, & latitudinem tantùm habet, profunditate deſeritur, vt eſt color in corpore. Hanc ἐπιφανείαν Græci dixêre: & vt dixi eius termini ſunt lineæ, ſiue planæ, ſiue ſinuoſæ.

De

Fragmentum incerti Scriptoris post Censorinum c. 6. 7. 8.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
393 H 27

De plano angulo.

PLANVS *autem angulus fit in planicie duabus lineis ſe inuicem tangentibus, & non vnam facientibus ad alterutram inclinationem. Quando autem æquè intra ſe tenent angulum lineæ, & directæ fuerint, directilineus dicitur angulus, vt Græcè εὐθύγραμμος. Quando autem directa ſuper directam iacentem ſtans, dextra læuáque angulos æquales fecerit, directus vterq; eſt angulus: & illa ſuperſtans perpendicularis dicitur: ſed Græcè κάθετος.*

Angulus maior directo, obtuſus dicitur. Minor directo, acutus.

Diffinitio eſt res quæ alicuius eſt terminus.

Forma, eſt res quæ ex aliquo vel aliquibus terminis continetur.

Circulus, eſt planaris figura, quæ vna linea continetur. Hæc linea περιφέρεια appellatur: ad quam ex vna nota intra circulũ poſita, omnes directæ ductæ lineæ, æquales ſunt.

Punctum autem circuli eſt, circuli media nota.

Diametros, eſt directa linea quædam, per punctum ſupradictum ducta, quæ orbem æqualibus partibus diuidit.

Hemicyclium eſt figura quæ Diametro, & Peripheria media, quam eadem diametros diſtinguit, continetur. Lineæ tres directæ, diuerſa poſitione faciunt trigonum, quatuor tetragonum, multæ polygonum. Et hæ planæ figuræ dicuntur; quarum ſunt genera tria. Quorum vnũ directis lineis clauditur, quod Græci εὐθύγραμμον vocãt. Aliud, quod inflexis, quod καμπλόγραμμον dicunt. Tertium, quod directis ſimul curuisq; lineis aptatur, quod μικτὸν dicunt.

Εὐθύγραμμος igitur & τρίπλευρος, & τετράπλευρος, & πολύπλευρος dicitur. τρίπλευρος tres habet formas: nam trigonus eſt. Aut ἰσόπλευρος, quod Latinè æquilaterum dicitur, quòd tribus paribus lineis lateribusq; concurrit: Aut ἰσοσκελὴς quòd ex tribus lineis duas æquales habet, qui-

bus quaſi cruribus inſiſtit, denique æquicrurium vocitatur. Aut σκαληνὸς, quod omnes tres lineas inter ſe inæquales habent.

Εὐθύγραμμος item τετράπλευρος quinque ſpecies habet. Primam, quæ quatuor æqualibus lineis & directis angulis ſuſtentatur, quod ſchema tetragonum dicitur. Secunda ſpecies, quæ directiangula eſt, non æquilatera: & dicitur ἑτερομήκης. Tertia, æquilatera eſt, non tamen directiangula, & dicitur ῥόμβος. Item quæ ex aduerſo ſibi latere æqualia, & contrarios angulos inuicem ſibi æquales habet, & neque omnia latera inuicem ſibi æqualia, neque angulos directos, & dicitur ῥομβοειδής. Item quæ nec latera ſibi inuicem æqualia, nec angulos directos, ſed acutos, & obtuſos, & dicitur ἀμφίπλευρος. Extra has formas quicquid quadrilaterum eſt τραπέζιον vocatur.

Parallelæ ſunt directæ lineæ, quæ in eadē planicie conſtitutæ, atq; productæ in infinitum nulla parte in ſe incidunt.

Dictum de Tetrapleuris: quorum ſimilitudo Polypleura ſchemata poteſt docere: In his autem pentagona, hexagona, & cætera euthygrammi generis continentur.

De genere ſchematis ſecundo.

SEQVITVR *ſecundum ſchematum genus, quod curuis lineis informatur, quod καμπυλόγραμμον appellatur, cuius ſpecies duæ ſunt. Vna quæ integri circuli rationes tenet: nam integer eſt, cùm ad eius circumferentiam ab vno centrali lineæ protentæ vndique æquales ſibi ſunt. Alia, quæ obducti circuli diuerſitates oſtendit. Tertium genus eſt planorum ſchematum, quod μικτὸν vocant, quod partim curuis lineis, partim directis includitur, vt eſt ſemicirculus: cuius, vt ſuprà dixi, gyrū curua linea facit. Et alia directa, quæ eſt linea, ſicut dixi διάμετρος dicitur, Latinè diſtermina, quæ ſi in circulo pleno ſit, per centrum eius ad vtranq; circumferentiam peruenit.*

De Er-

De Ergaſticis ſchematibus.

IN *his generibus planorum, alia ſchemata dicuntur Ergaſtica, alia Apodictica. Ergaſtica ſunt, quæ faciendæ cuiuſlibet formæ præcepta continẽt. Apodictica, quæ probandi, quod aſſeuerant, afferunt documenta. Verùm Græcis nominibus ſic appellantur: Primus,* ὑςαςικὸς. *Secundus,* ἰθμεματικὸς. *Tertius,* ἀνάγεαφος. *Quartus,* ἔγγεαφος. *Quintus,* περίγεαφος. *Sextus,* παρεμβολικὸς. *Septimus* προσδρετικός.

ὑςατικὸς *eſt, qui docet quibus argumentis lineas præcidamus ad imperatum modum.*

ἰθμεματικὸς *dicitur, quo docetur, quibus argumentis propoſitæ lineæ adiungi, & ſcribi poßint.*

ἀνάγεαφος *dicitur, quo docetur quomodo concludendum ſit reliquum ſchema, quod imperatum eſt.* ἔγγεαφος *eſt, qui monſtrat, quibus argumentis dato circulo verbi gratia, imperatum trigonum, vel quid aliud in medio poßimus conuenienter aſcribere.*

Περίγεαφος *tropus eſt, qui docet, quemadmodum datum circulum, verbi gratia, quadrato concludamus ſchemate.*

Παρεμβολικὸς *eſt, qui docet quemadmodum, verbi gratia, dato tetragono immittamus datum trigonum, vt tetragoni ſpacia creſcant, non ſchema mutetur.*

Προσδρετικὸς *tropus eſt, qui docet, quemadmodum verbi gratia inter datas impares lineas inueniamus mediam, quæ tantũ cedat maiori lineæ, quantum præcedit minorem. Hi ſunt tropi generales Ergaſticorum ſchematum.*

Apodictici autem tropi ideo tranſeuntur, cùm mihi cum Dialectica, quam audiſtis, communes ſint. Sed omnia ſchemata quoq; partibus communibus intexũtur, quæ à Græcis ſic appellantur. Prima, πρόθεσις. *Secunda,* διόρισμος. *Tertia,* κατασκεύη. *Quarta,* ἀπόδειξις. *Quinta,* συμπέρασμα. *Latinè etiam ſic poſſumus interpretari: Prima ſchematis propoſitum. Secunda determinatio quæſtionis.*

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
393 H 27

Tertia diſpoſitio argumentorum. Quarta demonſtratio comprobatióque ſententiæ. Poſtrema concluſio. Hoc de generibus planorum dictum ſit. Ad theorematum membra redeamus: nam vtique membra ſunt linea & angulus.

Angulorum natura triplex eſt: nam aut iuſtus eſt, aut anguſtus, aut latus. Iuſtus eſt, qui directus, & ſemper idem. Anguſtus autem acutus eſt, & ſemper mobilis. Latus verò obtuſus, mobilisq́; ſimiliter: Nam cum latior fuerit directo ſiue multum, ſiue exiguum, obtuſus tamen erit: & cùm mo-
al. confirmis *uerit, in eadem forma permanebit: quæ mobilitas in lineis conſtat, cùm maiores minoresq́; formantur. Huius autem collationis quatuor ſunt ſpecies. Prima dicitur ἰσότης. Secunda ὁμόλογος. Tertia ἀνάλογος. Quarta ἄλογος.*

Ἰσότης eſt, cùm collata conſentiunt: ὁμόλογος, cùm duæ lineæ pares, vni mediæ, duplo, parilíve cōferuntur. ἀνάλογος, cùm linea ab alia duplo victa, aliam tantundem ſuperet. ἄλογος verò eſt, quæ neque æqualitate, vel media, tertiáve parte, neque duplo, triplóve, alteri vllâve parte conſentit.

Omnis autem linea, aut ῥητὴ dicitur, aut ἄλογος. ῥητὴ autem illa eſt, quæ prior proponitur, aut quæ propoſitæ lineæ communi menſura confertur. ῥητὸν autem dicitur quicquid conuenit. Propoſita autem linea, quamuis collata non ſit, tamen quia adhuc non eſt ἄλογος alij collata, & habet quiddā, quod ex ſe ſola perficiat, rationabiliter appellatur ῥητὴ. ἄλογος autem iam collata linea efficitur, ſi diſſonare per omnia reperitur. Lineas autem quæ ſibi conſentiunt συμ-
al. ἀμέτρους *μέτρους dicimus, quæ non conſentiunt ἀσυμμέτρους. Et non menſura ſola, ſed & potentia συμμέτρους facit: & dicuntur δυνάμει σύμμετροι. In menſura autē pares, μεσοσύμμετροι appellantur. Ergo cùm tam menſura, quàm potentia conferantur, omnes quæ vel potentia, vel menſura diſcrepant, ἀσύμμετροι ſunt. Ex his Alogæ tredecim fiunt, quarum prima dicitur μέση ἄλογος: Secūda ἐκ δύο μέσων ἄλογος. Huius ſpecies ſunt ſex, quarum prima dicitur πρώτη ἄλογος. Se-*

cunda

cunda ſimiliter δευτέρα. *Item* τρίτη, *& cætera deinceps. Item tertium genus dicitur* ἐκ δύο μέσων πρώτη ἄλογος. *& ſimiliter vt ſuprà.*

Quartum, ἐκ δύο μέσων δευτέρα ἄλογος.

Quintum genus dicitur μικτὴ ἄλογος.

Sextum, * ἐκ δύο μέσων δυναμένη ἄλογος. al. additur ῥητὸν & ἄλογον ſcribitur.

Septimum, διὰ μέσα δυναμένη ἄλογος.

Octauum, ἀποτομὴ ἄλογος. *Huius ſpecies ſunt ſex.*

Prima, Secunda, Tertia. Et deinceps, dicuntur, vt ſuprà.

Nona, μέση ἀποτόμη πρώτη ἄλογος.

Decima, ἀποτόμη δευτέρα ἄλογος.

Vndecima, ἐκ μέσων ἄλογος.

Duodecima, μετὰ ῥητοῦ μέσων τὸ ὅλον ποιοῦσα ἄλογος.

Decimatertia, μετὰ μέσων ὅλον ποιοῦσα ἄλογος. al. ῥητὴ add.

Hæ omnes mixtæ cæteris lineis, dum aut trahunt ſuas, aut alienas vires accipiunt, diuerſis rationibus certos ſpatiorum modos, quos Græci χώρας *appellant, demonſtrant.*

De ſolidis figuris.

HÆC *de planis dixiſſe ſufficiat, nunc de ſolidis, quæ* στερεὰ *dicimus, videamus:* στερεὸν *ſchema,* * *longitudine, latitudine, altitudine conſtat, cuius extremum ſuperficies eſt, vt in planis linea. Subſiſtit autem ſolidum ſchema planorum ſchematum ſuperficie. Nam ſubiacenti trigono Pyramis imponitur, circulo conus aut cylindros, quadro cubus, & cætera ſimiliter.* al. add. quod

Sphæra ſanè intrinſecus capax omnium circulis ſubſiſtit, in quos reſoluitur. Soliditas verò efficit ſchemata generalia, quæ dicuntur à Græcis Pyrames. Item Priſma, id eſt, ſectio, quæ inſtar ſchematis eſt. Item Cubus: item Conus: item cylindrus: itē Sphæra. His adduntur nobilia ſchemata ex his compoſita Octaëdros: item δωδεκαέδρος: *item* εἰκοσαέδρος: *quæ cuncta vt ordine ſuo monſtremus in puluere, hæc primitus concedenda fas ſit. Ab omni ſigno ad omne ſignum di-*

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
393 H 27

rectam lineam ducere: & terminatam directam, per continuum in directam emittere: & omni centro, & interſtiti circulum ſcribere: & omnes directos angulos inuicem æquales ſibi eſſe: & omnem directam lineam terminatam, quantum videtur producere: Et ſi in duas directas lineas directa al. duabus *linea incidet, intus & eadem parte duos angulos* duobus rectis minores faciat, ex illa parte qua ſunt minores duabus rectis directas lineas conuenire.*

Communes animi conceptiones ſunt tres, quæ eidem æqualia ſunt, & inuicem ſibi æqualia ſunt. Si æqualibus æqualia addas, tota æqualia eſſe: Et ſi æqualibus æqualia adimas, æqualia ſunt reliqua.

Hæc cum permiſſa conſpiceret, lineam in Abaco rectam ducens, ſic ait: Quemadmodum poteſt ſuper datam directam terminatam lineam Trigonum æquilaterum conſtitui. al. Quo dicto **Quo dato complures philoſophi, qui vndique ſecum conſtipato agmine conſiſtebant, primum Euclidis Theorema formare eam velle cognoſcerent confeſtim acclamare Euclidi, plauderéque ceperunt. Cuius laudibus etiam ipſa Geometria plurimum gratulata, ſe per ſectantis gloriam ſublimari prouehiq; cognoſcens, ab eodem libros eius, quos caſu apportari conſpexerat, feſtina corripuit, atque in cæteræ aſtructionis doctrinæq; documentum, Ioui ac ſenatui cælitum offerens intimauit. Quo facto, & doctiſſima cunctarum, & benigniſſima comprobatur.*

FINIS SEXTI LIBRI.

MARTIANI
CAPELLAE
DE ARITHMETICA,
LIBER VII.

POSTQVAM conticuit prudens permenſio terræ,
‡Innuba ſollertes curam quæ inſtigat in artes: *al. incuba*
Sic abacum perſtare iubet, ſic tegmine glauco
Pandere puluereum formarum ductibus æquor.
Altera tunc etiam gerularum accire iubetur
Germanam, doctæ mundum quæ admenſa ſororis:
Nec mora digreditur. Tunc rurſus dia Voluptas
Ipſius ætherea Cyllenj immurmurat aure;
Cùm doctas ſuperis, admirandasque puellas
Approbat armipotens, tu optati lentus amoris
Gaudia longa trahis, ‡captũmque eludis honorem? *al. captũ quem laudis honore*
Seria marcentem ſtupidant commenta maritum.
Talia complacita ſpectat‡ faſtidia Virgo, *al. faſtigia*
Nec te cura tori, nec te puer ambit herilis,
Nec mea mella rapis, quæ nam hæc hymeneia lex eſt?
In Veneris agro Pallas ſibi vindicat vſum:
Quam melius thalamo dulcis petulantia feruet.
Caſta maritalem reprimit Tritonia mentem,
Et nuptæ non æqua venit, poſcenda Dione eſt,
Conueniensque tibi potius celebrare Priapum.

His Athlantiades auditis, licet riſum inhibere vix poſſet, ne inſacetus tamen, & impar lepidulis haberetur, hilaro ſuſurramine ſic reſpondit:

Licet vrgeas Voluptas
Thalamos inire ſuadens,
Tamen exeret‡ peritas *al. paratus*
Breuis ambitus puellas:
Demumque nec iugalis

Ceſſa-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
393 H 27

Ceſſator intricatus
Tardabo fulcra lecti:
Et ſi quid illa noſtræ
Veneris feret voluptas
Nec vobis abnegabo:
al. furiis †Furtis modo allubeſcat,
al. Et ‡Vt clàm roſeta paruæ,
Liliaque det papillæ.
al. ſenſus Ne nunc ‡ ſexus iugalis
Cura ferale morſum,
al. fellis atro Et vulſa ‡ pellis acre
Laceros trahat capillos.

QVO dicto renidens, & plus ſolito lætior Voluptas ad Venerem regreſſa, cuncta eius auribus intimauit, quæ delitioſa mollitie, & interrumpente genas rubore penè prodidit ſuſurrata. Tuncq́; marcidulis decenter pæta luminibus Maiugenam conſpicatur, & quodam aſpectu promittentis illexit: quam Saturnia de propinquo, velut deprehendentis caſtigabat obtutibus. Quæ dum geruntur, Pædiáque egreſſa dudum cum alia fœmina miri decoris ingreditur, cui quædam maieſtas nobiliſſimæ vetuſtatis, & ipſius Tonantis natalibus ortuq́; præcelſior vultus ipſius lumine renidebat, quæ etiam miraculis quibuſdam capitis reuerenda videbatur. Nam primo à fronte vno, ſed vix intelligibili radio candicabat: ex quo item alter erumpens, quadam ex primo linea deſluebat: Dehinc tertius & quartus, tumq́; etiam nonus, Decuriatusq́; primus, honorum reuerendumq́; verticem duplis triplisq́; varietatibus circulabant: ſed innumerabili radios multitudine prorumpētes in vnum denuo tenuatos, miris quibuſdam defectibus contrahebat. Huius autem multiplicem pluriformemq́; veſtem quoddam velamen, quo totius naturæ opera tegebantur, abdiderat: Digiti verò Virginis recurſantes, & quadam incomprehēſæ mobilitatis ſcaturigine vermiculati. Quæ mox ingreſſa ſeptingentos decem, & ſeptem numeros complicatis in eos digitis*

al. plurimiformem

gitis Iouem ſalutabunda ſurrexit. Tum philoſophia, vt Tri-
tonidem propter aſtabat: quid numero tali Arithmetica
intuliſſet, exquirit. Cui Pallas, proprio inquit Iouem nomine
ſalutauit. Ac tunc illi radius primus emerſerat, qui collinia-
tæ lucis nitore porrecto ipſius Iouis verticē luminauit. Qui-
bus miraculis radiorum innumera repente multitudine pro-
rumpente, nōnulli *telluſtres, ſyluicolæq́; diui Herculem con- al.tellurſtres
ſpicati, opinantes eam hydreo germine pullulare. Ac tunc
oborto terrigenis muſſantibus murmure puer ille Piceus iuſ- al.Spiceus
ſus admonere ſilentium. Verùm fœminam Pythagoras, vt
inter ſapientes *aſtabat vſque Abacum †conſecutus, idemq́; al.extabat
iam artem promere cupiēti, quandam lactei luminis facem al.conſectatus
officioſo conſiſtens munere præferebat. Tum illa antequam
iuberetur, quid oportet expromere, ſic exorſa:

Non ignota cælo, nec rebus mundanis ignorata, quas
*genui, adueni, ſuper veſtrum quidem nihil dedignata con- al.genuit
ſilium, quamuis ſingulos vos vniuerſosq́; recenſeam ex meis
ramalibus germinari, tuq́; potiſſimū quem principalis ante
cunctos procreauit emiſsio, tuæ ſingularis primigeniæq́; na-
turæ fontem Iupiter recognoſce: Nec deſpicabilem veſtrûm
omniū matrem, Mercuriale quod habeo me faxit officium,
cùm proſapiam arcanæ *artis, originisq́; primordialem vo- al.fortis,
bis ſtudeam comprobare. Quæ cùm in terris exerceor, aſtro-
rum populus recognoſcat honorandam ſuæ multitudinis ge-
nitricem.

De Monade.

PRÆ cunctis igitur * affata ſacra Monas eſto: quam al.fata
ante cuncta † vibrantem ſociati poſtmodùm numeri al. librantem
principia docuerunt. Quæ ſi ſpecies eſt, accidens cuilibet ex-
ſtantium. Primo priuſq. eſt, quod numerat, quàm illud nu-
merandum, rite eam ante ipſum, quem principem dixêre,
venerantur. Nec diſsimulabo, quòd Monas retractantibus
vnū ſolum ipſa eſſe ab ea atque cætera procreari, omniumq́;
numero-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
393 H 27

*numerorum ſolam ſeminarium eſſe, ſolamq; menſuram, & incrementorum cauſam, ſtatumq; detrimentorum: quæ tamen vbique pars eſt, vbique totum, dum per cuncta perpetua: Neque enim quæ eſt ante exſtantia, & quæ poſt abſumpta non * abſconditur, poteſt non eſſe perpetua. Hanc igitur patrem omnium Iouem rite eſſe memoratum: quod quidem Idalis illius intellectualisq; ſpeciei vis cauſatiua teſtatur. Ad cuius exemplum vnum Deum, vnum mundum, vnumq; Solem, ſingularemq; Lunam, Elementa etiam in quo exſtant ſingula memorari. Licet Ariſtoteles vnus è ſectatoribus meis, ex eo quòd vnum ſolum ipſa ſit, & ſe quæri ſemper velit, Cupidinem aſſerat nominatam, quòd ſe cupiat: Siquidem vltra habeat, & expers totius elationis, aut copulæ in ſe proprios detorquet ardores. Hanc quoque alij concordiam, hanc pietatem, amicitiamq; dixêre, quòd ita nectatur, vt non ſecetur in partes: Tamen rectiùs Iupiter nuncupatur, quòd ſit idem caput, ac pater deorum.*

al. aſcenditur,

De Diade.

DENIQVE *cùm vnum facta in quodcunque defluxerint, licet eius linea inſecabilis, ac ſine latitudinis ſignificatione fundatur: Djadem tamen facit. Quæ Dias, quòd ſit prima procreatio, à nonnullis Geneſis dicta, quòd autem inter eam, ac monadem prima coniunctio eſt conſortiumq; conſimile, Iuno perhibetur vel coniunx, vel germana præcedentis. Eſt autem medietatis capax: Nam bona malaq; participat. Eadem diſcordia ex qua aduerſa oriantur, vtpote quæ prima poterit ab adhærente ſeparari. In bonis verò eadem iuſtitia, quòd duobus æquis gaudeat pariter ponderatis: Eademq; ſocietas, quòd vinculū, quo media connectantur, habeatur vtrinq; commune. Ab hac numerus auſpicatur: Et eſt opinabilis corporatio, motusq; primi probamentū.* Elementorū etiā mater, nam de Diade quartus elementorū numerus procreatur: primaq; forma paritatis eſt.*

al. aliorum.

De

De Triade.

TRIAS verò princeps imparium numerus, perfectusq́; cẽſendus. Nam prior initium, mediũ, finemq́; ſortitur, & centrum medietatis ad initium finemq́; interſtitiorum *æqualitate componit. Deniq; fata Gratiarumq́; germani- al. æqualitatem
tas, & quædam Virgo, quam dicunt Cœloq. Ereboq. potentem, huic numero colligatur. Ex eo etiam perfectus, quòd perfectos gignit, ſenariũ nouenariumq́;, cuius auſpicio preces tertiò, ac libamina repetuntur. Tres ſymphonias continet Harmonia, id eſt, Diapaſon, Hemiolion, Diateſſaron. In tria ſe ſpacia temporis curſus alternat, ideoq́; tribus diuinatio memoratur. Idem mundana * præfectio eſt. Nam mo- al. perfectio
nadem fabricatori deo, Diadem materiæ procreanti, Triadem idealibus formis conſequenter aptamus. Animam verò rationis & iracundiæ cupiditatisq́; diſtribuere tricario.

De Tetrade.

QVID Tetradem dicam? in qua ſoliditatis certa perfectio: nam ex lõgitudine ac profunditate componitur, decasq́; plena his quatuor numeris gradatim plicitis integratur, id eſt, vno, duobus, tribus, quatuor. Item Hecatontas à decade quaternario cumulatur, id eſt, 10. 20. 30. 40. qui ſunt centum. Et item à centum quatuor numeri reddunt mille, id eſt, centum, ducenti, trecenti, quadringenti. Sic decem millia, cæteraq́; excrementa complentur. Quid quòd quatuor anni tempora, fronteſq́; cœli, elementorumq́; principia eſſe non dubiũ eſt? Hominũ etiam quatuor ætates, quatuor vitia, quatuorq́; virtutes. Hic numerus quadratus ipſi Cyllenio deputatur, quòd quadratus deus ſolus habeatur.

De Pentade.

SEQVITVR pentas, qui numerus mundo eſt attributus. Nam ſi ex quatuor elementis ipſe ſub alia forma

eſt quin-

eſt quintus, Pentade eſt rationabiliter inſignitus: qui qu
dem permixtione naturali copulatur: nam cõſtat ex vtri
uſque ſexus numero. Trias quippe virilis eſt, Dias fœmineu
exiſtimatur. Etiam Apocataſticus dicitur. Et ſiue cum ali
imparibus, ſiue cum ſuo genere ſociatus, ſe ſemper oſten
dit. Nam quinque per quinque, habes 25. Et quinquies ter
ni, 15. Et quinquies ſepteni, trigies quinquies. Et quinquie
noueni, quadragies quinquies. Item Zonæ terræ quinque. I
homine ſenſus quinque: totidemq́ habitatores mundi ge
neribus, vt homines, quadrupedesq́, reptantes, natantes
volantes. Hunc numerum quis neget eſſe diametrum? Nam
decadis perfectio, circulusq́ huius hemiſphærio diſſecatur.

De Hexade.

SENARIVM autem perfectum, analogicumq́ eſſe quis dubitet, cùm ſuis partibus impleatur? Nam & ſextam ſui intra ſe continet, quod eſt vnus: & tertiam, quod duo: & medietatem, quod tria. Item naturalia officia ſine quibus eſſe nihil poteſt, ſunt ſex, Magnitudo, Color, Figura, Interuallum, Status, Motus. Item motus totidem differentiæ ſunt: nam mouemur prorſum, retrorſúmve, dextra, læuáque, ſurſum, deorſumq́. nam ille æternus quidam motus eſt circuli. Hic autem numerus Veneri eſt attributus, quòd ex vtriuſque ſexus commixtione conficitur, id eſt, ex triade, qui mas, quòd impar eſt numerus habetur, & diade, quæ fœmina, paritate: Nam bis terni,* hexas fit. Solida etiam figura quadrati ſex ſuperficies habet. Totius harmoniæ toni ſunt ſex, id eſt, quinque toni, & duo hemitonia. Idem per primum motum hoc eſt, diadem, collatus, duodecim facit: inter quos duos numeros, duo medij inueniuntur, id eſt, octo & nouem. Quorum vnus ex meo nomine, reguláque cenſetur, nam Arithmeticus memoratur idem nouenarius: eodem enim numero ſuperatur à duodecim, quot numeris ſuperat ſenarium, id eſt, tribus. Alius autem nume-

*al. ſexũ faciunt

numerus, id eſt, octo muſica ratione conſertur. Ea enim parte ſuperatur, à 12. quà ipſe ſuperat ſextum, id eſt, tertia. Nam ſexti tertia, duo ſunt, duodecimi tertia quatuor: quòd Geometrica ratione componitur. Ea enim poſſunt* per collationem media, id eſt, octo per nouem, quæ extrema, id eſt, ſex per duodecim. Nam vtræq; faciunt ſeptuaginta duo. Item in maioribus numeris, media extremorum rationibus componuntur, ſub prædicta ſenaria ratione: nam ſexies ſeptuageſies diſpondius facit quadringentos * trigies dipondius. Similiter octies ſeptuageſies dipondius quingentos ſeptuaginta ſex. Item nouies 72. faciunt ſexcentos 48. Similiter duodecies, faciunt 864. Quæ media inter ſe multiplicata reddunt numeros extremorum inter ſe conueniẽtium. Hic primus numerus, id eſt, ſenarius harmonias oſtenditur genuiſſe: quippe ſex ad duodecim, eſt ſymphonia Diapaſon: ſex ad nouem, hemiolos: ſex ad octo, epitritos, id eſt, ſymphonia Diateſſaron: vnde Venus harmoniæ * mater perhibetur. Item hic ſenarius quadrato & ſolido quaternario ſociatus, horas diei, noctiſq; dimetitur: nam quater ſeni *vießis quadrußis faciunt.

al. poſſ

al. tries

al. maior

al. vies quartis

De Heptade.

QVID autem te Heptas veneranda commemorem? Quæ quòd naturæ opera ſine fœturarum contagione conformas, inter deos Tritoniæ virginis vocabulũ poſſediſti. Nam cùm omnes numeri intra decadem poſiti, aut gignant alios, aliiſq; gignantur, aut procreentur; hexas, octas generantur tantummodo: Tetras autem & creat, & creatur: At heptas, quòd nihil gignit, eo par Virgini perhibetur. Sed quòd à nullo naſcitur, hîc Minerua eſt. Et quòd ex numeris tam maſculinis, quàm fœmininis conſtet, Pallas Virago eſt appellata: nam ex tribus & quatuor ſeptem fiunt. qui numerus formam Lunæ complectitur: nam primo eſt corniculata, quam μονοειδῆ Græci vocãt: Deinde medilunia, quam

Meurs. in Not. ad Chalcidiũ Timaeum p. 9.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
393 H 27

dicunt διάτομον: Dehinc dimidiato maior, quæ dicitur ἀμφίκυρτος. Mox plena, quæ dicitur πανσέληνος. Item tres formas prædictas deficiens repetit. Hic numerus Lunæ curſum ſignificat: nam vnum, 2. 3. 4. 5. 6. 7. 28. faciunt. Item ſeptem ſunt circuli, & tot planetæ, tot dies, totq́; transfuſiones elementorum: nam ex informi materie primus ignis, ex igni aër, ex aëre aqua, ex aqua terra. Item fit aſcenſio, & ex terra aqua eſt, ex aqua aër, ex aëre ignis, ex igni in materiem incomprehenſam iam nō poterit perueniri. Quid, omnium natura, nónne huic probatur numero deſeruire? In principio ſeptimani partus hominē abſolutum, perfectumq́; dimittunt. Dehinc ideo homo ſeptem meatus habet in capite ſenſibus præparatos, duos oculos, auréſq. & nares totidem, & vnum os. Dehinc menſe ſeptimo paruulis dentes emergunt, ac ſeptimo anno mutantur. Item ſecunda hebdomas *pubertatem mouet, gignendiq́; poſſibilitatem. Tertia florem genarum: Quarta incrementa ſtaturæ finiuntur. Quinta iuuenalis ætatis plena perfectio eſt. Septima etiam natura abſtruſit membra vitalia, linguam cor, pulmonem, lienem, iecur, & duos renes. Item ſeptem corporis partes hominem perficiunt: Caput tenus * imum collum, pectus, ventrem, duas manus, totidemq́; pedes. Totidémque ſtellæ in vertice axis cæleſtis.

al. vbertatem

al. Imo collo

De Octade.

Vulcano octonarius numerus ſacer.

At octonarius numerus primus cubus eſt, & perfectus Vulcano dicatus. Nam ex primo motu, id eſt, diade, quæ Iuno eſt, conſtat. Nam dias per diadem facit tetradem: At bis ducta, facit octadem. Perfectus item, quòd à ſeptenario tegitur. Omnis enim cubus ſex ſuperficies habet. Item ex imparibus conſecutis impletur. Nam primus imparium trias, ſecundum pentas ambo octadem faciunt. Item cubum, qui à triade venit, id eſt, 27. ſequentes impares reddunt, id eſt, heptas, enneas, & 11. qui omnes faciūt 27. Item

tertius cubus, qui à tetrade venit, id eſt, 64. Nam quater quaterni ſunt ſedecim. Hoc quater, 64. fit, & hic ex imparibus quatuor, qui ſuperiores ſequuntur, id eſt, 13. 15. 17. 19. fiunt ſimul 64. Et ſic omnes cubi per imparium incrementa inueniuntur, ſui duntaxat numeri. Sanè hic octonarius cubus ita omniũ cuborum primus eſt, vt monas omnium numerorum. Cubus autem omnis etiam matri deûm tribuitur: nam ideo Cybele nominatur.

De Enneade.

ENNEAS *quoque perfecta eſt, & perfectior dicitur, quoniam ex triade perfecta forma eius multiplicata perficitur. Deinde, quòd primi verſus finem tenet, & ideo Mars appellata, à quo finis omniũ rerum. Quadratus quoq; finis eſt eorum, quæ per collationem augentur. Nam & harmoniæ vltima pars eſt. Ad enneadem enim ab octade collatio, percuſſionis ſonus efficitur. Non minùs nouem Muſas dixêre. In mundo etiam nouem ſunt Zonæ, id eſt, ſphæræ, & deorum ſeptem, & terræ.*

De Decade.

DECAS *verò vltra omnes habenda, quæ omnes numeros diuerſæ virtutis, ac perfectionis intra ſe habet. Quæ licet primi verſus finis ſit, ſecundæ monadis implet auxilium. Hæc primi verſus numerorum regulas, analogias, genera, ſpecies, differẽtias, perfectiones, & imperfecta concludit, datúrque Iano, quamuis eam plurimi Apocataſtaſim memorârint.*

Quid ſit numerus.

DICTVM *breuiter, qui numerus primum verſum facit, quos deorum contineat, quáſque virtutes, iam nunc quid ipſe numerus ſit, quáſve inter ſe analogias ſeruet & formas, breuiter intimabo.*

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
393 H 27

Numerus eſt congregatio monadum, vel à monade veniens multitudo, atque in monadem deſinens.

Sunt autem numeri ſimplicis regulæ quatuor. Prima eſt quæ appellatur à paribus par. Secunda, à paribus impar. Tertia, ab imparibus par. Quarta, ab imparibus impar quas inferiùs memorabo.

Sunt etiam qui primi numeri appellantur, qui à nullo numero diuidi poſſunt, niſi à monade tantum non diuidi ſed componi videntur, vt puta 7. 11. 13. 17. & cætera ſimilia: nullus enim eos diuidere vno ordine poteſt. Quapropter primi appellantur: quoniam à nullo exoriuntur, nec æquiportionibus diſcernuntur. A ſemet igitur nati alios ex ſe creant numeros: quoniam ab imparibus paria fiunt, à paribus impar fieri nullo modo poteſt. Ergo & primi numeri neceſſario habẽdi, pulchriq́ꝫ, ſed omnes numeros primi verſus ſub his regulis retractemus. Monas quidem numerus non eſt. Dias par eſt. Trias, & ordine, & virtute primus. Tetras, à paribus par. Pentas primus. Hexas, à paribus impar, & ab imparibus par. Vnde & perfectus nominatur. Heptas primus. Octas à paribus par. Enneas ab imparibus impar. Decas ab imparibus par. Sicut in primo verſu, ita & ſequẽtibus hæ regulæ colliguntur. Primus igitur verſus eſt, à monade vſque ad enneadem. Secundus, à decade vſque ad nonaginta. Tertius verò ab hecatontade vſque ad nongentos. Quartus, qui & vltimus à mille vſque ad nouem millia, licet nonnulli Græci & μυριὰ adieciſſe videantur. Mihi verò ſolus numerus approbatur qui digitis coërcetur.

Aliàs quædam brachiorum contorta ſaltatio ſit; quæ fit, vt numeros Germanæ præcedentũ formis, ac lineis concinnamus. Nam mihi in primo verſu monas, illi in ſigno principium quòd non habet partes. In ſecundo verſu à decem numeri velut linea diſcinduntur. In tertio verſu quadrati ex centum, reliquisq́ꝫ fiunt, quæ velut latitudo primæ longitudini ſociatur. In quarto verſu iam cubi ſunt, ideo ex

mille

mille reliquiſq; ſoliditas. Finis ergo vel limites mihi ſunt monas, decas, hecatontas, & mille: Geometriæ verò nota, linea, figura, ſoliditas. Nam monas ita indiuidua eſt, vt nota: Decas verò in numeris, vt linea longitudinis ſolius. Hecatontas quadratus, qui eſt ſuperficies, & in latitudinem diuiditur. Item decas per decas fit centum quadratus. Hoc per decem fit cubus mille. Omnis impar progreſſus à monade per ſingulas poſitiones neceſſariò quadratos efficit. Prima ipſa monas adde triadem fecit quatuor, primū quadratum: aſſocias quinque, feciſti ſecundum quadratum nouem: iunge 7, impleſti quadratum ſedecim: adijcis item nonas, & perficis quadratum 25. Eodem modo progreditur ratio vſq; in infinitum. Sed ad ſuperius diuiſa regrediar. Omnem numerum aut parem, aut imparem eſſe, aut vtroque finiri. Quicquid numero adijciatur finito, finitum adijci: neque ex finitis finitum fieri poſſe.

De pari & impari, ex iiſque compoſitis.

OMNIS verò numerus, aut par aut impar eſt. Par eſt, qui in duas æquas partes diuiditur, vt 2.4.6. Impar, qui in duas æquas partes diuidi non poteſt, vt 3. 5. 7. Deinde ex imparibus, quidam ex imparibus tantùm impares ſunt, vt 3. 5. 7. Quidam etiam multitudine conſtant, vt 9. 15. 21. quos περισσάκις περισσοὺς Græci appellant. At in his qui pares ſunt, plura diſcrimina ſunt, at pares ſunt, & diuidi poſſunt. Cæteri vel ex paribus pares, vel ex paribus impares, vel ex imparibus pares. Et illos Græci ἀρτιάκις ἀρτίους, vel περισσάκις ἀρτίους, vel ἀρτιάκις περισσοὺς nominant. Pares ex paribus ſunt quatuor, quia ex bis binis octo, quia ex bis quaternis cōſtant. Pares ex imparibus ſunt, qui pares impari multiplicatione fiunt, vt bis terni * ſex, aut al.ſexis
quinquies quaterni * viginti, quod genus Græci περισσάκις al.viet.
ἀρτίους vocant. Et hi qui imparem numerorum multitudinem pari multiplicatione conſummāt, vt cùm bis ter in ſex,

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
393 H 27

& quater quinque viginti fiunt, quod genus ἀρτιάκις περισσὸς Græci vocant. Qui numeri quamuis idem ſunt, rationes tamen in creſcendo diuerſas recipiunt, atque ex his ipſis quidam in duas partes diuiſi protinus in pares numeros recidunt. Quidam ſemel, ſæpiúſve per pares replicati, citra ſingularitatem in impares reſoluuntur. Nam duodecim, & viginti ſemel per pares diuidi poſſunt. At 48. nimirum bis vicenos quaternos: inde bis duodenos, deinde ſenos omnes adhuc pares efficiunt, nouiſsimè in ternos impares decidunt. Itaque nemo longius procedere ſimili multiplicatione poteſt, quin vt duplicatione reuoluta aſcenditur: ſic per replicationes, item in plures partes digeritur. Nam viginti, & bis dena ſunt, & quinque quaterna, & decies bina, & quater quina.

De quatuor ſpeciebus numerorum.

QVATVOR *deinde ſpecies numeros excipiunt. Quidam enim ſunt per ſe incompoſiti, quidā per ſe compoſiti. Quidam inter ſe incompoſiti, quidam inter ſe compoſiti. Ex quibus duo priores primi numeri: duo ſequentes ſecundi nominantur. Sed ea res, quo faciliùs addiſci poßit, planiùs indicanda eſt. Prima & minima omnis numeri menſura ſingularitas eſt. Quia nullus numerus non in ſingula diuidi poteſt. Deinde eum etiam aliæ menſuræ excipiunt, vt duplicationes, quæ duplo: Triplicationes, quæ triplo increſcunt. Cùm hoc ita ſit, quibuſdam numeris in ſingularitate ſola menſura eſt, qui niſi in ſingula digeri non poſſunt: quales tres ſunt tres, quædam tantùm impares, quædam in impare 6. vt ſunt 4. & 9. Nam bis bina quatuor: ter terna nouem ſunt. Ita illa duplicatione, hæc triplicatione metimur. Ac ſæpe vna quidem talis menſura numeros habet plures, ſiquidem octo metiri, & quadruplicatione, & duplicatione facile eſt. Cùm & quater bina, & bis quaterna octo ſint. Inter quæ euidens eſt quicquid aliqua mul-*

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
393 H 27

multiplicatione metimur, metiri nos etiam ſingularitate poſſe. Sed non vbicunque ſingularitatis menſura eſt, eſſe alicuius etiam multiplicationis. Ita ſingularitas omnibus menſura communis, quibuſdam vnica eſt. Et cùm hoc ita ſit, per ſe incompoſiti numeri dicuntur, qui nullam menſuram habent, niſi ſingularitatis. Per ſe verò compoſiti, quos metiri non tantum ſingularitate, ſed alia quoque multiplicatione, licet & hæc quidem ſingulorum numerorum æſtimatio ſit. Bini verò pluréſve iuncti inter ſe incompoſiti eſſe dicuntur, qui nullam communem menſuram niſi ſingularitatis habent, vt tres & quatuor dupli menſuram habeant: cum eadem illa in tribus non ſit. At inter ſe compoſiti ſunt: quibus alia quoque quàm ſingularitatis menſura communis eſt, vt nouem & duodecim. Quorũ vtrunq; licet triplicatione metiri, cùm ter terna nouem, ter quaterna duodecim fiant. Cùm verò alij numeri in ſingula tantùm: alij etiam in aliquos ſolidos numeros diuidantur, vt re ipſa diſcreti ſunt: ſic etiam vocabulis diſcernam, ne qua inde* legentibus confuſio oriatur. Et cuiuſque numeri membra nominabo ſolidos numeros, in quos is deduci poterit, vt in duodecim fiunt. At ſingula, & ſi qui etiam ſolidi numeri immixti ſingulis inſerentur, partes appellabo, vt in ſeptem, vel totidem ſingula, vel etiam bis terna ſingulo adiecto.

* al. indiligentibus

De numeris perfectis & imperfectis, & pluſquamperfectis.

Ex numeris quidam perfecti ſunt, quidam ampliores perfectis, quidã imperfecti, τελείους & ὑπερτελείους & ὑποτελείους Græci appellant. Perfecti ſunt, qui partibus ſuis pares ſunt. Ampliores perfectis, qui plus in partibus ſuis quã in ſe ipſis habẽt, imperfecti, in quorũ partibus minus quã in ipſis eſt. Exẽpli cauſa ſumamus, ſex. Hi & in ſingula diuidi poſſunt, & in bina, & in terna. Cùm ex ſexies ſingula, & ter bina, & bis terna fiant ſex. Ergo partes eius ſunt vnũ,

duo, tria. Nunc in vnum hæ conferuntur, fiant ſex. Hoc eſ eſſe parem partibus ſuis, & hoc numeri genus in aliqua vir- al. exuberante, *tute eſt. Cætera in vitio, vel* exuperante, vel ex deficiente, vtputa ſumamus 12. & duodecies ſingula, & ſexies bina, & ter quaterna, & bis ſena 12. fiunt. Itaq; eius partes ſunt, 1.2.3.4.6. Quæ iunctæ in vnum ſexdecim efficiunt. Hic amplior perfecto numerus eſt. At 16. fiunt, iunctis ſingulis ſedecies, octonis bis, binis octies, quater quaternis. Neque pariter has ſi facias vlla eius numeri menſura eſt. Collati autem in vnum: 1.2.4.8. non vltra faciunt quàm 15. minus eo, ex quo orti ſunt. Hic imperfectus numerus eſt.*

De planis & ſolidis numeris.

ALII *etiam plani numeri ſunt, alij craßitudinem quoque in ſe habent.* Planum *numerum eſſe Græci dicunt, qui à duobus numeris continetur. Id eiuſmodi eſt: In ratione menſurarum tantum de norma contineri, quãtum à toto quadrangulo, cuius pars in ea norma ſit, exiſtimant. Item ad numeros plani referuntur, qui in duo latera ordinantur; ſic vt rectum angulum faciant & normæ ſimilitudinem repræſentent. Igitur ſi in alterum latus quatuor, in alterum tria porriguntur, hi duo numeri lege eorum duodecim capiunt, planúmque eum numerum nominant.* al. Ad craſsitudinẽ iunctam tres numeri ſint: in alterum, &c. ** At craßitudinem aiunt, à tribus numeris. Sint in alterum puta latus quatuor, in alterum tria ſuprà, deinde quatuor adiiciuntur. His numeris altitudinem quoque ſuper inferiorem normam impleri dicunt, includiq; 24. In quibus obſcuritate & ſuperuacuo quæſita euidentißimum eſt planum eſſe numerum. Sic ſingulis iunctis, nequid ſuper alterum ſit, craßitudinem fieri numeris ſuper numerum impoſitis. Ipſa autem planicies varias formas habet, numeris ad ſimilitudinem aliquarum figurarum ordinatis quas* incipiunt.* al. quæ incipiũt à linea. tum vel, &c. *Aliæ etiam vel triangulæ fiunt, atque eæ, quæ quatuor angulos habent, vel quadratæ ſunt, vel altera parte longiores quas*

tra-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
393 H 27

ἑπαρομήκεις *Græci appellant. Præterea plures quoque anguli* ἑτερομηκεῖς
poſſunt interdum, & inæqualia numeri latera eſſe. Et cùm deinde craßitudinem inſurgat, figuraſq́ plures efficiat, teſſera perfectißima eſſe inter eas videtur. Eſt autem triangulus in paucißimis tribus; quadratum in paucißimis quatuor. Id autem quod imparia latera habet in paucißimis quinque, altera parte longius quadrangulum in paucißimis ſex. Craßitudo item, quæ teſſera, in paucißimis octo: Nam *duo ſimplicem ordinem faciunt, tres ſic componi poſſunt, vt totidem angulos habeant. Quatuor in *quadrum poſiti, in* al. quadrans *omnem partem binos habent. Quinque ſic colliguntur, vt in altero latere duo, in altero tres ſint: Sex quadrangulum faciunt, quod in duobus lateribus binos, in duobus ternos habet: Ac ſi quatuor ponuntur, & craßitudo oritur, & paria omnia latera in planiciem atque altitudinem ſunt, binis in omnem partem ordinatis. Similes autē plani numeri ſunt, quorum latera eandem rationem habent, vt ſex &* DC. *Cum illis in altero latere* 2. *& in altero* 3. *his in altero* 200. *altero in latere* 300 *ſint. Eodemq́ modo ſimiles etiam in craßitudine numeri ſunt, quorum latera ſub eadem ratione ſunt, vt* 24. *&* 96. *Nam vt in illis alterum latus* 4. *& alterum* 3. *habet, quo fit, vt planicies* 12. *craßitudo* 24. *capiat: Sed in his alterum latus octo, alterum* 6. *recipiat. Quo fit, vt planicies* 47. *craßitudo* 96. *comprehendat. Quod eſt autem inter* 2. *&* 3. *hoc inter* 200. *&* 300. *ratio quæ eſt inter* 3. *&* 4. *hæc eſt inter ſex & octo. Manifeſtum erit ſimul atque rationes, quæ inter numeros ſunt, ſubiacere. Omnis enim numerus pars eſt alicui numero maiori.*

Quo modo fiat maior minori numerus.

MAIOR *aut multiplicatione procedit, aut ratione membrorum, aut partium, aut ſimul, & multiplicatione, & ratione membrorum vel partium. Ratio membrorum in vno membro pluribúſve. Ratio partium in vna*

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
393 H 27

parte pluribúſve eſt: minor verò numerus, aut replicatione minuitur, aut ratione membrorum, vel partium. Interdum etiam ſimul replicatione, & ratione, aut membrorum aut partium. Neque vlla ratio numeri ad numerum, quæ non intra hæc eſt. Græci multiplicatos numeros πολλαπλασίους, replicatos ὑποπλασίους, membro, membríſve antecedentibus ἐπιμερεῖς appellant. Binis deinde nominibus vtuntur, in his in quibus binæ rationes ſunt. Cùm hoc ita ſit, numerus comparem rationem habet æqualitatis, quam ἰσότητα Græci vocant, vt 2. ad duos, 3. ad 3. Quæ ratio etiam perfecto numero ad ſuas partes eſt. Ideóque is numerus potior cæteris habetur. Quid enim æquo eſſe melius poteſt? At vbi alter numerus maior, alter minor eſt, protinus inter eos diſtantia eſt, quod in omnibus ſit qui ratione membrorum, vel partium, aut antecedunt, aut anteceduntur. Ideóque hi numeri priores ſunt, inter quos, partéſq. eorum aliquid diſcrimen eſt. Sed vt diſtantia inter duos numeros maiorem, minoremq; eadem eſt: ſic ratio inter eoſdem contraria eſt: Tantundem enim diſtat inter 3. & quatuor, quãtum inter quatuor & 3. At ratio inter hos ipſos diuerſa eſt: eáque quæ ſit, infrà patebit.*

al. antecedentes

De multiplici vel ſubmultiplici numero, & de ratione numerorum vel partium.

al. propoſuerim

*CVM *poſuerim verò primas in multiplicatione rationes eſſe, multiplicationis ratio eſt ſenioni ad ternionẽ, octonario numero ad quaternarium. Contrà replicationis, ternioni ad ſenionem, quaternario numero ad octonarium. Membrorum verò ratione vincit is numerus, qui ſolido membro membríſve antecedit. qualis eſt nouenarius ad ſenarium: Ternione enim vincit, quæ eadem vis in ſenarij numero inuenitur. Contráque membrorum ratione vincitur * ſenarius à nouenario: At partium ratione vincit, qui in ſe, & ipſum minorem numerum habet, & aliquam partem*

al. nouenarius à ſenario.

tem eius partéſve, vt ſi 7. cum quatuor conferantur: ſiquidem in ſeptenario numero, & quatuor ſunt, & horum tres partes. Contrà ergo partium ratione vincuntur, 4. à ſeptem. At idem numerus & multiplicatione, & membrorum ratione antecedit, vt puta, ſi octo iunguntur, & 3. nam octo & bis terna habent: & præterea membrum in duobus. Et multiplicatione verò, & partiũ ratione vincunt 5. ſi conferantur cum duobus. Nam in quinq; bis bina ſunt, & præterea duorũ pars vna. Contrà his ipſis numeris, minores à maioribus ſimul, & replicatione vincũtur, & aut membrorũ ratione, aut partiũ. Sed vt genera rationum inter numeros hæc ſunt, ſic ſpecies in ſingulis plures. Nam vt ad multiplicationem primum, replicationemq́; veniamus, inter hos, aut dupli ratio eſt, aut tripli, aut quadrupli. Ac procedere quoq; vltra multiplicatio poteſt, per eoſdemq́; rurſus gradus idem numerus replicatur. Ergo rationẽ habent duplo maiorem 2. ad vnũ, 4. ad duo, octo ad *quatuor. Duplo minorem, vnum ad duos, duo ad quatuor, quatuor ad ſeptem. Item triplo maiorem, tres ad vnum, nouem ad tres. Triplo minorem, vnum ad tres, tres ad nouem. Quadruplo maiorem, quatuor ad vnum, ſexdecim ad quatuor. Quadruplo minorem, vnum ad quatuor, quatuor ad ſedecim. Eademq́; in vlterioribus multiplicationibus, & incrementi diminutionis ratio eſt.

*al. 3. ſed malè

De ſuperparticulari.

At vbi inter maiores, minoresq́; numeros ratio membrorum eſt, maior aut ſuperdimidio vincit, quem ἡμιόλιον, aut ſuper tertio, quem ἐπιτρίτον, aut ſuperquarto, quem ἐπιτέταρτον Græci vocant. Et ſic ad ſuperquintum, ſuperſextum, vlterioresq́; ratio procedit. Superdimidius eſt, qui ipſum aliquem numerum, & dimidium eius habet. Supertertius, qui ipſum aliquem, & tertiam eius. Superquartus qui ipſum aliquem, & quartam eius: Eademq́; in vlterio-

rio-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
393 H 27

rioribus ratio eſt. Contrà ex iiſdem numeris minor, maiori aut ſubdimidius eſt, quē ὑφημιόλιον: Aut ſupertertius, quen ὑπότριτον: Aut ſubquartus, quem ὑποτέταρτον Græci appellant. Superdimidij rationem habēt 3. ad duo, 300. ad 200 quorum ſupra facta eſt mentio. Contrà ſubdimidij duo a tria, 200. ad 300. At ſupertertij 4. ad 3. octo ad ſex, qu ipſi quoque ſuprà poſiti ſunt. Subtertij, tria ad quatuor, ſex ad octo. Superquarti, quinque ad quatuor, decem ad octo. Subquarti, quatuor ad quinque, octo ad decem.

De ſuperpartiente.

PARTIVM *verò ratio proxima in quibuſdam numero ſupertertio eſt, in quibuſdam ſuperquarto: idq; procedere vltrà poteſt. Supertertio ſimilis eſt, vbi maior numerus minorem ipſum, & aliquas eius tertias partes comprehendit. Superquarto, vbi & illum ipſum, & quartas eius. Sumamus quinque ad tria, & decem ad ſex. Antecedit quinarius ternionem, quod & illam ipſam, & eius duas tertias* al. decas *habet. Item in * decade ſunt, & ſex; & de ſex duæ tertiæ. At proxima ſuperquartæ ratio eſt inter ſeptem & quatuor. Inter 14. & octo. In ſeptem & ipſa quatuor ſunt, & eius tres quartæ. Atque vt ea ratione, quæ ſupertertiæ, & ſu-* al. numeris *perquartæ proxima eſt, maiores in his * numerum vincunt, ſic ratione proxima ſubtertiæ & ſubquartæ minores cum maioribus habent. Illo neminem decipi conuenit, vt aliquam partium rationem ſuperdimidiæ ſimilem putet: Nam ſi numerus aliquis, numerum aliquem, & dimidium eius habet, ſuperdimidius eſt. Si numerum aliquem, & eius duo dimidia habet, pars eſt. Nam vt duæ quidem tertiæ rationem ſupertertio proximam habent, ſic duæ quartæ rationem ſuperquarto proximam recipiunt. Nam ſi quis ipſum & eius duas quartas habet, ſuperdimidius eius eſt: vt ſi ſint ſex ad quatuor: In ſex enim & quatuor ſunt, & eius duæ quartæ: contrà verò, vt ea ratione quæ ſupertertiæ & ſuperquartæ proxi-*

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
393 H 27

proxima eſt, maiores in his numeri vincunt: ſic rationem proximam ſubtertiæ, & ſubquartæ minores cùm maioribus habent. Eademq́ ratio procedit, ſicut ſuperquintæ, vlterioribúſve ſimilis eſt.

De multiplici ſuperparticulari & ſuperpartienti.

HINC *rurſus plura diſcrimina oriuntur, ſiquidem vnus numerus poteſt duplo * generari, aut ſuperdimidio, aut ſupertertio, aut ſuperquarto vlterioribúſve, & multiplicationum, & membrorum rationibus. Ponamus quatuor, & decem. Ex his decem duplo, & ſuper dimidio aucti ſunt. nam bis quaterna octo ſunt: deinde dimidium quatuor, eſt in duobus. Apponamus quatuor, & 14: ex his 14. triplo, & ſuper dimidio aucti ſunt: nam ter quaterna 12. ſunt: Deinde dimidium quatuor eſt in duobus. Progrediamur vltrà vſque quatuor, & 18. Ex his 18. quadruplo, & ſuperdimidio increuerunt: nam quaterquaterni ſedecim ſunt: deinde dimidium quatuor ſunt in duobus. At ſi ſint tria & ſeptem: ex his ſeptem duplo aucti ſunt, & ſupertertio: nam bis terna ſex ſunt: deinde pars tertia trium eſt in vno. Sint tria & decem: ex his decem triplo increuerunt, & ſupertertio: nam ter terna nouem ſunt, & deinde pars tertia trium eſt in vno. Ponantur 3. & 13, ex his tredecim quadruplo aucti ſunt, & ſupertertio: nam ter quaterna, duodecim ſunt: Deinde pars tertia trium eſt in vno. Accipiamus nunc quatuor & nouem: ex his nouem & duplò plus habent, & ſuperquarto: nam bis quaterna octo ſunt: Deinde quarta pars eſt in vno. Quatuor verò & 13. tripli, & ſuper quarti ratio eſt. Item quatuor & 17. quadrupli, & ſuperquarti ratio eſt. Idemq́ in vlterioribus numeris fit, per quæ numeri minores ex his, & *replicationes alicuius, & ſubdimidij, vel ſubtertij, vel ſubquarti: vel alicuius vlterioris rationis cum maioribus habent. Vt apparere autem*

al. gerâ

al. multiplicationis

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
393 H 27

autem ex his potuit, multiplicatio à minima ratione incipit, & ſubinde ad maiores, maioréſque tranſit ratio. Membrorum, vel partium replicatio à maxima ratione incipit, & ſubinde ad minores, minoresq́; tranſit. Maior ratio dicitur, quæ plus; minor, quæ minus adijcit. Ergo maior ratio tripli, quàm dupli: maior quadrupli, quàm tripli eſt. Contra minor dupli quàm tripli: minor tripli quàm quadrupli eſt. Incipit igitur multiplicatio à duplo: inde ad triplum, ad quadruplum, ſempérque ad maiores rationes tranſit. At ratio membrorum incipit à ſuperdimidio: deinde ſupertertium, ſuperquartum, ſempérque ad minus, & minus peruenit.

al. ad fine ſunt *Quæ omnes rationes inter duos,* inter rationem membrorum & partium, vel inter duos numeros fines ſunt: ita numeri ſunt, vtputa dupli ratio eſt inter duo & vnum: tripli inter 3. & vnum: quadrupli inter 4. & vnum. Et ſub ijſdem nominum rationibus fines minimi, ſuáque comparatione multo minores, vel ſub duplo quàm duo, & vnum, vel ſub triplo quàm tria, & vnum, vel ſub quadruplo quàm 4. & vnum poſſunt: ſuper hos deinde quantumlibet iiſdem rationibus ſolius fines his numeris augentur.* al. ideas *Ideoq́; *eas fines, quæ minimè eunt, Pythagoricus Thermacides nominat,* al. vt os *quòd *vt vas ſuper ſuum fundum, ſic numeri rationis eiuſdem ſuper iſtos adiunguntur. Idemq́; etiam ratione membrorum: minimi enim fines ſunt, ſuperdimidij inter duos, & 3: ſupertertij inter tres, & quatuor: ſuper quarti inter quatuor & quinque: tum deinde ſub iiſdem rationibus numeri complentur. Neque alia conditio eſt, quæ ipſa incipit à tertia parte, ſicut membrorum ratio de hemiolio: Deinde primum minimas fines comprehendit: tum ad maiores tranſit. Ex his autem veriſimile eſt primam multiplicationem eſſe inuentam: deinde rationem membrorum, tum partium. Neque enim difficultas ad duplum, deinde triplum & quadruplum apparuit, tum ex duplo ſuperdimidij facta conditio: ex triplo ſupertertij, ex quadruplo ſuperquarti eſt.*

Idemq́;

Idemq́; in vlterioribus incidit. Nam qui duplum videbat, hoc ipſo cœpit intelligere dimidium: quia vt duplum quatuor duorum ſunt, ſic dimidium quartæ rationis duo. Vt igitur duobus duos adijciendo quatuor fecit, ſic rurſus quaternioni duos adijciẽdo, fecit ſuperdimidium. Vtq́; ex duobus triplo ſexis impleuit: ſic ſenario numero duos adijciendo ſupertertium inuenit: Idemq́; in vlterioribus incidit. Deinde cùm incurrerent numeri ſine * indicij quidem rationibus poſiti, quæſitum eſt, quotquot ea partes alterius numeri in altero eſſent. Et his eò ventum eſt, ne cuius numeri non aliqua ratio ad alium numerum exploratis vltima ſit. al. iudicio

Item de pari & impari, & ex his compoſitis.

POST hæc non difficillima animaduerſio gemina ratione in numeris fluxit, quoniam genera numerorum rationumq́; inter eos orientium expoſui. Rurſus ad ea ſingula reuertar, & quæ in quoque animaduerſiones ſint indicabo. Incipiam de paribus, & imparibus. Par omni multiplicatione ſic procedit, vt par maneat, duplo augentur, 2.4.8. 16. Triplo, 2.6.18. Quadruplo, 4.16. & 64. & 256. Idémque in vlterioribus fiet. Impar pari multiplicatione protinus interit, & in numerum parem recidit. Impar impari multiplicatione increſcere poteſt, vt impar maneat. Nam bis terna ſex: Item bis quaterna octo fiunt. Eodemq́; modo quater terna 12: Quater quina 20. At ter terna nouem: & ter 9.27. Item quinquies terna 15. Quinquies quina viginti quinque. Idemq́; in omnibus multiplicationibus euenit, quo fit, vt ſiue par ſiue impar, parium numerorum multitudo eſt, id quod conſummatum eſt par ſit, vt, 2.4.6.8. Quæ impar numerorum multitudo eſt, fiunt, 20. 2.4.6. quæ impar numerorum multitudo eſt fiunt 12: Ambo numeri pares. Item pari imparium numerorum multitudo pares facit: Ergo tres, & quinque fiunt octo, qui pares ſunt.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
393 H 27

*ſunt. Impar tantummodo imparium multitudo impari ſeruat. Nam 3. & quinque & ſeptem fiunt quindecim. Il quoque impares eadem de cauſa pares. Quoties par numerus vel parem vel imparem multiplicat, is qui efficitur, par eſt. Nam duplicatio ſiue multiplicatio, ſiue duo multiplicauit, fecit quatuor: Siue 3. fecit ſex, ambos pares. At impar numerus, ſi parem multiplicat, facit parem: Si imparem tum demum imparem reddit: Nam triplicatio ſi duos multiplicat, efficit ſex. Ipſos quoque pares, ſi tres, efficit nouem, qui impares ſunt. Tum ſi pari par adijcitur, par manet, vt ſi duobus 4. adijciantur, ſunt ſex. Si impari impar adijcitur, ſit par, vt ſi tribus 5. adijciantur, ſunt octo. Vno autem modo impar numerus procedit, ſi numero numerus non adijcitur eiuſdem generis: ſed par impari, & par pari: Nam ſiue quatuor quis adiectis tribus auxerit, ſiue 3. adiectis 4. fient 7. qui impares ſunt. Deinde numero pari quale demitur, tale ſupereſt. Numero impari contrarium eſt, ne quod demitur, ſuperſit. Ergo ſi pari par demitur, id quod ſupereſt, par eſt. Vt ſi ex octo duo auferantur, ſuperſunt ſex. Si numero impari impar demitur, id quod ſupereſt, par eſt: vt ſi ex 7. 3. auferantur, ſuperſunt quatuor. Si numero impari par demitur, id quod ſupereſt, impar eſt, vt ſi ex 7. duo auferantur, ſuperſunt quinque. Par deinde ex paribus eſt numerus, quiſquis dimidium par habet, vt eſt in 12. quorum dimidium in ſenario eſt numero, ipſo quoque pari. Item par ex paribus eſt, quiſquis à duobus duplo increuit, vt 4. 8. 16. Aut quiſquis ab aliis ſic increuit, vt recidere in parem poſsit: Quod euenit etiam quadruplo, vel octuplo ſimilibúſq. auctis. At quiſquis numerus dimidium impar habet, par ex imparibus eſt, vt ſenio, cuius dimidium in tribus eſt. Si quis verò neq. duobus per duplicationem increuit: nec dimidium impar habet: par quidem ex *paribus eſt, oritur tamen ab eo qui * par ex imparibus eſt, vt 12. hic enim numerus, neque per duplicationem à duobus ortus eſt, neque dimidium*

al. imparibus

al. impar

dium

dium impar habet, ſed à ſenario numero per duplicationem increuit. Ille autem par ex imparibus, id eſt, ternis eſt.

De incompoſitis numeris.

TRANSEAMVS *nunc ad numeros incompoſitos, quos etiam primos, ſecundóſque nominare propoſui. Incompoſiti per ſe numeri nulli pares ſunt, exceptis, vt ſuprà *poſui, duobus. Cæteri quicunq. per ſe incompoſiti ſunt, omnes impares ſunt, vt 3.5.7.9.13.17.19. ſimilesq;. Per ſe verò compoſiti numeri ſunt omnes pares, qui vel ex paribus, vel ex imparibus ſunt. Nam & quatuor atque octo duplicatione metimur: quorum alter numerus in binos, alter in quaternos replicatur. Et idem facere in ſex, aut decem facile eſt, cùm ille in ternos, hic in quinos reſoluatur. Præter hos multi impares per ſe compoſiti ſunt, id eſt, qui cum impari numero multiplicantur. Nam ſiue ternio, ſiue quinarius numerus, ſiue quis alius impar impares numeros multiplicauit, qui ſic effectus impar eſt, & per ſe compoſitus: Multiplicet ternio ſeipſum, fiunt ter terna nouem. Multiplicet quinarius numerus ſeipſum, fiunt quinquies quina, viginti quinque. At multiplicet, vel ternio quinarium numerum, vel quinarius numerus ternionē, fiunt quindecim. Omnesq; hi numeri 9 15.25. per ſe compoſiti nulli ſunt. Et quicunq; impares partis eiuſdem ſunt, inter ſe verò *incompoſiti nulli duo pares: ſiue ex paribus, ſiue ex imparibus ſunt: Quia nonnulli aliam quàm communem menſuram habent. Nam vt ſumamus duos pares numeros: alterum ex paribus, alterum ex imparibus, id eſt, 4. & ſex, tamen inter ſe compoſiti ſunt, quia communis his duplicatio eſt, quia bis bina, quatuor: bis terna, ſex ſunt. At impares primum omnes qui per ſe incompoſiti ſunt: Neque enim poſſunt aliquam communem menſuram præter ſingularitatem habere, qui ne propriam quidem vllam habent. Ergo 3. 5. 7. ſimiléſque omnes vt per ſe, ſic etiam inter ſe incompoſiti ſunt. Et in*

* al. expoſui.

* al. compoſiti

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
393 H 27

eadem ſorte is quoque numerus eſt, qui par ſub eodem iure
al. deeſt eſt,*id eſt, duo. Nam ne hic quidem cum 3. aut 5. aut cum
ſimilibus componitur. Tum quiſquis ex his numeris, qui per
ſe incompoſiti ſunt, iungitur cum altero numero, quamuis
per ſe compoſito, efficit vt hi duo numeri inter ſe incompo-
ſiti ſunt, vt ſi 3. & 4. iungantur: Quid enim intereſt, ſi in
alterius menſura aliqua pars, & eadem ſingularitate ſit, ſi
alteri non eſt? Ac licet etiam duo pluréſve numeri, non per
ſe tantùm, ſed etiam inter ſe compoſiti ſint, incompoſitus
efficit, vt omnes inter ſe incompoſiti ſint. Quia quamuis ali-
qua menſura pluribus communis, nulla tamen omnibus præ-
ter ſingularitatem quid euenit, ſi quatuor, ſex, octo, &
quodlibet ſimiles ponantur. Adijciantur deinde duo, ſiue
tres. Nam quamuis tres priores numeri inter ſe componi
al. tamen hi duo inter ſe componũtur. poßint,* tamen quatuor hi inter ſe non componuntur. Non
tantùm verò adiectio eius numeri, qui per ſe incompoſitus
eſt, efficit, vt plures numeri inter ſe non componantur. ſed
poteſt etiam euenire, vt qui per ſe compoſiti ſunt, in vnum
dati inter ſe incompoſiti ſint, vbi quamuis aliquas menſu-
ras, diuerſas tamen recipiunt: idq; euenit & inter impares
duos numeros, & inter parem atque imparem. Sumamus
nouem, & quindecim. Horum vterque per ſe compoſitus eſt.
Habet enim menſuram nouenarius numerus in ternione:
habet vigintiquinque in quinario numero. Inter ſe tamen ij
non componuntur, quia neque nouem quinarij numeri men-
ſuram, neque vigintiquinque terniones admittunt. Idem fit
inter octo, & nouem parem, atq; imparem numerum: Nam
neque duplicatione, aut quadruplicatione nouem, neque ter-
nione octo metiri poſſumus. Itaque per ſe etiam inter ſe
incompoſiti ſunt: qui per ſe componũtur, non protinus etiam
al. non poſſunt. inter ſe componi * poſſunt.

De Compoſitis.

COMPOSITI verò inter ſe ſunt omnes pares, vt
apparere ſuprà quoque potuit, quicunque vel ex pari-
bus,

bus, vel ex imparibus ſunt. Deinde quidam impares, vt 9. & 15. cùm vterque numerus in ternos recidunt. Tum quidam pares, & impares, vt nouem, & duodecim. Siquidem his quoque triplicatio communis eſt, ter terna 9. ter quaterna 12. ſunt. Illud animaduerſione dignum eſt, quòd cum impari numero nunquam is par componi poteſt, qui ex paribus, ſed qui ex imparibus ortus eſt: Adeò mutata quoque ſorte, iuris tamen aliqua ſocietas ſupereſt. Ergo nouem neq; cum quatuor, neque cum octo, neque cum 16. neque cum vllo ſimili numero componi poſſunt. Componuntur verò cum 12. & 24. quæ à tribus initium ſumpſerunt: Ac ne cum omnibus quidem, qui pares ex imparibus ſunt, componi poteſt. Omnis impar numerus, qui per ſe compoſitus eſt, quia poteſt non in eandem menſuram recidere, ergo 9. & 50. componi non poſſunt, quia quinquaginta nullam triplicationem recipiunt. quæ nouenario numero ſola præter ſingularitatem menſura eſt. Euenit autem hoc, quia ne 25. quidem, quæ duplicata quinquaginta fecerunt, ternionem recipiebant. Ergo ſi quando impar numerus, ex quo par factus eſt, eandem menſuram quam alter impar tenet habuerit, tum demum cum illo impari par qui ex hoc factus componi poteſt: vbi illud non anteceßit, ne hoc quidem ſequitur. Ideo, nouem, & quinquaginta inter ſe non componuntur. At nouem & triginta inter ſe componuntur: Orta enim ſunt triginta duplicatis quindecim: Iam autem, nouem, & quindecim inter ſe componi poterant: cùm communis menſura his in terniones eſt. Et ex his cætera oriuntur, quæ ad hoc numerorum genus pertinent.

De duobus numeris inter ſe incompoſitis, & per ſe compoſitis.

Ex duobus numeris inter ſe compoſitis, ſiue vterq;, ſiue alter per ſe compoſitus eſt, menſura alterius cum altero non componitur. Sint quatuor & nouem. Hi per ſe compoſiti

*poſiti ſunt, inter ſe incompoſiti ſint. Menſura autem quatuor in duobus, nouem in tribus eſt. Neque duo verò cum nouem, neque 3. cum quatuor componuntur. At ſi ſint quinque, & quatuor, alter per ſe incompoſitus, menſuram quaternio habet in 2. Duo autem & quinq; *non componuntur.* al. deeſt

Si duo numeri inter ſe compoſiti ſunt, & alter ex his ſeipſum multiplicabit, is qui ſic effectus eſt cum priore illo non componitur. Sint 3. & 4. hi inter ſe incompoſiti ſunt: Siue ternio ſe multiplicârit, 9. & 4. ſiue quaternio idem fecerit, 16. & 3. inter ſe incompoſiti erunt.

Si duo numeri inter ſe compoſiti ſeipſos multiplicârint, qui ex his fient, inter ſe incompoſiti erunt; vt ſi eoſdem 3. vel quatuor ſumpſerimus, & vterque ſe multiplicârit, nouem quoque, & 16. inter ſe incompoſiti erunt.

Si duo numeri inter ſe incompoſiti ſunt, & alter ex his ſe multiplicabit, effectusq; ſic numerus rurſus ipſe ſe multiplicabit, qui ſic effectus eſt numerus cum altero illo nõ componitur. Sint 2. & 3. vterlibet numerus ſe multiplicet, fiunt bis bina 4. ter terna, nouem. Rurſus hos numeros idem multiplicent, fiunt bis quaterna octo: ter nouem, 27. Sumantur nunc duo & vigintiſeptem, vel duo, & nouem, æquè inter ſe incompoſiti ſunt.

Si duo numeri inter incompoſiti ſunt, & vterq. ſe multiplicauerit, deinde effectum ex ſe rurſus multiplicauerit, hi quoque qui ſic effecti ſunt, vt in his ipſis qui ſuprà poſiti ſunt. Nam ex duobus octo, ex 3. vigintiſeptem, ſic facti inter ſe non componuntur.

Si duo numeri inter ſe incompoſiti ſunt, & in vnum iunguntur, hic numerus qui ſic effectus eſt componi cum alterutro ex prioribus non poteſt. Si 3. & 5. in vnum iungantur, fiunt octo. Hi neque cum 5. neque cum tribus componi poſſunt.

Si numerus in duos inter ſe incompoſitos diuiſus eſt, componi cum alterutro eorum non poteſt. Diuidantur 9. in 4.

&

& 5. neque cum quatuor, neq; cum 5. componi 9. poſſunt.

Si duo numeri cum tertio iuncti ſic fuerint, vt omnes inter ſe incompoſiti ſint: deinde ex duobus alter alterum multiplicat, qui ſic effectus erit vterque cum eodem illo tertio componi non poterit. Sint duo numeri 4. & 8. adijciantur his 3. inter ſe incompoſiti ſunt: multiplicent duo priores alter alterum, quatuor octo, aut octies quaterna fiunt 32. Hi & 3. inter ſe incompoſiti ſunt.

De per ſe incompoſitis.

OMNIS *numerus* * *qui per ſe incompoſitus eſt, & componi cum altero non poteſt, niſi cuius ipſe menſura eſt. Ergo componuntur 3. ad 9. 5. ad 15: quia ter terna nouem, quinquies terna 15. ſunt. In quo numero quod eius non habebunt, cum eo componi non poterunt.* *al. quippe à ſe*

Si duobus numeris poſitis, minor è maiore detrahatur, & is qui supereſt non eſt menſura eius, qui proximus, ante eum demptus eſt: hi numeri inter ſe incompoſiti ſunt. Sint tres & octo. Tollantur ex maiore numero terni quoties poſſunt, superſunt duo: in his trium menſura non eſt. Ergo tres quoque & octo inter ſe incompoſiti ſunt. Si 3. iuncti ſunt ex omnibus qui ſub eadem ratione ſunt: * *& his 2. quilibet in vnum dati cum tertio* * *non componuntur. Sint 3. numeri 9. 12. 16. Horum inſequens ſemper priori ſupertertius eſt. Nec vlli tres minores 2. iuncti reperientur, confundantur in vnum nouem & 12. fiunt 21. Hi cum 16. non componuntur.* *al. ex* *al. deeſt*

Si impar numerus cum aliquo componi non poteſt: nec cum duplicato quidem eo componitur. Sint quinque & octo: hi inter ſe * *incompoſiti ſunt, duplicentur octo, fiunt 16: nec cum his quidem quoque componi poſſunt.* *al. compoſiti*

Si duo & alteri duo numeri ponuntur, ſic vt neuter ex prioribus cum alterutro ex inſequentibus componi poſſit: nec is quidem qui de duobus prioribus factus eſt; componi cum

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
393 H 27

alterutro inſequentium poteſt. Sint duo numeri quatuor & octo; itemq́ alij duo, 5. & 7. neuter ex prioribus componi cum alterutro in ſequentium poteſt. Confundantur in vnum quatuor & octo, fiunt duodecim, ne hi quidem cum quinq́ aut ſeptem componuntur.

Minimi numeri ex his qui ſub eadem ratione ſunt, inter ſe incompoſiti ſunt, vt in dupli ratione minimi ſunt, duo & quatuor: In triplici, duo & ſex. Hiq́ inter ſe non componuntur. At quamuis magni numeri ſumantur, qui inter ſe incompoſiti ſunt, minimi ſunt ex omnibus qui ſub eadem ratione ſunt. Sint vt in duo ad vnum 200. & 100. hi inter ſe non componuntur. Eſt autem inter eos partium ratio, quod 200. & 100. & vno dimidio, & 99. partibus antecedunt. Neque id eſſe inter vllos minores numeros poteſt.

Cùm verò menſuræ ratio efficiat, vt quidam per ſe incompoſiti, compoſitíve: quidam inter ſe compoſiti, incompoſitiue ſint, non alienum videtur documentis protinus ſubijcere. Omnis numerus aut per ſe icõpoſitus eſt, aut ſi per ſe compoſitus eſt, in aliquo per ſe incompoſito menſuram habet, vt* 3. quiq́ ab eo per triplicationem increſcunt* nouem in tribus. Item 15. in 5. Sed eorum qui pares ex paribus ſunt, minima menſura in duobus eſt. Eorum autem qui pares ex imparibus, aut etiam impares ſunt, poteſt minima menſura etiam in maioribus numeris eſſe. Omnibus tamen imparibus vnius autem compoſiti menſura, vel minima, vel maxima facilè reperitur. Replicatio enim numero proxima menſura maxima: vltima minima eſt: vtputa ſint 50. hi replicentur. Dimidia pars eorum 25: In his mẽſura maxima eſt. Rurſus animaduertamus quas inferiores menſuras habeat: Sunt autem decies quina quinquaginta. Item quinquies dena: Item bis quina vicena. Nec vlla ex his minor eſt,* ea quæ ex duobus eſt. Hæc igitur minima menſura quinquagenarij eſt.

al. 4.
al. deeſt

al. additur: quàm.

At ſi duo numeri inter ſe compoſiti ſunt, maior & minor,

nor, quomodo reperiatur communis, his maxima, minimaq́; menſura quæri poteſt. Oportet autem maiori numero minorem detrahere quoties poteſt. Deinde quantum ex priore ſupereſt, tantundem demere ex minore quoties poteſt. Qui ſic interierit numerus, is eorum erit numerorum menſura maxima. Sint enim duo numeri 350. & 100. demantur ex 350. quoties poſſunt centeni, id eſt, ter, reliqui ſunt quinquaginta. Ex altero centenario numero detrahantur quinquaginta, ſupererunt ex eo quinquaginta. Hic numerus 350. & 100. communis menſura maxima eſt. Nam quinquagies bina, 100. quinquagies ſeptena, 350. ſunt. Ex hoc etiam illud apparet, quod quiſquis numerus minor maximum in ſupradictis numeris metitur, minimam quoque eorum menſuram metietur. Minima autem menſura eorundem numerorum ſic inuenitur. Vbi maxima reperta eſt, illius ipſius minima quæritur. Eadem etiam prioribus numeris communis minima eſt. Vt hic quoque minima quinquagenum menſura in duobus eſt. Igitur eadem etiam priorum numerorum minima menſura eſt.

At trium numerorum qui inter ſe compoſiti ſunt, maxima minimáque menſura ſic inuenitur: Duorum menſura maxima quæritur, *ſi ex tertio quoq. eorum minimo com- al. ſic
munis repertum id quod deſideratum eſt. Si non eſt medij al. &
minimiq́; maxima menſura eodem modo requiritur: eaq́; tribus omnibus communis eſt. Sint tres numeri 350. 100. 75. quæ ſit menſura maxima cõmunis his qui 350. & his qui 100. ſunt. repertáque ſit in quinquagenario numero. Cõſideremus an hic tertium illum, qui 75. habet, metiatur. Si metiretur, omnibus tribus communis eſſet. Non metitur autem: *ergo, †iungamus 100. & 75. & horum maximam al. deeſt
menſuram requiramus. Demo ex 100. 75. ſuperſunt 25. al. iungimus
Hos quoties poſſum demo ex eo numero, qui 75. habet, id eſt, bis: ſuperſunt 25. hic numerus maxima menſura eſt communis his, qui 100. & his qui 75. ſunt. In his etiam

omnium trium numerorum maxima menſura communi
eſt: Nam vicies quinquies terna, 75. ſunt: vicies quinquie
quaterna, 100: Vicies quinquies quaterna dena, 350. Con
ſideremus n[illegible]o horum 25. quæ minima mẽſura ſit: ea per-
uenire neque ad duos, neque ad tres, neque ad quatuor po-
teſt, ſed eſt in quinario numero: Et hæc eadem menſura
minima communis omnibus tribus ſuperioribus numeris
reperitur. Nam ij, qui & 350. & 100. metiuntur, 75.
non metiuntur: 3. qui 75. metiuntur, 350. & 100. non
metiuntur 4. 100. metiuntur. Qui rurſus 350. & 75.
non metiuntur. Quinque primum omnes illos metiri poſ-
ſunt, quia quinquies quina dena 75. quinquies vicena
centum, quinquies ſeptuaginta 350 ſunt. Duobus verò nu-
meris datis, quem minimum illi metiantur, ſic inuenitur.
Sint dati numeri 2. & 3. hi inter ſe incompoſiti ſunt. Ex his
alter alterum multiplicet. Bis terna, vel ter bina fiunt ſex.
al. additur duo Hic minimus numerus eſt, quem illi duo metiuntur.* Maxi-
mum, quem metiri poßint, nemo dixerit, ſed omnem idem
numeri metientur, quicunque ſenario numero multiplicato
fiet. Addantur duo numeri inter ſe compoſiti nouem & duo-
decim. Simili multiplicatione eodem non peruenitur, quia
poteſt etiam minor numerus, quàm qui ſic efficitur in his
menſuram aliam habere. Alia igitur via reperiundum eſt.
Videamus, qui minimi numeri ſub eadem ratione, qui hi
ſint. Eſt autem in nouenario numero minimus rationis
eiuſdem, in tribus: in duodenario, in duobus. Nunc multi-
plicet ex minoribus numeris vterlibet non ſuum numerum,
ſed alienum: id eſt, vel tria, 12, vel duo 9. Ter duodena 36.
bis nouena 18. Ex his conſideremus, an minor numerus, qui
al. VIII. eſt 18. menſuram habeat, & in* 9, & in 12: Habet autem
al. VIII. in* 9: & in 12. non habet. Dimittatur igitur. & maior ap-
prehendatur, qui eſt 36. Hic minimus eſt, quem metiri &
9 & 12. poßint. Nam & nouies quaterna, & duodecies ter-
na triginta ſex ſunt. Eadem ratione omnem numerum qui-
cunque

cunque 36. multiplicatis fiet, idem illi duo numeri metiuntur.

Tribus autem numeris datis: numerus, quem minimum illi metiantur, ſic inuenitur. Sint dati tres numeri 2.3.4. Summus is numerus, qui minimus, & in duplicatione, & in triplicatione mēſuram habet, is eſt ſenarius numerus. Conſideremus an hic etiam tertium ex tribus, id eſt, quaternionem metiatur. Si metiretur, repertum id eſſet, quod requiſitum eſt, nunc non metitur. Aſpiciamus ergo, quem minimum 4. & 3. metiantur, is eſt 12. Ergo is eſt minimus, quem omnes illi tres metiri poſſunt. Nam & bis ſena, & ter quaterna, & quater terna, 12. ſunt. Et hic quoque omnem numerum, qui 12. multiplicatis fiet, idem illi numeri 3 metiantur.

Vbi duo numeri numerum aliquem metiuntur, qui minimus in illis duobus mēſuram habet, eiuſdem illius numeri menſura eſt. Sint dati 12: hos & 2. & 3. metiuntur. Minimus autem numerus, quem illi duo metiuntur, ſenarius eſt. Atquin iiſdem etiam 12. metitur. nam ſexies bina, 12. ſunt. Idem fit in eo numero quem tres aliqui metiuntur. Nam hic quoque metitur, qui minimus in illis tribus menſuram habet. Ponantur 24. hos & 2. & 3. & 4. metiuntur, minimus autem numerus qui eſt 12. in ijſdem illis tribus menſuram habet. At quin hic quoque eos qui 24. ſunt, metitur: nam duodecies bina, 24. ſunt.

Si binis numeris maiores, minoresq́ ponuntur, ſic vt eadem ratio inter maiores minoresq́ ſit. Quoties maior minorem, toties minor minorem metitur. Sint numeri duo & tres, deinde octo & 12. Eadem inter maiores, minoréſque numeros ratio eſt. Nam & 3. duobus & 12. his qui octo ſunt ſuperdimidij ſunt. Metiuntur autem 3. eos qui 12. ſunt quater. Nam ter quaterna duodecim ſunt. At qui duo quoq́ eos qui octo ſunt, quater metiuntur. Nam quatuor bina octo ſunt.

Quoties ſingularitas aliquem numerum metitur, totie alius numerus eam etiam metietur. Eueniet, vt quoties ſingularitas ex ſecundis vlteriorem numerum metietur, totie is, qui ante in ſingularitatis menſuram venerit, vlteriorem numerum metiatur. Sint, 1. & 5. & 6. & 30. Singularitas quinarium numerum quinquies metitur. Idem facit ſenio in 30. Rurſus ipſos ſex ſingularitas ſexies metitur. At quinarius quoque numerus ſexies metitur eos qui 30. ſunt.

Si duo numeri alter alterum multiplicant, eum verò numerum qui ſic effectus eſt aliquis, qui per ſe incompoſitus eſt metitur, idem neceſſe eſt etiam vtrunque ex prioribus metiatur. Multiplicet decas octonarium numerum, fiunt 80. hos 2. metiuntur. Nam bis quadragena, 80 ſunt. At quin idem octo quoque & decem metiuntur, cùm bis quaterna octo, bis quina decem fiant.

al. proport. quod melius

*Quotieſcunque numeri *portionis eiuſdem, quam ἀναλογίαν Græci vocant, in ordinem ponuntur, primus ſi vltimum metitur: ſecundum quoque & deinceps omnes metietur. Si ſecundum metitur, vltimum quoque & medios metietur. Si quemlibet deniq. vnum metietur, omnes metietur. Contrà ſi vltimum non metitur, ne ſecundum quidem, neque quenquam alium. Si ſecundum non metitur, ne vltimum quidem aliúmve. Si quem medium non metitur, ne alium quidem. Sint 3. & 9. & 27. & 81. & 243. inter hos omnes tripli ratio eſt. Ternio autem metitur eos, qui 243. ſunt. Ter octogena ſingula 243. ſunt. Idem ergo metitur nouenarium numerum, cùm ter terna nouem ſunt, & qui hunc metitur, etiam vltimum. Et quia vtrumlibet, etiam cæteros. Et quia medium quemuis ex illis, & priores quoque & vlteriores. At duo quia non metiuntur 243. ne 9. quidem, aut medios: quia 9. non metiuntur, ne 243. quidem, aut medios, quia nullũ ex mediis metiuntur, ne vlteriores quidem.*

Si quodlibet ab vno numero conueniunt portionis eiuſdem, quot per ſe incompoſiti numeri vltimum numerum,

toti-

totidem etiam eum qui ab vno proximus eſt, metientur. Sint numeri qui duplo increſcunt, 1.2.4.8.16. Ex his eos, qui 16, ſunt 2. & idem ſeipſos metiuntur. At ſint *duode- al.1.XII.
cies CXLIIII. in MDCCXXVIII. Sunt per ſe incompoſiti numeri, 2. 3. quia *bis octingenta. † 64. in * MDCLX. ſunt. al. ab his al. quinquagenabina
Itemq́; ter *quingenta, ſeptuagena vtile. At quin idem, 2. & 3. & 12. quoque, qui ab vno proximi ſunt, metiuntur. al. MDCCIIII al. MDCCXXVIII.
Cùm bis ſena, & ter quaterna, duodecim ſint.

Si quodlibet ab vno numeri portionis eiuſdem ſunt, minor numerus maiorem ſemper per aliquem aliorum, qui al. quinquagena al. octona
ſub eadẽ * portione ſunt, metitur. Sint, 1.2.4.8.16.32.64. al. ratione
Ex his duo eos, qui 4. ſunt: 4. eos qui octo ſunt, & ea *duplicatione metiuntur. At 2. eos, qui octo ſunt, quadruplicatione metiuntur. Eadem eos, qui ſedecim ſunt, metiuntur 4. Itemq́; octuplicatione metiuntur 2 eos qui 16. ſunt: 4 eos qui 32. ſunt: octo eos qui 64. ſunt. Neque inuenitur numerus, qui non & maiorem metiatur, & nulla alia menſura id facit, quàm quæ in iiſdem numeris eſt. al. multiplicatione

Si quodlibet ab vno numeri portionis eiuſdem ſunt. Et his, qui ab vno proximus eſt, per ſe incompoſitus eſt, maximus ex his in menſuram non veniet, niſi qui eiuſdem proportionis erit. Sint, 1.3.9.27. inter hos tripla proportio eſt, & vni proximus numerus per ſe incompoſitus eſt. Igitur eos, qui 27. ſunt, nullus numerus metiri poteſt, niſi aut 3. aut 9, quia ſub eadem proportione ſunt, quod non ita euenit, ſi quando ab vno proximus numerus compoſitus eſt. Sint, 1. 4. 16. 64. proximus ab vno numerus per ſe compoſitus eſt: Ergo vltimus qui eſt 64. alias quoque menſuras quàm quæ in hac ſerie ſunt admittit, & 2. & 8. & 32. cùm bis 32. octies octona bis, & tricies bina 64. faciant, quem minimum numerum, duo per ſe incompoſiti metiuntur, eum nullus alius per ſe incompoſitus metietur. Sumatur 5. & 7. nullum minorem numerum 35. metiuntur. Nam quinquies 7. & ſepties quina, 35. ſunt. Atque nullus alius numerus

merus per ſe incompoſitus hunc metiri poteſt. Non 2. non 3 non 11. non 13. non 17. multo verò minus vlteriores numeri.

Si quadratus numerus quadratum metitur, in latere quoque eius alterius menſura eſt. Sint duo quadrati numeri 4. & 16. metitur eos qui 16. ſunt, quaternio: Quater enim quatuor 16: At qui in latere 4. 2. ſunt, in latere eorum qui 16. ſunt, 4. ſunt, 2 metiuntur quaternionem. Bis enim bina, quatuor ſunt. Ex hoc etiam illud apparet ex duobus quadratis numeris, ſi in alterius latere menſura eſt, in ipſo quoque quadrato numero alterius quadrati menſuram eſſe.

Si quadratus numerus quadratum non metitur, ne in latere quidem alterius eſt. Sint quadrati numeri, 4. & 9. Quaternio nouenarium numerū non metitur. Ergo ne quidem qui in latere quadrati ſunt, tres qui in latere nouenarij numeri ſunt, metiuntur. Ex hoc etiam illud apparet ex duobus quadratis numeris, ſi in alterius latere alterius lateris menſura non eſt, ne in alio quidem quadrato numeri alterius quadrati menſuram eſſe. Si teſſera teſſeram metitur, in latere quoq. alterius lateris menſura eſt. Sint duæ teſſeræ, octo & 64. Eos qui 64. ſunt, octo metiuntur: Siquidem octies 8. 64. ſunt. Atquin ſi in latere eius teſſeræ quæ octo habet, duo ſint, in latere eius teſſeræ quæ 64. habet, quatuor ſunt, duo quaternarij menſura ſunt. Ex hoc etiam apparet, ſi ex duabus teſſeris duo alterius latus, alterius menſura eſt lateris, eius quoq. teſſeræ alia teſſera menſura eſt. At qui ſi teſſeram teſſera non metietur, ne in latere quidem apparens lateris alterius menſura eſt. Sint duæ teſſeræ, octo, & 27, eos qui 27 ſunt, octo non metiuntur. Ergo cùm in latere eius teſſeræ quæ octo habet duo ſint, in eius quæ 27. habet 3. ſint: Duo ternionem non metiuntur. Ex hoc etiam illud apparet, quòd ſi in latere teſſeræ non eſt menſura: ne ea quidem teſſera eam teſſeram metitur.

In omni

In omni verò numero qui menſuram in aliquo numero habet, ex eodem, & menſuræ nomen acquirit, qui menſuram facit. Sint nouem, hos ternio metitur, & eſt etiam nouenarij numeri tertia pars, in tribus ſint 16: hos quaternio metitur. Et eſt quarta eorum qui 16. ſunt, quaternio. Idemq; in cæteris omnibus numeris reperitur. Sequitur autem, vt ſi numero membrum ſit, in eo numero menſuram is habeat, cui cum eo membro commune nomen ſit, vt nouenarij numeri membrum in ternione eſt, eúmque tres metiuntur.

Hos ſat erit curſim numeros memorâſſe, modosque:
Cætera Cecropias æquum perhibere cathedras:
Si tamen vllus ineſt noſtris ſuper halitus * aris, *al. alis*
Aut rite in veterem cultum replicantur abollæ,
Me ſpacium admonuit iam claudere fatibus orſa,
Ne ſuperum noſtri capiant faſtidia cætus,
Et vetus aſtrigero pellar Numeraria cælo:
Sic ait, ac reticens propiori adiuncta ſorori eſt.

FINIS SEPTIMI LIBRI.

MAR-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
393 H 27

MARTIANI CAPELLÆ DE ASTRONOMIA,

LIBER VIII.

QVÆ dum geruntur, & deorum ſace[r] Senatus illos numerorum concinentium, repugnantiúmque admiratur anfractus, ipſamq́; fœminam quadam venerabili[s] excellentiæ celſitudine reuerendam, no[n] caſſum parentem ſuperûm creditum recognoſcit. Multitudo etiam, quæ iuſſa conſtiterat ſapientum, præſertimq́; Pythagoras cum ſectatoribus cunctis, Platóque Timæi ſui caligoſa diſcriminans, arcanis eam laudibus venerantur: Nupturámque Virginem ſæpius conſpicabunda Pallas, quid ſuper dotalis eruditione fœminæ comprobaret, exquirit, & ipſa nutum admirantis aſſocians. Cyllenius autem nullius magis alumnæ ſplendore, ac luculentia gloriatus, huius ſe fœminæ euehit granditate. Sic Phœbo diutulê aliam dotalium intromittere remorante, ne prioris Proferæ admiratio laberetur: Sacrum paulum, fuit reuerendúmque ſilentium. Silenus interea, vt Euan conſecutus ponè vietus, atque acclinis aſtabat, ſeu marcore confectus ætatis, ſiue anxia inter doctæ vocis miracula intentione comprehenſus, an aliàs poculis turgens: tunc etiam nuptialis gratiæ nomine prolectatus, inundantis ſe temeti infuſione proluerat. Iam dudum laxatus in ſomnos, forte repentè blandum ſtertens ranæ ſonitum deſorbentis increpuit. Quo terrore & rapiduli ſonitus raucitate concuſſi, eodem ſe quamplures conuertêre diui: ſeniſq́; proflantis ſomnum, atque humentis

tis

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
393 H 27

*tis crapulæ * exundatione conſpecta, riſus circumſtantium, eò maximè quo claudebatur excuſſus. Tunc quoniam credita iocos nuptialis licentia non vetare famulitium Veneris, vernaculaq́; Bromiales tantos cachinnos concuſſis admodum tulêre ſingultibus, vt quamplures alios conniſos cohibere riſum, hoc maximè impetulantis proruptionis ſonitum, effuſiq́; cachinni * licentiam prouocârint. Denique, vt ſemper impatiens, atque inuerecundus procax ac proteruus aſſultibus ad eum alacer Cupido, atque hilarus accurrit, atque vt depile, rubellumq́; caluitium ſenex * baculum acclinatus * affixerat palmæ verbere percrepantis apploſo: eoq́; ſonitu reclamãtis riſum velut etiam permiſſum penè omnibus ſuſcitauit.*

al. exudatione
al. libertiam
al. baculo
al. affixerat

TVNC vix ſenex recluſis
Creperum videns ocellis
Circumſpicit ridentes,
Ictúque ſuſcitante
Stupidum dolens tuetur,
Frictúque palmulari
Madida detergit ora.
Tunc motus increpante
Baculum rapit Lyæo,
Ac dum mouere greſſum
Cupit * aduocante Lyde,
Tandem recepta luce
Superûm videt ſenatum.
Percellitur repente,
Siliceniumq́ue nutans
Tentat celerare curſum:
Tunc motibus negatis
Magis inuolutus aſtat,
Ceſſimq́ue formidantes
Abeunt pedes tremore,
Titubanſque, molienſque,
Hæret, redit, recurrit.
Tunc victa palpitanſque
Turgens cadit ſenectus.
Fit maior inde riſus,

al. euocante

Neſcit

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
393 H 27

al. Nec ſcit *Neſcit modum voluptas,
Donec iubente Baccho
Satyrus rapit iacentem,
Scapuliſque dat ſupinum,
al. hianti inter membra. al. quadrime imbrem. al. darem Vuidumque *Iacchi membrum
Colloque complicatum,
Vtribus † parem reportar.

al. letitia *Hac iocularis* licentiæ alacritate feruente Satyra illa quæ meos curæ habuit informare ſenſus: næ tu, ait, infelix vel Capella, vel quiſquis es, non minus ſenſu, quàm nominis pecudalis huius incongrui riſus adiectione deſipere vel al. dementire * dementare cœpiſti? An tandem non diſpenſas in Iouiali cachinnos te mouiſſe concilio, verendumq; eſſe ſub diuûm, Palladiaq; cenſura aßimulare quenquam, vel cerritulum garrientem. At quo etiam tempore Cupido vel Satyrus petulantis auſus procacitate dißiliunt. Nempe cum Virgo ſyderea, pulchriorq; dotalium in iſtam venerabilem curiam, pro pulcherrima exempla [illegible] ad Hygin. Fab. 24. p. 71. n. 12. ac deorum ventura conſpectus. Apageſis nec * poſt ad hæc al. poſt id hæc † iugales auſus lege hymenæa, & culpæ velamine licentis al. nugales obnuberis. Saltem Prieniæ auſculta nihilum grauatè ſententiæ: Μὴ ὄνος λύρας. καιρὸν γνῶθι. Tam triſtibus aſperisq; Satyræ alioquin lepidulæ verberibus* demulctatis, cùm al. demulgatis al. deuulgatis excuſamentis admißi velut procacis involuuntur. Tandem quæ puellarum intromittenda paratur, inquiro. Ac ſic illa nondum ſtomacho ſeneſcēte, quo in me inuehebatur, exorſa.

Aſtrigeræ iam ſedis iter, curſumque polorum,
Et ſacra multiuagos qua tollunt ſydera flexus,
Dicere tempus adeſt, video ſplendeſcere pulſu
Icta coruſciferi ſubito laquearia cæli.
Illic bis ſeptem ſolitus ſeruare Triones
al. Paſtor ‡ Plauſtro Hyperborea reſplendet luce Bootes.
Hinc qua deuexo tellus ſubducitur axe,
Ignoto Canopos ſeſe infert fulgidus aſtro.
al. currus Phœbeos pariter ‡ curſus, rapidoſque meatus,
Barth. ad Claud. 1. in Rufin. 9. p. 1086. Et toties variæ flammantia cornua lunæ.
Quin etiam medios quos nectunt culmina circos,

Obliquæ

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
393 H 27

‡Obliquè & rutilis, quo ſe rapit orbita ſignis al. Obliquet
Cernere iam videor, tu fingere ludicra præſtas,
Viliaque aſtriloquæ præfers commenta puellæ.

Talia adhuc canente Satyra, vetitus ille ac duriſſimè caſtigatus denuo me riſus inuaſit. Euge inquam, Satyra me ante poëtriam fecit colere: Cæpiſtine Permeſſiaci gurgitis ſitire fontes? Iámne fulgores præuides, & vultus deorum? Sed vbi illud repente diſceſſit, quòd irriſoria ſemper, lepidaq́; verſutia inter inſana ſemper deridebas, vatum tumores dicabulis cauillantibus ſaleq́; contēta, nec minus poëtarum rhetorumq́; cothurno inter lymphatica derelicto, quòd rabidoferuebas cerebroſa motu, ac me Sileni ſomnū ridentem cenſorio clangore ſuperciliòſior increpabas. Ergo nec figmēta dimoueam, & nibil lepôris iociq́; permixti tædiū auſcultātium recreabit. Peligni de cætero iuuenis verſiculo reſipiſce, & ni tragicum corrugaris:* Ride ſi ſapis ô puellà ride. *His me, ſatyraq́; mea alterna diutulè obiurgatione rixatis, aliam dotalium Virginum Delius intromiſſurus egreditur. Et ecce globus quidam lucis æthereæ, & concaua perſpicui ignis aggeſtio, vt apparebat intra ſe quādam virginem claudēs miti vertigine ſenſim volutus illabitur. Quo candore luminis propinquantis plures irradiati refulſere Diui, fatalesq́; maximè: quorum etiam habitus, motusq́;, & quicquid in his ignotum credebatur emicuit. Tunc & ipſa extimi cæli contextio eiuſdem lucis fulgoribus reuibrauit. Quo miraculo ſtupefacti aërij, terreſtres mariniq́; diui, & ſi quos clauſa telluris operiunt: aſtreantemq́; Vranien certè Libyſſam apparuiſſe rati, locum conſeſſionis honoratiſſimè præbuêre. Et ecce ſubitò proſilit quædam gemmata, nec minus totis artubus decenter oculea. Huic ſydereus vertex, vibrantesq́; crines. Verùm alæ cum pennis hyalinis, & volitandi per mundum remigia crebrius aurata criſpantur. Geſtabat in manu cubitalem fulgentemq́; menſuram: in alia librum in quo præmetata diuûm itinera, & curſus, re-*

* al. ne

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
393 H 27

curſusq́; ſyderei cum ipſis polorum cardinibus prænotati e
metallis diuerſicoloribus apparebant. Quæ vbi in medium
quàm pluribus ſibi diis arridentibus venit, cæteris pulchri
tudinem ſplendoremq́; eius admirantibus, ita cœpit: Mult.
admodum rationis, nec eiuſdem deſpicabilis temnendæq́;
contuitus: me ſi qua ſunt induſtriæ noſtræ opera conuene
rat reticere. Hæc enim verecundæ arbitror probitatis motus
al. nouerunt. *curſusq́; proprios ipſis ediſſerere qui * mouentur, doceréque*
deos velle, quod faciunt: tum etiam, quòd per immenſa ſpa-
cia ſeculorum, ne profana loquacitate vulgarer Ægyptio-
al. quadraginta *rum clauſa adytis occulebar: Quippe quadringenta ferme*
annorum millia illic reuerenti obſeruatione delitui: atque
al. maternarúmque *vtinam poſt diluuialis conſternationis excurſum, * Athena-*
rumq́; vrbem longa intercapedine reſtitutam, nullæ me in
Græcia terreſtres illecebræ, nec iactantes crinitorum ſcopas
palliolos non tegendam potius quàm diuulgandam cogno-
uiſſent. Nunquàm profectò itineris rationes, reditusq́; veſtri
in noticiam hominum, ac mortaliũ curarum illuuiem per-
uenirent. Sed quoniam vtcunque in Graiam noticiam ho-
minum errabunda perueni, ſufficere oportuit quicquid ab
Eratoſthene, Ptolemæo, Hipparcho, cæterisq́; vulgatum, ne
me vltra loquendi neceſſitas ingrauaret. Tamen quia me
alumnantis erudientisq́; Cyllenij reticere non permittit of-
ficium, noſtriq́; ſtudij ſecreta diſcludere ſolertia quoque nu-
bentis inuitat; apud vos ſuperi cæleſtesq́;, qui veſtra recen-
al. metacuia *ſebitis * metacula, non tacebo.*

De Mundo.

MVNDVS *igitur, ex quatuor elementis, ijſdemq́;*
totis in ſphæræ modum globatis, terram in medio
imoq́; defixam æternis cæli raptibus circumcurrens circulari
quadam ratione diſcriminat. Quanquam auſcultare phyſi-
cis in ipſo aſtruendi limine non dedigner, qui ſubtilium cor-
porum teneritudinem ſuis coactibus circunductam in quaſ-
dam

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
393 H 27

*dam ſectas vias & circulorum intercapedines non æſtimant diſparari, ſed ſuis fluctibus adhærentes, naturas vndique ſecus globoſo ambitu, orbibuſq; diffundi: Quarum circa medium, quod dixere centron, aquæ primum aëriſq; ſequens, tertium ignis Cyma commemorat: Et nunc quinto quodam corporeæ ſubſtantiæ temperamento æthereos circumvolare fulgores: Quo loco ſolis Lunæ ac ſyderum, ſigniferiq; orbis ſe obliquitas circumducit, quod * Cido Foreticus, Cyma gymnaſia retulerunt. Cuius naturæ tranquillitas etiam illū extimum tenet, ambitioremq; curſum, qui ex eo quod nullis ſyderibus occulatur ἄναστρος perhibetur. Si igitur ſui ſimilis omnis circumagentium naturam ambitus reperitur, nulli poſſunt æthereum tractum circuli variare. Nos igitur circulos non ita dicemus, vt linquentes naturæ diſcrimina corpulenta fingamus, ſed vt aſcenſus deſcenſuſq; ad nos errantium demonſtremus. Neque enim vel axem, poloſque, quos in ſphæra ænea quæ Circite dicitur, ad intelligentiæ compendia affixere mortales: ego robori mundanæ rationis apponam, cùm nihil ſolidius terra ſit quod eam valeat ſuſtinere. Deinde cū poli velut perforatæ exterioris ſphæræ cauernis emineant, & hiatus quidam cardineſq; fingantur: Quod vtiq; ſubtilibus æthereiſq; accidere non potuiſſe compertum. Sicubi igitur intelligentiæ ediſſerendiq; propoſito, vel axem, vel polos vel circulos perhibebo, idæali quadam prudentia, non diuerſitate cæli diſcreta, ſed ſpaciorum rationibus * diſpenſetur. Sicq; habeatur cùm euexum, deuexumq; mundum dixero, cùm ſimilis cunctis ſuis partibus ſit, ſublimetúrq; vel lateat pro conditione Horizontis poſitionéque terrarum.*

* al. depenſetur

De quinque Parallelis.

HOC *igitur præmonito illud inſinuo, quod quidam Romanorum non per omnia ignarus mei, Stellas à ſtando, Sidera à conſidendo, Aſtra ab Aſtræo dicta fuiſſe*

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
393 H 27

commemorat, fabuloſiſq; commentis Graij compleuere cælum. Ego præcepta potius ediſſeram diſciplinæ, ac decem du mundi circulos aſſeuero: Quorum alij paralleli, quos æqui diſtantes Latinè poſſumus memorare, eoſdem polos haben quos ipſe mundus. Poli enim ſunt, qui à centro circuli, line. vſque in circunferentias ducta, medietatis ſectæ menſuran æqua ratione diſcriminant.

De primo Parallelo.

VERVM ex parallelis primus is eſt, qui & ſempe apparens: & contingens confinia Finitoris nunquan merſus aſſurgit, qui ſeptentrionalis circulus perhibetur: ex eo quòd cum cæteris quæ promentur, etiam gemina ſidera ſeptentrionis includit:

De Secundo.

SECVNDVS autem ex parallelis maximus Solſtitialis eſt, ad quem Sol æſtiuus accedens Solſtitij fine repulſus abſcedit.

De Tertio.

TERTIVS æquinoctialis medius maximúſque cunctorum, per quem Sol ſecundo, vel cùm in æſtiuam flagrantiam ſurgit, vel cùm in hyberna deſcendit, quadam mundi medietate peruectus, menſuram noctis lucis æqualitate compenſat:

De Quarto.

HVIC propinquus brumalis, in quem hyemali fine perueniens, in aquilonem denuo repulſus aſſurgit:

De Vltimo.

QVINTVS autem idémque vltimus auſtralis, quiq; antarcticus perhibetur. Hic merſus ac vix altiore circuli extremitate Orizontis defixa contingens, tanti tamen

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
393 H 27

ſpacij quanti ſeptentrionalis circulus ratione monſtratur, ei etiam inuenitur oppoſitus.

De Coluris.

CONSEQVENS *reor coluros demonſtrare: quorum pars deſuper, quædam alia in imo verſatur occulta, de quibus non neſcio ſcriptorum variare diffinita:* Nam *alij à ſeptentrionali cardine in meridianum duci circulum perhibent, ex indéque ſub terras meantem, denuo in arcticum apicem ſublimari. Alij verò contrà à cardine meridiano inchoamenta circuli perhibentes, eundem per arcticum verticem, vnde ortus denuo retulerunt: Qui quidem alium ab ortu circulum * decuſſantes in quatuor quadras mundi ambitu diſcreuerunt. Verùm ego, quod* Hipparchus *meus ſcriptorum * veritate complexus: hos dico à ſignis* Zodiaci *cycli venientes, & tam inter ſe ſecunda coniunctos, quàm omnes parallelos angulis æquales perſecãtes in cardines peruenire.* Nam *vnus ab Arietis octaua parte natus, ambito mundo per polorum vertices ad eandem recurrit: Alius ſimili complexu mundum * à Cancro exortus includit: quod planius poſtmodum faciemus.*

al. decurſantes

al. varietate

al. à Leone

De obliquis.

VERVM *nunc obliqui ſunt edicendi: Quorum ſignifer duodecim diſcriminibus interſtinctus, ex parallelis duos, ſolſtitialem brumalemq́; contingens, æquinoctialem medium ſecat ſecundo: * nunc ad pares angulos, aut findit aut finditur, qui Soli Lunæq́; iter præbet cum quinq; ſide-ribus.*

al. nec

Galaxias verò lacteus obliquorum multo maiore ambitu porrectus etiam viſibus approbatur. Nam confinio ſeptentrionalis circuli natus, in Finitorem antarcticæ regionis acclinans, pene totum videtur permeare cælum, quem quidem mihi deſipere videntur qui circulum negauerunt. Supereſt

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
393 H 27

iam vnus è circulis, quem quidem quod locis momentiſq; omnibus variatur, dubito quid appellem. Hic tamen nouiſſima ſupernáque diſcriminans, atque vndiq; in ſuperficiem telluris lineæ * flexu ambientis incumbens, Orizon vel † Finitor perhibetur.

al. fluxu
al. add. vel Oriens

De Septentrionali circulo.

SED quoniam expoſiti circuli breuiter claruerunt: nunc eorum ſpacia vnde primo * cœperam perhibebo. Ac primum ad Septentrionalis circuli redeam graditatem, in quo more Geometrico duo primo ſigna compoſui ad circulũ perducendum, id eſt, vnum quod centron: aliud quod peripherian demonſtraret. Itaq; in ipſo mundi cardine poſui clarius ſidus: atq; ab eo ad Draconis caput, quod iam notaueram vſq; ad Finitoris circulũ peruenire lineã duxi. Quam poſtea manẽte centro mente circumagens circulũ deſignaui, atque ab omni parte ſpacium æquale complexa, per hæc ſidera per ſphæram circumducta peruenit à capite Draconis, & dextro pede eius qui appellatur Engonaſis, ad medium Cephei pectus tunc ad pedes priores maioris Vrſæ, inde rurſus ad Draconis caput.

al. conceperunt

De Solſtitiali.

HVIC circulo confinis ſolſtitialis, quem itidem lineari dimenſione à cardine mundi in octauam Cancri partem ducta, quo Sol acceſſerat ſolſtitio, reperimus eundem circulum ambitu potiorem. Per hæc tamen ſigna curuari incipit ab octaua parte Cancri: Cuius omne corpus in longitudinẽ ſecat ad Leonis pectus ac ventrem. Inde ad Ophiuchi humeros: deinde ad caput Cygni: deinde ad vngulas Equi: ac protinus ad dextram Andromadæ manum: deinde ad ſiniſtrum Perſei crus, eiuſdemq; ſiniſtrum humerum: Inde ad vtraque Eniochi genua: & proxime ad Geminorum capita, à quibus rurſus ad octauam Cancri partem.

De Æqui-

De Æquinoctiali.

AEQVINOCTIALIS *demum circulus bis admenſus à poli termino circũactus, tam in Arietem, quàm in Libram linea permeante, per hæc ſigna circulum includit. Ab octaua parte Arietis per totum corpus eiuſdem ad reductum Tauri pedem. Inde ad mediam Orionis aluum: Deindè per* edictas curuationes Hydri, Crateráque & Coruum, ad octauam Libræ partem inter duas lucidas ſigni illius ſtellas. Inde ad vtraque Ophiuchi genua, ac tum per Aquilam ad Pegaſi caput: à quo rurſus ad octauam Arietis partem.*

* al. elictas

De Brumali.

BRVMALEM *verò circulum ſimiliter ſigno in octaua Capricorni parte defixo per hæc meare comperimus. Ab octaua parte Capricorni per totum corpus eius ad pedes Aquarij. Inde ad Ceti vltimam caudam, ac dehinc ad Leporem, prioresq́ue Caniculæ pedes. Inde per Argo, tergúsque Centauri ad Scorpionis aculeum: deinde per Sagittæ vltimam partam ad octauam Capricorni partem circulus reuocatur.*

De Antarctico.

VLTIMVS *ex Parallelis qui vocatur Antarcticus tantundem ſpacij quantum Septentrionalis includit. Quem quidem meantem, quibus ſideribus circuletur, ego poteram memorare: neq; enim mihi vlla cæleſtis globi portio habetur incognita. Sed quoniam per* ignotas ſuperiores partes viſus hominum diſtenditur, dicere prætermitto, ne incomperta falſitatem admiſcere videatur aſſertio.*

* al. ignota ſuperioris partis viſibus

Item de Colutis.

MELIVS *Coluros demonſtremus, licet ipſi quoque aliquid curuationis addentes, non ſe totos viſibus*

repræſentent, tamen quia coniectura non errat, poterun demonſtrari. Atque ita eorum primus, qui ab æquinoctiali parte ſumit auſpicium, ab octaua Arietis parte contingen vltimum Deltotos angulum, ac mox ſummum contingen Perſei caput, dextrumq́ eius brachium, proximè manum ſecans per ſeptentrionalem circulum ad cardinem mundi peruenit: A quo per caudam Draconis ad ſiniſtrum Arcto-phylacos, proximéque ad Bootis ſtellam ductus, dextrũ Virginis pedem ſiniſtrumq́ contingit, in quo octaua pars Libræ eſt. Vnde ad dextram manum Centauri, qua Pantheram tenet, diuiſus haud procul ab eo loco, quo ſiniſtram Centauri vngulam tetigit, in regionem conſpicuæ nobis partis obruitur: vnde emerſus infra Cetum per corpus eius auerſiq́ ceruicem ad caput, atque inde ad octauam partem Arietis redit.

De Tropico.

ALTER *autem Colurus, qui etiam Tropicus dicitur, ab octaua parte Cancri conſurgit ad ſiniſtrum ex prioribus Vrſæ pedem per ipſum pectus eius ceruicemq́: Inde ad cardinem peruenit mundi: at inde per clunes minoris Vrſæ,* & bis per Draconem ad ſiniſtram alam Cygni* ceruicémque perductus, vltimum Sagittæ ſpiculum, & proximè roſtrum Aquilæ contingit, à qua ad octauam partem Capricorni deſcendit: Inde haud procul merſus in regionem conſpicuam, infra Argo reſurgit, cuius & gubernaculum & *rectam puppim ſecans ad octauam partem Cancri redit.*

al. & inde
al. verticéſque

De Signifero.

DVOS *iam ſupereſſe circulos dubium non habetur, quos quidem obliquos dici ſuperiùs memoraui: quorum vnus Signifer, non vt cæteri, quos linealiter fecit, ſed latiſsimus omnium comprobatur: Quem cùm in duodecim ſpacia diſcernerem, ſingulis xxx. partes non neſcia rationis aſſcripſi.*

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
393 H 27

aſſcripſi. Verùm eius latitudinem circuli tetendi in duodecim portiones, vt tantundem ſpacij habeat latitudo, quantum longitudini duodecim partes attribuunt: quod cur factum ſit, facilè eſt loco eo quo de Sole loqui cœpero demonſtrare, qui per mediam circuli eiuſdem lineam ſolus fertur: Cuius circuli ambitum per duodecim ſigna admodum claræ circumagi dubium non habetur. Nam Galaxias non magis ratione quàm oculis approbatur: Cuius vltra regulam, & plerunque deficiens latitudo à Caßiopeæ aſtro in Scorpionis aculeum latitudine * compenſatur.

De Orizonte.

SVPEREST circulus ſolus Finitor, qui ex eo quod ſemper ſurgentis demeantisq; mundi diuerſitatibus varietur, certum aſtrorum ordinem non poterit retinere.

Quid ſit ſpacij inter circulos.

IAM nunc inter circulos vniuerſos quid interſtitij, vel ſpacij intercapedo naturalis * immerſerit, æquum explicare. Nam inter Septentrionalem circulum quem in ſpacia viij. reſecaui, & inter ſolſtitialem interpatet tantundem, quantum intereſt octo & ſex: Nam idem interiectus ſpaciis ſimilibus continetur: In quo fit, vt maior ſit circulus ab eodem interiectu pari ſpacio, & eiuſdem tertia portione. Alia intercapedo inter ſolſtitialem æquinoctialemq; circulos minor eſt à ſuperiore interiectu quantum quatuor numeri ad ſex. Ab æquinoctiali ad Brumalem ſimilis. A Brumali autem ad * auſtrinum talis eſt, qualis illa quæ inter ſeptentrionalem ſolſtitialemq; circulos interiecta: circulusq; ipſe auſtrinus tantum habet ad cardinem ſuum, quantum ſeptentrionalis oſtendit.

De Fixis ſignis.

PERACTA iam ſpaciorum circulorumq; breuiter ratione, cætera quæ appellantur inerrantia percurramus. Dubium enim non eſt xxxv. ſignis omne cælum ſplēdeſcere, niſi

al. recompenſatur.

al. immiſerit.

al. auſtralem l. & ita vbique.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
393 H 27

niſi forte velit quiſque eorum geſtamina ſociare, licet animalium vocabulis cenſeantur, vt Capra quæ Eniocho ſuperpoſita: aut hædos qui eius humeris ſuſtinentur: vel ſerpentem quem Ophiuchus tenet: aut Pantheram quem Centaurus geſtat, quæ ſydera velut partes * habendæ ſunt potiorum. Hæc igitur quinque & triginta ſigna circuli interiacentis ambitu diſcernuntur: Nam alia ſunt Aquilonia, alia Auſtrina. A regione quippe Zodiaci, quæ Septentriones verſus depicta ſunt, Aquilonia perhibentur: Interius autem numerantur auſtrina. Aquilonis igitur habent partem vtraq; Septentrio, Draco, qui inter vtranque flexuoſus illabitur, Arcturus, quem alij Booten appellant, Corona Ariadnes, Niſusq; quem alij Engonaſin dicunt, Lyra, Cygnus, Cæpheus, Caſſiopea, Perſeus, Deltoton, Eniochus, Andromeda, Pegaſus, Ophiuchus, Delphinus, Aquila, Sagitta. Auſtrina autem hæc ſunt, Hydrus, * Crater, Coruus, Procyon, Orion, Canicula, Lepus, Eridanus, qui ab Orionis pede defluit, Cetus, Centaurus, Nauis, Argo, Piſcis auſtrinus, Cælulum, Ara. Nam & Aquam, quæ ex cratere Aquarij fluit, melius partem ſigni credimus: Et ſtellam, quam quidem Canopum, quidam Ptolemæum appellant, quæ ſuperioribus inconſpicua in confinio Alexandriæ incipit apparere, vt partem Eridani fluminis æſtimabo. Hæc diſcernit Zodiacus, qui quidē æquales duodecim ſignorum integrat portiones: Sed vndecim habet ſigna: Scorpius enim tam ſuum ſpacium corpore, quàm Chelis occupat Libræ. Cuius ſuperiorem partem pedes Virginis * occupant. Maiorem verò Scorpius: denique Chelas (quam Libram dicimus) quidam dixere Graij. Horum ergo ſignorum duodecim nomina, quod vulgo nota ſunt prætermitto.

al. habendi 1. — *al. Cratera 1. & ita vbique.* — *al. occuparunt. 1.*

Quòd diuerſis circulis diſtribuantur quorundam partes ſignorum.

INTELLIGO ordinis hoc fuiſſe, vt quo circulo ſpacióve quæ ſigna ſint demonſtrarem. Sed & magnam partem aſtru-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
393 H 27

aſtructionis exquirit, contra propoſitum breuitatis. Et quòd mediatenus tertiáve parte, quædam ſigna defixis circulis diuerſis ſua membra diſcrepant, hanc obſcuram caliginem derelinquo. Quippe, vt cætera tranſeamus: manus interior Arcturi intra ſeptentrionalem circulum ponitur: reliquumq; corpus, parti alteri deputatur. Cæphei corpus mediatenus ſeptentrionali thorace partito, & diuerſis circulis attributo. Niſus verò ſiniſtro pede ſeptentrionalis Draconis verticem calcans capite ſolſtitialem circulum aſcendit, vnum brachium Lyræ, alterum dans Coronæ. & alia huiuſmodi non minus inſuauia quàm moroſa. al. Nixus

Quibus ſignis ſurgentibus, quæ oriantur, quæ occidant.

ILLVD potius attendendum, quibus ſurgentibus ſignis, quæ ortum faciant occidantq;.

Nam Oriente Cancro, occidunt Corona Ariadnes, & auſtrini piſcis pars dimidia: Ophiuchus à pedibus vſque *humeros, ſerpenſq; quem detinet, præter fauces capútque totum, Bootis etiam medietas. Oriuntur verò Orion totus, Eridaniq; principium, & in lingua Caniculæ lucida ſtella. al. addit. id &

Cùm autem Leo oritur, Coronæ reliquiæ conſequuntur, Auſtrinuſque piſcis, & Ophiuchi ſerpentis, Bootiſq; partes, itemq; Aquila, *Niſiq; pars dextra. Oriuntur verò Hydri caput, Lepus & Procyon, Caniculæq; pars prima. al. Nixique

Oriente autem Virgine occidunt Lyra, Delfinus, Sagitta, Cygnique pars potior, Eridanique pars vltima, & caput ceruixque Pegaſi. Oriuntur autem Hydri pars prior vſque ad Craterem, Caniculáque tota, & Nauis Argonis puppis.

Libra ſurgente occidunt Pegaſi & Cygni reliquæ portiones, Andromedæq; caput, Cæpheique humeri. Cetus, & flexus fluminis Eridani: Oriuntur Coronæ medietas, *Niſi dexter pes, & Bootes, & Hydri reliquum præter vltimam caudam, Centaurique pars quæ in equi ſpeciem figuratur. al. Nixi.

Scor-

Scorpione autem naſcente, occidunt Andromedæ pars reliqua, item Cæphei pars, quæ extra ſeptentrionalem circulum poſita, & Caßiopeæ & Orionis pars. Eodem tempore oriuntur Ariadnes Corona tota, & caput Eniochi, *Niſiq; corpus omne præter ſiniſtram manum, Hydri cauda vltima, & Centaurus totus præter priores pedes.

Sagittario naſcente mergitur Orion, & Canicula, & Eniochi pedes. *Oriuntur verò totus Ophiuchus & niſi ſiniſtra manus, & Lyra & Cæphei caput humerique, & Centauri pedes priores.

Capricorno Oriente occidunt Eniochus totus, & eius capra, hædique, Perſei pars ſiniſtra, & Argonis puppis, & Procyon. Inuicem oriuntur Cygnus, & Aquila, & Sagitta & Altarium.

Aquario oriente occidunt Centauri pars equina, Hydri caput. Oritur & equus Pegaſus.

Piſcibus ortis occidunt Hydrus totus, & Centauri pars reliqua, & Crater. Præterea oriuntur Andromedæ pars dextra, & Piſcis auſtrinus.

Arietis ſigno ſurgente occidunt pedes Centauri, & Altarium. Oriuntur verò Andromedæ ſiniſtra pars, & Perſei caput vſque ad aluum, & Deltoton.

Signo Tauri oriente occidunt Bootis pedes, Ophiuchus à pedibus ad genua vſque. Oriuntur autem Ceti pars reliqua, & ſiniſter Orionis pes.

Geminis orientibus occidit Serpentarius vſque ad genicula. Oriuntur verò Fluuius, Cetus, Orion.

Quibus temporibus oriantur, aut occidant.

TEMPORVM quoque ipſorum quibus oriuntur aut occidunt, habenda diſtantia eſt. Nam quæ tranſuerſa oriuntur, & rectè occidunt, celeriores ortus habent quàm occaſus. Contrà autem, quæ rectà oriuntur & tranſuerſa conduntur, tardius oriuntur quàm occidunt.

Nam

Nam Cancri ſignum rectè oritur, inclinatumq; merſatur: licet hoc in Capricorno parua inflexione curuetur. Oritur autem duabus horis, & duodecima parte horæ, & hora occidit, ac deunce, minima in iſto diſtantia eſt.

Leo autem oritur duabus horis & tertia parte horæ: occidit verò hora, ſemis, & ſexta parte horæ.

Virgo oritur horis duabus & dimidia, & ſexta parte horæ, occiditque hora & tertia parte. Similiter Libra.

At Scorpius diminuit ortum, & auget occaſum: oritur enim horis duabus, & tertia parte, occidit hora, ſemis, & ſexta parte horæ.

At Sagittarius oritur horis duabus & duodecima parte horæ: occidit hora, & deunce horæ.

At inuicem quæ tranſuersà oriuntur & rectà occidunt, breuiores ortus occupant quàm occaſus.

Denique ex his eſt ſignum Capricorni, quod oritur hora & deunce, occidit duabus horis, & duodecima parte horæ.

Aquarij verò proximum ſignum oritur hora & dimidia, & ſexta parte horæ: occidit horis duabus, & tertia parte horæ.

Sequens hos Piſcium ſignum oritur hora, & tertia parte horæ: occidit duabus horis, & dimidia, & ſexta horæ parte.

Eandem menſuram Aries vtriuſque temporis ſeruat.

Taurus oritur hora, & dimidia, & ſexta parte horæ: occidit duabus horis, & tertia parte horæ.

At Gemini oriuntur hora, & deunce: Occidunt duabus horis, & duodecima parte horæ.

Quòd pro diuerſitate ſignorum, dierum, noctiúmque fiat inæqualitas.

HÆC eſt inæqualitas, quæ dierum ſpacia, noctiúmque diſcriminat. Nam cùm ſolis lumen eorum ſignorum principium quæ tardius oriuntur ingreditur: dum ſequentia ſigna naſcuntur, diei prolixitas procuratur. Vbi verò hæc

intra-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
393 H 27

intrarit, quæ cito orta tardius demerſantur, diebus exiguis noctes efficit grandiores. Denique hæc ratio, & illis reſpondet, qui velut miram efficiunt quæſtionem, talia proponentes: Si ſpacijs æqualibus omnia ſigna percenſentur, ac neceſſe eſt diebus, noctibúſque cunctis ſena ſigna ſupra terras eſſe, omnes dies, noctéſque pares eſſe debuerũt. Sena autem ſigna ſuperſtare non dubium eſt, totidémq. deliteſcere: Dies quoque noctéſque variari diuerſitatibus ſpaciorum. Nam ſolſtitialis dies habet æquinoctialis menſuræ horas quatuordecim, & ſextantem, Brumalis verò horas * nouem, & dimidiam, ac tertiam portionem. Viciſſim brumales noctes Solſtitialis diei temporibus porriguntur: Cuius lucis tempora ſuſcipit nox æſtiua. In tanta varietate diuerſitatéque temporum, illud * profectò colligitur: ſigna æqualia non habenda. Cuius concluſioni, & rerum varietas, & noſtra regula refragatur. Multiplici enim clepſydrarum appoſitione monſtratum omnia ſigna paria ſpacia cõtinere. Cùm enim diuerſa ſpacia in ortu habeant atq. occaſu: tamen ſi omniũ ortus occaſúſq. compenſes, videbis ad plenum collata menſuris æqualibus reſpondere.

Verùm hac quæſtione cõſummata, alia ſubtilior de ſpaciis imparibus obiectatur. Dicunt enim, ſi ſpacia ſignorum æqualia ſint: aut Sol tardiore curſu quædam ſigna tranſcurrit, aut in dierum ratio diuerſitate mentitur. Sed conſtat Solem Geminorum ſignum xxx. & duobus diebus excurrere: Sagittarij autem * xxviij. cæteríſque ſignis, aut adijci aut detrahi aliquas portiones: quod profectò non fieret, ſi aut Sol æquali curſu ferretur, aut ſigna ſpacijs paribus tenderentur. Sol autem eadem ac perpetua celeritate feſtinat. Relinquitur, vt ſignis ſpaciorũ æqualitas denegetur. Sed hunc quoq. errorem opinio inueterata compoſuit, quàm omnes hactenus credidere: quemadmodum ipſi mundo ſphæræq; poſtremæ centron eſſe terram, ita & ſolaris circuli eandem centron eſſe, quod omnino falſum eſſe non dubium eſt:

*eſt: Nam vt diuerſa ſpacia ſunt cæleſtis ambitus, circuliq́ue Medialis; ita & diuerſis centrorum ſignis punctiſque torquentur: Quo fit, vt terra ſolaris circuli centrum non ſit, ſed eccentros habeatur. Per vices enim propinquitates, deſcenſúſque ad terras ſolaris orbita, curſúsq. ſummittit: Itemq; pro ſignorum conditionibus ſublimatur, & cum medietatem linearem in latitudinem Zodiaci Sol libratus excurrat; orbem tamen ſolis obliquitas meatus aut imprimit, aut extollit. Quis enim dubitet Cancrum Geminóſque * verbi gratia in mundi ardua ſublimari? Rurſumq; Sagittarium Capricornúmque pererratis deflexibus infimari. Quod cùm ipſe Zodiacus ſignáque cælo cohærentia tantundem à terris vndique ſecus interſtitij detineant: ſolaris tamen circulus qui ſubtermeat, aut euehitur aut deſcendit. Hinc venit vt à Sole ſigna cum * dierum tranſcurri diuerſitatibus videatur.*

De Planetarum orbibus.

TRANSCVRSA *ratio eſt ſignorum cæleſtium atq; etiam circulorum. Nunc planetarum orbes diſſeram, quos quidem non ab erroribus ſuis: (Nam hiſdem ſolis rationibus commeantes, nihil licere patiuntur erroris.) Sed quia diuerſa varietas mortalibus caligines intẽtionis offundit, non planetas, ſed planontas, ſicut * Orator aſſerit, memorabo: licet eos propriis nominibus inſignitos etiam aliis nominibus appellârint: Nam Saturnum Phænona vocant: Iouémque Phaëtonta: Pyroënta Martem: Venerem Phoſphoron: Mercurium Stilbonta nominârunt. Soli verò Lunæq; diuerſitas gentium innumera vocabula ſociauit. Horum igitur ſeptem, illa eo maximè * confixis ſyderibus habenda diſtantia: quòd illa cæli tantummodo curſibus commouentur, propria ſtatione ornata: Hi verò tam mundanis raptibus auferuntur, quàm propriis curſibus commouentur: Nam quantum eos retulit diei noctiſque * rotatio, tantum nituntur diuerſis compenſare temporibus, id eſt, aut menſe,*

vt Lu-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
393 H 27

vt Luna: aut anno, vt Sol: aut xxx. annis, vt Saturnus: c
cæteris temporibus attributis pro ſpaciorum quæ circumeu
*latitudine, aut breuitate. Quæ cuncta ſydera licet in ort
pergere videantur, non tamen aduerſum mundum rigid
motu, ſed obliquo per Zodiaci defixa moliuntur. Alioqui
ex contrario partium ſuarum motu* mundus ſtare non poſ
ſet. Denique etiam peripateticorum dogma contendit, no
aduerſum mundum hæc ſydera promoueri, ſed celeritat
mundi quam ſequi non potuerunt præteriri: Quod quidem
etiam vt verum ſit, meis nō poterit rationibus obuiari: Siu
enim Saturnus nimia cum mundo celeritate concertans vi
exiguis curſibus ſuperatur: ac Luna, quod tardius incedat
intra trigeſimum diem a mundi parte eadē præteritur: ſiue
contra mundum nitentibus ideo celerior, quia breuiore am-
bitu orbem circuit Luna, tardiúſque Saturnus propter lati-
tudinem orbis effuſi: vtrum velis, meis regulis non obſiſtit:
Siquidem ſuus motus iſtorum rationibus diſpenſatur: Qui-
bus tamē ſeptem ſyderibus vnus eſt communis motus, quòd
omnes ortum petunt; alius quòd temporum omnes diuerſi-
tatibus atque accidentibus variantur: Nam ex his quinque
ſydera, ſtationes, recurſúſque patiuntur: Sol verò Lunáque
curſu continuo rapiuntur. Item hæc lumina vicibus obſcu-
rantium occultantur: Quinque verò ſidera neſciunt obum-
brari: Tria item ex his cum Sole Lunáque orbem terræ
circumeunt. Venus verò ac Mercurius non ambiunt terram.

Quòd Tellus non ſit centrum omnibus planetis.

LICET generaliter ſciendum cunctis orbibus planeta-
rum eccentron eſſe Tellurem, hoc eſt, non tenere me-
dium circulorum, † quòd mundi centron eſſe nōn dubium:
Et illud generale ſeptem omnibus aduertendum, quòd cùm
mundus eiuſdem ductus* rotatione vnimoda torqueatur:
planetæ quotidie tam loca quàm diuerſitates arripiant cir-
culorum. Nam ex his nullum ſydus ex eo loco vnde pridie

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
393 H 27

ortum eſt eleuatur. Quod ſi eſt, dubium non eſt, CLXXXIII *circulos habere Solem, per quos aut ab ſolſtitio in brumam redit, aut ab eadem in ſolſtitialem lineam ſubleuatur. Per eaſdem quippe mutationes commeat circulorum. Sed cùm Sol prædictum numerum habeat, Mars duplos circulos facit: Iouis ſtella duodecies excreſcere octies vicies cumulatus. Saturnus eos circulos, qui Paralleli etiam dicti ſunt circumcurrens: qui motus omnium cum mundo proueniunt, & terras ortibus occaſibusq́; circumeũt. Nam Venus Mercuriusq́; licet ortus occaſusq́; quotidianos oſtendant, tamen eorum circuli terras omnino non ambiunt: ſed circa Solem laxiore ambitu circulantur. Denique circulorum ſuorum centron in Sole conſtituunt. ita vt ſupra ipſum aliquando,* * *intra* al. infra *plerunque propinquiores terris ferãtur, à quo quidem ſigno vno, & parte dimidia* * *Venus diſparatur. Sed cùm ſupra* al. Mercurius *Solem ſunt, propinquior eſt terris Mercurius: cùm intra Solem, Venus; vtpote quæ orbe caſtiore diffuſioréque curuetur. Nam Luna quæ propinquior terris eſt, per quos feratur anfractus, interiùs memorabo. Poſt cuius orbem alij Mercurium Veneremque: alij ipſius circulum Solis eſſe concertant. Deinde Martis, Iouis, ac Saturni: quos omnes vt ſuis amplitudinibus metiamur, quod non facilè aſtrologi voluêre, ab vno Geometriæ conceſſo, aſſertio eſt inchoanda: quod & ipſa ſuggerit in præſenti, & ab Eratoſthene Archimedeq́; perſuaſum, in circuitu terræ eſſe* CCCCVI. *millia ſtadiorum & decem ſtadia.*

Quòd circulus Lunæ maior ſit quàm terra, & ipſa Luna minor quàm tellus.

OB *hoc ergo indubitatis rationibus approbetur, Lunæ* al. Ita vt ab hoc ergo *circulum centies terra eſſe maiorem. qui quidem circulus ipſa Luna ſexcenties potior inuenitur. Quæ duo ex defectibus ſolis aſsiduis quantum* * *vmbræ Luna ſubiecta* al. terra *reddiderit, & ipſius vmbræ collatione cum ipſo Lunæ cor-*

pore vera dimenſione monſtrantur: Quæ niſi moroſa ſint, quemadmodum dimenſa ſim demonſtrabo. Crebro in climate Diameroës proueniẽs Solis defectus, eiuſdem ex omni parte totum obumbrauit orbem. Sed propinquo climati, Diarhodon portio obſcurationis apparuit: In climate verò Diaboriſthenis nulla obſiſtente parte, Sol totus eluxit. Vnde quoniam clima Diarhodon quot ſtadia contineat manifeſtum eſt, reperi duodeuigeſimam partem terræ vmbram, quam Luna fecerat, continere. Sed quoniam maius corpus eius eſt, quo vmbra metaliter iacitur, quàm ipſa vmbra ex climatibus, quibus pro parte Sol obſcurabatur, dextra lenáque compertum eſt, triplo maiorem eſſe ipſam Lunam vmbrâ ſuâ. Ergo collectum eſt, Lunam ſexies minorem orbe terræ prædictis rationibus inueniri.

Quòd Luna minor ſit orbe ſuo.

LVNA autem minor eſt orbe ſuo ſexcenties, quod cleplpſydris intelligi poteſt. Duobus enim vaſis æneis fuſilibus poſitis, inferius vacuum, aliud ſuperius aqua plenum pone. Obſerua autem Lunæ ortum, & ſtellam fixam ſimul cum ea orientem. Et cùm cœperit corpus Lunæ ex ſuperiore parte ſupra terras apparere, citò ſuperioris vaſis aqua, videlicet plenicentrum aperi, vt ſimul cum incipiente Luna oriri, aqua fluere in vas inferius incipiat, & donec totum corpus appareat fluat. Cùm autem tota ſupra terras apparuerit Luna, ſtatim primum vas in quod aqua fluxerit ſubtrahas, & aliud apponas in quod aqua fluat, donec nocte alia renaſcatur illa ſtella, quæ in priore nocte cũ Luna oriebatur, & cùm illa orta fuerit, ſuperius vas vnde aqua fluxerat tollas. Deinde metire aquam quæ in ſpacio viginti quatuor horarum fluxerat ad mẽſuram illam primam, quæ cum corpore Lunæ prius in primum vas fluxerat, & inuenies ſexcẽties aquam excreſcere, quod in Lunæ circulo fieri non dubium eſt, id eſt, ſexcenties ſuperare ſpacium corpus

Lunæ.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
393 H 27

Lunæ. Vnde colligas circulum eius toties eſſe maiorem Luna. Vides Lunarem circulum centies maiorem eſſe tellure.

Quorum planetarum orbes Lunam ſupercreſcant.

QVO *monſtrato alios circulos videamus. Sed quis dubitet Solarem circulum duodecies quàm Lunæ eſſe maiorem? Cùm quod illa menſe, ille duodecim currat: Martis verò circulus* vicies quater potior inuenitur. Iouis centies* (al. vies) *& quadragies* quater. Saturni trecenties tricies & ſexies.* (al. deeſt) *Vnde ſi numerus intentionibus ſupputetur, & quot ſtadia Saturni circulus habeat, & quota eius portio omnis terra ſit, inuenitur* XXII. *ſtadiorum quingenti quinquaginta ſex ſtad. & paſſ.* XIIII. *Nam ſi centies Lunæ circulus maior eſt terra. Lunæ autem circulo* CCCXXXVI. *maior Saturni: maior eſt igitur Saturni circulus omni terra tricesſies ter millies & ſex centies.*

De Lunæ meatu.

NVNC *iam Lunæ meatum, quæ terræ propinquior eſt, videamus, quam quidem menſtruum habere lumen phyſicorum aſſertione perſuaſum eſt. Cùm quòd ſit ſemper pleni orbis eſſe non dubium eſt. Nam ſi ab illa parte quæ ſubijcit Soli, omni hemiſphærio colluſtratur: etiam cùm nobis trigeſima nullum lumen oſtendit supernè quà Solem †ſpectat pleno lumine* relucescit.* (al expectab. al. luceſcit) *Denique cùm diſcedens à Sole à latere eum cœperit intueri: pro parte etiam inferius lumen acquirit, donec è regione poſita ab hac parte, quæ nobis eſt viſibilis colluſtretur. Circuit enim eius globum vndique ſecus Solis nitor, & ei parti quam totam tunc aſpicit, lumen indulget, cuius luminis radij in terras quoque* luculentiores perueniunt, vt ſi quis ex ſpeculo lumine repercuſſo effigiem lucis excipiat.* (al. lucubrandiores) *Quæ quidem Luna, cùm eum in orientis partibus comprehenderit, obſcuratur: & cùm in oc-*

al. quibuſdam casu deſeruerit, luceſcit. Cuius primi luminis effigies * quibuſdam velut cornibus circulata μηνοειδὴς dicitur. Cùm verò XC. partibus à Sole diſcedens orbem eius mediatenus idem radius luminârit, διχότομος perhibetur. Sed prædictis partibus cùm alias 45. adiecerit, perhibetur ἀμφίκυρτος, id eſt, maior dimidia, minor plena. Cùm verò CLXXX. partibus à Sole diſceſſerit, contrario poſita totam partem quam terris opponit illuminat, πανσέληνος perhibetur: ac dehinc deficiens ſeruat tum prædictis partibus nomina memorata:

al. XVI. Quæ quidem XIII. orbis ſui partes die noctúque tranſcurrit, cùm pro latitudine circulorũ, quos obeunt eodem interſtitio, Mars dimidiam, Iupiter duodecimam vnius partis, Saturnus XXVIII. vnius portionis excurrat. Verùm Luna

al. octo horis circuit totum ſigniferum diebus XXVII. & † biſſe. Sed Solem XXIX. diebus, & media diei, noctisq́; parte conſequitur, quod ideo tardius prouenit, quia cùm ſuum peregerit circulum, ex quo Sol ipſe ab eodem loco, quo ei lumen dederat

al. in tertio x. excurrerit, & in ſigno proximo aut etiam * altero reperitur. Nam ſi in Libræ, aut Scorpij, aut Sagittarij vltima parte lumen acceperit, non eum in ſequenti ſigno, ſed in altero conſequitur. Hæc enim tria ſigna aliquando tranſcurrit: Quemadmodum his contraria plerunque bis inuenit. Nam quoniam ibi Sol XXX. diebus, & in Geminis XXXII.

al. vigeſimo nono & d. moratur. Luna, quæ † XXIX. diebus & dimidia parte eum conſequitur, ibi vtiq; poterit inuenire. Verùm eadem Luna aliquando XIIII. diebus, aliquando XV. plerunque XVI. plenum perficit lumen. Ita tamen, vt in eodem deponendo compenſet. Nam ſi XIIII. die lumen impleuerit, XV. diebus amittit, vt dierum ratio integra concludatur. Verùm eadem Luna implet annum ſuum CCCLIIII. diebus. Nam XII. eius coitus hoc numero peraguntur. Sicq́; fit, vt annus

al. deeſt ſolaris * diebus XI. maior habeatur, quod intercalationum diuerſitatibus compenſatur.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
393 H 27

De XII. partibus latitudinis Zodiaci.

De latitudinis partibus, per quas Luna commeat, edidicamus. Nam in Zodiaco 12. eſſe latitudinis partes ſuperiùs intimaui, per quas diuerſis modis ſydera ſpaciantur. Nam alia per tres partes: alia per quatuor: alia per octo: quædam per omnes 12. deferũtur. Sol enim in nullam excedens partem in medio libramento fertur abſque ipſo Libræ confinio. Nam* ibi ſe aut in auſtrum aquilonemq́; deflectit ad dimidium ferè momentum. Luna autem per omnes 12. currens, nunc in aquilonem prouehitur, nunc in auſtrum deueniens infimatur, vtrinque momentis excurrens: Sicut Hipparchus quoque conſentit. Deniq; obliquitati eius vocabulum* constructum; vt ferè ἑλικοειδὴς dicatur, ita tamen vt deſcendens aſcendensq́; ipſam ſolarem lineam, quam mediam inter ſenas vtriuſq; lateris partes eſſe monſtraui, aut acutis, aut ſpacioſis angulis ſecet: nec poſſit tamen ad idem, hoc eſt ita, vt eſt poſita, eodem menſe, eadem parte ſic ad Solem reuerti eadem latitudinis portione, niſi menſe 235. hoc eſt anno 29. Nam vt ſub eadem die, atque hiſdem propinquitatibus ſyderum inerrantium ad idem redeat, faciunt anni 55. Vt verò etiam planetarum hiſdem rationibus ſub eadem ſpecie contingat, anni magni prolixitas ſpectanda. Verùm eadem Luna conſecans Solarem lineam in aquilone ſcandit, vocatur ὑψουμένη. Cùm ab aquilone ad Solarem lineam redit dicitur, ὕψος ταπεινουμένη. Cùm à ſolari in auſtrum deſcẽdit, ταπεινόμενα ταπεινωμένη. Cùm deinde rediens ad Solem reſurgit ταπεινὸς ὑπομένην. Sed idem aſcenſus deſcenſusq́; faciunt vtriuſque luminis obſcurationem. Nam cùm Luna ſcandens, deſcendénſque in ſolarem lineam inciderit, ſi trigeſima eſt (hoc eſt omni corpore ſubiecta Soli) obſcurationem Solis terris facit: ſuo enim corpore ſubter ſe poſitis obſcurat aliis partibus terræ, Sole, qua non tegitur, relucente. Quam obſcurationẽ* eadem

non cunctis menſibus facit, quia non ſemper trigeſima in eadem ſolari linea reperitur: ſed aut ſurſum, aut deorſum poſita, ne poßit obſtare, tranſmittit.

De Defectu Lunæ.

ITEM *Lunæ defectus ſit, cùm in contrario Luna poſita hoc eſt* 15. *in eadem linea Solis, vmbra terræ metaliter infuſcatur. Nam Sol vmbram terræ in ſuam lineam mittit, quam ſi Lunæ corpus intrârit, quoniam videre lumen Solis terra obſtante non poterit, luminis ſoliti ademptione furneſcit. Aliàs cùm in ſuperiore, aut inferiore latitudinis loco fuerit, pleni luminis effigie reluceſcit. Deniq; ideo intra ſextũ menſem defectus non potuerunt iterari, quia aut* 15. *aut prima in eadem Solis linea per* 12. *partiũ latitudinem ſpaciatur. Deinde non poterit inueniri. Vnde ſi ab Aquilone rediens ad Solem in latere proximo poſita non obſiſtit* *παραλληλιζομένην σύνοδον *facere perhibetur: Quæ ſi à latere Septentrionis tranſcurrẽs coit, & obſiſtit* *παραλληλιζομένη βορείῳ συνόδῳ *memoratur: Si ab Auſtro veniens, nec obſiſtens lumen acceperit* παραλληλιζομένην συνόδῳ νοτίῳ *feciſſe dicitur: Si autem ad Solarem circulum veniens ab Auſtro obſtiterit Soli* ἀνάβασιν σύνδεσμον *feciſſe dicitur: Hæc ſpecies diuerſitatéſque Lunæ* * *ſuperæ mutabilitatis varietate confunduntur.*

al. παραμιαζάνην
al. παραμμαζάνην
al. παραμμαζάνην
al. ἀναβιβάζων
al. ſui mortalitatis

De curſu Solis.

NAM *Solem gemino diximus meare motu: quippe ab ortu, aut cum mundo corripitur, aut ipſe ſuum circulum contra mundum per obliqua diſtendit. Verùm ex ea parte qua cum mundo voluitur, quotidie ortus ſui lineam* **mutat. Et quoniam omnes ductus per quos voluitur circulos appellamus,* 183. *eoſdem eſſe dubium non habetur. Nam ſiue à Cancro deſcendat, per eoſdem vſque ad Brumalem circulum currit: Siue à Bruma in ſolſtitiũ* **veniat,*

al. motat.
al. eueniat

per

*per ipſos denuo reuoluitur. Qui quidem ſecantes ſecundò Zodiacum, contrariis ſignis perpetuò lineantur. Nam primus Arietis circulus primus eſt Libræ: Item trigeſimus Arietis trigeſimus eſt Libræ. Item Tauri prior Scorpionis eſt primus. Sic igitur 366. partibus fiũt 183. circuli, quos omnes Parallelos appellamus: & ex cõtrario, vt dixi, ſigna hiſdem partibus ſecant. Ergo *hos circulos annuos, 365. diebus, & *quadrante diei peragit, ſiue ad ſolſtitialem circulum tendat, ſiue exinde reuertatur. Illud etiam non tacẽdum. quòd cùm duo ſint hemiſpheria: vnum ab æquinoctiali circulo in Septentrionem, aliud in Auſtrum ab eodem æquinoctiali, tamen Sol diuerſa vtrunque ratione diſcurrit, cùm, vt dixi, paria ſint ſigna partis vtriuſque. Verùm id quod ad ſolſtitialem conſurgit, 185. diebus, & quadrante diei noctuq́; : id autem quod ad Brumalem deprimitur, 180. diebus peragitur, quòd vtique illa res facit, quòd eccentron Solis circulo dixi eſſe Tellurem, & in ſuperiore hemiſphærio altiùs tolli, in inferiore ad terræ confinia propinquare. Dubium autem non eſt citiùs tranſcurrere breuiorem ſinũ, tardiuſq́; diffuſum. Verùm Sol, cùm ad Cancrum ab æquinoctiali parte conſcendit, æſtatem præſtat hominibus, quos inter ſolſtitialem, ſeptentrionalemq́; viuere dubiũ non habetur. Cùm ab eodem Cancro in æquinoctialem Libram deſcenderit, Autumnũ facit: Cũ verò ad Brumalem lineã recedit, Hyems habetur, propterea quod calore dimoto, torpor inuadit. Rurſum cùm à Capricorno hyemali in æquinoctialem Arietem ſurgit, vernum tempus arridet. Ex hinc denuo in Cancro Æſtas torrida renouatur. Sed econtrario perferre omnia non dubitatur Antipodas: quorũ Æſtatẽ Capricornus facit, Hyemẽ Cancer. Sol tenens æquinoctia vtriq; parti tẽperiem.*

[al. Ergo bis] [al. triente]

De acceſſu, defectuque dierum ac noctium.

IAM *illud ſuperfluum puto noctium acceſſus defectuſq́; memorare. Cùm pares pro rota ſint æſtiuis diebus hyemis*

noctes, & hyemalibus diebus noctes æſtiuæ, vnáque æquinoctialis nox quæ bis anno contingit par ſit diei ſuo. Nam cùm ab æquinoctio verno in Cancrum Sol meat, omnes dies maiores ſunt noctibus ſuis.* Item ab autumnali æquinoctio vſque ad Brumam minores dies noctibus dilatatis.

al. Si item

De Climatibus octo.

MINIMVS autem anni dies Brumalis eſt, qui habet horas 8. Maximus autem Solſtitialis habet horas 16, licet hoc pro climatũ rationibus varietur: nam climata octo ſunt: ſed proximum ſolſtitiali Diameroës: deinde alterum Diaſyenes. Tertium Dialexandrias, quod ducitur per Cyrenas in Africam Carthagini ab Auſtro adiacentem: Quartum, & medium ex omnibus Diarchodon, quod per mediam Peloponneſum Siciliamq́; ductum, ad oſtium* Bethis peruenit: Quintum eſt Diarhomes per Macedoniam & alteram partem per Gallias & * Luſitaniam ad Tagum deſcendens. Deinde ſextum per Helleſpontum, Thraciamq́; & confinem Germaniæ Galliam. Septimum Diaborhiſtenes per Ponticum mare, & ab altera parte Germaniam, Britãniamq́; præcidens. Vltimum eſt vltra Mæotis paludes, & infra Riphæos montes.

al. Betis

al. Luſitaniam attingens.

De æquinoctialibus diebus ſecundùm Climata.

ERGO ſecundùm Climata dies dicuntur. Diameroës maximus dies habet æquinoctiales horas 13. minimus dies 11. Diaſyenis maximus dies horas habet 14. minimus decem. Dialexandrias maximus horarum 14. minimus 9. * Diarhodij maximus horas 14, & biſſe: & minimus 9. Diarhomes maximus 15. minimus 9. Diabelleſpontus maximus horas 15. minimus 8, & biſſe. Diaboriſthenes maximus horas 16, & biſſe: minimus 8, & trientem. Diariphæon maximus horas 16: minimus 8. Deinde cùm prope

al. Diarhodon

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
393 H 27

cardinem acceſſerit, longior dies ſemper, breuiórque nox fiet. Denique colligitur ſub ipſo vero cardine ſemper diem eſſe. Interea his climatibus quibus creſcunt, decreſcúntque luces ſciendum à Bruma ita dies accreſcere, vt primo menſe duodecima eiuſdem temporis, quòd additur æſtate accreſcat: ſecundo menſe ſexta: tertio quarta: & quarto menſe alia quarta: quinto ſexta: ſexto duodecima. Illud quoque manifeſtũ, quod Zodiacus circa Cancrum, Capricornumq́; *flexior æquinoctialem penè directum ſecat.*

De Stella Mercurij.

HACTENVS *de Sole, nunc planetarum curſus conuenit intueri, eorumq́; præcipuè qui circa Solem peragratione mundana voluuntur. Nam* Stilbon *penè anni circulum ducens per octo latitudinis partes alterna incitus diuerſitate diſcurrit. Huius, Veneriſq́. circulos epicyclos eſſe *ſuperius memoraui, id eſt, non intra ambitum proprium* al. ſuperioribus *rotunditatẽ telluris includere, ſed de latere quodãmodo circumduci. Qui vt oriri ſubinde occideréq. videatur, mundani motus raptibus inuoluũtur. Sed idem Stilbon licet Solem ex diuerſis circulis* comitetur: ab eo tamen nunquam vltra* al. contineat *32. partes poterit aberrare, nec duobus ſignis abſiſtere: nunc præteriens, nunc conſiſtens, aut certè *regrediens, qui quidem* al. pergrediens *diuerſis ſchematibus variatur. Nam licet exiguo, paruiq́; temporis faciat, tamẽ & ortus facit & occaſus. Quippe vbi radijs ſolaribus cõditione partium liberatus ante emergentis ſplendorem Iubaris vibrabundus apparet, vltra terrarum Horizontem ſubleuatus: Nam à Chronico ortu hic nunquam poterit eleuari: Quippe in diametro Solis poſſe poſitis euenire ſyderibus diametrum in ſigno ſeptimo perhibetur: ita fit, vt iſte qui vltra ſignum, & alteram exiguam portionem ſequentis abeſſe non poterit, non illic contingat ortu à Chronico ſubleuari. Denique nec contrarium*

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
393 H 27

eidem nouit occaſum, vel ortum: Sed ortum itidem veſpertinum facit, cùm poſt occaſum Solis luminis ſui libertate clareſcit. Item occaſus duos habet: vnum cùm ante Solem parere ſolitus claritate radij ſuperuenientis occulitur: alium cùm itidem retrogradatione ſui viciniæ Solis admotus idem patitur in occaſu. Ab eo quippe Solis lumine intra 20. momenta abeſſe non poterit, licet maioribus partibus aberrârit, qui vltra ſecundum ſignum non poterit inueniri. Et has tamen obſcurationes, ortuſq; perſpicuos quarto quoq; menſe, nec id tamen ſemper offendit.

De Stella Veneris.

At Venus, quæ ab aliis Phoſphoros nominatur, à Pythagora Samio cum ſuis oſtenſa eſt terris rationibus perueſtigata: Et ipſa circa anni confinium habere circulum proprium perdocetur. Nam 300. diebus & aliquot, latitudinis verò partibus 12. Lunæ ſimilis peruagatur, quinquaginta momentis à Solis orbe diſcedens, licet plus à 46. partibus aberrare non valeat. Et tamen in ſuo poſita circulo eum varia diuerſitate circundat, quia aliquando eum tranſcurrit, aliquando ſubſequitur, nec comprehendit: aliquando ſuperfertur, nonnunquam ſubiacet: quippe quæ non annis omnibus reuocet curſum. Tunc etiam retrogreditur, vltra anni circulum tardior colluſtrat orbem. Cùm autem directo curſu meat, etiam vndecimo menſe circulum complet. Nunc faciens ortum, vt in Luciferum, nunc poſt occaſum Solis effulgens. Veſper vel veſperugo nominatur. Sola de quinque ſyderibus vmbram reddit, vt Luna ſoláque fulgori Solis emergentis diu conſpecta non cedit. Quæ quidem in ortu matutino plerunque quatuor menſibus immoratur: in veſpertino verò nunquàm plus viginti diebus. Verùm tam viſus eius quàm occultationes XIX. menſibus reſtaurantur.

De Stel-

De Stella Martis.

NAM *Pyrois ſiue Martium ſydus vltra Solem means proprium etiam ipſe circum telluris *eccentron meat: annis prope duobus in latitudine *quinque partes excurrit: Cui licet cum duobus ſuperpoſitis ortus, occaſus, ſtationesq́; ac reditus videantur eſſe communes, tamen & altitudinem propriam, & ſtationem primam, & abſidem ſuam exceptam cæteris nouit. Nam eius altitudo, id eſt, vbi ſe eius circulus à terra altiùs tollit, ſub ſigni Leonis regione conſurgit: Statio verò ſpecialis eius prima. Nam vtpote Soli coniunctus de proximo etiam in quadratura eius poſitus radios ſentit: Quippe in nonageſima parte ex vtroque eius latere remoratur. Abſidem etiam habet, receſſumq́; ſublimem in Capricorni confinio, hoc eſt, ſub eius vigeſima nona parte.*

al.centron
al.quatuor

De Stella Iouis.

STELLA *verò Iouis ſalutaris ad omnia, vtpote ſuperior duodecim annis longitudinem propriæ circum actionis excurrit. Per latitudinem verò quinque partium ſpaciatur. Altitudo eius circuli in Virgine reperitur. Abſis verò in Cancri decimaquinta portione: qui aſcenſus deſcenſúſque *eccentron eſſe terram *ipſum quoque circulum conteſtantur.*

al.centron
al.ipſe

De Stella Saturni.

PHÆNONIS *autem, hoc eſt, Saturni præaltius omnibus ſydus modico minus annis triginta circulum ſuum per longitudinem circumcurrit. In latitudine verò tribus tantùm aut etiam duabus partibus peruagatur. Altitudo quidem eius circuli in Scorpionis ſigno grandeſcit: verùm abſis ipſius in Libræ vigeſima portione ortus tam ei quàm duabus inferioribus ſunt ſimiles, cum vltra partes*

duo-

duodecim Eois matutini radius non præceſſerit Solis. Tu
quippe matutinum ortum facere perhibentur: occaſum a
tem cum Sole dimerſo remotæ tot partibus poterunt app
rere. Eſt & alius ortus, qui χρόνικος *perhibetur: cum S*
intra Orizontem demergente de Orientis facie clarum pl
netæ naſcentis ſydus emergit. Occultationes verò coru
fiunt, cùm radio conſequente proprij luminis vibratũ ami
tunt. Denique à partibus 120, matutinas ſtationes efficiun
Moxq; in contrario in 180. partibus exortus faciunt veſpe
tinos. Itemq; in alio latere in 120. partibus vicinantes ſta
tiones faciunt veſpertinas, quas etiam ſecundas dicunt, qu
ſuperiores primas eſſe dixerunt. Conſecutus autem radiu
intra duodecim partes, eas opprimit & occultat. Sed curſu
diuerſitates, altitudinisq; cauſas conſiſtendi, retrogradien-
díque, atque incedendi omnibus ſupradictis importat radiu
Solis affulgens, qui eas percutiens, aut in ſublime tollit, aut
in profundum deprimit, aut in latitudinem declinare, aut
retrogradare facit.

FINIS OCTAVI LIBRI.

MAR-

MARTIANI CAPELLAE DE MVSICA,

LIBER IX.

IAM facibus laſſos ſpectans marcentibus ignes,
Inſtaurare iubet tunc hymenæa Venus.
Quis modus, inquit, erit? quonam ſolertia fine
Impedient thalamos ludere gymnaſia?
Diriguit comis, blandiſque aſſueta voluptas,
Et noſter pallens contrahit ora puer.
Ipſa etiam fulcris redimicula nectere ſueta,
Flora decens trina anxia cum Charite eſt.
Nec melicum *recinens modulatur tibia carmen, al. reticens
Nec dulcis tentat pſallere Melpomene,
Omnia quæ tenero * moris ferueſcere ludo al. amoris
In *cumulo doctæ vocis honore tacent: al. cumulum
Nec Suada illecebris *ſponſalis pectora mulcet, al. ſponſalia
Nec ſtimula * incenſo allicit aculeo. al. intenſo.
Quin etiam interulos gaudens diſſoluere nexus:
Blandificaque libens ſtringere corda face:
Nictantes oculos reprimit ſtupefacta * vapore, al. pauore,
Nec perferre valet Gorgonos ora trucis.
Si erudita placent certè ſponſalia diui,
Saltem docta ferat carmina Calliope:
Nam ſimul oblectans vocis modulamine mentes
Tędia dulciſonis auferet illa tonis.
Quippe *eſt ſcrupoſis, fateor, laſſata puellis, * in veteri codice nō habetur
Inſuetis lædor mœſtificata * modis. al. mortis.
Pronuba ſic volupe eſt * hæc ſeria carpere Iuno, al. nec
Nec cura aſtriferi te ſtimulat thalami.
Aſt ego ſuccubui, lepidiſque aſſueta choreis
Non valeo triſtes cernere Cecropidas.

ET cum

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
393 H 27

Augustini de Musica libri VI. a p. 133. ed. Paris. Boethius de musica libri V. a p. 1371.

ET cum dicto reſupina paululum, reclinisq; pon conſiſtens ſeſe permiſit amplexibus voluptati. Cuius verbis aſſertioníque ruricolæ omnes, cunctique fluctigenæ, quàm plures etiam aſtriluci aſſenſere diui: præſertímque Lemnius mulciber fabrilium tantùm operum ſollers maritus promptiore atteſtatione collaudat. Tunc denique, quòd decenter innixa: atque ipſa relabentem laſſitudo decuerat, Mars eminus conſpicatus teneræ cum admirationis obtutu languidiore fractior voce laudauit, profundáque viſus eſt traxiſſe ſuſpiria. Nec Bromius in fauoris gratiam diſpar fuit: Quinetiam ipſum Athlantiden tam flammatæ cupiditatis cura concuſſit, vt omittere vellet quæ circa ſponſalem cœtum ornatiora diſpoſuit. Tanti quippe viſum nunquam Veneri diſplicere. Verùm ſuperûm pater licet inſinuatione Germanæ vt properaret admonitus: tamen nequid nuptialibus derogaret ornatibus, aut tantæ eruditionis examen delitioſa feſtinatione conuelleret, qui probandarum numerus ſupereſſet, nihil afferens feſtinationis exquirit. Cui Delius Medicinam ſuggerit, Architectonicamq; in præparatis aſſiſtere. Sed quoniam his mortalium rerum cura, terrenorúmque ſollertia eſt, nec cum æthere quicquam habent ſuperíſque confine: non incongruè, *ac ſi faſtidio reſpuantur, in Senatu cælico reticebunt: ab ipſa deinceps Virgine exploranda diſcuſſimus: Vna verò, quæ potiſſima Cæli, ſiderumq; dilectior eſt, examinis huius tam fauore quàm voluptate diſquiritur, tuíſque conſpectibus non poterit ſine ſcelere viduari. Sed illud præ cunctis intimatum velim: quòd dotis offerendæ cumulandæq; reciproco, alias aduexit Virginis mater puellas, quas opulentis *collocatas muneribus examine iſto explorare conſtituit. Hæ igitur modo diſpares numero, nec diſgregæ venuſtate eruditionis etiam dignitate paucis aſtantium conferendæ, in penetralibus quoque virginis, ſecretíſque ſanctionibus alumnatæ, quóve odio, quibúſque deliciis, ac prorſus eneruimolli-

al. quaſi

al. collocatura

*mollitudine ſyderalis curiæ tranſeantur, Iouialis vigoris maieſtate percenſæ? Hic Tritonida: Atquin ait, Virgines, quas Phroneſis educauit, ſuperûm inceſſabiliter pectorum arcana tenuerunt: nec quiſquam fuit veſtrûm, qui non illis voluntatis abditæ interpretamenta commiſerit. Denique ex his quamplures Antiſtitiam profeſſæ diuûm, ac ni per illas in terris ſanctis * libare numinibus, certè litare penitus abnegatum. Verùm tranſactæ Virgines eruditionis *caſtæ præſtitere miracula. Hæ familiaritatis veſtræ præferunt documenta. Nam inter diuina humanáque diſsidia, ſolæ ſemper interiunxere colloquia. Has igitur ingreſſas agnoſcetis probabitisq; diui. Quæ dum Delius, Palláſq. diſſererent earum diſquiſita vocabula: tunc Phœbus Genethliace, inquit, *propior aſtabit, quæ rationis æthereæ conſcia penſa Lacheſis adopertè, atque inſtantium ſæculorum gerenda denunciat. Deinde Symbolice, quæ varietatibus ominatis ventura componens, auſpiciorum prouentus penſat viribus futurorum.*

al. libraret

al. cauſa

al. prior aſtabas

*Oeoniſticè tertia eſt, per quam tripus illa ventura denũciat, atq; omnis eminuit noſtra Cortina. Deniq; in argumentum præſcientiæ mihi coruus alludit. Cygnus etiam ſociatur, vt diei noctisq; prouentus nos auibus præſentire concolor temporũ pluma teſtetur. Ipſaq; tripus trini curſus præſagia pollicetur, hoc eſt, Exſtãtis, Inſtantis, & Rapti. Demũ Trigariũ ſupplicantis ſemper germanitatis adueniat, quod noſtra vulgo ſuffragia pollicendo incertos mortalium ſenſus primùm in ſpem opis ſuperæ proritauit, * præſidiiq; indigã incultam fecit procedere nationẽ. Hanc igitur ſiue trigeminam fœminã, ſiue tres in vnius nominis vocabulũ cõſpirantes, quis in cœlum veniẽtes inexaminatas attentet explodere? cùm per eas in terras nos certũ ſit demeare. Poſt has verò aſtabit decẽs illa ſydereis fulguransq; luminibus, quæ epiſtolaris tua, & dicta eſt & probata. Huic ſemper pater tuas aſſereris crediſſe manubias ac triſulcæ lucis cõmiſiſſe fulgorẽ,*

quæ

quæ vias, veſtigia, aduentum, exituſq́; igniuagæ denunciationis agnoſcit. Huic igitur fœminæ colloquium denegamus, per quam edictorum tuorum admonitus mortalibus innoteſcunt. Cur igitur pater optime remoraris, & intromittere eas alacer & probare?

Poſtquam hæc Latoïus dixit, Iupiter Harmonien venire, quam ſuggeſtum eſt, Mercurialium ſolam ſupereſſe, præcepit: tuncq́; alias in ordinem continuari. Hic Luna iam gemina emenſi diei portione commonita, ingreſſuram, inquit mox fœminam poſſum explorare vobiſcum. Cæterùm propinquante veſpera, confiniiſq́; noctis conſequentibus tempora impartire nõ poſſum. Quippe plauſtrum mihi, Tauruſq́;, ac mundanæ diſcurſionis itiner ſubeundum, nec cæterarum* (al. exterarum) *me auſcultare commentis ſtelligeri raptus meta permittit. Et fateor, vellem, ſi quam *examinationem Virginum prorogaret auctoritas* (al. examinatione virginẽ prorogauit.)*, ipſa quoque tam præcluis eruditionis aßerta cognoſcere: præſertimq́; cùm perendinatio rationabiliter expectatur, ne laſſata cognoſcentis curæ fatigatione faſtidia omnem doctæ intimationis excurſum grauatæ laboribus intentionis excludant. Et illa expetendæ cognitionis approbandæq́; ſubtilitatis in odium noſcendorum obtuſa multiplici prolixitate vertatur. Æquiùs igitur duco ampliandam diſcußionem tantùm in ardẽtem ſitim auriũ *viuidarum* (al. mundarum)*. Quæ cùm Luna diſſereret, omnes certatim aſſenſere diui. Dehincq́; vtrum repenſatrix data, dieſq́; conferendæ dotis prorogari iure publico poßit, inquiritur. Quo dicto, arcanus ille priſci iuris aſſertor magna nepotum obſecratione conſulitur, reſponditq́; regulariter etiam matrimonio copulato dotem* dicere* (al. ducere)*, fœminam viro nullis legibus prohiberi. At tunc Iupiter periti patris eruditione *commotus* (al. cõmonitus)*, Habeo, inquit, mea pignora gratulandũ, quod fas aſſerit, quicquid vos velle cognoui. Neque enim faſtuoſa rigidus elatione defugiam, aut veſtrum crebrius* accelebrare* (al. accelerare) *conſilium, aut doctarum, Virginum examinare ſollertiam deſidis ignauiæ diſſi-*

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
393 H 27

*diſsimulatione piguerit, præſertim cùm terris indecenter expulſas ſolis oporteat adhærere ſyderibus. Nunc igitur præcellentiſsimam fœminarum Harmoniam, quæ Mercurialium ſola ſupereſt, audiamus. Hæc quippe eſt quæ ſuperum curas præ cunctis poterit permulcere, æthera cantibus numeriſq; lætificans, & noſtra tantummodo cupit celebrare palatia, exoſa terrigenæ ſtoliditatis ignauiam: quam melicorum indocilis auget ſine fine mortalitas. Deniq. iam pridem homines, dirutaq; gymnaſia abſcedēs orbe terriſq;, damnauit. Ac vix Cyllenidæ indagantis excurſibus nunc comprehenſa, poſt longæ occultationis obliuia de fuga reuocatur, reduciturq; latibulis. Hanc igitur repertam poſt ſæcula numeroſa, & tandem in vſum melicum carmenq; reuocatam tam volupe eſt, quam *conducit audire. Cæteræ verò eruditionis doctiſsimæ, ſacræq; Germanæ cùm renouata lux fuerit, intromiſſæ intentioris curæ examine probabuntur.* *al. condecet

His orſis Iouialibus Phœbus admonitus Virginem ſibi prorſus accommodam admiſſurus egreditur. Verùm Paphia remeantis filiæ gratulatione cōcuſſa, annuit puero præcinere nuptiale carmen. Itaq. Hymenæus alacri tandem vigore luminatus, nec ipſa iam renuente Tritonide, ſic cœpit:

Aurea flammigerum cùm Luna ſubegerit orbem
  Roſis iugabo lilia.
Virgo deuſque ſacro ſociabunt fœdera lecto,
  Fulcris parate cinnama.
Heſperus intactam ſeruet licet vſque puellam,
  Nuptam videbis Phoſphore:
Nec matris lachrymæ, preſſi nec viribus vngues
  Nexus valebunt rumpere.
Ne thalamos metuas, eris hoc quod Iuno Tonanti eſt,
  Quæ nunc ſorore dulcior.
Si placuit docti Sollertia ſacra mariti
  Magis placebunt oſcula.
Aurora exoriens roſeis ſpectabit ocellis
  Floris reſecti præmia.
Ipſe ego pſallentem ſpeculabor luce puellam
  Seſe occulentem viſibus.

V   Conſcia

Conſcia iam Veneris noua ſerta parate Napææ,
Crocumque lecto ſpargite:
Inque thorum violas certatim fundite conchis:
Puluinar almum comite.
Crinalem ſpicum pharetris deprome Cupido
Libens capillum ſoluere.
Flammea virgineum, quæ obnubere ſueta pudorem,
Regina deme pronuba.
Te blandum teneri, quæ conſcia ſola doloris
Venus decens ſolabitur:
Quæ nunc dura nouo, neſcis committere amori,
Parauit illa pectora.
[al. mundo] Tu modo quæ * mando oculos delecta decoros
Reconde mentis intimo.
Doctiloquum charis iuuenem complexa lacertis
Fœcunda redde pignora.

*His Hymenæo diutius velut Feſcennina quadam licentia perſonante geminantéque, crebrius placuiſſe ratus, maxima circunſtantium multitudo Tritonidem, Dionénq. comitata digreditur, & ad nos reductæ tandem Virginis ſtudio properanter concurritur. Verùm tam puellarũ, quæ deas dominæ conſecutæ ponè forte conſtiterant, quàm Heroum populus qui iuſſus aduenerat, properabat. Illæ vt pſallendi materiem diſcerent: hi vt ſacri vultus memoriam recenſerent. Nec mora, & ecce quædam ſuauitas *intẽtata,* [al. interiectata] *aulicæq; dulcedinis cantus inſonuit, ac melodiæ vltra cuncta rerum oblectamina recinentes, auditum mirantium compleuere diuûm. Non enim ſimplex quidam & vnius materiæ tinnitibus modulatus, ſed omnium organicarum vocum conſociata permixtio quandam plenitudinem cuncticinæ voluptatis admiſit. Quo canore diutius circumſtantium pectora deorumq; mulcente, illæ egreſſorum paulo ante turbæ aduentum Virginis præeuntes, ac tanti comitatus præambulare viſuntur: ſed nõ caſſæ dulcedinis, nec ſine aliquo ſonorũ modulaminis *argumento,* [al. augmento] *aut opere reuertuntur: nam Eratine Cypridis filia, & Himeros Cupidinis aſſecutor, item Terpſis è famulitio Dione concinentes gratiſſimè intrauere*

primùm:

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
393 H 27

primùm: ſed puer monaliter ſonabat. Poſt hos pſallentes Pitho, Voluptas, & Gratiæ admixtis lyræ vocibus, atque ipſæ harmonicis diſſultantes motibus aduenere dextra læuáque. Interea præcedebat numerus Heroum, crinitorúmque ſapientum, qui omnes modulatione quidem leni, paruáque voce qualibet dulcedine murmurantes: ſed alij laudes deorum, hymnóſque quamplurimi: alij muſicos tonos, quos modo compererant, retexebãt. Verùm per medium quidam agreſtes canoríque Semidei, quorũ hircipedem Pandura, Syluanum harundinis enodis fiſtula ſibilatrix, rureſtris Faunum tibia decuerunt. Verùm ſequens Heroum præclui enituit admiratione conuentus: nam Orpheus, Amphion, Arionq́ doctiſsimi aurata omnes teſtudine conſonantes flexanimum pariter edidere concentum.

Nam Thrax quo duri rumpere regna Erebi,
Quoque ſuam meruit immemor Euridicen,
Quo cantu ſtupidæ tygridis ira ruit,
Quo fertur rabidas perdomuiſſe feras,
Quo vidit rigidas glandibus ire comas
Iſmaros, & ſyluas currere monte ſuas;
Carmine quo Strymon continuit latices,
Et Tanais verſis ſæpe reſlatus aquis,
Quo impune accubuit rictibus agna lupi,
Et lepus immiti contulit ora cani;
Hoc nunc permulſit inſonuitque melo,
Accumulanſque magis carmina ſacra Ioui.
Amphion rigido in corpore mentis iter,
Quoque dedit montes ſumere poſſe animas,
Quo ſenſus duris ‡ cautibus inſeruit, al. cantibus
Et docuit rupes carmina velle ſequi:
Nam muros Thebis dulciſonis fidibus
Præſidiumque dedit carminis arbitrio.
Sed nec Arioniam marmora ſurda chelyn
Temſere, extremam cùm flagitaret opem:
Et licet indomiti dira procella Noti
Spumea ſcyllæi verreret ima maris:
Delphinas totis ſollicitauit aquis,
Et melicos cantus bellua grata tulit.
O verè ‡ antiſtans numina magna deûm, al. aſteſtans

Quæ iſtorum laudes protulit Harmonia,
Quæ domitat Erebum, marmora, ſaxa, feras
Hæc potuit rupes ſenſificare tonis.

*Poſt hos honoratior fontigenarum Virginum chorus pegaſææ vocis nectare diffluebat, qui Phrygij cuiuſdam pubidæ cicutis geminatis interſtinctus, omnes præcedentiū *ſuauitatum dulcedines anteibat.* Tandem inter Phœbum, *Palladem q; media Harmonia ſublimis ingreditur:* Cuius *ſonorum caput auri coruſcantis bracteis comebatur.* Cæſo *etiam tenuatoq; metallo rigens veſtis, & omnibus ad motum, greſſúmque rata congruentia temperatum, blandis leniter crepitaculis tinniebat. Cuius inceſſum mater Paphia, vt eam contiguè ſequebatur, licet pulchris róſea numeris ac libratis paſſibus moueretur: vix tamen poterat imitari.* Dextra *autem quoddam gyris multiplicibus circulatum, & miris ductibus intertextū velut clypeum geſtitabat, quod quidem ſuis inuicem complexionibus modulatū ex illis fidibus circulatis, omnium modorum concinentiam perſonabat. Læua autem Virginis quamplures ex auro aſsimilatæ paruæq; effigies theatralium voluptatum religatæq; pendebāt. Verùm ille orbis, non chelys, nec barbiton, nec tetrachordon apparebat: ſed ignota *rotunditas omnium melodias tranſcenderat organorum. Deniq. mox ingreſſa, atque eiuſdem orbis ſonuere concentus, cuncta illa quæ diſſona ſuauitas commendârat, velut muteſcentia tacuerunt. Ipſeq; tunc Iupiter, cæleſteſq; diui ſuperioris melodiæ agnita granditate, quæ in honorem cuiuſdam ignis arcani ac flammæ inſopibilis fundebatur, reueriti intimum, patrimumq; carmen paululum in venerationem extramundanæ omnes intelligentiæ ſurrexerunt. Tunc egerſimon ineffabile Virgo concludens ad Iouem reuerſa, alijs modulis numeriſq; voce etiam aſſociata ſic cœpit:*

*al. reconditas

Te nunc aſtriſonum carmine Iupiter:
Quo gemmata poli voluere ſidera
Sueuit lege rata ſacra recurſio,

Præfan-

Præfandum veneror: quippe *potiſſimus al. potiſſime
Noctis ſceptrifero ſub diademate,
Omnigenum genitor regna mouens deûm
Mundum perpetuo dum * rotat ambitu al. regit
Mens, quam ſydereo* ſufficis impete: al. ſubiacis, vel ſubijcis
Te nam flammigeri ſemina fomitis
Spargentem referunt aſtra micantia:
Te foueant ſacro munere * lumina, al. flamina
Terris purpureum dum renouant Iubar,
Teſtata ambroſium ſplendificant diem:
Sic tua noctis honos lampade menſtrua
Auratis creuit præmia cornibus:
Sub te *plauſtrilucis luminat ignibus, al. plauſtrilucas
Anguis Parrhaſias diſiiciens feras.
Sic ſolidi tenerum corporis * ambitum al. habitum
Tellus non prohibens axibus inditur:
Alternisque regit, & regitur polis.
Sic Nerea freti noſcere limitem,
Sicque ignem ſuperum lambere pabula
Vt nulli ſcateant diſſona litibus:
Atque ita perpes ament diſſita vinculum
Vt ſemper metuant fœdifragum chaos,
Tu rector ſuperum, tu pater optimus,
Complexuque pio ſidera colligans,
Natos perpetuo corpore viuidas:
*Salue: noſtra cui perficitur chelys, al. Solue:
Bis plenum omniſona cui recinunt mela.
Iam vos verenda quæſo cæli germina:
Quæ multiforme ſcitis cire barbiton:
Affata noſtris ferte corda cantibus:
Miſcilla ſacræ dum feruntur curiæ
Mulcere veſtrum quæ * velim conſortium, al. Vellem
Iam vos viciſſim proque lege numinum
Poſt has ſonabit diſgregato plaſmate:
Suiſque cunctos allubeſcentes tonis
Deducit, vrget, atque ‡ debebit locis, al. clebit
Stimulosque rurſum lene permulcet melos.
Nunc igitur alma, quæ Senatum lumina
Deûm verendo culminatis vertice,
Biſſena quamuis vos Hetruſci numina
Ritus frequentent, atque opiment victimis,
Tamen gemellis quæ refulget curſibus

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
393 H 27

Natura honoro protulit faſtigio.
al. vtero Phœbea* verò præferens vocabula,
Pallas coruſca, ac decens Latoïa:
Lunare quippe hac venit conſortium,
Phætontos ardens ſcandet axem, Delius.
Nunc vos pudici noſtra fratres culmina
Precabor ipſa, ne verendos contrahant
Vultus ingandis, ferendos carmina:
al. inueniat Hymenque noſtrum *inuehat faſtidium
Pſallente plectro concinentur nuptiæ:
al. prodeant Fidibusque lux Feſcennina ‡proderit.
Iam nunc blanda melos carpe Dione;
Durus quippe rigor cedit amori.
Nouit nam tenerum probare carmen
Ipſum ſpumigenæ ſalum Cytheres:
Nerinaque chely mouet camœnam:
Dum conchis Galathæa perſonante:
Nantes fluctigenas chorumque Phorci
Flagrans cura trahit, niualibúſque
Interſtinctus aquis triumphat ardor.
Iam nunc blanda melos carpe Dione;
Durus quippe rigor cedit amori,
Carmen Mænaliæ tulere pinus:
Percuſſaque modis ſonat Lycæis
Sollers Arcadia nemus cicuta
Petnix ſemiferi puella Panos.
Nam verſa in calamos ſonat loquaces:
Quam dum forte deus premit labellis,
Suſpirat velut oſculis canorem,
Iam nunc blanda melos carpe Dione;
Durus quippe rigor cedit amori.
Puer ipſe verſiformis
Facibus ſtudet Cupido:
Arcusque dulcineruès
Roſeo ligans ramali
al. liquit Feriato * linquit arcu
Calamos parante Muſa:
In carminis lepôrem
Curam negat ſagittis,
Tenerumque arundinetum
Noſtrum in melos reliquit.
Nunc ergo corda mulcent

Vapor,

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
393 H 27

Vapor, & canor iugati
Placet ac decet viciſſim
Cantemus atque amemus.
Iam nunc blanda melos carpe Dione;
Durus quippe rigor cedit amori.
Prudens puella pulchræ
Mater fuit Lacænæ:
Illecta ſed canore
Neſcit dolum cauere:
Nam candidus niuoſis
Olor inuolutus alis
Argenteis minorem
Plumis videns decorem.
Nec poſſe purpuratis
Nimium placere ocellis:
Teneros ciere cantus,
Phætontiasque muſas
Cœpit repente ficta
Fraudem parans ſenecta:
Sic admouetur ori,
Roſeumque circumactæ
Rapit oſculum puellæ:
Gremioque complicatus
Precium tulit pudoris.
Iam nunc blanda melos carpe Dione,
Durus quippe rigor cedit amori.
Carmen Ladmiadeum
Lucis diua ſecundæ
Sacris prætulit aſtris.
Antrum quippe ſecuta
Linquens culmina cæli
Paſtoralibus ardens
Palmam dedit cicutis:
Pulſo & * luminis auro *al. culminis*
Pandit ſepta balantum,
Sordentique adoperta
Pratis gaudet amictu.
Ac tunc conſcia noctu
Paſcit monte capellas
Spectans ſidera mundi,
Mage percrepat flagello:
Nec curare deorum

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
393 H 27

Penſa, aut ferre ſuſurros
Illex carminis ampli
Ægrum cura coëgit.
Temnit noctis honorem,
Præfert antra ſubulci,
Rupe & dura quieſcit:
Et poſt regna Tonantis
Stramen dulcius herbæ eſt,

Talibus Harmoniæ carminibus oblectati omnes, permulſiq; diui: nec minor quippe ex fidibus ſuauitas quàm vocis modulamine reſultabat. Denique qua induſtria comparatum, quibúſve aſſequendum ediſcendumq; opibus vigili cura repromittat, vt in tam dulcem, eblanditamq; mollitiem intima mentium liqueſcat affectio, Ioue admirante diſquiritur. Ac tunc Virgo, cùm artis præcepta a ſe expeti examinandæ eruditionis intentione conſpiceret, paulum melicis temperans exhortante quoque Delio Palladéque, ſic cœpit:* (al. vigil)

*Iam pridem quidē exoſa terrigenas, & faſtidioſa mortalium, cæli orbes ſtellantes incutio. In quibus artis præcepta *ediſſertare prohibitū: cùm melodiam omniſonis cōuenientem pulſibus modulorum machinæ obeuntis ipſa rapiditas, & concinat, & agnoſcat. Sed quoniam emerſa terris Virgo nuptura vaneſcentia intercapedinatæ prolixitatis obliuia iam ſupero debet vigore diſcutere, iuſſa percurram: ſi priùs ingratæ mortalitatis commoda *repediata recēſeam. Dum me quippe germanam gemellamq; cælo illa incogitabilis* effigientiæ genuiſſet immēſitas, ſidereæ reuolutionis excurſus, atque ipſa totius molis volumina comitata ſuperos, incitosq; fulgores modis aſſocians numeros non reliqui. Sed cùm illa monas, intellectualisq; lucis prima formatio animas fontibus emanantes in terrarū habitacula rigaret, moderatrix earum iuſſa ſum demeare. Denique numeros cogitabiliū motionum, totiusq; voluntatis impulſus ipſa rerum diſpenſans congruentiam temperabam. Quam rem debere mortalibus vniuerſis, Theophraſtus laborauit. Pythagorei etiam docu-* (al. diſſertare; al. repetita; al. effixentiæ)

Iambl. de vita Pythag. sect.

Voss. de IV. A. 9. c. IV. §. 16.

erunt

erunt ferociam animi tibiis, aut fidibus mollientes, cũ corporibus adherere nexum fœdus animarum. Membris quoq; latentes interſerere numeros non contemſi. Hoc etiam Ariſtoxenus, Pythagorasq́; teſtantur. Denique benignitate largiſsima ſenſim ipſam notionem meæ obiectationis aperui. Nam fides apud Delphos per Deliacam Cytharam demonſtraui: tibiæ per Tritonidam noſtri comitem: Marſyamq́; Lydium ſonuerunt: Calamos Mariandini, & Aones in laudes inflauere cæleſtium. Panduram Ægyptios attentare permiſi: ipſisq́; me paſtoralibus fiſtulis, vel cantus auium, vel arborum crepitus, vel ſuſurros fluminum imitantibus non negaui. Pſaltas, Chordaciſtas, Sambucos, Hydraulas per totum orbem ad commodum humanæ vtilitatis inueni. Per me quippe veſtrum homines illexêre ſuccurſum: iraſq́; inferas per me etiam ſedauêre. Quid? quòd bella victoriaq́; vndique meis cantibus conquiſitæ. Nam Cretes ad Cytharam dimicabant. Lacedæmonii ad tibias. Nec aggrediebantur fata præliorum, priuſquam illis contingeret litare Muſis. Quid Amazones? nónne ad calamos arma tractabãt? quarum vna, quæ concipiendi ſtudio venerat, cùm Alexandrum ſalutaret, donata tibicine, vt magno munere gratulata diſceſsit. Lacedæmonios in Græcia, in Italia Sybaritas tibicines ad prælia præire quis neſciat? Tubas nõ ſolum ſonipedes atque bella, ſed agonas acuere, certamenq́; membrorũ, nunc quoque compertum. Quid pacis munia, nonne noſtris cantibus celebrata? Græcarũ quippe vrbium multæ ad lyram leges, decretaq́; publica recitabant. Perturbationibus animorum corporeisq́; morbis medicabile crebrius carmen inſonui. Nam Phreneticos Symphonia reſanaui. Quòd Aſclepiades quoq; medicus imitatus, cùm conſulentibus vrbium patribus plebis incondita vulgus infremeret, ſeditiones accenſas crebrior cantus inhibuit. Ebrios iuuenes, perindéque improbiùs petulantes, Damon vnus è ſectatoribus meis modulorum grauitate perdomuit: quippe tibicinem ſpondæum canere iubens,

nenias Cod. Leid. v. Heinsium ad Ov. II Art. Am. 102. Plut. Lycurg p. 53. B.

Fabric. ad Sext. Empir. VI. 5 ad C. [illegible] p. 357.

bens,

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
393 H 27

bens, temulentæ perturbationis dementiam infregit. Qui afflictationibus corporeis, nónne aſsidua meditatione ſuccurri? Febrem curabât, vulneráque veteres cantione. Aſclepiades item tuba ſurdiſsimis medebatur. Ad affectiones animi tibias Theophraſtus adhibebat. Iſchiadas quis neſciat expelli aulica ſuauitate? Xenocrates organicis modulis lymphaticos liberabat. Thaletem Cretenſem cytharæ ſuauitate compertum eſt morbos, ac peſtilentiam fugauiſſe. al. Ierophilus **Erophilus ægrorum venas rhythmorum* al. collocatione **collatione penſabat. Animalium verò ſenſus meis cantibus* al. ſi cunctatur *†incúctanter adduci ſaltem Thracius cythariſta perdocuit: in quo non fabula, ſed veritas gloriam procreauit. Vnde enim cerui fiſtulis capiuntur? Piſces in ſtagno Alexandriæ crepitu detinentur? Cygnos Hyperboreos cytharæ cantus adducit? Elephantes Indicos organica permulſos detineri voce compertum? Fiſtulis aues allici comprobatum? Infantibus crepitacula vagitus abrumpere? Fides Delphinis amicitiam hominū perſuaſere? Quid? cantibus allici diſrumpiq́; ſerpentes.* al. additur, in Thracia Orpheo canente. **Glandem ferunt meſſesq́; tranſire, manes cieri, Lunamq́; laborare. Nónne ipſius vetuſtatis perſuaſione compertum, in Lydia lympharum inſulas dici: quas etiam recentior aſſerētium Varro ſe vidiſſe teſtatur; quæ in medium ſtagnum à continenti procedentes cantu tibiarum primo in circulum motæ, dehinc ad littora reuertuntur. In* Attico littore mare cytharam ſonat.* al. Aſſiaco *Megaris ſaxum ad ictum pulſus cuiuſcunq; fidicinat. Poſſem innumera mortalibus à me collata percurrere, vt non me terras fugiendi ſtudio reliquiſſe, ſed ingratæ humanitatis ignauiam viderer iure damnaſſe. Sed iam ad artis præcepta deſiliam, vt nupturæ virgini promiſſum munus impendam.*

Quid ſit officium Muſicæ.

Et quoniam officium meum eſt, bene modulandi ſollertia, quæ rhythmicis, & melicis aſtructionibus continetur: prius de melicis diſſertabo. Dico quicquid ritè ſonuerit,

aut

aut Tonum eſſe, aut Hemitonium, aut quartam partem toni, quæ Dieſis appellatur.

Verùm Tonus eſt ſpacium cum legitima quantitate, qui ex duobus ſonis diuerſis inter ſe inuicem continetur.

Hemitonium dicitur, quòd Toni medium tenet.

Dieſis verò diſtantiæ ſunt tres. Nam prima breuior, quæ Tetartemoria nominatur, ex eo quod quartam partem toni recipiat. Enarmonios quoque dicitur, propterea quòd Enarmonion modulandi genus per hanc maximè dimetimur. Secunda ab illa maior eſt: nam Tritemoria nominatur, quoniam habet partem tertiam toni. Itemq́ Chromatice appellatur, quòd Chromaticum modulandi genus per ipſam finditur. Tertia verò habet toni tertiam partem, ac dimidiam tertiæ, & vocatur Hemiolia, & harmoniæ diuiſio: quoniam Hemiolij modum complet.

De Tropis.

TONVS *igitur idem plerunq. appellatur & ſonus. Verùm ſoni ſunt per ſingulos quoſq́, ac per omnes tropos numero* 18. *Quorum primus dicitur apud Græcos* προσλαμβανόμενος: *apud Romanos verò, quia eadem voce vti ſummus Iupiter ſtatuit, idē dicitur* acquiſitus. *Secundus* ὑπάτη ὑπάτων, *hoc eſt, principalis principalium. Tertius* παρυπάτη ὑπάτων, *id eſt, ſub principalis principaliū. Quartus* ὑπάτων *διάτονος, *id eſt, principalium extenta. Quintus* ὑπάτη al. λίχανος
μέσων, *id eſt, principalis mediarū. Sextus autem* παρυπάτη μέσων, *quod eſt, ſub principalis mediarum. Septimus* μέσων *διάτονος, *id eſt, mediarum extenta. Octauus* μέση, *hoc eſt,* al. λίχανος
media. Nonus τρίτη *συζευγμένων, *id eſt, tertia coniunctarū.* al. συνημμένων,
Decimus συζευγμένων διάτονος, *hoc eſt, coniunctarū. Vndecimus* νήτη συζευγμένων, *id eſt, vltima coniunctarū. Duodecimus* παραμέση, *id eſt, prope mediā. Tertiuſdecimus* τρίτη διεζευγμένων, *id eſt, tertia diuiſarū. Quartuſdecimus* διεζευγμένων διάτονος, *quod eſt, diuiſarū extēta. Quintuſdeci-*

mus

mus νήτη διεζευγμένων, id eſt, vltima diuiſarum. Sextuſ decimus τρίτη ὑπερβολαίων, id eſt, tertia excellentium. Decimuſſeptimus ὑπερβολαίων διάτονος, hoc eſt, excellentium extenta. Decimuſoctauus νήτη ὑπερβολαίων, id eſt, vltima excellentium. Hi ſunt igitur ſoni, qui modulationem apti & cum ratione componunt.

*Conſtat autem omnis modulatio ex grauitate ſoni, vel acumine. Grauitas dicitur, quæ modi quadam emiſſione molleſcit. Acumen verò, quod in aciem tenuatam gracilis & *erectæ modulationis extenditur.* al. vectæ

De Symphoniis.

Ex ſupradictis itaque ſonis, qui & ſingulis, & omnibus tropis ritè conueniunt, Symphoniæ tres: quarum eſt prima διατεσσάρων, quæ Latinè appellatur ex quatuor. Et recipit ſonos quatuor, ſpacia tria, productiones duas & dimidiam. Nam ſonum, id eſt, tonum productionem vocaui. Eſt autem hemitoniorum quinque, quæ ad productiones plenas, & integras mediatenus valent, dieſeôn decem. Dieſis verò interpretatio eſt, ſicut ſuprà dixi, quarta pars toni. Sed hæc ſymphonia eſt in epitriti ratione. Epitritus autem dicitur, qui & numerum ternarium habet, & trium tertiam, quod eſt vnus, vt ſunt 4. ad 3.

al. additur ſoni enim duo tonum faciunt

Alia ſymphonia quinaria eſt, & dicitur διαπέντε, atque conſtat ſonis quinque, qui inter ſe 4. ſpaciis diuiduntur. Productiones habet 3. mediamq; præcidit, hoc eſt tonos tres, ac medium; hemitonia ſeptem, dieſisq; 14. atque hemiolij poſſidet rationem. Quæ forma & eundem numerum circa collata detinet, & eius medium, vt ſunt 3. ad duos.

Tertia διαπασῶν quæ ex omnibus dicitur, 8. ſonos recipit, ſpacia ſeptem, productiones ſex, hemitonia 12. dieſis 24. atque conſtat ex ratione diplaſia, hoc eſt dupli.

Tropi verò ſunt 15. ſed principales quinque, quibus bini cohærent, id eſt, Lydius, cui adhærent ὑπερλύδιος, & ὑπολύδιος,

λύδιος, Secundus Iaſtius, cui ſociatur ὑποιάσιος, & ὑπερ-ιάσιος. Item Æolius, cum ὑποαιολίῳ, & ὑπεραιολίῳ. Quartus Phrygius cum duobus ὑποφρυγίῳ, & ὑπερφρυγίῳ. Quintus Dorius cum ὑποδωρίῳ & ὑπερδωρίῳ. Verùm inter hos tropos eſt quædam amica concordia, quæ ſibi inuicem germani ſunt, vt inter ὑποδώριον, & ὑποφρύγιον; & item inter ὑποιάστιον & ὑπολύδιον. Item cõueniens aptaq́ reſponſio inter ὑποφρύγιον, & ὑποαιόλιον, qui tantum duplices copulantur. Mediæ verò grauiorũ troporum, his qui acutiores ſunt προσλαμβανόμεναι fiunt. Verùm tropi ſinguli quoque tetrachorda faciunt quina. Tetrachordum autem eſt affectio quædam ſonorum 4. per ordinem compoſitorũ, quorum extremi ſibi debeant conuenire. Sed hæc poſterius. Nunc ad inchoamentorum ratum ordinem redeamus. Prædicta enim, ideo * primo dicta ſunt, vt altiùs tenerentur. al. prima al. primum

De tribus generibus Muſicæ.

PRIMO quippe cùm Hypaſius exorſus, harmoniacam vim mortalibus diuulgaret: tria tantùm ei genera putabantur εἰδικὸν, ἐργαστικὸν, ὑπερεργαστικὸν, quod etiam ἑρμηνευτικὸν dicitur. al. ἰδικὸν

Et εἰδικὸν eſt, quod ex perſeuerantibus & ſimilibus conſonabat; id eſt, ſono, numeris, atque verbis. Sed quæ ex his ad melos pertinent, harmonica dicuntur: quæ ad numeros, rhythmica: quæ ad verba, metrica. ὑπερεργαστικὸν eſt quidã materiæ tractus efficiens exercitium eius: cuius itidem tres partes, id eſt, μελοποιία, λέξις, πλοκὴ. ἐκθετικὸν autẽ ad expoſitionem pertinere videtur, & habet partes tres, ὀργανικὸν, ᾠδικὸν, ὑποκριτικὸν, quæ inferiùs rerum ordo diſponet. Nunc de prima voce velut de ſonitus totius parente dicemus,

De Voce.

OMNIS vox in duo genera diuiditur: continuum atq. diuiſum. Continuum eſt velut iuge colloquium. Diuiſum, quod in modulatione ſeruamus. Eſt & medium,

quod

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
393 H 27

quod in vtroque permixtum, ac neque alterius continuum modum ſeruat, nec alterius frequēti diuiſione præciditur, v[t] pronunciandi modo carmina cuncta recitantur. Horum illa quam in diuiſas partes certaſq; deducimus, diaſtematica nominatur, & ei parti, quæ harmonica vocatur, aptāda eſt.

cf. Plin. 11. Hist. Nat. 22.

De ſeptem partibus Harmoniæ.

QVÆ quidem Harmonia habet partes diſputationis ſeptem. Primam de Sonis: ſecundam de Spaciis: tertiam de * Diaſtematis: quartam de Genere: quintam de Tonis: ſextam de Commutationibus: ſeptimam de Modulatione, quam Melopœiam vocamus. Ac prius de Sonis, vt artis eſt elementum.

al. Syſtematis

De Sonis.

SONVS quippe tanti apud nos loci eſt, quāti in Geometricis ſignum: in Arithmeticis ſingulum. Pthongos ſonos dicimus. Verùm pthongus dicitur vocis modulatæ particula, vna intentione producta. Eſt autem intenſio, quam dicimus Taſim,* in qua vox * perſiſtit, ac perſeuerat. Sonus pthongus, vel ſpeciatim, vel generatim appellatur. Sed generale vocabulum habent & ſpecialia, quæ * ἰδιότητα Graia voce perhibentur. Vt ſi is punctus quemadmodum nobis ſcribendum ſit cogitemus: Ita hæc virtus pthongi docet, quid vel acuminis exeramus, vel lenius remittamus. Verùm ex his alia faciunt, alia patiuntur. Faciunt intenſio, vel remiſſio. Patiūtur acumen, & grauitas. Productio autem eſt, hoc eſt, ἐπίτασις, vocis commotio à loco grauiore in acutum locum. ἄνεσις verò contrà: nam ab acuminis culmine in graue quiddam ſeriumq; deſcendit. Fit autem ſoni grauitas, cùm ex intimo quidam ſpiritus trahitur: Acumen verò ex ſuperficie oris emittitur. Sunt igitur innumerabiles ſoni, ſed ſpecialiter per ſingulos tropos 28. tantùm poterunt conuenire, quorum nomina ſuperiùs memoraui: Quorum prior eſt Acquiſitus, qui ideo tali nomine nūcupatur, quoniam eorum,

Fabric. ad Sext. Empir. advers. Mathem. L. VI. p. 365.

al. deeſt in

al. conſiſtit

al. idiotetra

quæ

*quæ tetrachorda nominantur, nulli omnino conſentit: ſed extrinſeco velut acquiſitus accedit propter conſortium mediæ, cui concinere conſueuit: qui acquiſitus vno tono, à principali principalium ſeparatur: quæ principalis principalium, quia prima in tetrachordo collocatur, quaſi cuiuſdam rectoris nomen accepit. Subprincipalis denique dicitur, quæ principali ſubiecta coniungitur. Principalium verò ἐναρμόνιος. & χρωματικὸς, quam nos vix forſan rectè colorabilem memoramus. Et ideo hoc nomen accepit, quia inter principales colores album, tetrumq́ʒ quicquid interiacens inuenitur, colorabile Graia ſignificatione perhibetur. Ergo Enarmonius, Chromaticus, itemq́ʒ Diatonus, quàm extētam dicimus, indicia ſunt generū modulandi. Multiplex quippe tetrachordorum ratio ſic firmatur. Principalis autem mediarū, quia prima eſt medij tetrachordi, ideo id nomē accepit. Cui ſubnexa ſubprincipalis mediarum eſſe dicitur. Deniq. reliquæ tres ſui ſimilibus obediēt. Dictum verò hoc tetrachordorum mediarum, quia in medio locatum eſt inter principalium *tetrachordorum, & tetrachordum coniunctarum.* al. deeſt

*Poſt ſupradictas autem quæ ſequitur, media nominatur: quæ ideo media dicitur, quia tā grauis modi finis eſt, quàm in tropis omnibus futuri acuminis caput: atque ipſius quodāmodo vinculo tam grauis modulatio, quàm acuta connectitur, vt in Lydio modo, vbi rectum iota meſen notat. Verùm poſt mediam extendentem hemitonium coniunctarum erit tertia; quæ in eodem modo, id eſt, Lydio literam pro nota habebit. Poſt hanc illæ, quæ à nobis ſuperiùs expreſſæ ſunt, tres ſequentur ἐναρμόνιος, χρωματικὸς, & διάτονος quæ & paranete dicitur, quam Latinè penultimam perhibemus. Poſt quam vltima ſociatur, quæ ideo dicta eſt coniunctarum vltima, quia in hoc tetrachordo finem tenet. Omne autem tetrachordum coniunctarum ideo dictū, quia mediæ ipſi quæ perfectam Symphoniā prima compleuit * adiungitur, ac producente media ſequētem tonum, ille qui ſequitur* al. producitur

ſonus

ſonus παραμέσος nominatur, quod hunc ſatis proximum ſonum adiunctæ modulationis offendat. Dehinc diuiſarũ tertia quæ plenum ſyſtema Diapaſon finit. Vnde * coniunctarum tertia perhibetur. Poſt hanc ſoni cæteri conſequuntur. al. cunctarum

Sonus verò diuiſarum ideo hoc nomen accepit, quia vno & dimidio tono à medij fine diuellitur. Poſt hoc tetrachordum excellentium collocatur: Quod ideo excellens nomen accepit, quia in ſingulis tropis in omne acumen erigitur: In ſingulis modulationibus faſtigiatur.

Horum igitur ſonorum, id eſt, phthongôn ſunt alij, quos conſiſtere & perſeuerare neceſſe eſt: alij verò ſunt vagi: denique alij βαρύπυκνοι nominãtur: alij μεσόπυκνοι perhibentur. Spiſſum verò dicitur trium ſonorum compoſitiua quædam qualitas: βαρύπυκνοι autem ſunt, qui velut regiones primas ſpiſſi retentant: μεσόπυκνοι verò qui media poſſidẽt: ὀξύπυκνοι qui vltima tenent: ἄπυκνοι, qui impoſitionem ſonorũ trium, qui ſunt ſpiſſi, nullo genere aut lege iunguntur.

Stantes autem perſeuerantesq́ dicũtur, vel ἄπυκνοι vel βαρύπυκνοι, qui veluti quandã ſpeciem & formam ſibi principalium vindicabunt. Ideo autẽ à quibuſdam Statarij nominantur, quia diuerſas extenſiones recipere non poſſunt. al. longiora Alij autem vagi & errantes habentur, quia interdum * largiora, interdum minora ſpacia receperunt. Sed hi alij παρυπατοειδεῖς, alij λιχανοειδεῖς vocantur. Verùm primi ideo ſic dicuntur, quòd ſtatim prioribus ſubnectuntur: λιχανοειδεῖς al. & cantor dicũtur, à digito, qui miniſter artis * & cantus ſingulos monet: Eſt autẽ primus à pollice. Hi verò alij ſibi inuicem congruunt: alij diſcrepant & reſultant. Sed illi ὁμόφωνοι quia ſibi inuicem cõiunguntur. διάφωνοι autem, id eſt, diſſentientes ſunt qui cum percuſſi fuerint, inuicẽ diſcrepant: ὁμόφωνοι qui vocis quidem aliam ſignificationem gerunt: eundem tamẽ impetum ſeruant. Sunt autem & aliæ ſonorum diuerſitates. Et prima quidem per intẽtionem: vt aut acumine, aut grauitate diſſentiat. Secunda per ſpaciorum perceptionem:

cum

*cùm vni aut *pluribus coniungitur ſpaciis. Tertia per coniunctionem Syſtematis, quòd aut vnum aut plura recipit. Et quòd ſecundùm morem dicitur κατ' ἦθος. Alium quippe morem acuta ſignificant, alium grauiora. Nunc iam de Diaſtematis diſſerendum.* al. plurimis

Quid ſit Diaſtema.

DIASTEMA *eſt vocis ſpacium, quo acuta, & grauior includitur. Sed in diaſtemate breuiora illa quæ ſunt in dieſi Enarmonia: maiora verò ſunt, quæ per ſingulos tropos bis ex omnibus faciunt, quo nihil maius in tropis poſſumus inuenire.* Fabric. ad Sext. Empiric. adv. Mathem. L. VI. p. 365.

Atq; in ſpaciis alia ſunt compoſita, alia diſiuncta, atque aſyntheta. Et compoſita ſunt, quæ per ordinem currunt: Incompoſita autem, quæ ex diuerſis ſibi inuicem copulantur.

*Item alia logica, alia aloga memorantur. Ac rationabilia illa ſunt, quorum conſenſus poſſumus præſtare * rationem: Irrationabilia quibus non ſubeſt ratio.* al proportionem

Item alia cohibētia: alia diſcrepantia. Tuncq; alia Enarmonia: alia Chromatica: alia Diatonica. Item alia Aria: alia Periſſa. Sed prima æqualia, ſecunda exsurrentia memorabo.

Verùm æqualia ſunt, quæ in æquas partes poterunt ſeparari, vt tonus in duo hemitonia. Periſſa autem, quæ in tria hemitonia diſcernuntur.

Deinde alia diaſtemata ſpiſſa: alia rariora. Spiſſa ſunt, quæ per dieſis colliguntur: Rariora, quæ tonis: & in his alia ſibi congruunt, alia diſcrepant. Sed diſcrepantium nimia multitudo. Conuenientia verò per ſingulos tropos ſex ſunt, id eſt, Diateſſaron, quod de 4. dicimus: Diapente, quòd de quinque: Dehinc Diapaſon quòd ex omnibus continetur. Illud etiam, quod ex omnibus & ex 4. conſtat: vel ex omnibus & quinq;, vel bis ex omnibus, quod bis Diapaſon dicitur.

Sed illud, quod Diateſſaron, hoc eſt ex 4. dicitur, recipit

ſonos 4.ſpacia 3.tonos 2. & ſemis,hemitonia 5. dieſis veri decem, & eſt in Epitriti *ratione,vt ſunt 4.ad 3.*

Diapente,quod ex quinque eſt,ſonos recipit 5.ſpacia 4. tonos 3. & ſemis: hemitonia 7.dieſis bis ſeptem. Et eſt in hemiolia ratione, quod 3.ad 2.

Diapaſon autem ſonos habet 8.ſpacia 7. tonos 6.hemitonia duplicat,dieſis quadruplicat,atque in diplaſia ratione verſatur,quæ eſt 1.ad 2.

Quod verò ex omnibus. & ex quatuor dicitur: Sonorum eſt 11.& ſpaciorum 10.tonos habet 8.& ſemis,hemitonia duplicat,dieſisq́ prædicta ratione multiplicat, & eſt in diplaſi, & diametri regula, vt ſunt 8. ad 3. Quod verò ex omnibus & ex quinque conſtat,recipit ſonos 12.ſpacia 11. tonos 9. & ſemis hemitonia geminantur: dieſis tetraplatur. Et eſt in triplaſia ratione,vt 4.ad 12.

Quod diſdiapaſon dicitur,habet ſonos quindecim,ſpacia bis ſeptena, tonos 10. ac 2. hemitonia duplicata, dieſis 48. atque eſt in tetraplaſi ratione,vt ſunt 12.ad 3. Eſt autem tonus in Epogdoi ratione, vbique dieſim in Enarmonio debemus accipere, quæ eſt in quarta particulatione. Nunc quid ſit Syſtema perhibendum.

Quid ſit Syſtema.

SYSTEMA *eſt magnitudo vocis ex multis modis conſtans,quæ licet multa diuiſionũ genera recipiat, tamen quia eadem in diaſtematis memoraui,prætereo. Sunt autẽ abſoluta & perfecta Syſtemata numero octo. Et primum eſt, quod ab acquiſito quem Græcè* προσλαμβανόμενον *dicimus, ad mediam, quam meſen diximus,omne conficitur. Secũdum,quod à principali principalium in parameſon vſq; diſtenditur. Tertium quod à ſubprincipali principalium in diuiſarum tertium iungitur. Quartum quod ab extenta principalium vſque in diuiſarũ diatonum profertur. Quintum quod à principali mediarum in nete diuiſarum vſque*

pro-

progreditur. Sextum, quod à ſubprincipali mediarum in tertiam excellentium trahitur. Septimum quod à mediarum extenta in excellentium diatonon exurgit. Octauum quod à media excellentium, in vltimam ducitur.

De Generibus Tetrachordorum.

QVIBVS *excurſis Genera tetrachordorum, modulandiq́ue diſcurram. Tetrachordos eſt chordarum cum certa qualitate diuiſio. Genera modulandi ſunt tria*, ἐναρμόνιον, χρῶμα, διάτονον.

*Enarmonion quidem dicitur, quod pluribus ſpaciis, & anguſtioribus ſeparatur: Diatonon verò, quod tonis copiopioſum: Chroma, quod hemitoniis componitur; ſicut enim quod inter album nigrumq́ue eſt, color dicitur; ita hoc chroma quia inter vtrunque eſt, nominatur. Enarmonion quidem, cum immutabilibus ſonis cingitur, modulationi obediet in acumen per dieſin & diatonon incompoſitum. In grauem verò ſonum econtrariò modulatio tota ſumitur. Chroma autem hoc modo melos accipit per hemitonium, & hemitonium, & tria hemitonia, quæ incompoſita prouenient. In grauem verò * ex diuerſo recurret. At verò Diatonum ipſis contentum ſonis in acumen quidem ita accipiet modulationem, vt per hemitonium & tonum, & tonum modum integrum compleat. At verò grauiorem per cõtrarium ordinem perſequetur. Sed nunc maximè diatono vtimur, ſed horum alia modulamur per Agogen, alia per Plocen. Per Agogen eſt, cùm per ordinem ſonus ſequitur. Ploce autem dicitur, cùm diuerſa ſociamus. Exhinc in modulando, alia Euthia dicitur, quod eſt recta, alia anacamptos, quod eſt reuertens, alia peripheres, hoc eſt, circunſtans.*

* al. per diuerſum

Euthia eſt, quæ à graui in acumen erigitur.

Anacamptos, quæ econtrariò deficit.

Peripheres, quæ ad vtranq́ue, aut cõmodatur, aut ſeruit.

Sed cùm tetrachordorum, quos quadrifidos appellamus

diuiſiones innumerabiles ſint, ſex ſunt notæ; Enarmoniæ vna, Chromatis tres: quarum prima, quæ mollis ac ſoluta: ſecunda, quæ hemiolia eſt: tertia, quæ eſt diatonia. Diatonicæ duæ: vna mollis, altera robuſta. Et modus quidem accipit Enarmonia à Tetartemoria dieſi, id eſt, toni parte quarta. In illud verò quod mollius diximus, per tritemoriã dieſis copulatur. Ipſum verò Chroma Hemiolion fit ab Hemiolia dieſi, eius quæ ſit Enarmoniæ. Sed nunc de Tonis.*

al. Tonia

De Tonis.

TONVS *eſt ſpacij magnitudo qui ideo tonus dictus eſt, quia per hoc ſpacium ante omnes prima vox quæ fuerit extenditur, hoc eſt, de nota qualibet in notam; vt à media in Parameſen, vt eſt in Lydio, ſi à iota directo in ſumma iacens ſigna concurrant. Verùm quia hemitonia, dieſisq́ quid vel quantæ qualéſve ſint docui, Troporũ etiam nomina numerumq́ monſtraui; nunc de tetrachordis eloquamur. Nam ſinguli quinque tropi tetrachorda quina cuſtodiunt, ſicut ſuperius quoque *notaui. Verùm horũ extremos ſibi aptandos eſſe non dubiũ eſt. Tetrachordum quippe eſt quatuor ſonorum in ordine poſitorum congruens, fidaq́ concordia.*

al. non tacui

Sunt autem tetrachorda, principalium, mediarum, coniunctarum, ſeparatarum, excellentium. Et primum tetrachordum, quod eſt grauius, incipit à principali principalium, & deſinit in principalem mediarum. Verùm principalium, & mediarum connexum, quod coniunctarum vocatur, erit tetrachordum à media in nete coniunctarum. Atque ab his diuiſum, longéque diſcretum, quod eſt quartum diuiſarum à ſub media in nete ſeparatarum vſque coniungitur. Quod autem ex diuerſis coniunctum eſt, in acutiorem ſonum, & quintum excellentium profertur. Sed de tetrachordis ſatis dictum. Nunc de pentachordis videamus.

 De Pen-

De Pentachordis. Quind. XII.X. 68.

AC ſimiliter hæc quoque & quinque eſſe non dubium eſt. Primum igitur, quod eſt grauius principaliū eſſe dicimus quod incipit ab acquiſito, & in principalem mediarum terminatur. Sequens in acumen eiuſmodi eſt: Et conſtat à principalium extenta in mediarū illam, quæ in Lydio Iota rectum habet. Tertium autem * coniunctarum eſt, al. eunctarum quod à mediarum extenta in vltimam coniunctarum ducitur. Quartum verò, quod per diuiſionem eſt à media in tertiam diuiſarū connecti ſolet. Quintum in acumen erigitur, atq; nete excellentiū terminatur. Hæc quæ dixi artis noſtræ doctiſſimis approbātur. Nam non ſum neſcia aſſerere quoſdam tetrachorda ab hemitoniis initia poſſe ſortiri, quòd eſt in modulatione diatonica ſitū: de qua ſuperius multa dixi. Sanè notum, atque intimatum velim, acquiſitum in omnibus quidem aliis collocari: In his autem, quæ non per ſonos fiunt, in tetrachordis fieri non poſſe: In his enim ſemper ab hemitoniis principia dicūtur. In aliis autem, quæ pentachorda nominantur, nec tam modulationi ſubijciuntur, vt per ſonos conſtare videantur, apponitur. Secundum enim in his hemitoniū poſſumus ponere. Nunc de tranſitu modulātium.

De Tranſitu vocis.

TRANSITVS eſt alienatio vocis in figuram alteram ſoni. Fit autem tranſitus modis quatuor. Per genus in Enarmonio, aut in Chromate, aut in Diatono, vel per ſyſtema, aut à principali principaliū: ſi fortè in ſubprincipalem, aut in aliud fortè ſyſtematum: aut cùm de cōiunctis ad diuiſas tranſitum facimus, vel per tonum, cùm à Lydio, vel in Phrygium, vel in alium tropum cantilena tranſducitur: vel per modulationem, cùm ex alia ſpecie modulandi in aliam deſilimus. Vel cùm à virili cantilena tranſitus in fœmineos modos fit. De genere modulandi conſequenter ediſſeram.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
393 H 27

Fragmentum incerti Scriptoris post Censorinum c. 12.

De Modulatione.

MELOPOEIA *eſt habitus modulationis effectæ. Melos autem eſt actus acuti, aut grauioris ſoni. Modulatio eſt ſoni multiplicis expreſsio.*

Melopœiæ ſpecies ſunt tres Hypatoïdes, Meſoïdes, Netoïdes. Hypatoïdes eſt, quæ appellatur tragica, quæ per grauiores ſonos conſtat. Meſoïdes, quæ dithyrambica nominatur, quæ tonos æquales medióſque cuſtodit. Netoïdes, quæ & νομικὸς conſueuit vocari, quæ plures ſonos ex vltimis recipit. Sunt etiam aliæ diſtantiæ, quæ & tropica mela dicuntur: Aliæ ὁμοιολογικά. *Sed hæc aptius pro rebus ſubrogantur, nec ſuas magis poterunt diuiſiones afferre. Hæ autem ſpecies etiam tropi dicuntur. Diſſentiunt autem melopœiæ ipſæ modis pluribus inter ſe & genere, vt alia ſit Enarmonios, alia Chromatice, alia Diatonos. Specie quoque, quia alia eſt hypatoïdes, alia meſoïdes, alia netoïdes. Tropis, vt Dorio, Lydio vel cæteris. Omnis tamen qui melos inchoat præcunctis ſyſtema debet aduertere: dehinc ſonos miſcere atque componere. Hæc de ſeptem partibus artis noſtræ dixiſſe ſufficiat. Nunc Rhythmos, hoc eſt, numeros perſtringamus, quoniam ipſam quoque noſtri portionem eſſe non dubium eſt.*

al. eomologica.

Quid ſit Rhythmus.

Fragmentum incerti Scriptoris post Censorinum c.

RHYTHMVS *igitur eſt compoſitio quædam ex ſenſibilibus collata temporibus ad aliquem habitum ordinemq́ꝫ connexa. Rurſum ſic diffinitur: Numerus eſt diuerſorum modorum ordinata connexio, tempori pro ratione modulationis inſeruiens, per id quòd aut efferenda vox fuerit, aut premenda, & qui nos à licentia modulationis ad artem diſciplinamq́ꝫ conſtringat.*

Intereſt tamen inter rhythmum, & rhythmyzomenon. Quippe rhythmyzomenon *eſt materia numerorum: Numerus autem velut quidam artifex ad ſpecies modulationis*

al. rhythzomenon

appo-

*apponitur. Omnis igitur numerus triplici ratione diſcernitur, viſu, audituq́; vel tactu. Viſu ſicut ſunt ea, quæ motu corporis colligũtur. Auditu cùm ad iudiciũ modulationis intẽdimus. Tactu verò, vt ex digitis venarũ exploramus indicia. Verùm nobis attribuitur maximè in auditu, viſuq́;. Sed *Rhythmice eſt ars omnis in numeris, quæ numeros quoſdã propriæ cõuerſionis accipiat, flexuſq́; legitimos ſortiatur.* al. Rytholzeto

Eſt quoq. diſtantia inter rhythmũ metrumq́; non parua, ſicut poſterius memorabo. Sed quia viſus, audituſq́; numero dicti ſunt accedere, hi quoq. in tria itidem genera diuidentur: in corporis motum: in ſonorum, modulandiq́; rationem: atq. in verba, quæ apta modis ratio colligarit, quæ cuncta ſociata perfectam faciũt cantilenã. Diuiditur ſanè numerus in oratione per ſyllabas: In modulatione per arſim & theſim: In geſtu figuris determinatis ſchematiſq́; completur.

De ſeptem generibus numerorum.

VERVM *numeri genera ſunt ſeptem. Primum de temporibus: Secundum de enumeratione verborum, quæ in numerũ cadere non poſſunt, quæ rhythmoïdes, id eſt, ſimilia numeris iudicantur: quæq. tribus vocabulis diſcernuntur, hoc eſt, enrhythmon, arhythmon, rhythmoïdes. Tertium de pedibus: Quartum de eorum genere: Quintum eſt, quod agogen rhythmicam nominamus, id eſt, quo genere numerus modiq́; ducantur: Sextum de conuerſionibus. Vltimum rhythmopœia, id eſt, quemadmodum procreatio numeri poßit effingi.* v. ad Quinctil. IX. 4. 56.

Quid ſit tempus Rhythmicum.

PRIMVM *igitur tẽpus eſt, quod in morem atomi nec partes nec momẽta reciſionis admittit, vt eſt in geometricis punctũ, in Arithmeticis monas, id eſt, ſingularis quædam, ac ſeipſa natura contenta. Sed numerus in verbis per ſyllabam, in modulatione per ſonum aut ſpacium quod fuerit ſingulare: In geſtu incipiente corporis motum quod*

Schema diximus, inuenitur. Atque hoc erit breuiſſimum tempus, quod inſecabile memoraui. Compoſitum verò, quod poteſt diuidi: & quod à primo aut duplum eſt, aut triplum, aut quadruplum. Eatenus enim tempus omne numeri profertur, atq. ei finis eſt, qui plenæ rationis eſt terminus. Atque in hoc numerus toni ſimilis inuenitur. Vt enim ille per quatuor ſpecies, hoc eſt, dieſis diuiditur: ita hic etiam quaternaria temporum modulatione concluditur.

De tribus temporibus numerorum.

SED *eorum temporum quæ ad numeros copulantur, alia ſunt quæ enrythmica tempora nominantur: alia quæ arythmata: tertia, quæ rythmoïdes perhibentur. Et enrythmica quidem ſunt, quæ ratione certa ordinem ſeruant, vt in duplici, vel hemiolio, vel in aliis, quæ alia ratione iungũtur. Arythmatha ſunt, quæ ſibi nulla omnino lege conſentiunt, ac ſine certa ratione coniuncta ſunt. Rythmoïdes verò in aliis numerum ſeruant, in aliisq; deſpiciunt. Quorum temporum alia* στρογγύλα, *hoc eſt rotunda perhibentur. Alia* *περιπλεόμενα. *Et rotunda ſunt, quæ procliuiùs & faciliùs quàm gradus quidam, atque ordo legitimus expetit, præcipitantur:* περιπλεόμενα *verò, quæ ampliùs quàm decet moras compoſitæ modulationis innectunt, ſeq; ipſa tardiore pronunciatione ſuſpendunt.*

* al. περιπλέα

Quid ſit pes in numeris.

SED *temporũ, alia ſimplicia ſunt, quæ podica etiam perhibentur. Pes verò eſt numeri prima progreſſio per legitimos & neceſſarios ſonos iuncta. Cuius partes duæ ſunt, arſis & theſis. Arſis eſt eleuatio. Theſis depoſitio vocis ac remiſſio.*

Sed pedum differentiæ ſunt ſeptem, per magnitudinem cùm alios ſimplices, alios multiplices pedes ponimus. Et ſimplices quidem, vt eſt Pyrrhichius. Compoſiti verò, vt ſunt pæones, vel eorum pares. Et ſimplices quidem dicuntur, qui tempo-

Augmentum in Certi Scriptoris post Censorinum c. 17. 14.

temporibus diuidūtur. Compoſiti autem, qui in pedes etiam reſoluuntur. Alios verò alogos, hoc eſt, irrationabiles nominamus, quorumq́; ratio nulla præſtatur: ſed incondita quædam compoſitio profertur.

Alia deinde differentia eſt, quæ per diuiſionem quæritur qualis exiſtit, hoc eſt, ποία, cùm variè & multipliciter ea quæ connexa fuerint diuiduntur. Atq. illa, qua ſimplices pedes eſſe multiplices nominamus. Alia eſt, quæ per diuiſionē fieri conſueuit. Septima, quæ per oppoſitum fit, id eſt, cùm, duobus pedibus acceptis, vnus habet prolixius tempus, quod præcedit ex ordine: illud autem tempus quod inſequitur, anguſtius: vel cùm per contrarium ordinem tempora prædicta vertuntur.

De tribus rythmicis generibus.

RYTHMICA *verò genera ſunt tria, quæ alia Dactylica, Iambica, Pæonica nominantur: alia æqualia, alia hemiolia duplicia. Deniq. etiam epitritus ſociatur. Etenim vnus ſemper cùm ſibi fuerit aptatus, vt æqualis conuenit. Tria vero ad duo numerus hemiolius eſt. Duplex verò qui fuerit ad ſingularem, geminam rationem tam ſyllabarum quàm temporum ſeruat. Quatuor verò ad*tria epitriti* al. tres *modum faciunt. Sed quæ æqualia diximus, eadem dactylica eſſe dicimus. Denique in dactylico genere ſigna æqualia ſibi iure nectuntur: Verùm ad alterum, vel ad numerum geminum duo velut fortè æqualitas numeroſa decurret. Sequitur Iambicum genus, quod diplaſium ſuperiùs expreſſi. In quo pedum ſigna duplicē rationem ad inuicem ſeruāt, ſiue vnius ad duo, ſiue ad quatuor gemini, vel quicquid ad duplum currit. Hemiolium ſanè, quod pæonicum memoratur, tunc eſt, cùm pedum ſigna hemiolij rationem iusq́; ſectantur, vt ad duo tria ſunt. Accidit autem etiam in Epitriti rationem ſæpe numerus, cùm pes in eo accipitur, qui ſit ad tria quatuor. Sed iam ad ordinem recurramus.*

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
393 H 27

De æquali duplo, hemiolio, & epitrito genere.

AEQVALE *eſt igitur numeri genus, quod à diſemo vſque in ſedecim pedes procedit. Diſemus autem appellatur pes, qui per arſim & theſim primus conſtare dicitur, vt eſt* Leo. *Duplum verò incipit à triſemo: decem & octo autem ſyllabas in finem vſque deducet. Hemioliũ ſanè ab Pentaſemo ducit exordium: Impletur autem in quindecim numeris. Epitritus ab Heptaſemo principium facit quatuordecim ſimilibus idem ponẽs, cuius difficilis eſt vſus. Atq; hos quidem omnes numerorum ordines ideo numerauimus, vt ſingulorum leges per vniuerſa ſeruentur.*

Sed numerorum alij ſunt compoſiti, alij incompoſiti, alij permixti. Et compoſiti è duobus generibus vel pluribus cohæſerunt. Incompoſiti, qui vno pedum genere cõſiſtunt, vt ſunt tetraſemi. Mixti verò, qui aliquando in pedes, aliquando in numero accipere debemus. At verò eorum qui compoſiti eſſe dicuntur, alij per copulas, alij verò per periodum colligantur: Etenim Συζυγία, *id eſt, copula duorum pedum in vnum eſt aſſcripta connexio, qui in diſſimiles ſibi poſiti eſſe videntur. Periodus ſanè eſt pedum compoſitio plurimorum: quiq; diſſimiles ſibi * impares ſociantur.* al. pares

*Diſſimilitudinum ſanè differẽtiæ tres erunt, per magnitudinem, per genus, per oppoſitionem. Per magnitudinẽ, cùm ex diſemo, vel tetraſemo componitur numerus. Per genus, cùm diplaſium, aut hemiolium ſimul iungimus, vel quod ex pluribus æqualiter copulatur. Per oppoſitionem, id eſt, * antitheſin, cùm aut primos diſemos ponimus, aut in ſequentibus longè prioribus: aut tetraſemos diſemis in ſequentibus applicamus. Verùm notum eſſe conueniet, vnum etiam pedem poſſe ſufficere ad complendam periodon: ſi ſolus cæteris inæqualis inſeritur.* al. παρ' ἐν-τίθεσιν

De Dactylico genere.

SED *eorum quæ in pedem recidunt, Dactylicum genus primum eſt, in quo genere pedes incompoſiti vocabũtur:*

qui

ui numeri ſunt quinque, id eſt, Proceleuſmaticus, Anapæ-
ſtus, Spondæus ſimplex, & Spōdæus maior. Ac proceleuſma-
icus quidem eſt, qui & poſitionem breuem, & elationem
reuem retinet. Vtetur autem his idem Tetraſemo frequen-
ius. Namq́; & Diſemus huius, id eſt, qui duobus temporibus
mpletur, Proceleuſmaticus quidem, ſed breuior nominatur.
lle verò maior eſt, qui ex quatuor breuibus * efficitur. At al. effingitur
erò breuior, id eſt, Diſemus Syneches vocatur, quia ipſa
ſiduitas, & frequentia comprehendentis ſe inuicem ſylla-
æ, nec magnitudinem aliquam nec modum diuiſæ poteſta-
is extendit, ideoq́; eo rarò vti *decet, nec aſſiduitas breuis al. oportet,
yllabæ carmen ipſum, quod cum dignitate aliqua proferri
portet, incidat. In permixtione verò aliorum pedum qui
ongiores ponuntur, decenter aptatur, vt illorum prolixam
uoram interueniente ſua celeritate compenſet. Quare Pro-
celeuſmaticus, qui ad numeros aptatur, quadriſemo exor-
lium debet accipere. Anapæſtus, qui vocatur minor, accipiet
lationem pedis vnius temporis: poſitionem verò duorum
emporũ faciet. Monochronon quippe dicitur tempus etiam
ùm longa ponitur, quæ longa duo tempora recipere conſue-
uit: Vel cùm tria tempora ſimul breuia collocantur: vel cùm
ſunt quatuor numero: quæ omnia ad comparationem lon-
gæ ſyllabæ computantur. Igitur maior Anapæſtus elatio-
nem quidem ſuſcipiet, quæ Monochronos eſſe dicatur: Poſi-
ionẽ Dichronon habere monſtratur. Quare vtriuſque tem-
poris, quod in poſitione fuerit æquali ſibi poſito oportet ela-
tionis geminum tempus accipere: Ita tamen vt vtroq. inſe-
quenti tempore par priori eſſe videatur. Quare anapæſtus
ἀπὸ μείζονος, dactylicus à nobis eſſe dicitur: At verò anapæ-
ſtus, qui ἀπὸ ἐλάσσονος nominatur, ex duabus breuibus quæ
in elatione ſint, & ex vna quæ in poſitione ſit, copulatur.
Simplex verò ſpōdæus erit, qui ex producta tam arſi quàm
theſi iungitur. Maior verò dicitur, qui quaternariam non
ſolùm elationem ſed poſitionem etiam videtur admittere.

Per

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
393 H 27

*Per copulam verò duplices accedunt numeri: Quoniam ..
ter ex maiore erit Ionico, alter ex minore. Atq; ille, qui
maiore procedit, conſtabit ex ſpōdæo ſimplici, vel procele-
matico, quem diſemum eſſe non dubium eſt. Qui verò
minore eſt, contrarium facit. Atque hi quidem in dactyl
genere ponentur, rhytmi incompoſiti, ac compoſiti, qui ſept
numero omnes erunt. Dactylus igitur eſt dictus, quia or-
nem ſyllabarum conſimilem digito hominis informat. An-
pæſtus verò quia per ordinem redeat ſurſum. Pyrrhichi
verò, id eſt, proceleuſmaticus, quia hic aßiduus, vel in cert
mine, vel in ludo quodam puerili. Spondæus, quia plerunq
inſeruit. Ionicus ſanè propter numerorum inæqualem ſ
num: habet enim duas longas, duasq; correptas, quo pedu
carmine multi ſæpe reprehenſi ſunt.*

De Iambicis metris.

*HÆc de Dactylis ſatis: Nunc Iambica memoremus
al. errant in quo genere numeri incōpoſiti *erant quatuor: com-
poſiti per copulam duo: at verò per periodū ſunt duodecim
Qui igitur incompoſiti erunt, iſti ſunt. Iambus ex dimidi
elatione, & poſitione, quæ gemina eſt. Trochæus ex duplic
poſitione, & elatione, quæ breuis eſt. Orchius qui ex tetraſe-
mi elatione, id eſt, arſi, & octaſemi poſitione conſtabit: ita
vt duodecim tempora hic pes recepiſſe videatur. Atque ha-
bet propinquitatem quandam cum Iambico pede. Quatuor
enim primis temporibus ad Iambum conſonat, reliquis octo
temporibus adiunctis. Dehinc Trochæus, qui Semanticus di-
citur, id eſt, qui è contrario octo primis poſitionibus conſtet:
reliquis in elationem quatuor breuibus artetur. Compoſiti
ſanè ſunt, qui per copulas colliguntur. Sunt autem hi: Bac-
chius qui ex trochæo deducit auſpicium, fine autem Iambici
terminatur. Qui verò Bacchius eſt, ab Iambo principia ſor-
titur: Atque à contrario his, quos diximus, pedibus aptabi-
tur. Per periodum verò eſt, quod velut per ſe certam viam
proue-*

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
393 H 27

ouenit. In hoc genere cùm ſint duodecim numero, quatuor
uidem per ſingulas periodos accipere docetur: vnum Iam-
um, ac tres trochæos. Ac de iiſdem quatuor primũ quidem,
uòd Iambum habere monſtratur: Trochæus Iambo deno-
inatur. Qui verò rhythmus ſecundum Iambum recipiet à
acchio, trochæo vocabitur. Qui verò Iambum tertium re-
pit, Bacchius à trochæo poterit nominari. Ille verò, qui
uartum admittit Iambum, appellatur Epitritus iambus.
orum verò, qui ex vno trochæo ſit, etiam Iambus à tro-
hæo appellatur. Secundus Iambus à Bacchio dicitur, aut
ertè Bacchius medius poterit nominari. Qui verò tertium
ecipit, Bacchius ab Iambo. Qui verò quartum recipit tro-
hæum, epitritus trochæus appellatur. Octo verò & quatuor
e his, quos duodecim diximus, per periodum illi eſſe dicun-
ur, qui binos trochæos, atque Iambos per Pyrrhichium ſer-
ant: Atque ille ſeptimus qui trochæos primos recipit, duplex
Bacchius à trochæo eſſe dicitur. Qui verò ſecundos Iambos
abebit, duplex Bacchius ab Iambo eſſe dicetur. Cùm au-
em trochæi medij collocantur, trochæus medius iure dicetur.
Cùm autẽ in medio Iambi, medius Iambus vocatur. Omnes
vel qui incompoſiti per periodon, vel qui per copulam colli-
gantur, rhythmi decem & octo numerati ſunt.

Sed Iambus dictus eſt ab eo, quod ἰαμβίζειν. Græci de-
trahere dixerunt. Et hoc carmine, quibusq́; veteres detra-
hebant. Item hoc nomen eſt ab eo, quòd venenum maledicti
aut liuoris infundat.

Trochæus verò ab eo dictus, quòd celerem reuerſionem
faciat veluti rota.

*Orthius propter honeſtatem poſitionis eſt nominatus. al. forsè Artios

Semanticus ſanè, quia cùm ſit tardior tempore, ſignifi-
cationem ipſam productæ & remanentis ceſſationis effingit.

Bacchij verò ſunt dicti, quod Bacchicis maximè ſo-
nis congruunt: isq́; Bacchi ludus eſt, qui illis carminibus
aptatur.

De Pæ-

De Pæonico genere.

IN eo verò genere, quod Pœonicum nominatur, incon poſiti duo rhythmi eſſe dicuntur: Quorum alius Pæon δ πλάσιος appellatur ex longa poſitione, & longa elation Ac alter Pæan Epibatis, id eſt, in theſi duplici poſitione pro ducta, & arſi longiore ducitur. Hi ſunt Pæonici generis nu meri, quos incompoſitos eſſe prædiximus. Neque verò p coniunctionem, hoc eſt, ζυζυγίαν, neque per periodum i iſto genere rhythmus accedet. Inde διπλάσιος quidem di ctus eſt, id eſt, quaſi duplicia membra diſcernat. Epibat autem, quia membris veluti vtens quatuor & tria diuerſi tatibus copulatur.

De permixtis generibus.

VERVM hæc genera cùm permixta fuerint ſpeciebus numerorum, primæ ſpecies erũt iſtæ, quæ Dochiminæ nominãtur. Ex quibus prius quod fuerit hac lege componitur, vt ſit ex Iambo & pæone, qui διτ[illegible]οι vocantur. hunc διάτομον poſteriores Græci cognominarunt. Secunda eſt ſpecies, quæ ex Iambo dactylico & Pæone conſtare monſtratur.

Qui autem deducti numeri nominantur, propter aſſiduum, & compoſitum ſonum appellari videntur.

Fiunt autem numeri, qui & proſodiaci vocantur: Quorum alij per ternos pedes fiunt, Pyrrhichio, Iambo & Trochæo: alij verò 4. vt his 3. pedibus Iambus primus aptetur. Alij verò ex duobus ſyzygijs, id eſt, copulis Bacchio, & Ionio ἀπὸ μείζονος conſtare conſueuerunt.

Sunt ſanè, qui etiam irrationabiles eſſe dicuntur, quos analogos vocitamus, quos etiam chorios appellare conſueuimus. Sunt autem numero duo, quorum alter Dijambi figuram reſpicit, & conſtat ex elatione quæ longa eſt, & duabus poſitionibus: & numero qui eſt ad dactylum ſimilis.

lis. Partibus verò ad numerum Ionicum iungitur, & Iambicinum: alius verò eſt numerus, qui trochæides nominatur, id eſt, qui figuram quandam ſpeciemq́ trochæi habere videtur, ex elationibus geminis & longa poſitione conſiſtens per contrarium prioris effectus.

De quinque ſpeciebus mixti generis.

SVNT *autem mixti generis quinque, id eſt, Dactylicus per Iambum: Dactylicus in Bacchio incidens qui veniat ex trochæo: Dactylicus per Bacchium, qui ex Iambo manauerit: Dactylicus per trochæum qui ex Iambi similitudine exordium mutuetur: Dactylicus per chorium, qui ex ſimilitudine trochæi videatur expreſſus. Et Creticus quidem conſonans ex trochæo poſitione & indicio numeri componendi, & omnium figurarum plena perceptio. Diuiditur hæc in eas quas & Melopœïa partes, quæ ſunt iſtæ: ἐπίληψις, id eſt, perceptio, per quam ſcimus quo quantum numero vtendum ſit: χρῆσις, id eſt, vſus per quem poſitiones aut aut elationes decenter aptamus: μίξις, id eſt, permixtio, per quam quod oportunum fuerit ex arte miſcemus. Tropi verò, vt in Melopœia, & in rhythmopœïa tres ſunt, quos *Syſtalticos dicimus, & in harmonicis eos ſuperius memorani.* al. Syſtaticos

Numerum autem marem eſſe, melos fœminam nouerimus. Etenim melos materies eſt, quæ ſine propria figura cenſetur: Rhythmus autem opere quodam virilis actus tam formam ſonis, quàm varios præſtat effectus.

Quæ cùm harmonia intentis tam diuis, quàm Heroum populis Auguſta quadam ſuauitate percurreret, ad cantus, carminumq́ dulcedines decenter regreſſa conticuit. Tuncq́ Ioue aſſurgente, diuisq́ præambulis Cineſim modulata, in thalamum quoque virginis magna cunctorum voluptate peruenit.

Tandem

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
393 H 27

*Tandem ſenilem Martiane fabulam; *al. Habes*
Miſcillo luſit quam lucernis flamine
Satyra, Pelaſgos dum docere nititur
Artes creagris vix amicas Atticis:
Sit in nouena decidit volumina:
Hæc quippe loquax docta indoctis aggerans
Fandis tacenda farcinat, immiſcuit
Muſas, *deaſque diſciplinas cyclicas: *al. deóque*
Garrire agreſti cruda finxit plaſmate
Hac ipſa nauci rupta conſcientia,
Turgénſque felle ac bile, multa chlamyde
Prodire doctis approbanda cultibus,
Poſſemque comes *vtque è Martis curia *al. vt qua*
Felicis, inquit, ſed Capellæ flamine,
Indocta rabidum quem videre ſæcula
Iurgis caninos blateratus pendere,
Proconſulari verò dantem culmini,
Ipſóque dudum bombinatore floſculo
*Decerptum falce iam caneſcenti rota, *al. Decertum falcem*
Beata alumnum vrbs Eliſæ quem videt.
Iugariorum murcidam viciniam
Paruo obſidem, vixque reſperſum lucro,
Nictanti cura ſomnolentum lucibus:
*Ob hoc creatum Pegaſeum gurgitem. *al. ab hoc creata*
Decente quando poſſem haurire poculo,
Teſtem ergo noſtrum quæ veternum prodidit
Secute nugis nate ignoſce lectitans.

F I N I S.

AMICE LECTOR,

AVCTOREM tibi damus bonum, (& quis neget?) & multo quàm antehàc meliorem. Intereà ne ἀνίπτοις, quod aiunt, χερσὶν, ad eum, Notaſque noſtras aduoles, pauca tibi præfabor. Habebis in illo, præter ſeptem liberalium, vti appellant, artium rudimenta, adumbratam fabulis Poëticis Platonicam, Pythagoræamque Philoſophiam, veterumq. religionum inſigne compendium. Ecce in libro primo, quàm eleganter Mercurij iter ad Apollinem deſcribit, fratrumque conſilia? Deinde quàm pulcrè omnes Planetas fluuiorum figuris exprimit? quàm egregiè Deos pleroſque omnes, eorumque habitacula, & ſenatum depingit? Libro ſecundo, quàm eximiè Philologiæ ἀποθέωσιν ante oculos ponit? quàm ſcitè Genios, minorumque gentium Deos, omnes cælorũ orbes, ipſumque Empyreum deformat? quàm aptè vbique Philoſophorum placita inſerit, rebuſque omnibus Pythagoræam iungit Harmoniam? De Artium tractatione taceo; pauca enim referre, inutile; omnia, moleſtum: Ad ipſum te Martianum relego, in quo plurima inuenies quę nec diſcere tædebit, nec didiciſſe pœnitebit. Neque hoc ipſos Barbari ſæculi homines latuit, apud quos quanti nominis fuerit Capella, vel ſolus Turonenſis ſatis ſuperque docebit, qui eum in fine libri nõ aliter nominat, quam ſi Ariſtotelem, Ciceronem, Varronem nominaſſet. Sed vti hoc maximum doctrinæ, ſcientiæque eſt teſtimonium, inter ipſos indoctos doceri, & à Barbaris non ſperni, ita non paruum ex illorum hominum, quorum quotidie in ma-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
393 H 27

nibus verſabatur, inſcitia damnum tulit, & , vt de eo dicam, quod de Menelao Tragicus,

βεβαρβάρωται χρόνιος ὢν ἐν βαρβάροις:

quicquid enim illi fungi non intelligerent, id ſtatim mutandum cenſuerunt, omne quicquid à vulg ingenio paulo eſſet remotius, interpungétes, mutantes, luxantes. Ita fit vt hodie mendis plurimis obſitus à paucis legatur, à paucioribus intellegatur. Cui accedit, quod ipſe verborum antiquitatem, & archaïſmos nimium affectans, nihil magis quæſîſſe videatur, quàm vt ne à quoquam poſſit capi. Hiſce incommodis nonnullam medelam tulit vir de literis Latinis, Græciſque optimè meritus Bon. Vulcanius, qui cum aliquot in locis ex Manuſcriptorum fide reſtituit, nonnullas etiam Gloſſarum interpretationes adiecit, aliqua etiam de ſuo addidit. Et vtinam ſanè vir optimus temporis breuitate, nundiniſque inſtantibus non fuiſſet oppreſſus, neque alij immeritum hac de cauſa criminarentur, neque nos hunc laborem aggredi coacti fuiſſemus. Nos ei ſucceſſimus, vſi ante omnia ipſius Vulcanij editione, quam in omnibus fermè, vt reliquis longè emendatiorem in Textu noſtro ſecuti fuimus. Veicetino prætereà Codice, quem ab Illuſtriſſ. viro Ioſ. Scaligero accepimus, impreſſo antè annos centum, anno nempe à ſalute noſtra cIↄ. cccc. xcix. Lugdunenſi etiam libro anni cIↄ. Iↄ. xxxii. Baſileano quoque anni cIↄ. Iↄ. xxxix. Qui iterum mutatâ fronte prodiit anno cIↄ. Iↄ. xcii. Prætereà Manuſcripto, quem à patre meo habeo, cuius tempus ignoramus. In fine libri. I. in eo codice ita ſcriptum inuenio. *Securus melior felix aſp. com. conſiſt. rhetor. urb.* R. *ex mendoſiſſimis exemplaribus emendabam, contra legente Deutero* (emen-

cum Iſidori originibus aliiſque et Fulgentio Baſil. 1577. fol.

Vicentiae. 1499. fol.
Lugdunensem a. 1532. non novi. sed Basileensem ap. Henr. Petri 1532. fol. neq Basileensem a. 1539. sed Lugdunensem 1539. 8.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
393 H 27

(emendatum fuit *Euterio*) *ſcholaſtico diſcipulo meo, Romæ ad portam Capenam conſ. Paulini. v. c. ſub d. Non. Martiarum. Chriſto adiuuante.* Habuimus prætereà fratrum Tiliobrogarum excerpta, ex Manuſcripto, quæ ſemper cum meo manuſcripto conueniunt, vt & ille manu exaratus liber qui in Bibliotheca Lugduno-Batava aſſeruatur, adeò vt in illis eadẽ etiam habeantur, quæ in fine libri primi ſcripta retulimus. In meo verò multa ſæpe melius, quàm in illis leguntur, & proculdubio plura adhuc eſſent, niſi ex quo liber ſcriptus eſt, in manus peſſimorum, & indoctorum hominum perueniſſet: Ideoque ſæpe ex lituris multa erui, ita vt plerunque cum libro ingenium fuerit coniungendum. Ab iiſdem fratribus excerpta alia accepi ex membranis quibuſdam, in quibus ſcripta aliquot erant de rebus cæleſtibus, & inter illa Capellæ aſtronomia, ex quibus nonnullas lectiones in Notas reiecimus, nonnullas in textus margine annotauimus, ſubdita ad diſcrimen literæ l. nota. Ex noſtro autem Manuſcripto, itemque ex aliis tribus codicibus multas diſcrepantes lectiones collegimus, vltra trecentas, quarum tamen multæ operarum Typographicarum incuria omiſſæ. Lectiones illas quæ textui emendando facere viderentur, vnà cum explicationibus in Februa, ſiue Notas contulimus, nonnullas certiores in textum. Quædam tamen quæ emendari poſſe videbantur, vt *chaus, tripos, biſſis, miſcilla, fulcida*, & ſimilia retinuimus ob antiquitatis quandam ſpeciem. Sed cùm multa errata, quæ authorem hunc turbabant eiecerimus, ſucceſſerunt quamplurima alia, ſed Typographica, & quæ, niſi nos monuiſſemus, quilibet lector ex ſeſe facillimo labore potuiſſet corrigere. Illa varij generis

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
393 H 27

irruperunt in textum, & Notas, vt vocum, accentuum, diſtinctionum, & characterum, puta cum ea quæ ex aliis laudantur, aut τεχνικῶς afferuntur, ita ſcripta ſunt, quaſi ab auctore proficiſcerentur, aut vice verſa: Quæ omnia cuiuscuiuſmodi ſint peto, rogo, fideiq́ue tuæ committo, vt ex Indiculo noſtro corrigas, antequam ad lectionem libelli, te accingas. Cæterùm Februa noſtra quàm breuiſſimè contraximus. Raro in iis excurſum, & ſi quid fortè prolixius eſſet explicādum, cogitauimus nos Notas, non Commentarios ſcribere. Contulimus in iis Capellam cum diuerſis eiuſdem argumenti auctoribus. In libris prioribus cum Philoſophorum veterum placitis, Apuleio, Albrico, aliiſque quos longum foret recenſere. In Grammatica ſimiles vix inuenimus. In Rhetorica Tullium, & Aquilam illi comparauimus. In Dialectica Porphyrium, & Ariſtotelem, & alicubi Caſſiodorum, atque Apuleium. In Geometria, Strabonem, Melam, Solinum, Ptolemæum, maximè verò Plinium, cuius editione vſi ſumus anni 1524. Item Eucliden. In Arithmeticis paulum nos iuuerunt θεολογουμένα τῆς ἀριθμητικῆς, vt & Euclides. In Aſtronomicis Hyginus, aliiq; Sphærici, & Aſtronomici auctores. In Muſica Cleonides, Vitruuius, Boëtius. In Notis his quaſdam inuenias abbreuiaturas & vocum compendia. MS. valet Manuſcriptus. L. lego, vel legendum: M. malo, vel melius. F. Fortè. Si quid boni in hiſce inuenies gratitudine tua me ad alia præſtanda inuita. Si quid mali condona, & memento nos homines, me etiam puerum. Nam quanquam nunc demum hic liber prodeat, à me tamen paratus fuit anno meæ ætatis decimo quarto:

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
393 H 27

ſed perfectio editionis ob meum iter, & Typographi impedimenta in hoc vſque tempus fuit dilata. Excuſabit me præterea, quod hiſce leuioribus ſenſim relictis ad grauiora Iuriſprudentiæ ſtudia me ſerio accingam, in quibus, ſi Deus voluerit, non ſegniorem, fortè nec ſequiorem operam nauabimus.

ERRA-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
393 H 27

ERRATA IN FEBRVIS.

~~AD Pag. 16. *Fons etiam*] in eo ſepulchro quod procul ad Fontis eras. *Ad pag. 20. Inter quarum*] reſplendebat, Hyacinthos, &c. *Ad pa. 35. ἀείζωον*] ςεφάνιζςα κυλίδων. *Ad pa. 38. Curitim*] in arâ iſtâ.~~ *Ad pa. 41. Fatui*] à fando fatuus. *Ib. Poſt pr. æuum*] *Phœnice.* *Ad pa. 42. Ibis*] *Thoth.* *Ad pa. 44. Nomen, cognomen.*] *Ego tamen alterum.* *Ad pa. 48. Amica*] MS. *habuit* amicta. *Ad pa. 57. Dexterior*] *Pars dexterior eſt* ⊢, *ſiniſtra* ⊣. *Ib. Præpoſitionibus præcedit*] vocales ex vtroque, &c. *Ib. Lact*] Cur cõdemnetur ratio magis vt faciat Lact? *Ib.* propter quod facit (*l.* propterea quod faciat) lactis. *Ad p. 64. Vnde*] *l.* longa, *Vnde ſpiſſa coma:* breuis, *&c.* *Ad p. 77. Menas*] *Lenas*]. *Ad pa. 139 confeſſionis*] *l. conſeſſionis.* *Ad pa. 140. Perſuadendi*] *ſimilesq́ locos cum aliis.* *Ad pa. 152. Sis tamen*] *fuiſſe* Hic. *Ad pa. 159 vt ſi quid accedat*] fueris. *Ad pa. 182. Habitationem*] habitionem ἕξιν. *Pa. 188, Επτὰς in numeris*] *octonarius.* *Ib. Arcibus vrbanis*] in ſummis vrbibus arces. *Ib. Vrbes*] μετεωρογράφους. *Ad pa. 189. Fulcida*] *C pro G.* *Ad p. 190. Verſis*] *an non* variis? *Ad pa. 198. Promontorium*] octoginta. *Ad pa. 201. Hiſpania*] *vt emendat Turnebus.* *Ib. Teſtimonio*] MS. teſtimio, *Ad p. 202. A luſu liberi patris*] à Luſo, & Lyſia &c. *Ib. Gelenius.* *Ad p. 203. Conventus*] TARRACON. *Ad pa. 204. Ortum Solis*] *f.* ortiui Solis. *Ad pa. 206. ob. VI. latrocinaliter*] latrocinaliter, interemit. *Ad pa. 207. Columbaria*] *An colubraria?* *Ib. Veneria*] *an Ænaria.* *Ib. Firmiana*] *Firmiano*] *Ad pag. 209. Hydruntum*] ὕδρους. *Ad pag. 210. Atti. atque Att.*] *non fruſtrà Atticæ additur, &c.* *Ad pa. 213. Lacus*] *l.* nec procul, fluuius, lacus, oppidum, &c. *Ad pa. 216. Iocoſium*] *l. Icoſium.* *Ib. Ruſcurius*] ϱουσκόϱαι. *Ib. Dec. quad. trium*] *Plin.* octingenta, &c. *Ib. d. trec. trig.* VIIII. *Ib. Diſtinctio Libyæ*] Libyphœnices. *Ib. Thenæ*] *Pt.* θέαιναι *l.* θαῖναι. *Ad pa 217, Ptolemaidi*] *Ptolemaïda.*] *Ad p. 218. Menala Æla*] *Menala Ala Item*] *Ib. Heracleopolis*] *Heracleopolis*] *Ad pa. 220. Cæpodes*] *Capodes*] *Ad pa. 221. Celene*] ὄνς Ηʹνιασε. *Ib. Lycaonia*] *l.* Lycaoniæ. *Ib. ſagarim*] *Peneuſq́ Ad pa. 224. Iouis ſemine*] Indiæ aſcribunt, &c. *Ad pa. 226. Heſp. ceras*] MS. Heſperon ceras. *Ib. Gorgadis*] *Gorgades*] *Ib. Vmbriona*] *l.* Ombrion. *Ib. pluuialis dicta.* *Ad pa. 227. Delere*] *vide Feſtum.* *Ib. Vellere*] *& dropace caluam.* *pa. 231.* ὑστατικός] ουστατικὸς dicitur, quo docetur, &c. *Ad pa. 235. Cel. Priapum*] *illuſtrabo.* *Ad pa 235. Diſpicabilem*] Diſpicabilis, contemtibilis, diſpectus. *Quo in loco bis I pro E poſitum, &c.* *Ad*

pa.

pa.241.Heptas veneranda] *fragmento Ionis. Ib.* ἁρμονίας τριό-
δους. *Ad p.242. Septimani partus*] *ff.* de ſuis, *vbi Vlpianus, &c.*
Ad pa.243.Perfectior dicitur] καὶ περιττοὺς (*ita enim lego, non* περὶ
τοὺς) συνεστήκασι, *&c. Ad p.243. Apocataſtaſim*] ἀποκαταστάσεις.
Ad p,248.vel exuperante] *l.* vel ex ſuperante. *Ib. Planitus* 47.]
Planities 47.] *Ad pa.250. Antecedentes* ἐπιμερεῖς] membriſve
antecedentes ἐπιμερεῖς, *&c. Ad pa.257. Nonnulli*] nulli non.
Ad pa.267. Et ex duplicatione] *Scriptum fuerit:* etcæ. duplicatione
metiuntur. *Ad pa.269.Numeraria*] *numeraria*] *Ad pa.*
272. *Natu a.i.v. Capella*] MS. Nætu, &c. *Ib. Poſt ad hæc*]
Lampadion—— *Ad p.274. Crinitorum ſcopas*] *Ath.q.u.l in.reſtitutam.*
Ib. crinitos. *Ad pa.275. Cydo foreticus Cyma*] *legit*
cyclophoreticon. *Ib. Occulatur*] *Caio Octauio. Ad pag.283.*
Sept. thor.] ἀπεσεσδιονύσῃ. *Ad pag. 290. Spacium cor. Lunæ*]
Membranæ: corporis. *pa.296.Diarchodon*] *l.Diarhodou Ad pa.*
302.*Tritonida*] *& in* MS. *pro* Tritonia. *Ib. ad Max. Ib. Ac ni*
per illas] *libare, generaliter ſacrificare. Ad pag.304.Reſponditq́;*]
interit vxor. *Ad pa.306. Crinale ſpicum*] ſpicum *dictum, &*
inde ὑποκορισμικόν. *Ad pa.310.Fidibuſq́;*] luxa, copioſa. *Ib.*

Dum conchis Galatea perſonantes
Nantes fluctigenas, chorumq́; Phorci
Flagrans cura trahit.

Ad pa.315. Quartam partem] *aliæ ritè ſonant. Ib. Et Harmoniæ*
diuiſio] *vt ſeſquitertia Arithmetica*—— *Apud Romanos*] *Si,* &c.
Ib. διάτονες] διάτονον *non tropum. Ad pa.317. Primò quippe*]
ἑρμιονεὺς πόλεως τῆς ἀχαΐας γεγονώς. *Ib.* λάσω τῷ ἑρμιονεῖ. *Ib.*
εἰδικόν.] *Sed pro* ὑπερεργαστικόν. *Ad pa.318. Vt ſi is punctus*] *quomodo
ſequitur* ſcribendum: *Ad pa.319. literam*] Λ inverſam.
Ad p.320. Sed illi ὁμόφωνοι] *l.* σύμφωνοι. *Ad p 322. In acumen*
erigitur] *contrarium,* deficit. *Ad pa.324. In ſumma iacens*] *l.*
in ſigma, &c. *Ad p.333. Dup. Bac. ab Iambo*] *& ſubnectit,* Qui
Ad pa.334. Qui διτλοὶ] MS. qui διατόνης (F. διάτομος) vocatur,
hunc λύκειον poſteriores Græci cognominarunt. *Ad pa.336.*
Miſcillo] Miſcellà *legit. Ib. Creagris*] *cathedras, ſi tamen, &c.*
Ib. Muſas Deaſq́;] *immiſcuit Muſas, Deaſq́;.*

Errata hæc quo facilius corrigeres, Amice lector, Paginas textus, & voces in Notis prænotatas adiunximus, & ſi quid eſſet in ipſis textus vocabulis commiſſum, id iterato hoc ſigno] *quo auctoris verba ab expoſitione diſtingui ſolent, ſignificauimus. Præcipuè verò te velim characterum varietates diligenter notare, & prætereà errorum multitudinem noſtræ abſentiæ condonare. In Textu ipſo Capellæ aliquoties erratum, præſertim in diſtinctionibus, idq́; libris prioribus potiſſimum, quæ omnia emendare, præterquam*

quod

quod magni momenti non ſint, per Nundinas Francofurtenſes inſtantes non licet. Quædam tamen quæ ſenſum turbant afferam. Pag. 2. in princ. Quid iſtud mi pater, quod m. n. v. c. deproperas? Pag. 24. linea tertia à fine impræmeditata. Pag. 26. linea incipiente à vocula rationis. Quippe intrà ſe. Ib. triademque, vt paulo ſuperius tetradem. Ibid. aliquantò inferius Diateſſaron. Et poſteà heptadem. Pag. 30. Tu quæ Rhetorico. Et ibidem linea vltima vero non verò. Pag. 43. verſu vltimo paterne. Pag. 45. paulo poſt Græca illa ἅπαξ, &c. Hic diutiſſimè. In pag. 50. Iatricen, & Genethliacen reſtituendum. Pag. 71. linea Illa verò repone toreuma. Pa. 84. linea coniugationis ſcribe correptæ. Pag. 87. verſ. 14. lege peto petis, aut Io, vt rapio, &c. Pag. 102. verſu à fine quarto pro ſic reſtitue ſi. Pag. 137. linea quæ incipit fulmina, pro potens repone impotens. Pag. 146. linea aut qualitatem pro perſcriptionem malim præſcriptionem. Pag. 171. quinta à fine interrogationi. Pa. 173. verſ. aliquando, pone conſocietur. Vlterius ſi qua ſunt, parui momenti ſunt.

Variantes lectiones, quæ in textum irruperunt.

Pag. 113. lin, 15. vt poſſimus text. poſſumus. 123. lin. ant. dicendi, text. docendi. 127. lin. 11. vtique text. itaque. 136. lin. 26. ſubtiliſſimi, text. ſublimiſſ. 137. lin. 7, potens, text impotens. Ibid. lin. ant. vtriſque text. vtrique. 138. lin. à fin. 7. commem. text. mem. 139, lin. à fin. 6. accedat text. accend. 143. li. 11. aliud text. aliquid. 145. li 21. affectatione, text. affectione. 147, lin. 15. alia text. tali. Ibid. lin. 21. pertin. text. attin. 148. li. 6., id eſt, deleto comma & leg. in text. eſt. Ib. li. vlt. conflictat. text. conflictione. 149. lin. 20. autem text. etiam 151. lin. 9., c.d.e.d.g.v. expungito comma & leg. in text. controuerſiarum deliberatiui & d. g. ſtatum v. Ib. lin. à fin. 7. alia text. tali. lin. à fin. 6. fugiente text. conf. 151. lin. 14. laudandus. text. laudabilis. 154. lin. à fin. 10. incipiam. text. incipiamus. 155. lin. 7. à fin. eſto text. eſt. 156, lin. vlt. à maiore ad minus. text. à minore ad maius. 157. lin. 10. datus. text. traditus. 160. lin. 9. congererentur. text. cogerentur. 167. lin. 1. hæc. text. his. Ibid. lin. 20. amo. text. amabam. Ibid. lin. 23. lucebant. text. lucent. 169, lin. 3. peritauit, text. perit. 170. li. 21. molliter. text. leniter. 175. lin. 11. immutare d.r. text. imputare debet reſp. 177. lin. 15. locus t. d. memoriæ, text. locis t.d. memoria. 184. lin. 14. diſſim. text. ſimili. 185. lin. 12. confirmetur. text. confirmet. Ibid. lin. à fin. 11. adjunct. text. adject. 187. lin. 14. typhi. text. typhæ. VALE.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
393 H 27

Scaligerum per Grotium loqui in Arateis Germanici ait Burm. XLVII. Adv. 18. Sic etiam de Martiano Capella dubitabant nonnulli viri docti.

Voss. III. de Hist. Lat. p. 638. divulgavit Hugo Grotius, uno Batavo, altero aius terrae cum magno Graecae linguae nihil inest undiq eruditius, vel sol videt, vel solum sustinet.

Hugeiani Grotii
FEBRUA
IN
SATYRICON,
MARTIANI
CAPELLAE

A

Georg. Remus in Epistola ad Ioannem Kirchmannum inter Epistolas Gudianas p. 211. Apotheosin Philologiae aliam non est quod existimes librum esse, quam Nuptias Mercurii cum Philologia, Marciano Capella auctore quem scriptorem Hugo Grotius Ict. ignei ingenii homo, recensuit, et Februis expiavit.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
393 H 27

Marcianus Heracleota Geographus graecus

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
393 H 27

HVGEIANI GROTII
FEBRVA
IN
SATYRICON,
MARTIANI CAPELLÆ.

MARTIANI] *Auctori huic noſtro nomina quatuor, quorum primum* MARTIANVS *ad familiam pertinet: ideoq; lib.primo ait:* Martianus intervenit dicens; Quid iſtud mi pater. *Et lib. 9.* Pag. 1.

Habes ſenilem Martiane fabulam.

Fuit & Iuriſconſultus celeberrimus hoc nomine inſignitus: à Marte deriuatur, vt & Martius *&* Martialis, *& (quod recentius)* Martinus. *Similia multa paſſim reperias à Dijs indita; à Ioue,* Diocles, Diogenes, Diomedes, Dion, Diodorus, Iouianus, Zenodotus; *à Iunone,* Heron, Herodotus (*fortean &* Iunius) *ab Hercule,* Heraclides, Heraclitus, Heracleon, Heraclius, Herculeius; *à Sole,* Helius, Heliodorus, Heliogabalus; *ab Apolline,* Phœbus, Phœbadius, Apollonius, Apollinaris; *à Mineruâ,* Pallas, Palladius; *à Baccho,* Dionyſius, Bacchides, Bacchylides, Bacchius; *à Mercurio,* Hermes, Hermippus, Hermias, Hermocrates, Hermodorus, Hermogenes, Hermolaus (*forſan &* Herminius) *& ab aliis alia.*

Secundum eſt MINEVS *quod Gloſſæ Martiani à minij colore dici aſſeuerant: Huius quoque generis plurima reperias:* ab *albo colore,* Leucon, Leucaſpis, Leucippus; *à nigro,* Melas, Melampus, Melanion, Melaneus, *forte &* Atratinus; *ab alijs* Pyrrhus, Erythras, Glaucus, Xanthus, Xanthides, Xanthippus, Chloris, Rufus, Rufinus.

Tertium FELIX *à bono omine, cui ſimilia ſunt* Magnus, Fauſtus, Proſper, Fortunatus, Firmus, Valens, Valētinianus, Firmicus, Auguſtus, Macareus, Macarius, Eutyches *&c.*

Vltimum eſt CAPELLA, *pecudale (vt ipſe appellat) nomen, cui paria* Caper, Ægeus, Tityrus: *A beſtijs indita ſunt & alia, plurima, ab ouibus,* Ouius, Ouilius, Ouidius; *ab equis* Hippias, Hipparchus, Hippaſus, Hippocrates, Hippodamus, Hippodorus, Hippodromus, Hippolochus, Hippolytus, Hippomachus, Hippomenes, Hipponicus, Hipponax, Hippota, Equitius,

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
393 H 27

rius, Equicolus: *a porcis* Porcius, Suillius: *à catulis*, Catulus, Catullus. *His coniunge, Aper, Leo, Lycus, atque alia eiuſce generis. Duorum nominum posteriorũ meminit ipſe libro Aſtronomico*: Næ tu, ait, FELIX, vel CAPELLA, vel quiſquis es: *Et libro Harmonico:*

FELICIS, *inquit, ſed* CAPELLÆ *famine,*

Nomen autem Capella etiam in hâc inſcriptione legitur:

CALAVRIVS
CAPELLA VI VIR
HELENA
NYMPHE

Et hactenus de nominibus: quod ad patriam attinet Afrum ſtylus docet: Carthaginiẽſem indicant libri omnes Manuſcripti: Caſſiodorus tamen Madaurenſem appellat. ſed ſanè ipſe ſe Carthaginienſem profitetur cùm ait:

Beata alumnum vrbs Eliſſæ quem videt,

Niſi ſi Carthagini tantùm educatus. Quod ad genus attinet ſcribendi Satyricon eſt, non quidem inuectiuum, ſed opus miſcellum: ideoq́ʒ SATYRAM *librum ſuum & in principio, & in Geometriâ, & in Aſtronomiâ* κατὰ προσωποποιίαν *loquentem inducit: ſed & in fine voluminis. Quod ad inſcriptionem illam* DE NVPTIIS PHILOLOGIÆ ET MERCVRII *attinet, ſciendum eſt citari hoſce libros eodem titulo à Fulgentio Planciade, ſed perperàm: Ita enim laudat:* Placuit Mineruæ pellere cælibatum; *cùm Martianus ſcripſerit* conſtituit pellere cælibatum; *idque de Mercurio non Mineruâ:* ἁμάρτημα *eſt* μνημονικὸν, *cuius generis multa apud Grammaticos, quale eſt illud quod apud Marcellum obſeruaui:*

Foliis ne tantùm nomina manda

Pro illo Maroniano:

Foliis tantum ne carmina manda.

Tu quem] *verſus ſunt Satyræ ad Hymenæum.*

Auram mentis] *Sic Flaccus de eâdem ratione, eâdem ratione dixit:*

—— *Diuinæ particulam auræ.*

Cæterùm verſus hi in Manuſcripto quem à patre habeo, optimæ fidei libro, ſed à ſciolis nimium quantum deprauato: in eo, inquam, hi verſus ita diſtinguuntur.

Atque auram mentis corporibus ſocias.
Fœdere complacito, ſub quo natura iugatur
Sexus concilians, & ſub amore fidem.

Cypridis qui maxima cura es.] *Nam teſte Claudiano:*

Hunc Muſâ genitum legit Cytheræa ducemq́ʒ

Prapo-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
393 H 27

Præpoſuit thalamis ——————

Seu tibi quod] *Senſus eſt: Seu placuiſſe choreas habes Bacchi (is enim ſaltationibus præeſt vnde quiſquis ille eſt Orphaicorum hymnorum auctor, qui propediem fortè à nobis nouam ſperet diem, canit:*

—————— ὅστι μεγίστας
Τιμὰς ἐν μακάρεσσιν ἔχεις Διόνυσε χορευτά.)

—*ſeu cantare ad thalamos habes matris Calliopes, vel (vt alij volunt) Vraniæ.*

Verniferis] M S. vernificis.

Conſanguineo] *Conſanguinei ſunt* ὁμοπάτριοι: *vt Charites & Hymenæus vtriſq; enim pater Bacchus: Alij tamen Gratiis patrem aſſcribunt Iouem: De matre etiam diſcordia, alijs Autonoën, alijs Eurynomen, alijs Venerem, alijs Eurymenen, alijs Eurydomenen, alijs Eurymeduſam vocantibus: alijs etiam Æglen ex patre Sole genitricem ſtatuentibus. Cæterùm Gratiam trinam dixit, vt infrà lib* IX.

Suada decens trinâ anxia cum Charite eſt.

quid hîc non nugamini Gloſſatores?

Incremētis luſtralibus] *Quinquagenarium ſe fuiſſe indicat.*

Nictantis] *Nictantis, vt nemo ignorat, non* ἀπὸ τοῦ νυκτὸς *vt* Pag. 2.
Gloſſæ volunt, ſed à niuendo, vnde conniuere: quo verbo infrà vtitur: quieſcere cupientem conniuere non perferat.

Aditumq;] *malit fortè quis* Adytumque. *Et ſanè de Antiſtite ſermo.*

Reſerares] *melius* M S. reſerâris.

Ne tu] *l. cum* M S. Næ tu *& dele interrogationis notas.*

Εγρεθμνημένοι] *Vox notha* M S. ἐγρεύμιον. l. ἐγέρσιμον *vox nota vel ex libro* IX. *vbi ait:* Tunc ἐγέρσιμον ineffabile virgo concludens *Scholiaſtes Theocriti:* τῶν ἐπιθαλαμίων τινὰ μὲν ᾄδεται ἑσπέρας (ἃ λέγεται) κατακοιμητικά, ἅπερ ἕως μέσης νυκτὸς ᾄδουσι, τινὰ δὲ ὄρθρια ἃ καὶ προσαγορεύεται διεγερτικά. *Et ea quidem quæ Scholiaſtæ* κατακοιμητικά; *Capellæ* κοίμησις *appellātur, vt Meurſius noſter docuit, quæ verò illi* διεγερτικὰ *à Capellâ* ἐγέρσιμον *dici ego animaduerti: Niſi quis malit dici Egerſimon, vt Varro in fragmento.*

——*Vocis ſuſcitabulum*
Cantantiumq; gallus gallinaceus

Perfluxerint] proſluxerint *lego cum* M S.

Cùm inter deos] *Pater meus legit, & diſtinguit:* Cum inter Deos fierēt ſacra coniugia, procreationes vndiq; numeroſæ.

Idque deditum] *Sic in Rhetorica.*

Deditaq́; ſient quæ vetuſtas præterit.

Sed ſanè malim diditum, *&* didita. Didere *enim eſt diſpergere. Gl.* Dide διαδος, μέριζε: *Virgilius.*

—— tua terris didita fama.

Et alibi:

Diditur hic ſubitò Troiana per agmina rumor.

Gloſſ. Iſidori: Diditum, percrebratum, diuulgatum.

Triviatim] *In Triuiis enim populi cõfabulabantur: Muſæus.*

Γλῶσσα γὰρ ἀνθρώπων φιλοκέρτομος, ἐν δὲ σιωπῇ
Ἔργον ὅπερ τελέει τις ἐνὶ τριόδοισιν ἀκούει.

Catullus.

Omnibus in triuiis vulgetur fabula paſſim:

Adeoq́; inibi etiam carmina cani ſolita.

Maro.

— Tune in triuiis indocte ſolebas,
Stridenti miſerum ſtipulâ diſperdere carmen.

quo alludit Capella.

Diſſultaret] *Gloſſæ:* Diſſultaret, diuulgaret. *Sic* nuptias reſultare, *&* ſonitu reſultabant *dixit*.

Euagrium] *l.* Oeagriũ: *De Orpheo ſermo, qui Oeagri filius. Hyginus de Argonautis loquens:* Celeuſma dixit Orpheus Oeagri filius. [handwritten: immo Celeuma] [handwritten margin: Munck ad Hyg. fab. 14. p. 55. n. 10.]

Cùm quid] *lege* Cùm quod. *Senſum perſpice, & laudabis.*

Portuno] *Cognomen hoc non ſoli Palæmoni, ſed & Neptuno tributum, vt hîc, & libro* v. [handwritten margin: Munck ad Hygin. fab. 11. p. 20. n. 1.]

Portuni trifidam ſuſpirans flagitat haſtam.

Sic intelligendus videtur Apuleius. Et Portunus cærulis barbis hiſpidus, & grauis piſcoſo ſinu Salacia, auriga paruulus Delphini Palæmon. *Nanque apertiſſimè ſeiungit Portunum à Palæmone, & Salaciæ iungit. Alibi aliter intelligo.* Neptunus cum Salaciâ, & Portunus cum omni Choro Nereidum. *Pro nobis eſt Tullius, qui de Naturâ Deorum diſſerens ait:* Datum eſt igitur Neptuno alterum, (*malim* alteri *in quâ opinione poſteà & Lambinum eſſe reperi*) vt volunt, fratri maritimum omne regnum, nomenque productum, vt Portunus à portu, Neptunus à nando paulum primis literis immutatis. *Et quis neget de Neptuno ſenſiſſe Virgilium cùm canit?*

—— imis ſub fluctibus audijt omnis
Nereidum, Phorciq́; chorus Panopæaq́; virgo,
Et pater ipſe manu magnâ Portunus euntem
Impulit.

Et vt

Et vt in his quidem locis Neptuno Palamonis nomen attributum, ità viciſſim videatur Neptuni nomen Palamoni ab Auſonio aſſignatum qui ait:

Iſthmia Neptuno data ſunt, & Pythia Phœbo.

Verum, vt dico, videtur, nam locus hic etiamnum vereor in mendo cubet, & pro Neptuno, Portuno *reſtituendum ſit.*

Nerienis] *Dea huius Mauortia meminêre Ennius, Plautus,* Imbrex, *Agellius Grammaticus, &* Cn. *Gellius hiſtoricus antiquus, quem tamen (vt & hoc obiter dicam) Agellij nomine citare videtur Nonius in voce* BUBO. *Dicta cæterùm hæc dea à voce Sabinâ, quæ fortitudinem denotat, à quâ & Nerones. Gloſſ. Nero ἀνδρεῖος.*

Ope coniugâ] *lege & diſtingue:* Æſculapio quoque non diſpar affectio, ſimilique perſuaſione tranſduci. Ope coniugâ Cybeléque permulſum mœſtiſſimũ ſeniorem deorum. *Æſculapij vxor Lampetie, vt Hermippus teſtatur, quem auctorem citat nonnunquam Arnobius. Scripſit τρίμετρα. Vocem illam* coniugâ *etiam apud Madaurenſem inuenias. Cybelen & Opem eandem eſſe quis ignorat? Cæterùm animaduertas & hîc & alibi ſæpius ſenſum non ſatis cohærere. Sed nec illud reticendum, & Meurſio meo, & mihi in mentem veniſſe commodiùs hîc fortean legi poſſe* Ope Conſiuâ *vel* Conſiuiâ. *Vide ſi lubet Varronem, Feſtum, Macrobium: Feſtorum Opiconſiuorum mentio in Calendario veteri.*

Argionam] *an* Angeronam *cuius meminit Varro & Feſtus; an Potius* Ageroniam *cuius Auguſtinus. Gloſſ. vetus Angeronia ἡ θεὸς βουλῆς ϗ καιρῶν, l. Ageronia. Sanè Arnobius Iuturnam Iani vxorem facit non Angeronam vel Ageroniam.*

Marito] *alij tamen de filio narrant vt Lactantius:* Iſidis Ægyptia ſacra ſunt, quatenus filium paruulum vel perdiderit vel inuenerit. Nam primo ſacerdotes ejus deglabrato corpore ſua pectora tundunt, lamentantur, ſicut ipſa cùm filium perdidit fecerat. Deinde puer producitur quaſi inuentus & in lætitiam luctus ille mutatur ideo Lucanus.

—— nunquamq́ ſatis quæſitus Oſiris.

Quo in loco duo veniunt animaduertenda: Primò quod carmen Ouidianum Lucano attribuit. Deinde, quod cùm alij de marito Oſiride narrent, ille de puero ediſſerat. Vtranque (niſi fallor) ſententiam coniungit Arnobius. Æthiopicis ſolibus Iſis furva mærens perditum filium, & membratim coniugem lancinatum. *Videndus & Plutarchus in libro de Iſide.*

Zodiactea] *vel* Zodiaceâ *legendum, vel (ſi hoc mauis) cum* Pag. 3.

patre meo, hoc pacto: cum annuâ peregrinatione Zodiaci eam in Pl. n. ſ. *In* M S. *enim vox* eam *non reperitur & erratum videtur repetitionis.*

Lacertoſis] *Lacerti eminentia muſculorum. Colum.* feminibus lacertoſis. *Gloſſæ Toros humeros exponunt.*

Chlamyde indutum] *ſic Apuleius de eodem Mercurio*: Adeſt luculentus puer, nudus niſi quod ephebicâ chlamyde ſiniſtrũ tegebat humerum. *Hic enim mos Ephebis vnde* ἐφηβικὰ εἵματα *Theocrito*, (*vt doctè collegit Meurſius meus*) & ἐπωμίδες. *Lucilium hinc intellige*:

Inde parectato chlamydes &c.

Huius rei exempla aliquot in antiquiſſimis Manuſcripti Germanici figuris, quas breui edemus.

Cuncta meritò] *eleganter coniicio* cunctamento.

Alternat] *Gloſſ. Iſidori.* Alternanti, diu cogitanti.

Coaptari] *Vſitatiùs fortè & melius* cooptari: *Sic & lib.* II. *lubens legerim* quæ adhuc mortalis aduerſus vim ſuperam in præſidium cooptârat. *Et infrà in fine lib.* I. in deorum numerum coaptentur *in manuſcripto fuit* cooptentur.

parperum ait Munck. ad Hygin. fab. 24. p. 71. n. 12.

Pronoë] *l. cum* M S. Pronœa. *Pronœa enim Dea. Tullius de Diis agens.* Neque anum fatidicam Stoicorum προνοιαν. *Meminit & Gloſſarium ab* Henr. *Steph. editum titulo de Deabus*: Prouidentia, πρόνοια. *Innuit hanc Capella lib.* II. Zeno ducebat feminam prouidentem.

Entelechia] *Attingit hîc Pſyches fabulam, de quâ Apuleium legimus & Fulgentium. Scripſerunt de eâ & Saturantius, & Ariſtophantes. Alludit autem hîc ad definitionẽ Ariſtotelicam* ψυχή ἐστιν ἐντελέχεια ἡ πρώτη σώματος φυσικοῦ ζωὴν ἔχοντος δυνάμει. *Sic infrà*: Ariſtoteles per cæli quoque (*l. obiter*, quæque *ex codice Veicetino*) culmina Entelechiam ſcrupuloſius requirebat.

Corrogati] *verat hac lectio*: *ſic enim & infrà*: ſed de tertiâ regione vnum placuit corrogari. *Item*, corrogantur ex proximâ tranſcurſis domibus coniugum Regum, Ceres, *&c.*

Honoratiori] M S. *refert* oneratiori.

Interula] *Eâdem hâc voce inter alios vtitur Tertull. Huic opponitur* ſuperaria ἐπένδυτις *Gloſſ. vtitur Martianus hâc voce & adiectiuè, ſic lib.* IX.

Quin etiam interulos gaudens diſſoluere nexus.

Pag. 4. *Aniæ*] *in* M S. monſtrabatur: Aniæ. *Lege cum patre* monſtrabat: Vraniæ *imò potius* Vranie *nominandi caſu. Nam & in lib.* II. *in* M S. *eſt* Vraniæ Calliopeque, *pro* Vranie.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
393 H 27

Crepitacula] *Eadem quæ* crepundia. *Arnobius* : Et vt ad ſilentium pauidi nutricis motibus crepitaculiſque adducerentur auditis. *& ipſe libro Muſico:* Infantibus crepitacula vagitus abrumpere.

Quis] *Vtitur ſæpiſſime hoc vocabulo Martianus pro* quibus: *quod quanquam nouum non ſit ſæpenumerò tamen non aduertenti, ſenſum turbat.*

Somnium] *l.* ſomnum. *Quod & patrem & Meurſium poſtmodò vidiſſe vidi.*

Aut compedibus] *l.* auri com.

Caſus] ſuperiorum *eſt Mantices , & Sophia. Caſus verò caſſus. Sic in* MS. *lib.* IX. Caſæ dulcedinis, *& lib.* VI. diſpendiáque lini caſum deuorante Mulcibero. *Caſus itaque* (*niſi quis à* careo *deducat*) *præteriti temporis participium eſt à cado, vt :* Sol occaſus. *Cadere verò eſt* ἀποτυγχάνειν , *vt cadere ſpe, cadere cauſâ. Eſt ergo* caſus , *vel geminatè* caſſus ἀποτυχὼν. ſuperiorum caſus τῶν περιέργων ἀποτυχῶν.

Præter eam] *ſatius eſt cum* MS. *legere*, Præterea.

Volatilem virgam] *Caduceum*, κηρυκεῖον. *Lib.* II. Pag. 5.

Cuius vigente virgâ
Dirum ſtupet venenum. Et alibi ſæpe.

De more permittit] *Fallor ? an egregiè conieci* demere permittit ?

Phyſiculatis] *melius legitur* fiſſiculatis. *De* fiſſiculatione *vide ſis lector quæ acutè collegere vir Illuſtriſſ. I. Scaliger, & P. Colvius ad Apuleium, cui eadem hæc vox vſurpata. dicta eſt* fiſſiculatio *à* fiſſo *in extis , cuius meminit Cic. de obſeruatione haruſpicum:* aut quomodo eſt collata inter ipſos quæ pars inimici, quæ pars familiaris eſſet, quod FISSVM periculum, quod commodum aliquod (*m.* aliquid) oſtenderet. *Et alibi : vel* (*vt maximo Europæ Semoni Scaligero placet*) *Phyſiculare* ὑποκοριστικῶς *pro Phyſicare*, φυσικεύειν. *Quod verius videtur : ſic neſcio quis dixit Muſicare , pro* μουσικεύειν, *id ipſum Gloſſ. Iſidori comprobatur in quo legitur .* Phyſiculo propitio diuos. Phyſiculator, augur NATVRAS in extis animantium quærens.

in Commentar ad Priapeia & quidem ad p. 69. Catalect. eius Virgil in 4to p. 193.

Proſiciis] *Proſiciarum apud Feſtum Arnobiumq; mentio. Gloſſ.* Proſcle ἀπαρθίνια. *l. Proſicia. Proſecta dicuntur Macro in* ὀρνιθογονίᾳ.

—— Vulgari toſta vapore
Cum virgis proſecta ferunt.

Flacco Argonauticis.

—— proſectáque partim
Pectora. ————

Lucano:

Laui calido proſecta cerebro.

Statio:

—— vbi aduerſo dederant proſecta Tonanti.

Ouidio Faſtis:

—— proſecta ſub æthere ponit.

Qui & alibi

Impoſuit proſecta calentibus aris.

Proſicies Varroni: Proſiciem extorum in menſam porricere, *& Lucilio*:

Cœnam inquit nullam, neque diuis proſiciem vllam.

In Solino emendatiores codices proſicias *habent: Nonnulli verò* porricias *à porriciendo, quod vocabulum multi vſurpant, Varro, Arnobius, Virgilius, alij.*

Logia] λόγια *oracula ſunt pedeſtri ſermone edita, vt χρη-σμοὶ carmine. Videtur autem vox hîc aliqua deeſſe vt ſit*, logia perſonare ſolebant. *niſi* perſonâre, *& antè* exceſſêre *legas, aut ſiquid aptius.*

Contamine monendorum] *Gloſſa*: Monenda, ſacrificia per quæ dij monentur, vt ſuccurrant mortalibus.

Arentes] M S. erantes. *puto* errantes, ἐπίθετον *conſuetum.*

Pag. 6. *Diſperata*] *puto* deſperata M S. *tamen* diſparata.

At media ratis] *l.* At media ratis perannexa ſuccentibus, duplis *&c.* ratis *hîc adiectiuum eſt, ne te fallant Gloſſæ ſubſtantiuum putantes.*

Limata] Limmata *recta eſt ſcriptura. liquet ex Plutarcho*: Λεῖμμα τῶν τμημάτων ἀνίσων ὄντων τὸ ἔλαττον ὅτι τοῦ ἡμισέως ἀπολείπει. *Gloſſ.* Limmata, hemitonia.

Nam ſolis] *Vide ad hæc Macrobium.*

Pag. 7. *Gurgite rapiebat*] *l. ex* M S. gurgites rapiebant. *Mouit correctores* φρεάτις *illa*, gurgites ſanguineus, aut cæruleus *quam Rhetores (ni fallor)* κατ' ἐπάνοδον *appellant.*

Vertice] Vertex *vel* vortex, *turbo*, δινός.

Sublimitas] *l.* ſublimatas.

Pag. 8. *Salo renidebat*] *ſic infrà* urnam ſali reſplendentis *dixit.* M S. *tamen hic habet*, ſalore nidebat, *& in libro Germ.* vernantis æthræ ſalore renidebat *pro* colore, *vt ſit* ſalor *ſplendor: ſed ſatius eſt dicamus vtrobique ex ſyllabæ geminatione erratum.*

Ipſius cecaumenis] M S. ipſis cecaumenis. Cecaumeni fon-

tes

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
393 H 27

tes *ambuſti* κεκαυμένοι. *Quemadmodum Hyginus Zonam torridam* διακεκαυμένην *appellari teſtatur.*

Cæci poëta] *Homeri : ſic ſuprà* cæcutientem Mæoniden *dixit , & Tertullianus* Homericos oculos *pro cæcis libro de pallio .*

Satis tamen inceſſibus] *diſtinguo :* quæ licet in Majugenæ officium properare viderentur ſatis , tamen inceſſibus mouebantur. *Inceſſus ſunt graues grandesq́; paſſus.*

At præſcire] MS. At nobis præſcire vacuum. *quod neſcio an ex gloſſemate.* vacuum *autem Gloſſæ interpretantur conceſſum.*

Scit poſſe] *ita infrà* ſciat eſſe *dixit.*

Deſcendens] *multò meliùs in* MS. diſcedens. Pag. 9.

Noſtrum ex contiguis] *ſic infrà :* de proximo contiguoque. *Et lib.* VII. de propinquo. *Et alibi ſæpe.* Pag. 10.

Præcluibus] *rectè : vox illa illius æui. ſic ſuprà:* liberique præclues *& infrà ſæpius. Gloſſæ noſtræ* præclues , prænobiles, *& alibi:* præcluibus, honeſtis. *Et Gloſſæ Iſidori:* cluis, nobilis. Cluior nobilior. Præcluis, valdè clarus & inclitus.

Ceſſim] *retrò: ſic infrà lib.* IIX.

> *Ceſſimq́; formidantes*
> *Abeunt pedes tremore.*

Apuleius: Et lagena iuxtà orificio ceſſim dehiſcente pateſcit. *Iuſtinus in Epitome Pompeij.* Aut ſi hoc parum eſt, ite ceſſim, inhibete remos, & à bello diſcedite. *Gloſſ.* Ceſſim, gradatim. *Vtitur hac voce Alphenus I.C. bis, in lege* Si ex plagis *ſexta à fine ff. ad l. Aquiliam.* Barth. ad Claud. Bell. Gild p. 393.

Lumina] *fortè* luminabat *voce Capellæ vſitatâ. Gloſſ.* luminata, decorata. Pag. 11.

Venereo ſociatur auro] aurum *& alibi pro ſidere dixit : hîc verò aſſignatè* aurum Venereum; ἀφροδίτη *enim* χρυσῆ, *& Lucifer ſtella Veneris: ſed & infrà :*

> —— *aurato Phoſphoron auro.*

An & hîc aſtro *mauis ?*

Pubeda] *Sic libro nono ,* Phrygium Pubedam *dixit , uti nos emendamus. Gloſſæ Iſidori :* Pubeda , vel Pubeta *adoleſcens. Gloſſæ noſtræ:* Pubeda, Iuuenis ſine pube. *Et alibi.* Pubeda, adultus. Pag. 12.

Fœdere] *fœdus ſimpliciter pro coniugio: ſuprà:* Philologiam eſſe de qua fœdus inſtaret.

Nolet] Nolit, *aut* Nollet. *elige.*

Noſtrisq́; ſuada] MS.

> *Noſtrisq́; ſuada quò allubeſcat niſibus.*

Vellem

Vellem ſuade. *Allubeſcere quid ſit non latebit eum qui Capellam vel ſemel legerit.*

Tene] *l.* Ted' *aut* Te, te.

Pium] *Blandum Gloſſæ Lib.* VI.

Moxq́; imitata pium lactea luna diem. Sic ſuprà: cæli blanda temperatio. *ibi Gloſſa:* Alludit ad Iouis Planetæ naturam, qui eſt temperatiſſimus.

Concede proli] *Ita diſtinguo ex patris ſententiâ.*

Sed te] *Ita tranſponendæ hæ voces poſtulante carminis ratione, & M S. anteà*

Sed te ſi parentis cura ſtringit pia.

Pag. 13. *Matris*] *nutricis, quæ Plauto:* mater quæ mammam dedit.

Repigritior] *l.* repigratior.

Diſcutere] *an* diſcurrere *quia ſubnectit* tranſire?

Pag. 14. *Obliqua decuſata*] *Locus mecaſtor luxatus. Sic ſane:* vel obliquè decuſſatos polos, & climata. Decuſſare *pro diuidere vſitatum Martiano.* Climata *tum ex ſenſu, tum ex M S. lituris reſtituo, Sic &* obliquè *pro obliqua. Error tamen hic vetus: agneſcit enim eum Gloſſ. Iſidori in qua inuenio:* Poloſè, altè, Poloſas, altas.

Philologia] Philologia. *l.*

Connubia] *imò* Concubiæ. *Gloſſæ tamen pro eodem dici aſſeuerant. Et ſanè (ni fallor) vtitur hoc adiectiuo Apuleius.*

Extra mundanas] Extramundanas *vno verbo. Sic & alibi.* Et vltramundanus. *Vſitata hæc Afris.*

Intimaret] *Vox eſt poſteriorum ſæculorum.*

Iugali] *abſolutè: ſic iugales equi dicuntur* ἵπποι σύζυγοι.

Peplo] *de Palladis peplo paſſim auctores. Et Seruius ad illud Æneidos.*

Crinibus Iliades paſſis peplumq́; ferebant.

Pag. 15. *Arithmeticâ teſte*] ἑπτὰς *Palladi comparatur, quòd ex nullo numero duplicato conflata ſit, neque ex eâ duplicatâ naſcatur numerus qui ſit intrà decadem, quemadmodum Pallas omnis copula virilis ipſa expers eſt, & ſine copulâ procreata. Sic infrà ad Palladem.* Ἑπτὰς *in numeris*

Et in Arith. ad Heptada: Quæ quod naturæ operâ ſine fæturarum contagione conformaris inter deos Tritoniæ virginis vocabulum poſſediſti. *Macrobius de Heptade:* Huic autem numero, hoc eſt ſeptenario *(Gloſſema)* adeò opinio virginitatis inoleuit vt Pallas quoque vocitetur, *&c.*

Futurarum] *l.* futurorum, *aut* futurarum rerum.

Maritos] *in M S.* Deos maris *pro* mares *optumè.*

Super

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
393 H 27

Super ſenatus conſulto] *legendum*: ſuperi ſenatus conſulto. *Infrà enim ſic loquitur & in Geom.* cæleſtis S.C. *dixit.*

Conſenſione] *Meminit Arnobius Deorum Conſentium, & alij. Huc fortè pertinet antiqua inſcriptio Spoletana.*

CONSENTIO DEORVM
MARIANA SOZOMENE
IMPERIO FECIT.

Rogarentur] *inuitarentur, aduocarentur, propriè ad cænam Apul. Met. lib.* I. Rogat te inquit.

Iouis] *Citantur hi verſus & Apuleio. Nominatiuum* Iouis *inter recentiores & Hyginus vſurpat.*

Item ex his ſeptem] *quomodo ſeptem, cùm* XII. *nominârit? At quinq. præſentes iam erant Iupiter, Iuno, Mercurius, Apollo, Pallas. Septem igitur alij aduocati & magna turba, quæ iſto numero non erat comprehenſa.*

Nam in ſexdecim] *Ex Ethruſca diſciplinâ. Cicero* II. *de diuinatione*: cœlum in XVI. partes diuiſerunt Ethruſci.

Opertanei] *Hi dij qui ſint ex* VIII. *liquet vbi ait*: quo miraculo ſtupefacti aërij, terreſtres, mariniique Diui, & ſi quos clauſa telluris operiunt. *Meminit Plinius ſacrorum* OPERTANEORVM. Pag. 16.

Nocturnusq;] *meminère Plautus, Papinius, alij.*

Prædiatus] *vtitur hâc voce Madaurenſis Philoſophus Floridorum* IIII. *Gl.* Prædiatus, diues.

Quirinus, Mars, Laris, militaris] *quidam codex*: Quirinus, Mars, Mars militaris: *referente B. Vulcanio.*

Fons etiam] *Fontis Dei meminit Varro: Item Cicero* III. *de Nat. Deorum.* Itaque & FONTIS aram Maſo ex Corſicâ dedicauit. *Et de Leg.* II. Eodemque ritu in eo ſepulchro quod ad FONTIS aras regem noſtrum Numam conditum accepimus. *in quo loco legendum meo quidem iudicio*: in eo ſepulchro quo haud procul ab FONTIS aris Regem &c. *Feſtorum Fontinaliũ vti apud auctores, ita & in Calendario veteri mentio.*

Nouenſiles] *Videndus Arnob. ſub finem lib.* III. *Aduerſus Paganos.*

Iouis Opulentia] *quemadmodum Genius Iouialis Capellæ, & Arnobio dicitur, itemq; Iunonis Genius, ſic forte Iouis Opulẽtia dici videtur. An verum eſt quod citatur à Gyraldo* Iouis Opulenti, *tum quod* ſecundani *præceſſerit, tum quod Græci Δία πλούσιον & κτήσιον dixerint.*

Linſa]

Linſa] *an non* Lympha, *cuius meminit Varro lib.* 1. *Cap. De re Ruſtica. Neque te moueat quod ſuprà dixerit* Lym phæ; *multa enim hîc Deorum vocabula aliquotiens repetita.*

Nec non etiam militaris] F. nec non & familiaris.

Celeritate] *citat Gyraldus*: Celebritate.

Secundanus Pales] *vt ſuprà* ſecundanum Iouem *dixit. Pal maſculi meminit Arn.* Genium Iouialem (*ait*) & Palem, ſe non illam feminam quam vulgaritas accipit, ſed maſculin neſcio quem generis miniſtrũ Iouis ac villicum. *Et Seruius* Pales autem, vt diximus, Dea eſt pabuli, quam alij Veſtam alij matrem Deûm voluerunt. Hanc autem feminino gener appellat Virgilius, alij, inter quos Varro, maſculino.

Hoſpitæ] *l.* Soſpitæ. *Eius frequens apud auctores mentio. Cultam innuit Cicero cum pelle caprinâ, haſtâ, ſcutulo, ac repandis calceolis. Meminit ædis Iunonis Soſpitæ Liuius, quam ait Romanis & Lanuuinis fuiſſe communem. Monitus ſum ab amico, aſſentiri P. Coluium. Notandum autem hîc, quod Deorum Genij memorantur, vt & in illâ tabulâ antiquâ.*

GENIO
NVMINIS
FONTIS. SER. MON
CHRYSEROS
CÆSARIS
NOSTRI. LIB.
GANGALA.

Et in aliâ:

FONTIS AGINEES GENIO
B. P. ŒCILVI. P. S. T.
ALEXIS AQV EEGVS
V. S. L. M.

Lar omnium cunctalis] *videtur Larem cunctalem* δαίμονα πάγκοινον *familiari opponere. Sic alibi:* Et generalis omnium præſul, & ſpecialis ſingulis mortalibus Genius admouetur. *Vide quæ ad Onomacritum.*

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
393 H 27

Neuerita] *Alij plerique libri* Nerita. F. Nerina *pro* Nerinæ, *vt Gel. lib.* XIII. *cap.* XXI. *vel* Nerinæ *pro* Nereides, *vt opportunè Neptuno iungantur. Gloſſæ tamen:* Neuerita reuerentiæ dea.

Conſe] *Conſum à Neptuno diſtinguit. Non Auſon. qui canit*
Tum Iouis, *& Conſi germanus Tartareus Dis.* *Item.*
Canea mutauit proles Saturnia Conſus.
Meminêre Dionyſius, Varro, Auguſtinus, Seruius: Sed & Liuius & Plutarchus Conſualia nominãt feſta, quæ celebrata, ni fallor, vigeſimo primo Auguſti, iterumq́ decimoquinto Decembris. Pro Capellá Gloſſ. vetus: Conſo τῷ υἱῷ τῆς Ἴσιδος.

Fauorq́, Paſtor Manibus] *Gyraldus citat.* Fauorque, Pauore & Manibus refutatis. *Probè: niſi fortè* Pallore *ſcripſerit Martianus, quod propius abeſt à veteri, ſeu inueteratâ ſcripturâ. Et* Pallorem, *&* Pauorem *Deos fuiſſe, nemo eſt quã neſciat.*

Sancus] *Hercules Sabinorum. Sic Arnobius:* At Hercules Sanctus deus. Sanctus *enim* Sangus, *&* Sancus *idem ſunt.*

Azonos] *Azonorum meminit Seruius ad illud Virgilij.* Pag. 17.
In medioq́ focos & DIS COMMVNIBVS *aras.*
Dii (*inquit*) communes ſunt, vt aliqui dicunt, Mars, Bellona, Victoria, quòd hi in bello vtrique parti poſſunt fauere. Vt autem altioris ſcientiæ hominibus placet, Dij communes ſunt qui ἄζωνοι dicuntur, id eſt, qui cæli certas non habent Zonas. *In Catalectis habes.*
Communem belli nec timuiſſe Deum.
Gloſſæ: Azoni qui in XVI. illis regionibus non continentur.

Numa multusq́] *locus eſt nodoſus; fortean ſic enodandus:* cùm quis Numa, multusque ſucceſſor: Inde atque confeſtim. *vel ſi mauis* Tullusque ſucceſſor *non pugnabo: ſucceſſit enim Numæ Tullus Hoſtilius, ſed hoc longius abſcedit.*

Fama præconans] *Gloſſ.* Præcono κηρύσσω. *Vtitur & Cyprianus lib.* I. *Adu. Demet. vti mihi indicium fecit Meurſius meus. Gloſſ. Iſidori:* Præcono, præfor, loquor.

Orthographiæ] *melius* M S. orthographæ.

Archiuiq́] *al.* Archium. *Capella* Archiuum *ſcripſerit. Conſonus eſt huic loco ille Ouidij:* —— *intres licet ipſa ſororum,*
Tecta trium cernes illic molimine vaſto
Ex ære & ſolido rerum tabularia ferro:
Tabularia Naſoni, quæ Martiano Archiua.

Induſiari] *vtitur ſenſu eodem Capella lib.* II. *& Apuleius* Pulchrè induſiatus adoleſcens.

Ex po.

Expoſticis] *lib.* 11. *de lecticâ loquẽs:* Poſtica(*ita lego ex* MS.) Epimelis& Agrypnia dilecta ſuſtulêre mancipia.

Fluctu viriditati] *l.* fluctu viriditatis herboſos.

Variata] MS. Variè grata *l.* variegata.

Pag.18. *Galummate*] calummate *l. vel* calymmate. *G pro C poſitum. Vox eſt Græca* κάλυμμα.

Pede ire formantis] *Locus mõſtroſus: Faueat Hercules monſtrorum Auerruncus: Lego*, pedæ reformantis ſpeculo, *nam* re *etiam in* MS. *voci* formantis *adhæret. Senſus hic: Relucebant (inquit) in ſpeculo quaſi veſtigiorum (id enim* peda *teſte Feſto) veram formam referentium. Fortè hæc eadem vox Petronio reſtituenda, vbi vulgo legitur:*

— manifeſta prius veſtigia luſit,

Decepitq; pedes .*f. inquam* pedas.

Reformare *verò pro formam repræſentare dixit: Et Ouidius:*

Sed preme quicquid erit, dum, quod fuit antè, reformet.

Pag.19. *Arbitrarius fictor*] *fictor figulus* πλάστης. *Cic.* Reliquos Deos eâ facie nouimus quâ pictores, fictoresque voluerunt. *Et alij ſæpe ita vſi,*

Auſa eſt oſculari] MS. auſculari. *Vide Feſtum.*

Sphæra] *Hic locus peſſimè ab exſcriptoribus exceptus, repetitis præſertim vocibus. Lego:* Sphæræ verò orbeſque quos dextrâ ſuſtinebat refulſêre: Luna autem diuerſicoloris illuſtris ornatibus ac variâ velut ſpeculo cognati luminis gemmarum luce reſplendens, *&c. Sic infrà:* Quem iuxta Luna (*ita lego*) læni quodam teneroque vultu ex fraternâ fulgorem lampadâ reſumebat.

Candentibus ſerenis] *ſubſtantiuè, ſic ſuprà:* ſerena fulgentia. *Iuuenalis.*

— velut hoc dilata ſereno.

Duodecim] *Albricus de Sole:* coronam verò capite geſtabat Apollo duodecim lapidum precioſorum.

Ignitorum lapidum] *ad ſtellas* ἀλληγορίζει. *Anaxagoras enim ſidera ignitos lapides vocabat: ſic lib.* 11. Eademque ſaxa ſtellas appellans, *&c. Vt in Manuſcripto meo legitur: quanquam non reprobem, imo præferam illam lectionem quæ in vulgatis,* ſtelas, *id eſt columnas. Et in Geom.* Interſtinctum cylindris gemmantibus pauimentum.

Ceraunos] M. Ceraunios.

Pag.20. *Inter quarum*] *totum hunc locum partim ex coniecturâ partim ex variantibus lectionibus & MS. ſic reſtituo:* inter quarum virorem & fota mari lumina coruſcans fronti quædam

interi-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
393 H 27

interiori ſuauitas reſplendebat. Hyacinthos, Dendritis etiam, &c. *Hyacinthorũ mentionem habes apud Marcellum in Reſponſis, cuius fragmentum citatur de auro arg. l. Seia ab hærede §. 1. Sed & apud Plinium, & in Apocalypſi. Dendritidos gemmæ meminit Plinius. Fortè tamen hic fœta paſſivè dixerit pro* nata.

Bracteatas] *ſic infrà:* cujus ſonorum (*malim* honorum, *quanquam de Muſicâ, ſeu Harmoniâ ſermo*) caput auri coruſcantis bracteis comebatur.

Facie] *Albr. de Sole:* Iſte pingebatur in ſpecie impuberis juuenis, nunc facie puerili, nunc juuenili, ſemper imberbus, nunc autem in canâ diuerſitate apparentis. *Macrobius:* Item Liberi patris ſimulachra partim puerili ætate, partim juuenili fingunt, præterea barbata ſpecie, ſenili quoque, vti Græci ejus quem ΒΑCCΑΡΕΑ, item quem ΒΡΙCΕΑ appellãt, & vt in Campaniâ Neapolitani celebrant ΗΒΩΝΑ cognominantes.

Conquiſitione opulentus] *Phurnutus:* πλούτων δ' ἐκλήθη, διὰ τὸ πάντων ὄντων φθαρτῶν μηδὲν εἶναι ὃ μὴ τελευταῖον εἰς αὐτὸν κατάγεται, καὶ αὐτοῦ κτῆμα γίνεται.

Centeſima] *Fulgentius:* Proſerpinam verò quaſi ſegetem voluerunt, id eſt, terram (*l.* terræ) radicibus proſerpentem, quæ & ἑκάτη Græcè dicitur. ἑκατὸν enim Græcè centũ ſunt, & ideò hoc illi nomen imponunt, quia cẽtuplicatum Ceres (*melius eſſet* ſeges) proferat fructum. *Ouidius:* Pag. 21.

> *Obrue verſatâ Cerealia ſemina terrâ,*
> *Quæ tibi cum magno fœnore reddat ager.*

Capella alibi: cuius ſatio centeſimo meſſis incremento fœneratur.

non opus est. Munck. ad Fulg. l. Mythol c. IX. p. 635. n. 11.

Caniciem] *l.* caniciei.

Poſt hos duorum] *de Caſtoribus ſermo.*

Falcem dextrâ] *In* MS. faciem: *vide an* facem, *de Baccho enim ſermo, cuius in feſtis faces vſitatæ, vnde διόνυσος λαμπτήρ. Itemq́; φαυστήριος dictus.* Falcem *tamen ferri poteſt pro eo quo vineæ putantur. Si verò Albricum ſequimur, cui ſemper quàm conformiſſimus Martianus, quod ex diligenti collatione facilè patet, videatur* racemum *legendum.*

Olax] *verbum eſt inſolens, nunc* εὔοσμον (*vt lib.* II. acerram olacem) *nunc* δύσοσμον (*vt hîc*) *ſignificans. Gloſſ. Iſidori:* Olax, olidus.

Rictusq́; Cleonæos] *Infrà quidem* rictus leonis *dixit, ſed alio ni fallor modo, quam hîc rictus Cleonæos, à leone Cleonæo, qui & Nemeæus, cuius exuuiis ouabat Hercules. An ergo* amictus? *an* rictus

eſt ἐπισκιώδιον vt eſt in Gloſſario. ἐπισκιώδιον verò generaliori ſignificatu pellis ſuperpendens quaſi ἐπισκύλιον, vt volunt Etymologici.

Quis inter eos decernentes] *ſiquis literarum tranſpoſitioni, & audaciori coniecturæ locus, legerem:* ſequuntur eos decẽtes feminæ. Sequuntur *ex elementorũ* μεταθέσει. Decentes *verò eo modo, quo ſæpe in* MSS. deſcendentes *pro* decentes, conſcendentes *pro* concedentes *inuenimus, quod & ego ſæpe in Martiani collatione expertus ſum.*

Demorator] *l.* deuorator. *Rerum enim ortum & interitum ad ignem referebat Heraclitus, vnde eum infrà ardere fingit. Interitus meminit diuinus Ariſtoteles Phyſ. Acroamatum lib.* II. ὥσπερ ἡράκλειτός φησιν ἅπαντα γίνεσθαι ποτὲ πῦρ. *De ortu innuit Varro vbi ignem ab ingenendo derivat. Vtrumque refert Cicero lib.* III. *de Nat. Deor.*

Nortia] *Fortuna Thuſcis. meminit Liuius. Alia ab his Nurſia Volſinienſium Dea, cuius Liuius. Vtriuſque Tertull.* De Nortia *Iuuenalis:*

—*ſi Nortia Thuſco Fauiſſet.*—

Pag. 22. *Nec quiſquam*] MS. Nequicquam *f.* Nequiſquam. *Senſus hic, Poſſem equidem talem de hâc feminâ vindictam ſumere, vt nemo poſthac tentare auderet Deorum patris (id eſt mea) ſcrinia: ſed ſemotis triſtibus nos ad letiora conuertamus.*

Pag. 23. *Suadentem meritis*] MS. ſuadente meritis *l.* ſuadent emeritis.

Cunæ ergo officiant] *verba intricata: ſenſus planus, non ob id Mercurio Philologiam denegandam, quòd in terris nata ſit, cùm idem & Diis acciderit. Legendum fortè:*

Cunæ ergo officiant quoi nihil? edite
Cenſendum ſuperi: quiq; cr.

Auſpiciis] *Auſpic*Iſ *ſcribe verſus cauſa. Sic in libri fine Iurg*Iſ *pro Iurgiis.*

Curiales] *Gloſſ. Iſidori:* Areopagitæ, curiales. *Curialium vocabulum Plauto vſitatum, ſed & iuriſconſultis.*

Condicere] Cõdicere *præter vulgares ſignificationes eſt* denuntiare. *Liuius:* Quarum rerum, litium cauſarum, condixit Pater Patratus P. R. Quiritium, Patri patrato priſcorum Latinorum. *Tribonianus in Inſt. Tit. de actionibus:* Condicere enim (*inquit*) eſt antiquâ linguâ denuntiare. *Gloſſarium:* Condico συντάσσομαι μετὰ παραγγελίας. *Gloſſæ:* Condicit, imperat, præcipit. *Gloſſ. Iſidori:* Condico, ſtatuo, decerno.

Habitationem] MS. arbitrationem *non malè. Innuit itaque de rebus maximis ibi potiſſimum conſiliũ iniri ſolitum. Videndus Ouid.*

IN

IN LIB. II.

Cælitum] MS. cælitumque.

Cum] MS. eum.

Mileſias] *Apuleius:* At ego tibi ſermone iſto Mileſio varias fabulas conſeram. *Reſpexit ad hunc Capellæ locum, quiſquis ille veterum Gloſſarum auctor, cùm ait:* Mileſiæ, amatoriæ.

Nomen ſuum] φιλολογία, *cuius nominis numerus eſt ſecundùm literas Græcanicas* DCCXXIIII.

Cyllenijq; vocabulum] *vocabulum hoc admodum torſit ineptos Gloſſatores. Nos* θωὺθ *eſſe inuenimus, quod Mercurij apud Ægyptios nomen nemo neſcit. Huius numeri iuxta Græcos characteres* MCCXVIII.

Finalem vtrinque] θ. IX.

Dehinc quod] ω *eſt* DCCC. *Ogdoas autem primus cubus.*

Cybicâ dominus] *in* MS. cybi, ac dominus, *l.* ac domibus, *nam* Fanis *præceſſit.*

Vim] MS. viuium, *hoc eſt* biuium. *Literam* Υ *innuit, de quâ habes in Catalectis:*

> *Litera Pythagoræ diſcrimine ſecta bicorni,*
> *Humanæ vitæ ſpeciem præferre videtur.*

Quos per nouenariam] *Quod dicit tale eſt. Solent Magi, vbi quid ex nominibus ſcrutantur, collectam ex nominum numero ſummulam per enneada diuidere, ſubtrahendo eam quoties licet, tum numerum qui erit ſuperfluus nominis ipſius numerum arbitrantur. Vide etiam ſi lubet Agrippam, De occultâ Philoſophiâ, diligentem profectò Martiani lectorem.*

Symphonias] Diapaſôn, Hemiolion, diateſſarôn.

Nam quaternarius ſuis] *Optimè huc facit auctor* θεολογουμένων ἀριθμητικῶν, *qui ait:* τὴν δεκάδα ὑπ' αὐτῆς (τετράδος) ἅμα τοῖς ὑπόπροσθεν συγκεκρυφῆσθαι. *Ita enim ibi legendum vt in Epigrammatis Græcis:* κεκρυφέμμενος εἷς ἓν ἀριθμός. *Sed & Hierocles:* τῆς γὰρ δεκάδος δύναμις ἡ τετρὰς, πρὸ γὰρ τῆς κατὰ διέξοδον τελειότητος τῆς τῇ δεκάδι ἠνωμένη τις τελειότης ἐν τῇ τετράδι θεωρεῖται. κατὰ γὰρ σύνθεσιν τῆς ἀπὸ μονάδος ἕως τετράδος δέκας τὸ πᾶν ἄθροισμα γίνεται. α' γὰρ καὶ β' καὶ γ' καὶ δ' τὴν δέκαδα, *&c.* δύναμιν *poteſtatem dixit Capella. Arnobius Græcum nomen ſeruauit, vt emendauit amicus meus* I. Meurſius, *communi (verè dicam) auctorum omnium bono natus. Huc facit locus ille ex Arithmeticâ:* Decaſque plena his quatuor numeris gradatim plicitis integratur, id eſt vno, duobus, tribus quatuor.

Cæli climata] *hoc eſt mundi partes, ſeu cæli frontes, vt dicitur in Arith. Nam aliàs climata Mathematicis ſunt octo: vt infrà habes*

in Aſtronomiâ. Sæpe ſanè auctor noſter technicis vocabulis abutitur, vt in Aſtronomiâ, & Muſicâ liquebit.

Mathen tetraden] Mathen tetradem vel Mathen tetrada ſcripſiſſe putabam Martianum; vel pro Matheſeôs quadrigâ ex Geometria, Arithmeticâ, Aſtrologiâ, Muſicâ, quarum Arithmetica vnitati, Muſica binario, Geometria trinario, Sphærica ſeu Aſtrologia quaternario comparatur, vt legimus ἐν θεολογουμένοις τῆς ἀριθμητικῆς: vel ſanè pro doctrina de quaternario, quam docte explicauit Democritus, quem hîc ſenis dij (ità enim lego, non dei) appellatione indigetat, vt infrà Abderitæ ſenis: μάθην autem dixiſſe pro μάθησιν. Heſychius: μαθᾶς, μαθήσεως. Sed iam hiſce coniecturis relictis eo pedibus in illuſtriſſimi Scaligeri ſententiam, & per ſenem dium Pythagoram intelligo, & lego μὰ τὴν τέτραδα: ſic in aureis carminibus habemus:

> ναὶ μὰ τὸν ἁμετέρᾳ ψυχᾷ παραδόντα τετρακτὺν,
> παγὰν ἀενάου φύσεως. Ad quem locum vide Hieroclem.

Intra vnum] MS. intra ſe vnum.

Differens animo] Legendum puto: nihil diffidens animi decori.

Abderitæ ſenis alimma] Abderita ſenex Democritus. Alimma vnguentum, vt Aliptes vnctor, & Epalimma genus vnguenti vilioris Feſto.

Corpori menſis] Lunæ. Gl.

Atque] an non ac quæ?

Neſcitum] M. neſcium. Vocem enim illam paſſiuè vſi veteres, teſte Gellio,

Indiæ] Indi lineorum præſtantiâ celebrati. Plin. lib. XII. cap. XI.

p. 5. Vmbracij] l. vmbrati. Sic ſuprà: Indici montis ſecretum, obumbratumque ſcopulum. Nyſam innuit.

Secreti Troiani] Palladij.

Ipſius] adde honeſtis ex MS.

Oſus] l. vſus, vel oiſus. Nam teſte etiam Martiano in Gram. Oiſum veteres vſum dixêre. Gloſſ. veteres: oſus pro vſus dicebant.

Decore] conijcio ex veſtigiis & lituris MS.

> Cùm creperum lux alma micat, gemmata Dione
> Cùm nitet aurato, & cùm fulgit Phoſphorus auro.

Et matutina] grauis hîc, vt ſæpe, Capellæ in quantitatibus ſyllabarum error: niſi Et ad priorem verſum retrahas.

Magneſia] l. Permeſſia, ex veſtigiis MS.

Choraulis] puto coraullis, pro corollis, quanquam nec alterum omnino reprobem: Eſt enim vox vſitata iſti ſæculo.

Mouit

Mouit] *malim:* Nouit.

Læta honoris] *melior ad verſum* M S. *lectio:* Pag.31.

Lætor: honoris meritis aſtra virgo conſpicis.

Nihilominus tamen peccat hic verſus ni ita tranſpoſitis vocibus legas:

Lætor: honoris meritis conſpicis aſtra virgo.

Onerata] *fortè:* operata. *Vox enim hæc ſolemnis de rebus ſacris, vt & Facere, & Græcis* ῥέζειν. *Iuuenalis:*

Et matutinis operatur feſta lucernis.

Proper.

Cynthia iam noctes eſt operata decem.

Et Liuius operari ſuperſtitionibus *dixit*. *& Horatius:*

Vnico gaudens mulier marito.

Prodeat iuſtis operata diuis. *Virgilius quoque:*

Sacra refer Cereri lætis operatus in aruis.

Hoc autem eò arbitror quia addit ſacris, *vt & in loco citato Flacci.* M S S. *nonnulli* ſacris *pro* diuis *referunt. Sed aptiſſimè ad hunc locum Ouidius:*

Nunc hederæ ſine honore jacent, operataque doctis,
Cura vigil Muſis nomen inertis habet. *Et Valerius:*

Integerrimi viri ſanctitatem Reip. vſibus & ſacris operatam.

Stoaci] *l.* Stoici. *Fuerunt enim ij* τῆς μαντικῆς *propugnatores acerrimi. Vide Tullium libro 1. de diuinatione.*

Omnia] Omina *lego.*

Quique] *l. ex* M S. quîſque, *repetendum* ἀπὸ κοινοῦ valuêre.

At cuius] M S. Ac cuius. Pag.32.

Perexit] *Ita repoſui pro* perrexit.

Altipotens] *l.* Alti potens, *vel* Almi potens.

Iuſti] *iûſti* κατὰ συγκοπὴν *pro iuſſiſti.*

Fata] M S. facta. *Et exponunt Gloſſæ inuenta Oſiridos. Ea autem ſunt vites.*

Separat] *Error in legem pedariam. Fortè tamen* ſarpit, *hoc eſt putat, amputat. De vitibus (vti dixi) ſermo.*

Cui lacteam] *ſic ſuprà:* Dehinc nuptiis Iuno non ſolita refragari, tum etiam Cyllenium diligebat, quòd eius vberibus poculum immortalitatis hauſerat. *Vide Hyginum.* Pag.33.

Quarum vna] *mos oculos deoſculandi facile innoteſcit, vel ex vnico Catulli loco.* Iucundum os, oculoſque baſiabor. Pag.34.

Capellæ verò locum aliquem ſingularem circà oculos deſignat, vbi nempe pellicula ab ipſa fronte in oculorum interſtitio ſupra naſi ſupremam partem impendet.

Glabellæ] *imò* glabella. *Et ſic* M S.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
393 H 27

Pag. 35. *Imitatus*] *Pontanus noſter* imitus *legit, acutè mehercules & eleganter. Sed* M S. *noſter* vninatur *vel ſimile quid præfert, ex quo ego* vndanter *legendum eſſe colligerem: Sic ſuprà:* ſed dum talia virgo vndanter euomeret.

Pag. 36. ἀείζωον] *Herba eſt, quà Glaucus Deus eſſe factus creditur, vnde prouerbium:* Γλαῦκος φαγὼν πόαν οἰκεῖ ἐν θαλάσσῃ. *Eâ de re ſic Nonnus lib. 35.*

> Γλαῦκε πολυσπερέων ἐτέων στροφάλιγγι κυλίνδων
> εἰ θέμις, ἀτρυγέτοιο λιπὼν κευθμῶνα θαλάσσης,
> δεῖξον ἐμοὶ βοτάνην ζωαρκέα, δεῖξον ἐκείνην
> ἧς ποτὲ σοῖς στομάτεσσιν ἐγεύσαο, καὶ βίον ἕλκεις
> ἄμβροτον, ἀενάοιο χρόνου κυκλούμενος ὁλκῷ.

Minima] *in* M S. minimanima, *eâ formâ quâ* magnanima puſillanimaque *dicimus. Aptè, & ſatis conuenienter ſenſui.*

Vedius] Vedius *eſt* Veiouis, *vt* Dius fidius, Iouis filius, *&* ſub dio, ſub Ioue. *Eſt autem Veiouis Diſpater. Gloſſ. Papiæ:* Vedius, Pluto, vel Orcus, id eſt, malus diuus. *Qui locus liberali iuueni Friderico Tiliobrogæ debetur. Exequitur hic animarum apud inferos degentium pœnas: ſunt autē eæ triplices: aëreæ, aqueæ, igneæ, vt notat Seruius ad* VI. *Æneid. & Arnobius:* Quid Plato idem veſter, in eo volumine quod de animæ immortalitate compoſuit, non Acherontem, non Stygem, & Pyrphlegethontem nominat, in quibus animas aſſeuerat VOLVI, MERGI, EXVRI? *Locus autem, ad quem reſpexit Arnobius, eſt circa finem Phœdonis qui &* περὶ ψυχῆς *inſcribitur.*

Formidauit] *an non* formidarit *&* conſecrârit?

Vſſerit] *ſubintelligi videtur* Vedius cū vxore *quod modò dixerat.*

Syri cuiuſdam] *Pherecydem innuit, qui animæ immortalitatem docuerat.*

Pag. 37. *Lucetiam*] *vt* Iupiter, Lucetius, *ſic* Iuno Lucetia *dicitur, vt & Lucina. quod tamen nonnulli Dianæ tribuunt.*

Fluuoniam] *l. cum* M S. Fluoniam. *Arnobiani codices vulgò quoque malè* Fluuioniam *referunt, quod Meurſium vidiſſe vt vidi non inuidi. Feſtus:* Fluoniam Iunonem mulieres colebant, quod eam ſanguinis fluorem in conceptu retinere putabant.

Februalem] *Feſtus de* Iunone Februatâ *loquens ait:* quam alij Februalem, Romani Februlim vocant. *Meminit & Arnobius.*

Februam] *fortè* Februatam.

Iterducam] *de his nominibus multa Auguſtinus de Ciuitate Dei, Feſtus & alij.*

Sotige-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
393 H 27

Sotigenam] *l.* Opigenam. *Feſtus:* Opigenam Iunonem matronæ colebant, quòd eam opem in partu laborantibus ferre credebant. *Nomen rectè ponit, ſed non verat veriloquium; dicta enim Opigena à matre Ope. In Arnobio quoque pro* Oſſipagina, Opigena *legendum, quanquam Meurſius noſter* Ops, Opigena *legat, quod vix probo,* Pag. 38.

Curitim] *Vide Feſtum in haſtâ cælibari. Itemque fragmentum quod inſcribitur* ORIGENES CATONIS. *Fit eius mentio & in arſâ iſta ſepulchrali:*

MAMMIÆ C. F.
IVSTÆ
Q. TVLLIVS. Q. F. HORAT
CINCIVS. PRISCVS
PONTIFIX. SACRARIVS
IVNONIS
QVIRITIS. PATRONVS
MVNICIPI
TESTAMENTO. PONI. IVSSIT.

Æriam] MS. Æram *ſ.* Heram. ἥραν *enim* ἀπὸ τοῦ ἀέρος *deriuant Philoſophi.*

Περὶ εὐδαιμονίας] *l.* περὶ δαιμόνων.

Flammatiſque] *Paruus error ſed qui fortè non aduertenti ſenſum turbet. Lego cum* MS. Flammantiſque.

Hæc aruſpicio] *vide quæ ſuprà de fiſſiculatione, & confer hunc locum cum eo qui eſt in libro Apuleij de Deo Socratis, vbi pleráque eadem reperies.*

Conſpicitis] *l.* conſpicis *cum* MS. Pag. 39.

Geminatæ noctis] *Seneca:* Roſcidæ noctis geminauit horas. *De eâdem Herculis geniturâ.*

Tages] *Cicero:* Tages quidam dicitur in agro Tarquinienſi, cùm terra araretur, & ſulcus altiùs eſſet impreſſus, exſtitiſſe repentè, & eum affatus eſſe qui arabat. Is autem Tages vt in libris eſt Ethruſcorũ puerili ſpecie dicitur viſus, ſed ſenili fuiſſe prudentiâ. Eius aſpectu cùm obſtupuiſſet bubulcus, clamoremque maiorem cum admiratione edidiſſet, concurſum eſſe factum, totamque breui tempore Ethruriam conueniſſe: tum illum plura locutum multis audientibus, qui omnia eius verba exceperint, literiſque mandauerint. Omnem autem orationem fuiſſe eam quâ Haruſpicinæ diſciplina contineretur.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
393 H 27

Ouidius: Haud aliter ſtupuit, quàm cùm Tyrrhenus arator
Fatalem glebam motis aſpexit in aruis,
Spontè ſuâ primùm, nulloque agitante moueri;
Sumere mox hominis, terræque amittere formam,
Oraque venturis aperire recentia fatis.
Indigenæ dixêre Tagem: qui primus Ethruſcam
Edocuit gentem caſus aperire futuros.

Citat Planciades libros eius HARVSPICINÆ *nomine inſcriptos. Sed & Seruius. Quoniam autem vocem* Sypnum *hîc mendoſam eſſe, & ex Grammaticâ huc tranſlatam, idque manifeſtis* MS. *libri indiciis liquet, ex locis hîc laudatis lubens legerim:* & ritum ſtatim genti, haruſpicinamque monſtrauit, *vel ſi mauis* haruſpiciumque. *Et ſanè alterutrum fuerit, quòd vel ex interuallo quod in* MS. *eſt, verum eſſe colligo.*

Ammon] *Duas hîc fabulas de Ioue tangit, quarum vna ab Herodoto lib.* II. *refertur, quæ narrat Iouem Herculi apparuiſſe in pelle arietinâ: altera notior, quâ refertur Hammonem ſitientem Liberum, cùm exercitum per Africam duceret, ad fontem deduxiſſe.*

Lini vſum] *hinc Iſis* linigera, *& Iſiaci* linigeri. *Iuu.*

Pag. 40. Qui grege linigero circundatur, & grege caluo.

Pilumno] *huic à pilendo frumento nomen inditum ait Seruius.*

Carmentis] *Euandri mater Nicoſtrata, alio nomine Carmenta vocabatur, aliis tamen Carmentis. Ouid.*

Iamque ratem doctæ monitu Carmentis in amnem
Egerat. ———— *Idem:*
Carmentis portæ dextro eſt via proxima Iano.

Et fortè rectiùs ſi Etymologicis credimus, qui inde dictam aiunt quòd careret mente: erat enim fatidica.

Erythreâ progenita] *l.* Erythrâ. *Cæterùm quod eam Marmeſſi, vel Marmenſi (ſæpe enim veteres pro ſs duplicatâ n ſ. ponebant & ſic* anteceſſor *Græcis* ἀντικένσωρ *dictus) filiam ait, cùm in vico ità nominato natam alij tradant, ſimile eſt ei quod Meletem quidam Homeri patrem dicant, alij ad Meletis fluminis ripas natum.*

Heram] *Bene* MS. Eram. *Veteres autem intellige Græcos, illis enim* ἜΡΑ *terra eſt. Vetus tamen Iſidori gloſſarium:* Hera, terra.

Sub Plutonis poteſtate.] *Nemo neſcit à Mythologicis aëris partem craſſiorem Plutoni attribui. Phurnutus cùm de Ioue, Iunone, Neptunóque dixiſſet, ſubiungit:* ἀδελφὸς δὲ αὐτῶν καὶ ὁ ἅδης εἶναι λέγεται οὗτος δέ ἐστιν ὁ παχυμερέστατος καὶ προσγειότατος ἀήρ.

Propior eſt] MS. præeſt. *Bene.*

Sumanes] *l.* ſunt Manes. *Niſi fortè* ſubmanes, *vt iis opponantur* præſtites, *quos ſubiungit, quorum & ſuprà meminit Capella.*

Sed

Sed & Plutarchus Problematis, & Ouidius, qui ait:

Præſtitibus Maiæ Laribus vidêre Calendæ,
Aram conſtitui, paruáque ſigna Deûm.

Aquilos] *Nigros. Gloſſ.* Aquilum μέλαν ὡς λυκίλλιος. *Gloſſ. Iſidori:* Aquilum fuſcum, nigrum. *De Diis Aquilis Arnobius lib.* III. Siquidem cùm facitis atque informatis Deos, hos crinitos effingitis, alios læues, alios ſenes, iuuenes, pueros, aquilos, cæſios, *&c. Malè eſt in veteri Gloſſario Papiæ:* Aquili ſpecies dæmonũ, qui in ſimilitudine aquarum apparent. *Cuius loci participem me fecit Frid. Tiliobroga.*

Furina.] *Huius feſta* Furinalia, *vt ait Varro, & Feſtus: ſacerdos* Furinalis. *Deæ meminit Cic de Nat. Deorum. Pro* Fura *verò* Furia *legendum puto; vtitur numero ſingulari ſæpe Tullius.*

Mania] *Varro & Macrob. Larium matrem volunt, alij auiam. Conſtat certè aliquam ex furiali genere deam fuiſſe. Gloſſ.* Mania μανία. *Gloſſ. Iſidori,* Maniæ, formidinum imagines.

Intemperiæ] *Deæ ſunt vim habentes per intemperantiam nocendi, quas Cato iubet ſacrificio propelli. Hinc Phraſis:* Intemperiis agi, *vſitata Plauto, & aliis.*

Triptes,] *l.* Thripes. Θρὶψ *eſt id quod minimum eſt in quâq; re, vnde & in auium genere* θρὶψ *minima eſt, & in vermium ſpecie: ſed & homines viliſſimi hoc nomine appellantur. Vide Heſychium.* Αὐτὸς θρῖπας ὁρῶν. *Prouerbium eſt, quo vtimur cùm demonſtrare volumus in eius poteſtatem aliquem veniſſe, qui ei occinat illud Heſiodicum:*

ἔχει νύ σε πολλὸν ἀρείων.

Pater tamen cryptes *malebat,* ἀπὸ τοῦ κρύπτειν, *pro iis quos ſuprà* Opertaneos *dixit.*

Pyriphlegetonta] *Confer cum Arnobij loco ſuprà citato de pœnis animarum.*

Impietas] *an non* impietatis?

id eſt Pluton] *Gloſſema videtur.*

quæ] MS. quia *l.* quâ. Pag. 41.

Fones] *l.* Fontes. *Citat tamen Gyraldus* Fines, *quod non improbo, ſi pro terminis accipias. Per* FINES *iuratum refert Liuius, hâc formulâ:* Audi Iupiter, Audite Fines, Audiat Fas. *Gloſſ. tamen Iſidori:* Fones, Dij ſiluatici.

Fatui] *Meminit huius nominis in fœminino inter alios Arnobius, maſculini Seruius qui Inuum Fatuum Fatuellum dictum ait. Vtriuſque Donatus ad illud Terentij:*

Fatuus eſt, inſulſus, tardus. Fatuus (*inquit*) inepta loquens. à fando fatuus dicitur. *Inde* Fauni Fatui, & Nymphæ Fatuæ.

Fantua] *vt Mana Mantua, ſic Fauna, vel Fana, Fantua: In*

 Arnobio

Arnobio lib. I. MS. *pro* Fauna *refert* Fenta, *fortè ſit* Fantua, *v*[…]
Fentua.

Poſt prolixum æuum] *Ergo hi Dij non immortales, ſed longæui, vt & ipſa Capella nominat. Et hâc ratione fortè Virgilius dixit:*

Syluius Albanum nomen tua poſthuma proles.
Quem tibi longæuo ſerum Lauinia coniux.
Educet Siluis.

Longæuo, *eſt indigeti iam facto. Idem fermè teſtatur Auctor Epigrammatis de ætate animalium, de Nymphis, cùm priùs de Phœnice dixiſſet:*

Quam vos perpetuo decies præuertitis æuo
Nymphæ Hamadryades, quarum longiſſima vita eſt.

Vbi perpetuò *impropriè dicitur.*

Tua adhuc.] *Tuus, inquit, ô Philologia Genius vel potius (ſi ità dicere licet) tua Genia,* ἡ σοῦ δαίμων *(Feminæ enim Nymphæ mulieribus attributæ, vt maſculis Genij) inter priores Genios locum habebit. Te verò ego iubeo in ipſo Deorum concilio locum habere. Confundit autem Iunonem cum Veſtâ, quod & alij faciunt.*

Tonum primum] *Cælorũ diſtantiam per tonos metiuntur Aſtronomi, de quibus Hyginus lib.* IIII. A Lunæ circulo abeſt circulus tonon dimidium quo loco Mercurij ſidus vehitur, *&c. quæ ibi quære. nam admodum ad horum locorum explicationem conducunt. Gloſſæ Capellæ ad vocem* Limmata: Circuli cæleſtes Muſicâ ratione, vel tono, vel ſemitonio comprehenduntur. *Vide Macrob. ad ſomn. Scip.*

Eleuſináque lampas] *ſic* Eleuſinam Cererem *dixit Arnobius, pro* Eleuſiniam.

Vertigo] *corpus ſphericum, vt & alibi, à vertendo,* τὸ κυκλοφορούμενον.

& parum] *in* MS. *videtur fuiſſe:* quæ licet cornigera, & ſpherica crederetur.

Felem] *Felis Luna (quæ hîc cum Dianâ, Cerere, Cybeléque confunditur) ſacra eo quod narretur, ſe ad Lunæ conuerſiones mutare, mirabili* συμπαθείᾳ, *qualem ælurus, ſeu felis mas cum ſole habet. Sed & felis apud Ægyptios Iſidi ſacrata. Iſis autem Luna eſt:*

Cerua] *Hæc Dianæ ſacra, quæ cùm Lunâ eadem, hinc* ἐλαφηβόλος, ἐλαφηβολία, ἐλαφία, ἐλαφιαία *dicta, ſed &* ἐλλοφόνος, ἔλλοι *enim antiquis* ἔλαφοι.

Pag. 42. *Argumentis*] *Argumenta ſunt artificia ingenioſa, & arguta, vnde Quintilianus:* In picturis quoque ARGVMENTOSA opera vocamus ingenioſa. *Ouidius:*

Longo cælauerat argumento.

Ibis.]

Ibis.] *Hæc enim auis Mercurio ſacra, apud Ægyptios: Plato in Phæd.* ἤκουσα τοίνυν περὶ ναυκρατιν τῆς αἰγύπτου γενέσθαι τῶν ἐκεῖ παλαιῶν τινὰ θεῶν οὗ καὶ τὸ ὄρνεον τὸ ἱερὸν ὃ δὴ καλοῦσιν ἶβιν· αὐτῷ δὲ ὄνομα τῷ δαίμονι εἶναι θεὺθ. *Theuth verò, Thoth, vel Theuth eſt Mercurius, quod nemo neſcit. Isq; primo Ægyptiorum menſi nomen dedit, quo alludens Martianus ait:* Ipſa verò Ibis prænotatum gerit nomen menſis cuiuſdam Memphitici.

Petaſo] *de Mercurij pennis, galero, virgâ, Gallo (quem* δίλοφον *nominat Capella, bicriſtatum) Vide Fulg. Mythologicôn lib. 1. & Albricum de* M E R C V R I O.

Bilance librâ] *Veram hanc lectionem nemo eſt qui ignoret: Alij tamen codices* blance *referunt, & exponunt Gloſſæ noſtræ* blandá, *quibus ſuffragatur Gloſſ.* H. S T! Blanx ἀηθὴς.

Lucrorum potente] *in* M S. *fuit:* lucrorum pote.

Antias] *vide de hac voce Feſtum, & Iſidorum. vtitur &* Apuleius. *Gloſſ.* H. S T. Antiæ κόμαι διὰ τῶν κροταφῶν κρεμάμεναι γυναικείων. *Gloſſ. Iſidori.* Antiæ, capilli emiſſi, vel capilli quos mulieres proximos in capite componunt.

Amital] *Multùm de hoc laboraui, ac nec dum verum comperi, ſed adhuc hæreo: in quibuſdam codicibus* NISAM *legitur, vnde conieci* Miſam, *quem Iſidis filium nominat Onomacritus in initiis Orphaicis, & ambifarium facit, ait enim:*

Ἄρσενα καὶ θῆλυν διφυῆ.

Poſteà verò in Hiſtoriis Indicis inueni coli apud Indos Deum nomine AMIDA, *cuius effigiem, & quidem monſtroſam vidi ipſe ex India allatam: habebat ille non binas manus more noſtro, ſed quaternas, vnde non immeritò poſſit* Ambitarius Amida *vel* Amital *(conſona enim hæc ſunt) appellari. Sanè conſtat magica pleraque ex Indico fonte eſſe deducta.*

Securis] *deeſt in* M S. Pag. 43.

Tonus ac dimidius] *Legendum puto* Tonus dimidius. *Hyg.* Sol abeſt ab Heſpero medietate toni.

Septem germani] *Septem hebdomadæ dies indicat myſticè vt ſolet. Nautas autem vocat, quia etiam Soli, & Lunæ nauigia, vti currus tribuuntur. Vide Plutarch. De plac. Phil. lib.* II. *cap.* X.

Leonis] *Leonem Soli ſacratum pauciſſimi ignorant, quod oculorum feruore, & radiis ei poſſit non immeritò comparari. Affert & alias rationes Macrobius lib.* I, *cap.* XXI. *Sic & Crocodilus Serapidi ſacer, id eſt ſoli, Serapis enim idem cum Sole, vt ex oraculo ei attributo comprobatur. Vide Macrob. cap.* XX. *lib.* I. *Sat.*

Hac principio] *l.* à principio, *comparat Solem* MESE *in Muſicis. Gemina autem tetrachorda ſunt tres planetæ vtrinque & ipſe*

vtrin-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
393 H 27

vtrinque quarti ſupplens vicem, in primo tetrachordo vltimus vltimo primus.

Dans] *l.* das.

Iſæum] *l.* Lycæum: *Oſtendit idem quod Macrobius lib.* 1. *omn Deos ad Solem referri, Apollinem, Serapim, Oſirim, Mithram P ſarum, Ditem patrem, Typhonem, Atyn, Adonin, Ammonem, T ptolemum, & hic Liberum patrem. Obiter alludit ad nomen* Λυκ ἀπὸ τοῦ λύειν, *idq́ue eo refert quòd Sol occulta diſſoluat, tenebráſq diſſipet. Sed de Deorum hâc confuſione plura collegimus ad On macritum.*

Ammon] *Peccat Capella in legem pedariam, vt & ſuprà Ser* pim *mediâ correptâ dixit. Cur autẽ Sol Ammon dicatur ex Non docebimus in Notis Onomacriticis. Quòd autem Sol Mithras a pelletur, liquet ex hâc inſcriptione Latinâ.*

SOLI
MITHRÆ. *Et illâ Græcâ:*

ΗΛΙΩ
ΜΙΘΡΑ
ΑΝΙΚΗ
ΤΩ.

Aliiſque centum ſimilibus.

Diſſona] *Barbara: Sic ſuprà* diſſonans diſcrepãtia nationum. *Et alibi:* Secundùm diſſonas nationes.

Pag. 44. *Nomen, cognomen*] MS. mentis cog. *Eſt autẽ hoc nomen quod diligenti indagatione inueni* ΗΥΣ *quod mentis affectum placidum denotat, eſtq́ue τετραγράμματον, & numerorum 608. Niſi quis* ΥΗΣ *malit id enim nomen Baccho tanquam humidæ naturæ domino tribuit Plutarchus. Ego tamen alterius malim quod ſit* mentis cognomen. *Et ſanè, ab eodem fonte Apollinem* ἥιον *dici quis eſt qui ignoret?*

Aprinis] *ex* MS. *videtur* aprugnis.

Arpis] *l.* Harpis, *& explico* falcibus, *ita enim ſonat vox Græca: eſt enim* ἅρπη δρεπάνη. *Falces autem Saturno attribuit antiquitas, vt omnis auctorum tam Græcorum, quam Latinorum turba teſtatur. Mauult tamen Illuſtriſſ. Scaliger, pro Muſico inſtrumento accipere, præſertim cum* bombis *ſequatur, motus inter alia iſto Fortunati loco:*

Roma-

Romanúſque lyrâ tibi plaudat Barbarus harpâ.
Nomen hoc etiamnum Gallis, & Belgis vſitatum.

Cæleſtis] MS. cælitis.

Diſſiliens] *l.* deſiliens *cum* MS.

λειτουργοὺς] *Miniſtri ſunt publici Græco vocabulo.*

Ipſam verò] *Deſcribit poſt cælos planetarum & ἀπλανῶν aſtrorum primum mobile, cum primo motore.* Pag. 45.

Non ſciens] *l.* non neſciens. *Bene Gloſſæ:* Non enim omnibus diis notitia vnius dei plenè patuit, atteſtantibus Philoſophis, quòd ſummum deum multi etiam Deorum ignorauerunt.

Tres Deos] *Videtur hîc ad ſacroſanctæ Trinitatis abſconditum profanis myſterium alludere, an ludere?*

Septimo] *an ad Sabbatha Iudæorum reſpicit, ad quæ & Iuuenalis, cùm ait:*

—Cui ſeptima quæque fuit lux Ignaua.

An ad diem Κυριακὴν *Chriſtianorum?*

Fontanam virginem] *Profectò hæc omnia*
cæcis ſunt circumfuſa tenebris.

Fortè tamen (ſi quis in loco tam intricato coniecturæ locus) legendum videatur Fontanam vriginem, *vt Solem intelligamus, quem fontem ætherei ignis nominat Macrobius. & profectò tale quid requiritur, & fortè hoc ipſum ſi* vriginem *pro igne accipias, nam ſubiungit* florem ignis. *Quod ſi hoc non probas, vide an* originem *malis. Sed ſanè quia hîc magis de primo motore, quàm de Sole ſermo, vide an hæc* Fontanam virginē *de Entelechiâ velis intelligere.*

Septatum] MS. ſectatum. *Sic in Gram.* reſectationem *pro* reſectione *poſuit. Videtur autem hîc Capella cælum cryſtallinum, (vt vocant patres Chriſtiani) deſcribere, quemadmodum ſuprà Empyreum deſcripſit: Ait enim:* limbis niualibus albicabant. Pag. 46.

Arceſilas] *idem Philoſophus qui &* Arceſilaus *ab aliis, inter quos Laërtius in eius vitâ. In Minutio vbi textus habet* Arceſilas, MS. Arceſilaus *refert, in Arnobio pro* Arceſilao MS. Arciſila, *vt ex excerptis Scaligeri monet Meurſius meus. Hic ille quem ignorantiæ magiſtrum vocat Lactantius, & quem Cicero omnem funditus Philoſophiæ rationem ait ſuſtuliſſe. Docebat enim ἀκαταληψίαν, nihilq́ certò ſciri poſſe aſſerebat (meminit huius opinionis Ariſtoteles in Metaphyſicis) vtebatúrque argumento remi infracti, & colli columbini (vt teſtis eſt Cicero in Acad.) in quo aliud quid videtur quem reuerà eſt. Huc alludit Capella.*

Papiam Popeamq́] *lata hæc lex ab Auguſto, Coſſ. extraordinariis M. Papio Mutilo, & Q. Popæo ſecundo. Vide Dionem. Eadem & Iulia dicta, quòd Auguſtus ſe in eâ ferendâ à Diui Iulij commen-* Pag. 47.

mentariis edoctum profiteretur. Agit hæc lex præter alia multa, dote non alienandâ: quod caput legis huc pertinet.

Veſtæ] M S. Veſta deum nutrice *habuit, vnde liquet & ped. ſequâ reſcribendum. Attribuit autem Veſtæ munus thuris diſt. buendi quòd ea focis, aríſque ſit præfecta.*

Terminatur] M S. terminatis. *Ergo lege, & diſtingue:*

Nunc ergo mythis terminatis, infiunt
Artes libelli qui ſequentes aſſerent.

Senſus clarus: Ait impoſito fabulis fine incipere libros de ſepten Artibus, ad quod tranſeamus.

IN LIB. III. *Qui* DE GRAMMATICA,

Pag. 48. *Amica*] M S. *habuit* amictor, *quod & rectius.*

Frigente verò] *Produxit primam ſyllabam ſecundi pedis Anacre ontici, vt & alibi. Sic libro* VII.

Madida deterget ora.

Quicquid erat] *melius fortè.*

Quæ quid ferat docendum. *quod ex veſtigiis colligo:*

Pag. 49. *Olim*] M S. olium caput, *credo* capitolium.

Sepiæ] *ad atramenti alludit materiam.*

Ferulæ] *Ad ferulas ſceptra pædagogorum alludit, vnde id quod in prouerbialem formam abijt:*

Et nos ergo manum ferulæ ſubduximus. *& illud Columellæ.*

Ferulaſque minaces.

De ferulis diuerſum quid à reliquis ſubindicat Apuleius. alij enim de manibus puerorum ferulâ cædendis indicant: ille verè ait lib. X. *Met.* quàm altiſſimè ſublato puero ferulâ nates eius obuerberans.

Caprigeníque] *Alludit ad ſcuticas.*

Gargarizando] *in* M S. *meo hæc vox pro gloſſemate eſt. Et rectè: Si enim hæc ad gargarizandum eſſent vtique epithemata non eſſent.*

Gummeóſque] gummis *vt Capella hoc libro teſtatur, feminino genere dicitur. In genitiuo gummeos Græcanicè, & gummis Latinè. Nonius Marcellus:* Cummi generis neutri eſt & vſu μονόπτωτον. Tamen fem. Cinna: *Alpináque cummis:* vt ſit genitiuus eius, huius cummis, vt puppis, febris, peluis. *ità enim hæc legenda.*

Collimata] κολλήματα *ſunt conglutinamenta.*

Pag. 50. *Soloë*] σόλοι *Straboni, & Ptolemæo. Alludit ad ſolœciſmum, qui eâ ex vrbe originem traxiſſe memoratur.*

Quanti] M S. quà.

Verborum modos] *melius fuit in* M S. *& aptius ad Allegoriam quâ vtitur,* morborum modos.

Quam-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
393 H 27

Quamplurimum operum:] *Neſcio quid hæc ſibi velint ni legas:* ſcanderéque quam plurimum, operum præpoſitionibus, aut coniunctionibus participatis (*ità eſt in* M S.) inſiſtere. *Alludit vt ſolet, ad* PARTES *quas vocant octo* ORATIONIS.

Promittit] *alij omnes* miſit. *tu lege* miſcet. Pag. 51.

A tego tugurium] *Pomponius:* Ofilius ait tugurium à tecto tanquam tegulariū eſſe dictum, vt toga quòd eâ tegamur. *Citatur Tit. de Ver. ſig. lege* C L X X X. *Fortè legendum:* tugurium à tego tanquam tegurium. *Et ſanè non dubitarem niſi & Feſtus à tecto deriuaret. ſed an & ille in pari mendo ſit, ambigo.* Pag. 52.

Femen feminis] *at qui hic* R *in* N *non mutatur. Lego:* femur, feminis. *Et ità eo æuo illos ſenſiſſe non dubito, vt cum neque rectus* femen, *neque obliquus* femoris *eſſet vſitatus.* Pag. 55.

Vador] *Adde ex* M S. ter. quater.

Et C vt pix picis] *Nemo hunc locum corruptum eſſe nō iudicet, ſiquidē anteà* X *in* C *mutatæ exemplum attulit. Coniicio:* & in C T vt nox, noctis. *Neque enim ſufficit dicere in* T, *ſed* C T. *At fungi illi hæc coniunctim dicta diſiunctim capère, itaque exemplum deeſſe arbitrati pro lubitu adiecerunt, aut potius tranſiecerunt, cùm fortè anteà legeretur:* aux ex C S ut nux nucis, pix picis: *quæ bina & alibi coniuncta reperias.* Pag. 56.

Dmolus] *an pro Tmolo monte, an* δμωὸς *legendum?*

Aggerat] *Lego cum* M S. in G vt agger, aut in L vt &c. *Nam aggerat cum ab aggere deriuetur non mutat* D *in* G. *Sed agger mutat, cum ex* ad προσθέσει & gero *componatur: Itaque aut ità legendum vti docuimus, aut* aggerit *aut* aggregat.

Dexterior] *pars dexterior eſt,* ⊢ *ſiniſtra* ⊣, *hæc leuigationis, illa aſpirationis nota.* Pag. 57.

Kalumniæ] *Calumnia olim per* K *ſcribebant, vt liquet ex eo quod Lex Rhemnia ſtatuit Calumniatoribus inurendam literam* K *ad infamiam.*

Sypnis] *an Sipnus? Vrbs eſt Achaiæ, Ptolemæo, & Straboni* σίφνος.

Præpoſitionibus præcedit] *Valdè laborat hic liber de Grammaticâ è diſtinctionibus, quarum nos nonnullas emendauimus: quod & hic vſu venit, legendum enim:* T vocalis ex vtróque concludit vt in coniunctionibus & præpoſitionibus: præcedit L in &c.

Lact] *Alij* lac, *alij* lacte *dicunt, ſed profecto hoc* ἀναλογώτατον: *Auſonius:* Vox ſolita, & cunctis nouiſſima, ſi memores L A C: *Cur condemnetur ratio magis vt faciat* LACT? *Capella infrà:* quidam cùm lac dicunt adiiciunt T propter quod facit (*l.* propterea quod) faciat lactis.

At]

At] *Hic verò neque Aduerbij neque Interiectionis exemplum* Atat. *Neq; negârim etiam aduerbij exemplum deſiderari, vt:* forſi

G Græcâ] *Quàm abſurda hæc ſunt ni legas :* C Græcâ, *hoc e ſigma. Ea enim eius literæ antiqua forma, quod ex quibúſvis inſcr ptionibus liquet : Itemq; ex Macrobio in quo pro Baſſarea ſcribitu* BACCAPEA. *Dicit Græcos (quanquam Z litera ſit Græcis deducta fontibus) non ſemper Zeta literâ vſos, ſed pro eâ ſigma vſurpâſ ideóque* CHΘON *pro* ZHΘON, *ſcripſiſſe. Componi autem dici* Z *ex* T *&* C, *vel* Σ.

Pag. 58. *Sine elementi*] x *hîc literis non annumerat, facit enim tantun* XVIII. *has videlicet* A B C D E F G I L M N O P R S T V Y. *Itaq legendum:* x autem vt duplex in elementi cardine non probatur. *Error ex repetitis literis.*

Pag. 59. *Præſtricta*] *lego* perſtricta, *ſic infrà pro* percurram, *in* MS. *eſt* præcurram. *Error ex abbreuiatione.*

Pag. 60. *Lucinius*] *an* Licinius ?

Syllaba antepenultima] *l.* Syllaba autem penultima: *quod vel ex eo liquet verum eſſe, quia ſubiungit :* ſed præcedens eius id eſt ab vltimâ tertiâ. *Et ita habuit* MS. *qui & ſemper pro* penultima penè vltima *refert* καθ' ὑφ' ἓν.

Aut ſi vltima] *Lege iuuante ex parte* MS. At ſi vltima longa naturâ, aut poſitione, aut, ſi penultima poſitione longa, licet vltima breuis, acutus ſonus fiet, vt Galéni Camíllus.

Pag. 61. *Fár.*] *Adde ex* MS. árs : *Hoc enim exemplum, vbi monoſyllaba dictio poſitione longa acuitur, deſideratur.*

Altera] *clarius* MS. alterutra.

Doctè] *an non* doctæ ?

Duplici] *Adde ex* MS. modo.

Cùm verò mediæ] *legendum puto :* Cùm verò mediæ longæ, vel acutæ, vel inflexæ : Et acutæ tum cùm longæ vltimæ, vt tenébræ, vt latébræ manípli. *Dubito tamen aliquãtulum : Mendoſum verò eſſe locum non dubito.*

Hæc à ſuperioribus] *Neſcio quo pacto hîc voces hæ irruperint* Catullus, Salluſtius, *& illa* hoc differunt. *non addubito ex gloſſematis annata : lege ergo his, expulſis.* Hæc à ſuperioribus ſunt alia quod illæ conſonantes, &c.

Pag. 62. *Ponê.*] *Errat hîc profectò Martianus, niſi mirè deprauati ſint codices. De* Ergô *facilè concesſerim, ſed* pone *graui notandum, & vltimam habere breuem, ideóque circunflecti non poſſe in poſtremâ quis puer eſt qui ignorat ? In* MS. *tamen fuit* ponæ.

Aut mutat] *l.* plerunque adimit, aut mutat.

Latiumq; augeſcere] *Ennianum eſt.*

Argil-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
393 H 27

Argiletum] *Argiletum, vel Argiletus locus erat in vrbe, ab Argi cuiuſdam qui Euandro inſidias ſtruxerat leto nominatus.* pag.63.

Diphtongo] M S. *plerunq;* Diphtonga, *vt ſubaudiatur* vocali. pag.64.

Vnde] *l.* longa; vnde ſpiſſa coma: breuis, &c.

Delus] *l.* Delos Delou. Δῆλος & Δήλου. pag.66.

Philenon] φιλοίνων. pa. 67.

At ſi] *lego:* Aut ſi, *& deleo vocem* corripitur *ex Gloſſâ natam.*

A quartâ coniugatione] *l.* à tertiâ coniugatione productâ. pa.68. *Tertia producta coniugatio illo æuo, quæ nobis quarta. Iuuat me* M S. *auctoritas.*

Quiq;] M S. *eleganter* quiſque, *hoc eſt,* quibuſque. pa.71.

Vulgo docti] *melius alij Codices: vulgóque docti quæ anomala. Vides aliquoties Capellam, longas vocales, diphthongosq; nō elidere.*

Aduena] *Atqui aduena communis eſt generis: vtrum ergo* auenā *ne legendum? an ſit hic duarum vocularum defectus: hoc fermè pacto?* A igitur vocalium prima terminat maſculina vt Catilina, Iugurtha: Feminina vt Muſa: communia vt aduena.

Specua] *ſic &* pecua *Apuleio, & antiquioribus.* pa.73.

Genuus, & cornuus] *Puto:* genuis & cornuis.

Tamen ſi Proconſulo] *l.* Tamen ſi Proconſule. *De* Proconſule, & Proconſul, *vide Orthographiam Manutij. Gloſſ. Proconſule* ἀνθυπάτοις: *Propretore* ἀντιστρατήγοις. *Sic* Exconſul, & Exconſule. pa.74.

Scamno ſcamnis] L. ſcamno, ſcamni. *De Genitiuo ſingulari ſermo.*

Secundumq;] L. Secundúmque hæc *vas vaſibus* facere debuit, & in Genitiuo *horum vaſum.*

Menas] *Dubito de hoc loco.* pa.77.

Medea] *Atqui hoc nomen ne in Greciâ quidem* s *habere poteſt. Lego ex veſtigiis* M S. Mela. pa.78.

Liguris, Tyburis] *L.* Ligeris Tyberis. pa.79.

Monoptota.] *Et ita ſemper vtitur Martianus, vt in Arithmet.* ſexis faciunt, *& ſimilia.* pa.80.

Communia] *hoc eſt omnis generis, vt ſuprà* tribus generibus communia. pa.81.

Poſitionem] poſitio θέμα, *primus caſus.* pa.82.

In plurali autem genitiuo] *Lege:* In plurali autem genitiuos, & ablatiuos ſingularis forma vertit. *Subnectit hic regulas generaliores, quarum prima eſt. Ablatiuos, genitiuosq; plurales pro varietate poſitionis variari.*

Tertiæ coniugationis correpta] *l.* correptæ. pa.84.

Sic tamen inveni in tribus [illegible] chirographis Codicibus, quos cum plurimis aliis Romae mihi dedit inspiciendos vir genere, doctrina atque humanitate eximius Benedictus Melinus, Romanus, reverendissimae R. Christinae & Bibliotheca[illegible] Petr. Axenius in Notis ad l. Phaedri Fab. VI. p.35 testatur.

Pag.85. *Inchoatiua*] *Notabis id quod hodie* Imperfectum *dicimus*, *veteribus* Inchoatiuum *dictum*; Perfectum *autem* Abſolutum *&* Pluſquamperfectum Exactum, *vel* Speciem recordatiuam

Pag.88. *O literâ terminantur*] *l. cum* M S. V & O literis.

Iupiter duos.] *Duos inquit caſus habet Iupiter nominatiuum & vocatiuum: ſunt tamen & qui* Iupitris, Iupitri, Iupitrem *dicunt.*

Pag.93. *Cirrati*] Cirrati *Grammatici, Perſ.*

> Ten' cirratorum centum dictata fuiſſe,
> Pro nihilo pendas?

Diſcerpſeris.] *l.* Diſcerperis: *vt &* M S. *habuit.*

IN LIB. IIII. *Qui* DE DIALECTICA.

Pag.94. *Aduenit*] *Mauult Illuſtriſſimus Scaliger* Aduehit.

Scolicum] ſcolion *obliquum*, *vel* ſcholicum *ſcholare*, *ſcholaſticum.*

Axioma] *accentum ſecutus* ω *corripuit*, *quod & ſuprà in* Trigonus *fecit, vt & Auſ.*

> *Trigonorum linea currit.*

& Prudentius in Idolum, & ſimilibus alijs.

Verſus] *l.* verſis *cum* M S.

Bis quinque] τὰς κατηγορίας *innuit.*

Nec vnquam] *Error eſt metricus. Alludit Capella ad ſophiſma illud Cornutum:*

> *Quod nunquam perdidiſti habes.*
> *Cornua nunquam perdidiſti.*
> *Habes ergo cornua.*

Meminit A. Gellius.

Aceruum] *Aceruum vocat Soritem. Perſius:*

> Inuentus Chryſippe tui finitor acerui,

Et ſuprà lib. II. Soritas cumuli acceſſibus aggerans.

Sumitur autem plerunque ſorites in partem peiorem pro ſophiſmate: ſic infrà:

> Pellax ſoritas cumque ſenſim congeris.

Bene ergo Gloſſ. vetus: σωρίτης cauillatio. *nec malè præſtantiſſimi Iuris noſtri ſacerdotes Vlpianus & Iulianus dixêre:* Cauillationis quam Græci Soritem vocant eam eſſe naturam, vt ab euidenter veris, ad euidenter falſa per breuiſſimas mutationes diſputatio perducatur. *Quem locum nôllem ſollicitâſſent viri doctiſſ. qui vel* σόφισμα, *vel* σοφιστικὸν, *vel* γοητείας *malunt. Cicero:* Captioſiſſimum genus interrogationis, quod minimè in

Philo-

Philoſophiâ probari ſolet, cùm aliquod minutatim, & gradatim additur, aut demitur. Soritas hos vocant, qui aceruum efficiunt vno addito grano: vitioſum ſanè, & captioſum genus. *Quin & alibi Cicero, vt & Patres Chriſtiani, Soritem cum Pſeudomeno coniungit.*

Carneadesq́;] *Carneades & Chryſippus elleboro ſe purgaſſe, quò acutiores & ſubtiliores mentes eorum redderentur, referunt Gellius, Petronius, alijq́; quamplurimi.*

Iure] *m.* Iura.

Obliquam] *id eſt aduerſantem, vel* obliquam, *id eſt ex tranſ-* Pag. 95.
verſo oppoſitam, vt liquet ex tabulâ conuerſionum infrà poſitâ.

Cognoſcentis] *l.* cognoſcens: Gorgo *eſt Gorgon. Sic Valerius:*

Non triſtis ab æthere Gorgo.

Nimirum] *Locum hunc ſic ſano:* Nimirum (inquit Bromius: qui facetior eſt Deorum eamque penitùs neſciebat.) Hæc aut, *&c.* Neſciebat, *eſt* non cognoſcebat.

Libya] *an eo alludit, quòd Libya ſerpentibus veneniſq́; ſcateat, vnde prouerbium:* ἀεὶ φέρει τὶ λιβύη κακὸν? *An Pſyllos attingit, qui vt & Marſi præſentaneum erant ſerpentinis morſibus remedium. Gloſſ. Iſidori.* Marſus incantator ſerpentum. *Arnob.* Aduerſus ictus noxios, & venenatos colubrarum morſus remedia ſæpe conquirimus, & protegimus laminis, Pſyllis, Marſis vendentibus. *Emendat Auratus:* Labiis Pſyllis, Marſis've dentibus. *quod non improbo. Meminit bis ter Plinius. Sed & Gellius lib. 16. cap. 11.* Gens in Italiâ Marſorum orta eſſe fertur à Circes filio Marſo, propterea Marſis hominibus, quorum duntaxat familiæ cum externis cognationibus (*m.* nationibus) nondum etiam permiſtæ corruptæque ſunt, vi quâdam genitali datum vt ſerpentum virulentorum domitores ſint, & incantationibus herbarúmque ſuccis faciant medelarum miracula. Hàc eâdem vi præditos eſſe videmus, qui Pſylli vocantur. *Meminit vtriuſque gentis Solinus. Marſorum Auctor de medicamine faciei:*

Nec mediæ Marſis finduntur cantibus angues.

Pſyllorum Cinna:

Somniculoſam vt Pœnus aſpidem Pſyllus.

Comprobat] *l.* comprobatur. *Sic infrà:* mera Cecropis, atque Pag. 96.
Attica comprobatur.

Acriores] *l.* acriorem.

Poſteram] Poſteram *eſt inferiorem, quemadmodum alibi* ſuperum *pro* ſuperiori *reperias. Senſus eſt: Iupiter exiſtimans Græcanicam leuitatem Romanâ grauitate longè inferiorem non modò*

implendis, ſed & iudicandis virtutibus, ſcientiisq́, iuſſit quicq
nôſſet Latinâ linguâ expromere.

Cepit] *l.* præcepit. *Error ex abbreuiaturâ.*

Pag. 97. *Opimioris iræ cluem*] *l.* opimi oris præcluem facultate, *cu*
Meurſio meo. Rhetoricam innuit.

Quid pati proloquia) *l.* quid pati, quæ ſibi oppoſita, & qu
modis, &c. *Nec diſſentit* MS.

Pag. 98. *Proloquiorum ſummam*] MS. de proloquiorum ſummâ.

Vtrum huiuſmodi certum] *lego:* vtrum certum ordinem t
neant, & ſi teneat, quæ ſit eiuſdem ordinis ratio, *neque rep*
gnat MS. *Irruperunt autem hæ voces* huius modi *ex eo quod i*
frà dicit, & vtrum hi modi certum, *&c. ob ſimilitudinem vocu*
vicinarum.

Catamitum] *Catamitum intellige Ganymedem, vt in Feſto eſ*
non autem puerum meritorium: nam INDIVIDVVM *vt v*
cant deſignat.

Pag. 99. *Participans nomen*] *Ait ſpecies communicare, & de nomine ge*
neris, & de eſſentiâ ſeu definitione: deinde ſubiungit exemplum i
homine, equo, leone. Prout itaque verba præcedentia innuunt legen
dum hic: poteſt & homo, & equus & leo animal dici quòd no
men, & corpus animâ (*niſi* animæ *malis* σῶμα ψυχῆς μετέχον,
participans, quæ definitio generis eſſe cognoſcitur.

Iuuentutis] *an* iuuenilia?

Bipedalia] MS. bipedia. *Ex hoc vocabulo videtur mihi aliquia*
deeſſe poſt vocem ignea, *vtpote tale quid:* Poſſumus in pedum
multitudinem, quod alia ſunt ſine pedibus, alia bipedia, alia
quadrupedia, alia ſepedia, alia (*vt de Empusâ quidam fabulan-*
tur) vnipedia.

Pag. 101. *Animal rationale mortale*] Mortale *ait addendum vt à Diis ſe-*
paretur. Nam & Dij animalia Platonicis. Eodem modo Porphyrius
περὶ κατηγορημάτων· ἡ δὲ τοῦ θνητοῦ καὶ ἀθανάτου διαφορὰ, καὶ ἡ τοῦ
λογικοῦ τε καὶ ἀλόγου διαιρετική. *Et poſt:* ἀλλ' αἱ μὲν τοῦ λογικοῦ
καὶ θνητοῦ διαφοραὶ συστατικαὶ γίνονται τοῦ ἀνθρώπου.

Pa. 102. *ideſt, de ſingulis formis*] *Gloſſema eſt, & quidem ineptum.*

Pa. 103. *Birrus*] *Iſidorus idem ponit exemplum. Multa de Birro ſtudioſè*
collegit Meurſius noſter, in Critico Arnobiano, cui addi poſſit Zona-
ræ locus qui ait βηρὸν *veſtem eſſe ſericam vnde &* ὁλοβηρὰ *veſtes*
in Codice. In Gloſſis quæ Iſidoro attribuuntur legitur Amphiba-
lum, birrum villoſum. *Vtitur hâc voce Vopiſcus qui ait:* Donati
ſunt ab Atrebaticis birri petiti.

Ratione aliquâ mutantur] MS. *eleganter* mutuantur.

aliud moueri] *l.* aliud, vt moueri, *& ſic in* MS. *Error ex ſyllabâ*
repetitâ.

Contrà

Contrà quod] l. contrà quàm.

Rhetorica de ſubiecto] l. Rhetoricæ.

Quadam ſui permutatione] F. ſine quadam ſui permutatio- Pa.108.
ne: vt hoc dicat quod Auctor libri ΠΕΡΙ ΚΑΤΗΓΟΡΙΩΝ: μάλιστα δὲ ἴδιον τῆς οὐσίας δοκεῖ εἶναι τὸ ταυτὸ καὶ ἓν ἀριθμῷ ὂν τῶν ἐναντίων εἶναι δεκτικόν. ſi ταυτὸ, hoc eſt idem, ergo ſine quadam ſui permutatione.

Dicimus quale eſt] M S. dicimur quales. Et ita vulgus Dialecticorum.

Perfecta notio] Et hâc ratione iuriſconſulti definiunt Iuſtitiam Pa.109.
perpetuam & conſtantem voluntatem Ius ſuum cuique tribuendi.

Contraria eſſe magis] l. maius, & contrà infrà lego: Quantitas Pa.110.
non recipit magis, & minus, non maius. μᾶλλον καὶ ἧττον.

Item equus iam] l. ex M S. Item equus: iam quis equus? vt Pa.112.
Rhœbus. Eſt autem Rhœbus equus Mezentij, apud Virgilium.

Manus verò non eius] Exponunt Gloſſæ: Manus non eſt ſecun- Pa.113.
dùm relationem ad Ciceronem, ſed quod talis ſit, vt à pede, aliiſque differat. Et hoc eſt quod infrà dicit; ſed (manus) quia ità affecta eſt manus dicitur, non quod alicuius ſit.

Secundæ etiam ſubſtantiæ] hæ voces transferendæ, & præponendæ infrà illis vocibus: Quæritur ergo. Aliter tamen M S.

Et vt mutatâ] l. Et vt mutua conuerſio reſpondeat. Sic infrà Nam ſi mutua conuerſio non reſpondeat. Iuuat ex parte M S.

Nam ſi mutuâ] lego: Nam ſi mutua converſio non reſpondeat non relatiuè enuntiamus; Hoc modo: Cùm dico, &c. Senſus clarus.

Nam quicquid.] Hæc nos admodum confuſa, eo quo vides modo, diſtinximus.

Vt habeat ex illo] l. cum M S. vt habeat, & ex illo, confer cum Pa.116.
lib. Categoriarum. Suprà quoque lego: vt in eâ re cui euenire poſſunt alterum eorum neceſſariò inſit, & ex illo duntaxat tempore quo ea natura eſſe permittit: vt dentatum, &c.

Alterum verò eorum] l. verum. Pa.117.

Quod pluat] M. qui. Pa.118.

Subiectiuè] Vocabula hec vſurpat, & Apuleius ΠΕΡΙ ΕΡΜΗΝΕΙΑΣ. Pa.120.

Proloquium] ita tranſtulit Varro ἀξίωμα. Cicero Enuntia- Pa.121.
tum, Sergius Effatum, vt docet Apul. de Syllog. Cate Gloſſ. Auctoritas, affatum. ἀξίωμα, l. effatum.

Neceſſariò particulariter] idem tradit diuinus Ariſtoteles: ſed & Apuleius ait de Indefinito loquens: ſed tamen pro particulari ſem-

ri ſemper valet quia tutius eſt id ex incerto accipere quo minus.

Indefinitum pro particulari accipitur.] *Annotatio hæc textu ei- cienda.*

Pag. 122. *Dedicatiua*] Dedicatiuam *Latini Philoſophi* κατάφασιν, *qu ſecundùm Ariſtotelem eſt* ἀπόφανσις τινὸς κατὰ τινὸς, *nomina- runt, &* Abdicatiuam ἀπόφασιν, *quæ eſt* ἀπόφανσις τινὸς, ἀπὸ τινὸς. *Sic & Apuleius, & Caſſiodorus. Iſidorus (vt & noſtri)* affir mationem, negationemque, *dicit. Alij* confeſſiuam, *&* abnu tiuam.

Conuerſio] M S. *vbique* conuerſatio.

Pa. 123. *Indefinitas eſſe negatione*] *l. cum* M S. indefinitas, etiam nega- tione de loco migrante. *Nam cùm in aliis conuerſionibus termi- ni locum mutent: negatio non mutet, hic & termini conuertuntur, & ipſa negatio migrat.*

Pa. 126. *Minus à duobus*] *l.* minus duobus.

Pa. 127. *Sibi innexa*] *l.* ſibi nexa. *Error ex literis repetitis.*

Pa. 128. *Per contrarium*] Abdicatiuè.

Primæ formæ.] *In hiſce figuris, modiſq; ſyllogiſmorum eorun- demq; exemplis mirum quàm conueniant, Capella, Apuleius & Caſ- ſiodorus, etiam ſicubi ab Ariſtotele deuiant: nam in primâ figurâ omnes ex maiore (vt vocant) minorem faciunt, & contrà, quem modum recentiores* Galeni quartam figuram *nominant.*

Tortos] *l.* tortus.

Pa. 134. *Et multinodos perpetui*] *lego:*

Et multinodos perpeti anfractus diu,
Hymen recuſet.

Pa. 135. *Captentuliſve*] *Elenchos ſophiſticos innuit: Gloſſ. Iſidor.* Capten- tula captio. *Et alibi:* Muſcipula captentula. *At amico meo, Io- anni Meurſio, videbatur legendum* Captenſulíſve, *item* Capten- ſula, *vt enim à* Σκάπτω Scaptenſula *teſte Feſto, ita à* Capto Ca- ptenſula. *Lucretius:*

Qualis expiret ſcaptenſula ſubter odores.

Garriat] *M.* garriant. *Et tollenda eſt diſtinctio ex verſu præ- cedenti.*

Fies profectò] *diſtinguo: circulatrix indecens*
Fies profectò, decipula ſi aſtruxeris.

Decipula *dixit neutro genere. Sic Apul.* Exorabula iudican- tium, & decipula aduerſantium, & artificia dicentium.

Cecropidarum] Cecropidarum *dixit fœminine, aut commu- niter. Iuuen.*

Fortiſſima Tyndaridarum.

Vide

Vide infrà in notis ad Muſicam, vbi de Tritonida *dicam. Ceterùm magnus error in hoc verſu nam tertiam ſyllabam in* palliatarum *corripuit. Ceterùm* BENE PALLIATAS *artes dixit, Græcâ phraſi, vt*

εὐκνημῖδες ἀχαιοί.

Nôſſe dolore] *l.* nôſſe dolere. *Senſus totus hic eſt, Hoc tamen vnum velim mihi Mineruam permittere, vt concedat, me pro honore meo aliqua referre, quò Bacchus (qui videlicet Dialecticam irriſerit) diſcat nos artes etiam tangi & angi iſtis contumeliis, & ſentiant magis viperinam, quam dixerat.*

Contumias] κατὰ συγκοπὴν *pro* contumelias. *Niſi ſit* certumias κερτομίας. *vt Latumia* λατομία. *Vulgatam lectionem tuetur Gloſſ. Iſidori in quo inuenio* catumia, (*l.*contumia) contumelia. *Et alibi:* Contumia deriſio.

Loca] *M. Ioca. Eundem errorem in Floridorum libro 3. animaduertit Stewechius.*

Suborſis] *M.* ſub oris.

IN LIB. V. *Qui* DE DIALECTICA. Pa. 136.

Gradiui frameam.] *Hos verſus nos ità diſtinximus. Anteà legebatur:*

> *Gradiui frameam non auſus poſcere falcem,*
> *Saturni bella, &c.* *Iuvenalis:*
> *Et Martis frameam & Cyrrhei ſpicula vatis.*

Subarmalis] ὑπωμὶς, *cui contraria* ἐπωμὶς, *de quâ ſuprà.*

Baleatum] *l.* baltheatum, *aut vt alij codices* ſubbaltheatum. Pa. 137.
Gloſſ Iſidori Balthear, cingit.

Impotens] *impotens eſſe videtur ad inuidiam potens,* ἐπιτατικῶς *vt & Donatus docet. Sic Liuius* impotentem decem virorum poteſtatem *dixit: Et Capella infrà:* In inuidiam, ſi eos impotentes eſſe monſtremus. *Quintil. Decl. 13.* Credo equidem iudices pleróſque mirari, quod homo tenuis, etiam antequam quod perdidi habebam pauper auſus ſum iudicio laceſſere diuitem, vtique vicinum, eumque notæ impotentiæ, &c. *Gloſſ. Iſidori:* Impotens interdum potens, pro potentiâ clarus, vel pluſquam potens. *Petronius:*

> Ne curet alto regiam trucem vultu,
> Cliensque cænas impotentium captet.

l. Cliens've. *Aut:*

> Cliénſque cænas ne impotentium captet.

Nam in V. C. eſt.

 Cliens.

Clienſque cænas impotentium ne captet.

Repugnante verſu. Horat. Aquilonem impotentem *dixit ſimi modo. Vlpianus lib. 1. de Officio Proconſulis:* ſi quis tam impote. ter ſe gerat, vt omnes metuant aduerſus eum aduocatione ſuſcipere. *Citatur Digeſtis de Off. Proc. & Leg. l. 9. Nequicqua §. 5. Aduocatos.*

Pa. 138. *Fabrilis procrearet*] *Demoſthenes fabri filius: Iuuenalis:*

Dis ille aduerſis genitus, fatóque ſiniſtro,
Quem pater ardentis maſſæ fuligine lippus,
A carbone, & forcipibus gladióque parante
Incude, & luteo Vulcano ad rhetora miſit.

Floruerit] *l. cum* M S. floruerunt.

Clamare.] *Adde ex* M S. lætior.

Frontonem.] *Hic ille eſt (ni fallor) Antonini præceptor, cui ob excellentem eloquentiam ſtatua erecta.*

Coruum] *Alludit ad primos Rhetoras Tiſian, eiusq; diſcipulum Coracem, de quo idem narratur, quod de Euathlo, & Protagorâ, aiuntq; illi acclamatum:*

κακοῦ κόρακος κακὸν ὠόν.

Meminit Cicero, Fabius aliiq;.

Ipſam illa] *l. ex* M S. illam ipſam.

Primam] M S. *hanc vocem non habet, ſed pro eâ* ſed *l.* eam quidem nobiliſſimam feminam primum, ſed aut, *&c.*

Pa. 139. *Confeſſionis*] *l.* confeſſionis.

Quanquam ſi] *lego:* quanquam ſi Pallados aures, atque Arcadicam rationem beniuolæ Maieſtatis participarit aſſenſio, ne nunc quidem apud vos maximi cælites diſplicebo.

Pa. 140. *Perſuadendi*) *l. cum* M S. perſuadere, *perſuadent id ipſa Ciceronis verba lib. 1. de inuentione. Summam certè voluptatem capies* BENIVOLE LECTOR, *ſi hunc, ſimilesq; locos, dum aliis qui de hâc arte ſcripſerunt, libris, præſertim vero Tullij de inuentione conferas.*

Otium] σχολὴν. *Eſt autem* σχολὴ *diſputatio, quæ per otium exercetur. Cicero Parad.* quod vix in gymnaſiis, & in otio Stoici probant.

Pa. 141. *Cuncta quæ*] *l.* cunctáque quæ, *error ex repetitâ voce, vt ſæpe.*

Pa. 143. *Addicto*] *Quintilianus in declamatione* III. in addicto, ac pæne ſeruo, & vix libero.

Quæ ſpecies] M S. quæ ſtatus qualitatis, tranſlatio nominatur. F. qui ſtatus, qualitatis tranſlatio nominatur.

Officij] *l. cum* M S. officio.

Pa. 145. *Vt adulterium non feci*] *hæ quatuor voces in meo codice deſunt,*

etiam

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
393 H 27

etiam in Lugdunenſi, & Baſileenſi, & ſanè veriſſimile eſt non eſſe hic genuina.

Vtraque] vtraque *dixit aduerbiali formâ, vt enim* vtrinq. *cum* Pa.146.
hinc & illinc *reſpondet, &* vtrobique *cum* hîc, & illîc: *ſic* vtraq.
cum hâc & illâc.

Qualitas eſt cum qualis ſit] *Titulus hîc ex Dialecticâ huc tranſlatus, ſed perperam,*

Aſſumptiuè] aſſumptiuæ *lego.* Pa.147.

qui percellitur] *Reus* ὁ διωκόμενος.

Veniali ſpecie] *l.* Venialis, &c. *ità fuit m.* MS.

VIRO FORTI.] *Vide Senecæ, Quintiliani, Calphurniique,* Pa.148.
Controuerſias, in quibus ſæpe hanc legem inuenies: Erat enim in declamationibus ſcholaſticis vſitatiſſima: Alicubi non de vno, ſed duobus premiis fit mentio.

Fieri debuiſſe] *l.* fieri licuiſſe, *nam* decuiſſe *ſcriptum fuiſſe vix* Pa.150.
eſt vt credam.

Magiſtratus occidit] *An* præfectus vigilum? Pa.151.

Telum quid ſit] *iure noſtro etiam fuſtis telum eſt Inſt. de Publ. Iudiciis §. Item lex Cornelia de ſicariis: Et ſic Paulus Reſpondit ff. ad L. Iuliam De vi publicâ. l. Hi qui ædes § Telorum.*

Quandam qualitatem] MS. quidam.

Soluto] *l.* ordine ſolito.

Ne faciat perſuadere.] *Ait diſſuaſoris officium eſſe perſuadere, ne* Pa.152.
alter hoc faciat, probans rem eſſe inhoneſtam, ac ſi inutilem oſtenderet: Neque verò nolim vel inutilis *legi, cùm videam in* MS. *ita exaratum fuiſſe.*

Faſtigetur] *Silius:*

—— mediamq́; per aluum
Senſim faſtigans compreſſa cacumina nectit.

Sic ſuprà:

Vt faſtigetur, longa, breuiſve fuat.

Alij Auctores faſtigiare *dicunt.*

Quia laude] *l.* quia qui. *Error eſt ex repetitione literarum, licet interiectâ literâ: ſimilis error in illo Proculi fragmento quod citatur D. de offic. Præſidis, quod ita ſonat.* Sed licet is qui prouinciæ præeſt omnium Romæ magiſtratuũ vice, & officio fungi debeat, non tamen ſpectandum eſt, quid Romæ factum eſt, quàm quid fieri debeat. *l.* non tamen tam. *Sed nec illud negligendæ cenſuræ eo in loco eleganter* καθ' ὑφὲν *dici* Romæ-magiſtratuum *pro magiſtratuum Romanorum* τῶν ἐν ῥώμῃ ἀρχόντων, ἢ πρυτανευόντων. *Et hoc quidem obiter.*

Sic tamen] *in meo* MS. *aliter fuit: refert autem doctiſſ. Iunenis*

 F.Tili-

F. Tiliobroga in M S. *quo ille vſus eſt qui vbique pœne cum meo concordat, fuiſſe hic.*

Non illi talis] *l. cum* M S. Nam.

Pa. 153. *Vter vtri*] *l.* vt vter vtri. *Ex repetitis literis erratum.*

ἀντικατηγορίαν] *Meminit Fabius: Huic non abſimile id quod* ἀντέγκλημα *vocant, idque quod noſtri Iuriſperiti Reconuentionem Græci* ἀντιγραφὴν *nominant.*

Faciendi] M S. per quoſdam fundi cuniculos *l.* fandi.

Vxor iniqua] *lego:* vxor, in quâ infamis fuit. *Ità enim Latini loquuntur pro:* cum quâ rem habuiſſe dicebatur, eoque nomine malè audiebat. *Sic & Fortunatianus:* infamis quidam fuit in nurum.

Poteſt obijcere] *aut* poteſt *gloſſema eſt, aut legendum* hîc non ei inceſtum. *Sed prius malo vt ſit phraſis Græcanica,* eſt obiicere.

Pa. 154. *Cùm enim obieceris*] *l.* cùm enim obieceris *occidiſti*, vt doceas argumentatione, & firmatione maximè cum negatur etiam ipſum: vt *non occidi* exigitur argumentum.

Pa. 155. *Igitur totum quod dubium*] *l.* quo dubium.

Pa. 156. *Ab hominum communione*] *l.* ab omnium communione, *vt in libro ſuperiore.*

Tractus] *imò* tractatus.

Et aliud poteſt] *l.* & alius poteſt, qui à minore, *&c.*

Pa. 157. *Aliquantum*] M S. aliquanta.

Pa. 158. *Quà genus eſt*] *M.* quæ.

A ſpecie] M S. *ſemper* ab ſpecie: *ſic & infrà* ab ſcripto. *Sic in principio Arnobij pro* à litibus M S. ab litibus *habet, vt refert Meurſius noſter ex Excerptis exemplaris Regij à magno Scaligero datis.*

Diuiſas] *M.* diuerſas.

Nam ſi illum] M S. *hunc locum Terentij ſic citat:*

Nam, vt illum obiurges, &c.

Non abſurdè.

Pa. 159. *Fuſtuarium*] ξυλοκοπίαν.

Vt ſi quid accedat] *lego cum* M S. *vt:* quid ſi accedat vt tenuis anteà pueris? quid ſi vt auarus?

Pa. 160. *Diuiſores*] *Hidem qui & curiarum magiſtri, qui candidatorum nomine pecunias viritim inter tribus diuidebant. Notat Pedianus in* I I. *Verrinam.*

Auli Hircij vitam] *l.* Cicero hinc probat: Auli Hircij vita populo chara eſt, quia ei populus plaudit. *Exemplum eſt ex* I. *Philippicâ. Ceterùm lectionem noſtram tuetur aliquatenus* M S.

quod timoris effectus] *l.* effectum.

Poſtu-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
393 H 27

Poſtularet] M. poſtularit.

Hi dies, quibus naſcimur] *l.* quibus conſeruamur, quàm hi quibus naſcimur. Pa.161.

Teſtamentum tranſactionis, aut] *lego:* teſtamentum, *aut* tranſactionis tabulæ.

Demiſſo frumento] *l.* de miſſo frumento.

Ipſi ſcripturæ] M S. ipſius. *bene.* Pa.162.

Publicæ rei] *l.* populo Romano. *error ex Notis,* P. R.

Exercitatione] *l.* exercitationis etiam diuturnæ. Pa.165.

Gurgulionibus eiectis] *al.* exactis *l.* exectis.

Campiq; virentes] M S. ingentes. Pa.166.

Et odor legum] *credo hic voces aliquot deeſſe, & legendum:* vt ab oculis, lux libertatis; ab olfactu, odor legum; à loquelâ, ſilent leges inter arma.

Caſtratam Africam] *l.* caſtratam Africani morte rempublicam.

In odium, in peritiam] *l. ex veſtigiis* M S. in odium repetitam, *hoc eſt, ad nauſeam vſque iteratam.* Pa.167.

Metaciſmos] *Iſidoro,* Motaciſmos *deprauatè.*

Mammam] *aut* Mammiam *legendum, pro mulieris nomine, aut* Mammam *ſumendum pro nutrice, vt in iſtâ inſcriptione antiquâ:*

D. M.

CÆCILIÆ. LITE

OFILLIA. ARESCVSA

MAMMÆ SVÆ

B. M. FEC.

Leui] M S. leni, *vt ſit Trochaicus octonarius.*

Perſuaſitrices] *ita nos reſtituimus cùm anteà perperàm disiunctis vocibus legeretur* perſuaſi trices.

Cacophaton] M S. cacemphaton. Pa.168.

Sereni] *in poëmatio de leporis morte, ex quo citatur & illud:* Pa.169.

Animula miſerula properiter obijt.

Ionicum concludendum.] *Vox hæc* Ionicum, *neque huc pertinet, neque in* M S. *fuit.*

Inanis eſt] *l.* variis eſt *cum* M S. *vt antecedat monoſyllabam vocem Anapeſtus.*

Ironiæ.] *Confer hunc, ſimilesq; locos, ſi libet, cum Aquilâ, ex quo hæc pæne omnia deſumta.*

Pugnem contrà] *deeſt* apertè.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
393 H 27

Quæſtio autem] *l.* Quæſito, *id eſt pyſmate, & ſic Aquila.*
Pa. 172. *Si hac tunc*] *l. ex Cicerone & Aquilâ:* Si hæc non geſta audiretis, ſed picta videretis. Et deformat Milonem, &c.
Diaſyſmos] *l.* Diaſyrmos.
Metatheſis] *l.* Metaſtaſis.
ἐπίμονον λέξιν.] *Probè: Emenda Aquilam apud quem* ἐγρηγορυῖαν λέξιν *legitur.*
Quod annona] *l.* qui annonâ leuandâ, iacturiſque, *&c.*
Pa. 173. *Quantum in vi faciundâ*] *lego:* quàm tum in vi, *&c.*
Lolli] *l. Lollius.*
Lapidator.] *Deeſt* licitator fori.
Conſociet] *F.* conſocietur.
Pa. 174. *Propriè æquatum*] *l.* prope *annuente* MS.
Immutatio] *ita & Cicero de oratore. In Aquilâ paulò ſequius* imitatio.
Prætor eſt vel potius prædo] *Iuuenalis:*
Prædo caballorum prætor ſedet.
Memmius] *l. eraſis tum repetitionibus, tum gloſſematis:* ſed tamen ad illam diem Memmius erat Memmius.
pa. 175. *Publicas tibi*] *citat Aquila:* Tibi ſceleratiſſime omnium imputare omnes calamitates ſuas Reſpublica, tibi. *Plenius & perfectius, ſi tantum ex Martiano addas* debet.
Maximus numerus] *l.* Maximus numerus frumenti è Galliâ, peditatus ampliſſimæ copiæ è Galliâ, *&c.*
pa. 176. *Sociis*] *l.* præſidiis *cum Aquilâ.*
Atellam.] *Emenda Aquilam in quo* ac etiam *legitur.*
Cum hâc] *l.* Nuceriam, Cumas.
Antezeugmenon] *l.* Epezeugmenon. *Et ſic Aquila, quanquam & hæc lectio tolerari poſſit.*
Plus neceſſarium] *l.* pluſquam neceſſarium.
Magnitudinis] *l.* magnitudini *cum* MS.
pa. 177. *Sat erit cui*] cui, *id eſt,* alicui.
Res ipſa] *l.* res ipſas.
pa. 178. *Appellabam*] *M.* appellabant.
Coleremus] *l.* colemus. *Et hoc indicat* MS.
pa. 179. *Rationalem*] *F.* orationalem ordinem ſequuntur.
pa 180. *Quo etiam aduerſarius*] MS. quod, *non malè.*
pa. 181. *Agendi*] *l,* aut augendi, *cum* MS.
Theodorus] *vide Suidam. Hic ille qui* λογοδαίδαλος *dicebatur à Platone.*
παραδιήγησιν.] *Addo* ἀναδιήγησιν.
παρένθεσιν] *M.* παρέκβασιν. *Et ſic* MS.

Simplex vt] M S. Simplex eſt: luxurialis: (*l.* luxuriaris) pa. 182.
Compoſita eſt: meretricem amas. *Sed dubito.*

Eius quod] *melius* M S. contrà quòd.

Vt, hominibus armatis] *l.* vi hominibus armatis. pa. 183.

A profectione ab initio] *l,* ad initium vel conſummationem. pa. 184.

Habitationem & amiſſionem] *l.* habitationem ἕξιν.

Vt eum qui,] M S. vt qui eum qui. F. vt ſi eum qui, *&c.*

Eodem modo] .i. ſeruiliter. *Gloſſæ.*

Igitur dicitur] *in* M S, *abeſt* dicitur. *ego* igitur *deleri malim.*

Seiunctionem, adiectionem, id eſt,] *legendum meo iudicio: ſe-* pa. 185.
iunctionem, ideſt ἀφορισμὸν, adiectionem, *&c.*

Ideſt cùm primam] *l.* cùm primùm illam q. tr. quæ prima eſt, dehinc quæ ſecunda. *Quæ lectio partim eo confirmatur quod quidam codices* denique *præferant.*

Aut agendi] *l.* aut augendi, *idem erratum quod ſuprà & eâdem in voce.*

ὀκτάεδρα] *in* M S. ictoſin *ex quo quis non abſurdè* εἴκτρωσιν pa. 186.
eliciat, quod viro incomparabili Ioſ. Scaligero placuit.

Germanarum] M S. terminatarum *non malè.* pa. 187.

Aſſerta] *ita ſubſtantiuè ſæpe auctores nouitij, præſertim Afri. Sic Fulgentius:* præcluis eruditionis aſſerta cognoſcere.

Rubellulum] *alludit ad veterum morem, qui minio notabant epigraphas. Vnde & Rubricæ Iuriſconſultorum, ad quas alludit Perſius:*

Maſurî rubrica notauit.

Sanna Typhi] *de Sannâ vnde* ſubſannare *&* ſanniones *nulli non notum. Typhus vox Græca (Suidas* τῦφος ἀλαζονεία*) pro faſtu Arnobio, aliiſq; vſurpata: de qua ſic Iſidorus:* Vlua & typhus herba circa fontes, paludes, ſtagnáque naſcuntur, ex quibus vlva, id eſt alga mollior, & quodammodo fungus dicta ab vligine: Typhus verò quæ (M. quià, *vel* quod) ſe aquis inflet, vnde & ſibi placentium hominum tumor typhus appellatur. *Ab eâdem origine & Typhones, & Typhoëus, dicuntur. Eſt autem* τύφω, *&* τύφομαι *Græcis non tam* inflo, *quam* fumigo, *&* incendo.

IN LIB. VI. *Seu* DE GEOMETRIA.

Ἑπτὰς *in numeris*] *ſuprà docuimus cur* ἑπτὰς *ſacra ſit Palla-* pa. 188.
di, quod verò ſequitur prior igni, *eſt prior Vulcano, cui octonarius ſacer, qui ſubſequitur Heptada.*

Tertia Luna] *Luna tertio à coitu die apparere incipit, & tunc Minerua dicitur: vnde non deſunt qui* τριτωνίαν παλλάδα *dictam*

arbi-

arbitrentur. Hoc innuit Arnobius cùm ait ex Granio, Ariſtotelem docuiſſe argumentis veriſimilibus, Mineruam eandem cum Luna eſſe. Pleniùs hâc de re ad Onomacritum.

Firmant] *l.* formant. *Sic & in Arnobio (ni fallor)* vel ex materiæ quo genere conſtitutionem ipſam confirmauerit corporum *legendum* conformauerit, *quod tamen non diſſimulabo, & Meurſium meum, caneſcentis ingenij pubedam, vidiſſe.*

Triangulus ignis] *igni enim pyramidalem formam aſſignant philoſophi.*

Lymphaſeum] *hoc eſt cryſtallinum: vt liquet ex Albrico qui omnino eadem Mineruæ tribuit, quæ Capella. Itemq; ex Scholiaſte Germanici in fabulâ Perſeos.*

Arcibus vrbanis] ἀκροπόλεις *enim Mineruæ ſacratæ: Virgilius.*

——Pallas quas condidit arces Ipſa colat.

Hinc nata ἀκρίας *&* ἐπιπυργιδίας *cognomina. Eleganter facit cum Martiano Homerus qui canit:*

νηὸν Ἀθηναίης γλαυκώπιδος ἐν πόλει ἄκρῃ. *Et Catullus de eâdem diuâ.* ——retinens in ſummis orbibus arces.

Vrbes] *l.* vrbe *vel ſecundùm alia exemplaria:*

Quodque illa elatior vrbe eſt.

Et Phurnutus de Pallade ἵδρυται δ᾽ ἐν ταῖς ἀκροπόλεσι μάλιστα. *& rationem addit:* ἀπὸ τοῦ μετεωροτάτως καθιςᾶν.

Prouida conſilia] M S. conſilium. *fortè.*

Prouida conſiliûm quod non ſit curia matrum.

Pag. 189. *O ſacra doctarum*] *verſus eſt* ῥοπαλικός.

Fulcida.] *Nota hic vſuvenire quod & ſæpe aliàs vt C pro H ponatur: ſic pro* glaucopis M S. claucopis, *refert.*

Patent] *l.* Parent deniq. iam ingreſſuræ Artis obſequio &c.

Gerendorum inſcius] M S. inconſcius.

Lizi] *ellychnij* θρυαλίδες.

Ne tunc noſcere] *l.* Nec tunc, *vel* Ne tunc quidem.

Arcadicum] *hoc eſt* aſininum. *Aſinus, enim pecus Arcadicum eſt: ſic Fulg.* Arcadicos ſenſus *dixit.*

Medinum] M S. Midinum. *Vrbis Mideæ meminit Homerus:*

οἵ τε πολυστάφυλον Ἄρνην ἔχον οἵ τε Μίδειαν. *Sed Meurſio meo videtur* Midinum *à Mida deductum, cuius ſtoliditas nota.* Ergo Arcadicum ac Midînum ſapis, *idem eſt quod,* aſini in modum ſtupes. *Nam aſinus pecus Arcadicum eſt, & Midas aſini aures habuiſſe dictus propter ſtultitiam.*

Fabulationis] *l.* rabulationis. *Et ſic* M S.

Pag. 190. *Abraduntur*] *l.* arraduntur *cum* M S.

Radium dextrâ] *Vergilius:*

Deſcri-

Deſcripſit RADIO *totum qui gentibus orbem.*

Colore] M S. ſalore.

Reliqua] τὰ λοιπὰ. *Aduerbialiter vt* cæterùm.

Verſis] *an non* yariis?

Variata] M S. variegata.

Abſoluere] *l.* abſolueret, *vt erratum ſit ex repetitione: niſi quis putet infinitum hîc per* ἐναλλαγὴν *modi pro imperfecto, vel ſimili, ſumi, quod frequens eſt.*

Contracta] M:. contacta.

Cameræ] *ſic vetus poëta.*

Cæli ingentes fornices *dixit: Idem enim* fornix, camera, teſtudo.

Nam globus] *in* M S. *verba illa ab* Hinc nitidus, *vſque ad* flamma micat *ante hunc verſum inſeruntur.* pag. 191.

Marmore] *Marmor enim maris colori aſſignatur, ſic infrà:* marmori fluctibus concolora. *Et ſuprà:*

Quantus ſit numerus marmoris hauſtibus.

Vſurpant Petronius, & alij.

Tellus erat] *ſic Horatius:*

Sterilis've diu palus, aptáque remis.

Sic igitur furuæ.] *Hi verſus ad Pindarum alludunt, qui ait:*

Ἄριστον μὲν ὕδωρ, ὁ δὲ
χρυσὸς αἰθόμενον πῦρ
ἅτε διαπρέπει νυ-
κτὶ μεγάνορος ἔξοχα πλούτου.

Vides enim & ibi noctem, & aurum, & flammam:

Hunc mundo] *deſcribit hoc carmine ſphæram Archimedæam de quâ ſic Claudianus:*

——— Regnumque Deorum
Ecce Syracoſius tranſtulit arte ſenex. *Et poſtea:*
Percurrit proprium mentitus ſignifer orbem,
Et ſimulata nouo Cynthia menſe redit.

Videtur meminiſſe Ouidius:

Arte Syracoſiâ ſuſpenſus in aëre clauſo
Stat globus, immenſi parua figura poli.

Toti] *aliter fuit în* M S. *Sanè vocabulū* toti *hîc* ἀπροσδιόνυσον. pa. 192.

Non vllas] *legebam* nonnullas. *vt inueni aſſentiri* M S. pa. 193.

Et deuexa] *l.* vt deuexa *cum* M S.

Occaſus regionibus] *M.* occaſiuis. *Et ita Baſileenſis.*

Biſſem ſecatur] M S. beſſem ſecat. pa. 194.

A Syene] M S. *ſemper* ab Syene, *vt ſuprà* ab ſpecie.

Vndique ſecus] *l.* vndiqueſecus *vno verbo: ſic* poſtſecus, anteſecus: pa. 195.

ſecus: *Simile eſt quod alibi habes* vndiqueuerſus *ſeu* vndiquẽ verſum.

pa. 196. *Pruinis mergentibus*] *l. cum* MS. ninguentibus.

Amburit] *antea erit* imburit: *nos* amburit *cum* MS. *ſubſtituimus.*

Deſpicit] *l.* diſpeſcit.

pa. 197. *Iam brumam*] F. in brumam.

Cruſtatur] *glaciatur*, κρυσταλλοῦται.

Antipodæ] M. Antipodes. *Sed ſanè confuſas terminationes ſæpe in talibus vocibus iuuenias. Sic Cic. lib. 1, de Div.* Druides *dicit cum alij omnes* δρυΐδας *dicant. Similia ſunt* Macomades, Macomadæ Marmarides Marmaridæ.

Ortibúſque] *l.* Ortiuuſque.

pa. 198. *Promontorium*] MS. *ſemper* promontuarium: *ſic* octaginta octuaginta.

pa. 199. *Myriandrum*] *v. Melam.*

Item in inſulâ] F. Item inſulam Tenaron.

Calarin] MS. Caralin.

pa. 200. *Carabin*] *an non* Carambim? *Ita enim Solinus, Mela, & alij, & ipſe infrà in Phrygiæ deſcriptione.*

Nunc vſque] *l.* huc vſque.

Nauigatus] F. nauigatibus. *Vix tamen mutem.*

pa. 201. *Cornelius auctor*] Auctor *gloſſema eſt. Quod & alibi ſæpe reperias, vt & in Scholio Germanici, in Cancri fabulâ:* vt Panyaſis auctor dicit.

Hiſpania] MS. *ſemper* Spania, *non malè. Ita enim ſæpe veteres, præſertim Græci. Paulus ad Romanos cap.* XV. ὡς ἐὰν πορεύωμαι εἰς τὴν σπανίαν ἐλεύσομαι πρὸς ὑμᾶς. *Et paulò poſt* τοῦτο οὖν ἐπιτελέσας, καὶ σφραγισάμενος αὐτοῖς τὸν καρπὸν τοῦτον, ἀπελεύσομαι δι' ὑμῶν εἰς τὴν σπανίαν. *Quem locum eo libentius aſſcribo, quod eius mihi indicium fecerit vir omni ſtudiorum genere clariſſimus* FR. *Iunius cuius me hoſpitio felicem iudico. Vt & illum ex Gloſſario* H. ST. Hiſpania σπανία, *quẽ ſuppeditauit amiciſſimus Meurſius, magnæ, non dicam ſpei, ſed rei iuuenis. Reperitur & in Scholiaſte Iuuenal. ad Saty.* XIV. *indicante eruditiſſimo Tiliobrogâ. Simile eſt & huic vocabulo Hiſtriculus* δασύπρωκτος, *(vt in Gloſſario legitur) quod Arnobius mutilè* ſtriculus *dixit lib.* V. Facit ſumere habitum puriorem, & in ſpeciem leuigari nondum duri atque ſtriculi puſionis. *vt & Tertullianus de Achille* patiens certè iam ſtriculus, *vt emendat Turnebus. Ne quis autem temerè* hirticulus *emendet in Gloſſario, ſciendum eſt* hiſtriculum *eâdem ratione dici quâ* hiſtricem *ab hirtitudine.*

Diſ-

Diſſecat] MS. diſpicit *l. diſpeſcit.*
Deſpicitur] *l.* diſpeſcitur,
Teſtimonio] MS. teſtimonio: *ſed malè: ni ita ſumas vt ἀρχαϊκῶς dixerit, eâ formâ quâ* contumias *ſupra, & Feſtus* Æſtimia.
Interriuata] *ſic ſuprà:* Pa.202.

—*Interriuata marmore tellus erat.*

Vrcitano] *Vrce vrbs eſt Tarraconenſis Hiſpaniæ Ptolemæo.*
Quam Scipiones condiderunt] *V. Plinium & Solinum.*
A Luſu Libri patris] *Plinius* à Luſi, & Lyſiâ Liberi patris: *ſed & ibi Helenius* luſu & lyſſâ *legit.*
Equarum fætura] *meminit Virgilius, Plinius, aliiq́;.* Pa.203.
Conuentus] *V. Plinium. De Conuentu Tarraconenſi extat hæc inſcriptio:*

M. ACILIO Q. F. Q.
VED PROCVRAT
CÆSARVM CON
VENTVS TARRHCON.

De Aſturum conuentu illa.

GENIO
CONVENT
ASTVRICENSIS.

Longitudine protrahit] *l.* longitudinem *cum* MS. *aut* longitudine protrahitur *cum Baſileenſi, & aliis.*
Iarſonis.] *In Pliniј pleriſque codicibus* Olarſonis.
Iuram] *ita Plinius:* MS. Duris *ſ.* Iuris *vt in Solini antiquis codicibus Ptol.* ἰυράσος &c.
Lemannum] *Lucanus:* Pa.204.

Deſeruere cauo tentoria fixa Lemanno.

Ac fœcundis] *ſ.* ac fetubus, *ſi Gloſſarum expoſitiones ſequamur. Ego malim* fœcundat.
Metapinum.] *Sic hæc omnia & Plinius.*
Ortuum Solis.] *ſ.* ortiri Solis.
Profunditur] *l.* perfunditur.
Sexdecim paſſ millibus.] *Aliј* XV.
Nuſquam verò CCC.] *In Pliniј codicibus* CC. Pa.205.
Iſſa] *ita & Plin. Vrbs eſt in Leſbo. Itemq́; inſula in mari Adriatico adiacens Dalmatiæ. Hinc Iſſicus ſinus Ptol. Tab.4. Aſiæ, & Herodot. lib.* III. κατὰ τὸν Ἰσσικὸν καλεόμενον κόλπον

Crathide flumine qui] *Ouidius, Scyllam, Crateide natam refe*
& Homerus dixit:

κραταιῒν μητέρα σκύλλης.

Subſtituenda itaque hoc loco MS. *noſtri lectio* Crateide flumin
quæ Scyllæ mater fuit. *Et ita Solinus.*

Pag. 206. *Danaë*] *ita reſtitui: Antea vbique* Dane *legebatur.*

Obſidentem vias, latrocinaliter] *l.* obſidentem vias latrocina
liter, *interemit.*

Pignus aſſerunt] *Huc refer illos Vergilij verſus:*

Nec Prænestinæ fundator defuit vrbis
Vulcano genitum pecorâ inter agreſtia regem,
Inuentúmque focis omnis quem credidit ætas.
Cæculus. ———

Explicat & hunc locum Solinus, qui de Cæculo loquens ait: quem iuxta ignes fortuitos inuenerunt Digitiorum ſorores *M.* fortuitò. Digitij *autem ſunt* δάκτυλοι ἰδαῖοι. *Niſi* digiti *malis quos propius ad Græcum accedit. Sic Cic. de Natura Deorum, de Hercule* Tertius eſt ex Idæis Dactylis MS. *Ciceronis habet* Digitis.

Metapontum.] *l.* Metapontium.

Gymnaſias] *V. Strabonem, & Stephanum.*

Metina] *l.* Metina, mox quæ Blaſc. voc. *ex* MS.

Blaſcorum.] *Alij* Blaſcon *Ptol. Strabo lib.* IX. *Et quidam Plinij codices.*

Stœcades] *l.* Stœchades στοιχάδες *Ptol.*

Themiſta] *quæ &* στεάτη *dicta.*

Pomponiana.] *Aliàs* μέση.

Hypæa] *in quibuſdam Plinij codicibus* Hype.

Pag. 207. *Millibus* CCCXXV.] *Pl.* CCCXII.

Stipa autem citra eſt.] *Fortè vt Plinium ſequamur.* Sita autem citra eſt Oglaſa, intrâ in ſexageſimo Corſicę Planaria *niſi pro Stipa* Stira *legas cuius meminit Mela.* Planariam *alij* Planaſiam *dicunt, vt Ptol Et ita codex Vulcanij, quem nos ſequimur.*

Columbaria.] An colubraria. *Sic Plin. & Solinus.*

Veneria.] *Veicetinus codex & Lugd.* Venaria, *an* HEnaria *cum Plinio? Vide Feſtum: & Melam.*

Firmiana] *l.* Formiano.

Pinton, & foſſæ] *an non* Phytonis *vel* Pythonis foſſæ *vt alij?*

Signoſa] *l.* Ichnuſa. *Vide Plinium & Solinum. Silius:*

Inſula fluctiſono quondam vallata profundo,
Caſtigatur aquis, compreſſaq́ue gurgite terras
Enormes cohibet nudæ ſub margine (l imagine) plantæ,
Vnde Ichnuſa prius Graiis memorata colonis.

Sanda-

Sandaliotes autem à Sandalio calceamenti genere dicitur. Huc facit & Claudianus:

Humanæ ſpeciem plantæ ſinuoſa figurat
Inſula, Sardiniam veteres dixêre coloni.

Quod vtrinque] M S. quod vtrunque veſtigij formam ſignificat.

Centum ſeptuaginta quinque.] *Quinarius abeſt in Plinio.*

Septuaginta ſeptem.] *Plin.* LXXIIII. *facilè potuerunt duo I in V coaleſcere.*

Centum viginti quinque] *idem error commiſſus. Nam Plinius,* CXXII.

Sulchenſi] Sulchi *vrbs Melæ.*

Quadringentis quadraginta.] *Addit Plinius* quatuor. Pa. 208.

Centum ſeptuaginta ſex.] Plin. ſexaginta.

Centum quadraginta tria.] *Plin.* C. LXX.

Coloniæ] *diſſentit Plinius, in cuius codicibus coloniæ, & vrbes, ſimul* LXXII. *referuntur. Fortè in Plinio tranſpoſitis notis legendum* LXIIX.

Coſſura] *Coſſurenſium elegantem memoriam habes in Ouationum, triumphorumq́ Catalogo.*

SER. FVLVIVS. M. F. M. N. PÆTINVS A. C-Ɔ-X. NOBILIOR. PRO COS. DE COSSVRENSIBVS NAVALEM EGIT.

Cenæ.] *Mela* Senæ.

Viginti quinque.] *Plin* XII.

Vulcaniæ,] *Ex Ptol. videtur aliqua inſularum peculiariter hoc nomine inſignita fuiſſe, quod & in* Liparæ *nomine accidit.*

Hodie quoque] M S. *eleganter* hodieque.

Ericuſa] *ita Strabo, & Plinius. Ptolemæus* ἐρικώδη *vocat, & Phœnicuſam* φοινικώδη. *Iſidorus verò & Ericode, & Ericuſam, & Phœnicode. & Phœnicuſam nominat ni mendoſa ſint exemplaria.*

Nonaginta ſex.] *Aliter Plin.*

Quique tres] M S. ſex milibus quinque. Tres ſinus habet, *&c.* Pa. 209.

Octoginta quinque.] *Plin.* LXXV.

Croto.] *Hic docuit Pythagoras vnde Crotoniis dictus. Eſt enim* κροτωνιάτης *gentile à* κρότων *teſte Stephano. Arnobius:* Vos Platoni, vos Crotonio, vos Numenio, vel cui libuerit creditis: *nihil enim mutandū ſentio. Coniugit & alibi Arnobius Pythagoram cum Platone, vt lib.* II. Pythagoras numeros ſcit? Incorporales formas Plato?

Hydruntum] *l.* Hydruntem, ὕδρους *Ptol. Alia ab hâc* Hydruſa.

Decem & quatuor] tres. *Plin.*

Lycaonia.] *Adde* Laconica.

Butrorum.] *l.* Butrotum.

Pa. 210. *Ozolei.*] *Plin.* Ozolæ.

Caleon] Chalcon, *Plin. Ptol.* χαλίας.

Vtrunque mare] *Ionium, & Ægæum. Hinc bimaris Corinthos Horatio, & Ouidio, Græcis* διθάλασσος, ἀμφιθάλασσος. *Seneca.*

Gemino Corinthus litore opponens moras,
Cremata flammis maria committet duo.

Ab ipſius Iſthmos] *l* Iſthmou.

Megaris dicta] F. Megaris M S, Megaritanâ ſui parte: *ſic infrà* Cyrenaicam eius partem.

Athenæ atque Atticæ.] *Error exceptione l.* Athenæ Atticæ. *Sic Apuleius:* Et ſecta, licet Athenis Atticis cõfirmata, tamen hîc inchoata eſt. *Et fortè nõ fruſtrà Attice additur ſi iis credimus, qui aliàs in Eubœâ Athenas ſtatuunt, quarum ciues* ἀθηνῆται, *non* ἀθηναῖοι *dicantur,*

In quibus] M S. in quîs.

Epigrane] *Plin.* Epigranea. *Sic* Calliope, Calliopea.

Gargaphie.] *Alij* Gargaphiæ. *Sic* θήβη, θῆβαι. μυκήνη, μυκῆναι, *&c.*

Helles] *l.* Hellen. *Vide initium hiſtoriæ Thucididis.*

Ducenta nonaginta ſeptem] *Pli. denario parcior.*

Victor orbis] *l.* victore.

In eâ Rhodope] M S. In eâ continentis Rhodope.

Oreſtiadem] *vrbs hæc alio nomine* ἑκατοντοχειρία *dicitur: V. St. in* Ἑκατοντοχειρία.

Hermione] *l.* Hermiones.

Bardi.] *Meminit Bardorum Gloſſ.* Bardei. Ἰλλυριοὶ δοῦλοι. *Et alibi* Bardes (*l.* Bardus) δορύκτητος, ἰλλυριὸς δοῦλος. *Alióſne indicat Lucanus cùm ait?*

Plurima ſecuri fudiſtis carmina Bardi.

Illi (ni fallor) in Galliis. Eoſdem innuit Iſidori Gloſſ. Bardus carminum conditor.

Quia] *l.* qui à.

Denſelatæ] *huic populo mirùm quam differentes appellationes, dum alij* Denthelitas, *quidam* Denthelethas, *nonnulli* Denſalatas, *aut Denſeletas* nominant. *Ptolemæus regionem* δανθηλητικὴν *appellat.*

Neſtuſque amnis] M S. Meſius *Ptol.* Neſſus.

Pa. 212. *Mauronea*] *l. cùm* M S. Maronea.

Tyrida] *in vetuſtis quidem Pli. codicib.* Tynda. *ſed in Pt.* τυρίσα.

Cynoſſe-

Cynoſſema] *V. Plin. & Strab. lib. 13.*

Tumulatus] *M.* cumulatus.

Auctoritas] MS. antiquitas.

Tenedos] *lege* Tenos: *Confer cum Plinio aliisq;.*

Antandrus exiguitas] *f.* exiguitasque inſularum. *Cycladas innuit.*

Macaroneſos] *ita & Iſidorus, & alij omnes: in Plinij tamen codicibus mutilè* Macaron *legitur.*

Quingentis octoginta octo] *Monade largior Plinius.* Pa.213.

Dictinæo] *F.* Dicte. *Meminit Ptol. & poëtæ.*

Geraſto] *l.* Geraſton. *Mela.*

Calcida] *l.* Chalcida *pro* Chalcis. *V. infra.*

Marmoreis fluctibus] MS. marmore *l.* marmori fluctibus concolora.

Naxo] *l. Naxos.*

Loca vaſta] *M.* loca nunc vaſta, nunc Barbarica.

Duobus millibus] *Plin.* tribus.

Lacus] *l.* nec procul, *fluuius,* lacus, oppidum, *&c. Vide Plin.* Pa.214.
lib. IIII. *cap.* XII.

Achillis inſulam] Ἀχιλλείαν *vocant. Pomp. lib.* II. Propter *autem hîc eſt* iuxta.

Hiſpanis] *l.* Hypanis. *Certiſſima emendatio, quanquam diſſentiat* MS.

Neutræ] *al.* Neutri *l.* Neuri. *In Plinij tamen quibuſdam codicibus* Neuræ *inuenio.*

Ariphæi] *l.* Arimphæi. *De his ſic Ammianus:* vbi montes Riphæi deficiunt, Arimphæi inhabitant, iuſti homines, & morum placiditate cogniti.

Ibi] *l.* vbi. *Sæpe Plin. docet Caſpium mare ex Oceano irrumpere.* Pa.215.

In vltimo] MS. In vicino eius.

Adirim] *l.* Dirim. *Ex Plinio. Idem ex Solino monuit Meurſius.*

Iocoſum] *l.* Icoſum. *Plin. Ptol. Sol.* Pa.216.

Ruſcurius] Ruſcurium. *Pl. Ptol.* ῥουσωκόρου.

Ruſarus] *l.* Ruſazus. ῥουσάζους. *Ptol.*

Coloniam] F. colonia.

Decies quadraginta trium] P. octingēta triginta nouem, *quo facit id quod aliàs legitur* decies triginta octo. *Scriptum fuit,* d. trce. trig. VIIII. *D. valet quingenta: hoc illi fungi* decies *interpretati ſunt, quod non ſemel accidit.*

Ab Ampſagâ] *l. & ſupple.* Ab Ampſaga Numidia eſt Maſaniſſæ nomine celebrata: Numidæ, Nomades dicti, &c. *confer cum Plin. lib.* V. *cap.* III.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
393 H 27

Bulla Regia] *Ptol.* βυλλαρία. *l.* βοῦλλα ῥηγία.

Tabrachia] *M.* Tabracha, *ex Plin.*

Apollinis aduerſum.] *Pro priori* Apollinis *l.* Candidum *e* *Mela & Solino*

Maxulla] *Ptol.* μαζοῦλα.

Miſua] *Pt.* νίσουα.

Curubis] *Pt.* κουρουβὶς.

Diſtinctio Libyæ] *lego, & diſtinguo:* Mox alia diſtinctio: Libij Phœnices vocantur: *ex Plinio.*

Adrumetus] *Pl.* Adrumentum. *Pt.* ἀδρύμητος.

Theaæ] *ita & alij : Pt.* θέαιναι θαῖναι.

Macomades] *Pl.* μακόμαδαι *Vide ſupra.*

Pa.217. *Ocenſis*] *l.* Oeenſis.

Sabrata] *ita Plin. Ptol. lib.4.* σάβαθρα.

Ptolemaidi] *pro* Ptolemais: *Sic* Perſida *pro* Perſis, Chalcida *pro* Chalcis *V. infra* Tritonida.

Maretonium] *an* Parethonium?

Sexaginta duobus]*in quibuſdam codicibus Plinianis* duodecim. *Nota quinquagenarij addita, demtáve diſſidium facit.*

Inde Alexandrinam ducenta M.] *Plin.*centum. *Legendum autem hic* Alexandriam *pro* Alexandrina.

Tricies quadringenta] *Plin. ex Agrippâ* LXXXV. *milia paſſuum refert. Sanè* tricies *illud mihi ſuſpectum.*

Vndecies millies] *Plin.* LXVI. *milia. Deeſt ergo hic quinquagenarij, & quinarij nota.*

Sexdecies millies octuaginta octo] *Plinius* XVI. M. *paſſ.* XXIX.

Leucas æthiopes] *l.* Leucæthiopas.

Pa.218. *Pharuſi*] *Mela* Pharuſij.

Sexdecies centena LXXV.] *Plinius* quindecies, & XLV.

Menala, Æla Item] *legendum* Menelaitem *quod Meurſius primus docuit.*

Heracleopolũ] *Pt.* Heracleopolites.

Arſinoita] *Plinius:* Arſinoites, & Memphites, *parum refert.*

Hilide] M S. Nili deoriri *l.* Nilide oriri, *confer cum Plinio.*

Pa.219. *Quæ contingit*] *M.*quà.

Sophene] *quidam codices* Sophone *malè. Lucanus:*

—— Et dedita ſacris,
Incerti Iudæa Dei, molléſque Sophene.

A Peluſio ſexaginta ſex] *Plinius* LXV.

Centum octuaginta octo] nouem, *Plin.*

Paneade] *Ioſephus* Panium *appellat.* *Aliis* Panneus *dicitur.* *Cum Capella eſt Plinius.*

Callirrhoe

Callirhoe.] *Meminit & Ioſephus.* Pa.220.

Mons ſedet] F. mons ſe edit.

Caſius] M S. *& Plin.* Caſſius. *Et ita omnes auctores.*

Capodes.] *Malunt quidam* Capotes.

Paradiſus.] *Alij tamen urbem apud Libanum montem eſſe aiunt non fluuium, inter quos Plin.*

Nyphates.] *Vide Seruium ad illud Virgilij:*

Addam urbes Aſiæ domitas, pulſumq́ Niphalem. Et Strab. lib. I I.

Hyrcanius] *l.* Hyrcanus.

Celene] *l.* Celœnæ *ex* M S. *& Plinio, Vide Strab. lib.* XII. Pag. 221.
Soſibius:

ὗ δ' οἱ κελαιναὶ πατρὶς ἀρχαία πόλις,
μίδου γέροντος ὅς ποτ' ὦτ' ἔχων ὄνου ἤνασσε.

Apamea] ἀπάμεια *Strab.*

Lycaonia] *l.* Lycaonice.

Tmolus loco florens] *l.* croco florens *cum* M S. *Virgil.*

——*nonne vides croceos ut Tmolus odores,*
India mittit ebur, molles ſua thura Sabei.

Diſpartit] M S. deſpicit *l.* diſpeſcit.

Sagarim.) *Hic apud auctores nunc* Sagaris, *nunc* Sangarius, *nunc* Sagarius, *nunc* Sangaris *nuncupatur, hodieq́ Zagari appellatur. Ptol.* σάγαρον *nominat. Pro Capella eſt Ouidius.*

Huc Lycus, huc Sagaris, Peneiſque Hypaniſque Crateſq́
Influit, & crebro vortice tortus Halys.

Eupatoria.] *Ita & Plinius: Meminit autem Steph.* ἐυπατρίας Pa. 222.
cuiuſdam, quam in Lydiâ collocat.

Mazaca.] *Ita & Plinius in Cappadocia:* μάζακα *Stephano, unde ait dici* μαζακεὺς, *&* μαζακηνός. *Suetonius tamen in Nerone* Turba Mazacum *dixit.*

Argæus.] *Vide Strab.lib.* XII.

Aſſyrij ab Adiabene] M S. Aſſyrij Adiabene incipiunt, *non malè. Sic & ſuprà dixit:* Epiros autem incipit Acrocerauniis montibus.

Oaxus] *l.* Oaxis M S. *Plin Seruius ad illud Vergilij.*

——*Et rapidum Cretæ veniemus Oaxem.*

Attacorus] *V. Plinium.* Pa.223.

Qui circuitu.] *An* quia?

A Mediis montibus] *legendum puto:* Emodis montibus. *V. Plinium lib.* VI. *cap.* XVII. *Ptol. lib.* V. *cap.* XIIII.

Iouis ſemine] *l.* femine. *Alludit ad vocem* μηρὸς: *Capella autem ſemper feminis dicit non femoris, uti ſuprà diximus: Conferen-*

dus Plinius qui ait : Necnon & Niſam vrbem plerique Indic
aſſcribunt, montemque Merum Libero patri ſacrum : Vnd
Origo fabulæ Iouis femine editum. *Et Solinus* : Mons etian
Ioni ſacer meros nomine, in cuius ſpecu nutritum Liberun
patrem veteres Indi affirmant: Ex cuius vocabuli argument
laſciuienti famæ creditur Liberum femine procreatum.

Quaternis per annos menſibus.] *In Plinij codice quo vſus ſum legitur* : Nec plus quàm ternis menſibus in anno nauigant. *Legendum puto* : Nec plus quaternis.

Pa. 225. *Verùm Tygridum.*] *Abſurdiſſimus ſenſus, ni diſtinguas* : & venatus amant, verum Tygridum, aut Elephantorum: piſcationibus delectantur, &c.

Aphrodiſia] *l.* Aphrodiſias, *ex Pl.*

Dianæ] *lege, & diſtingue* : in quo templum Dianæ Suſiæ: iuxta, &c.

Centum triginta.] *Addit Pl. quinque.*

Octingenta triginta] *in latitudine hâc dimetiendâ auctior denario Plinius.*

Pa. 226. *Exhauſtæ Seleuciæ*] *l.* exhauſta à Seleuciâ. *Vicinia quippe Seleuciæ Babyloni exilio fuit teſte Plinio.*

Teſiphontem] *l.* Cteſiphontem. *Ita omnes Auctores inter quos Strabo, & Plinius.*

Heſperion ceras] *ita Ptol. & Plin. male* MS. Heſperon ætas.

Gorgadis] *V. Melam*

Quæ intimo] *l.* in intimo.

Vmbriona] *l.* embrion. *Ex Solino & Plinio in cuius tamen codicibus quibuſdam* ombrios *legitur. Eadem hæc Latina interpretatione pluuialia dicta. Pt. in enumeratione harum inſularum* πλουΐταλα *l.* πλουιαλία.

Iunonia] ἥρας νῆσος *Pt.*

Theodc.] *Etiam hæc Iunonia dicta, vt ex Plinio colligo.*

Capraria] *Pt.* καπρασία *l* καπραρία : *ita enim alij omnes.*

Niuaria.] *Hæc &* ἀπρόσιτος *dicta videtur ex Ptol. quaſi per niuem inacceſſa.*

Pa. 227. *Paphiæ*] *l.* Paphie, *vt* Vranie *Ionicè.*

Magis quod laſſa] *l.* quò. *Conferendus hic locus cum illo, qui infra eſt* : ipſaque relabentem laſſitudo decuerat.

Delere] *ſi Gloſſarum expoſitiones ſequamur legendum eſſet* diſferre. *Exponunt enim* prolongare: *Niſi fortè* Telare *malis legere, pro eodem, quemadmodum* Protelare *dicimus* ἀπὸ τοῦ τηλόθεν *vel* τηλοῦ. *Vide feſtum in voce* Telum.

Vellere] *opprobrat Geometriæ ruſticitatem, ideóque dicit eam hir-*

ſuto

ſuto eſſe corpore, neque illam membrorum aſperitatem deponere: Solebant enim homines delicatiores crura, aliáque corporis loca piloſa, pſilothro perungere piloſq́; naſcentes euellere, quo leuiores, glabrioreſq́; redderentur. Hinc Iuuenalis:

Nec vellendas iam præbuit alas.

Homines ei operæ deſtinati præſertim in balneis Alipili, *ÿ quibus fiebat Alipilarÿ dicuntur: Circa alas enim pili maximè creſcũt. Gloſſ. Alipilarius* δρωπακιστὴς: *Seneca* Alipilum cogita tenuem, & ſtridulam vocem quò ſit notabilior ſubinde exprimentem, nec vnquam tacẽtem, niſi cum alas vellit, & alium pro ſe clamare cogit. *Dicitur autem* δρωπακιστὴς *à* δρώπαξ, *quod eſt vnguentum quoddam picatum, quo eâ in re vtebantur. Martialis:*

Læuis dropace tu quotidiano,
Hirſutis ego cruribus, geniſq́;.

Et alibi:

Pſilothro faciemq́; lauas & dropace valuam.

Videndus hâc de re Suidas in voce πυγαλλωπισμένος ἀνὴρ. *Apud Græcos id officium feminis magis quàm viris datum, ideóque* παρατιλτρίαι *dictæ. Sæpe inuehitur in has delicias cinædorum Clemens Alexandrinus, vt cùm ait:* διὰ τούτους γοῦν πλήρεις αἱ πόλεις πιττωμένων, *&c. Item* οἱ σφᾶς καταπίττουσι, καὶ τὰς τρίχας ταῖς ἀνασπῶσι πάντα τρόπον παρέχουσι. *Et alibi:* κιναίδους ἐνθάδε πολλούς ἐν ἄστει περιπιττοκοπουμένους. *De cruribus vellendis, vti hîc Capella ita & Lucianus:* ἦν γὰρ πιττούμενα τὰ σκέλη καὶ τὸ σῶμα ὅλον. *Depilabant verò quidam etiam obſcænas partes. Mart.*

Quum depilatos Chreſte coleos portes.

Et hæc quidem de depilatione dicta ſufficiant ὡς ἐν παρέργῳ, *quibus coniunge ea quæ Wouwerius ad Petronium.*

Linearis, atque apodictica.] Alÿ libri optimæ, *quod eſt* optica. *ſed malè, ni fallor.*

Punctum] Euclides: σημεῖον ἐστὶν οὗ μέρος οὐδέν. Pa. 228.

Linea vero] γραμμὴ δὲ μῆκος ἀπλατές.

Planus angulus] ἐπίπεδος δὲ, γωνία ἐστὶν ἡ ἐν ἐπιπέδῳ δύο γραμμῶν ἁπτομένων ἀλλήλων, καὶ μὴ ἐπ᾽ εὐθείας κειμένων πρὸς ἀλλήλας τῶν γραμμῶν κλίσις. Pa. 229.

Quando.] Hæc omnia conſequenter vſque ad Hemicyclÿ definitionem ex Euclide ſunt deſumpta.

εὐθύγραμμος] *& hæc omnino ex Euclide.*

Denique æqui crurium] F. per tranſpoſitionem: Indeq́ue equicrurium vocitatur. Pa. 230.

ὑστακὸς] *Lege & tranſpone:* συστατικὸς dicitur, quo docetur, quibus argumentis propoſitæ lineæ adiungi & ſcribi (*malim aſſcribi*) Pa. 231.

aſſcribi) poſſint τμηματικὸς eſt qui docet quibus argument lineas præcidamus ad imperatum modum. *Similem errore Græcæ vocis tranſpoſitæ ſuprà in Rhet. oſtendimus.*

ἔγγραφος.] *Vide Eucl. li.* IV. περὶ τοῦ ἐγγράφειν, καὶ περιγράφειν.

Pa.232. *Prima dicitur* ἰσότης] *Vide lib.* V. *&* VI.

σύμμετροι] *V. lib.* X.

στερέα] *V. lib.* XI.

Ab omni ſigno.] *Hæc lib.* I. *Eucl.* αἰτήματα *vocantur.*

Pa.234. *Quæ eidem æqualia*] κοιναὶ ἔννοιαι *lib.* I.

Quemadmodum poteſt] *lib.* I. ἐπὶ τῆς δοθείσης εὐθείας πεπερασμένης, τρίγωνον ἰσόπλευρον συστήσασθαι.

IN LIB. VII. *Seu* DE ARITHMETICA.

Pa.235. *Armipotens.*] *Alij* omnipotens, *quod melius pro* Ioue.

Stupidant] *ſuprà:*

Quòd pauidum ſtupidet ſolers ſapientia vulgus.

Celebrare Priapum] *Priapo in nuptiis ſacrificatum Feſtus docet, idq́; togis prætextatis, quem illuſtrato, eâdémque operâ Martianum noſtrum, quibuſdam Chriſtianorum ſcriptorum locis. Arnobius lib.* IV. Mutunus cuius immanibus pudēdis, horrendoq́. faſcino veſtras inequitare matronas, & auſpicabile ducitis, &c. *Lactan:* Mutinus in cuius ſinu pudendo nubentes præſident, vt illarum pudicitiam prior Deus delibâſſe videretur. *Sed & Auguſt.* Sed quid hoc cum ibi ſit, & Priapus nimis maſculus, ſuper cuius immaniſſimum, & turpiſſimum faſcinum ſedere noua nupta iubetur more honeſtiſſimo, & religioſiſſimo matronarum?

Impar lepidulis.] *Lepidula* τὰ ἀστεῖα, ἀστεϊσμοί,

Pa. 236. *Morſum*] *m.* MS. morſa. *Rectè: ſequitur enim* vulſa. *Hoc autem non quidem ex ipſis literis refero, ſed lituris.*

Candicabat] *vtitur & lib.* I. *hoc vocabulo:* Ipſius autem canicies pruinoſis niuibus candicabat.

Septingentos decem, & ſeptem] *putaueram quondam pro* CCCC CCC.XVII. *legendum* CCCCCC.XII. *vt ſit* ζεῦς, *aut minori mutatione* DCC.XVI. *vt ſit* χεῦρε: *Sed reuerà comperi nihil mutādum: ſunt enim hîc indicatæ hæ voces* H APXH *idq́; ad finem Capellæ,* MS. *exaratum vidi.*

Pa.237. *Ac hinc illi*] *Melius* MS. Ac tunc ille radius qui primus emerſerat conliniatæ, lucis nitore, *&c.*

Oportet] *l. cum* MS. apportet.

Ramalibus] *Ouidius:*

Rama-

Ramaliaque arida tecto.

Perſius :

Vt ramale vetus vegrandi ſubere coctum.

In Grammaticâ ipſe Martianus : denſis obumbrata ramalibus. *Et lib.*1. Ramale laureum.

Nec diſpicabilem] *Gloſſ. Iſidori.* Diſpicabilis, contemtibilis, diſpectus.

In loco bis] *pro E poſitum.*

Quæ ſi ſpecies] *lego,& diſtinguo:* Quæ ſi ſpecies eſt accidens cuilibet exſtantium primo priusque eſt, *&c. Probat monadem omnium primam, quia primo cuique in quoque genere reſpondet, deinde etiam quia numerans numerato prius.*

Nec diſſimulabo] *lego :* Nec diſſimulabo ex eo (*ita in* MS.) quod monas retractantibus vnum eſt ſolùm ipſam (*ita in* MS.) eſſe, ab eáque ſingula procreari. *Nouum argumentũ hoc modo: Illud quoq;, inquit, non eſt ſilentio prætereundum, quod vel ex eo ſatis liqueat monadem ſolam propriè eſſe, aliiſque eſſe eſſentiæ cauſam, quod vtcunque reuoluatur ſemper vnum manet, ſemel enim vnum, vnum eſt.*

Abſconditur] *ſenſus videtur poſtulare* abſumitur. Pa.238.

Vltra habeat] *adde* nihil *ex* MS.

Tamen rectius Iupiter] *Macr.* Hæc Monas principium finiſque omnium, non ipſa principij aut finis ſciens, ad ſummũ refertur Deum. *Et Syneſius Epiſcopus Platonicus ſæpe Deum* μονάδ᾽ ἀῤῥήτων *nominat.*

Tricario] F. trigario *vt ſupra* fulcida *pro,* fulgida : *lib. Muſico.* Demum trigarium ſupplicantis ſemper germanitatis adueniat : *vbi de* ΑΙΤΑΙΣ *ſermo.* Pa.239.

Cum ſuis partibus] *Iſidorus Hiſp.* Senarius ſuis partibus perfectus eſt. *Macrob.* Senarius verò qui cum vno ſeptenarium facit variæ, ac multiplicis religionis, ac potentiæ eſt. Primum quod ſolum (M. ſolus) ex omnibus numeris qui infra decem ſunt de ſuis partibus conſtat, *&c.* Pa.240.

Idem nouenarius] MS. id eſt, nouenarius. *dele Gloſſema,*

Hic primus numerus, id eſt, ſenarius.] *Gloſſema & hoc puto.* Pa.241.

Venus Harmoniæ mater] *Hyg.* Ex Venere, & Marte Harmonia, & Formido : *Harmonia autem* (*quanquam Capella ſuo modo aliter interpretetur*) *eſt Hermione.*

Vieſſis] F. viceſſis, *vel* vigeſſis; *vt* ſexis, ſeptuageſſis, *& ſimilia huic auctori vſurpata.*

Heptas veneranda.] *Nam* (*teſte Macrobio*) ἑπτὰς ἀπὸ τοῦ σέβεσθαι *dicta: Veteres enim* σεπτὰς *dicebant : Id' que comprobatur ex iſto*

fragmen.

fragmento Iouis apud Euclidem in Harmonicâ, à patre meo elegan-tiſſimè correcto, & concinnato.

τὰν δεκαβάμονα τάξιν ἔχεις ἀεὶ ἐν τετραχόρδῳ,
τὰς συμφωνούσας ἁρμονίας τριόδους.
Πρὶν μὲν σεπτάζωνον ψάλλον διατέσσαρα πάντες,
ἕλληνες σπανίαν μοῦσαν ἀειράμενοι.

Conformas] *l.* conformaris.

Par virgini] *in* M S. pervirgo, *hoc eſt*, valde virgo. *Gloſſ.*

Hic Minerua eſt] *l.* Hinc Minerua es.

Formam Lunæ complectitur] *Vide Macrob. in Som. Scip. & A. Gellium lib.* III. *cap.* X.

μονοειδῆ] *Legendum* μηνοειδῆ, *idque tam certum eſt, vt rationem eius reddere non ſit neceſſe.*

Πανσέληνος] M S. πληρσέληνος.

Pa. 242. *Septem ſunt circi.*] *A. Gellius ex Varrone:* Circulos quoque ait circa longitudinem axis ſeptem eſſe, *quem vide.*

Dies.] *Hinc ſatis liquet non tam novum eſſe hunc morem, quo dies numerare ſolemus per ſeptimanas, & planetarũ nomina, quàm quidam volunt.*

Omnium natura] πάντων φύσις. *Eleganter & propriè à naſcendo naturam dixit pro generatione: Nam & apud Gellium Varro.* Ad homines naſcendos vim numeri iſtius porrigi, pertinereq́. ait: *Et Macr.* Denique eſt numerus, qui hominem concipi, formari, *&c.*

Septimani partus.] *Explica ex verbis iſtis Varronis apud Gellium.* Illam quoq. vim numeri huius obſeruatam refert, quod antè menſem ſeptimum, neque maſculus, neque femina ſalubriter ac ſecundùm naturam naſci poteſt. *Paulus quoque iuriſconſultus ait:* Septimo menſe naſci perfectum partum iam receptum eſt propter authoritatem doctiſſimi viri Hippocratis. *ff. de Statu hominum, l.* Septimo. *Et id intelligendum de menſe ſeptimo incipiente liquet ex l. 3. in fine ff.* de ſuis *vti Vlpianus docet ſimiliter ex Hippocratis authoritate iuſto tempore natum videri eum qui centeſimo octogeſimo ſecundo die natus eſt. Eſt autem Hippocratis locus lib. Epid. 3. ſect. 270. Cenſorinus quoque ait:* Septimo partus, iam maturus eſt, eò quod in omnibus numeris ſeptenarius plurimum poſſit. *Vide Plinium libro ſeptimo cap. quinto. Et Plut. lib.* V. *de Philoſophorum placitis cap.* XVIII.

Dentes emergunt] *Vide Gellium, & Macrobium.*

Gignendiq́; poſſibilitatem] *vtitur hoc vocabulo & ipſe alibi: Sed & Arnobius, Iſidor. aliique patres. Ipſe quoque Iuſtinianus in confirmatione digeſtorum: Et ſanè quemadmodum hi omnes* poſſibili-

ratem

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
393 H 27

atem *pro* potentiâ *dixere, ita Fulgentium* impoſſibilem *pro* impotenti *dixiſſe puto: locum quià ſingularis, & eximius quodam modo eſt aſſcribo: is eſt* μυθολογικῶν *lib.* II. *De Caco & Hercule:* Triplici etiam modo nocet malitia, aut in euidenti vt potentior, aut ſubtiliter vt falſus amicus, aut occultè, vt IMPOSSIBILIS latro. *Quod autem hîc ait anno bis ſeptimo pubertatem incipere cenſeri, congruit cum conſtitutione iſta Imperatoris Iuſtiniani ad Mennan prætorio præfectum miſſa quæ hodie eſt lex.* III. *Cod.* Quomodo tutores vel curatores eſſe deſinant, *cuius ſententia repetita eſt hiſt.* Quibus modis tutela finitur *in principio quos locos confer cum Macrobio.*

Florem genarum.] *Macr.* Poſt ter ſeptenos annos genas flore veſtit iuuenta: *In ſequentibus quoque mirum quam conueniat cum Capella.*

Septima etiam] *l.* ſeptem etiam. *ſcriptum fuerit* ſeptim *antiquo modo.*

Duos renes] MS. ἀρχαικῶς duo renes.

Ventrem] *l.* venter.

Totidemq;] *Vide Gellium.*

Octadem] *l.* ogdoadem.

Perfectus.] *Cicero de ſomnio Scip.* Nam cum ætas tria ſeptenos octies ſolis anfractus reditusq́ue conuerterit, quorum vterque plenus, &c. *Vide Macrobrium ad illa verba.*

Septenario tegitur] *lego* ſenario, *cum* MS. *Res & ſequentia indicant.*

Perfectior dicitur] *lego* perfectio: *De Enneade talia habes apud Phurnutum vbi de Muſis agit:* ἐννέα δὲ εἰσὶ διὰ τὸ τετραγώνους ὡς φησὶ τις (*Simonidem innuit vt puto*) καὶ περίττους (*ita enim lego non περίττ8*) προσήκειν αὐτὰς ἀποτελεῖν· τοῦτο γάρ ἐστιν ὁ τῶν ἐννέα ἀριθμὸς συνιστάμενος κατὰ τὸ ἐφ᾽ αὐτὸν γινόμενον, καὶ τὸ τῶν πρώτων ἀπὸ τῆς περιττότητος κατὰ ἴσας μετέχειν δοκοῦν ἀριθμόν, *quæ mirè ad huius auctoris expoſitionem faciunt.* Pa.143.

Mars appellata] F. Mors appellata à quô, &c. *Sed ſanè non facilè alteram lectionem, quis reijciat, qui conſideret Martis epitheta* βροτολοιγὸς. μιαιφόνος. αἱμοψαρὴς *& ſimilia.*

Id eſt Sphæræ] *l.* id eſt Sphæra. *Sphera* κατ᾽ ἐξοχὴν *dicitur Sphera illa* ἀπλανέων ἄστρων.

Apocaſtaſim] *rectè* δ᾽ ἐκας *dicitur* ἀποκατάστασις. *Eſt enim* ἀποκατάστασις *nihil fermè aliud quàm in priſtinam formam reſtitutio & reſtauratio eius quod antè fuit, vnde Gregorius de Baptiſmo:* καὶ ταῦτα οὐκ οὔσης δευτέρας γεννήσεως, οὐδὲ ἀναπλάσεως, οὐδὲ εἰς τὸ ἀρχαῖον ἀποκαταστάσεως. Εἰς τὸ ἀρχαῖον ἀποκατάστασιν *vocat in*

inte-

ἀντegrum reſtitutionem, ſeu propriè, natalium reſtitutionem. E
dem modo Plutarchus, aliique complures circuitus ſiderum, q
anno ſuo vertente ad idem ſignum redeunt, ἀποκαταστάσεις dici pr
dunt. Sic etiam monas primo numeri verſu terminato quaſi redi
tegratur in decade. Suprà quoque Pentada ἀποκαταστικὴν dictam
docuit, an ἀποκαταστατικὴν voluerit dubitem ſanè, quâ ratione n
ſcio, niſi quod fortè (vt ipſe docet) dias & trias numeri, tum pari
tum imparis principia, in quinario reſtaurentur intercedente tetra
de: ſemper enim ad ἀποκατάστασιν interuallum requiritur.

Pa. 244. *Numeros*] *in* M S. *fuit* numeris *rectè ſi pro* concinnamus *lega* concinamus.

diſcinduntur] *l.* diſtenduntur.

Pa. 245. *Latitudinem*] *Adde ex* M S. longitudinem've.

Item decas per decas] M S. id eſt decus per decus F. decuſſis per decuſſim, *vel* decas per decem.

Aſſocias quinque] M S. aſſociatis quinque.

Iunge] M S. adiungas. *fortè* adiungis, *vt conueniat, cum e* *quod ſequitur* adiicis.

Nonas] *l.* nouem, *vt ſupra* decem *pro* decas.

Quia ex bis binis] *diſtinguo & ſuppleo ex* M S. quatuor quia ex bis binis, octo quia ex bis quaternis conſtat, quod genus Græci ἀρτιοτάκις περισσοὺς vocant.

Pa. 246. *Deinde ſenos*] *l.* biſſenos *ex ſenſu, &* M S.

Quinque quaterna] *malim* quinquies.

Quales tres ſunt tres.] *Locum hunc corruptiſſimum ita ſano. In* M S. *eſt*: quales ſunt tres, quidam in pares, quidam in impares, vt ſunt 4. & 9. *Quod non improbo, ni mecum malis*: quidam in pares vt ſunt 4. quidam in impares, vt ſunt. 9.

Pa. 247. *Multiplicatione, licet & hæc*] *diſtinguo*: multiplicatione licet: Et hæc quidem.

Vt tres & quatuor dupli] lego cum M S. vt tres & quatuor, neque enim intereſt an quatuor dupli menſuram habeant, cum eadem in tribus non ſit.

Deduci poterit] *M.* diduci *vt in lib.* I. *pro* deditum, diditum.

pa. 248. *Vel exuperante*] *l.* vel exſuperante, *aut* vel ex exſuperante, *ſiue* exuberante, *ob repetitionis errorem.*

Ad numeros plani.] *An non* planos?

Pa. 249. ὑπερμηκεῖς] *l.* ἑτερομηκεῖς.

Deinde craſſitudinem] *l.* in craſſitudinem.

Sed in his alterum] *l.* Sic in his *ex* M S. *& Vic. præceſſit enim.* Nam vt *&c.*

Planitus 47] *l. ex* M S. *& Vic.* 48.

ὑποπλασίους] *lego* ὑποπολλαπλασίους. *Hoc eſt vt Iſidorus, & ipſe Capella interpretatur, ſubmultiplices.* Pa.250.

Antecedentes ἐπιμερίους.] *Ex varianti ſcriptura & iuuante ex parte* M S. *Lego, & ſuppleo:* membro membriſve antecedentes ἐπιμερέους, membro, membriſve inferiores ὑπομερίους *appellant.*

Hi numeri priores ſunt] *lego:* hi numeri peiores ſunt. *Conſidera ſenſum.*

Quæ eadem vis] vis *valet* bis, *quod neminem paulò verſatiorem in* M S. *libris ignorare credo.*

Tres partes] *lego:* & horum partes, tres. Pa.251.

Quatuor ad ſeptem] *l.* ad octo.

ἡμιόλιον] *legendum putem* ἐφημιόλιον*: Idq́ verum eſſe ipſa vox* ſuperdimidij *oſtendit.*

Item in decade ſunt] M S. *& alij* decus. F. in decuſſis. *Ita enim ſæpe Capella: Decuſſis autem & ſimilia eſſe* ἄπτωτα *ipſe in Grammaticâ docuit.* Pa.252.

Per quæ numeri] M S. perindeque. Pa.253.

Membrorum ratio de hemiolo] M S. membrorum ratio demilia, *vnde facio* dimidia, *vel quod aptius* hemiolia. Pa.254.

Quotquot eæ partes] *in* M S. *fuiſſe mihi videtur* quot quotæ've partes. *Sanè vulgaris lectio nullius eſt pretij.* Pa.255.

2. 4. 6. 8. *quæ impar*] *priori hoc loco* par *lego, pro* impar.

Item pari imparium] *l.* par imparium. *Error ex litera repetitâ.*

Eadem de cauſa pares] *dele* pares *cum* M S. Pa.256.

Nam duplicatio, ſiue multiplicatio] *voces* illæ ſiue multiplicatio, *in* M S. *inductæ, & rectè. Pro duplicatio verò legendum cenſeo* duo. *Notarum error. Sicuti & ſtatim pro:* Nam triplicatio, *legendum:* Nam tres, *vel* Nam tria.

Sed par impari, & par pari] *l.* Sed par impari, & impar pari. *Exempla ſubiuncta probant.*

Ergo ſi pari] *hæc omnia in* M S. *ſic leguntur:* Ergo ſi pari par demitur, id quod ſupereſt, par eſt, vt ſi ex octo duo auferantur ſuperſunt ſex. Si numero pari impar demitur, id quod ſupereſt impar eſt, vt ſi ex VI. III. auferantur, ſuperſunt III. Si numero impari par demitur, id quod ſupereſt, impar eſt, vt ſi ex VII. II. auferantur, ſuperſunt V. Si numero impari impar demitur, id quod ſupereſt, par eſt, vt ſi ex VII. tria auferantur, ſuperſunt IIII. Par deinde, *&c. Locus mehercule optimè & auctus, & reſtitutus.*

Per ſe compoſiti nulli ſunt] *dele* nulli *ex Veicetino, aliiſque codicibus.* Pa.257.

Nonnulli]

Nonnulli] M S. *habuit vt conijcio* nulli *non.*

Pa.258. *Sex octo, & quod libet*] *l.* quotlibet. *Errorem hunc non ſem*
in hoc libro reperias: Itaque quanquam non tam grauis ſit, corrige

Nouem, & quindecim] *l.* nouem, & XXV. *Deeſt denarij nota.*

Itaque per ſe etiam inter] *l. cum* M S. Itaque per ſe incompoſiti etiam inter ſe incompoſiti ſunt.

Pa.259. *Tum quidam pares, & impares*] *ſupple iterum ex* M S. tum quidam pares, & quidam impares. *Sic & Baſileenſis editio.*

In terniones eſt] *l.* in ternione eſſet.

Ex duobus numeris inter ſe comp.] *l.* incompoſitis *cum* M S.

Pa.260. *Hi duo numeri.*] *Duorum horuncce primorum Aphoriſmorum (vt ita loquar) principia* M S. *auctoritate ita ſunt conſtruendi, vt in principio pro* compoſiti, incompoſiti *legatur: Id'que ſenſus flagitat.*

Pa.261. *Quatuor, octo, aut octies quaterna*] *l.* quater octo.

Pa.262. *In triplici*] *legendum puto* in tripl. *ſubauditâ* ἐκ τῦ κοινῦ *voce* ratione.

Omnibus tamen imparibus] *diſtinguo* poteſt minima menſura etiam in maioribus numeris eſſe, omnibus tamen imparibus. Vnius: *Error hic alios creauit, nam cùm plerique hic ſe extricare non facilè poſſent, alius pro* compoſiti *ſubiecit* compoſitio, *alius* autem *ſubſequens deleuit.*

Pa.264. *Nam ij qui*] *lege, & diſtingue.* Nam duo qui & 250. & 100. metiuntur 75. non metiuntur 3. qui 75. metiuntur 350. & 100. non metiuntur 4. 100. metiuntur, qui rurſus 350. & 75. non metiuntur. *Error præcipuus inde originem traxit, quod* II. *ſcriptum fuerit.*

Pa.267. *Si quodlibet*] *legendum vbique* quotlibet.

Et ea duplicatione] *ſcriptum fuerit, &c.* duplicatione metiuntur, *In* M S. *enim eſt.* 4. *eos qui* 8. *ſunt,* 8. *eos in* 32. 35. *eos qui* 64. *ſunt duplicatione metiuntur.*

Et his qui] *l.* Et is qui.

Pa.268. *At qui in*] M S. Atquin in latere. Atquin *Capellæ valet* Atqui *vna voce.*

Ergo ne quidem] *lego:* Ergo ne 2. quidem qui in latere quaternarij *(ita* M S. *non* quadrati) ſunt, tres, &c.

Pa.269. *Hos ſat erit*] *l. cum* M S. Nos ſat erit,
Nam ſubiungit:

Cætera Cecropias æquum memorare cathedras.

Numeraria] *l. Numerâria* Αριθμητικὴ.

Sic Gloſſ. Iſidori Arithmeticus, numerarius.

IN LIB. VIII. *Siue* DE ASTRONOMIA.

Parentem ſuperûm creditum] *lego:* creditam. Pa.270.

Quæ iuſſa conſtiterat] *lego :* iuſtà conſtiterat. Iuſtà *eſt* iuxtà *Non.*

Proferæ] *legẽdum puto* properè, *cui correſpondet* diutulè remo-ante, *niſi fortè* Protera *à proferendo ſiue* προφέρειν *dicatur.*

An aliàs poculis turgens.] *Fortè an melius :* an, vt aliàs à po-ulis turgens. *Virgilius eodem modo de eodem :*

Heſterno inflatus venas, vt ſemper, Iaccho.

Blandum ſtertens] *in* MS. glaudum *fuit, poſteà correctum eſt* landum. *Clariſſimus autem iuuenis Fr. Tiliobroga in manu-ripto, quo ille vſus eſt in Germaniâ, qui plerunque cum meo conſo-at, teſtatur inueniſſe* clangum. *Sane in Gloſſario veteri lego:* clan-u, *&* clangor, ἦχος σάλπιγγος. *An ibi* clangum *legendum ſit ne-cio, hoc ſcio ita accipi poſſe, quemadmodum* tonitrum, *&* tonitru *licimus, & ſi qua ſimilia.*

Quo terrore] MS. quo ſterope, *l.* quo ſtrepore.

Impetulantis] *ſenſus poſtulat* in petulantis proruptionis ſoni-um: *quanquam aliàs* impetulans *pro* admodum petulans *ſumi poſſe non neſciam.* Pa.271.

Iacchi membrum.] *Abſurdiſſima lectio: verior illa* hiantimem-brem : *ſed nec improba illa* quadrimembrem *quemadmodum di-cimus* quadrupedem conſtringere. Membra *autem* κατ' ἐξοχὴν *pedes, vti &* γυῖα *Græcis vnde &* ἀμφιγυήεις. Pa. 272.

Næ tu ait infelix, vel Capella] *lege cum* MS Ne tu, ait FELIX, vel CAPELLA, vel quiſquis es: *quanquam neque malè ad* FELI-CIS *nomen per* ἀντίφρασιν *alluſum videri poſſit.*

Poſt ad hæc] MS. poſt id hæc *l.* poſtidhàc. Poſtidhàc *di-cimus quemadmodum* antidhàc. *quæ vox reſtituenda Fragmen-to illi quod citat Nonius in voce* VIRGINDEMIA. *Legendum dum enim:*

Quid triſtiorem video te eſſe quàm antidhàc.

Lampadien. Hodie ante ad hæc *in pleriſque codicibus legi-tur.*

Saltem,] *Lego totam hanc periodon, & feliciter (ni fallor) reſti-tuo :* Saltem Prieneiæ auſculta nihilum grauatus ſententiæ, & εἰμὴ ὄνος λύρας εἰ καιρὸν γνῶθι *vel cum* MS. & ni ὄνος λύρας *&c. Tribuit ſententiam Bianti, quam alij Pittaco, quemadmodum illam* γνῶθι σαυτὸν *quidam Chiloni, quidam Soloni aſcribunt, vt & illam* τέλος ὁρᾶν βίου. *Vid. Auſ. Lud, Sap. in Ludio.*

Demulctatis] *l.* demulcatus: *quomodo emendauit ſimilem Ta-*

citi ſui locum Lipſius, cui Encomium non addo, ne plus laudibus
traham, quam addam. Gloſſ. Iſidori commulcat, conculcat, c
ludit. Et alibi: Mulcat, pugnis, vel calcibus cædit.

Involuuntur] *lege cum* MS. inuolutus, *& tolle punctum.*

Pag. 273. *Peligni de cætero*] *Epigrammatographus,*

> *Ride, ſi ſapis, ô puella ride,*
> *Pelignus, puto, dixerat poëta.*

Ignis aggeſtio.] *Sic lib.* II. *de Sphærâ Lunæ* aggeſtionibus
portuna.

Vertigo.] *Sic lib.* II. Triformis etiam, diſcolorque vertigo.

Aſtræantemq́;.] *Fortè ſi veſtigia Baſileenſis liceat ſequi.* Aſtr
amque, aut Vranien certè Libyſſam apparuiſſe rati. *Aſtr*
enim aſtris à quibuſdam præeſſe putatur, vt Vranie (quam ob A
lantem Libyſſam vocat) cælo: idq́; nomina docent.

Pag. 274. *Contuitus me*] *F. ex lituris* MS. multæ admodum rationi
nec eiuſdem deſpicabilis, temnendæque contuimine, ſ
quæ, *&c.*

Crinitorum ſcopas] *Fortè:* Atq. vtinam poſt diluuialis co
ſternationis excurſum, Ath.q.n.l. in reſtitutam, nullæ me i
Græciâ terreſtres illecebræ. nec iactantes crinitorum ſcop
palliolis non tegendam, &c. *Vtinam, inquit, ne poſt diluuiu*
quidem nulla me Philoſophorum (quos crinitas *eleganter vocat*
ſpeculationes, ſeu Theoremata (σκηπτὰ *) cognouiſſent diuulganda*
potius quàm palliolis (quibus vtebantur ſapientes) tegendam.

In Graiam notitiam hominum] *dele* hominum *cum* MS. *Erro*
ex eo natus quod ſuprà in notitiam hominum *dixerit.*

Pa. 275. *Cydo foreticus Cyma*] *vir clariſſimus B. Vulcanius legit* cydo
foreticon cyma, *quî cum conſentit meus manuſcriptus: quod v*
intelligatur ſciendū eſt Phyſicos Græcos elementa λεπτομερῆ, *ignem,*
aërem, aquamq́;, ſed & ipſum æthera κύματα *vocaſſe. Sic ſuprà*
ignis cyma commemorant (*ita enim ibi lego cum* MS. *non com-*
memorat) *quod & elegantiſſimè obſeruauit vir incomparabili*
Hermolaus Barbarus. Voce autem κυκλοφορητικῷ *vtitur Athena-*
goras, & quiſquis ille tandē eſt doctiſſimus libelli De mundo auctor,

Circumagentium naturam] *lego* circumagētium naturarum.

p. 273. *Occulatur*] *Fortean* oculatur. *Sic ſuprà:* nec minus totus ar-
tubus decenter oculea. *Siue quod aſtra oculis comparantur, vt*
Sol Διὸς ὀφθαλμὸς *dicitur, ſiue* oculatum *pro conſpicuo dixerit,*
quemadmodum Plinius lib. XXXIIII. *C. octauo ſtatuam erectam*
oculatiſſimo in loco teſtatur.

Circite] MS. tricote *lego:* cricote *A Gellius lib.* III. *cap.* X. *de*
Circulis quibuſdam loquens ait: Sed eos in Sphærâ quæ κρι-

κωτὴ

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
393 H 27

κατὴ dicitur propter breuitatem nõ ineſſe. *Dicta à* κρίκος *quod Circulum ſignificat Gloſſ. Circulus* κύκλος ἢ κρίκος.

Parallelis.] *Parallelos vocat circulos Arcticos , Tropicos , & Æquinoctialem.*

Dubito quid appellem] *l.* qui appellem. Pa.278.

Lineam duxi] *l. cum* MS. dixi.

Sidera per ſphæram] *l.* ſidera peripheria circunducta. *Et ſanè non diſſentit* MS.

Deltotos angulum] *l.* Deltotou angulum. *Sic in Geom.* Iſth- Pa.280.
mou *legendum docuimus: & infrà* Diarhodou.

Conſpicuæ nobis partis obruitur] *l.* in regionem inconſpicuæ nobis partis. *Error natus ex literâ* m, *cui literæ* in *perſimiles.*

Fortè velit quiſque] *l.* velit quis. Pa.282.

Pantheram quem] *l.* Pantherem quem: *niſi malis cum membranis illis, quarum excerpta ad me Tiliobrogarum liberalitate peruenerunt, legere* Pantheram quam.

Niſuſq;] *l.* Nixusq́ue *cum manuſcripto meo , & membranis: Nixus eſt* ὁ ἐν γόνασιν, ὁ γνὺξ *Arato. Manilius* nixam genu ſpeciem *appellat: Apud Vitruuium malè* Neſſus *legitur, emenda* Nixus. Gnixum â generibus (*hoc eſt* genubus, *ſic Cicero.*

Quæ genus ad læuam nixi delapſa reſedit.)

dici Feſtus teſtatur: nos literam vnam elidimus, ideóque Arnobius, Apuleius aliiq; genu nixum dixêre, ſiue à nitendo, ſiue à Græco γνὺξ. *Cicero etiam in loco citato Nixum ſimpliciter dixit, de eodem aſtro.*

Cælulum] *in Gloſſis eſt :* Cælulum, thuribulum à cælando: *ſed malè, nam ara, & thuribulum idem ſunt.*

Dixêre Graij] MS. quidam dixêre Graiorum *quod probo.*

Septentrionali thorace.] *Vox* ſeptentrionali *deeſt in* MS. *& me-* Pa.283.
ritò, eſt enim hîc ἀπροσδιόνυσον, *& ex ſuperioribus, aut ſubſequentibus ineptè repetita.*

Oriente Cancro.] *Caput hoc optimè conuenit cum eo quod apud Hyginum eſt libro quarto.*

Argonis puppis] *l. cum* MS. Argous, *Græcâ declinatione.* Pa.284.

Altarium] Altarium *dixit pro* altari, *cui ſimilia & alia apud alios, ex nominatiui fortè pluralis ſimilitudine nata.*

Rectè occidunt] *malim* rectà: *vt infra* Cancri ſignum rectà oritur.

Cuius concluſioni] *legebam* cui. *id confirmat* MS. *in quo etiam pro* rerum varietas *legitur* rerum veritas.

Cùm enim diuerſa] MS. Cum nihil diuerſi in ortu habeant, Pa.286.
atque occaſu, *poſteà mutatum eſt* cum diuerſa tempora. *Et huic lectioni aſſcribunt membranæ. Quod ad primam* MS. *lectionem*

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
393 H 27

attinet aliquoties in eo nihil *pro* enim *ſcriptum video. Error ex notâ natus. n. nanque valet* enim.

Conſummatâ] *malim* ſummotâ *cum* M S.

Sed hunc quoque] *Auctius membrana:* Sed hanc opinionem nemo ſapientum, ſed inueterata conſuetudo compoſuit, quia omnes hactenus credidêre quemadmodum, *&c. Quæ lectio multò concinnior.*

Pa.287. *Quod cùm ipſe Zodiacus*] M S. Quotquot eum *ſed optimè optimæ membranæ:* Quanquam enim, *nam ſequitur infra:* Solaris tamen, *&c.*

Nihil licere patiuntur erroris] M S. erroribus.

Orator aſſerit] M S. Strator F. Straton *meminit huius Mathematici Strabo.*

Hi verò tam] *membranæ.* Hæc verò *ſubintellectâ voce* ſidera *&* quantum ea, *non* eos.

Pa.290. *Diarhodon*] *l.* Diarhodou.

Luna autem minor eſt.] *Hoc caput in* M S. *ita legitur:* Luna autem minor eſt orbe ſuo ſexcenties, quod cleplydris fuſile imponas, atque emerſa omni ſubtrahas primum, & aliud vas apponas donec nocte alia renaſcatur, adiecto ad circuli ſpatia, & quot excurrit partibus, & ipſo item Lunæ corpore, quoniam de circulo, hoc quoque eſſe nō dubium eſt: Inuenies ſexcenties aquam excreſcere, vnde colligas circulum eius toties eſſe maiorem. Si ergo ipſa Luna, maior ſexies terrâ, ſexcenties circulus eius maior Lunâ, vides Lunarem circulum centies maiorem eſſe tellure. *Vtrunque coniungit Veicetinus Lugdunenſis, & Baſileenſis codices. Sanè hæc lectio quam aſſcripſi imperfecta eſt, ni legas:* quod clepſydris intelligi poteſt. *Viri docti, & harumce rerum gnariores, quid hâc de re iudicandum ſit videant: nobis ſatis erit breuiter diſcrimina librorum, quos ſumma diligentiâ congeſſimus, indicaſſe.*

Spacium corpus Lunæ] Membranæ corporis.

Pa.291. *Intentionibus*] *membranæ:* attentionibus. *F.* intentius *vel* attentius.

Quæ ſubijcit Soli] F. quæ ſubiacet Soli. *Alij codices* quæ ſe ſubiicit, M S. quà ſe ſubiicit.

Quæ nobis] *l. cum* M S. quà nobis.

Pa. 292. *Mars dimidiam.*] *Addunt membranæ* Sol integram.

Pag.293. *Alia per quatuor.*] *Addunt nonnulli,* alia per quinque.

ἡλιοειδῆς] ἑλικοειδῆς.

Hiſdem rationibus] M S. hiſdem radiationibus. *Non malè.*

Prolixitas ſpectanda] *l.* prolixitas exſpectanda.

Conſe

Conſecans ſolarem] *l.* cum ſecans.

In aquilone.] *Ita plerique codices : ſed legendum* in aquilonem *cum* M S.

Vocatur ὑψουμθὴν] *legendum puto* vocatur ὕψος ὑψωμένη : *&* *deinde* ὕψος ταπεινουμένη : *& poſt* ταπεινὸς ταπεινουμένη : *& infra:* ταπεινὸς ὑψωμένη : *vel ſanè quod magis Græcè dicetur* ὑψόσε ὑψωμένη, ὑψόσε ταπεινωμένη, ταπεινῶς ταπεινωμένη, ταπεινῶς ὑψωμένη. *Similia ſunt illa in Arithmeticis:* ἀρτιάκις ἄρτια, ἀρτιάκις περισσὰ, περισσάκις περισσὰ, περισσάκις ἄρτια.

βορείῳ συνόδῳ] *puto* βορειαν συνοδον. Pa.29.

νοτίῳ συνόδῳ.] *Eadem ratio.*

Pro rotâ] *l.* pro ratâ, *ſcilicet proportione, quod mihi quidẽ multò aptiùs videtur quàm* pro rota *pro ratione Solis cum gloſſis exponere, quanquam non neſciam etiam Græcis Solem* δίσκον *appellari.* Pa.295.

Noctibus dilatatis] M S. lateritis F. latatis *quemadmodum* clarare, ſublimare, infimare, longare, *& ſi qua ſunt alia.* Pa.296.

Adiacentem] *membranæ* adiacens *benè : vt* ductum, deſcendens præcidens.

Diarchodon] *lege :* Diarhodon.

Diaboryſthenes] *l. vt ſupra* Diaboryſthenis, *vel, quod magis Græcum ſonat, Diaboryſthenûs.*

Diaſyenis] Diaſyenes *lege.*

Diarhodÿ] *iterum* diarhodou.

Diahelleſpontus] *l.* Diahelleſpontu, *vel* Dielleſpontu.

Quibus] M S. Intereà hic climatibus quibuſque creſcunt decreſcuntque luces Sciendum, *&c.* Pa.297.

Penè directum ſecat] *malim* directim.

Quippe] *paulò aliter hæc fuêre in* M S. *in membranis eſt :* Niſi in diametro ſolis poſitis non poteſt euenire ſideribus.

Perhibetur.] *Addit* M S. aut in quadrato partibus nonaginta aut in tricceto (*l.* triquetro) partibus CXX. aut in aduerſo partibus CLXXX.

Parere ſolitus] Parere *pro* apparere *vt in Rhetoricâ* ſignare *pro* aſſignare, firmare *pro* affirmare . *Sic lib. Geom.* eiectæ fragmentorum reliquiæ parent. *Virgilius :* Pa.298.

Cui fibræ pecudum, cæli cui ſidera parent:

ad quem locum Seruius, id eſt à quo fibræ & ſidera cernuntur. *Martialis:*

Ad portum quoties paruit Hermogenes.

Et iuriſconſultorum frequens illa in conditionibus formula SI PARET DARE OPORTERE. *Ad quam alludens arbiter leporum,*

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
393 H 27

Iuriſconſultus PARET, NON PARET *habeto,*
Atque eſto quicquid Seruius, & Labeo.

Habere circulum] MS. bire *l.* ambire, *vel* obire.

Vltra anni] MS. contra anni circulum F. cum intra.

Vt in] *pro* vt *alia fuerunt in* MS. *Et meritò.*

Pa. 299. *Proprium etiam ipſe circum.*] *Quanquam pudeat hæc tali annotare, tamen imperitiorum cauſa addo,* circum *hic nomen eſſe non* ἄκλιτον.

Abſidem] ἀψῖδας *nemo ignorat planetarum orbes appellari Meminit Plin. lib.* II. *cap.* XVI. *Apuleius de Deo Socratis vbi de Planetis ſermo:* Varia quippe curriculi ſpecie, ſed vnâ ſemper & æquabili pernicitate, tum progreſſus, tum autem regreſſus mirabili viciſſitudine aſſimulant, pro ſitu, & flexu, & abſtituto circulorum, *legendum puto* & abſidibus ciculorum.

Eccentron eſſe terram] F. Eccentron eſſe terræ.

Eum vltrà] MS. cum vltrà XII. partes eos matutini radios preſſerit Solis, *quod nec ipſum mendis caret, ſed ex eius cum vulgatâ collatione vera lectio pateſcet.*

IN LIB. IX. *Siue* DE MVSICA.

Nec Stimula] *Stimula Dea erat, teſte Auguſt. de Ciuitate Dei.*
Pa. 301. *Grauis autem error in hoc verſu eſt, vt & in illo:* Si erudita placēt.

Quippe eſt.] Eſt *vox à ſciolo inculcata verſus cauſa, ſed fruſtra,* καὶ οὐδὲν πρὸς ἔπος.

Cæli ſiderumq́ dilectior] *M.* dilectio *cum* MS.

Pa. 302. *Reciproco.*] *Magnus ille Cuiacius in paratitlis ad tit.* DE IVRE DOTIVM: Dos eſt penſatio onerum matrimonij, qua ratione Martianus Capella non malè dotis offerendæ cumulandæq́. reciprocum dixit, & alio loco vtrum repēſatrix data. *Locus alter quem innuit incomparabilis iuriſconſultus aliquanto infrà eſt.*

Tritonida.] *Sic alibi ſæpe pro* Tritonis, *& verò* MS. Tritonia *plerunque* Tritonida, *eâ nimirum formâ, quâ* lampas lampada, hebdomas hebdomada, Itonis Itonida, *apud Feſtum*, Ptolemais Ptolemaida, Perſis Perſida, Chalcis Chalcida *ipſi Capellæ,* Abſis Abſida *Iſidoro. Et Auguſtino ad May. vbi vulgo* abſidiæ *legitur:* Herois Heroida, *Fulgentio dicitur.*

Cf. Muncker. in Dissert. de aetate et stilo Hygini Sect. 4. pl. 2.

Ac ni per illas.] *Adde ex* MS. nefas: *Alludit autem hîc in differentia vocum* litare, & libare: *eſt enim libare generaliter, ſacrificare, vel ſpecialiter veniam ſacrificiis petere,* litare *vota impetrare: quo pertinet ſimilis ille Plauti luſus:*

Si herclè iſthuc vnquam factum eſt, tum me Iupiter,
Faciat, vt ſemper ſacrificem, neque vnquam litem.

Diſcur-

Diſcurſionis itiner] *Laberius:* Pa.304.

Rimatur itiner tranſitus.

Cùm perendinatio] *M.* cum comperendinatio. Comperendinare, *vt nulli non notum par eſt ei quod infra dixit* ampliare.

Reſponditq́;.] *Reſponſum hoc veris Iuſtiniani reſponſis confirmatur, C. de donationibus antè nuptias l. penultimâ & vltimâ his verbis.* Si conſilium conſtante matrimonio augendæ dotis inient vxor. *Et* quare enim dotem quidem etiam conſtante matrimonio mulieri marito dare conceditur, &c. *Notanda autem hoc loco phraſis* DOTEM DICI, *quæ & iuriſconſultis vſitata.*

Fulcris] *Gloſſ. Iſidori.* fulcra, cubilia, lecti ornamenta, quæ & reclinatoria dicuntur. *Sic alibi:* Tardabo fulcra lecti. Pa.305.

Ipſe ego pſallentem] *M.* pallentem. *ratio manifeſta.*

Crinale ſpicum] *l.* Crinale ſpiclum. *Vocalem breuem producit obſequentes conſonas: Sic Prudentius antè eandem vocem.* Pa.306.

Vibrato capite ſpicula dentium.

Barth. ad Claud. Bell. Gildon 137. p. 394.

Eſt autem crinale ſpiculum *haſta cælibaris, de quâ vide Feſtum Pompeium. Niſi tamen* ſpicum *hîc rectè legatur (quod me monuit magnus Scaliger) Spicum enim antiquis ſpica. ſic Cicero:*

Spicum illuſtre tenens ſplendenti corpore virgo.

Hinc ad ſimilitudinem telum ſpicum *dictum, & Roide* ὑποκεφεσικὸν ſpiculum.

Parauit] M s. parabit *optimè.*

Deas dominæ] *F.* deas dominas.

Aulicæ] ἀπὸ τῶν ἀυλῶν, *non ab* aulâ, *vt aliàs: Sic infra:* aulicâ ſuauitate.

Reuertuntur] M s. reuerterunt, ἀρχαϊκῶς.

Himerus.] *Meminit huius dei Lucianus.*

Monaliter] *l. cum* M s. monauliter. *quid* μονωαλεῖν *ex Hellade linguâ liquet.* Pa.307.

Quæ domitat Erebum] M s. *optimè.* Pa.308.

Quæ domitare Erebum m, ſ. f. Et potuit r. ſ. t.

Fontigenarum.] *Alibi:*

O ſacra doctarum prudentia fontigenarum.

Pubide] *l.* Pubeda, *ſic ſuprà.*

Pubeda vixdum vel paterna contremens,
Præcepta adire.

Rotunditas.] *Rotunditatem vocat ipſum orbem, vt alibi:* anima tamque rotunditatem. *Videtur autem hic ſiſtrum innuere, nanq; orbiculare erat,*

Te nunc aſtriſonum] *F.* aſtriſono.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
393 H 27

Pa. 309. *Auratis creuit.*] M S.

Auratis decuit præmia cornibus.

Sanè ſic ſæpe loquitur Capella, perſonaliter nempe ut aiunt Grammatici. Cæterùm præmia *hîc vox nihili. Fortè* præuia *de Lun enim ſermo, quæ Solis quodammodo πρόδρομος.*

Plauſtri lucis.] *Error ex accentu: niſi malis* plauſtri ducis.

Nerea] *mediam produxit Ionicè,* νηρῆα. *Sic Virg. Idomenea ducem* ἰδομῆα.

Viuidas] viuidare *dixit ſuo more: Alludere autem videtur ad* ἐτυμολογίαν ζώου ἀπὸ τοῦ ζῶ.

Biſplenum omni ſonum] δὶς διὰ πασῶν.

Affata] F. Afflata. *Et ſic* M S.

Velim conſortium] *M.* velint.

Pa. 310. *Quæ ferendis carmina*] M S.

Quæ ferenda crimina.

Fortè.

Quæ ferenda carmina.

Aut:

Iugandis quæ feram diis, carmina.

Fidibusq;.] M S.

Fidibusq; luxa Feſcennina prodient.

Luxa, copioſe, luxurioſa. *Gloſſ.*

Nerináque.] *Fortè.*

Nerinéque Chelij mouet Camænam,
Dum conchis Galathea perſonantes:
Nantes fluctigenas, chorumq; Phorci,
Flagrans cura.

Galathea flagrans cura, *vt* meus ardor Amynta.

Arcadia] *l.* Arcadiæ nemus.

Puella Panos] *Syrinx. Panos amica, de quâ vide* αἴνιγμα *illud Simmij, quod incipit ſecundùm quoſdam codices.*

σύριγξ ὄνομ' ἔχεις ἄδει δέ σε μέτρα σοφίης.

Pa. 311. *Ladmiadæum*] *l.* Latmiadæum. Latmiaden *vocat Endymionem.*

Pa. 312. *Honorem.*] *Hactenus* horrorem *editum. Emendaui* honorem, *ob verſum & ob ſententiam. Nam ſupra de Lunâ dixit:*

Sic tua Noctis honos.

Rupe & durâ.] *Fortè per vocum* μετάθεσιν *iuuandus verſus,*

Durâ & rupe quieſcit.

Repediata.] F. repudiata, *ni malis* repedata, *antiquâ voce,* Repedare *enim pedem retrahere, vt Grammatici docent.*

Pa. 313. *Obiectationis*] F. oblectationis.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
393 H 27

Attentare] *malim cum patre* attemperaie, *quanquam ſuprà dixerit:*

——tentat pſallere Melpomene.

Pſaltas.] *Editum fuit hactenus* Spaltas *malè, quod & Vulcanius vidit. Nam ſequuntur Chordaciſtæ, Hydraulæ, & Sambuci. Gloſſ. Iſidori* : Sambucus, ſaltator.

Lacedemonij ad tibias] *V. Agellium.*

Agonas acuere.] *Vide hunc morem Plin. lib. 7 cap. 7 Tertul. de Spect. cap. 11. Sidon. Apoll. in Pan. vrb. Narb. Heliod. lib. vlt.*

Ad lyram leges.] *Huc refer illud Ariſtotelis Probl. cap. 19.* διὰ τί νόμοι καλοῦνται οὓς ᾄδουσιν; ἢ ὅτι πρὶν ἐπίστασθαι γράμματα ᾖδον τοὺς νόμους, *&c.*

Perturbationibus animorum] *ſimilis locus apud Boëtium de Muſicâ lib. 1. cap. 1.*

Meditatione] F. medicatione. Pa. 314.

Glandem ferunt] *dele* ferunt *cum* MS. *& coniunge præcedentibus.*

Quartam partem] MS. quartam *tantùm. Ego cum patre* partem *tantùm malim, nam & alia ritè ſonant.* Pa. 315.

Legitimâ quantitate] *per legitimam quantitatem rationem epogdoi intellige. Gloſſ.*

Et harmoniæ diuiſio.] *Pater conijcit* ex harmoniæ diuiſione. *F. tamen* & harmonice diuiſio *legendum ſit, nam hemiolice proportio appellatur harmonica, vt ſeſquitertia Arithmetica. Apud Romanos Si coniecturis paulò audacioribus, vt in aliis, ita in hoc auctore locus, legendas, & tranſponendas voces hoc modo cenſuerim:* προσλαμβανόμενος; apud Romanos verò idem dicitur ACQVISITVS: *Secundus* ὑπάτη ὑπάτων; *hoc eſt* PRINCIPALIS PRINCIPALIVM quâ eâdem voce vti ſummus Iupiter ſtatuit. *Iupiter enim* ὕπατος ὑπατῶν *appellatur, ideóque* ἐμφατικῶς *Capella* SVMMVM *addidit. eiq; hypate ipſa ſacra teſte Boëthio lib. 1 cap. XX. Simili de ratione Iupiter etiam* ἀγαμέμνων *vocatus eſt, quod nempe Agamemnon apud Homerum* ὕπατος κρειόντων *dicatur.*

διάτονος] *duabus primis* διατόνοις *vox* λιχάνου *adiungenda: tribus poſterioribus* παρανήτης. *Mirum tamen eſt, ſi hoc ita ſit vti ſanè eſſe & res ipſa, & aliorum Muſicorum collatio facillimè demonſtrat, quod in Latinâ interpretatione nihil aliud quàm* extenta *addatur, quod* διάτονον *deſignat, vt ipſe Martianus, infra docet. Sed perpetuus fermè hîc error tum in Capellâ, tum in ipſo etiam Vitruuio: quòd* διάτονος *ſimpliciter vbique, & ſine vllâ adiectione ponatur, cùm tamen conſtet* διάτονον *non tropem certum ſignificare, ſed*

 (*vt ipſe*

(vt ipſe Martianus infra de ſonis ait) indicium generum modulãdi, vti & Enarmonion, & Chromaticon.

Hoc eſt coniunctarum.] *Adde ex* M S. *& Veicetino* extenta.

Pa.316. ὑπερβολαίων.] *Ita & Euclides, ſiue verius Cleonides: neque enim illa Euclidis ſunt quæ titulo Harmonices ſub eius nomine circunferuntur, vt ſagaciſſimè pater meus ex æqualitate ſemitoniorum, aliisq́ſimilibus argumentis odoratus eſt. Vitruuius tamen* ὑπερβολίων. *Et ita* M S. *& Veicetinus, Lugdunenſis, & Baſileenſis.*

v. Fabr. Bibl. Graec. T. II. 378.

Emiſſione molleſcit] *Pater* remiſſione, ἀνέσει.

Tropi verò ſunt XV.] *Hos Græci* τόνους *appellant,*

Id eſt Lydius] *conijcit Meurſius noſter* : I. Lydius *pro* primus Lydius; *putat enim ex abbreuiatione natum errorem* : *quod ſi verum infra, pro* Item æolius *libens legerim* : III æolius, *hoc eſt,* tertius æolius.

Pa.317. *Qui tantum duplices*] *Pater* : qui tanquam duplices *legendum conijcit.*

Primò quippe cum Hippaſius] M S. Primò quippe Laſius ex vrſe ermon ca vir mortalibus. *Ex quibus conijcio:* Primò quippe cum Laſus exorſus Harmoniæ vim mortalibus diuulgaret *Illuſtriſſimus Scaliger legit* Laſus ex vrbe Ermionea. *Suidas:* Λάσος, χαρβίνου ἑρμιονεὺς. πόλεως τῆς ἀχαΐας. γεγονὼς κατὰ τὴν νή ὀλυμπιάδα. ὅτε δαρεῖος ὁ ὑστάσπου. τινὲς δὲ τοῦτον συναριθμοῦσι τοῖς ζ' σοφοῖς, ἀντὶ περιάνδρου. πρῶτος δὲ οὗτος περὶ μουσικῆς ἔγραψε λόγον, καὶ διθύραμβον εἰς ἀγῶνα εἰσήγαγε, καὶ τοὺς ἐριστικοὺς εἰσηγήσατο λόγους. *Meminit eiuſdem Laſi Ariſtoxenus. In vita Arati inuenio:* ὁμώνυμος ἄλλος Λάσῳ τῷ ἑρμιονεῖ. *In Clem. Strom.* I, διθύραμβον ἐπινόησεν Λάσος (*l.* Λάσος) ἑρμιονεύς.

εἰδικὸν] M S. ἰδικον, ὑπερειργασμένον ἐξαγγελτικὸν : *Sed pro* ὑπερειργασμένον *ſupraſcriptum eſt,* πρακτικόν : *pro* ἐξαγγελτικὸν *verò lubens legerem* ἐξαγγελτικὸν, *quod idem valet cũ* ἑρμηνευτικῷ.

Inferius rerum ordo] M S. interius : *vtraque ſanè lectio ferri poſſe videtur.*

Pa.318. ἰδιότητα | *l.* ἰδιώτητα, *aut* ἰδιότητος.

Vt ſi is punctus] *deeſt in* M S. *& aliis* is punctus *valet, quomodo ſequitur ſcribendum.*

Acuminis] F, acutius, *vel* acuminatius, *ni pro* lenius, leniminis legas.

Serium] τὸ νηχτ' ἦθος.

Quidam ſpiritus] *l.* cum ex intimo quidem ſpiritus trahitur, *acumen vero, &c.*

Pa.319 ἐναρμόνιος.] *Adde ex* M S. *& rei veritate* διάτονος.

Tetrachordorum] *l.* tetrachordum *ex aliis codicibus.*

Tam

Tam grauis modi] modum *vocat quem & ſupra τρόπον, more tamen Græcis non admodum vſitato. Per grauem modum intelligo Hypodorium cum patre, quem & Cenſorinus alicubi grauiſſimum appellat.*

Iota] *per* I *Meſen indicat, vt pater vult.*

Literam] M S. Labda ſupinum, *quæ lectio ſi non omnino arridet, lege eodem ſenſu ſequens vulgatæ lectionis veſtigia:* L, *ſiue* Λ. inuerſum.

Prima compleuit] M S. cum primâ compleuit. *Verè, & probè.*

Alij μεσόπυκνοι.] *Adde alij ὀξύπυκνοι cum manuſcripto.* Pa. 320.

Qui impoſitionem] *lego:* qui in poſitione: *Et ita* M S.

Hi verò alij] M S. Horum. *Sic ſupra* quidam Graiorum M S. *refert, pro* quidam Graij, *vt ibi monuimus.*

Sed illi ὁμόφωνοι] *l. σύμφωνοι, de homophonis poſteà ſermo.*

In Diaſtemate] M S. in diaſtematis: *Eleganter pro* diaſtematibus, *vt lib.* II. *ſupra :* Aromatis *pro* aromatibus. Pa. 321.

Bis ex omnibus] *Dis dia paſon.*

Alia cohibentia] *alij* conibentia, *ſed legendum* conuenientia: *infra* conuenientia verò. *Niſi vox lateat antiquior. Gloſſ. Iſidori.* Coniuoli, concordes. Cohibuli, concordes, coniuncti. Cohibentia, concluſio,

Ex multis modis conſtans] M S. *eſt* magnitudo vocis conſtans *deletis tribus voculis.* Pa. 322.

In diuiſarum tertium] *leg. cum patre* in diuiſarum tertiam.

A mediâ excellentium, in vltimam.] *Diſtinguo,* quod à mediâ, excellentiam in vltimam ducitur, *vel ordine vulgari* quod à mediâ in excellentium vltimam *tranſpoſitâ voculâ.*

Tetrachordos eſt chordarum] *l.* eſt 4. chordarum. *Numerus omiſſus.*

Pluribus ſpaciis] pluribus, *valet* maioribus.

Modulatio tota ſumitur] *l.* ſummittitur *cum* M S.

Ipſis contentum ſonis] *l. cum patre.* Is ipſis.

In acumen erigitur] M S. oritur. *Non malè, nam ſequitur contrarium deficit.* Pa. 324.

Tritemoriam dieſis] *l.* dieſim *cum patre legendum.*

In ſumma iacens] *l.* in ſigna iacens. *Literis enim vt ex ſuperioribus liquet omni modulationum genera diſtinxerat.*

Singuli quinque] *l.* ſinguli quique *cum* M S.

Quintum excellentium.] *Parens meus vellet:* quod autem ex diuerſis coniunctum eſt, & quintum, in acutiorem ſonum excellentum profertur. Quintum *enim (ait) non ad ſonos, ſed ad*

Tetra-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
393 H 27

Tetrachorda referendum. Et ſanè excellentium modi non plures quatuor, vt & aliorum tetrachordorum,

Atque nete excellentium] F. in neten. *Et ſanè ita legendum docet* MS.

Principia dicuntur] *l.* ducuntur.

Vel per ſyſtema aut è.] *Elegantiſſimè pater meus*, vel per ſyſtema; vt è principali principalium, &c. *Manuſcriptus tamen;* Per genus ab enarmonio, aut in chroma, aut in diatonon, vel per neten, aut à principali, &c.

Vel in alium tropum] *Bene* MS. in alium locum,

Pa. 326. *Nomicos*] *al.* momicos, *ex quo conijcio* comicos: *Tria enim præcipua modulationū genera Tragœdia, Comœdia, & Dithyrambus.*

Pa. 327. *Rhythmice.*] *Hactenus impreſſum eſt* Rhythmitice *malè: Nam & Græci dicunt* ῥυθμικὴν, *& Analogia poſtulat.*

Agogen rhythmicam] MS. mitricem, *F.* ἀγωγὴν μετρικὴν agogen metricam.

Pa. 328. *Arhythmata*] *l. cum* MS. Arhythma.

Deſpiciunt.] *Ita reſtitui cum* M. *pro quo vulgò* diſpiciunt.

Pa. 330. *At verò eorū qui*] *in* MS. *fuiſſe videtur.* Atquin eorum, *&c. Phraſi Capellianâ,*

Aut in ſequentibus] *lego;* inſequentibus longè prioribus *deletâ diſiunctiuâ.*

In ſequentibus.] *Iterum* inſequentibus *vnâ voce.*

Pa. 331. *Qui numeri ſunt quinque*] *lego:* qui numero ſunt quinque.

Proceleuſmaticus.] *Adde ex* MS. Dactylus.

Pa. 332. *Quia plerunque inſeruit.*] *Omiſſa à negligentioribus librariis vox Græca, vt ſæpe. Itaque lego:* σπονδεῖς plerunque inſeruit.

Orchius] *l.* Orthius ἀπὸ τῆς ὀρθότητος *à rectitudine, ſiue vt ipſe infra Capella ab honeſtate poſitionis.*

Sunt autem hi Bacchius.] *Alij* Antibacchius, *ſed ſanè Antibacchius à ſpondæo incipit, & trochæo terminatur: An itaque faciendum* Amphimacrus, *is enim trochæo incipit, & Iambo terminatur. Sanè Bacchius hoc loco ferri nō poteſt, cùm ſtatim de Bacchio ſubijciat.*

Pa. 333. *Trochæus Iambo*] *l.* ab Iambo, *vel cum* MS. Iambodes.

A Baccho trochæo] *l.* trochæus.

Duplex Bacchius ab Iambo] MS. a trochæo, *& ſubnectit qui,* ſecundus Iambus (*l.* ſecundos Iambos) duplex (*adde* Bacchius) à diambo eſſe dicitur. *An itaque ſupra legendum* duplex Bacchius à ditrochæo. *Sanè arbitror.*

Pa. 334. *Et tria diuerſitatibus*] MS. & duabus diuerſitatibus.

Qui διτλεῖ] MS. qui διατόνης.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
393 H 27

C.F. *διάζωμος*] *vocatur, hunc* λύκειον *poſteriores Græci cognominarunt.*

Quos analogos] *l.* alogos.

Iambicinum] *M.* Iambicum.

Dactylicus] MS. *vbique* Dactylus.

ἐπίληψις.] *Ita &* MS. *Alij* ἐπιδέξιος, *quod vult* ἐπίδειξις *eodem ſenſu.*

Melos materies.] *Materiam fœminæ aſſimilat. Sic Ariſtoteles lib.* I. ἀκροαμάτων φυσικῶν: ἡ μὲν γὰρ ὑπομένουσα συναιτία τῇ μορφῇ τῶν γινομένων ἐστὶν ὥσπερ μήτηρ, *&c. quæ ibi ſequuntur.*

Cineſim] *l. cum clariſſ. Vulcanio* κινήσιν, *de quâ voce ſupra vbi de* ἐγερσίμοις.

Senilem.] *Fulgentius :* Parumper erga auſculta, dum tibi rugoſam ſulcis anilibus ordior fabulam. Pa. 356.

Miſcillo.] *Sic ſupra:*

Miſcilla ſacræ dum feruntur curiæ.

Illuſtriſſimus Scaliger Miſulla *legit. In primo etiam verſu mauult.*

Tandem ſenilis Martiane fabula.

Satyra.] *Hanc Martianus* κατὰ προσωποποιΐαν *loquentem induxit : ipſe enim liber Satyra eſt.*

Creagris.] *Conijcit Meurſius* Diacriis. *Ita enim Attici appellati iam antè Theſei tempora, ſi Gloſſas ſequamur* Criagris *legendum ſit eâ formâ, quâ* onagros *dicimus. Magis tamen crediderim innuere Capellam artes, has ſuo tempore non tam familiares fuiſſe, quam culinariam, quam innuit per nomen inſtrumenti, quod Græcis* κρεάγρα, *Latinis ab eximendis carnibus* EXEMPLVM *dicebatur. Gloſſ. Iſidori* Creagræ, fuſcinæ, ad carnes de caldariis proferendas. *Similis eſt illa Ciceronis ſententia*, quorum auditores DISCVM audire malunt, quàm PHILOSOPHVM. *Sanè de artibus etiam apud Athenienſes euileſcentibus conqueri videtur Arithmetica, quæ ſupra ait:*

Cætera Cecropias æquum perhibere cathedras.
Si tamen vllus ineſt noſtris ſuper halitus aris.

Hæc cum ita de deſperato quodammodo loco cogitarem ſuccurrit ὡς ἀπὸ μηχανῆς *Iulium ſidus ex quo didici Capellam* μεταφορικῶς, *vt ſolet, ipſa ingenia, eò quod ſcientias apprehendant* κρεάγρας *vocaſſe.*

Muſas deáſque.] *Diſtinguo.*

——————immiſcuit.
Muſas Deáſque: diſciplinas cyclicas,
Garrire agreſti nuda finxit plaſmate.

Martis curiâ.] *Areopago in quo olim iudicia, poſteà diſputationes*

nes Sophiſticæ habitæ: Niſi aliam quampiam Martis curiam Carthagini imaginemur.

Flamine] *M.* famine.

Rabidum] *quemadmodum* rabulas *dicimus, &* linguæ rabiem *Apuleius.*

Iurgis) IurgIs *l. pro* Iurgiis *vt* auſpicIs *ſupra.*

Caninos blateratus.] *Ouidius.*

Latrat & in toto verba canina foro.

Hinc CANINA FACVNDIA. *Vide quæ notauit doctiſſimus Cuiacius lib.* IIII. *obſ. cap, vltimo. Hinc & Cerberi dicuntur teſte Fulgentio cauſidici. Petronius:* Cerberus forenſis erat cauſidicus.

Proconſulari verò.] *Magnus Scaliger.*

Proconſulari iura dantem culmini.

Bombinatore] MS.

Ipſo dudum bombinatorem floſculum.
Comparat ſe api. Sic Flaccus:
—— ego apis Matinæ
More, modoq;
Grata carpentis thyma per laborem
Plurimum circà nemus, vuidiq;
Tyburis ripas operoſa paruus,
Carmina fingo.

Bombinatorem dixit, quia bombus apum ſonus propriè, hinc illæ Græcis dicuntur βομβαλίαι. Theocritus.

—— εἴθε γενοίμαν
ἁ βομβεῦσα μέλισσα καὶ ἐς τεὸν ἄντρον ἱκοίμαν.

Malim autem hic bombilatorem *legi, nam & auctor Philomelæ canit.*

Bombilat ore legens munera mellis apes:

Et Feſtus Bombilationem *apum ſtrepitum eſſe teſtatur.*

Decerptum] *coniÿcio.*

Decerptam falce iam caneſcenti roſam.

Obſidem] *Scaliger* obſidentem.

Nictanti curâ] MS nictantem, *Scaliger ob verſum* nictante.

FINIS.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
393 H 27

G. Voſſius de arte Grammatica L. I. c. 6. p. 10. oper. T. II.

Eſt haec ſententia Martiani Capellae, Scriptoris propemodum barbari, ſed multifariam docti

& L. III. de Arte Grammat. c. 7. p. 120. oper. T. II.

Etiam Martiani Capellae illuſtrem locum ex ſecundo libro de Philoſophia adducit Ramirez de Prado Notis in librum de Spectaculis Martiali tributum. Sed mire hallucinatur, cum ſcriptorem hunc ſemibarbarum appellat bonum Latinitatis auctorem.

V. eundem de Poëtis latinis c. 5. p. m. 252. oper. T. III. barbarum vocat Joſ. Scaliger Notis ad Cirin. Autorem ſane doctum appellat Scheinerus in Roſa Urſina capite 29. L. IV. Part. II. Quae facile conciliantur. Nam Scriptor eruditus quidem, ſed ſemibarbarus partim vitio gentis, quia Afer erat; partim aetatis, quoniam collabente vixit ſermone Latino; partim quia multiiugae dictioni attendit magis, quam ſermoni Romano.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
393 H 27

Adiective
Eleusina lampas: Eleusina Ceres. habemus apud Arnobium & Capellam Munck. ad Hygin. fab. 196. p. 256. n. 3.

Praevertere Capella II. in quibus prae idem quod praeter valet, ut ex pro extra. Munck. ad Hygin. fab. 199. p. 332. n. 7.

Iovis pro Iupiter. Κακοζηλία vulgi & infimae aetatis Scriptorum id ex antiquissimis nisi tandem sibi duxit. Confer le Apuleium, Capellam, Statii & Germanici Scholiastes aliosq id genus heroas. Munck. ad Hyg. fab. 220. p. 33 n. 9.

Capella: clypeum in medio firmum est. Munck. ad Hygin. fab. 273. p. 378. n. 4. ubi nescio quis Pomponius Capella

Titanida pro Titanis apud Capellam IX. Muncker. ad Fulgent. Mythol. L. 1. p. 598. n. 2. ubi? Tritonida pro Tritonis est IX. p. 303. 313. iterum Cf. omn. Munck. ad Fulg III. Mythol. 726. n. 2.

Crepusculum pro diluculo L. I. Capella. v. Munck. ad Fulgent. I. Mythol. p. 601. n. 14.

~~adfulentus a . . . apud Capellam . . . Munck ad Fulg. I. Mythol. . . .~~

Ne τὸ itiner mireris, notandum archaismos affectare cacoethes esse inferioris aetatis Scriptorum, praesertim Afrorum. Certe τὸ itiner Lib. IX. & Capella usurpavit. Munck. ad I. Fulg. Myth. p. 608. n. 17.

Capell. L. IV. Ingressa curiam Superum. Munck. ib. p. 608. n. 6.

Capell. L. VIII. Ipse tripus trini cursus &c. Munck. ib. c. 16. p. 646. n. 3.

Capella L. II. Ministrorum populus. Munck. ib. c. 20. p. 692. n. 10.

Possibilitas pro facultate & potentia II. p. 40. IV. p. 96. VII. 242. Munck ad II. Fulg. Myth. c. 6. p. 675. n. 9.

Fabula Lunae & Endymionis ap Capell. L. IX. Munck ad Fulg. II Mythol. c. 19 p. 701. n. 13.

Schias pro Ischias est apud Capellam. Munck ad Fulg. III. Myth. c. 7. p. . n. 2.

~~Ridiciniat Capella . . . Munck ad Fulg. III. Myth. . . . p. 720. n. 2~~
12. I. p. 6. & 14.

Gloss. Capellae: Lemmata, hemitonia | Munck. ib. n. 3. & n. 6.

Consulendus de vocabulis his musicis Capella L. IX. | Munck. ib. n. .

~~ut & Capella . . . | Munck. ib. p. . . . | vid Capell . . .~~

~~Capella: . . . | Munck. ib. n. . .~~

~~. . . sibilatricem appellat Capella~~

Animare effigiem Capell. I. vitam & spiritum dare Barth. ad Claud. p. 309.

Praestantior urbium i.e. nobilissima dicitur Barth. Capell. L. VI. Barth. ad Zachariam p. 292.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
393 H 27

~~[illegible]~~

~~[illegible]~~

Reineſ. Epiſtolae ad Daumium

Scriptores Hiſtoriae Pythagoricae recenſentur in Heumanni Actor. Philoſoph. Parte II.

Georg. Chriſt. Gebhardi Diſp. de Harmonia coelorum Pythagorica Gryphiſwald. 1692.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
393 H 27

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
393 H 27

Pythagorae philoſophia magnam partem ex vetuſtiſſimis Satrorum ritibus conflata erat.

~~[illegible], Monachus Sangallenſis theotiſce vertiſſe dicitur Martianum Capellam Fabr. Bibl. Med. p. 425.~~

ad Aſtronomiam Hygini Poeticon Aſtronom.
Grotii Aratea.

ad Muſicam Ariſtotel. Problem. Sect. XIX.
Ptolemaeus in Harmonicis

Iamblich. in Nicomachi Arithmeticam

Theon Smyrnaeus ed. Iſmael. Bullialdi Paris. 1644.

Ariſtides Quinctilianus inter omnes Muſicos & rerum dilecta & ſcribendi elegantia praeſtantiſſimus multa de Pythagorica philoſophia docet, quae alibi fruſtra quaeras.

Marinus Merſennus in Harmoniae libris IV.
Commentar. in Geneſin.

Burette Diſſertation ſur la Melopée de l'ancienne muſique T. VII. Memoir. de l'Acad. p. 261. ſeqq.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
393 H 27

Argo nām

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
393 H 27